ดำรงวิชาการ
วารสารวิชาการธรรมทรรศน์
Dhammathas Academic Journal
ปีที่ 24 ฉบับที่ 4 ประจำเดือน ตุลาคม - ธันวาคม 2567
Vol. 24 No. 4 (October - December 2024)

กำหนดการเผยแพร่

ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม
ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน
ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน
ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

Publishing Schedule

Number 1 (January - March)
Number 2 (April - June)
Number 3 (July - September)
Number 4 (October - December)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยทางครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ จิตวิทยา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

2. เพื่อให้บริการวิชาการเกี่ยวกับการเสนอทางออกในการแก้ปัญหาสังคม

Objective

1. To promote and disseminate academic works and research results in educational science, psychology, political science, Public Administration and interdisci plinary studiesin the humanities and social sciences.

2. To provide academic services in solving social problems.

การพิจารณาคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความที่ตีพิมพ์จะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความและผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double-blind Peer Review)

Article Consideration

Each article will be published by a panel of two journalists with expertise in relevant fields. And get the editorial approval before publishing. The review is in the form of: The article's Dabble Blind.

To comply with copyright law The author must sign the copy of the article submission form to the journal. In addition, the author must confirm that the original article submitted to it. Only one publication in the Dhammathas academic journal. If the images or tables of other rs appearing in other publications are used. The author must ask permission of the copyright owner. Include a book that has been approved by the editor before the article is published.

ที่ปรึกษา

พระพรหมวัชรธีราจารย์, ศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระราชพัฒนวัชรบัณฑิต, รองศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ศาสตราจารย์ ดร.วัชระ งามจิตรเจริญ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Advisors

Prof. Dr. Phra Brahmavajarathiracha	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Rajpattanavajarabundit	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Prof. Dr. Prayong Seanburan	Khon Kaen University
Prof. Dr. Watchara Ngamchitcharoen	Thammasat University
Asst. Prof. Dr. Pitch Pongsawat	Chulalongkorn University

บรรณาธิการ / Editor

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรมกุล / Asst. Prof. Dr. Suraphon Promgun

ผู้ช่วยบรรณาธิการ / Editorial assistant

นางสาวสาริกา ไสวงาม / Miss. Sariga Sa-waingam

กองบรรณาธิการ

พระครูสุธีคัมภีรญาณ วิ., รองศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.กนกอร สมปราชญ์	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลย์สงคราม
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.กตัญญู แก้วหานาม	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
รองศาสตราจารย์ ดร.อำพล บุดดาสาร	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรโชติ เกิดแก้ว	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ทองดี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.จักรพรรณ วงศ์พรพวัณ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย ฮวดศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุเทน วัชรชิโนรส	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Editorial Board

Assoc. Prof. Dr. Phrakhru Sudhikhambhirayan	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Prof. Dr. Kanokorn Somprach	Northeastern University
Assoc. Prof. Dr. Pasakorn Dokchan	Pibulsongkram Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Sanya Kenaphoom	Rajabhat Mahasarakham University
Assoc. Prof. Dr. Kathanyoo Kaewhanam	Kalasin University
Assoc. Prof. Dr. Aompol Buddasarn	Phranakhon Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Teerachoot Kerdkaew	Huachiew Chalermprakiet University
Assoc. Prof. Dr. Sanya Sasong	Chiang Mai Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Theerapong Meethaisong	Mahasarakham University
Assoc. Prof. Dr. Vitthaya Thongdee	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Chakkapan Wongpornpavan	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Chanchai Hudsri	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Prayoon Saengsai	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Utain Watcharachinorot	Loei Rajabhat University

ผู้จัดการวารสาร / Journal Manager

นางสาวมาริสา ไสวงาม / Miss. Marisa Sa-waingam

ออกแบบปก : นางสาวสาริกา ไสวงาม

จำนวนพิมพ์ :

เจ้าของ : สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
อาคาร 100 ปี สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร)
เลขที่ 30 หมู่ 1 บ้านโคกสี ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000
โทรศัพท์ 085-752-1693
http://www.tci-thaijo.org/index.php/dhammathas E-mail: sariga.saw@mcu.ac.th

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสารวิชาการธรรมทรรศน์ (Peer Review)
ปีที่ 24 ฉบับที่ 4 ประจำเดือน ตุลาคม - ธันวาคม 2567

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิน ทองปั้น	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา คล้ายเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

1. ศาสตราจารย์ ดร.จรัญ มะลูลีม	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2. ศาสตราจารย์ ดร.สิริวรรณ ศรีพหล	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
3. รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. รองศาสตราจารย์ ดร.จิณดิษฐ์ ละออปักษิณ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. รองศาสตราจารย์ ดร.วุฒิชัย เนียมเทศ	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
6. รองศาสตราจารย์ ดร.อาฟีฟี ลาเต๊ะ	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
7. รองศาสตราจารย์ ดร.ชิดชนก เชิงเชาว์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
8. รองศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี มหณรงค์ชัย	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
9. รองศาสตราจารย์ ดร.ขจรศักดิ์ บัวระพันธ์	มหาวิทยาลัยมหิดล
10. รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ศิริสรรหิรัญ	มหาวิทยาลัยมหิดล
11. รองศาสตราจารย์ ดร.สำเนียง เลื่อมใส	มหาวิทยาลัยศิลปากร
12. รองศาสตราจารย์ ดร.อังคณา ตุงคะสมิต	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
13. รองศาสตราจารย์ ดร.ชูพงษ์ ทองคำสมุทร	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
14. รองศาสตราจารย์ ดร.ดนิตา ดวงวิไล	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
15. รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒผล	มหาวิทยาลัยศรีนรินทรวิโรฒ
16. รองศาสตราจารย์ ดร.ประโยชน์ ส่งกลิ่น	วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
17. รองศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ อินทนนท์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
18. รองศาสตราจารย์ ดร.ธันยวัฒน์ รัตนสัค	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
19. รองศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด โชติวชิรา	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
20. รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงหทัย กาศวิบูลย์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
21. รองศาสตราจารย์ ดร.ชลาธิป สมาหิโต	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
22. รองศาสตราจารย์ ดร.สฎายุ ธีระวณิชตระกูล	มหาวิทยาลัยบูรพา
23. รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์	มหาวิทยาลัยบูรพา
24. รองศาสตราจารย์ ดร.รุ้งนภา ยรรยงเกษมสุข	มหาวิทยาลัยบูรพา
25. รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ เลิศสมพร	มหาวิทยาลัยพะเยา
26. รองศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์ จุลสุวรรณ์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
27. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
28. รองศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
29. รองศาสตราจารย์ ดร.กฤธยากาญจน์ โตพิทักษ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
30. รองศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ผาเจริญ	วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสารวิชาการธรรมทรรศน์ (Peer Review)

ปีที่ 24 ฉบับที่ 4 ประจำเดือน ตุลาคม - ธันวาคม 2567

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

31. รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ	มหาวิทยาลัยทักษิณ
32. รองศาสตราจารย์ ณรงค์ เกียรติคุณวงศ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
33. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนต์นภัส มโนการณ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
34. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฐมาวดี จงรักษ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
35. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ บุญหนุน	มหาวิทยาลัยศิลปากร
36. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญพนอ พ่วงแพ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
37. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ วัฒนะ	มหาวิทยาลัยมหิดล
38. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญวดี มนตรีกุล ณ อยุธยา	มหาวิทยาลัยมหิดล
39. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปทุมพร เปียถนอม	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
40. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยัน เขตบรรจง	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
41. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุฑาภรณ์ มาสันเทียะ	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
42. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรีพร นาคสัมฤทธิ์	มหาวิทยาลัยศรีนรินทรวิโรฒ
43. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภวรรณ สัจจพิบูล	มหาวิทยาลัยศรีนรินทรวิโรฒ
44. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นงนภัส พันธ์พลกฤต	มหาวิทยาลัยพายัพ
45. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไลภรณ์ วิชญาวัฒน์	มหาวิทยาลัยพะเยา
46. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัชระ จตุพร	มหาวิทยาลัยพะเยา
47. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลเดช เชาวรัตน์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
48. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจน์ เรืองมนตรี	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
49. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
50. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชำนาญ บุญญาพุทธิพงศ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
51. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
52. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรัตม์ แสงแก้ว	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
53. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไลพร สุจริตธรรมกุล	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
54. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บารมี อริยะเลิศเมตตา	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
55. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัลลภา เฉลิมวงศาเวช	มหาวิทยาลัยรังสิต
56. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยตรี ดร.ไพศาล บรรจุสุวรรณ์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
57. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรัชยา เจียวก๊ก	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
58. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวนธง ครุฑจ้อน	มหาวิทยาลัยทักษิณ
59. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัทวี สัตยวงศ์ทิพย์	มหาวิทยาลัยบูรพา
60. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วีณา ประชากูล	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
61. พระมหาไทยน้อย ญาณเมธี, ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
63. อาจารย์ ดร.อธิกมาส มากจุ้ย	มหาวิทยาลัยศิลปากร
64. อาจารย์ ดร.สุมนา ลีลาวณิชกุล	มหาวิทยาลัยมหิดล
65. อาจารย์ ดร.วันวิสาข์ วรรณพิพัฒน์	วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
66. อาจารย์ ดร.อารีย์ บินประทาน	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
67. อาจารย์ ดร.มนูญ สอนโพนงาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

บรรณาธิการแถลง

วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ให้ความสำคัญกับการเผยแพร่ผลงานวิชาการด้านพระพุทธศาสนา และการบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ของผู้บริหาร คณาจารย์ นักวิจัย นิสิต นักศึกษา และบุคลากรปฏิบัติการวิชาชีพ ในสถาบันอุดมศึกษาทุกระดับ รวมถึงนักวิชาการจากองค์กรต่างๆ ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน และนักวิชาการอิสระที่ต้องการนำเสนอผลการศึกษาทั้งในเชิงทฤษฎีและการสะท้อนองค์ความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติงานตามสภาพจริงที่สามารถนำไปสู่การประยุกต์ใช้พัฒนาในด้านต่างๆ ได้ วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ฉบับนี้ เป็นปีที่ 24 ฉบับที่ 4 ประกอบด้วย บทความวิจัย จำนวน 27 บทความ และบทความวิชาการ จำนวน 3 บทความ

ขอขอบพระคุณผู้นิพนธ์บทความและผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาพิจารณาอ่านบทความและให้ข้อแนะนำที่มีคุณูปการต่อการพัฒนาทางวิชาการ ทำให้วารสารสถาบันวิจัยพิมลธรรมสามารถดำรงคุณภาพและมาตรฐานทางวิชาการ สามารถนำไปสู่การพัฒนาจิตใจและสังคมในระดับชาติและระดับนานาชาติ

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผู้อ่านจะได้รับความรู้จากความวิจัย และบทความวิชาการตามที่ปรากฏและนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา ตลอดถึงการดำเนินชีวิตต่อไป

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรมกุล)

ทัศนะและข้อคิดเห็นของบทความในวารสารฉบับนี้
เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการแถลง

บทความวิจัย : Research Article

- **นโยบายทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของวิทยาลัยฝึกหัดครูปฐมวัยแห่งนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน ที่มุ่งเน้นเพื่อการผลิตครูที่มีสมรรถนะสู่การประกอบอาชีพในประเทศไทย**

  The Educational Policy for The Development of The Early Childhood Education Curriculum at The Kunming Preschool Teachers' Training College, Yunnan Province, People's Republic of China, which Focuses on Producing Competent Teachers for Professional Practice in Thailand

  Peng Chao, โกมินทร์ วังอ่อน, วิกรม บุญนุ่น และเบญจมาศ เมืองเกษม
  Peng Chao, Gomin Wang-on, Vikrom Bunnun and Banjamas Muangkasem 1

- **ความต้องการจำเป็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและการคิดเชิงคำนวณ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนขยายโอกาส**

  The Development of a Problem-based Learning Management Model to Enhance Problem-Solving Ability and Computational Thinking of Junior High School Students in Educational Opportunity Expansion Schools

  พัชญา ศรีเสมอ, จำลอง วงษ์ประเสริฐ และปริญญา มูลสิน
  Patchaya Srisamer, Jumlong Vongprasert and Parinya Moonsin 15

- **รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน**

  A Model for Developing Creative Leadership in the Office of the Private Education Commission

  กันยารัตน์ โอโมริ, ชยากานต์ เรืองสุวรรณ และกฤษกนก ดวงชาทม
  Gunyarat Omori, Chayakan Ruangsuwan and Kritkanok Duangchatom 29

- **การพัฒนาความสามารถด้านการเขียนย่อความและสมรรถนะการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้พัฒนาการเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับการใช้ผังกราฟิก**

  The Development of Write Summary Ability and Creative Thinking Competency of Grade 7 Students Using the Process Writing with the Graphic Organizer

  จันทราทิพย์ ฉวีวงค์ และดนิตา ดวงวิไล

  Jantrathip Chaweevong and Dhanita Duangwilai 45

- **รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทอง**

  Educational Institution Administration Model Towards International Standard Schools According to the Four Noble Truths of Private Schools under the Angthong Provincial Education Office

  วีรยุทธ วงษ์เขียว, สิน งามประโคน และพีรวัฒน์ ชัยสุข

  Weerayuth Wongkhiao, Sin Ngamprakhon and Peravat Chaisuk 59

- **แนวทางการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**

  Guidelines for Managing the Learning Ecosystem towards Desired Outcomes of Learners in Basic Education

  รัชฎาภรณ์ ซ่ามยอง, มนต์นภัส มโนการณ์ และสุนทรพจน์ ดำรงค์พานิช

  Radchadaporn Samyong, Monnapat Manokarn and Suntonrapot Damrongpanit 75

- **แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร**

  The Participative Management Approaches of the Environmental Education Schools for Sustainable Development under the Department of Education, Bangkok Metropolitan Administration

  ปาริฉัตร หอมศิลป, ณัฐชัย ศรีเอี่ยม, วราภรณ์ ไทยมา และภัทราวดี มากมี

  Parichat Homsin, Nuttachai Sriiam, Pattrawadee Makmee and Waraporn Thaima 87

การพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวพุทธในรัฐนิวเม็กซิโก ประเทศสหรัฐอเมริกา ด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์

The Development of the Buddhist Quality of Life in New Mexico, USA According to Buddhist Ethics

พระมหาวิโรฒ ปภาโส (วิโรฒ มณีวงษ์), พระราชพัฒนวัชรบัณฑิต (สุกันยา ฮาดภักดี), จรัส ลีกา และชินภัทร ปัญญาชีวภัค

Phramaha Viroch Paphaso (VIroch Maneewong), Phrarajpattanavajarabundit (Sukanya Hadpagdee), Jaras Leeka and Chinnaphat Panyacheevaphak 105

การพัฒนานวัตกรรมในการจัดการอาคารชุดสู่ความสำเร็จอย่างมืออาชีพของบริษัท สมาร์ท เซอร์วิส แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด

The Development Innovations in Condominium Management towards Professional Success of Smart Service and Management Co.Ltd.

เพ็ญพิชชา วิชิตพันธ์

Phenpitcha Vichitphan 117

Student Management Staff Burnout In Business School at Wuzhou Vocational College, Guangxi, China

Rongbin Huang, Non Napratansuk, Pit Jitpakdee and Suriyajaras Techatunminasakul 135

แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน ครองงาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

Buddhist Principles Application in Self-Control, Man Control, and Work Control of School Administrators under the Jurisdiction Chiangmai Primary Educational Service Area Office 6

พีรพล พรหมเผ่า

Peerapon Promphoaw 147

รูปแบบการจัดงานฌาปนกิจตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในจังหวัดร้อยเอ็ด

The Model of Cremation Arrangements According to Theravada Buddhist Philosophy in Roi Et Province

พระครูขันติวราภิรม อนุงคโณ (อำนวย วรรณพฤกษ์), อุทัย กมลศิลป์ และโสวิทย์ บำรุงภักดิ์

Phrakhru Kantiwaraphirom Anungkano (Amnuai Wannaphruek), Uthai Kamonsil and Sowit Bamrungphak 159

- **กลยุทธ์การเสริมสร้างพุทธบูรณาการในการต่อต้านการทุจริตให้กับเด็กและเยาวชนในจังหวัดขอนแก่น**

  Strategies for Enhancing Buddhist Integration in Anti-Corruption for Children and Youth in Khon Kaen Province

  พระครูปลัดทวี อภโย (ทวี ข่ายมณี), พระครูวุฒิธรรมสาร (สุรวุฒิ แสงมะโน), แสงอาทิตย์ ไทยมิตร และพระมหามฆวินทร์ อามาตมนตรี
  Phrakhrupalad Thawee Abhayo (Thawee Khaimanee), Prakhruwutthidhammasarn (Surawut Sangmano), Saengatit Thaimit and Phramaha Makawin Armartmonthree 173

- **รูปแบบการพัฒนาผู้ประกอบการใหม่ตามหลักปาปณิกธรรม 3 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1**

  The Model for Developing New Entrepreneurs Based on The Three Papanika Dhamma of The Institute of Vocational Education: Northeastern Region 1

  ปารวี แก้วมณีชัย, กนกอร สมปราชญ์ และพระมหาพิสิฐ วิสิฏฐปญฺโญ (พิสิฐ สืบนิสัย)
  Paravee Kaewmaneechai, Kanokorn Somprach and Phramaha Phisit Visitthapanyo (Phisit Suebnisai) 187

- **พุทธปรัชญาที่นำมาใช้ในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**

  The Application of Buddhist Philosophy to Prevent Corruption and Misconduct in Local Government Organizations

  ถาวร เศษมะพล, พระราชพัฒนวัชรบัณฑิต (สุกันยา ฮาดภักดี) และสุวิน ทองปั้น
  Thaworn Sesmapol, Phrarajpatthanawatcharabundit (Sukanya Hadpagdee) and Suwin Thongpan 199

- **การพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 ในจังหวัดขอนแก่นตามหลักพุทธธรรมกระบวนการแบบอริสัจ 4**

  The Development of Citizenship Awareness Among Grade 9 Students in Khon Kaen Province Based on Buddhadhamma Using the Four Noble Truths Process

  อนุสรณ์ นางทะราช
  Anuson Nantharath 215

- **รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 12**

  A Development Model for Entrepreneurial Leadership of Private School Administrators under the Regional Education Office 12

  ปลิชา แหลมครบุรี, กฤษกนก ดวงชาทม และชยากานต์ เรืองสุวรรณ

  Palicha Laemkhonburi, Kritkanok Duangchatom and Chayakan Ruangsuwan 231

- **กลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ในยุค Disruption ของโรงเรียนในจังหวัดขอนแก่น**

  The Strategies for the Development of Creative Learning Management Innovation in the Era of Disruption in Khon Kaen Schools

  สมควร นามสีฐาน และนิรัช เรืองแสน

  Somkhuan Namseethan and Niraj Ruangsan 245

- **บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการส่งเสริมผู้นำชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด**

  The Integration of Theravada Buddhist Philosophy in Promoting Community Leaders in Roi Et Province

  โสภิณ จิตไพศาล, โสวิทย์ บำรุงภักดิ์ และพระมหาสากล สุภรเมธี (สากล เดินชาบัน)

  Sopin Jitpaisan, Sowit Bamrungphak
  and Phramaha Sakol Subharamedhi (Sakol Doenchaban) 263

- **ความเป็นแกนกลางของอาเซียนท่ามกลางการแข่งขันระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีนในการขยายเขตอิทธิพลเข้าสู่พื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้**

  ASEAN Centrality amid United State and China Rivalry for Expand Sphere of Influence to Southeast Asia

  เทอดศักดิ์ ไป่จันทึก และนิลุบล ไพเราะ

  Therdsak Paijuntuek and Nilubol Pairoh 275

- **การพึ่งพาตนเองในโครงการ ความร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจน ลาว-จีน บ้านซ้อ อำเภอสังข์ทอง นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว**

  Self-Reliance in Laos and China Innovate Poverty Reduction Cooperation Project in Xor, Village Sangthong District, Vientiane Capital, Lao PDR

  Malavanh Chanthavongsin, เฉลิมชัย ปัญญาดี, สมคิด แก้วทิพย์,
  สุริยจรัส เตชะตันมีนสกุล และจริยา โกเมนต์

  Malavanh Chathavongsin, Chalermchai Panyadee, Somkid Kaewtip,
  Suriyajaras Techatunminasakul and Jariya Koment 291

- **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธปรัชญาของเทศบาลนครขอนแก่น**

  Human Resource Development According to Buddhist Philosophy of Khon Kaen City Municipality

  จิรานิตย์ อรรคนิตย์, จรัส ลีกา และพระครูภาวนาโพธิคุณ (สมชาย พังหมื่นไว)
  Jiranit Arkanit, Jaras LeeKa
  and Phrakhru Bhavanabodhikun (Somchai Phangmuenwai) 307

- **รูปแบบการจัดการศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชาโดยใช้หลักอริยสัจสี่ และทฤษฎี Constructivism เป็นฐาน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ภายในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี**

  The Development of Educational Management Model According to King's Science Guidelines by Using the Four Noble Truths and The Constructivism Theory as A Base to Promote the Innovative Teaching, Creative Thinking of The Border Patrol Police School in The Royal Patronage

  ทรงศักดิ์ พรมดี, ชาลี ภักดี, พระครูสุนทรมหาเจติยานุรักษ์ (จิตติชัย มาตรวงศ์)
  และฉัตรชัย ศิริกุลพันธ์
  Songsakdi Promdee, Chalee Phakdee,
  Phrakhru Suntronmahachetiyanuruk (Chittichai Martwong)
  and Chatchai Sirikunphan 319

- **รูปแบบการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ด**

  The Model of Welfare Assistance Provision According to Theravada Buddhist philosophy of the People in Roi Et Province

  พระครูปริยัติสุทธิคุณ สุทฺธจิตฺโต (ลันดอน จักษุแจ้ง), พระเทพวชิรวิมล (สายัณห์ ศรีสุระ),
  และอุทัย กมลศิลป์
  Phrakhru Prariyatsutthikhun Suddhajitto (Landon Chaksuchaeng),
  Phra Tepwachirawimol (Sayan Srisura) and Uthai Kamolsil 333

- **Community Home Support Quality of Elderly Care Service Based on SERVQUAL Model in the New Asia Sport Community, Guandu District, Yun Nan Province, China**

  Luan Hu, Non Naprathansuk, Bongkochmas Ekiem and Pit Jitpakdee 345

บทความวิชาการ : Academic Article

กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรครวมไทยสร้างชาติในการเลือกตั้งทั่วไป ปี พ.ศ. 2566

The Election Campaign Strategy of Ruam Thai Sang Chart Party in Thailand General Election 2023

ภัทร์ภูวดล ไลออน, กานต์ บุญศิริ และสุภาภรณ์ ศรีดี
Phatphuwadol Lion, Karn Boonsiri and Supaporn Sridee 357

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยเรื่อง คำที่ใช้ บัน บรร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง จังหวัดปทุมธานี ที่ได้รับการสอนโดยการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค TGT กับการสอนแบบปกติ

Comparison of Academic Achievement in Thai Language Subjects Subject: Words Used Bun Bun of Grade 3 students at Boonkhum Radbumrung School, Pathumthani

มณฑา วิริยางกูร และธมลวรรณ เสนีย์วงษ์ ณ อยุธยา
Montha Wiriyangkul and Tamolwan Saneewong Na Ayutthaya 371

บทความวิชาการ : Academic Article

ความเชื่อมโยงจากหลักพุทธธรรมสู่เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ

Connecting Buddhadhamma Principles to the United Nations Sustainable Development Goals

พระครูโกวิทอรรถวาที (อุดร แสงแก้ว) และวิภาวรรณ ลิมป์ไพบูลย์
Phrakhru Kowitarttawatee (Udorn Sangkaew) and Wiphawan Limphaibool 383

พระวินัยเกี่ยวกับการฉันโภชนะ: คุณค่าในการประพฤติธรรม

Discipline Concerning the Food Consumptions: Value in the Dhamma Practice

พระประกฤษฎิ์ ธมฺมวโส (ประกฤษฎิ์ แสงเทียมจันทร์)
และพระครูปริยัติพัฒนบัณฑิต (มิตร วันยาว) 399
Phra Prakrit Dhammawongso (Saengthiamchan)
and Phrakru Pariyattiphatthanabundit (Mit Wanyao)

คำศัพท์เกี่ยวกับข้าว: การเปลี่ยนแปลงทางภาษา และความสัมพันธ์ทางภาษากับวัฒนธรรมไทย

Vocabularies on rice: Language Change and Relationships between Language and Thai culture

วิชุดา พรายยงค์
Vichuda Prayyong 409

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารวิชาการธรรมทรรศน์ 425

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ 426

นโยบายทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของวิทยาลัยฝึกหัดครูปฐมวัยแห่งนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน ที่มุ่งเน้นเพื่อการผลิตครูที่มีสมรรถนะสู่การประกอบอาชีพในประเทศไทย*

The educational policy for the development of the early childhood education curriculum at the Kunming Preschool Teachers' Training College, Yunnan Province, People's Republic of China, which focuses on producing competent teachers for professional practice in Thailand

Peng Chao, โกมินทร์ วังอ่อน, วิกรม บุญนุ่น และเบญจมาศ เมืองเกษม
Peng Chao, Gomin Wang-on, Vikrom Bunnun and Banjamas Muangkasem
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
Chiang Rai Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: cpeng063@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์สมรรถภาพและสมรรถนะของครูชาวจีนที่สอนเด็กปฐมวัยในประเทศไทย 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย และ 3) จัดทำข้อเสนอแนะนโยบายทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่มุ่งเน้นเพื่อการผลิตครูที่มีสมรรถนะสู่การประกอบอาชีพในประเทศไทยสำหรับวิทยาลัยฝึกหัดครูปฐมวัยแห่งนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามครูชาวจีนที่สอนเด็กปฐมวัยในสถาบันการศึกษา จำนวน 15 คน การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างกับตัวแทนหน่วยงานจัดการศึกษาในประเทศไทยและประเทศจีน รวมจำนวน 16 คน การนำผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 1 และ 2 มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาสร้างบทสรุปเพื่อเสนอแนะนโยบายทางการศึกษา

*ได้รับบทความ: 11 มีนาคม 2567; แก้ไขบทความ: 11 พฤศจิกายน 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 14 ธันวาคม 2567
Received: March 11, 2024; Revised: November 11, 2024; Accepted: December 14, 2024

ผลการวิจัยพบว่า

1. สมรรถภาพของครูชาวจีน ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย และสมรรถนะในการจัดการเรียนการสอน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง พบว่า ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาด้านการส่งเสริมพัฒนาเด็ก มีสมรรถนะอยู่ในระดับปานกลาง เช่นกัน

2. ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย คือ การปรับปรุงหลักสูตรที่มุ่งเน้นสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนประกอบอาชีพครูในประเทศไทย การเพิ่มรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการสอนภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศ การพัฒนาสมรรถนะครูชาวจีน และการสร้างความร่วมมือทางการศึกษา

3. นโยบายทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่มุ่งเน้นเพื่อการผลิตครูที่มีสมรรถนะสู่การประกอบอาชีพในประเทศไทย ประกอบด้วย 1) นโยบายการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่มุ่งเน้นการผลิตครูที่มีสมรรถนะในด้านการสอนภาษาจีน การเพิ่มรายวิชาและเสริมทักษะที่สำคัญ 2) นโยบายการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ด้วยการพัฒนาสมรรถภาพและสมรรถนะเพื่อการทำงาน และ 3) นโยบายการสร้างความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาประเทศไทยและประเทศจีน ด้วยการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและคณาจารย์ การศึกษาและวิจัย การพัฒนาหลักสูตรร่วมระหว่างสถาบันการศึกษา

คำสำคัญ: นโยบายทางการศึกษา; หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย; สมรรถนะครูชาวจีน

Abstract

The purposes of this research were 1) to analyze the competencies and capabilities of Chinese teachers teaching early childhood education in Thailand, 2) to study approaches for developing early childhood education curricula, and 3) to provide educational policy recommendations for developing early childhood education curricula focused on producing competent teachers for professional practice in Thailand, specifically for the Kunming Preschool Teachers' Training College, Yunnan Province, People's Republic of China. It is a mixed-methods research combining quantitative and qualitative approaches. The research tools included a questionnaire for 15 Chinese teachers teaching early childhood education in educational institutions, semi-structured interviews with 16 representatives from educational organizations in Thailand and China, and content analysis of the results from objectives 1 and 2 to provide policy recommendations.

The results revealed that:

1. The overall capability of Chinese teachers was rated as low, and the overall competency in teaching was rated as moderate. The area with the highest average was positive interaction, followed by promoting children's development, which also showed moderate competency.

2. Proposed strategies for developing the early childhood education curriculum included improving the curriculum to motivate students to pursue teaching careers in Thailand, adding courses related to teaching Chinese as a foreign language, enhancing the competencies of Chinese teachers, and fostering educational collaboration.

3. The educational policies for developing early childhood education curricula to produce competent teachers for professional practice in Thailand consisted of 1) a policy for developing early childhood education curricula focused on producing competent teachers in teaching Chinese, adding courses and essential skills; 2) a policy for developing the competencies of early childhood education students by improving their capabilities and competencies for the workforce; and 3) a policy for fostering collaboration between educational institutions in Thailand and China through student and faculty exchanges, research, and collaborative curriculum development between institutions.

Keywords: Educational policy; Early childhood education curriculum; competency of Chinese teachers

1. บทนำ

นโยบายทางการศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสถาบันการศึกษา เนื่องจากนโยบายเป็นเครื่องมือหลักในการกำหนดทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจนในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่มุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถของนักเรียนและบุคลากร รวมถึงการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษา (UNESCO, 2015) สามารถช่วยปรับปรุงคุณภาพการศึกษาภายในสถาบัน โดยการกำหนดหลักสูตรที่ทันสมัยและเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนและตลาดงาน อีกทั้งยังสามารถเพิ่มทักษะการสอนของครูและการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาที่ตอบโจทย์ในยุคสมัยใหม่ และการมีนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรภายในสถาบันการศึกษา ทั้งครู ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่จะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาได้มากขึ้น การฝึกอบรมที่เหมาะสมจะช่วยเสริมสร้างทักษะและความรู้ให้กับผู้ปฏิบัติงานในด้านต่างๆ ของสถาบัน (OECD, 2018) นอกจากนี้ นโยบายยังช่วยให้สถาบันการศึกษาสามารถตอบสนองต่อความต้องการของ

สังคม เศรษฐกิจ และตลาดแรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์การศึกษาจีนสู่ความทันสมัย ภายในปี 2035 มีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาระบบการศึกษาให้มีความทันสมัยและตอบสนองต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างเต็มรูปแบบ โดยสรุปมีแนวทางและเป้าหมายหลัก คือ 1) การสร้างระบบการศึกษาตลอดชีวิต เน้นการส่งเสริมการเรียนรู้ในทุกช่วงวัยตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับสูง พร้อมทั้งพัฒนาการศึกษาอาชีวะให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และ 2) การพัฒนาคุณภาพและความเท่าเทียมทางการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำระหว่างพื้นที่ชนบทและเมือง (Ministry of Education of the People's Republic of China, 2024) และ3) การบูรณาการการเรียนรู้และการปฏิบัติ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้จริง และสร้างทักษะการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ในโลกปัจจุบัน รวมถึงการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมในระดับต่างๆ ของการศึกษา (China Education Center, 2024) และ 4) การเสริมสร้างความร่วมมือทางการศึกษา ขยายความร่วมมือทางการศึกษาระดับนานาชาติ เช่น การดำเนินโครงการหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative) ในด้านการศึกษา และการพัฒนาสถาบันขงจื้อสนับสนุนการเรียนภาษาจีน เพื่อสร้างความเข้าใจและลดช่องว่างด้านวัฒนธรรมระหว่างประเทศ

แนวนโยบายดังกล่าว ทำให้สถาบันการศึกษาต้องปฏิรูปและพัฒนามาตรฐานการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาปฐมวัยที่เป็นต้นกำเนิดของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีพัฒนาการอย่างเหมาะสมตามหลักวิชาการและสามารถเติบโตเป็นคนมีคุณภาพ ส่งผลดีต่ออนาคตของสังคมและประเทศชาติ ดังที่วิทยาลัยฝึกหัดครูปฐมวัยในมณฑลต่างๆ ของประเทศจีนหลายแห่ง พยายามที่จะปรับปรุงคุณภาพหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนมีสมรรถนะสู่การประกอบอาชีพในต่างประเทศได้ ซึ่งแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศจีน ระหว่างปี ค.ศ. 2021-2025 ฉบับที่ 14 ได้ให้ความสำคัญถึงการศึกษาปฐมวัย โดยสามารถนำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของต่างประเทศที่มีคุณภาพมาปรับประยุกต์ให้กับประเทศจีนได้ และมุ่งเผยแผ่วัฒนธรรมจีนผ่านการศึกษาให้กับทั่วโลก (China Education Center, 2024) เช่นเดียวกับวิทยาลัยฝึกหัดครูปฐมวัยแห่งนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน ซึ่งก่อตั้งในปี ค.ศ. 2018 (Department of education of Yunnan Province, 2018) เพื่อเป็นวิทยาลัยของรัฐสำหรับการฝึกหัดครูปฐมวัยแห่งเดียวของมณฑลยูนนาน และมุ่งไปเป็นวิทยาลัยศูนย์กลางของการฝึกหัดครูปฐมวัยสำหรับเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยวิทยาลัยแห่งนี้ได้เน้นหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยเป็นหลัก และมีหลักสูตรการศึกษาก่อนปฐมวัย หลักสูตรศิลปะ หลักสูตรบัญชี ซึ่งนักศึกษา ร้อยละ 70 เลือกเรียนหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 3 ปี ได้รับวุฒิการศึกษาระดับอนุปริญญา โดยรัฐบาลและสังคมปัจจุบันให้ความสนใจกับวิทยาลัยแห่งนี้มาก ดังนั้น วิทยาลัยจึงมุ่งพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพสูง การสร้างรูปแบบใหม่ของการศึกษาที่เปิดกว้างสู่โลกภายนอก โดยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการศึกษาที่

สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานภายในประเทศและต่างประเทศ ด้วยระบบกลไกทางการศึกษาภายใน และความร่วมมือระหว่างประเทศที่จะสร้างผลสะท้อนไปสู่มาตราฐานระดับโลกได้

การขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศจีนและการสร้างนโยบายการเปิดประตูสู่ทั่วโลกของประเทศจีนนั้น ทำให้ชาวทั่วโลกให้ความสำคัญกับการเรียนภาษาจีนอย่างมาก ซึ่งประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีจำนวนผู้ที่เรียนภาษาจีนมากที่สุด ตั้งแต่ผู้เรียนระดับอนุบาลจนถึงผู้เรียนระดับมหาวิทยาลัย ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนอนุบาล โรงเรียนประถม โรงเรียนมัธยม หรือมหาวิทยาลัยจะมีหลักสูตรภาษาจีน และตามสถิติของสถาบันขงจื๊อมีครูอาสาสอนภาษาจีนในประเทศไทย มากกว่า 17,000 คน ซึ่ง 1 ใน 3 คน สอนภาษาจีนในโรงเรียนอนุบาล (The Chinese Ministry of Education, 2020) ดังนั้น ประเทศไทยต้องการครูสอนภาษาจีนให้กับเด็กไทยจำนวนมาก โรงเรียนอนุบาลนอกจากมีหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยแล้ว ยังจัดการเรียนการสอนภาษาจีนให้กับเด็กปฐมวัยอีกด้วยแต่เนื่องจากลักษณะพิเศษของเด็กปฐมวัย วิธีการสอนจะมีความแตกต่างกับวิธีการสอนผู้ใหญ่ ครูชาวจีนที่สอนเด็กไทยระดับโรงเรียนอนุบาล พบปัญหาอุปสรรคหลายประการได้แก่ 1) ขาดทักษะการจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้แก่เด็ก 2) ไม่เข้าใจพัฒนาการของเด็ก 3) การใช้ท่าทางและน้ำเสียงไม่เหมาะสม รวมทั้งการควบคุมอารมณ์ (Zhou, 2018) และ 4) วิธีการสอนของครูไม่สามารถดึงดูดความสนใจของเด็กเล็กได้ และ 5) ครูผู้สอนขาดทักษะการทำสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนที่เหมาะสมใช้กับเด็กเล็ก (Zhang, 2019) ปัญหาเหล่านี้ทำให้การเรียนการสอนยากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นเรื่องของสมรรถภาพและสมรรถนะของครูชาวจีนที่สอนใน ประเทศไทย ที่จริงแล้วปัญหาดังกล่าวนี้เป็นเรื่องของทักษะด้านการศึกษาปฐมวัย ถ้านักศึกษาเมื่อศึกษาในวิทยาลัยฝึกหัดครูปฐมวัยในประเทศจีน ได้รับการฝึกทั้งทักษะด้านการสอนภาษาจีนและทักษะด้านการศึกษาปฐมวัยที่สอดคล้องกับสังคมและความต้องการของประเทศนั้นๆ ได้ดี ทั้งด้านเนื้อหาหลักสูตรและการปฏิบัติ วิธีการสอนที่เน้นภาพสังคม ความต้องการของเด็ก การประเมินผล เป็นต้น เมื่อสำเร็จการศึกษาและไปเป็นครูชาวจีนสอนเด็กในประเทศไทยจะทำให้บรรลุประสิทธิภาพการเรียนการสอนได้ดียิ่งขึ้น

ดังกล่าวมาข้างต้น จึงเป็นเหตุผลและความจำเป็นที่ผู้วิจัยร่วมกับคณะกรรมการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย วิทยาลัยฝึกหัดครูปฐมวัยแห่งนครคุนหมิง มณฑลยูนนานสนใจศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่มุ่งเน้นเพื่อการผลิตครูที่มีสมรรถนะสู่การประกอบอาชีพในประเทศไทย และจะเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายทางการศึกษา ที่เหมาะสมสำหรับผู้บริหารระดับสูงของวิทยาลัย ประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบาย และการถ่ายทอดนโยบายสู่การปฏิบัติเพื่อการพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย เพื่อการผลิตครูที่มีสมรรถนะภายใต้กฎเกณฑ์ต่างๆ ของกระทรวงการศึกษาจีน และครูชาวจีนมีสมรรถนะเพียงพอต่อการประกอบอาชีพในประเทศไทยและประเทศอื่นๆ ที่อยู่ในเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในอนาคตต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สมรรถภาพและสมรรถนะของครูชาวจีนที่สอนเด็กปฐมวัยในประเทศไทย

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่มุ่งเน้นเพื่อการผลิตครูที่มีสมรรถนะสู่การประกอบอาชีพในประเทศไทย

3. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะนโยบายทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่มุ่งเน้นเพื่อการผลิตครูที่มีสมรรถนะสู่การประกอบอาชีพในประเทศไทยสำหรับวิทยาลัยฝึกหัดครูปฐมวัยแห่งนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ทำการวิเคราะห์สมรรถภาพและสมรรถนะของครูชาวจีนที่สอนเด็กปฐมวัยในประเทศไทย โดยมีขอบเขตด้านประชากร คือครูชาวจีนที่สอนเด็กปฐมวัยในโรงเรียนและสถาบันการศึกษาเอกชนที่มีความร่วมมือกับหน่วยงานระดับกรมมณฑลยูนนานและสถาบันขงจื้อ จำนวน 15 แห่ง เลือกแบบเจาะจงแห่งละ 1 คน รวมจำนวน 15 คน พื้นที่ศึกษาในประเทศไทย

ขอบเขตด้านเนื้อหา 1) มุ่งศึกษาสมรรถภาพในการทำงานของครูชาวจีน ด้านบุคลิกภาพ ด้านการปรับตัวในองค์กร ด้านการสื่อสารและวัฒนธรรม 2) มุ่งศึกษาสมรรถนะในการจัดการเรียนการสอนเด็กปฐมวัยของครูชาวจีนด้านการส่งเสริมพัฒนาเด็ก หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ การปฏิสัมพันธ์เชิงบวก การพัฒนาวิชาชีพ การบริหารจัดการชั้นเรียน การวิเคราะห์และการประเมินผล และการบริการชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเรื่องสมรรถภาพและสมรรถนะของครูชาวจีนที่สอนเด็กปฐมวัยในประเทศไทย สอบถามข้อมูลทั่วไป สอบถามสมรรถภาพในการทำงาน และสมรรถนะในการจัดการเรียนการสอนเด็กปฐมวัย มีลักษณะแบบ Rating Scale 5 ระดับ และการแปลความตามเกณฑ์คะแนนของบุญชม ศรีสะอาด (2553, หน้า 120-121) การสร้างเครื่องมือวิจัย ได้แก่ 1) ศึกษาเอกสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สร้างแบบสอบถามและนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำปรับปรุงแก้ไข 2) นำร่างแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความสอดคล้องตรงตามวัตถุประสงค์ โดยข้อคำถามที่มีค่า 0.5-1.00 คัดเลือกไว้ใช้ ส่วนค่าต่ำกว่านั้นตัดทิ้งก่อนนำไปใช้ศึกษาจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยประสานโดยตรงกับผู้ให้ข้อมูลและทำการตอบแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูล 1) ทำการตรวจสอบข้อมูลความถูกต้อง ความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถาม 2) การจัดเตรียมข้อมูล คัดแยก จัดเรียงข้อมูล 3) การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย และการจัดทำข้อเสนอแนะนโยบาย

ทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่มุ่งเน้นเพื่อการผลิตครูที่มีสมรรถนะสู่การประกอบอาชีพในประเทศไทยสำหรับวิทยาลัยฝึกหัดครูปฐมวัยแห่งนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน

ขอบเขตด้านประชากร ผู้ให้ข้อมูลเลือกแบบเจาะจงคือ ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงฝ่ายวิชาการ หัวหน้าภาควิชา/ประธานสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยและกรรมการบริหารหลักสูตรในประเทศไทย ศึกษาเฉพาะมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย จำนวน 8 คน ในประเทศจีนศึกษาเฉพาะวิทยาลัยฝึกหัดครูปฐมวัยแห่งนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน จำนวน 8 คน รวมทั้งสิ้น 16 คน พื้นที่ศึกษาในประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน

ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยและการวิเคราะห์เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะนโยบายทางการศึกษาที่มุ่งเน้นเพื่อการผลิตครูที่มีสมรรถนะสู่การประกอบอาชีพในประเทศไทยสำหรับวิทยาลัยฝึกหัดครูปฐมวัยแห่งนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่มุ่งเน้นเพื่อการผลิตครูที่มีสมรรถนะสู่การประกอบอาชีพในประเทศไทย ซึ่งมีประเด็นคำถามหลักได้แก่ การปรับปรุงหรือพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย การพัฒนาสมรรถนะครูชาวจีน และความร่วมมือด้านการศึกษาและปัญหาที่เกี่ยวข้อง การสร้างเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สร้างข้อคำถาม นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อขอคำแนะนำให้สอดคล้องตามกรอบวัตถุประสงค์ที่ศึกษา ก่อนนำไปใช้ศึกษาจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยประสานโดยตรงกับผู้ให้ข้อมูลเพื่อขอสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล และรายงานผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 1 และ 2 ประกอบการพิจารณาและรับฟังความเห็นในประเด็นที่ตั้งคำถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา จากการบันทึกในประเด็นที่ตั้งคำถามนำมาตีความจัดหมวดหมู่ของข้อมูลหาความเชื่อมโยงและสร้างบทสรุปของข้อมูลจากการสัมภาษณ์

หลังจากนั้นผู้วิจัยนำผลการวิจัยที่ได้จากการสอบถาม การสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ สร้างบทสรุปเป็นข้อเสนอแนะนโยบายทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่มุ่งเน้นเพื่อการผลิตครูที่มีสมรรถนะสู่การประกอบอาชีพในประเทศไทยสำหรับวิทยาลัยฝึกหัดครูปฐมวัยแห่งนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง นโยบายทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของวิทยาลัยฝึกหัดครูปฐมวัยแห่งนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน ที่มุ่งเน้นเพื่อการผลิตครูที่มีสมรรถนะสู่การประกอบอาชีพในประเทศไทย สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์สมรรถภาพและสมรรถนะของครูชาวจีนที่สอนเด็กปฐมวัยในประเทศไทย พบว่า

1.1 ข้อมูลทั่วไปของครูชาวจีนที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 20-35 ปี เป็นครูระดับต้น (อาจารย์สามัญ) ระดับการศึกษาอนุปริญญา ร้อยละ 6.67 ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 60 และระดับปริญญาโท ร้อยละ 33.3 สาขาวิชาที่สอนมากที่สุด คือ สาขาวิชาการศึกษา ร้อยละ 33.33 รองลงมาคือสาขาวิชาภาษาต่างประเทศ ร้อยะ 26.67 และสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย และสาขาวิชาการสอนภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศ เท่ากัน ร้อยละ 20.00

1.2 สมรรถภาพในการทำงานของครูชาวจีน โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (μ = 2.69, σ = .84) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ด้านการปรับตัวในองค์กรมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีสมรรถภาพอยู่ในระดับปานกลาง (μ = 3.40, σ= .74) เกี่ยวกับการเคารพสิทธิ์ การให้เกียรติกับเพื่อนร่วมงาน และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี รองลงมาด้านการสื่อสารและวัฒนธรรม มีสมรรถภาพอยู่ในระดับน้อย (μ = 2.39, σ = .95) ด้วยเรื่องของความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรม ความสามารถในการอ่านเขียนภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร และการใช้คำศัพท์ที่เหมาะสมกับกาลเวลา และสุดท้ายด้านบุคลิกภาพมีสมรรถภาพอยู่ในระดับน้อย (μ = 2.29, σ = .83) ในประเด็นเกี่ยวกับการแต่งกาย การแต่งหน้า มารยาทในการยืน เดิน นั่ง ซึ่งดูจะแตกต่างจากครูคนไทย

1.3 สมรรถนะของครูชาวจีนในการจัดการเรียนการสอนเด็กปฐมวัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (μ = 2.29, σ = .83) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (μ = 3.34, σ = .87) มีสมรรถนะอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาด้านการส่งเสริมพัฒนาเด็ก (μ = 3.09, σ = .71) มีสมรรถนะอยู่ในระดับปานกลาง และด้านการวิเคราะห์ประเมินผล (μ = 3.00, σ = .91) ด้านการพัฒนาวิชาชีพ (μ = 2.87, σ = .43) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ (μ = 2.81, σ= .75) และด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน (μ = 2.69, σ = .91) ตามลำดับ มีสมรรถนะอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน ในขณะที่ด้านการบริการชุมชน มีสมรรถนะอยู่ในระดับน้อย (μ = 2.33, σ = .73) ซึ่งเกี่ยวกับกิจกรรมความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน

2. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยจากตัวแทนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัยในประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน สรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

2.1 การปรับปรุงหรือพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 1) สนับสนุนการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยเพื่อผลิตครูที่มีสมรรถนะซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ โดยมุ่งเน้นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนสนใจประกอบอาชีพครูหรืออาสาสมัครสอนภาษาจีนในประเทศไทย และสอดคล้องกับความต้องการครูสอนภาษาจีนและครูภาษาจีนระดับปฐมวัยในประเทศและประเทศไทย การพัฒนานี้จะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษา การพัฒนาเศรษฐกิจ และการเชื่อมโยงวัฒนธรรมระหว่างประเทศ 2) การปรับปรุงหลักสูตรควร

สอดคล้องกับระเบียบและข้อกำหนดของกระทรวงศึกษาธิการประเทศจีน โดยคำนึงถึงขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร หน่วยกิต และวิชาพื้นฐานที่กำหนดไว้ ซึ่งจะมีผลต่อเป้าหมายของหลักสูตรและอาชีพหลังสำเร็จการศึกษา รวมถึงการปรับเปลี่ยนวิชาบังคับและวิชาเฉพาะทางให้สอดคล้องกับมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 3) ควรเพิ่มรายวิชา เช่น ภาษาไทยพื้นฐาน วิธีการสอนภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศ วัฒนธรรมสำหรับชาวต่างชาติ วัฒนธรรมจีนดั้งเดิม ภาษาจีนปัจจุบันและการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม

2.2 การพัฒนาสมรรถนะครูชาวจีน ดังนี้ 1) การพัฒนาสมรรถภาพเพื่อการทำงานรวมถึงการแต่งกายและแต่งหน้าให้เหมาะสม มารยาทในการยืน นั่ง เดิน การแสดงออกต่อผู้อื่น การพูดอย่างน่าฟัง การควบคุมอารมณ์ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี การเคารพสิทธิ์และให้เกียรติเพื่อนร่วมงาน ความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรม ความสามารถในการอ่านและเขียนภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร รวมถึงการประสานงานกับบุคคลจากหลากหลายวัฒนธรรม 2) การพัฒนาสมรรถนะในการจัดการเรียนการสอน รวมถึงการสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงบวก การส่งเสริมและพัฒนาเด็ก การวิเคราะห์และประเมินผลการเรียน การพัฒนาวิชาชีพ การออกแบบหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ การบริหารจัดการชั้นเรียน และการบริการชุมชน

2.3 ความร่วมมือด้านการศึกษา ดังนี้ 1) การแลกเปลี่ยนนักศึกษาและคณาจารย์ โดยการส่งนักศึกษาและคณาจารย์ไปศึกษาหรือทำวิจัยในต่างประเทศ ช่วยเปิดโอกาสให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาในมุมมองที่หลากหลาย 2) การพัฒนาโปรแกรมการศึกษาและหลักสูตรร่วม สถาบันการศึกษาสามารถร่วมมือกันในการพัฒนาหลักสูตรหรือโปรแกรมการศึกษาที่เหมาะสมและตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานได้ เช่น หลักสูตรระดับปริญญาตรีหรือปริญญาโทร่วมกันระหว่างสองประเทศ หรือการพัฒนาหลักสูตรออนไลน์ที่เปิดให้เรียนรู้จากหลายประเทศ ทั้งนี้ต้องทบทวนกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง 3) การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ส่งเสริมความเข้าใจระหว่างประเทศผ่านการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ สามารถช่วยให้นักศึกษาและคณาจารย์ได้รับประสบการณ์จากสภาพแวดล้อมที่หลากหลาย และพัฒนาความสามารถในการทำงานข้ามวัฒนธรรมได้

3. ข้อเสนอแนะนโยบายทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่มุ่งเน้นเพื่อการผลิตครูที่มีสมรรถนะสู่การประกอบอาชีพในประเทศไทยสำหรับวิทยาลัยฝึกหัดครูปฐมวัยแห่งนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน สรุปผลได้ดังนี้

3.1 นโยบายการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ดังนี้ 1) การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่มุ่งเน้นการผลิตครูที่มีสมรรถนะ นโยบายนี้สามารถสร้างได้โดยการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่มุ่งผลิตครูที่มีสมรรถนะในด้านการสอนภาษาจีน แนวทางดำเนินการดังนี้ (1) การเพิ่มวิชาที่เกี่ยวข้องกับการสอนภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย (2) การฝึกอบรมอาจารย์ให้มี

สมรรถนะในการสอนภาษาจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับปฐมวัย และเสริมทักษะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (3) การสร้างแรงจูงใจสำหรับผู้เรียนให้เลือกประกอบอาชีพครูสอนภาษาจีนโดยการเสนอแนวทางหรือสิ่งจูงใจทางเศรษฐกิจ เช่น ทุนการศึกษาหรือสวัสดิการในการทำงาน 2) การปรับปรุงหลักสูตรภายใต้กฎเกณฑ์ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศจีน นโยบายนี้ จำเป็นต้องพิจารณากฎเกณฑ์ต่างๆ ที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้และปรับให้สอดคล้องกับข้อกำหนดของการพัฒนาหลักสูตรในไทย แนวทางดำเนินการดังนี้ (1) การจัดการประชุมร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการประเทศจีน เพื่อแลกเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ (2) การติดตามและประเมินผลกระทบจากการปรับปรุงหลักสูตร เช่น การเพิ่มรายวิชาหรือปรับลดวิชาเฉพาะทาง (3) การจัดอบรมสำหรับบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรให้เข้าใจข้อกำหนดและมาตรฐานที่ถูกต้อง 3) การสร้างแรงจูงใจและสนับสนุนทางเศรษฐกิจ แนวทางดำเนินการดังนี้ (1) การจัดตั้งโครงการทุนการศึกษาให้กับนักศึกษาที่เลือกเรียนในหลักสูตรครูภาษาจีน (2) การสนับสนุนสวัสดิการต่างๆ เช่น ประกันสุขภาพ หรือโครงการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างครูภาษาจีนจากประเทศไทยและจีน

3.2 นโยบายการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ดังนี้ 1) การพัฒนาสมรรถภาพเพื่อการทำงาน แนวทางดำเนินการดังนี้ (1) การจัดหลักสูตรพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ จัดให้มีการฝึกฝนทักษะต่างๆ เช่น การแต่งกายที่เหมาะสม มารยาททางสังคม การควบคุมอารมณ์ การสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นและการเคารพสิทธิ์ในที่ทำงาน เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพในการทำงานในภาคอาชีพต่างๆ (2) การฝึกอบรมการทำงานร่วมกับคนต่างชาติและพัฒนาทักษะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรม ทั้งในด้านการสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่นจากหลากหลายภูมิหลัง รวมทั้งเพิ่มทักษะการอ่านและเขียนภาษาไทย ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการสื่อสารภายในประเทศและการทำงานในสังคมไทย 2) การพัฒนาสมรรถนะในการจัดการเรียนการสอน แนวทางดำเนินการดังนี้ (1) การพัฒนาครู ส่งเสริมการอบรมและพัฒนาวิชาชีพครูในด้านต่างๆ เช่น การส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับนักเรียน การส่งเสริมการพัฒนาเด็กอย่างมีคุณภาพ การพัฒนาทักษะการวิเคราะห์ประเมินผล และการจัดการชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพ (2) การพัฒนาโปรแกรมที่มุ่งเน้นการสร้างทักษะที่สำคัญให้กับครูและนักเรียนโดยเฉพาะในด้านการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ (3) การส่งเสริมการบริการชุมชน ให้ครูสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยการนำทักษะที่เรียนรู้มาใช้ในบริบทที่หลากหลาย

3.3 นโยบายการสร้างความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาระหว่างประเทศไทยและประเทศจีน ดังนี้ 1) การส่งเสริมนโยบายการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและคณาจารย์ แนวทางดำเนินการดังนี้ (1) จัดตั้งโครงการแลกเปลี่ยนเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อต่างประเทศ หรือการเข้าร่วมโครงการวิจัยร่วมกับสถาบันการศึกษา ซึ่งจะช่วยเสริมสร้าง

ความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมและเพิ่มประสบการณ์ในด้านการวิจัยและการศึกษา (2) ส่งเสริมการศึกษาและวิจัยในต่างประเทศ โดยให้นักศึกษาและคณาจารย์ได้รับโอกาสในการศึกษา และพัฒนาองค์ความรู้ที่ 2) การพัฒนาโปรแกรมการศึกษาและหลักสูตรร่วม แนวทางดำเนินการพัฒนาหลักสูตรร่วมระหว่างประเทศ การร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาจากหลายสถาบันในประเทศไทยเพื่อพัฒนาหลักสูตรที่เน้นความรู้ที่ต้องการในตลาดแรงงานระดับปริญญาตรีหรืออนุปริญญาตรี เพื่อส่งเสริมการศึกษาที่มีคุณภาพและสร้างโอกาสในการศึกษาที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น 3) การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม แนวทางดำเนินการส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนระหว่างนักศึกษาและคณาจารย์ รวมทั้งการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะการทำงานข้ามวัฒนธรรมและกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันระหว่างผู้คนจากวัฒนธรรมที่แตกต่าง

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อสรุปผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. พบว่าสมรรถภาพในการทำงานของครูชาวจีน ด้านการปรับตัวในองค์กร ด้านการสื่อสาร และด้านบุคลิกภาพ ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Zhao (2019, pp. 75-86) ที่พบว่าแม้จีนจะมีการพัฒนาโครงการฝึกอบรมครูอย่างต่อเนื่อง ครูชาวจีนยังคงพบปัญหาในด้านการปรับตัว เนื่องจากหลักสูตรการฝึกอบรมครูในจีนมักจะเน้นการเรียนการสอนในเชิงทฤษฎีมากกว่าการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา นอกจากนี้ การสื่อสารระหว่างครูกับนักเรียนหรือระหว่างครูกับเพื่อนร่วมงานยังคงมีข้อจำกัด โดยเฉพาะในเขตชนบทที่การใช้เทคโนโลยีและทักษะการสื่อสารยังไม่แพร่หลายมากพอ และบุคลิกภาพของครูในจีนที่มีทัศนคติที่ไม่ยืดหยุ่นหรือไม่เหมาะสมต่อสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งอาจส่งผลต่อการเรียนการสอนและการทำงานร่วมกับนักเรียนหรือผู้ร่วมงานอื่นๆ

2. การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่มุ่งเน้นเพื่อการผลิตครูที่มีสมรรถนะสู่การประกอบอาชีพในประเทศไทย เพื่อตอบสนองนโยบายทางการศึกษาระหว่างประเทศของประเทศจีน ด้วยการเพิ่มรายวิชาและเสริมทักษะที่สำคัญ และมาตราการสร้างแรงจูงใจและสนับสนุนทางเศรษฐกิจ สอดคล้องกับงานของ Zhang (2021, pp. 49-60) พบถึงนโยบายที่สำคัญของจีนในการปรับหลักสูตรการศึกษาให้ทันสมัยและสอดคล้องกับการเปิดตัว "China’s Education Modernization Plan 2035" ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาเทคโนโลยี การสื่อสาร และทักษะที่จำเป็นในตลาดแรงงานระดับโลก โดยเฉพาะการเสริมทักษะภาษาและเทคโนโลยีดิจิทัล ทั้งในระดับมหาวิทยาลัยและโรงเรียนระดับปฐมวัย นอกจากนี้ ยังมีการเพิ่มรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและการพัฒนาหลักสูตรที่สามารถเชื่อมโยงนักศึกษาไปสู่ตลาดแรงงานระหว่างประเทศ

3. การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย จะต้องพัฒนาสมรรถภาพเพื่อการทำงาน พัฒนาสมรรถนะในการจัดการเรียนการ

สอน สอดคล้องกับงานของ Swan, R., & Lee, C. (2020) ที่พบว่า ครูปฐมวัยไม่เพียงแต่ต้องมีความรู้ในวิชาที่สอนเท่านั้น แต่ยังต้องมีทักษะในการจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้เหมาะสมกับลักษณะของเด็กแต่ละคน ซึ่งรวมถึงการใช้วิธีการที่หลากหลายในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้

4. การสร้างความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาระหว่างประเทศไทยและประเทศจีน เป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจในหลายปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะในด้านการแลกเปลี่ยนนักศึกษา การร่วมมือด้านการวิจัย และการพัฒนาหลักสูตรร่วม ที่สามารถเสริมสร้างการเรียนรู้และพัฒนาการศึกษาในระดับนานาชาติ โดยเน้นที่การแลกเปลี่ยนนักศึกษาและอาจารย์ การพัฒนาหลักสูตรร่วมกัน และการสร้างความร่วมมือในการวิจัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลายและการพัฒนาทักษะที่สำคัญสำหรับนักศึกษาในทั้งสองประเทศ ในการสร้างความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างไทยและจีนในบริบทของโครงการหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง ที่มุ่งเน้นการพัฒนาความร่วมมือทางการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยและการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและการทำวิจัยร่วมกัน รวมถึงการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความต้องการของทั้งสองประเทศ

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์

1.1 วิทยาลัยฝึกหัดครูปฐมวัยแห่งนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน โดยผู้บริหารระดับสูงควรพิจารณาความเป็นไปได้ของนโยบายทางการศึกษาเพื่อพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่มุ่งเน้นการผลิตครูให้มีสมรรถนะสำหรับการประกอบอาชีพในประเทศไทย พร้อมตัดสินใจเลือกนโยบายและถ่ายทอดสู่การปฏิบัติ

1.2 คณะกรรมการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย วิทยาลัยฝึกหัดครูปฐมวัยแห่งนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน ควรพิจารณาแนวทางการดำเนินงานตามนโยบายทางการศึกษาทั้ง 3 ด้าน เพื่อเป็นแนวทางการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ให้สามารถพัฒนาผู้เรียนที่มีสมรรถนะในการทำงานทั้งภายในประเทศและในประเทศไทย

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในประเทศไทยที่จะทำให้ครูชาวจีนและนักศึกษาจากประเทศจีนมาเรียนรู้และพัฒนาภาษาจีนและการเรียนการสอนในประเทศไทย

2.2 ควรศึกษาความร่วมมือทางการศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยระหว่างประเทศและจัดหลักสูตรร่วมในการพัฒนาครู

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาทำให้ได้องค์ความรู้ที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การสร้างนโยบายทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่มุ่งเน้นเพื่อการผลิตครูที่มีสมรรถนะสู่การประกอบอาชีพในประเทศไทย ด้วยแนวนโยบายที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) นโยบายการพัฒนาหลักสูตรการศึกษา

ปฐมวัย 2) นโยบายการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน และ 3) นโยบายการสร้างความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา หากมีการนำไปปฏิบัติใช้ จะทำให้กระบวนการจัดทำหลักสูตรบรรลุซึ่งวัตถุประสงค์และเกิดประโยชน์แก่อาจารย์และนักศึกษาต่อไป ดังภาพที่ 1

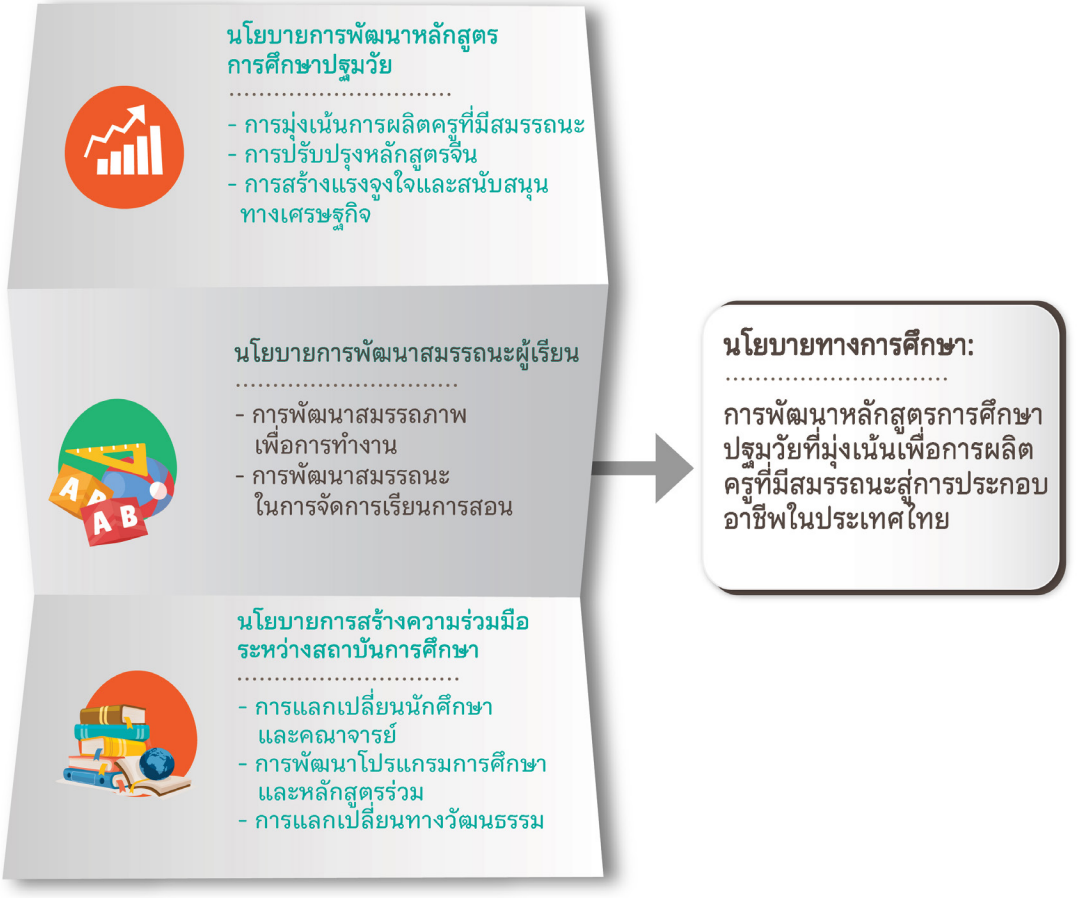

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

China Education Center. (2024). *China's Education Modernization 2035*. Retrieved from https://www.chinaeducenter.com

Department of education of Yunnan Province. (2018). *Kunming Preschool Teachers College.* Retrieved from https://jyt.yn.gov.cn/article/2147448843

Ministry of Education of the People's Republic of China. (2024). *Educational Policies and Plans*. China: Ministry of Education of the People's Republic of China.

OECD. (2018). *The Future of Education and Skills: Education 2030*. Paris: OECD Publishing.

Swan, R., & Lee, C. (2020). *Professional Development for Early Childhood Educators: Fostering Effective Teaching in Early Childhood Settings*. Korean: International Journal of Early Childhood Education.

The Chinese Ministry of Education. (2020). *Reply to Proposal No. 2624 of the Fourth Session of the 13th National Committee of the Chinese People's Political Consultative Conference (Education 091)*. Retrieved from http://www.moe.gov.cn/jyb_xxgk/xxgk_jyta/yuhe/202111/t20211104_577702.html

UNESCO. (2015). *Rethinking Education: Towards a Global Common Good?*. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

Zhang, R. Q. (2019). *Analyzing the issues of Chinese language teaching as a foreign language under different cultural backgrounds*. Shanghai: Shanghai University Press.

Zhang, X. (2021). The development of higher education curriculum in China: Aligning education with internationalization and innovation. *Journal of Chinese Education Policy*, 14(3), 49-60.

Zhao, Y. (2019). Challenges in Teacher Competency: Adaptability, Communication, and Personality in Chinese Teachers. *Chinese Journal of Education*, 48(3), 75-86.

Zhou, H. (2018). *Researching the issues of teaching Chinese as a foreign language and finding solutions*. Chongqing: Chongqing University Press.

ความต้องการจำเป็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและการคิดเชิงคำนวณ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนขยายโอกาส*

The Development of a Problem-based Learning Management Model to Enhance Problem-Solving Ability and Computational Thinking of Junior High School Students in Educational Opportunity Expansion Schools

พัชญา ศรีเสมอ, จำลอง วงษ์ประเสริฐ และปริญญา มูลสิน
Patchaya Srisamer, Jumlong Vongprasert and Parinya Moonsin
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: patchaya.sg63@ubru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลการประเมินดัชนีความต้องการจำเป็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนขยายโอกาส 2) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาส จำนวน 46 คน และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 333 คน ซึ่งเป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความต้องการจำเป็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน คู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ และแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาและการคิดเชิงคำนวณ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต การวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) และค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index)

*ได้รับบทความ: 28 มกราคม 2567; แก้ไขบทความ: 6 ตุลาคม 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 30 ตุลาคม 2567
Received: January 28, 2024; Revised: October 6, 2024; Accepted: October 30, 2024

ผลการวิจัยพบว่า

1. การศึกษาผลการประเมินดัชนีความต้องการจำเป็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่า ดัชนีความต้องการจำเป็นต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ที่มากที่สุดของครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้แก่ ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา ($PNI_{Modified}$ = 0.303) และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ได้แก่ ด้านการคิดเชิงคำนวณ ($PNI_{Modified}$ = 0.278)

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ผ่านเกณฑ์คุณภาพ (CVI อยู่ระหว่าง 0.80-1.00) และมีความเหมาะสมของรูปแบบในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.72) และเมื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่า รูปแบบมีความน่าสนใจ มีความเหมาะสม เข้าใจง่าย เนื้อหาสาระมีความต่อเนื่องและกิจกรรมมีการกระตุ้นการเรียนรู้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น; รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน; ความสามารถในการแก้ปัญหา; การคิดเชิงคำนวณ

Abstract

The purposes of this research were 1) studying the index necessity of problem-based learning management model for enhance problem solving ability and computational thinking of junior high school students in educational opportunity expansion schools, 2) to develop problem-based learning management model. Examples include teachers of science and technology, subject total of 46 persons and junior high school students in educational opportunity expansion schools total of 333 persons under the Amnat Charoen Primary Educational Service Area Office. In semester 2, academic year 2023, Obtained from stratified random sampling, and five experts were obtained through purposive sampling. Research tools include questionnaire the necessity of problem-based learning management model, a problem-based learning management model, a user guide, learning management plan, and tests of problem-solving ability and computational thinking. Statistics used were averages, priority needs index, and content validity index.

The results revealed that:

1. Results of the study of the priority needs index in learning management. It aimed at revealed that the highest priority needs index of teachers includes problem solving ability ($PNI_{Modified}$ = 0.303). And the highest priority needs index of students includes

computational thinking ($PNI_{Modified}$ = 0.278).

2. The development of problem-based learning management model. It aimed at revealed that the content validity index of learning management model passed the quality criteria (CVI between 0.80-1.00) and suitability overall at the highest level ($\bar{X}$ = 4.72). And learning management model aimed at interesting. It is appropriate, easy to understand, the content is continuous, and activities stimulate learning very well.

Keywords: Necessity; Problem-based learning management model; Problem solving ability; Computational thinking

1. บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้ให้ความสำคัญกับพัฒนาความรู้ความสามารถการคิดวิเคราะห์ สามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม ซึ่งกำหนดในแผนการพัฒนาอย่างเร่งด่วน โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการเรียนที่ฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาร่วมกับการใช้เทคโนโลยี โดยมีจุดมุ่งหมายในการสร้างนักวิจัยและนวัตกรรุ่นใหม่เพิ่มศักยภาพของประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, หน้า 111-114)

กระทรวงศึกษาธิการได้มีการกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้มีกรอบการประเมินสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ที่ควรเกิดขึ้นกับผู้เรียน เมื่อผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ โดยหนึ่งในนั้นมีสมรรถนะที่ระบุถึงความสามารถในการแก้ปัญหาซึ่งเป็นลักษณะของผู้เรียนที่สามารถแก้ปัญหาและกำจัดอุปสรรคที่เผชิญได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, หน้า 6-7) ซึ่งมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความสามารถในการระบุปัญหา 2) ความสามารถในการวางแผน 3) ความสามารถในการลงมือแก้ปัญหา และ 4) ความสามารถในการสรุปและประเมินผล (Gagne, 1985, p. 63; Good, 2005, p. 177) ต่อมาได้มีการปรับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) โดยกำหนดให้วิทยาการคำนวณเป็นมาตรฐาน ว 4.2 ในสาระของเทคโนโลยี และจัดให้มีการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และนโยบายส่งเสริมการสอนภาษาคอมพิวเตอร์แห่งชาติ เพื่อดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องกับวิทยาการคำนวณ ฝึกการคิดแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการที่เป็นลำดับขั้นตอนในลักษณะของการคิดเชิงคำนวณในระดับต่างๆ ซึ่งลักษณะสำคัญของการคิดเชิงคำนวณ มีอยู่ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การย่อยปัญหา 2) การหารูปแบบ 3) การคิดเชิงนามธรรม และ 4) การออกแบบขั้นตอน (Barr & Stephenson, 2011, p. 52)

สภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พบว่า สื่อและวิธีการที่ใช้ยังไม่ตอบโจทย์ในบริบทของการจัดการศึกษาในสถานการณ์ต่างๆ อย่างครอบคลุม และนักเรียนยังเห็นความสำคัญของการฝึกคิดแก้ปัญหา

ไม่มาก คิดว่าจำเป็นต้องใช้การเขียนโปรแกรมหรือการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อให้ได้วิธีการแก้ปัญหาในแบบของวิทยาการคำนวณ เนื่องจากส่วนใหญ่นักเรียนคิดว่าการแก้ปัญหาจำเป็นจะต้องทำเป็นรูปร่างหรือแนวทางที่ซับซ้อนแต่ความเป็นจริงแล้วสิ่งที่ง่ายที่สุดของการฝึกคิดแก้ปัญหานั่นก็คือเรื่องราวที่อยู่ใกล้ตัวของนักเรียน ครูจึงมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยในการพัฒนาความสามารถในการคิดเชิงคำนวณเพื่อให้นักเรียนได้บรรลุตามมาตรฐาน ตัวชี้วัดที่ระบุไว้ พัฒนานักเรียนให้ใช้ความสามารถในการคิดเชิงคำนวณ สามารถ คิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา อย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.), 2560)

นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นต้องมีการทดสอบระดับนานาชาติ คือการทดสอบวัดความรู้ PISA ซึ่งลักษณะของแบบวัดจะเน้นการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาวิธีการแก้ปัญหา โดยจากผลการทดสอบที่ผ่านมานั้นพบว่า ผลการทดสอบ PISA 2022 ของประเทศไทยเป็นดังนี้ คะแนนเฉลี่ยในด้านการอ่าน 379 คะแนน (ค่าเฉลี่ย OECD 476 คะแนน) ด้านวิทยาศาสตร์ 409 คะแนน (ค่าเฉลี่ย OECD 485 คะแนน) และด้านคณิตศาสตร์ 394 คะแนน (ค่าเฉลี่ย OECD 472 คะแนน) จะเห็นว่ามีค่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในกลุ่ม OECD ในทุกด้าน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.), 2566) รวมไปถึงบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสเป็นสถานศึกษาที่มีการขยายโอกาสทางการเรียนรู้ให้กับนักเรียนในระดับชั้นอนุบาล จนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยนักเรียนที่ศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนลักษณะนี้จะเน้นไปในด้านทักษะกระบวนการ การบูรณาการความรู้สู่การดำเนินชีวิตประจำวันตามบริบทของชุมชน ทำให้ต้องมีการประยุกต์เนื้อหาและปรับรูปแบบวิธีการสอนให้เหมาะสมตามบริบทที่เป็นอยู่ พร้อมทั้งมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานในการดำรงชีวิต (ฉวีวรรณ อินชูกุล, 2559, หน้า 96-97)

โดยรูปแบบการพัฒนาการคิดเหล่านี้จำเป็นต้องปรับให้เหมาะกับบริบทของสถานศึกษาและสังคมที่นักเรียนอาศัยอยู่ รวมทั้งการเรียนรู้ที่ดีที่สุดสำหรับนักเรียน คือการเรียนรู้ผ่านการลงมือแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ หรือประสบการณ์ที่มีความหลากหลาย มีความสมจริง และเป็นสิ่งที่มีความหมายต่อนักเรียน ที่เรียกว่าการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning) สามารถทำให้เด็กเปลี่ยนแนวคิดเชิงนามธรรมให้มีความเป็นรูปธรรม สร้างแรงจูงใจให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีความหมาย ทำให้เกิดองค์ความรู้ที่คงทน นักเรียนเข้าใจเห็นภาพเชื่อมโยงกับชีวิตจริงได้ (วิจารณ์ พานิช, 2556, หน้า 6) การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานฝึกให้นักเรียนได้ใช้การคิดวิเคราะห์ในสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อที่จะหาทางแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม จะทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ผ่านกระบวนการกลุ่ม และผ่านการแก้ปัญหาในแต่ละสถานการณ์ที่แตกต่างกัน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีครูผู้สอนคอยเป็นโค้ช (Allen, Duch & Groh, 1996, pp. 43-52; Arends, 1998, pp. 2-3) ซึ่งการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จะช่วย

ทำให้นักเรียนเกิดความสามารถในการคิดเชิงคำนวณ และความสามารถในการแก้ปัญหา

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้มุ่งหาแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนขยายโอกาส โดยใช้วิธีการวิจัยสำรวจและพัฒนา ให้ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมตามบริบท จากการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของครูและนักเรียน เพื่อให้ได้รูปแบบที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายตามมาตรฐานการเรียนรู้ ก่อให้เกิดทักษะและสมรรถนะการเรียนรู้ที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการประเมินดัชนีความต้องการจำเป็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและการคิดเชิงคำนวณ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนขยายโอกาส

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนขยายโอกาส

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยสำรวจและพัฒนา (Survey and Development Research) เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาให้ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนขยายโอกาส

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งหมด 53 โรงเรียน จำนวน 54 คน และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งหมด 53 โรงเรียน จำนวน 2527 คน ของโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ทำการกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ W.G. Cochran กรณีทราบจำนวนประชากรแต่ประชากรไม่มาก (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 41) และเทียบร้อยละของจำนวนโรงเรียนในแต่ละอำเภอ ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 46 คน นักเรียน จำนวน 333 คน และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งกำหนดคุณสมบัติที่มีความรู้และประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ได้แก่ ครู จำนวน 2 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 2 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนขยายโอกาส สำหรับทดลองใช้รูปแบบ จำนวน 20 คน จากโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับการประเมินดัชนีความต้องการ

จำเป็น คือ 1) แบบสอบถามความต้องการจำเป็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนขยายโอกาส มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามแบบของ Likert จำนวน 2 ฉบับ คือ ฉบับสำหรับครู และฉบับสำหรับนักเรียน ซึ่งมีโครงสร้างของแบบสอบถามที่ประกอบด้วย 5 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 สภาพปัญหา ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับสภาพปัญหา ตอนที่ 4 ความต้องการจำเป็น และตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะ โดยทั้ง 2 ฉบับได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พบว่า ทุกข้อคำถามมีค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม (CVI) เท่ากับ 1.00 ผ่านเกณฑ์คุณภาพ จากนั้นนำแบบสอบถามทั้ง 2 ฉบับ ไปทดลองใช้กับตัวอย่างครูและนักเรียนที่ไม่ใช่ตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 20 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสำหรับครูและนักเรียนทั้งฉบับเท่ากับ 0.87 และ 0.81 ตามลำดับ และเครื่องที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ซึ่งพัฒนามาจากความต้องการจำเป็นในจุดประสงค์ข้อที่ 1 รวมกับแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ได้เครื่องมือ 2) รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ที่ประกอบด้วย จุดประสงค์ คำอธิบาย แบบบันทึกกิจกรรม และแบบวัดก่อนและหลังเรียน ซึ่งนักเรียนเป็นผู้ใช้งาน 3) คู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย จุดประสงค์ คำอธิบาย เฉลยแบบบันทึกกิจกรรม เฉลยแบบวัดก่อนและหลังเรียน ซึ่งครูใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม 4) แผนการจัดการเรียนรู้หน่วยการดำรงชีวิตของพืช รายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 6 แผนการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง และ 5) แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาและการคิดเชิงคำนวณ ประกอบไปด้วย 5 สถานการณ์ปัญหา จำนวน 25 ข้อย่อย แล้วจึงนำเครื่องมือไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ทำการตรวจสอบค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยเครื่องมือที่ 2 ถึง 5 มีค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (CVI) เท่ากับ 1.00 ผ่านเกณฑ์คุณภาพ และความเหมาะสมมากกว่า 4.50 อยู่ระดับมากที่สุด และนำเครื่องมือที่ผ่านการพิจารณาตรวจสอบแล้ว ไปทำการทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 20 คน เพื่อหาประสิทธิภาพของเครื่องมือซึ่งเท่ากับ 83.19/81.83 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารสถานศึกษาในการเก็บข้อมูลในการทำวิจัย จากนั้นทำการประสานโดยตรงกับครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ส่งเครื่องมือผ่านทางแบบฟอร์มอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ครูและนักเรียนตอบแบบสอบถาม โดยมีการกำหนดช่วง

เวลาในการเก็บข้อมูลในแบบสอบถามอย่างชัดเจน และในส่วนที่ผู้ให้ข้อมูลไม่สามารถให้ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ ผู้วิจัยมีการลงพื้นที่เพื่อพูดคุย พร้อมขอเก็บข้อมูลโดยตรง โดยได้รับข้อมูลตอบกลับคิดเป็นร้อยละ 100 จากนั้นนำผลที่ได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ร่วมกับใช้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดัชนีความต้องการจำเป็น เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน คู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ และแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาและการคิดเชิงคำนวณ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ทำการตรวจสอบความดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา 4 ระดับ และความเหมาะสม 5 ระดับ และนำไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 20 คน จากโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 เพื่อหาประสิทธิภาพของรูปแบบ โดยกำหนดเกณฑ์ไว้ที่ 80/80

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์แบบสอบถามความต้องการจำเป็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนขยายโอกาส โดยวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นด้วยวิธี Modified Priority Need Index ของนงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวาณิช (2548, หน้า 134) โดยหากมีค่ามากกว่า 0.3 แสดงว่าเป็นความต้องการจำเป็นที่เร่งด่วน การประเมินความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญของบุญชม ศรีสะอาด (2545, หน้า 121) โดยใช้เกณฑ์ดังนี้ คะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มีความเหมาะสมมาก คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย และคะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด และค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (CVI) ของศิริชัย กาญจนวาสี (2556, หน้า 237) ซึ่งต้องมีค่าระหว่าง 0.80-1.00 จึงผ่านเกณฑ์คุณภาพ

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ความต้องการจำเป็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนขยายโอกาส สามารถสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาผลการประเมินดัชนีความต้องการจำเป็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนขยายโอกาส พบว่า ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ที่มีลำดับความสำคัญมากที่สุด 2 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา ($PNI_{Modified}$ = 0.303) และด้านการประเมินผลการเรียนรู้ ($PNI_{Modified}$ = 0.293) ตามลำดับ และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ที่มีลำดับความสำคัญมากที่สุด 2 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านการคิดเชิงคำนวณ ($PNI_{Modified}$ = 0.278) และด้านการประเมินผลการเรียนรู้ ($PNI_{Modified}$ = 0.272) ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินดัชนีความต้องการจำเป็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและการคิดเชิงคำนวณ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนขยายโอกาส (nครู = 46, nนักเรียน = 333)

ด้าน	ดัชนีความต้องการจำเป็นของครู ($PNI_{Modified}$)	ดัชนีความต้องการจำเป็นของนักเรียน ($PNI_{Modified}$)
1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้	0.283	0.271
2. การคิดเชิงคำนวณ	0.287	0.278
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา	0.303	0.270
4. สื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้	0.288	0.269
5. การประเมินผลการเรียนรู้	0.293	0.272
ค่าเฉลี่ย	**0.291**	**0.272**

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนขยายโอกาส ผู้วิจัยได้มีการสรุปผลการวิจัย แบ่งเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

2.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็น ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากความต้องการจำเป็นในจุดประสงค์ข้อที่ 1 รวมกับแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย เครื่องมือ ดังนี้ 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ประกอบด้วย จุดประสงค์ คำอธิบาย แบบบันทึกกิจกรรม และแบบวัดก่อนและหลังเรียน ซึ่งนักเรียนเป็นผู้ใช้งาน 2) คู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย จุดประสงค์ คำอธิบาย เฉลยแบบบันทึกกิจกรรม เฉลยแบบวัดก่อนและหลังเรียน ซึ่งครูใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม 3) แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วย การดำรงชีวิตของพืช รายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 6 แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ประกอบด้วย เนื้อหา การสืบพันธุ์แบบอาศัยเพศและไม่อาศัยเพศของพืชดอก 4 ชั่วโมง, การขยายพันธุ์พืชดอก 2 ชั่วโมง, ปัจจัยและผลผลิตของการสังเคราะห์ด้วยแสง 2 ชั่วโมง, ธาตุอาหารของพืช 2 ชั่วโมง และการลำเลียงในพืช 2 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง และ 4) แบบวัดความสามารถในการแก้

ปัญหาและการคิดเชิงคำนวณ ประกอบด้วย 5 สถานการณ์ปัญหา จำนวน 25 ข้อย่อย มีตรวจสอบค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (CVI) จากการลงความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เท่ากับ 1.00 ในทุกเครื่องมือ ซึ่งแปลความหมายว่าผ่านเกณฑ์คุณภาพ เนื่องจากมีค่า CVI อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 และค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.73) คู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.64) แผนการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.75) แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาและการคิดเชิงคำนวณ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.74) และค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของรูปแบบในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.72) ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนขยายโอกาส โดยผู้เชี่ยวชาญ (n = 5)

เครื่องมือ	ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา	การแปลความหมาย	ค่าเฉลี่ยความเหมาะสม	การแปลความหมาย
1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน	1.00	ผ่านเกณฑ์คุณภาพ	4.73	มากที่สุด
2. คู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้	1.00	ผ่านเกณฑ์คุณภาพ	4.64	มากที่สุด
3. แผนการจัดการเรียนรู้	1.00	ผ่านเกณฑ์คุณภาพ	4.75	มากที่สุด
4. แบบวัดความสามารถในการ แก้ปัญหาและการคิดเชิงคำนวณ	1.00	ผ่านเกณฑ์คุณภาพ	4.74	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	**1.00**	**ผ่านเกณฑ์คุณภาพ**	**4.72**	**มากที่สุด**

2.2 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ที่พัฒนาขึ้นกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนขยายโอกาสในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 จำนวน 20 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างของนักเรียนที่เก็บข้อมูลในวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ได้ประสิทธิภาพของเครื่องมือ ซึ่งเท่ากับ 83.19/81.83 และทำการหาความเหมาะสมของข้อคำถาม

แบบบันทึกกิจกรรม แบบวัด สื่อที่ใช้ และภาษาที่ใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยได้มีการใช้เครื่องมือ ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน คู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาและการคิดเชิงคำนวณ ที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญและได้ทำการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมแล้ว มาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียน สรุปผลได้ดังนี้ 1) รูปแบบมีความน่าสนใจ รูปเล่มสวยงาม 2) ขนาดของตัวอักษรมีความเหมาะสม ทำให้สามารถอ่านเข้าใจง่าย 3) เนื้อหาสาระมีความต่อเนื่อง แต่มีบางกิจกรรมมีปริมาณงานที่มากเกินไป ควรปรับกิจกรรมให้มีความเหมาะสมกับเวลาที่ใช้สอน 4) มีการใช้สถานการณ์ปัญหาที่สอดคล้องกับเนื้อหาการเรียน และสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ และ 6) เทคนิควิธีการสอนมีความน่าสนใจ กิจกรรมมีการกระตุ้นการเรียนรู้อยู่เสมอ

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ความต้องการจำเป็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและการคิดเชิงคำนวณ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนขยายโอกาส สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การศึกษาผลการประเมินดัชนีความต้องการจำเป็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนขยายโอกาส พบว่า ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ ด้านการคิดเชิงคำนวณ สอดคล้องกับวิจารณ์ พานิช (2558, หน้า 35) กล่าวว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้สมัยใหม่ จะต้องเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไป โดยต้องปรับเปลี่ยนจากการเรียนรู้แบบเดิมที่เห็นจากชุดความรู้หรือเรียนจากทฤษฎีเป็นหลัก แต่ควรเปลี่ยนเป็นเรียนรู้จากการลงมือทำ ฝึกการคิดแก้ปัญหา การคิดเป็นกระบวนการขั้นตอน โดยความรู้ที่ได้จากการลงมือปฏิบัติ จะทำให้เกิดแก้ปัญหาและการเรียนรู้ได้ดีขึ้น เนื่องจากการเรียนการสอนแบบใหม่ต้องไม่ใช่เพื่อให้ได้ความรู้ แต่ต้องได้ทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 อีกทั้งครูและนักเรียนต้องมีส่วนร่วมในการประเมินผลร่วมกัน และสอดคล้องกับ Mezirow (2000, pp. 90-101) กล่าวว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ดี จะต้องให้ผู้เรียนได้เผชิญกับสถานการณ์ที่ไม่เป็นไปตามมุมมองเดิมของตน ได้ประเมินสมมติฐาน ความคิดหรือความเชื่อของตน เปิดใจยอมรับการเปลี่ยนแปลง รู้จักแลกเปลี่ยนกับผู้อื่น แสวงหาความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการแก้ปัญหา

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนขยายโอกาส พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดย

ใช้ปัญหาเป็นฐานที่พัฒนาขึ้น มีเครื่องมือที่ประกอบด้วย 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน 2) คู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ 3) แผนการจัดการเรียนรู้ และ 4) แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาและการคิดเชิงคำนวณ ที่มีค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของทุกเครื่องมือ อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์คุณภาพ และมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมในภาพรวมและรายเครื่องมือ อยู่ในระดับมากที่สุด จะเห็นได้ว่าการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เริ่มต้นจากการศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี ให้ชัดเจน ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น จากนั้นจึงหาสมมติฐาน และหลักการของรูปแบบที่จะพัฒนาขึ้น แล้วจึงสร้างรูปแบบตามหลักการที่กำหนด ก่อนนำรูปแบบที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบ ประเมินผลหาคุณภาพของรูปแบบโดยมีการนำไปทดลองใช้เพื่อหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่พัฒนาขึ้น จะนำเสนอกรณีปัญหากระตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ และไปศึกษาค้นคว้าหาวิธีการแก้ไขปัญหาด้วยผ่านกระบวนการเรียนแบบกลุ่ม ที่มีครูผู้สอนช่วยในการอำนวยความสะดวกและให้คำแนะนำ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การทำความเข้าใจต่อเหตุการณ์และขยายรายละเอียดให้ชัดเจนขึ้น ขั้นตอนที่ 2 กำหนดประเด็นปัญหาและระดมความคิดเพื่อสร้างสมมติฐาน ขั้นตอนที่ 3 กำหนดจุดประสงค์การดำเนินการและสร้างข้อตกลงเบื้องต้น ขั้นตอนที่ 4 กำหนดแหล่งการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้า ขั้นตอนที่ 5 วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล และขั้นตอนที่ 6 เลือกวิธีการแก้ปัญหา นำเสนอและประเมินผล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ซึ่งแนวทางการพัฒนารูปแบบจะต้องมีการสร้างรูปแบบ และการหาคุณภาพของรูปแบบ สอดคล้องกับสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2561, หน้า 2-6; Shafique, 2010, pp. 3-5) กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนต้อง ศึกษาสภาพปัญหาทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อออกแบบนวัตกรรม และสร้างหรือพัฒนาตามแนวที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสมของนวัตกรรมที่สร้างขึ้น ก่อนจะนำไปเก็บข้อมูลสำหรับหาประสิทธิภาพของนวัตกรรม และสอดคล้องกับพระครูสุตรัตโนภาส (ชูศักดิ์ จนฺทธมฺโม) (2561, หน้า 162-174) กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบจะต้องมีการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ว่ามีความเหมาะสม ในระดับใดก่อนที่จะนำไปใช้จริง

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีการนำผลการวิจัยไปกำหนดเป็นกรอบการขับเคลื่อนและวางนโยบายของสถานศึกษา เพื่อเกิดแนวทางที่เหมาะสมสู่การปฏิบัติได้จริง ทำให้เกิดการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม

2. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนา

ความสามารถในการแก้ปัญหาและการคิดเชิงคำนวณ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาส มีการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริง โดยการประเมินความต้องการจำเป็นของครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นก่อนการพัฒนา

2.2 การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและการคิดเชิงคำนวณ ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนประยุกต์ใช้ความรู้ ฝึกการคิดที่หลากหลาย เน้นกิจกรรมที่ให้ได้ลงมือปฏิบัติเพื่อหาคำตอบของสถานการณ์ปัญหา และเน้นให้นักเรียนได้เกิดการระดมความคิด

3. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในเชิงรุกอื่นที่มีความหลากหลาย เช่น การใช้โครงงานเป็นฐาน การใช้เกมเป็นฐาน เป็นต้น และมีการปรับให้เหมาะสมกับรายวิชาอื่นด้วย

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ความต้องการจำเป็นต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและการคิดเชิงคำนวณ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนขยายโอกาส ที่ได้จากการสอบความต้องการจำเป็นถามครู นักเรียน แล้วนำผลการศึกษาที่ได้มาทำการศึกษาร่วมกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จนได้ออกแบบเป็นขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน ที่มุ่งให้นักเรียนเกิดการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา 4 ส่วน ได้แก่ 1) ความสามารถในการระบุปัญหา 2) ความสามารถในการวางแผน 3) ความสามารถในการลงมือแก้ปัญหา 4) ความสามารถในการสรุปและประเมินผล และเกิดความสามารถในการคิดเชิงคำนวณ 4 ส่วน ได้แก่ 1) การแบ่งย่อยปัญหา 2) การพิจารณารูปแบบ 3) การคิดเชิงนามธรรม 4) การออกแบบอัลกอริทึม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีขั้นตอนการเรียนรู้ ดังภาพที่ 1

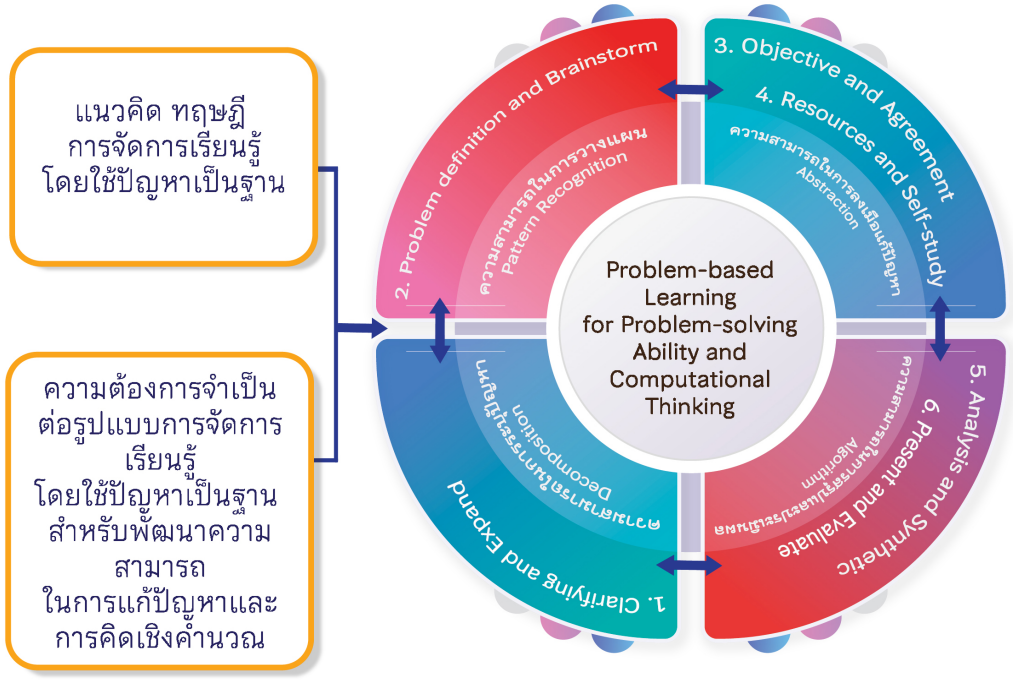

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดฯ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560).* กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ฉวีวรรณ อินชูกุล. (2559). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4.* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวาณิช. (2548). *การติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาของรัฐบาลตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ.* กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

พระครูสุตรัตโนภาส (ชูศักดิ์ จนฺทธมฺโม). (2561). *รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิจารณ์ พานิช. (2556). *การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ส. เจริญการพิมพ์.

_____. (2558). *แนวโน้มการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. เข้าถึงได้จาก* http://ebook.hu.ac.th/ebook2/images/File_PDF/Ebook21.pdf

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2556). *ทฤษฎีการทดสอบแบบมาตรฐานเดิม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.). (2560). *คู่มือครูรายวิชาวิทยาการคำนวณชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. กรุงเทพฯ: ครุสภาลาดพร้าว.

_____. (2566). *การแถลงข่าวผลการประเมิน PISA 2022.* เข้าถึงได้จาก https://pisathailand.ipst.ac.th/news-21

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2561). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560).* กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

Allen, D. E., Duch, B. J., & Groh, S. (1996). The Power of Problem-Based Learning in Introductory Science Course. *New Directions for Teaching & Learning*, 1996(68), 43-52.

Arends, R. I. (1998). *Resource handbook Learning to teach*. (4th ed.). Boston, MA: McGraw-Hill.

Barr, V., & Stephenson, C. (2011). *Benchmarking the resilience of organizations.* (Doctoral dissertation). New Zealand: University of Canterbury, Christchurch, New Zealand.

Gagne, R. (1985). *The conditions of learning*. New York: Holt, Rinehard and Winston.

Good, C. V. (2005). *Dictionary of Education*. (5th ed.). New York: McGraw-Hill.

Mezirow, J. (2000). *Learning as transformation: Critical perspectives on a theory in progress.* San Francisco: Jossey-Bass.

Shafique, F. (2010). *Model information system for educational administrators' in Pakistan.* (Unpublished PhD dissertation). Lahore: Department of Library and Information Science, University of the Punjab.

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน*

A Model for Developing Creative Leadership in the Office of the Private Education Commission

กันยารัตน์ โอโมริ, ชยากานต์ เรืองสุวรรณ และกฤษกนก ดวงชาทม
Gunyarat Omori, Chayakan Ruangsuwan and Kritkanok Duangchatom
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: gunyarat.noi99@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครู 2) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น 3) สร้างรูปแบบการพัฒนา 4) ประเมินผลการใช้รูปแบบ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) มี 4 ระยะ ได้แก่ 1) การศึกษาเอกสารและประเมินด้วยแบบประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน 2) ใช้แบบประเมินกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 377 คน เก็บข้อมูลโดยรับส่งแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ 3) การสัมภาษณ์บุคคลที่มีแนวปฏิบัติที่ดี 5 คน และประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คนด้วยกระบวนการการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ และ 4) ครู จำนวน 8 คน โดยใช้แบบทดสอบความรู้ เครื่องมือมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 1.00 ทุกฉบับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำนวณค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ 14 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การมีจินตนาการ 4 ตัวชี้วัด 2) การมีความยืดหยุ่น 4 ตัวชี้วัด 3) การมีวิสัยทัศน์ 3 ตัวชี้วัด และ 4) การมีความคิดสร้างสรรค์ 3 ตัวชี้วัด

2. ภาพรวมสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านที่มีความต้องการจำเป็นอันดับแรก คือ การมีความคิดสร้างสรรค์

3. รูปแบบที่สร้างขึ้นมี 4 หน่วยการเรียนรู้ คือ 1) ความคิดสร้างสรรค์ 2) จินตนาการ 3) วิสัยทัศน์ และ 4) ความยืดหยุ่น มีการพัฒนา 4 ขั้น ขั้นที่ 1 เตรียมความพร้อม ขั้นที่ 2 อบรม ขั้นที่ 3 ปฏิบัติงาน

*ได้รับบทความ: 21 กรกฎาคม 2567; แก้ไขบทความ: 7 ธันวาคม 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 14 ธันวาคม 2567
Received: July 21, 2024; Revised: December 7, 2024; Accepted: December 14, 2024

และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และขั้นที่ 4 ประเมินผล

4. ผลการประเมินหลังเข้าร่วมพัฒนาตามรูปแบบสูงกว่าก่อนพัฒนาตามรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา; ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครู; สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

Abstract

The purposes of this research were 1) study an element and indicators of creative leadership of teachers, 2) investigate a current condition, desired s condition, and needs, 3) create a developing model and 4) evaluate a use of developed model. Is a mixed method research consisted of 4 phases: 1) study the documents and use the assessment form with 7 informants 2) use the assessment form with a sample of 377 people, collecting data by sending questionnaires online 3) interview 5 people with Best Practices and evaluated by 9 experts using the Connoisseurship technique and 4) Eight teachers used a knowledge test as an instrument. The instruments have a consistency index of each 1.00, Data were analyzed using content analysis, descriptive statistics, mean, standard deviation, and calculate the index of essential needs.

The results revealed that:

1. The creative leadership of teachers is 4 components, 14 indicators: 1) Imagination (4 indicators), 2) Flexibility (4 indicators), 3) Vision (3 indicators), and 4) Creativity (3 indicators).

2. The perspective of the current condition was at a high level; the desired condition was at the highest level; the first necessary need was Creativity.

3. The development model created consists of 4 elements and follows a four-stage development process: (1) Preparation (2) Training
(3) Implementation and Knowledge Exchange and (4) Evaluation.

4. The teachers had the highest level of development after participating in the development model activity and teachers were at the highest level of satisfaction with the development model.

Keywords: The Development Model; Creative Leadership for Teacher; The Office of The Private Education Commission

1. บทนำ

การศึกษามุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข พร้อมทั้งมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ผู้เรียนจะต้องพัฒนาตนเองได้ โดยในการส่งเสริมสนับสนุนผู้เรียนจะต้องส่งเสริมสนับสนุนให้เต็มศักยภาพ ซึ่งในปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจ และสังคมเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ขึ้นกับผู้เรียน เช่น ผู้เรียนมีภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ อันเนื่องมาจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลให้ผู้เรียนขาดทักษะการเรียนรู้ การอ่าน การเขียน และทักษะการเข้าสังคม (สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2565) ครูจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกให้กับผู้เรียน การส่งเสริมทักษะการเข้าสังคม การใช้เทคโนโลยี ซึ่งจะต้องพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพของครู โดยให้มีสมรรถนะทางภาษาและดิจิทัลเพื่อให้ครูและอาจารย์ได้รับการพัฒนาให้มีสมรรถนะทางด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยภาษาและดิจิทัลสามารถปรับวิธีการสอนและใช้สื่อทันสมัย มีความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ทางการศึกษาที่เกิดกับผู้เรียน (ตรีนุช เทียนทอง, 2564)

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ (Creative Leadership) เป็นสิ่งที่จำเป็นที่ครูจะต้องมี เป็นความสัมพันธ์กับสมาชิกในองค์กรสร้างความพอใจให้กับสมาชิก สร้างความยึดมั่นผูกพันให้กับองค์กร สร้างให้เกิดความรัก ไว้วางใจ เลื่อมใสให้การยอมรับ เชื่อถือ เชื่อมั่น ยึดถือผู้นำเป็นแบบอย่างทั้งด้านแนวคิด พฤติกรรมการทำงาน สามารถสร้างแรงบันดาลใจและความตั้งใจในการทำงาน ทำให้ผู้อื่นหรือผู้ตามรับรู้ และตระหนักในความสำคัญและอันตรายของปัญหาที่องค์การต้องเผชิญรับรู้ถึงคุณค่าของตนและคุณค่าของผลงานที่มีต่อองค์การยกระดับความต้องการและระดับจิตใจให้สูงขึ้นกว่าเดิม กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรมใหม่ในงาน (Ash and Persall, 2007; ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2561; ธีระ รุญเจริญ, 2554) โดยครูมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้ เปิดกว้างสู่การเรียนรู้ใหม่ เปิดโอกาสให้ตนเองเรียนรู้สิ่งที่ยากและซับซ้อน และหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม เปลี่ยนแนวคิดในการประเมินผลนักเรียนแบบเก่าที่เน้นการให้คะแนนแก่คนที่ตอบคำถามถูกต้อง ต้องทำตนเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต เสนอแนวคิดและความรู้ใหม่ๆ ชอบการศึกษาค้นคว้าความรู้ใหม่ๆ ทางวิชาชีพจากแหล่งวิชาการที่มีอยู่อย่างมากมาย นำมาสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พร้อมทั้งกระตุ้นและสนับสนุนให้เพื่อนครูทำเช่นเดียวกับตน ด้วยเหตุนี้บทบาทของผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูจึงแตกต่างไปจากการเป็นครูในแนวคิดเดิม หากครูที่เป็นผู้จัดการเรียนรู้ สามารถใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในการจัดการเรียนรู้สามารถดึงศักยภาพที่มีในตัวเองออกมาหรือแม้แต่การศึกษาเพื่อพัฒนาตัวเองในด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ก็จะเปลี่ยนจุดเน้นเดิมที่เน้นเรื่อง กระบวนการสอนของครู (Teaching process) แบบเดิมๆ ไปสู่จุดเน้นเรื่องการสร้างโอกาสการเรียนรู้ของนักเรียนมากขึ้น ครูจะต้องมีความรู้ความสามารถในด้านกระบวนการคิดสร้างสรรค์ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้เป็นคนที่รู้จักคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์แก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง

สถานศึกษาเอกชนอยู่ภายใต้สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีหลักการบริหารที่ตั้งจุดประสงค์ไว้อย่างชัดเจนในการพัฒนาการศึกษาทั้งการปฏิบัติงานและผลกำไร ดังนั้นสถานศึกษาจำเป็นต้องแข่งขันกันเองและต้องแข่งขันกับสถานศึกษาของรัฐบาลอีกด้วย ครูเอกชนมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนให้สถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ แต่ในปัจจุบันพบว่า สถานศึกษาเอกชนต้องเผชิญอุปสรรคในด้านการเข้าออกของครูบ่อยครั้ง การมีภาระการสอนค่อนข้างมากและการขาดบุคลากรด้านเทคโนโลยี (สำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมเอกชน, 2566) โดยครูเอกชนจะแตกต่างจากครูของภาครัฐ ครูภาครัฐจะมีความมั่นคงกว่า ครูที่มีใบประกอบวิชาชีพจึงสอบบรรจุเป็นครูของภาครัฐจำนวนมาก ทำให้ครูเอกชนลาออกไปสอบเป็นครูภาครัฐ ส่งผลให้สถานศึกษาเอกชนมีปัญหาการขาดแคลนครู บางครั้งครูที่มาสมัครไม่มีใบประกอบวิชาชีพครู ขาดทักษะและความชำนาญในการสอน แต่สถานศึกษาเอกชนจำเป็นต้องรับเพื่อทดแทนครูที่ลาออกไป จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ พัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ และการส่งเสริมให้ครูมีความสามารถ ทักษะในการทำงานให้ดีขึ้น โดยการส่งไปอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน สนับสนุนให้ครูมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ (ฉัตรชัย ดวงแก้ว, 2561, หน้า 99-108)

ดังนั้น การศึกษาและสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อพัฒนาครูในสถานศึกษาเอกชนให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้มีจินตนาการ มีความยืดหยุ่น มีวิสัยทัศน์ มีความคิดสร้างสรรค์ เพื่อตอบสนองนโยบายการจัดการศึกษาของชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไปในการพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ การเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครอง ชุมชน สังคม และการจัดการศึกษาเอกชนที่มีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

3. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

4. เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยมีการวิจัยแบ่งเป็น 4 ระยะ โดยมีรายละเอียดการวิจัย ดังนี้

1. ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วสังเคราะห์เป็นตาราง นำมาให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ โดยผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป ด้านการบริหารการศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้ ที่มีความเชี่ยวชาญด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ มีประสบการณ์อย่างน้อย 5 ปี จำนวน 7 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดมีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ กำหนดเกณฑ์การให้ระดับ 5 คะแนน หมายถึง มากที่สุด 4 คะแนน หมายถึง มาก 3 คะแนน หมายถึง ปานกลาง 2 คะแนน หมายถึง น้อย และ 1 หมายถึง น้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการตรวจสอบและประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะและประเมินยืนยันความเหมาะสมองค์ประกอบและตัวชี้วัด

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดเกณฑ์แปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้ 4.51-5.00 หมายถึง มากที่สุด 3.51-4.50 หมายถึง มาก 2.51-3.50 หมายถึง ปานกลาง 1.51-2.50 หมายถึง น้อย และ 1.00-1.50 หมายถึง น้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

2. ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนประชากร คือ ผู้บริหารและครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในประเทศไทย ประกอบด้วย ผู้บริหาร 1,578 คน และครู จำนวน 27,307 คน และกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 77 คน และครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 293 คน รวม 377 คน เป็นผู้บริหารและครูสถานศึกษาเอกชนในทุกภูมิภาคของประเทศไทย ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนโดยตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ด้วยการพิจารณาความเที่ยงตรง จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 5 คน โดยกำหนดให้ +1 คะแนน หมายถึง มีความเที่ยงตรง 0 คะแนน หมายถึง มีความเที่ยงตรง และ -1 คะแนน หมายถึง ไม่มีความเที่ยงตรง แล้วนำผลคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC)

การเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดำเนินการส่งและรับแบบสอบถามด้วยรูปแบบออนไลน์ และติดตามกลับมาด้วยตนเอง จากสถานศึกษาเอกชนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ระหว่างเดือนมกราคม ถึง กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดเกณฑ์แปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้ 4.51-5.00 หมายถึง มากที่สุด 3.51-4.50 หมายถึง มาก 2.51-3.50 หมายถึง ปานกลาง 1.51-2.50 หมายถึง น้อย และ 1.00-1.50 หมายถึง น้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) และคำนวณหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index) ตามสูตร $PNI_{Modified}$ = (I-D)/D (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558) เพื่อจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็น

3. ระยะที่ 3 สร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยผู้ให้ข้อมูลคือ บุคคลต้นแบบการมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครู จำนวน 5 คน และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีคุณสมบัติเดียวกับระยะที่ 1 จำนวน 9 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ทำการเก็บรวมรวบข้อมูลแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูและรูปแบบฯ คู่มือการพัฒนาเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ของรูปแบบก่อนนำไปทดลองใช้

การเก็บรวบรวมการประเมินรูปแบบโดยกระบวนการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) และประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ ในวันที่ 5 เมษายน 2567 ณ ห้องประชุมวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีมหาสารคาม และในรูปแบบออนไลน์ผ่านโปรแกรม Zoom meeting

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ในรูปแบบการพรรณนาความ (Descriptive analysis)

4. ระยะที่ 4 ประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยกลุ่มเป้าหมาย คือ ครูผู้สอน โรงเรียนไตรมิตรวิทยาเสริม จำนวน 12 คน โดยใช้วิธีการสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย โดยเหตุผลของการเลือกกลุ่มเป้าหมายนั้น พิจารณาจากความต้องการพัฒนาของครูให้มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งพบว่า ครูในสถานศึกษาเอกชนแห่งนี้เปิดสอน ระดับอนุบาล ขนาดเล็ก และมีความต้องการพัฒนาเพื่อเป็นสถานศึกษาเอกชนที่มีประสิทธิภาพพัฒนาสู่สถานศึกษาระดับประถมศึกษา ของอำเภอสหัสขันธ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย รูปแบบ คู่มือการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนโดยได้จากการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิในกระบวนการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ และแบบประเมินความพึงพอใจต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครู

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการพัฒนาครูตามรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูที่สร้างขึ้น ตามหน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย หน่วยที่ 1 ความคิดสร้างสรรค์ 3 กิจกรรม จำนวน 6 ชั่วโมง หน่วยที่ 2 จินตนาการ 2 กิจกรรม จำนวน 5 ชั่วโมง หน่วยที่3 วิสัยทัศน์ 2 กิจกรรม จำนวน 4 ชั่วโมง และหน่วยที่ 4 ความยืดหยุ่น 1

กิจกรรม จำนวน 4 ชั่วโมง โดยแต่ละหน่วยมีการพัฒนาโดยการอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงานและการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ รวมระยะเวลาการพัฒนา 100 ชั่วโมง โดยมีการประเมินก่อนและหลังการพัฒนา และประเมินความพึงพอใจของรูปแบบการพัฒนา

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบประเมินก่อนและหลังการพัฒนา และความพึงพอใจต่อการพัฒนารูปแบบ โดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดเกณฑ์แปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้ 4.51-5.00 หมายถึง มากที่สุด 3.51-4.50 หมายถึง มาก 2.51-3.50 หมายถึง ปานกลาง 1.51-2.50 หมายถึง น้อย และ 1.00-1.50 หมายถึง น้อยที่สุด

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยการสังเคราะห์ข้อมูลจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผลการยืนยันความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัด พบว่า มีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ 14 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย 1) การมีจินตนาการ (Imagination) จำนวน 4 ตัวชี้วัด คือ (1.1) การคิดรอบครอบ ไตร่ตรองในการแก้ปัญหาในประเด็นการทำงานที่ท้าทาย (1.2) การแสวงหาแนวทางปฏิบัติใหม่ๆ (1.3) เป็นบุคคลช่างสังเกต วิเคราะห์ และรู้จักแยกแยะและ (4) มีทักษะกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์ 2) การมีความยืดหยุ่น (Flexibility) จำนวน 4 ตัวชี้วัด คือ (2.1) ความสามารถในการคิดและทำอย่างอิสระภายใต้สถานการณ์ที่ไม่คุ้นเคย (2.2) ความสามารถในการปรับตัวและรับมือสิ่งต่างๆ ได้ดี (2.3) มองเห็นสิ่งต่างๆ เพื่อปรับประยุกต์สู่การเปลี่ยนแปลง และ (2.4) การเลือกสรรความรู้ประสบการณ์ใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ในการทำงาน 3) การมีวิสัยทัศน์ (Vision) จำนวน 3 ตัวชี้วัด คือ (3.1) การสร้างวิสัยทัศน์ (3.2) การเผยแพร่วิสัยทัศน์และ (3.3) การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ 4) การมีความคิดสร้างสรรค์ (Creative) จำนวน 3 ตัวชี้วัด คือ (4.1) มีจิตนาการในการคิด (4.2) มีความคิดริเริ่มสิ่งใหม่ และ (4.3) มีความคิดหลากหลายและยืดหยุ่น ซึ่งประเมินความเหมาะสมและเพิ่มเติมคำแนะนำโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการการศึกษา และภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครู จำนวน 7 คน และมีผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

องค์ประกอบ	สภาพปัจจุบัน (D)			สภาพที่พึงประสงค์ (I)			ค่า $PNI_{modified}$	ลำดับ
	M	S.D.	แปลผล	M	S.D.	แปลผล		
1. การมีจินตนาการ	2.65	0.58	ปานกลาง	4.59	0.55	มากที่สุด	0.73	2
2. การมีความยืดหยุ่น	2.77	0.71	ปานกลาง	4.62	0.54	มากที่สุด	0.67	4
3. การมีวิสัยทัศน์	2.71	0.70	ปานกลาง	4.66	0.47	มากที่สุด	0.72	3
4. การมีความคิดสร้างสรรค์	2.64	0.69	ปานกลาง	4.65	0.51	มากที่สุด	0.76	1
รวมเฉลี่ย	**2.69**	**0.67**	**ปานกลาง**	**4.63**	**0.52**	**มากที่สุด**	-	-

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาพรวมสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง (M = 2.69 S.D. = 0.67) สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.63 S.D. = 0.52) สำหรับความต้องการจำเป็นอันดับแรก คือ การมีความคิดสร้างสรรค์ (Creative) ($PNI_{modified}$ = 0.76) รองลงมาคือ การมีจินตนาการ (Imagination) ($PNI_{modified}$ = 0.73) การมีวิสัยทัศน์ (Vision) ($PNI_{modified}$ = 0.72) และการมีความยืดหยุ่น (Flexibility) ($PNI_{modified}$ = 0.67) ตามลำดับ

ซึ่งสะท้อนให้เห็นความต้องการในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูในสังกัดและความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครู ด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุดคือ การมีความคิดสร้างสรรค์ รองลงมาคือ การมีจินตนาการ การมิวิสัยทัศน์ และการมีความยืดหยุ่น ตามลำดับ

3. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ คือ หลักการและแนวคิด วัตถุประสงค์ เนื้อหา ซึ่งจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ จำนวน 4 หน่วย ประกอบด้วย หน่วยที่ 1 การมีความคิดสร้างสรรค์ (Creative) หน่วยที่ 2 จินตนาการ (Imagination) หน่วยที่ 3 วิสัยทัศน์ (Vision) และหน่วยที่ 4 ความยืดหยุ่น (Flexibility) 4) วิธีดำเนินการ 5) สื่ออุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ และ 6) การวัดและประเมินผล โดยมีการพัฒนาครู จำนวน 100 ชั่วโมง ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมโดยการประเมินผลก่อนการพัฒนา ขั้นที่ 2 การอบรมเชิงปฏิบัติการขั้นที่ 3 การปฏิบัติงานจริงและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ศึกษาดูงาน และขั้นที่ 4 การประเมินหลังการพัฒนา และรูปแบบการพัฒนามีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นโยชน์ มากที่สุด ดังภาพที่ 1

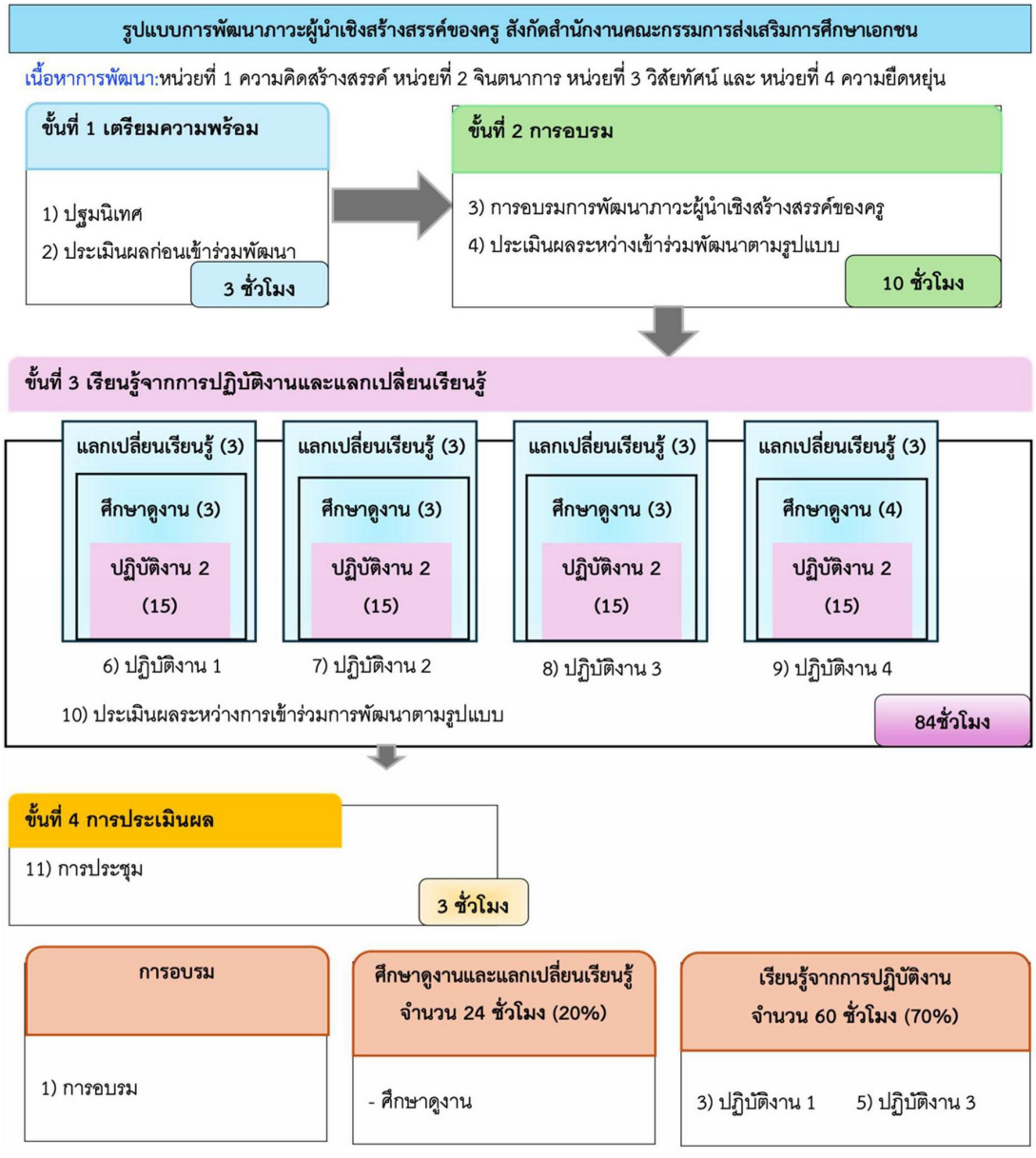

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

จากภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีชั่วโมงการพัฒนา 100 ชั่วโมง นำมาพัฒนาครูจำนวน 12 คน โรงเรียนไตรมิตรวิทยาเสริม ภายใต้กรอบเนื้อหาที่จัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ จำนวน 4 หน่วย ประกอบด้วย

หน่วยที่ 1 ความคิดสร้างสรรค์ หน่วยที่ 2 จินตนาการ หน่วยที่ 3 วิสัยทัศน์ และหน่วยที่ 4 ความยืดหยุ่น ซึ่งมีการพัฒนา 4 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 เตรียมความพร้อม โดยมีการปฐมนิเทศครู และมีการประเมินผลก่อนและหลังการพัฒนา จำนวน 3 ชั่วโมง ขั้นที่ 2 การอบรมเชิงปฏิบัติการภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครู จำนวน 10 ชั่วโมง และเมื่อผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการแล้วในขั้นที่ 3 เรียนรู้จากการปฏิบัติงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมทั้งประเมินผลระหว่างการเข้าร่วมการพัฒนา จำนวน 84 ชั่วโมง และขั้นที่ 4 การประเมินผล จำนวน 3 ชั่วโมง ซึ่งในทุกขั้นของการทำกิจกรรมจะมีการประเมินการพัฒนาครูระหว่างการพัฒนา และหลังการพัฒนาโดยทำการสรุปปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน และเสนอแนะในการทำกิจกรรมการพัฒนา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

รายการ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	M	S.D.	แปลผล	M	S.D.	แปลผล	M	S.D.	แปลผล
1. หลักการและแนวคิด	4.85	0.37	มากที่สุด	4.85	0.37	มากที่สุด	4.56	0.50	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.71	0.48	มากที่สุด	4.57	0.53	มากที่สุด	4.85	0.37	มากที่สุด
3. เนื้อหา (4 หน่วย)	4.65	0.51	มากที่สุด	4.63	0.56	มากที่สุด	4.63	0.56	มากที่สุด
4. วิธีดำเนินการ	4.57	0.53	มากที่สุด	4.71	0.48	มากที่สุด	4.66	0.55	มากที่สุด
5. สื่ออุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้	4.71	0.48	มากที่สุด	4.57	0.53	มากที่สุด	4.68	0.59	มากที่สุด
6. การวัดผลและประเมินผล	4.61	0.53	มากที่สุด	4.70	0.46	มากที่สุด	4.62	0.60	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	**4.68**	**0.48**	**มากที่สุด**	**4.67**	**0.53**	**มากที่สุด**	**4.67**	**0.53**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาพรวมรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เมื่อเรียงลำดับระดับในแต่ละด้าน พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ คือ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ (M = 4.85, S.D. = 0.37) สำหรับด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้มี 2 รายการที่เท่ากัน คือ วัตถุประสงค์ของรูปแบบและวิธีดำเนินการ (M = 4.71, S.D. = 0.48) สำหรับรายด้านมีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุดเป็นอันดับท้ายในแต่ละด้าน พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ คือ หลักการและแนวคิด (M = 4.56, S.D. = 0.50) ด้านความเหมาะสมและด้านความเป็นไปได้เท่ากัน 2 รายการคือ วิธีดำเนินการ และสื่ออุปกรณ์ และ

แหล่งเรียนรู้ (M = 4.57, S.D. = 0.53)

4. ผลการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน พบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์หลังพัฒนาสูงกว่าก่อนพัฒนา โดยมีการประเมินความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบ โดยรวมมีความพึงพอใจระดับมากที่สุด ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนก่อนและหลังการพัฒนาตามรูปแบบ

หน่วยการเรียนรู้	ก่อนพัฒนา			หลังพัฒนา		
	M	S.D.	แปลผล	M	S.D.	แปลผล
1. ความคิดสร้างสรรค์ (Creative)	2.60	0.63	ปานกลาง	4.77	0.42	มากที่สุด
2. จินตนาการ (Imagination)	2.49	0.48	น้อย	4.84	0.35	มากที่สุด
3. ความยืดหยุ่น (Flexibility)	2.56	0.50	ปานกลาง	4.76	0.45	มากที่สุด
4. วิสัยทัศน์ (Vision)	2.71	0.68	ปานกลาง	4.71	0.51	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	**2.59**	**0.57**	**ปานกลาง**	**4.77**	**0.43**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 3 พบว่า ก่อนการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (M = 2.59, S.D. = 0.57) พิจารณาเป็นรายหน่วยโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมาไปน้อย พบว่าอันดับแรก คือ วิสัยทัศน์ (M = 2.71, S.D. = 0.68) รองลงมาคือ ความคิดสร้างสรรค์ (M = 2.56, S.D. = 0.50) และจินตนาการ (M = 2.49, S.D. = 0.48) โดยหลังการพัฒนา พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.77, S.D. = 0.43) พิจารณาเป็นหน่วยโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่าอันดับแรกคือ จินตนาการ (M = 4.84, S.D. = 0.35) รองลงมา คือ ความคิดสร้างสรรค์ (M = 4.77, S.D. = 0.42) ความยืดหยุ่น (M = 4.76, S.D. = 0.45) และวิสัยทัศน์ (M = 4.71, S.D. = 0.51) ตามลำดับ

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 14 ตัวชี้วัด แล้วมีการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา และภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ จึงกล่าวได้ว่าเป็นองค์ประกอบและตัวชี้วัดที่สามารถนำมาพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครู เป็นแนวทาง

การพัฒนาการมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ให้กับครูผู้สอน ซึ่งจะส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและสถานศึกษา ทำให้มีบุคลากรหลายฝ่ายมีการแบ่งงานกันเพื่อมุ่งสู่ความสำเร็จ และภาวะผู้นำจะช่วยส่งผลต่อการปรับปรุงโครงสร้างของสถานศึกษาให้มีความคล่องตัวยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของรัษฎากร อัครจันทร์ (2560) พบว่า องค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และตัวชี้วัดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ และมีผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดอยู่ในระดับมาก และงานวิจัยของพุทธชาติ ภูจอมจิต (2565, หน้า 336-347) พบว่า องค์ประกอบเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัวด้านความคิดสร้างสรรค์ และการทำงานเป็นทีม โดยมีผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และงานวิจัยของคุณาวุฒิ สิงห์ทอง และธรินธร นามวรรณ (2561, หน้า 161-168) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครู พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูมี 5 องค์ประกอบ 1) วิสัยทัศน์ 2) เป็นบุคคลแห่งการเปลี่ยนแปลง 3) เข้าใจความเป็นปัจเจกบุคคล 4) มีจินตนาการ และ 5) มีความยืดหยุ่น

2. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความต้องการจำเป็นระดับมาก คือ ความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพงษ์ศักดิ์ บุญเกื้อ (2565) ที่พบว่าสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร อยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด

3. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ประกอบด้วย หลักการและแนวคิดวัตถุประสงค์ เนื้อหา ซึ่งจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ จำนวน 4 หน่วย ประกอบด้วย หน่วยที่ 1 การมีความคิดสร้างสรรค์ (Creative) หน่วยที่ 2 จินตนาการ (Imagination) หน่วยที่ 3 วิสัยทัศน์ (Vision) และหน่วยที่ 4 ความยืดหยุ่น (Flexibility) 4) วิธีดำเนินการ 5) สื่ออุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ และ 6) การวัดและประเมินผล มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นโยชน์มากที่สุดสอดคล้องกับแนวคิดทิศนา แขมมณี (2551; ธีระ รุญเจริญ; 2554; Keeves, 1988) ได้เสนอองค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 หลักการและแนวคิด ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์ ส่วนที่ 3 วิธีดำเนินการ ส่วนที่ 4 แนวทางการนำไปใช้ ส่วนที่ 5 สื่อ อุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ และส่วนที่ 6 การวัดและประเมินผล ซึ่งพบว่ามีงานวิจัยที่สอดคล้องกับรัษฎากร อัครจันทร์ (2560) พบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูใน

โรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ 2) ความมุ่งหมายของรูปแบบ 3) เนื้อหาของรูปแบบ 4) กระบวนการของรูปแบบ 5) สื่อ/แหล่งเรียนรู้ และ 6) การวัดและประเมินผล โดยมีชั่วโมงการพัฒนาครู 140 ชั่วโมง และมีการติดตามผลหลังการพัฒนา

4. การทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กับครูโดยมีการประเมินก่อนการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งภายหลังการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด และครูผู้สอนมีความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการพัฒนามากที่สุด โดยมีความพึงพอใจต่อ ผลที่ได้จากการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครู รองลงมาคือ วิธีดำเนินการพัฒนาตามหน่วยการเรียนรู้ เอกสารเนื้อหาเป็นลำดับสุดท้าย เช่นเดียวกับงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของพุทธชาติ ภูจอมจิต (2565, หน้า 336-347) ที่พบว่า หลังการพัฒนาตามรูปแบบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์หลังพัฒนาสูงกว่าก่อนพัฒนาโดยผู้บริหารมีความพึงพอใจมากที่สุด และผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มากที่สุด

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครู ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 14 ตัวชี้วัด ได้แก่ ด้านการมีจินตนาการ (Imagination) ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด ด้านการมีความยืดหยุ่น (Flexibility) ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด ด้านการมีวิสัยทัศน์ (Vision) ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด และการมีความคิดสร้างสรรค์ (Creative) ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งจากผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดจะเป็นข้อมูลให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับครูคือ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา นำมาเป็นองค์ประกอบในการจัดทำหลักสูตรการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ให้กับครู

1.2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อนำมาหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น พบว่า องค์ประกอบที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ การมีความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งจะเป็นแนวทางให้ผู้บริหารตระหนักถึงการพัฒนาครู ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์โดยการจัดกิจกรรมการพัฒนาครู เช่น กิจกรรมการอบรมพัฒนาครูการจัดการเรียนรู้เน้นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

1.3 ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด สามารถนำไปพัฒนาครูผู้สอนได้ ดังนั้น ผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วน

เกี่ยวข้อง สามารถนำรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ตามบริบทเชิงพื้นที่ได้ และนำไปเป็นสารสนเทศเพื่อการพัฒนาครูในสังกัดอื่นๆ ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาโปรแกรมการเสริมสร้างการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูให้มีความยั่งยืน และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2.2 ควรศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานวัตกรรมองค์กรและเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากรในองค์กร

2.3 ควรศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร หรือบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หรือการประกันคุณภาพของสถานศึกษา

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ประกอบด้วย 4 หน่วยการเรียนรู้ คือ หน่วยที่ 1 ความคิดสร้างสรรค์ มีกิจกรรมการพัฒนา 4 กิจกรรม หน่วยที่ 2 จินตนาการ มีกิจกรรมการพัฒนา 4 กิจกรรม หน่วยที่ 3 วิสัยทัศน์ มีกิจกรรมการพัฒนา 4 กิจกรรม และหน่วยที่ 4 ความยืดหยุ่น มีกิจกรรมการพัฒนา 4 กิจกรรม ซึ่งกิจกรรมสามารถนำมาพัฒนาครูในสถานศึกษาเอกชนให้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังภาพที่ 2

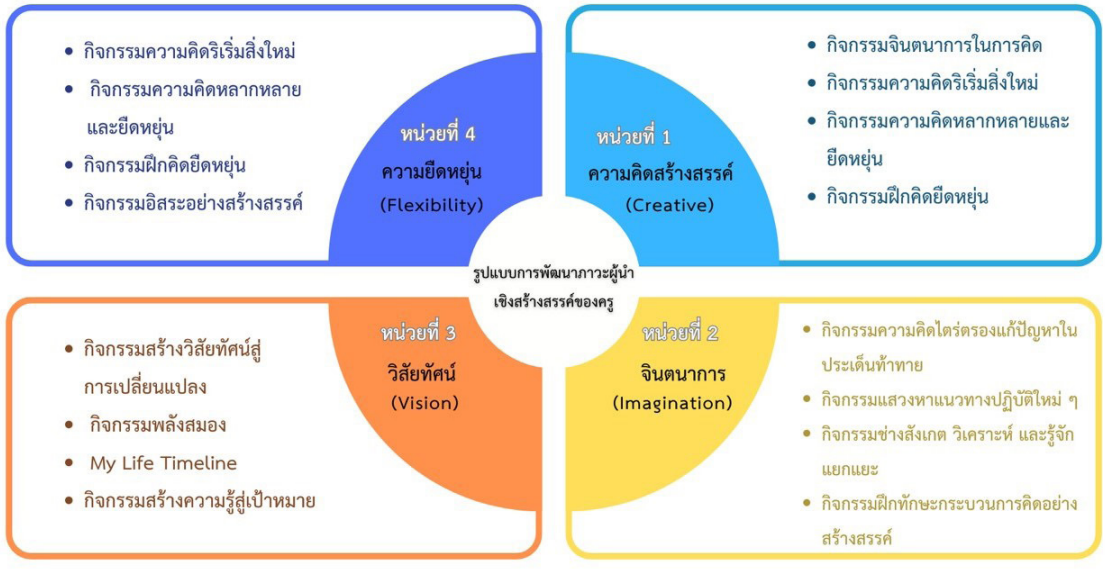

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

คุณาวุฒิ สิงห์ทอง และธรินธร นามวรรณ. (2561). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*, 12(1), 161-168.

ฉัตรชัย ดวงแก้ว. (2561). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการพัฒนาตนเองของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. *วารสารบัณฑิตศึกษา*, 62(1), 99-108.

ตรีนุช เทียนทอง. (2564). *นโยบายการจัดการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ 2564-2565.* เข้าถึงได้จาก https://moe360.blog/2021/06/30/education-management-policy/

ทิศนา แขมมณี. (2551). *รูปแบบการสอนทางเลือกที่หลากหลาย.* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: แอคทีฟ พริ้นท์.

ธีระ รุญเจริญ. (2554). *กลยุทธ์การพัฒนาความเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้.* กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

พุทธชาติ ภูจอมจิตร. (2565). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด,* 11(1), 336-347.

พงษ์ศักดิ์ บุญเกื้อ. (2565). *การพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา.* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2561). *ความเป็นผู้นำทางการศึกษา.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รัษฎากร อัครจันทร์. (2560). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน.* (วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2565). *Learning Loss ภาวะการณ์เรียนรู้ถดถอย.* เข้าถึงได้จาก https://research.eef.or.th/learning-loss-recession

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษาเอกชน พ.ศ. 2566-2570.* กรุงเทพฯ: นิติบุคคลเจี๊ยฮั้ว.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). *การวิจัยการประเมินความต้องการจำเป็น.* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Ash, R. C., and Persall, M. (2007). *The principle as Chief Leaning Officer: The New Work of Formative Leadership*. Birmingham: Stamford University Birmingham.

Keeves, P. J. (1988). *Model and Model Building Education Research, Methodology and Measurement: An International Handbook*. Oxford: Pegamon Press.

การพัฒนาความสามารถด้านการเขียนย่อความและสมรรถนะการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้พัฒนาการเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับการใช้ผังกราฟิก*

The Development of Write Summary Ability and Creative Thinking Competency of Grade 7 Students Using the Process Writing with the Graphic Organizer

จันทราทิพย์ ฉวีวงค์ และดนิตา ดวงวิไล
Jantrathip Chaweevong and Dhanita Duangwilai
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Khon Kaen University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: janthathip.c1994@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาความสามารถด้านการเขียนย่อความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้พัฒนาการเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับการใช้ผังกราฟิก และ 2) พัฒนาสมรรถนะการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้พัฒนาการเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับการใช้ผังกราฟิก กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/10 โรงเรียนพรเจริญวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ ที่ศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 42 คน การวิจัยครั้งนี้ใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งประกอบด้วย การวางแผนการปฏิบัติการ การสังเกตการณ์และการสะท้อนผลการปฏิบัติการ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) การทดสอบเชิงปฏิบัติการ 2) การสะท้อนผลเชิงปฏิบัติการ 3) การประเมินผลวิจัย ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล 2 ประเภท คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ตีความ สรุป รายงานผลในลักษณะการบรรยาย 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

---

*ได้รับบทความ: 26 มีนาคม 2567; แก้ไขบทความ: 19 สิงหาคม 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 7 ธันวาคม 2567
Received: March 26, 2024; Revised: August 19, 2024; Accepted: December 7, 2024

ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีการพัฒนาความสามารถด้านการเขียนย่อความ ด้วยการจัดการเรียนรู้พัฒนาการเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับการใช้ผังกราฟิก มีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 88.10 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด โดยคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 44.62 จากคะแนนเต็ม 50 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 85.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. นักเรียนมีการพัฒนาสมรรถนะการคิดสร้างสรรค์ ด้วยการจัดการเรียนรู้พัฒนาการเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับการใช้ผังกราฟิก มีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 88.10 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด โดยคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 77.29 จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 77.29 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

คำสำคัญ: ความสามารถ; การเขียนย่อความ; สมรรถนะ; การคิดสร้างสรรค์

Abstract

The purposes of this research were 1) develop grade 7 students' write summary ability using the process writing with the graphic organizer. and 2) develop grade 7 students' creativity thinking competency using the process writing with the graphic organizer. The samples were 42 students in the seven grade 10/1 classroom of the second semester of the academic year 2023, Phorncharaenwittaya school, Bueng Kan Secondary Education Service Area. The research implemented an active learning methodology composed of a cyclic process of planning, acting, observing, and reflecting. The research instruments used were 1) one-hour the process writing with the graphic organizer lesson plans: 2) reflection instruments consisting of post-lesson assessments and students' work assessments: and 3) evaluation instruments consisting of write summary ability assessment and a creativity thinking competency assessment. The analytics of the study were 1) in-depth qualitative analysis, analyzing data, interpreting, summarizing, and reporting results in explanation: and 2) quantitative analysis and statistics, representing in average, percentage, and standard deviation.

The results revealed that:

1. Grade 7 students learning with the process writing and the graphic organizer have developed their write summary ability with an average score of 44.62 of the total score of 50, accounting for 85 percent, and 37 students, accounting for 88.10 percent of

the students, passed the standard, which is higher than the qualification standard.

2. The students with the process writing and the graphic organizer have improved their creativity thinking competency with an average score of 77.29 of the total score of 100, accounting for 77.29 percent, and 37 students, accounting for 88.10 percent of the students, have passed the standard, which is higher than the qualification standard.

Keywords: ability; write summary; competency; creativity thinking

1. บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมการดำรงชีวิต อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ดังนั้นเพื่อให้มีความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงได้มีการกำหนดให้มีการเรียนรู้ในปัจจุบันทั้งหมด 8 กลุ่มสาระ ซึ่งรวมถึงกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยด้วย (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551)

สาระการเรียนรู้ภาษาไทยตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ประกอบด้วย สาระย่อย 5 สาระมีความสำคัญทั้งสิ้น โดยเฉพาะสาระการเขียน ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ (2551) กล่าวถึงความสำคัญของการเขียนไว้ว่าการเขียนเป็นทักษะทางภาษาที่สำคัญที่สุดทักษะหนึ่งในบรรดาทักษะต่างๆเพราะการเขียนเป็นเครื่องมือที่ใช้สื่อสารถ่ายทอดความรู้สึกความคิดความรู้ระหว่างบุคคลกลุ่มต่างๆ เป็นการสืบทอดมรดกทางปัญญาของมนุษย์

การจัดการเรียนรู้ในสาระที่ 2 การเขียนต้องใช้การฝึกฝนและจะต้องทำอย่างมีระบบคือต้องฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอต้องใช้เวลาฝึกนานพอควร จึงจะเกิดความชำนาญต้องฝึกให้ถูกวิธีและถูกหลักเกณฑ์รู้จักเขียนเรียบเรียงความรู้และความรู้สึกนึกคิดออกมาอย่างเป็นระบบ ต้องใช้ความความระมัดระวังและต้องรู้จักสรรหาถ้อยคำมาใช้ให้ถูกต้องงานเขียนที่มีคุณค่าต้องให้ความรู้และสติปัญญาแก่ผู้อ่านด้วย (ดวงใจ ไทยอุบุญ, 2551) เมื่อพิจารณาจากสาระการเขียนแล้วความสามารถในการใช้ภาษาของนักเรียนที่แสดงให้เห็นประสิทธิภาพของการเรียนรู้ประการหนึ่งคือการเขียนย่อความ ซึ่งหากนักเรียนได้ฝึกฝนจนชำนาญก็จะส่งผลดีต่อการเขียนรูปแบบอื่นๆ ต่อไป

การเขียนย่อความเป็นทักษะที่มีความสำคัญทางด้านการติดต่อสื่อสารการทำงานการศึกษาหาความรู้ ซึ่งสนิท สัตโยภาส (2546) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเขียนย่อความไว้ว่าการย่อความเป็นทักษะที่อำนวยประโยชน์แก่ชีวิตประจำวันมากเพราะเราต้องใช้อยู่เสมอทั้งในการฟังการอ่านและในการศึกษาหาความรู้ของทุกสาขาวิชา ล้วนอาศัยทักษะการย่อความทั้งสิ้น ทั้งยังต้องใช้

การคิดสร้างสรรค์ด้วยการเรียบเรียงข้อความใหม่ให้สละสลวย ใช้การคิดสร้างสรรค์ในการเลือกสรรคำที่แตกต่างจากเดิมหรือเลือกใช้คำเชื่อมเพื่อให้เกิดข้อความใหม่ที่ความหมายยังคงเดิม รวมถึงการเขียนย่อความให้เสร็จได้ภายในเวลาที่จำกัด

การคิดสร้างสรรค์เป็นการคิดที่หลากหลาย ริเริ่ม ประเมิน ปรับปรุง และพัฒนาต่อยอดความคิด เพื่อการแก้ปัญหาหรือสร้างทางเลือกที่มีประสิทธิภาพ การสร้างความก้าวหน้าในความรู้หรือการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ โดยอาศัยจินตนาการและทักษะพื้นฐานด้านการคิดริเริ่ม คิดคล่อง คิดยืดหยุ่น คิดละเอียดลออ คิดหลากหลาย คิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อให้ได้สิ่งใหม่ที่ดีกว่าแตกต่างไปจากเดิม (สมศักดิ์ ภู่วิภาดาวรรธน์, 2537) การกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงความคิดสร้างสรรค์ นั้นสามารถทำได้หลายรูปแบบ โดยผู้เรียนจะได้แสดงความคิดของตนเองผ่านผลงานที่สร้างขึ้นในรูปแบบที่ไม่ซ้ำใคร ไม่คัดลอกใคร มีเอกลักษณ์เฉพาะตน ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของงานเขียนหรืองานศิลปะต่างๆ ซึ่งผู้สอนจะต้องมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย นอกจากนี้ การออกแบบงานเขียนให้เห็นเป็นรูปธรรมจะช่วยให้นักเรียนวางแผนการเขียนได้เป็นอย่างดี การใช้ผังกราฟิกในการออกแบบงานเขียนจึงเป็นวิธีการสอนที่นักเรียนสามารถวางแผนงานเขียนในรูปแบบของตนเองได้อย่างสร้างสรรค์

จากการศึกษาผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ช่วงชั้นที่ 3 ปีการศึกษา 2565-2566 ของโรงเรียนพรเจริญวิทยา วิชาภาษาไทยในส่วนของสาระที่ 2 การเขียน นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยลดลง โดยในปีการศึกษา 2564 มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 59.23และปีการศึกษา 2565 มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 59.07 ซึ่งแสดงว่าทักษะการเขียนจำเป็นต้องมีการฝึกฝนและพัฒนาให้สูงขึ้น โดยเฉพาะทักษะการเขียนย่อความที่จะต้องรับการทดสอบระดับชาติในรูปแบบอัตนัย และจากการได้รับมอบหมายหน้าที่เป็นครูผู้สอนภาษาไทยในของผู้วิจัย ทำให้มองเห็นปัญหาต่างๆ ในการสอนเขียนมากมาย ซึ่งพบว่านักเรียนร้อยละ 80 เขียนย่อความไม่ได้ ดังจะเห็นได้จากลักษณะการเขียนที่สับสน วกวน ลำดับเหตุการณ์ไม่ต่อเนื่อง เขียนซ้ำใจความเดิมหลายๆ ครั้ง บางคนลอกเนื้อเรื่องเดิมจากที่อ่าน ซึ่งข้อมูลที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นทำให้ผู้เขียนพบว่างานเขียนของนักเรียนขาดการคิดสร้างสรรค์ กล่าวคือ การที่นักเรียนคัดลอกข้อความมาส่งแสดงให้เห็นได้ชัดว่านักเรียนขาดความสามารถด้านการคิดริเริ่ม หรือการใช้ข้อความเดิมซ้ำๆ ในหลายๆ ที่ของงานเขียนแสดงให้เห็นได้ว่านักเรียนขาดความสามารถด้านการคิดยืดหยุ่น ไม่สามารถสรรหาถ้อยคำอื่นๆ มาใช้แทนคำเดิมได้ นอกจากนี้เมื่อกำหนดเวลาให้นักเรียนส่งงาน นักเรียนมักส่งไม่ทันตามกำหนดเวลา แสดงให้เห็นว่านักเรียนยังขาดความสามารถด้านการคิดคล่องแคล่ว ทั้งนี้บางคนที่ส่งงานทันเวลา ชิ้นงานของนักเรียนมักไม่เรียบร้อย แสดงให้เห็นว่านักเรียนขาดความสามารถด้านการคิดละเอียดลออ ซึ่งความสามารถในการคิดริเริ่ม คิดยืดหยุ่น คิดคล่องแคล่วและคิดละเอียดลออนี้เป็นองค์ประกอบของสมรรถนะการคิดสร้างสรรค์ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่

สามารถพัฒนาความสามารถด้านการเขียนย่อความและสมรรถนะการคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนให้น่าสนใจและมีขั้นตอนชัดเจนในการเรียนรู้มาช่วยในการพัฒนาผู้เรียนต่อไป

การจัดการเรียนรู้พัฒนาการเขียนแบบเน้นกระบวนการ (Process Writing) เป็นการจัดการเรียนรู้เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกการเขียนอย่างเป็นกระบวนการ ซึ่งผู้เรียนได้ฝึกทักษะการเขียนเพื่อให้ได้ผลงาน (Product) มีโอกาสเรียนรู้กระบวนการ (Process) ในการสร้างสรรค์ผลงานให้มีคุณภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ (ดนิตา ดวงวิไล, 2565) ซึ่งในการเขียนงานแต่ละครั้งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ มีกระบวนการเพื่อให้งานเขียนที่ได้มีเนื้อหาครบถ้วนตามวัตถุประสงค์และสิ่งสำคัญในการเขียนงานจะต้องมีความคิดอย่างสร้างสรรค์ในรูปแบบงานเขียนของตนเอง โดยไม่คัดลอกงานของผู้อื่นทั้งหมดได้

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟฟิก (Graphic Organizer) เป็นเทคนิคที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย โดยการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างความรู้ที่มีมาก่อนกับความรู้ใหม่หรือความคิดรวบยอดใหม่ที่จะต้องเรียน ผังกราฟฟิกจึงเป็นแผนผังหรือแผนภาพที่สร้างขึ้นเพื่อแยกแยะข้อมูลโดยแสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบสำคัญและความสำพันธ์ของข้อมูลมีการจัดระเบียบข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อให้เข้าใจง่ายกระชับและชัดเจน ดังที่ ทิศนา แขมมณี (2554) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของรูปแบบการสอนโดยใช้ผังกราฟิกเพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมสร้างความหมายและความเข้าใจในเนื้อหาสาระหรือข้อมูลที่เรียนรู้และจัดระเบียบข้อมูลที่เรียนรู้ด้วยผังกราฟิกซึ่งจะช่วยให้ง่ายแก่การจดจำ

การจัดการเรียนรู้พัฒนาการเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับการใช้ผังกราฟิก เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พัฒนาการเขียนแบบเน้นกระบวนการ ซึ่งนำการใช้ผังกราฟฟิกมาใช้ในการกำหนดจุดมุ่งหมายและการเขียนร่าง เพื่อให้มองเห็นประเด็นในการเขียนเป็นรูปธรรมและครอบคลุมมากที่สุด อันจะนำมาซึ่งความสนใจใคร่รู้ อยากลงมือทำงานในรูปแบบของตนเอง มีเอกลักษณ์เฉพาะตนไม่ซ้ำแบบใคร และส่งผลให้เกิดความภาคภูมิใจในการเรียนอีกด้วย

จากความเป็นมาและความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาความสามารถด้านการเขียนย่อความและสมรรถนะการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้พัฒนาการเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับการใช้ผังกราฟิก โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีความสามารถด้านการเขียนย่อความด้วยตนเองและเป็นความรู้ที่มีความถูกต้องแม่นยำ มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในอนาคต เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการเขียนย่อความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้พัฒนาการเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับการใช้ผังกราฟิก

2. เพื่อพัฒนาสมรรถนะการคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้พัฒนาการเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับการใช้ผังกราฟิก

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/10 โรงเรียนพรเจริญวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 42 คน

การวิจัยเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ ดำเนินการตามแนวคิดของ Kemmis & McTaggart (1988) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ PAOR 4 ขั้นตอนคือ ขั้นวางแผน (Plan) ขั้นปฏิบัติการ (Action) ขั้นสังเกตการณ์ (Observation) และขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflection) มีขั้นตอนการการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังนี้ 1) สำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลด้านผู้เรียน ศึกษาสภาพปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 2) ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 3) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 4) ดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย (1) การทดลองเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการเขียนย่อความและสมรรถนะการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้พัฒนาการเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับการใช้ผังกราฟิก จำนวน 3 วงจร วงจรละ 4 แผน รวมทั้งสิ้น 12 แผน 12 ชั่วโมง (2) การสะท้อนผลการปฏิบัติการ ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน แบบบันทึกผลการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบท้ายวงจรปฏิบัติการ โดยเป็นแบบทดสอบแบบอัตนัย วงจรละ 5 ข้อ (3) การประเมินผลวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการเขียนย่อความ เป็นแบบทดสอบอัตนัย จำนวน 5 ข้อ 50 คะแนนแบบประเมินสมรรถนะการคิดสร้างสรรค์ โดยมีองค์ประกอบในการประเมินดังนี้ ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดละเอียดลออ เป็นแบบ Scoring Rubric มี 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จำนวน 5 ข้อ ข้อละ 20 คะแนน 5) นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง 6) นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 7) นำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อีกครั้ง 8) นำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วมาดำเนินการปรับปรุง แก้ไข ตามข้อแนะนำต่างๆ ให้มีความถูกต้อง เหมาะสม

การเก็บรวบรวมข้อมูลมีดังนี้ 1) ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นไปดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกับกลุ่มเป้าหมาย 2)

ผู้วิจัยเก็บรวมรวมข้อมูลขณะปฏิบัติการสอน และหลังสิ้นสุดการสอน ดำเนินการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ความเหมาะสมของเนื้อหาและระยะเวลาที่ใช้ แล้วจดบันทึกผลที่เกิดขึ้นในแบบสังเกตการจัดการเรียนรู้ แบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน และแบบบันทึกผลการจัดการเรียนรู้

เมื่อผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวงจรที่ 1 แล้วดำเนินการทดสอบท้ายวงจรที่ 1 เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แล้วนำไปปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวงจรที่ 2 ต่อไป แล้วดำเนินการทดสอบเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวงจรที่ 3 ต่อไป และเมื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ในวงจรที่ 3 แล้วทำการทดสอบเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หลังจากดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครบทั้ง 3 วงจรปฏิบัติการแล้ว ดำเนินการทดสอบ เพื่อเป็นการสรุปข้อมูลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผ่านมาแล้ววิเคราะห์แบบทดสอบ โดยการนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ แล้วนำผลมาเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาความสามารถด้านการเขียนย่อความและสมรรถนะการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้พัฒนาการเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับการใช้ผังกราฟิก สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการทดสอบวัดความความสามารถด้านการเขียนย่อที่นักเรียนเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้พัฒนาการเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับการใช้ผังกราฟิกหลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครบทั้ง 3 วงจรปฏิบัติการแล้วมีคะแนนการทดสอบความความสามารถด้านการเขียนย่อคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 44.62 จากคะแนนเต็ม 50 คะแนน มีคะแนนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.03 คิดเป็นร้อยละ 85.00 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 88.10 เมื่อเทียบกับเกณฑ์นักเรียนมีคะแนนความความสามารถด้านการเขียนย่อสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. ผลการประเมินสมรรถนะการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้พัฒนาการเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับการใช้ผังกราฟิกหลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครบทั้ง 3 วงจรปฏิบัติการแล้ว มีคะแนนการประเมินสมรรถนะการคิดสร้างสรรค์ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ77.29 จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน และมีคะแนนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.15 คิดเป็นร้อยละ77.29 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 37คน คิดเป็นร้อยละ 88.10 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้พัฒนาการเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับการใช้ผังกราฟิก สามารถพัฒนาสมรรถนะการคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียนได้แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ในการเขียนย่อความได้เป็นอย่างดี

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาความสามารถด้านการเขียนย่อความและสมรรถนะการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้พัฒนาการเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับการใช้ผังกราฟิก สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการทดสอบวัดความความสามารถด้านการเขียนย่อที่นักเรียนเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้พัฒนาการเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับการใช้ผังกราฟิก หลังจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครบทั้ง 3 วงจรปฏิบัติการแล้ว มีคะแนนความความสามารถด้านการเขียนย่อสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เป็นเพราะว่าการจัดการเรียนรู้พัฒนาการเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับการใช้ผังกราฟิก สามารถพัฒนาความสามารถด้านการเขียนย่อได้ด้วยกระบวนการขั้นตอนต่างๆ เริ่มตั้งแต่ขั้นกำหนดจุดมุ่งหมาย ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการทำงาน ขั้นการเขียนร่าง ขั้นการอ่านทบทวน ขั้นการแก้ไข ขั้นการนำเสนองานเขียน นอกจากนี้ยังมีการจัดการเรียนรู้พัฒนาการเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับการใช้ผังกราฟิก ในทุกขั้นตอนสอดคล้องและสัมพันธ์กันด้วยรูปแบบที่หลากลายเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกคิดและลงมือปฏิบัติ สอดคล้องกับดนิตา ดวงวิไล (2565) กล่าวว่า การเรียนรู้ในปัจจุบันผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ ครูมีบทบาทเป็นผู้จัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนในรูปแบบวิธีการที่หลากหลาย โดยเน้นการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการส่งเสริมให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ การจัดการเรียนรู้ครูควรให้ความสำคัญกับการบูรณาการทักษะปฏิบัติกับสาระ จึงจะทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวัสมน กฤษกลาง (2563) ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องการศึกษาความสามารถในการอ่านจับใจความและทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยวิธีการสอนอ่านแบบบูรณาการของ Murdoch (MIA) ร่วมกับแผนผังกราฟฟิก พบว่า 1) ความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยวิธีสอนอ่านแบบบูรณาการของ Murdoch (MIA) ร่วมกับแผนผังกราฟฟิก หลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 18.12 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 60.40 และก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 11.06 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 36.87 ความก้าวหน้ามีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.06 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 23.53 และคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .052) ความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยวิธีสอนอ่านแบบบูรณาการของ Murdoch (MIA) ร่วมกับแผนผังกราฟฟิก หลังเรียนไม่สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .053) ทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยวิธีสอนอ่านแบบบูรณาการของ Murdoch (MIA) ร่วมกับแผนผังกราฟฟิก เมื่อพิจารณาโดยรวมค่าเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 4.29 คำส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.26 และพบว่าค่าเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 9.88 คำส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.36 ความก้าวหน้ามีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 5.59ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.36 โดยพบว่า จากการเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ของ

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยวิธีสอนอ่านแบบบูรณาการของ Murdoch (MIA) ร่วมกับแผนผังกราฟิก หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจวรรณ วรรณบุตร (2563) ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค CIRC ร่วมกับผังกราฟิกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านเพื่อเข้าใจภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า 1) กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค CIRC ร่วมกับผังกราฟิกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาไทย มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและมีดัชนีประสิทธิผล 0.5185 2) นักเรียนมีความสามารถด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค CIRC ร่วมกับผังกราฟิก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค CIRC ร่วมกับผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 อยู่ในระดับมากที่สุด

โดยสรุป การจัดการเรียนรู้พัฒนาการเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับการใช้ผังกราฟิก ช่วยพัฒนาการเขียนย่อความของนักเรียนได้เป็นอย่างดี นักเรียนสามารถนำขั้นตอนการเขียนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม รวมถึงครูสามารถนำวิธีสอนโดยการจัดการเรียนรู้พัฒนาการเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับการใช้ผังกราฟิกไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานักเรียนและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นด้วย

2. ผลการประเมินสมรรถนะการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้พัฒนาการเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับการใช้ผังกราฟิกหลังจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครบทั้ง 3 วงจรปฏิบัติการแล้ว มีคะแนนการประเมินสมรรถนะการคิดสร้างสรรค์ และจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้พัฒนาการเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับการใช้ผังกราฟิก สามารถพัฒนาสมรรถนะการคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียนได้ แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ในการเขียนย่อความได้เป็นอย่างดี

จากวิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะการคิดสร้างสรรค์ ด้วยการจัดการเรียนรู้พัฒนาการเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับการใช้ผังกราฟิก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพรเจริญวิทยา โดยการจัดการเรียนรู้พัฒนาการเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับการใช้ผังกราฟิก พบว่า เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้ปรับเปลี่ยนกระบวนการวางแผนงานเขียน ได้ตรวจสอบความเข้าใจของตนเอง สามารถเลือกสรรคำใหม่อย่างยืดหยุ่นด้วยตัวเอง สามารถวิเคราะห์เนื้อหาสำคัญและทำให้สะท้อนการเรียนรู้ของตัวเองได้อย่างละเอียดลออ นักเรียนมีความคิดริเริ่มมากขึ้น สามารถคิดได้อย่างคล่องแคล่วทันเวลา ด้วยเหตุนี้การจัดการเรียนรู้พัฒนาการเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับการใช้ผังกราฟิกในทุกขั้นตอนต้องสอดคล้องและสัมพันธ์กันด้วยรูปแบบที่หลากลาย เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกคิดและลงมือปฏิบัติ และยังมีการจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม

ที่ส่งเสริมความเป็นอิสระในการเรียนรู้โดยกระบวนการดังกล่าวเป็นกระบวนการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนด้วย สอดคล้องกับทิศนา แขมมณี (2557) กล่าวว่า การเรียนการสอนที่ใช้ปัญหาเป็นเครื่องมือในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย โดยผู้สอนอาจนำผู้เรียนไปเผชิญสถานการณ์ปัญหาจริง หรือผู้สอนอาจจัดสภาพการณ์ให้ผู้เรียนเผชิญปัญหา และฝึกกระบวนการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ปัญหารวมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในปัญหานั้นอย่างชัดเจน ได้เห็นทางเลือกและวิธีการที่หลากหลายในการแก้ปัญหานั้น รวมทั้งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความใฝ่รู้ เกิดทักษะกระบวนการคิดและกระบวนการแก้ปัญหาต่างๆ การจัดกิจกรรมการเรียนรูวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้พัฒนาการเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับการใช้ผังกราฟิก ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกพัฒนากระบวนการคิดขั้นสูงอีกด้วย และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของดนิตา ดวงวิไล (2561) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการปลูกจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน งานวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปที่ 5 โดยนักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 มีคะแนนเฉลี่ยผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป 2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการมีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยนักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 มีคะแนนเฉลี่ยผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป 3) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้เรื่อง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยนักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 มีคะแนนเฉลี่ยผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการปลูกจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปที่ 5 โดยรวมคิดเป็นร้อยละ 84.69 โดยนักเรียนร้อยละ 100 มีคะแนนผ่านเกณฑ์การประเมินร้อยละ 76.25 ขึ้นไป การมีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยรวมคิดเป็นร้อยละ 84.01 โดยนักเรียนร้อยละ 100 ผ่านเกณฑ์การประเมินร้อยละ 73.33 ขึ้นไป ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปที่ 5 โดยรวมคิดเป็นร้อยละ 83.32 โดยนักเรียนร้อยละ 78.49 ผ่านเกณฑ์การประเมินคิดเป็นร้อยละ 72.00 ขึ้นไป ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปที่ 5 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 2.67) จากคะแนนเต็ม 3 คะแนน

ด้วยเหตุนี้ การจัดการเรียนรู้พัฒนาการเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับการใช้ผังกราฟิกจึงสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้ด้วยกระบวนการขั้นตอนต่างๆ เริ่มตั้งแต่ขั้นกำหนดจุดมุ่งหมาย ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการทำงาน ขั้นการเขียนร่างขั้นการอ่านทบทวนขั้นการแก้ไข ขั้นการนำเสนองานเขียน นอกจากนี้ยังมีการจัดการเรียนรู้พัฒนาการเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับการใช้ผังกราฟิกในทุกขั้นตอน

โดยสรุป การจัดการเรียนรู้พัฒนาการเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับการใช้ผังกราฟิกช่วยพัฒนาส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนได้เป็นอย่างดี นักเรียนสามารถนำกลวิธีการคิดไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสมรวมถึงครูสามารถนำวิธีสอนโดยการจัดการเรียนรู้พัฒนาการเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับการใช้ผังกราฟิก ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานักเรียนและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นด้วย

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

ควรเพิ่มกิจกรรมในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิกให้มีความน่าสนใจเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้และผู้สอนจะต้องฝึกให้นักเรียนได้สะท้อนผลตามสภาพจริงหาข้อดีและข้อเสียเพื่อนำไปพัฒนาผลงานต่อไป

2. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยในครั้งต่อไป

ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้พัฒนาการเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับการใช้ผังกราฟิกเพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนเรื่องอื่นๆ สาระอื่นๆ และระดับชั้นอื่นๆ รวมถึงใช้ร่วมกับเทคนิคอื่นๆ เพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนย่อความ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การพัฒนาความสามารถด้านการเขียนย่อความและสมรรถนะการคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้พัฒนาการเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับการใช้ผังกราฟิก พบองค์ความรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้ ครูควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเขียนย่อความด้วยกระบวนการขั้นตอนต่างๆ เริ่มตั้งแต่ขั้นกำหนดจุดมุ่งหมาย ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการทำงาน ขั้นการเขียนร่าง ขั้นการอ่านทบทวน ขั้นการแก้ไข ขั้นการนำเสนองานเขียน ซึ่งทุกขั้นต้องคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนเป็นรายบุคคล นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้พัฒนาการเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับการใช้ผังกราฟิกในทุกขั้นตอนต้องสอดคล้องและสัมพันธ์กัน ต้องมีรูปแบบที่หลากลาย เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกคิดและลงมือปฏิบัติ และยังมีการจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความเป็นอิสระในการเรียนรู้โดยกระบวนการดังกล่าวเป็นความความสามารถด้านการเขียนย่อของผู้เรียนด้วย ดังภาพที่ 1

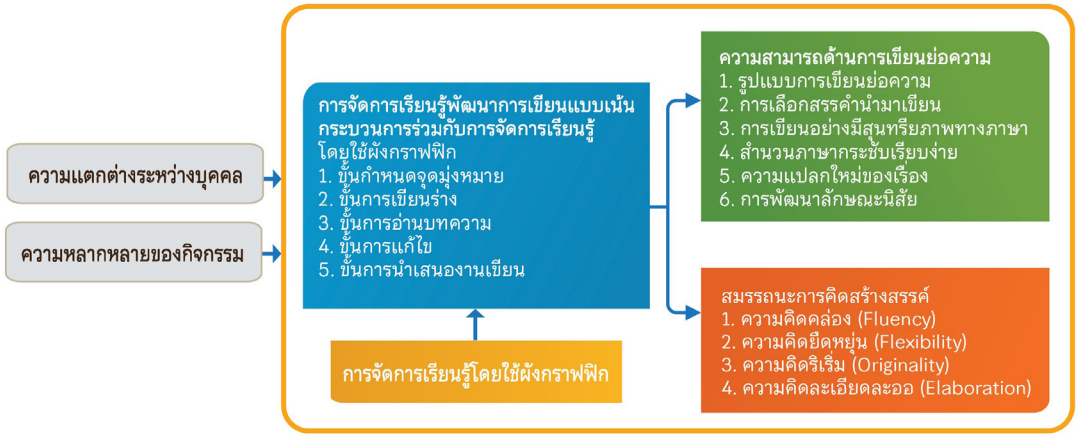

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *การจัดสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.

_____. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

ดนิตา ดวงวิไล. (2565). *นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้สำหรับครูภาษาไทย*. ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

_____. (2561). *ผลการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการปลูกจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ดวงใจ ไทยอุบุญ. (2551). *ทักษะการเขียนภาษาไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิศนา แขมมณี. (2554). *ศาสตร์การสอน*. (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2557). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เบญจวรรณ วรรณบุตร. (2563). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค CIRC ร่วมกับผังกราฟิกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1*. (การค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

วัสมน กฤษกลาง. (2563). *การศึกษาความสามารถในการอ่านจับใจความและทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยวิธีการสอนอ่านแบบบูรณาการของ Murdoch (MIA) ร่วมกับแผนผังความคิด*. (การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต). นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). *การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

สนิท สัตโยภาส. (2546). *ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารและสืบค้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ธารอักษร.

สมศักดิ์ ภู่วิภาดาวรรธน์. (2537). *เทคนิคการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

Kemmis, S., & McTaggart, R. (1988). *The Action Research Planner*. (3rd ed.). Victoria: Deakin University Press.

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล ตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทอง*

Educational Institution Administration Model Towards International Standard Schools According to the Four Noble Truths of Private Schools under the Angthong Provincial Education Office

วีรยุทธ วงษ์เขียว, สิน งามประโคน และพีรวัฒน์ ชัยสุข
Weerayuth Wongkhiao, Sin Ngamprakhon and Peravat Chaisuk
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: weerayuth.wongkhiao@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนเอกชน 2) พัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทอง 3) ประเมินรูปแบบ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี มี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล โดยใช้แบบสอบถามกับครูผู้สอน และผู้ปกครองของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทอง จำนวน 365 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ คือ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความต้องการจำเป็นขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบ โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 รูป/คน ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 9 รูป/คน ใช้แนวคำถามในการสนทนากลุ่มวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบ โดยใช้แบบประเมินกับผู้บริหารและครูผู้สอนของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทอง จำนวน 191 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ คือ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

*ได้รับบทความ: 12 มีนาคม 2567; แก้ไขบทความ: 10 ธันวาคม 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 15 ธันวาคม 2567
Received: March 12, 2024; Revised: December 10, 2024; Accepted: December 15, 2024

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทองภาพรวม $PNI_{Modified}$ = 0.277 ด้านการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ $PNI_{Modified}$ = 0.285 รองลงมา ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบที่เป็นมาตรฐานสากล $PNI_{Modified}$ = 0.274 และด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยเทียบเคียงหลักสูตรมาตรฐานสากล $PNI_{Modified}$ = 0.272 ตามลำดับ

2. การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทอง ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) การบูรณาการ 4) การประยุกต์ใช้ และ 5) การประเมินผล

3. การประเมินรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน คือ ด้านความเหมาะสม 4.67 และด้านความเป็นไปได้ 4.60 ตามลำดับ

คำสำคัญ: โรงเรียนมาตรฐานสากล; อริยสัจ 4; โรงเรียนเอกชน

Abstract

The purposes of this research were 1) study needs of educational institution administration towards international standard schools of private schools under the Ang Thong Provincial Education Office, 2) develop a model for educational institution administration to international standard schools according to the principles of the Four Noble Truths of private schools, 3) Evaluate the Educational Institution Administration Model towards International Standard Schools According to the Four Noble Truths of Private Schools under the Angthong Provincial Education Office. Mixed methods research with 3 steps: Step: Study needs of educational institution administration towards international standard schools. The sample consisted of 365 teachers and parents of private schools under the Ang Thong Provincial Education Office. The research tool was a questionnaire. Data were analyzed by statistics, mean, standard deviation, and Priority Needs Index. Step 2: Develop the model by interviewing 10 key informants. The research tool was a semi-structured interview form, and group discussion with 9 experts. The research tool was a question guideline in group discussion. Data were analyzed by content analysis. Step 3: Evaluate a model. The sample consisted of 191 administrators and teachers of private schools

under the Ang Thong Provincial Education Office. The research tool was an evaluation form. Data were analyzed by statistics, mean, and standard deviation.

The results revealed that:

1. The needs of educational institution administration towards international standard schools of private schools under the Ang Thong Provincial Education Office, all over $PNI_{Modified}$ = 0.277, Management with a quality system $PNI_{Modified}$ = 0.285, Organizing teaching and learning activities using international standard formats $PNI_{Modified}$ = 0.274, Developing educational institution curricula by comparing them with international standard curricula $PNI_{Modified}$ = 0.272.

2. Developing an educational institution administration model towards international standard schools according to the 4 Noble Truths of private schools under the Ang Thong Provincial Education Office, consisted 1) principles, 2) objectives, 3) integration, 4) application, and 5) evaluation.

3. The evaluation of the model was at the highest level in every aspect, namely the appropriateness aspect 4.67, and the feasibility aspect 4.60, respectively.

Keywords: International Standard Schools; the Four Noble Truths; Private Schools

1. บทนำ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดนโยบายให้โรงเรียนมาตรฐานสากล (World-Class Standard School) เป็นนวัตกรรมการจัดการศึกษาที่ใช้เป็นยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนการพัฒนายกระดับการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐานเทียบเท่าสากล ผู้เรียนมีศักยภาพและความสามารถทัดเทียมกับผู้เรียนนานาประเทศ

โรงเรียนมาตรฐานสากล (World class standard school) หมายถึง โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนมุ่งให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะพึงประสงค์ (Learner Profile) เทียบเคียงมาตรฐานสากล (World class standard) ผู้เรียนมีศักยภาพเป็นพลโลก (World citizen) เพื่อพัฒนายกระดับคุณภาพจัดการเรียนการสอนและการจัดการด้วยระบบคุณภาพเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนเป็นมาตรฐานสากล เป็นการต่อยอดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เป็นมาตรฐานชาติ เพื่อรองรับการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาโดย สมศ. โดยภาพรวมคุณลักษณะที่พึงประสงค์พื้นฐานของทั้งสองมาตรฐานเหมือนกัน คือ การจัดการศึกษาให้คนในชาติเป็น คนเก่ง คนดี และมีความสุข ตามปฏิญญาว่าด้วยการจัดการศึกษาของ UNESCO โดยในศตวรรษที่ 21 ทุกประเทศได้มีการพัฒนาและใช้หลักสูตรการศึกษาที่มีเป้าหมายให้

ผู้เรียนได้ Learn to know, Learn to be, Learn to do เพื่อให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในฐานะพลเมืองของชาติ และ Learn to live together เพื่อสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในฐานะพลโลก (มาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก) โรงเรียนมาตรฐานสากลมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือการพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพเป็นพลโลกโดยมุ่งหวังที่จะให้โรงเรียนได้พัฒนาต่อยอดคุณลักษณะของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน การพัฒนาผู้เรียนมุ่งให้มีพื้นฐานจิตใจที่ดีงาม มีจิตสาธารณะ มีสมรรถนะ ทักษะและความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต การพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมผู้เรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทย ให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติอันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

การกำกับติดตามของกระทรวงศึกษาธิการเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลที่ผ่านมาพบปัญหาอุปสรรค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนมาตรฐานสากล ซึ่งดำเนินภารกิจตามแนวทางคู่มือการดำเนินการที่กำหนดให้ ซึ่งเป้าหมายด้านผู้เรียนหลายข้อได้ระบุด้วยว่า มีวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพของนักเรียนของโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล ให้อยู่ในระดับเดียวกับนักเรียนของประเทศที่มีคุณภาพการศึกษาสูง เมื่อเปรียบเทียบผลประเมินความสามารถในการแข่งขันของนักเรียนไทยในโครงการ (Programmed for International Student Assessment: PISA) ในปี 2015 มีคะแนนเฉลี่ยลดลง (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2559)

นอกจากนี้ จากผลการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ระดับนานาชาติ พ.ศ. 2558 (Trends in International Mathematics and Science Study 2015: TIMSS 2015) ซึ่งน้อยกว่าค่ากลางของการประเมินที่กำหนดไว้ นักเรียนไทยส่วนใหญ่ยังมีระดับความสามารถทางการเรียนในระดับต่ำ สอดคล้องกับงานวิจัยของวิลัยพรณ์ เสรีวัฒน์ (2555) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการประเมินเชิงระบบโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล พบว่า กระบวนการพัฒนาการบริหารหลักสูตรในโรงเรียนมาตรฐานสากล มีนโยบายยังไม่ชัดเจนมีการปรับเปลี่ยนตลอดเวลาควรปรับปรุง แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่ชัดเจนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกันและวางแผนพัฒนาการบริหารหลักสูตรการบริหารการจัดเรียนการสอนอย่างเป็นระบบความสามารถในการเทียบโอนผลการเรียนกับสถานศึกษาระดับต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศยังไม่มีความชัดเจนโรงเรียนในต่างจังหวัดยังไม่สามารถทำได้ และสอดคล้องกับบทความของดิเรก วรรณเศียร (2554, หน้า 217-220) ที่กล่าวว่าโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลมีแนวคิดและวัตถุประสงค์ที่ดี หากโครงการบรรลุเป้าหมายจะทำให้เกิดการก้าวกระโดดในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นปัจจัยที่จะนำสู่ความสำเร็จในการจัดการเรียนการ

สอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล และการบริหารจัดการคุณภาพ อันจะส่งผลต่อเนื่องไปยังผู้เรียนมีศักยภาพเป็นพลโลก และจากงานวิจัยของภาวินทร์ ณ พัทลุง (2560) พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาเอกชนสู่มาตรฐานสากลโดยภาพรวม มีองค์ความรู้อย่างหลากหลายทั้งด้านการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาและด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ แต่เนื่องจากบริบทเฉพาะของแต่ละสถานศึกษาทำให้มีการบูรณาการเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงมีระดับการปฏิบัติค่อนข้างน้อย

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ผู้วิจัยมีแนวคิดที่จะศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทอง เป็นการนำหลักอริยสัจ 4 ซึ่งประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) คือ ความจริงอันประเสริฐ ความจริงที่ทำให้ไกลจากกิเลสเป็นหลักธรรมอันสูงสุดของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ให้พุทธศาสนิกชนนำไปปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐานสากล โดยศึกษาวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา ผลสัมฤทธิ์ และวิธีการที่ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์เพื่อให้โรงเรียนได้พัฒนายกระดับคุณภาพจัดการเรียนการสอนและการจัดการด้วยระบบคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนเป็นมาตรฐานสากล โดยใช้รูปแบบดังกล่าวจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารสถานศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทอง

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสานักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทอง

3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทอง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Method Research) โดยขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 3 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็น และประเมินรูปแบบ ส่วนขั้นตอนที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อพัฒนารูปแบบ รายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทอง

1. ศึกษา วิเคราะห์ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล และศึกษาบริบทของโรงเรียน

แหล่งข้อมูล คือ หนังสือ ตำรา บทความ งานวิจัย จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเว็บไซต์ เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

2. สร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย มีขั้นตอนดังนี้ 1) โดยศึกษา วิเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสร้างแบบสอบถามเพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทอง ลักษณะเป็นแบบสอบถามแปรค่าเป็น 5 ระดับ 2) นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์เพื่อพิจารณาตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามในเบื้องต้น 3) นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา (Content Validity) ความชัดเจนของภาษา ด้วยการตรวจและประเมินดัชนีความสอดคล้องใน 3 ระดับ คือ มีความเหมาะสม ไม่แน่ใจ ไม่เหมาะสม ซึ่งได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 4) นำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่านมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม แล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูผู้สอน และผู้ปกครอง ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาหรือวิธีของ Cronbach (1971) ซึ่งได้ค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์ 0.985 และ 5) ปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ก่อนนำไปแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง

3. ใช้แบบสอบถามศึกษาความต้องการจำเป็นการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทอง มีกลุ่มตัวอย่าง คือครูผู้สอน และผู้ปกครอง ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทอง จำนวน 365 คน ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยการเปิดตารางของ Krejcie & Morgan (1970, pp. 607-610) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ คือ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความต้องการจำเป็น

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสานักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทอง

1. ศึกษา วิเคราะห์ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ความต้องการจำเป็นการบริหารงานของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทอง และหลักอริยสัจ 4 จากแหล่งข้อมูล คือ พระไตรปิฎก หนังสือ ตำรา บทความ งานวิจัย จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเว็บไซต์ จัดทำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยกำหนดประเด็นคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และตรางตามกรอบแนวคิดของงานวิจัย ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก

2. การสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูป/คน เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทองด้วยการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ 1) กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา

จำนวน 5 คน และ 2) กลุ่มนักวิชาการ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและจัดทำเป็นรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทอง (ฉบับร่าง)

3. การสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูป/คน เพื่อยืนยันความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทอง ด้วยการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่คือ 1) กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน และ 2) กลุ่มนักวิชาการ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแนวคำถามการสนทนากลุ่ม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา จากนั้นแก้ไขปรับปรุงตามความแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิได้เป็น รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทอง (ฉบับสมบูรณ์)

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทอง โดยใช้แบบประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทองมีกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารและครูผู้สอนของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทอง จำนวน 191 คน ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยการเปิดตารางของ Krejcie & Morgan (1970, pp. 607-610) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ คือ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทอง สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทอง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทอง ในภาพรวม (n = 365)

การบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล	$PNI_{Modified}$	อันดับที่
1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยเทียบเคียงหลักสูตรมาตรฐานสากล	0.272	3
2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบที่เป็นมาตรฐานสากล	0.274	2

การบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล	$PNI_{Modilied}$	อันดับที่
3. การบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ	0.285	1
รวม	**0.277**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ความต้องการจำเป็นการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทอง พบว่า ครูผู้สอน และผู้ปกครองของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทอง ในภาพรวม $PNI_{Modified}$ = 0.277 ด้านที่มีความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญอันดับที่ 1 คือ ด้านการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ $PNI_{Modified}$ = 0.285 รองลงมาอันดับที่ 2 คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบที่เป็นมาตรฐานสากล $PNI_{Modified}$ = 0.274 อันดับที่ 3 คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยเทียบเคียงหลักสูตรมาตรฐานสากล $PNI_{Modified}$ = 0.272 ตามลำดับ

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสานักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทอง ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) การบูรณาการ 4) การประยุกต์ใช้ และ 5) การประเมินผล

2.1 หลักการได้แก่ 1) เป็นแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน 2) เป็นรูปแบบที่ภาครัฐ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลตามหลักอริยสัจ 4 ไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการพัฒนาโรงเรียนเอกชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) เป็นการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ เป็นกลไกสำคัญในการผลักดันการพัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐานสากล ซึ่งจะทำให้เกิดคุณลักษณะต่อการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเอกชน อันจะส่งผลกระทบต่อนักเรียนอันเป็นเป้าหมายปลายทางของการจัดการศึกษา

2.2 วัตถุประสงค์ ได้แก่ 1) เพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสามารถนำผลจากการศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทอง ไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการจัดการด้วยระบบคุณภาพร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) เพื่อเป็นแนวทางให้ภาครัฐ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำไปพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ด้วยวิธีการบริหารสถานศึกษาแบบพุทธบูรณาการ 3) เพื่อกระตุ้นให้บุคลากรในโรงเรียนเอกชน เกิดความเชื่อมั่นต่อผู้บริหารสถานศึกษาและยอมรับในเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร มีความเต็มใจที่จะทุ่มเท ปฏิบัติงานอย่างเต็มความรู้ความสามารถเพื่อนำโรงเรียนไปสู่

มาตรฐานสากล

2.3 การบูรณาการกับหลักธรรมอริยสัจ 4 เข้ากับการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในการพัฒนาและปรับปรุงระบบการบริหารจัดการของโรงเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่กำหนดขึ้นและตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน นอกจากนี้ ยังเสริมสร้างพื้นฐานทางจิตวิญญาณและจริยธรรมในบริบทของการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้และการสอนของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อให้มีการพัฒนาทั้งด้านทางวิชาการและทางบุคลิกภาพของนักเรียนในทุกด้านตามความเป็นมาตรฐานสากลที่กำหนด ดังนี้ 1) กำหนดปัญหา ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น การตั้งสมมติฐานปัญหาอุปสรรคที่มีอยู่ (ทุกข์) 2) การสืบค้นหาสาเหตุของปัญหา (สมุทัย) 3) องค์ความรู้ ผลสัมฤทธิ์ (นิโรธ) 4) การสื่อสาร การนำเสนออย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางในการปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์ (มรรค)

2.4 การประยุกต์ใช้ ได้แก่ 1) พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยเทียบเคียงหลักสูตรมาตรฐานสากล นำจุดเด่นจากหลักสูตรต่างๆ มาประยุกต์ปรับใช้ ปรับเนื้อหาวิชาพื้นฐานต่างๆ ให้เทียบเคียงกับมาตรฐานสากล และจัดให้มีกิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 2) พัฒนารูปการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบที่เป็นมาตรฐานสากล จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดรับมาตรฐานสากลบนพื้นฐานของความเป็นไทย 3) พัฒนาครูผู้สอนให้มีศักยภาพ การใช้ ICT ในการจัดการเรียนรู้ การนำนวัตกรรมเข้ามาบริหารจัดการชั้นเรียน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ 4) พัฒนาศักยภาพการใช้ ICT และภาษาอังกฤษ เพื่อการพัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐานสากล พร้อมกับการพัฒนาระบบการบริหารจัดการคุณภาพ 5) พัฒนาระบบการบริหาร พัฒนาบุคลากรหลักของโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดทำแผนกลยุทธ์

2.5 การประเมินผลภาพรวมสรุปเพื่อตรวจสอบและประเมินผลของรูปแบบ ประกอบด้วย 1) การประเมินด้านบริบทหรือสภาวะแวดล้อม 2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้นหรือปัจจัยป้อน 3) การประเมินกระบวนการ 4) การประเมินผลผลิต

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเอกชน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทอง (n = 191)

องค์ประกอบของรูปแบบ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. หลักการ	4.68	0.55	มากที่สุด	4.74	0.53	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์	4.62	0.53	มากที่สุด	4.68	0.53	มากที่สุด

องค์ประกอบของรูปแบบ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
3. การบูรณาการ	4.54	0.59	มากที่สุด	4.61	0.57	มากที่สุด
4. การประยุกต์ใช้	4.54	0.59	มากที่สุด	4.61	0.57	มากที่สุด
5. การประเมินผล	4.57	0.55	มากที่สุด	4.66	0.53	มากที่สุด
ภาพรวม	**4.60**	**0.55**	**มากที่สุด**	**4.67**	**0.54**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทองในภาพรวม พบว่า ผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านความเป็นไปได้ มีค่าเฉลี่ย 4.67 และด้านความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ย 4.60 ตามลำดับ

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นที่สามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทอง ผลการศึกษาพบว่า ลำดับที่ 1 คือ การบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ รองลงมาคือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบที่เป็นมาตรฐานสากล และด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยเทียบเคียงหลักสูตรมาตรฐานสากลตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะ การบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพช่วยให้สถานศึกษาสามารถตอบสนองต่อความต้องการและความคาดหวังของผู้เรียนและสังคมได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยสร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่สร้างสรรค์และสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Pedder (2006, pp. 171-200) ได้ทำการศึกษาค้นคว้า ระบบบริหารเชิงคุณภาพที่สำคัญเพื่อชี้ให้เห็นถึงความเป็นมาและความสำคัญของการนำระบบการบริหารเชิงคุณภาพมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียนมาตรฐานสากล และได้นำเสนอระบบการบริหารเชิงคุณภาพที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับการบริหารองค์กรเพื่อความเป็นเลิศ ได้แก่ ภาวะผู้นำ แผนงาน มุ่งเน้นลูกค้าและการตลาดข้อมูลข่าวสารและการวิเคราะห์ มุ่งเน้นทรัพยากรมนุษย์ กระบวนการบริหารจัดการ และสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) ที่ได้กล่าวว่า การบริหารจัดการระบบคุณภาพ เป็นกลไกสำคัญในการผลักดันการพัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐานสากล ทำให้เกิดคุณลักษณะต่อการจัดการเรียนการสอน อันจะส่งผลกระทบต่อนักเรียนอันเป็นเป้าหมายปลายทางของการจัดการศึกษา ระบบบริหารจัดการซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นระบบที่จะพัฒนาองค์กรให้มีผลการดำเนินการ

ที่เป็นเลิศ โดยอิงแนวทางการดำเนินงานตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award-TQA) มาพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการองค์กร เพื่อให้มีวิธีปฏิบัติและผลการดำเนินการในระดับมาตรฐานโลก

2. การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทอง ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) การบูรณาการ 4) การประยุกต์ใช้ และ 5) การประเมินผล ซึ่งผ่านการตรวจสอบจากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิว่ามีความเหมาะสม ทั้งนี้เป็นเพราะรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทอง มีองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันทำให้เกิดการพัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐานสากล เกิดคุณลักษณะต่อการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเอกชน เป็นประโยชน์แก่นักเรียนอันเป็นเป้าหมายปลายทางของการจัดการศึกษา โดย 1) หลักการ เป็นแนวคิดและหลักการพื้นฐานของการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลเพื่อใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์ 2) วัตถุประสงค์เป็นการสร้างความเข้าใจร่วมกันก่อนการนำรูปแบบไปใช้ ในด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการจัดการด้วยระบบคุณภาพร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยวิธีการบริหารสถานศึกษาแบบพุทธบูรณาการ 3) การบูรณาการ เป็นการนำหลักธรรมอริยสัจ 4 บูรณาการเข้ากับการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่กำหนดขึ้นทั้งด้านทางวิชาการและทางบุคลิกภาพของนักเรียน 4) การประยุกต์ใช้ เป็นแนวทางในการนำรูปแบบไปใช้จริงให้ผู้บริหารบุคลากร เข้าใจบทบาท ภาระหน้าที่ของตนเองตามมาตรฐานสากลในด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการพัฒนาครูผู้สอนให้มีศักยภาพการใช้ ICT ในการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพการใช้ ICT และภาษาอังกฤษ และการพัฒนาการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ และ 5) การประเมินผลเป็นการประเมินการนำรูปแบบไปใช้ในด้านบริบทปัจจัยกระบวนการ และผลผลิต เพื่อเป็นประโยชน์ในการพิจารณาปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้นซึ่งผลการวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับการวิจัยของสมาพร ลี้ภัยรัตน์ (2560) พบว่า รูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา ได้แก่ส่วนนำ ส่วนเนื้อหาและส่วนเงื่อนไขสู่ความสำเร็จ ส่วนที่ 1 ส่วนนำประกอบด้วย แนวคิดพื้นฐาน หลักการ และวัตถุประสงค์ของรูปแบบ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้บริหารในการนำรูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลไปใช้ในการปฏิบัติในโรงเรียน ส่วนที่ 2 ส่วนเนื้อหา ประกอบด้วย 2 ส่วนได้แก่ 1) องค์ประกอบของการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา8 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (2) การพัฒนาบุคลากร (3) การสร้างเครือข่ายร่วมพัฒนา (4) การสร้างทีมงานในการพัฒนานักเรียน (5) การควบคุมคุณภาพ (6)

คุณภาพนักเรียน (7) การนำนโยบายคุณภาพสู่การปฏิบัติ และ (8) การบริหารจัดการและส่วนเงื่อนไขสู่ความสำเร็จ เงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้การบริหารคุณภาพประสบความสำเร็จ เป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงและสิ่งที่ควรปฏิบัติ เพื่อส่งเสริมให้การนำรูปแบบบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษาเกิดประสิทธิภาพและมีความสอดคล้องบางประการกับงานวิจัยของไพชยนต์ ศรีม่วง (2559, หน้า 253-265) พบว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการระบบคุณภาพมีองค์ประกอบ คือ การนำองค์กร การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การมุ่งเน้นนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การวัดการวิเคราะห์และการจัดการความรู้ การมุ่งเน้นบุคลากรการจัดการกระบวนการ และผลลัพธ์และผลการประเมินรูปแบบ

3. การประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทอง มีผลการประเมินด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทอง ได้ผ่านกระบวนการศึกษาความต้องการจำเป็น รวมถึงการศึกษา วิเคราะห์เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล และหลักอริยสัจ 4 มีการเก็บข้อมูลเพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นจากครูผู้สอน และผู้ปกครองของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทอง จำนวน 365 คนพัฒนารูปแบบโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูป/คน และยืนยันความเหมาะสมโดยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูป/คน จนได้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทองที่สมบูรณ์สอดคล้องกับการวิจัยของรมิดา เศรษฐบดี (2564, หน้า 153-169) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่พัฒนาขึ้นนี้มีวิธีการและลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน มีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ มีความถูกต้องตามหลักการในเชิงทฤษฎี มีประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการนำไปใช้พัฒนาคุณภาพการศึกษา และสอดคล้องกับการวิจัยของสมาพร ลี้ภัยรัตน์ (2560, หน้า 261-273) พบว่า รูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา ที่ผ่านกระบวนการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง การศึกษาแนวคิด หลักการจากทฤษฎีของนักวิชาการทำให้รูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษามีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ต่อการบริหารคุณภาพของโรงเรียน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทอง เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย คือ ด้าน

การบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบที่เป็นมาตรฐานสากล และด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยเทียบเคียงหลักสูตรมาตรฐานสากล ตามลำดับ ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ควรนำผลการวิจัยไปกำหนดเป็นนโยบายเพื่อส่งเสริมบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลและให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปจัดทำเป็นแผนปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับนโยบาย มีการกำกับติดตามผลการดำเนินงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง

1.2 จากผลการประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทอง ในครั้งนี้ พบว่า มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ ดังนั้น โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทอง ควรนำรูปแบบไปใช้ปฏิบัติจริง และทำการประเมินผลหลังจากนำรูปแบบไปใช้ เพื่อพัฒนา ปรับปรุง รูปแบบให้มีความถูกต้อง และเกิดประโยชน์ยิ่งขึ้นต่อไป

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาเชิงกลยุทธ์สู่โรงเรียนมาตรฐานสากลต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความสำเร็จสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำของบริหารให้เกิดความสามารถ ทักษะในการนำพาสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลตามหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมแห่งความสำเร็จ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ คือ รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทอง ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) การบูรณาการ 4) การประยุกต์ใช้ 5) การประเมินผล เป็นการนำหลักอริยสัจ 4 บูรณาการเข้ากับการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล โดยการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น สาเหตุของปัญหา ผลสัมฤทธิ์ และวิธีการที่ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ยกระดับคุณภาพจัดการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นมาตรฐานสากล เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารสถานศึกษา ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

ดิเรก วรรณเศียร. (2554). การจัดการศึกษาโรงเรียนมาตรฐานสากล. *วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต*, 7(1), 217-220.

ไพชยนต์ ศรีม่วง. (2559). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการระบบคุณภาพของโรงเรียนทุ่งทรายวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41. *วารสารวิจัยและพัฒนาวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 11(3), 253-265.

ภาวินทร์ ณ พัทลุง. (2560). *การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเอกชนสู่ความเป็นเลิศ.* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รมิดา เศรษฐบดี. (2564). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 23(4), 153-169.

วิลัยพรณ์ เสรีวัฒน์. (2555). *การประเมินเชิงระบบโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล.* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2559). *สรุปผลการวิจัยโครงการ TIMSS 2015.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สมาพร ลี้ภัยรัตน์. (2560). รูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา. *สุทธิปริทัศน์,* 31(100), 261-273.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *คู่มือบริหารจัดการระบบคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

Cronbach, L. J. (1971). Test validation. In R. L. Thorndike (Ed.), *Educational Measurement* (2nd ed.). Washington, D.C.: American Council on Education.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement,* 30(3), 607-610.

Pedder, D. (2006). Organizational conditions that foster successful classroom promotion of learning how to learn. *Research Papers in Education*, 21(2), 171-200.

แนวทางการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*

Guidelines for Managing the Learning Ecosystem towards Desired Outcomes of Learners in Basic Education

รัชฎาภรณ์ ซ่ามยอง, มนต์นภัส มโนการณ์ และสุนทรพจน์ ดำรงค์พานิช
Radchadaporn Samyong, Monnapat Manokarn and Suntonrapot Damrongpanit
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chaing Mai University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: k.radchada@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สังเคราะห์และยืนยันองค์ประกอบของระบบนิเวศการเรียนรู้ 2) ศึกษากระบวนการและวิธีปฏิบัติที่ดีในการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ และ 3) จัดทำและตรวจสอบแนวทางการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 500 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นองค์ประกอบของระบบนิเวศการเรียนรู้ ค่าความตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับ (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ค่าความเชื่อมั่น 0.969 สอบถามความคิดเห็นด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันด้วยโปรแกรม Mplus และรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน และตรวจสอบ (ร่าง) แนวทางฯ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน แบบสัมภาษณ์ แนวทางการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ และแบบสนทนากลุ่มเพื่อตรวจสอบแนวทาง การบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบของระบบนิเวศการเรียนรู้ มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) นโยบายและกลยุทธ์การศึกษา 2) เนื้อหาการเรียนรู้ 3) กลุ่มบุคคล 4) วัฒนธรรมการเรียนรู้ และ 5) ทรัพยากรการเรียนรู้

2. กระบวนการและวิธีปฏิบัติที่ดีในการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ต้องอาศัยการส่งเสริม และสนับสนุน 4 ประเด็นหลัก ประกอบด้วย 1) เหตุผล/แรงจูงใจ 2) กระบวนการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้

*ได้รับบทความ: 30 เมษายน 2567; แก้ไขบทความ: 28 พฤศจิกายน 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 9 ธันวาคม 2567
Received: April 30, 2024; Revised: November 28, 2024; Accepted: December 9, 2024

3) เงื่อนไขความสำเร็จ และ 4) ข้อเสนอแนะ

3. แนวทางการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ประกอบด้วย 5 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) วิธีการ/กระบวนการ 4) เงื่อนไขความสำเร็จ และ 5) ข้อเสนอแนะ ผลการตรวจสอบแนวทางโดยภาพรวมมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ระบบนิเวศการเรียนรู้; การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน; แนวทางการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้

Abstract

The purposes of this research were 1) to synthesize and confirm the components of the learning ecosystem, 2) to study the processes and best practices in managing the learning ecosystem, and 3) to develop and validate management guidelines for the learning ecosystem. The sample group consisted of 500 participants, administrators and teachers affiliated with the Basic Education Commission. The research tools included questionnaires on perceptions of the learning ecosystem components, with an Item Objective Congruence (IOC) value between 0.80 and 1.00, with a reliability value 0.969. Data were collected through questionnaires, analyzed using Mplus software for confirmatory factor analysis, and supplemented with qualitative data gathered from interviews with 7 qualified individuals. Additionally, focus group discussions with 7 qualified individuals were conducted to validate the management guidelines for the learning ecosystem. And interviews to explore management guidelines. Analyze data used content analysis.

The results revealed that:

1. The learning ecosystem comprised five components: 1) educational policies and strategies, 2) learning content, 3) personnel, 4) learning culture, and 5) learning resources.

2. Effective management of the learning ecosystem requires promoting and supporting four main areas: 1) reasons/motivations contributing to system development, 2) management processes, 3) success conditions affecting system management, and 4) recommendations.

3. Management guidelines for achieving desired learning outcomes encompass 5 main aspects: 1) principles, 2) objectives, 3) methods/processes, 4) success conditions, and 5) recommendations. Overall, the validation of these guidelines demonstrated high levels of suitability, feasibility, and utility.

Keywords: learning ecosystem; confirmatory factor analysis; guidelines for managing the learning ecosystem

1. บทนำ

โลกปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงที่ผันผวน รวดเร็ว และไม่แน่นอน ทั้งด้านวิทยาการ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านวัฒนธรรม และด้านสังคม แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและมีผลกระทบที่รุนแรงมาก พฤติกรรมการเรียนรู้ ความต้องการด้านทักษะของกำลังคนที่เปลี่ยนแปลงในอนาคต (Megatrends Watch Institute, 2023) แรงงานในอนาคตจะต้องมีทั้งความรู้ลึกรู้กว้างมีความสามารถในการวิเคราะห์และคิดเชื่อมโยง สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย พบว่า นอกจากทักษะวิชาชีพแล้ว นายจ้างยังต้องการทักษะภาษาอังกฤษ ทักษะดิจิทัล ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ รวมทั้งทักษะอื่นที่นอกเหนือจากทักษะหลัก การจัดการศึกษาจึงต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการตอบสนองการเปลี่ยนแปลงโลกอนาคต (ณัฐนันท์ วิจิตรอักษร และนครินทร์ อมเรศ, 2566)

การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในปัจจุบัน คือ การสร้างผู้เรียนให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learner) เป้าหมายปลายทางของการศึกษาที่สำคัญที่สุด สิ่งที่จะสร้างผู้เรียนให้เป็นผู้รักในการเรียนรู้ได้ นั่นคือการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต พร้อมรับมือโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง เชื่อมโยงกับการก่อตั้งวิทยาลัยการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อตอบสนองการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับทุกคน (CMU Lifelong Education, 2020) การปรับตัวและเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สอดรับกับความต้องการในการพัฒนาศักยภาพและทรัพยากรมนุษย์อย่างแท้จริง การขับเคลื่อนระบบนิเวศการเรียนรู้เป็นการขับเคลื่อนระบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน สิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้รอบตัวผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นกลยุทธ์ทางการศึกษา บุคคลรอบตัวผู้เรียน เนื้อหาการเรียนรู้ สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก และทรัพยากรที่ใช้ในการจัดเรียนรู้ รวมถึงวัฒนธรรมการเรียนรู้ สิ่งเหล่านี้เป็นระบบที่จะเกื้อหนุนให้เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้เพื่อให้สมาชิกทุกคนได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ เกิดการพัฒนาไปพร้อมกันทั้งระบบ ส่งเสริมสมรรถนะผู้เรียน และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

จากความสำคัญและปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางในการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้วิจัยต้องการที่จะสังเคราะห์และยืนยันองค์

ประกอบของระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ได้องค์ประกอบของระบบนิเวศการเรียนรู้ ซึ่งเป็นองค์ความรู้สำหรับนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ รวมทั้งศึกษากระบวนการและวิธีปฏิบัติที่ดีในการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้จากผู้ทรงคุณวุฒิ และสถานศึกษาต้นแบบ เพื่อสังเคราะห์ และจัดทำแนวทางการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาสามารถนำแนวทางการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ ในสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม สร้างผู้เรียนให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ มีสมรรถนะสอดคล้องกับการเป็นพลเมืองโลก

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์และยืนยันองค์ประกอบของระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อศึกษากระบวนการและวิธีปฏิบัติที่ดีในการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อจัดทำและตรวจสอบแนวทางการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสม ได้รับรองจริยธรรมการวิจัยในคน รหัสโครงการ CMUREC No. 66/321 เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2566 โดยวิธีดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ตามขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ขั้นตอนที่ 1 การสังเคราะห์และยืนยันองค์ประกอบของระบบนิเวศการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารสถานศึกษา และครูจากสถานศึกษาสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 500 คน การหาขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการสังเคราะห์เอกสารการวิจัยทำให้ได้ตัวแปรบ่งชี้ จำนวน 15 ตัวบ่งชี้ พบว่า จำนวนค่าพารามิเตอร์ในโมเดลสมมติฐานมี 50 ค่า พิจารณากฎแห่งความชัดเจน (Rule of Thumb) ควรใช้ 10 เท่าของค่าพารามิเตอร์ (Nunnally & Bernstein, 1967) ดังนั้นจึงรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 500 คน (50 ค่า * 10 เท่า)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นองค์ประกอบของระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยใช้แบบประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามเครื่องมือวิจัย (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีผลการวิเคราะห์ระหว่าง 0.8-1.00 และค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับ คือ 0.969

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 500 คน ผ่านช่องทางออนไลน์ Google Form กำหนดให้ลงชื่อเข้าใช้ 1 บัญชีสามารถตอบแบบสอบถามได้เพียง 1 ครั้งเท่านั้น ได้ข้อมูล เป็นจำนวน 460 คน

คิดเป็นร้อยละ 92

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บได้มาใช้วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับขั้นที่ 2 ด้วยโปรแกรม Mplus หาค่าเฉลี่ยรวมของตัวแปรระดับคณะ ร่วมพิจารณาความสัมพันธ์ด้วยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน นำข้อมูลจากตัวแปรคณะและตัวแปรในโมเดลสมมติฐาน เข้าวิเคราะห์ด้วยสถิติการวิเคราะห์เส้นทางพหุระดับ (Multilevel Path Analysis: MPA)

2. ขั้นตอนที่ 2 การศึกษากระบวนการและวิธีปฏิบัติที่ดีในการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือประสบการณ์ในการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ จำนวน 7 คน ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย คณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1 คน อาจารย์ระดับอุดมศึกษาที่มีผลงานวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิระดับเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 1 คน และผู้ทรงคุณวุฒิจากสถานศึกษาต้นแบบที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับแนวทางการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประเด็นการสัมภาษณ์ประกอบด้วย 1) เหตุผล/แรงจูงใจ 2) กระบวนการบริหารตามองค์ประกอบ 3) เงื่อนไขความสำเร็จ และ 4) ข้อเสนอแนะ ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยใช้แบบประเมินความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ผลการวิเคราะห์ มีค่า 1.00 นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 3 คนที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายหลัก

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์การวิจัย แล้วเรียบเรียงข้อมูลเป็นความเรียงแบบพรรณนาเพื่อจัดทำ (ร่าง) แนวทางการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้

3. ขั้นตอนที่ 3 การจัดทำและตรวจสอบแนวทางการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือประสบการณ์ในการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ จำนวน 7 คน ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย อาจารย์ระดับอุดมศึกษาที่มีผลงานวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิระดับเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 3 คน และผู้ทรงคุณวุฒิจากสถานศึกษาต้นแบบที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีจำนวน 2 คน

เครื่องมือวิจัย ได้แก่ (ร่าง) แนวทางฯ และแบบสนทนากลุ่มเพื่อตรวจสอบ (ร่าง) แนวทางฯ ในประเด็นความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยผู้วิจัยนำเครื่องมือเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไข

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษากระบวนการและวิธีปฏิบัติที่ดีในการบริการระบบนิเวศการเรียนรู้มาจัดทำ (ร่าง) แนวทางฯ ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ วิธีการ/กระบวนการ เงื่อนไขความสำเร็จ และข้อเสนอแนะ จากนั้นผู้วิจัยประสานให้กลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมการ

สนทนากลุ่มผ่านช่องทางออนไลน์ และกำหนดวันและเวลาการสนทนากลุ่ม เพื่อลงความคิดเห็นในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิลงความคิดเห็นออกเป็น 5 ระดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) การจัดทำ (ร่าง) แนวทางการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามกรอบแนวคิดการวิจัย แล้วเรียบเรียงข้อมูลเป็นความเรียงแบบพรรณนา 2) การตรวจสอบ (ร่าง) แนวทางการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการลงความคิดเห็นฉันทามติ 5 ระดับ ในประเด็นด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขจนได้แนวทาง

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผลการสังเคราะห์และยืนยันองค์ประกอบของระบบนิเวศการเรียนรู้ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขอบเขตเนื้อหา จากฐานข้อมูลงานวิจัยที่เก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรสังเกตได้มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .312 ถึง .930 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าสถิติ Bartlett's test of sphericity Chi-Square พบว่า มีค่าเท่ากับ 7161, df = 105, p < .001 แสดงว่าไม่เป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถนำไปวิเคราะห์ได้สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) ซึ่งมีค่าใกล้หนึ่ง (0.925) ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลตัวบ่งชี้ โดยเมตริกซ์ความแปรปรวนของข้อมูลเชิงประจักษ์สอดคล้องกับทฤษฎี คือ X^2 (15, n = 460) = 48.762, p -value = 0.0611, X^2/df = 1.393, RMSEA = 0.029, SRMR = 0.031, CFI = 0.998 และ TLI = 0.994 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของตัวแปรระบบนิเวศการเรียนรู้ พบว่า องค์ประกอบในรูปคะแนนมาตรฐานที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ลำดับแรกคือวัฒนธรรมการเรียนรู้ (β = 0.989) รองลงมาคือ กลุ่มบุคคล (β = 0.951) ทรัพยากรการเรียนรู้ (β= 0.863) เนื้อหาการเรียนรู้ (β = 0.805) และกลยุทธ์และนโยบายการเรียนรู้ (β = 0.709) ตามลำดับ

ขั้นตอนที่ 2 ผลการศึกษากระบวนการและวิธีปฏิบัติที่ดีในการบริการระบบนิเวศการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) เหตุผล/แรงจูงใจ เกิดจากการพบปัญหาของระบบการศึกษาที่เน้นการท่องจำมากกว่าทำความเข้าใจ และความเชื่อที่ว่าผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้ได้ดีจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวผู้เรียน 2) กระบวนการบริหาร ด้านนโยบายและกลยุทธ์ทางการศึกษา สถานศึกษามีการวางแผน กำหนดเป้าหมาย กำหนดวิสัยทัศน์ และกลยุทธ์ทางการศึกษาไปในทิศทางเดียวกัน ด้านเนื้อหาการเรียนรู้ การวิเคราะห์เนื้อหาการเรียนรู้แนวใหม่ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และทักษะที่จำเป็นในโลกอนาคต พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มี ความ

สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และเป้าหมายของสถานศึกษา ด้านกลุ่มบุคคล เริ่มตั้งแต่กระบวนการคัดเลือกครูผู้เรียน การสื่อสารและทำข้อตกลง ระหว่างผู้เรียน ผู้ปกครอง และโรงเรียน การสร้างผู้นำร่วมในการบริหาร ด้านวัฒนธรรมการเรียนรู้ การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และเคารพ สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้แบบมีความหมาย การปรับเปลี่ยนกรอบความคิด และการกำหนดกติการ่วมกัน และด้านทรัพยากรการเรียนรู้ ประเมินระดมทรัพยากรการเรียนรู้การจัดสิ่งแวดล้อมห้องปฏิบัติการ ส่งเสริมการสร้างพื้นที่การเรียนรู้ในสถานศึกษา ให้อิสระกับครูในการใช้ทรัพยากร 3) เงื่อนไขความสำเร็จในการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ การที่ทุกคนตระหนักถึงสังคมแห่งการเรียนรู้และเคารพ การเห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์ การเห็นความสำคัญของการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ การกำหนดนโยบาย กลยุทธ์ ทิศทางของการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ และ 4) ข้อจำกัด/ข้อเสนอแนะกระทรวงศึกษาธิการควรกำหนดระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศและข้อกฎหมายที่จำเป็น และเอื้อต่อการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ สถานศึกษา ควรมีการศึกษาบริบทของโรงเรียน ความต้องการของชุมชน และผู้เรียนเพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา และเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียนและระดับบุคคล ผู้เรียนกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ของตนเองความต้องการในการพัฒนาตนเองไปในทิศทางและรูปแบบการเรียนรู้แบบใด

ขั้นตอนที่ 3 ผลการจัดทำและตรวจสอบแนวทางการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ผลการจัดทำ (ร่าง) แนวทางฯ หลักการของแนวทางการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของผู้เรียนะดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต การตรวจสอบด้วยการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน โดยตรวจสอบในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ทุกด้าน

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการสังเคราะห์และยืนยันองค์ประกอบของระบบนิเวศการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) นโยบายและกลยุทธ์การศึกษา 2) เนื้อหาการเรียนรู้ 3) กลุ่มบุคคล 4) วัฒนธรรมการเรียนรู้ และ 5) ทรัพยากรการเรียนรู้ หากพิจารณาองค์ประกอบของระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ได้นี้สอดคล้องกับงานวิจัยที่มีบริบทการศึกษาใกล้เคียงกับแนวคิดของ Theodotou (2020) และ Das (2021, pp. 189-202) และยังมีความใกล้เคียงกับองค์ประกอบของงานวิจัยรายงานการศึกษารูปแบบการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย 4.0 เมื่อเรียงตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) มีข้อค้นพบที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1.1 วัฒนธรรมการเรียนรู้มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าการ

พัฒนาวัฒนธรรมการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ ทั้งนี้เนื่องจากการที่ผู้เรียนมีทัศนคติ ความเชื่อ กรอบความคิด และค่านิยมในการเรียนรู้ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับรติยากร คชา และดาวรุวรรณ ถวิลการ (2566, หน้า 161-175) ได้กล่าวถึง การพัฒนาการเรียนรู้ต้องมีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการเรียนรู้ภายในโรงเรียน

1.2 เนื้อหาการเรียนรู้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบรองลงมาเป็นอันดับที่สอง แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาเนื้อหาการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน เป็นองค์ประกอบหลักในการพัฒนาผู้เรียน โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักมาที่สุด คือ หลักสูตรการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรรัตน์ จันทร์คำ (2566, หน้า 885-896) โดยกล่าวถึงการจัดทำหลักสูตรควรปรับหลักสูตรสถานศึกษาโดยบูรณาการเนื้อหา และทักษะอาชีพ

1.3 ทรัพยากรการเรียนรู้เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ การใช้สื่อ อุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้ สอดคล้องกับสิโรดม มณีแฮด และปณิตา วรรณพิรุณ (2562, หน้า 359-373) ได้กล่าวถึงการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลด้วยปัญญาประดิษฐ์

1.4 นโยบายและกลยุทธ์ทาง เป็นการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ค่าเป้าหมาย โดยตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักมากที่สุดคือ กลยุทธ์การบริหาร การให้ความสำคัญกับการนำนโยบายมาสู่การปฏิบัติ สอดคล้องกับงานคมสัน จันทร์เพ็งเพ็ญ, พนายุทธ เชยบาล และสมคิด สร้อยน้ำ (2566, หน้า 239-247) ได้กล่าวถึง ภาวะผู้นำของผู้บริหาร

1.5 กลุ่มบุคคล มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุด แต่เป็นองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ เป็นผู้ที่ช่วยส่งเสริม สนับสนุน สร้างแรงจูงใจ สร้างทัศนคติที่ดีในการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับประทีป คงเจริญ และวารีรัตน์ แก้วอุไร (2566, หน้า 146-162) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้ลงพื้นที่จริงในชุมชน เรียนรู้กับผู้ปกครองหรือสมาชิกในชุมชน

2. ผลการศึกษากระบวนการและวิธีปฏิบัติที่ดีในการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ มีประเด็นในกระบวนการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ 4 ประเด็นที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

2.1 แรงจูงใจในการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ เกิดจากพื้นฐานความเชื่อว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต สอดคล้องเป้าหมายการจัดตั้งวิทยาลัยการศึกษาตลอดชีวิต (CMU Lifelong Education, 2020) การสร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการบูรณาการองค์ความรู้ในการจัดการศึกษา วิจัย และนวัตกรรมผ่านการสร้างรูปแบบการทำงานที่เหมาะสม

2.2 กระบวนการในการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ โดยเริ่มจากการวางแผน การดำเนินการ ตรวจสอบ และปรับปรุงโดยมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ ใช้กระบวนวิจัยเข้ามามีบทบาทในการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ จำแนกตามองค์ประกอบของระบบนิเวศการเรียนรู้

2.3 เงื่อนไขความสำเร็จในการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ ประกอบไปด้วย การสร้างวัฒนธรรมองค์กร สังคมแห่งการเรียนรู้

และเคารพ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต การกำหนดนโยบายกลยุทธ์ และเป้าหมาย กลไกการบริหารจัดการเพื่อบรรลุเป้าหมายไม่ว่าจะเป็นด้านนโนบาย หลักสูตร การจัดการเรียนรู้ บุคคล เครือข่ายความร่วมมือ รวมถึงทรัพยากรการเรียนรู้ โดยที่การบริหารนี้ต้องยืดหยุ่นให้อิสระทางความคิด การวัดและประเมินผลการดำเนินงานที่เข้มแข็ง การใช้กระบวนการวิจัย

2.4 ข้อเสนอแนะ การบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนโดยเฉพาะองค์ประกอบด้านวัฒนธรรมการเรียนรู้ ควรมีการพัฒนาเป็นอันดับแรกเนื่องจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด โดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนเป้าหมายการเรียนรู้และจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ การให้ข้อเสนอเชิงคุณค่าในการเรียนรู้ สอดคล้องอริสา สุมามาลย์, วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา และหิมพรรณ รักแต่งาม. (2563, หน้า 537-550) ได้กล่าวถึง กระบวนการเรียนรู้สำคัญที่ส่งผลต่อการมีเป้าหมายในชีวิต

3. ผลการจัดทำและตรวจสอบแนวทางการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ หลักการที่สำคัญคือ การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วยกระบวนการบริหาร 5 องค์ประกอบคือ 1) นโยบายและกลยุทธ์การเรียนรู้ 2) เนื้อหาการเรียนรู้ 3) กลุ่มบุคคล 4) วัฒนธรรมการเรียนรู้ และ 5) ทรัพยากรการเรียนรู้ เงื่อนไขความสำเร็จต้องมีการบริหารทุกองค์ประกอบอย่างเป็นระบบ และใช้กระบวนการวิจัย ข้อเสนอแนะในการบริหาร การร่วมมือและส่งเสริมจากทุกภาคส่วนทั้งระดับนโยบาย ระดับสถานศึกษา และระดับบุคคล ผลการประเมินในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ พบว่าทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องการจัดทำและตรวจสอบแนวทางในครั้งนี้ใช้หลักการของ UX Design

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

กระทวงศึกษาธิการมีการออกระเบียบข้อบังคับประกาศและข้อกฎหมายที่เหมาะสมและจัดทำแนวทางปฏิบัติในการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้โดยเฉพาะการพัฒนาด้านวัฒนธรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเรื่องกลยุทธ์การเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ผู้วิจัยได้ทำการวิจัย และดำเนินการตามวัตถุประสงค์การวิจัยสรุปออกมาเป็น แนวทางการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน แสดงได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

คมสัน จันทร์เพ็งเพ็ญ, พนายุทธ เชยบาล และสมคิด สร้อยน้ำ. (2566). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดส านักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *Journal of Roi Kaensarn Academi,* 8(9), 239-247.

ณัฐนันท์ วิจิตรอักษร และนครินทร์ อมเรศ. (2566). *ภาพอนาคตประเทศไทยรายได้สูง: มุมมองตลาดแรงงานในอนาคต*. เข้าถึงได้จาก https://tdri.or.th/wpcontent/uploads/2023/01/HIT_Labor_NW.pdf

ประทีป คงเจริญ และวารีรัตน์ แก้วอุไร. (2566). ผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวคิดการทำงานอย่างมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. *Journal of Roi Kaensarn Academi,* 8(12), 146-162.

พรรัตน์ จันทร์คำ. (2566). การพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 22 จังหวัดแม่ฮ่องสอน. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*, 5(4), 885-896.

รติยากร คชา และดาวรุวรรณ ถวิล. (2566). รูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมการเรียนรู้เชิงดิจิทัลในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3. *วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,* 29(1), 161-175.

สิโรดม มณีแฮด และปณิตา วรรณพิรุณ. (2562). ระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลด้วยปัญญาประดิษฐ์สำหรับการเรียนรู้อย่างชาญฉลาด. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร,* 21(2), 359-373.

อริสา สุมามาลย์, วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา และหิมพรรณ รักแต่งาม. (2563). การเสริมสร้างเป้าหมายในชีวิตของนักศึกษาด้วยจิตตปัญญาศึกษาและการเรียนรู้ของผู้ใหญ่: กระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญและปัจจัยแห่งความสำเร็จ. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น,* 17(2), 537-550.

CMU Lifelong Education. (2020). *About Chiang Mai Lifelong Education.* Retrieved from https://www.lifelong.cmu.ac.th/about

Das, S. (2021). Learning Ecosystems: A Holistic View of Learning. International. *Journal of Education and Research*, 9(1), 189-202.

Megatrends Watch Institute. (2023). *Global Megatrends 2050*. Retrieved from http://www.megatrends2050.com

Nunnally, J. C. and Bernstein, I. H. (1967). *Psychometric Theory.* (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.

Theodotou, M. (2020). *Learning Ecosystem: Why You Need One, How to Build It*. Retrieved from https://www.td.org/insights/learning-ecosystem-why-you-need-one-now-and-how-to-build-it

แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร*

The Participative Management Approaches of the Environmental Education Schools for Sustainable Development under the Department of Education, Bangkok Metropolitan Administration

ปาริฉัตร หอมศิลป, ณัฐชัย ศรีเอี่ยม[1], วราภรณ์ ไทยมา และภัทราวดี มากมี[2]
Parichat Homsin, Nuttachai Sriiam, Pattrawadee Makmee and Waraporn Thaima
วิทยาลัยบัณฑิตด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม[1]
มหาวิทยาลัยบูรพา[2]
Graduate College of Management, Sripatum University, Thailand
Burapha University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: waraporn.th@spu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร 2) พัฒนาแนวทาง และ 3) ประเมินแนวทาง แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 390 คน เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า $PNI_{Modified}$ 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญในด้านการบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จำนวน 14 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์เนื้อหา และ 3) การวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณ โดยการอภิปรายสนทนากลุ่มและประเมินแนวทางจากผู้บริหารโรงเรียน หรือครูหัวหน้าโครงการ จำนวน 10 คน เครื่องมือ คือ แบบอภิปรายสนทนากลุ่ม และแบบประเมินคุณภาพแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ประเด็นที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุดคือ การมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา

*ได้รับบทความ: 4 กรกฎาคม 2567; แก้ไขบทความ: 6 พฤศจิกายน 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 12 ธันวาคม 2567
Received: July 4, 2024; Revised: November 6, 2024; Accepted: December 12, 2024

รองลงมาตามลำดับ ได้แก่ นโยบายสิ่งแวดล้อมศึกษาและโครงสร้างการบริหารจัดการ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

2. การพัฒนาแนวทางได้เสนอ 4 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา ด้านนโยบายสิ่งแวดล้อมศึกษาและโครงสร้างการบริหารจัดการ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่ละด้านประกอบด้วยแนวปฏิบัติที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน

3. การประเมินแสดงให้เห็นถึงความเห็นชอบในระดับสูงจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยเฉพาะในด้านการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา ซึ่งได้รับความเห็นชอบสูงสุดที่ร้อยละ 96.25 โดยภาพรวมพบว่า แนวทางมีความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าแนวทางที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง

คำสำคัญ: การบริหารแบบมีส่วนร่วม; โรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา; การพัฒนาที่ยั่งยืน; สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร; สิ่งแวดล้อมศึกษา

Abstract

This multi-phase mixed methods research aimed to: 1) study the current state and the desired conditions of participatory management in environmental education schools for sustainable development under the Department of Education Bangkok Metropolitan Administration, 2) develop guidelines, and 3) evaluate the guidelines. The research was divided into 3phases: The quantitative research phase involved a sample of 390 participants. The instrument was a questionnaire. Data were analyzed using mean, standard deviation, and $PNI_{Modified}$. 2) The qualitative research phase consisted of in-depth interviews with 14 experts in environmental education school management for sustainable development. The data were analyzed using content analysis. 3) The mixed qualitative and quantitative research phase consisted of focus group discussions and guideline evaluations with 10 school administrators or project head teachers. The research instruments were focus group discussion forms and participatory management guideline quality assessment forms. The data were analyzed using content analysis, percentage, mean, and standard deviation.

The research findings revealed that:

1. The current conditions overall were at a moderate level, while the desired conditions were at the highest level. The aspect with the highest priority need was

participation and environmental education network building, followed by environmental education policy and management structure, environmental learning process development, and school natural resources and environmental management, respectively.

2. The guidelines were developed in 4 main areas: participation and environmental education network building, environmental education policy and management structure, learning process development, and natural resources and environmental management. Each area consisted of practices emphasizing participatory processes in all steps.

3. The evaluation showed high approval from experts, particularly in the area of participation and environmental education network building, which received the highest approval at 96.25%. Overall, the guidelines were found to have feasibility, utility, and appropriateness at the highest level, reflecting that the developed guidelines can be practically implemented.

Keywords: Participatory management; Environmental education school; Sustainable development; Department of Education, Bangkok Metropolitan Administration; Environmental Education

1. บทนำ

โลกกำลังเผชิญวิกฤตการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่ทวีความรุนแรงขึ้นทุกปี กลายเป็นความท้าทายสำคัญในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตทั้งมวล จากรายงานความเสี่ยงโลกประจำปี 2566 โดยสภาเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum) ได้วิเคราะห์ความเสี่ยงในมิติสิ่งแวดล้อมที่มีแนวโน้มรุนแรงในระยะยาว 10 ปีข้างหน้า ซึ่งรวมถึงความล้มเหลวในการบรรเทาและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ และวิกฤต ด้านทรัพยากรธรรมชาติ (สภาเศรษฐกิจโลก, 2566) สำหรับประเทศไทย ซึ่งมีความเสี่ยง ด้านภูมิอากาศโลกสูงเป็นอันดับ 9 จาก 180 ประเทศ อาจเผชิญกับภาวะ 3 ฤดูใน 1 วัน ภัยพิบัติน้ำท่วม ความแห้งแล้ง และปัญหาฝุ่น PM 2.5 นอกจากนี้ คณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ยังคาดการณ์ว่ากรุงเทพอาจกลายเป็นเมืองใต้บาดาลในอีกไม่ถึง 100 ปีข้างหน้า เนื่องจากพื้นที่ราบลุ่มต่ำและระดับน้ำทะเลที่เพิ่มขึ้นจากภาวะน้ำแข็งละลาย (กรมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม, 2566) ดังนั้น การแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมจึงเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของมนุษยชาติ ที่ต้องอาศัยความร่วมมือในการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตสู่สังคมคาร์บอนต่ำและรับมือกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสิ่งแวดล้อม (ชยา วรรธนะภูติ, 2565, หน้า 45-58)

ประเทศไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยได้กำหนดเป้าหมายการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเป็นศูนย์ (Net Zero Emissions) ภายในปี 2593 และขับเคลื่อนนโยบายผ่านโมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green Economy) เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ, 2564) ในด้านการศึกษา แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาเพื่อสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งพัฒนานักเรียนให้มีความเข้าใจ จิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติ และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) นโยบายเหล่านี้สอดคล้องกับแผนแม่บทของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (พ.ศ. 2561-2580) และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ขององค์การสหประชาชาติ ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการปกป้องรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ประเทศไทยยังเผชิญกับปัญหาเฉพาะหน้าที่ต้องเร่งจัดการ เช่น ภาวะภัยแล้งและปัญหาขยะพลาสติก ซึ่งสอดคล้องกับความพยายามขององค์การสหประชาชาติในการผลักดันข้อตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการจัดการขยะพลาสติกภายในปี 2567 (วิจารย์ สิมาฉายา, 2565, หน้า 1-15) การศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างความตระหนักรู้และพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

กรุงเทพมหานครได้ดำเนินการหลายโครงการเพื่อสร้างความตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม โดยในวันสิ่งแวดล้อมโลก ปี 2566 ได้จัดกิจกรรม “Do it yourself สร้างโลกสวยด้วยมือเรา” เพื่อกระตุ้นให้ทุกภาคส่วนตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะปัญหาขยะพลาสติก (สำนักสิ่งแวดล้อม, 2566) สอดคล้องกับประเด็นหลักของ UN ในการแก้ไขปัญหามลพิษพลาสติก (สำนักงานนโยบายและแผน, 2566) นอกจากนี้ สำนักการศึกษากรุงเทพมหานครได้กำหนดอัตลักษณ์นักเรียนที่เน้นการรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยจัดกิจกรรม “React for Change ลองเปลี่ยนโลก” และอบรมผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดการขยะพลาสติกอย่างยั่งยืน (สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร, 2566) ในขณะเดียวกัน โครงการโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยกรมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมายเพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นพลเมืองที่ใช้ชีวิตอย่างพอเพียงและ รักษ์สิ่งแวดล้อม โดยดำเนินงานใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1) การกำหนดนโยบายสิ่งแวดล้อมศึกษา 2) การจัดกระบวนการเรียนรู้ 3) การจัดการทรัพยากรในโรงเรียน และ 4) การสร้างเครือข่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา โครงการนี้มุ่งหวังให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและขยายผลสู่ชุมชน

ปัจจุบันมีโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในสังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร ทั้งหมด 37 โรงเรียน โดยมีแนว

โน้มเพิ่มขึ้นทุกปี (กรมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม, 2566) ตัวอย่างความสำเร็จ เช่น โรงเรียนเทศบาล 5 เด่นห้า จังหวัดเชียงราย ที่ใช้การจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียน และชุมชน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) และโรงเรียนมัธยมสุวิทย์เสรีอนุสรณ์ กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นศูนย์เรียนรู้โรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาระดับ ภาคกลาง และใช้เทคโนโลยีในการสร้างเครือข่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา (วีระพงษ์ พิมพ์สาร, 2561, หน้า 79-92) ปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จประกอบด้วยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ความมุ่งมั่นและความต่อเนื่องในการพัฒนา รวมถึงการใช้เทคโนโลยีในการสร้างเครือข่ายและถ่ายทอดความรู้ แต่อย่างไรก็ตามยังมีปัญหาและอุปสรรคที่ต้องเผชิญ เช่น การให้ความสำคัญกับกิจกรรมทางวิชาการมากกว่าการมีส่วนร่วมกับชุมชน ความร่วมมือที่น้อยระหว่างโรงเรียนและชุมชน (สุรีย์พร สายวารีรัตน์, 2560, หน้า 182-196) และการขาดการบูรณาการจากทุกภาคส่วนในการดำเนินงาน (สมศักดิ์ แสวงการ และคณะ, 2564, หน้า 112-126) แนวทางการพัฒนาที่สำคัญคือการส่งเสริมการบริหารและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งจะช่วยสร้างความรู้สึก เป็นเจ้าของและพลังในการขับเคลื่อนร่วมกัน (Olsson et al., 2022, pp. 1162-1180) การศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อพัฒนาการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมบทบาทของโรงเรียนในการปลูกฝังจิตสำนึก รักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียน สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป้าหมายการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (สุภาภรณ์ ศิริโสภณา, 2565, หน้า 1-15)

จากสถานการณ์และความพยายามในการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาดังกล่าว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาว่าปัจจุบันมีเพียง 37 จาก 437 โรงเรียน ในสังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ที่ได้รับการประกาศเป็นโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้วยเหตุนี้ การวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษา แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร 2) พัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และ 3) ประเมินแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ผลการวิจัยนี้จะทำให้ได้ความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา พร้อมทั้งแนวทางการบริหารที่เป็นรูปธรรมและได้รับการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งจะเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องในการปรับปรุงการบริหารโรงเรียน นอกจากนี้ ยังเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนานโยบายและแนวปฏิบัติด้านการศึกษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษา

ด้านสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนในระบบการศึกษาของกรุงเทพมหานคร

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร

2. เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร

3. เพื่อประเมินแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธีแบบพหุระยะ (Multi-Phase Mixed Methods Research) ตามแนวคิดของ Edmonds and Kennedy (2017) โดยแบ่งการดำเนินการเป็น 3 ระยะ ผสมผสานวิธีวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุม ประกอบด้วย

ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่ พึงประสงค์ ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารโรงเรียนและข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จาก 437 โรงเรียนใน 50 เขต ของสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร รวม 14,540 คน จากรายงานสถิติการศึกษา ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างจำนวน 390 คน กำหนดขนาดโดยใช้สูตรของ Yamane (1976) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ประกอบด้วยผู้บริหาร 26 คน (เลือกแบบเจาะจง) และครู 364 คน (สุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนของประชากร) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ จำนวน 30 ข้อคำถาม ตัวอย่างข้อคำถาม เช่น ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดนโยบายในการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน เป็นต้น แล้ววิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และคำนวณค่าดัชนี Modified Priority Need Index ($PNI_{Modified}$) (สุวิมล ว่องวาณิช, 2552) โดยใช้สูตร $PNI_{Modified}$ = (I - D)/D เมื่อ I (Important) หมายถึง ระดับสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และ D (Degree of success) หมายถึง ระดับสภาพปัจจุบันของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ผลจากการหา $PNI_{Modified}$ จะช่วยให้ทราบช่องว่าง (Gap) ระหว่างสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดแนวปฏิบัติของแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ในการพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วม ใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหาร 7 คน และครู 7 คน รวมทั้งสิ้น 14 คน จากโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 37 โรงเรียน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูล

ต้องมีประสบการณ์ในการบริหารหรือสอนในโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี มีความรู้และความเชี่ยวชาญ ในด้านการบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา และมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายหรือแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน การวิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้เวลาในการสัมภาษณ์แต่ละครั้งประมาณ 60-90 นาที ผู้วิจัยใช้คำถามที่กำหนดไว้ล่วงหน้าเป็นแนวทางแต่มีความยืดหยุ่นในการถามคำถามเพิ่มเติมตามสถานการณ์ ตัวอย่างข้อคำถาม เช่น ท่านมีความเห็นว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสำคัญต่อพันธกิจหลัก 4 ด้าน ของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างไร แนวทางการดำเนินงานตามพันธกิจ 4 ด้าน ของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนดำเนินการอย่างไร เป็นต้น และขออนุญาตบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อนำไปใช้ในการร่างแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร

ระยะที่ 3 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณ ในการประเมินแนวทางการบริหาร แบบมีส่วนร่วมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน ที่มีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา ร่วมอภิปรายสนทนากลุ่มและประเมินแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยใช้แบบบันทึก การอภิปรายสนทนากลุ่มและแบบประเมินแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์แก่นสาระสำคัญ ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดเกณฑ์การยอมรับที่ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 การแปลผลใช้เกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2560)

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร

1.1 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร

ข้อคำถาม	D	I	$PNI_{Modified}$	ลำดับ
ด้านนโยบายสิ่งแวดล้อมศึกษาและโครงสร้างการบริหารจัดการ	3.35	4.37	0.30	2
ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม	3.34	4.32	0.29	3
ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน	3.48	4.30	0.24	4
ด้านการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา	3.32	4.34	0.31	1
รวม	**3.37**	**4.34**	**0.29**	

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าด้านที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาอย่างมาก คือ ด้านการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา ($PNI_{Modified}$ = 0.31) รองลงมา คือ ด้านนโยบายสิ่งแวดล้อมศึกษา ($PNI_{Modified}$ = 0.30) และโครงสร้างการบริหารจัดการ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ($PNI_{Modified}$ = 0.29) และด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ($PNI_{Modified}$ = 0.24) ตามลำดับ เนื่องจากค่า $PNI_{Modified}$ ของแต่ละด้านมีความแตกต่างกันไม่มาก (อยู่ระหว่าง 0.24-0.31) จึงจำเป็นต้องวิเคราะห์ในเชิงลึกเพิ่มเติมโดยวิเคราะห์รายละเอียดตัวชี้วัดย่อยในแต่ละด้านจัดลำดับความสำคัญของตัวชี้วัดย่อย สัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อเข้าใจบริบทและความต้องการที่แท้จริงเพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมและตอบสนองความต้องการจำเป็นในแต่ละด้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า การจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน บูรณาการเข้ากับหลักสูตร เน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงและเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน มีการสร้างเครือข่าย พัฒนาบุคลากร สร้างจิตสำนึก มีระบบติดตามและประเมินผลที่มีความชัดเจนต่อเนื่อง การปรับใช้รูปแบบ PDCA ช่วยเน้นการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน สามารถปรับให้เข้ากับบริบทของแต่ละโรงเรียน โดยมีแนวปฏิบัติดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แนวปฏิบัติของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร

แนวทาง	แนวปฏิบัติ
ด้านการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา	1. ร่วมกันวางแผนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง
	2. ดำเนินการจัดตั้งคณะทำงานโดยมีตัวแทนจากทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม
	3. ประเมินผลการดำเนินงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนและเครือข่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา
	4. ปรับปรุงกระบวนการมีส่วนร่วมโดยรับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่าย
ด้านนโยบายสิ่งแวดล้อมศึกษาและโครงสร้างการบริหารจัดการ	1. ร่วมกันกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาโดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายแสดงความคิดเห็น
	2. จัดตั้งคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียนที่มีตัวแทนจากทุกภาคส่วน
	3. ร่วมกันติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายที่กำหนด
	4. ปรับปรุงนโยบายและโครงสร้างการบริหารโดยนำข้อเสนอแนะจากทุกฝ่ายมาพิจารณา
ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม	1. ร่วมกันวางแผนพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาโดยให้ครู นักเรียน และชุมชนมีส่วนร่วม
	2. จัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในชุมชน
	3. ประเมินผลการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครู นักเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
	4. ปรับปรุงหลักสูตรและวิธีการสอนโดยนำความคิดเห็นจากทุกฝ่ายมาพิจารณา
ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน	1. ร่วมกันวางแผนการใช้ทรัพยากรและการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม
	2. ดำเนินการตามแผนโดยให้นักเรียน ครู และบุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ
	3. ร่วมกันตรวจสอบและประเมินผลการใช้ทรัพยากรและการจัดการสิ่งแวดล้อม
	4. ปรับปรุงมาตรการโดยนำข้อเสนอแนะจากทุกฝ่ายมาพิจารณาเพื่อพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

จากตารางที่ 2 แนวปฏิบัติครอบคลุม 4 ด้านหลักของการบริหารแบบมีส่วนร่วม ในโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยทุกด้านเน้นกระบวนการ PDCA และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินการ การประเมินผล จนถึงการปรับปรุงพัฒนา แนวทางนี้มุ่งเน้นการสร้างความยั่งยืนผ่านการบูรณาการสิ่งแวดล้อมศึกษาเข้าสู่ทุกมิติของการบริหารและการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน

3. ผลการประเมินแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า การประเมินได้ดำเนินการตามมาตรฐานการประเมิน 4 ด้าน โดยใช้เป็นกรอบในการพิจารณา ด้านความเป็นประโยชน์ มุ่งประเมินว่าแนวทางนี้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและสร้างผลลัพธ์ที่ดีต่อนักเรียน โรงเรียน และชุมชนได้อย่างไร ในขณะที่ด้านความเป็นไปได้ พิจารณาถึงความเป็นไปได้ ในการนำแนวทางไปปฏิบัติจริง โดยคำนึงถึงทรัพยากรที่จำเป็นและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้น สำหรับด้านความเหมาะสม ได้ประเมินความสอดคล้องของแนวทางกับนโยบายและเป้าหมายขององค์กร รวมถึงความเหมาะสมทางจริยธรรมและกฎหมาย และด้านสุดท้าย คือความถูกต้องครอบคลุม ได้ตรวจสอบความครบถ้วนของแนวทางในการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาและความถูกต้องของข้อมูลที่ใช้ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร

แนวทาง/แนวปฏิบัติ	ความเป็นประโยชน์		ความเป็นไปได้		ความเหมาะสม		ความถูกต้อง	
	Mean (S.D.)	แปลผล	Mean (S.D.)	แปลผล	Mean (S.D.)	แปลผล	Mean (S.D.)	แปลผล
แนวปฏิบัติด้านการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา								
1. วางแผนสร้างเครือข่ายความร่วมมือ	4.60 (0.52)	มากที่สุด	4.90 (0.32)	มากที่สุด	4.70 (0.48)	มากที่สุด	4.60 (0.52)	มากที่สุด
2. จัดตั้งคณะทำงานร่วมจากทุกภาคส่วน	4.60 (0.52)	มากที่สุด	4.90 (0.32)	มากที่สุด	4.80 (0.42)	มากที่สุด	4.70 (0.48)	มากที่สุด
3. ประเมินผลการดำเนินงานร่วมกัน	4.40 (0.52)	มาก	4.70 (0.48)	มากที่สุด	4.60 (0.52)	มากที่สุด	4.60 (0.52)	มากที่สุด
4. ปรับปรุงกระบวนการตามข้อเสนอแนะ	4.60 (0.52)	มากที่สุด	4.80 (0.42)	มากที่สุด	4.80 (0.42)	มากที่สุด	4.70 (0.48)	มากที่สุด

แนวทาง/แนวปฏิบัติ	ความเป็นประโยชน์		ความเป็นไปได้		ความเหมาะสม		ความถูกต้อง	
	Mean (S.D.)	แปลผล	Mean (S.D.)	แปลผล	Mean (S.D.)	แปลผล	Mean (S.D.)	แปลผล
แนวปฏิบัติด้านนโยบายสิ่งแวดล้อมศึกษาและโครงสร้างการบริหารจัดการ								
1. กำหนดนโยบายสิ่งแวดล้อมศึกษาร่วมกัน	4.40 (0.52)	มาก	4.60 (0.52)	มากที่สุด	4.80 (0.42)	มากที่สุด	4.80 (0.42)	มากที่สุด
2. จัดตั้งคณะกรรมการจากทุกภาคส่วน	4.50 (0.53)	มากที่สุด	4.80 (0.42)	มากที่สุด	4.80 (0.42	มากที่สุด	4.80 (0.42)	มากที่สุด
3. ติดตามประเมินผลการดำเนินงานร่วมกัน	4.40 (0.52)	มาก	4.70 (0.48)	มากที่สุด	4.80 (0.42	มากที่สุด	4.70 (0.48)	มากที่สุด
4. ปรับปรุงนโยบายตามข้อเสนอแนะ	4.60 (0.52)	มากที่สุด	4.80 (0.42)	มากที่สุด	4.70 (0.48)	มากที่สุด	4.70 (0.48)	มากที่สุด
แนวปฏิบัติด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม								
1. วางแผนพัฒนาหลักสูตรร่วมกัน	4.60 (0.52)	มากที่สุด	4.70 (0.48)	มากที่สุด	4.60 (0.52)	มากที่สุด	4.50 (0.53)	มากที่สุด
2. จัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ	4.60 (0.52)	มากที่สุด	4.70 (0.48)	มากที่สุด	4.60 (0.52)	มากที่สุด	4.50 (0.53)	มากที่สุด
3. ประเมินผลการเรียนรู้ร่วมกัน	4.40 (0.52)	มาก	4.60 (0.52)	มากที่สุด	4.50 (0.53)	มากที่สุด	4.40 (0.52)	มาก
4. ปรับปรุงหลักสูตรตามข้อเสนอแนะ	4.60 (0.52)	มากที่สุด	4.70 (0.48)	มากที่สุด	4.70 (0.48)	มากที่สุด	4.60 (0.52)	มากที่สุด
แนวปฏิบัติด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน								
1. วางแผนการจัดการทรัพยากรร่วมกัน	4.50 (0.53)	มากที่สุด	4.60 (0.52)	มากที่สุด	4.70 (0.48)	มากที่สุด	4.60 (0.52)	มากที่สุด
2. ดำเนินการตามแผนแบบมีส่วนร่วม	4.50 (0.53)	มากที่สุด	4.80 (0.42)	มากที่สุด	4.60 (0.52)	มากที่สุด	4.50 (0.53)	มากที่สุด
3. ประเมินผลการใช้ทรัพยากรร่วมกัน	4.40 (0.52)	มาก	4.60 (0.52)	มากที่สุด	4.40 (0.52)	มาก	4.40 (0.52)	มาก

แนวทาง/แนวปฏิบัติ	ความเป็นประโยชน์		ความเป็นไปได้		ความเหมาะสม		ความถูกต้อง	
	Mean (S.D.)	แปลผล	Mean (S.D.)	แปลผล	Mean (S.D.)	แปลผล	Mean (S.D.)	แปลผล
4. ปรับปรุงมาตรการตามข้อเสนอแนะ	4.40 (0.52)	มาก	4.70 (0.48)	มากที่สุด	4.70 (0.48)	มากที่สุด	4.50 (0.53)	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 ผู้ทรงคุณวุฒิ 10 คน ประเมินว่าแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการปฏิบัติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดด้านความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ ส่วนด้านความถูกต้องอยู่ในระดับมากแนวทางครอบคลุม 4 ด้านหลัก ได้แก่ การมีส่วนร่วมและสร้างเครือข่าย นโยบายและโครงสร้างการบริหาร การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ทุกด้านใช้กระบวนการ PDCA และได้รับการประเมินในระดับสูงทั้งความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ความถูกต้อง และความเป็นประโยชน์ สรุปได้ว่า แนวทางนี้มีศักยภาพสูงในการส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยเน้นการมีส่วนร่วม การบูรณาการ และการพัฒนาต่อเนื่อง สอดคล้องกับเป้าหมาย การพัฒนาที่ยั่งยืนในระบบการศึกษา

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่าสภาพปัจจุบันของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร มีความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์อย่างชัดเจน โดยสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด สภาพปัจจุบันที่อยู่ในระดับปานกลางอาจเป็นผลมาจากการขาดการวางแผนเชิงระบบในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม การขาดการกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบที่ชัดเจนของแต่ละภาคส่วน รวมถึงข้อจำกัดด้านทรัพยากรและการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของปิยะวรรณ ปิ่นแก้ว (2564) ที่พบสภาพที่คล้ายคลึงกัน และ Stevenson, Peterson, & Bondell (2021, pp. 305-322) ที่ชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดด้านนโยบายและทรัพยากรในการนำแนวคิดการมีส่วนร่วมไปปฏิบัติจริงในโรงเรียนส่วนสภาพที่พึงประสงค์ที่อยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษา สอดคล้องกับนโยบายที่

มุ่งเน้นการสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมให้แก่นักเรียน ซึ่งสุธาสินี บุญญาพิทักษ์ (2562, หน้า 88-102) ชี้ว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน จากผลการวิจัยจะเห็นว่าแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องเริ่มจากการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย การกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจน พร้อมทั้งการจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อยกระดับการดำเนินงานให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา

2. การพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุดในด้านการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับแนวคิดของวิจารณ์ พานิช (2562) ที่กล่าวว่า การสร้างเครือข่ายความร่วมมือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งนี้เนื่องจากการมีส่วนร่วมและเครือข่ายที่เข้มแข็งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยเฉพาะในบริบทของสังคมเมืองที่มีความซับซ้อนและหลากหลาย สำหรับด้านนโยบายสิ่งแวดล้อมศึกษาและโครงสร้างการบริหารจัดการซึ่งเป็นลำดับที่สองของความต้องการจำเป็นนั้น สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการกำหนดทิศทางและกรอบการดำเนินงานที่ชัดเจน ในขณะที่ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ดังที่ Palmer (1998) เสนอว่า การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและการปฏิบัติจริงในโรงเรียนเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมจึงควรให้ความสำคัญกับการบูรณาการใน 3 ส่วนสำคัญ คือ การสร้างกลไกและเวทีในการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพ การพัฒนานโยบายและโครงสร้างการบริหาร และการจัดการเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายสิ่งแวดล้อมศึกษาอย่างยั่งยืน

3. แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุดในทุกด้าน อาจเป็นเพราะได้พัฒนาขึ้นบนพื้นฐานของการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นของโรงเรียนอย่างเป็นระบบ ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน อีกทั้งยังสอดคล้องกับบริบทและนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา รวมถึงมีการกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนและปฏิบัติได้จริง ครอบคลุมกระบวนการมีส่วนร่วม 5 ด้าน ได้แก่ การวางแผน การตัดสินใจการดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล ซึ่งนำมาประยุกต์ใช้ใน 4 ด้านหลักของการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยการใช้วงจรคุณภาพ PDCA และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาด้าน

สิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ramírez-Andreotta (2019, pp. 1492-1516) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนและการสร้างเครือข่ายในการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม และงานวิจัยของพัชรินทร์ เสรี (2563) ที่นำเสนอรูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของสถานศึกษา ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้กับการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาได้ ด้านนโยบายและโครงสร้างการซึ่งเน้นการกำหนดนโยบายและโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของวิภาวดี ทองมี (2565) ที่พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Krasny and Dubois (2019, pp. 883-894) ที่เน้นความสำคัญของการจัดการสิ่งแวดล้อมในบริบทของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จะเห็นว่าความสำเร็จของการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษา เกิดจากทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมเป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงทุกองค์ประกอบเข้าด้วยกันโดยการดำเนินงานที่เป็นระบบและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่การสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

ควรพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาแบบบูรณาการ จัดทำคู่มือแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน พัฒนาระบบการติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรกำหนดแผนยุทธศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา จัดสรรงบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง และปรับโครงสร้างการบริหารให้เอื้อต่อการมีส่วนร่วม

3. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1 ควรวางแผนเชิงระบบโดยกำหนดบทบาทความรับผิดชอบของแต่ละภาคส่วนให้ชัดเจนจัดสรรทรัพยากรให้เพียงพอต่อการดำเนินงาน

3.2 ควรพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมโดยสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานภายนอก พร้อมทั้งสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

3.3 ควรจัดการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ส่งเสริมกิจกรรมสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

4. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

4.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับรูปแบบการบริหารอื่น

4.2 ควรวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาการบริหารสิ่งแวดล้อมศึกษา

โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่

4.3 ควรศึกษาผลกระทบระยะยาวด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมของชุมชน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ผลจากการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียถือเป็นหัวใจสำคัญในการบริหารจัดการโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนจะต้องร่วมมือกันในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน การมีส่วนในผลประโยชน์ และการประเมินผล เพื่อสร้างความตระหนักและความรับผิดชอบร่วมกันต่อสิ่งแวดล้อมศึกษา เมื่อนำแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมมาประยุกต์ใช้ในด้านต่างๆ สามารถสรุปแนวปฏิบัติที่สำคัญ ดังนี้ ด้านเครือข่ายความร่วมมือ คือ ร่วมกันวางแผนสร้างเครือข่าย จัดตั้งคณะทำงาน ประเมินผล และปรับปรุงกระบวนการมีส่วนร่วม ด้านนโยบาย คือ ร่วมกันกำหนดนโยบาย จัดตั้งคณะกรรมการ ติดตามประเมิน และปรับปรุงนโยบายอย่างต่อเนื่อง ด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน คือ ร่วมวางแผนพัฒนาหลักสูตร จัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ประเมินผลการเรียนรู้ และปรับปรุงหลักสูตร ด้านการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม คือ ร่วมวางแผนและดำเนินการตรวจสอบ ประเมิน และปรับปรุงมาตรการอย่างต่อเนื่อง ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กรมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม. (2566). *ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศไทย*. เข้าถึงได้จาก https://www.seub.or.th/bloging/knowledge/climate-crisis/

_____. (2566). *รายงานสถานการณ์โรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ประจำปี 2566.* กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

ชยา วรรธนะภูติ. (2565). การปรับตัวสู่สังคมคาร์บอนต่ำ: ความท้าทายและโอกาสสำหรับประเทศไทย. *วารสารนโยบายพลังงาน*, 132(2), 45-58.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปิยะวรรณ ปิ่นแก้ว. (2564). *การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนสีเขียว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

พัชรินทร์ เสรี. (2563). *การพัฒนารูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

วิจารณ์ พานิช. (2562). *การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน: บทบาทของเครือข่ายความร่วมมือ.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิจารย์ สิมาฉายา. (2565). ปัญหาขยะพลาสติกและแนวทางการจัดการในประเทศไทย. *วารสารสิ่งแวดล้อม,* 26(1), 1-15.

วิภาวดี ทองมี. (2565). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น.* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วีระพงษ์ พิมพ์สาร. (2561). การพัฒนาเครือข่ายสิ่งแวดล้อมศึกษาของโรงเรียนมัธยมสุวิทย์เสรีอนุสรณ์. *วารสารวิชาการสถาบันการพลศึกษา*, 10(3), 79-92.

สภาเศรษฐกิจโลก. (2566). *รายงานความเสี่ยงโลกประจำปี 2566 (The Global Risks Report 2023).* เข้าถึงได้จาก https://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2023.pdf

สมศักดิ์ แสวงการ และคณะ. (2564). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร,* 12(1), 112-126.

สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร. (2566). *รายงานผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา ประจำปีงบประมาณ 2566.* กรุงเทพฯ: สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร.

สำนักงานนโยบายและแผน. (2566). *รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2566.* กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2564). *กรณีศึกษาโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน: โรงเรียนเทศบาล 5 เด่นห้า จังหวัดเชียงราย*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ. (2564). *โมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green Economy) เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน.* กรุงเทพฯ: สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ.

สำนักสิ่งแวดล้อม. (2566). *รายงานกิจกรรมวันสิ่งแวดล้อมโลก ประจำปี 2566.* กรุงเทพฯ: สำนักสิ่งแวดล้อม.

สุธาสินี บุญญาพิทักษ์. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ,* 19(2), 88-102.

สุภาภรณ์ ศิริโสภณา. (2565). แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืนในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร,* 24(2), 1-15.

สุรีย์พร สายวารีรัตน์. (2560). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาของโรงเรียนในเขตภาคเหนือตอนบน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น,* 11(3), 182-196.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2552). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Edmonds, W. A., & Kennedy, T. D. (2017). *An applied guide to research designs: Quantitative, qualitative, and mixed methods*. (2nd ed.). New York: SAGE Publications.

Krasny, M. E., & Dubois, B. (2019). Climate Adaptation Education: Embracing Reality or Abandoning Environmental Values. *Environmental Education Research*, 25(6), 883-894.

Olsson, D., Gericke, N., Sass, W., & Pauw, J. B. (2022). Self-perceived action competence for sustainability: The theoretical grounding and empirical validation of a novel research instrument. *Environmental Education Research*, 28(8), 1162-1180.

Palmer, J. A. (1998). *Environmental education in the 21st century: Theory, practice, progress and promise*. New York: Routledge.

Ramírez-Andreotta, M. D. (2019). Environmental Education and PPSR: The Confluence of Stewardship, Scientific Literacy, and Outreach. *Environmental Education Research,* 25(10), 1492-1516.

Stevenson, K. T., Peterson, M. N., & Bondell, H. D. (2021). The influence of personal beliefs, friends, and family in building climate change concern among adolescents. *Environmental Education Research,* 27(3), 305-322.

Yamane, T. (1976). *Statistics: An introductory analysis*. (2nd ed.). New York: Harper & Row.

การพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวพุทธในรัฐนิวเม็กซิโก ประเทศสหรัฐอเมริกา ด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์*

The Development of the Buddhist Quality of Life in New Mexico, USA According to Buddhist Ethics

พระมหาวิโรฒ ปภาโส (วิโรฒ มณีวงษ์), พระราชพัฒนวัชรบัณฑิต (สุกันยา ฮาดภักดี),
จรัส ลีกา และชินภัทร ปัญญาชีวภัค
Phramaha Viroch Paphaso (Viroch Maneewong), Phrarajpattanavajarabundit (Sukanya Hadpagdee),
Jaras Leeka and Chinnaphat Panyacheevaphak
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: pmviroch2654@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาหลักพุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต 2) ศึกษาคุณภาพชีวิตของชาวพุทธในรัฐนิวเม็กซิโก ประเทศสหรัฐอเมริกา 3) นำเสนอการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวพุทธในรัฐนิวเม็กซิโก ประเทศสหรัฐอเมริกา ด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 30 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลแบบวิธีพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี

ผลการวิจัยพบว่า

1. พุทธจริยศาสตร์ เป็นหลักคำสอนในพุทธศาสนาที่ว่าด้วยการประพฤติของมนุษย์ รวมถึงเกณฑ์การตัดสินความดี ชั่ว สิ่งที่ควรกระทำ และไม่ควรทำ และหลักพุทธจริยศาสตร์ที่นำมาเป็นเครื่องในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย หลักไตรสิกขา 3 และหลักภาวนา 4 เมื่อนำหลักพุทธจริยศาสตร์ทั้ง 2 อย่างนี้มาใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตจะทำให้บรรลุถึงความสุขในระดับโลกิยะ และโลกุตตระ

2. สภาพปัญหาคุณภาพชีวิต 4 ด้าน คือ 1) ความแตกต่าง 2) ความไม่เท่าเทียม 3) ที่อยู่อาศัย 4) ปัญหาส่วนตัว สังเคราะห์ได้ดังนี้ ข้อที่ 1-2 เป็นปัญหาทางสังคม ข้อที่ 3 เป็นปัญหาทางกาย ข้อที่ 4 เป็นปัญหาทางจิต-ปัญญา จึงเป็นสาเหตุทำให้คุณภาพชีวิตไม่สมบูรณ์จึงพัฒนาด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์

*ได้รับบทความ: 18 กรกฎาคม 2567; แก้ไขบทความ: 15 ธันวาคม 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 22 ธันวาคม 2567
Received: July 18, 2024; Revised: December 15, 2024; Accepted: December 22, 2024

3. การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ พบว่า 1) ด้านกาย ต้องพัฒนาด้วยหลักศีล เพื่อให้ร่างกายมีสุขภาพดี 2) ด้านจิต พัฒนาด้วยสมาธิ เพื่อให้จิตมีสุขภาวะทางอารมณ์ที่ดี 3) ด้านปัญญา ใช้หลักปัญญาภาวนาด้วยรู้เท่าทันความเปลี่ยนตามกฎไตรลักษณ์ 4) ด้านสังคม ใช้หลักกายภาวนา และสีลภาวนา ด้วยการมีความเกื้อกูลต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม จนกลายเป็นสังคมสวัสดิการผลของการพัฒนาจะทำให้บุคคลนั้นเป็นมนุษย์ที่มีกาย ศีล จิต และปัญญาที่พัฒนาแล้ว ทำให้มีความสุขทางกาย และใจ

คำสำคัญ: การพัฒนา; คุณภาพชีวิต; ชาวพุทธ; รัฐนิวเม็กซิโก; พุทธจริยศาสตร์

Abstract

The purposes of this research were 1) to study Buddhist ethical principles for quality-of-life improvement; 2) to examine the quality-of-life of Buddhists in New Mexico, USA; 3) to present the improvement of the quality-of-life of Buddhists in New Mexico, USA, through Buddhist ethics. This qualitative study explores information from the Tipitaka, relevant documents, and research, with key informants consisting of 30 individuals/monks. Data is analyzed descriptively using inductive methods.

The results revealed that:

1. Buddhist ethics are teachings in Buddhism concerning human conduct, criteria for determining good and evil, and what should or should not be done. The ethical principles used for improving the quality of life include the threefold training (Tisikkhā) and the four types of meditation (Bhāvanā). Applying these principles to improve the quality of life leads to both mundane and transcendent happiness.

2. Four quality of life issues identified include: (1) differences, (2) inequality, (3) housing, and (4) personal problems. The synthesis shows that issues 1-2 are social problems, issue 3 is a physical problem, and issue 4 is a mental-intellectual problem. These issues cause incomplete quality-of-life, necessitating development through Buddhist ethics.

3. Quality of life improvement through Buddhist ethics reveals that: (1) Physical Aspect: developing through moral precepts (Sīla) promotes good health. (2) Mental Aspect: developing through meditation (Samādhi) fosters emotional well-being. (3) Intellectual Aspect: developing through wisdom meditation (Paññā Bhāvanā) enhances understanding of impermanence based on the Three Characteristics (Tilakkhaṇa). (4) Social Aspect:

developing through physical meditation (Kāya Bhāvanā) and moral precepts (Sīla Bhāvanā) fosters compassion towards society and the environment, creating a welfare society. The results of this development make an individual a fully developed person with body, morality, mind, and wisdom, leading to physical and mental well-being.

Keywords: development; quality of life; Buddhists; New Mexico; Buddhist ethics

1. บทนำ

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในสังคมโลกยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงทศวรรษที่ 1990 เป็นต้นมา มนุษย์ตระหนักถึงความสำคัญของการดำรงชีวิตที่ไม่เพียงแต่มีปัจจัยพื้นฐานเพียงพอ แต่ยังรวมถึงการมีสุขภาพที่ดี ความสุขทางใจ และความเป็นอยู่ที่ดีในทุกด้าน การแสวงหาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นนี้เองที่เป็นแรงขับเคลื่อนให้มนุษย์รวมกลุ่มกันเป็นสังคม และก่อให้เกิดการพัฒนาในหลากหลายมิติการที่มนุษย์เลือกที่จะอยู่ร่วมกันเป็นสังคมนั้น ไม่ได้เกิดจากความบังเอิญ แต่เป็นผลมาจากความต้องการพื้นฐานในการมีชีวิตที่ดีขึ้น การอยู่ร่วมกันในสังคมช่วยให้มนุษย์ได้รับความปลอดภัยจากภัยคุกคามต่างๆ ทั้งจากธรรมชาติ และจากมนุษย์ด้วยกันเอง นอกจากนี้ สังคมยังเป็นแหล่งที่มนุษย์สามารถแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะ และวัฒนธรรม ที่ส่งผลให้เกิดการพัฒนา และความเจริญก้าวหน้า แนวคิดการพัฒนานี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา จากเดิมที่เน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ปัจจุบันได้ขยายขอบเขตไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาในทุกมิติ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกคน แม้ว่าการพัฒนาจะมีความสำคัญ แต่ก็ต้องเผชิญกับความท้าทายมากมาย เช่น ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ อย่างไรก็ตาม ความท้าทายเหล่านี้ก็เปิดโอกาสให้เกิดนวัตกรรม และแนวคิดใหม่ๆ ในการแก้ไขปัญหา เช่น การพัฒนาเทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม หรือการส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560, หน้า 44-45)

แนวคิดเรื่องคุณภาพชีวิตและการพัฒนาดังกล่าวมาแล้วข้างต้นเป็นสิ่งที่ผูกพันกันอย่างแยกไม่ออก เพราะการแสวงหาชีวิตที่ดีขึ้นเป็นแรงผลักดันให้เกิดการพัฒนาสังคมในทุกด้าน ทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในขณะเดียวกัน การพัฒนาก็เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างสรรค์สังคมที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นสำหรับทุกคน อย่างไรก็ตาม การบรรลุเป้าหมายนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาล ภาคเอกชน หรือประชาชนเอง ซึ่งมีนักคิดตะวันตกได้เสนอมุมมองที่แตกต่างกันเกี่ยวกับเหตุผลที่มนุษย์รวมตัวกันเป็นสังคม บางกลุ่มเชื่อว่าธรรมชาติของมนุษย์นั้นดีงาม มนุษย์จึงมีความต้องการที่จะร่วมมือกันและสร้างสังคมที่ดีขึ้น ในขณะที่นักคิดบางคน เช่น ทอมัส

ฮอบส์ มีความเห็นว่า มนุษย์นั้นมีธรรมชาติที่ชั่วร้าย และการรวมกลุ่มกันเป็นสังคมเกิดขึ้นเพื่อป้องกันอันตรายจากผู้อื่น แม้จะมีความเห็นที่แตกต่างกัน แต่ทั้งสองฝ่ายก็เห็นพ้องกันว่าการอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิต และความเจริญก้าวหน้าของมนุษย์ เพียงแต่ปัจจัยที่ผลักดันให้มนุษย์เข้าสู่สังคมนั้นแตกต่างกันไป (อนุชาติ พวงสำลี และคณะ, 2539, หน้า 42)

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้สะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายที่ประเทศไทยต้องเผชิญในยุคของการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ ทั้งในระดับโลก และระดับประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาทางด้านประชากรศาสตร์ที่เข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ขาดแคลนแรงงาน และผลิตภาพต่ำ รวมถึงปัญหาคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ที่ยังไม่ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน และแผนพัฒนาฉบับนี้ได้ระบุถึงความจำเป็นในการเร่งพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างที่สั่งสมมานาน เช่น ปัญหาคุณภาพแรงงานต่ำ ความเหลื่อมล้ำทางสังคม และประสิทธิภาพของการบริหารจัดการภาครัฐที่ยังไม่ดีเพียงพอ นอกจากนี้ ยังได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุนมนุษย์ตั้งแต่เด็กปฐมวัย เพื่อสร้างรากฐานที่แข็งแกร่งสำหรับอนาคตของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

จากแผนการพัฒนาดังกล่าวมานี้ทำให้พบว่า การพัฒนามนุษย์ในยุคปัจจุบันมุ่งเน้นไปที่การสร้างทรัพยากรมนุษย์เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานและการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม พระพุทธศาสนาได้นำเสนอมุมมองที่แตกต่างออกไป โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพภายในของมนุษย์ เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์แห่งมนุษยธรรม และความสุขที่แท้จริง เพราะพระพุทธศาสนามองว่า มนุษย์เป็นทั้งผู้สร้างและผู้ถูกสร้าง ในฐานะผู้สร้าง มนุษย์มีอำนาจในการสร้างสรรค์คุณสมบัติที่ดีงามภายในตนเอง เช่น เมตตา กรุณา เป็นต้น ผ่านการฝึกฝนอบรมจิตใจเพื่อกระทำในสิ่งที่ดีงาม และการพัฒนาปัญญาเพื่อการอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข เมื่อมนุษย์สามารถพัฒนาคุณสมบัติภายในได้แล้ว ก็จะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมภายนอกที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และผู้อื่น ส่วนความเป็นมนุษย์ในฐานะผู้ถูกสร้าง มนุษย์ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยภายนอก เช่น สังคม วัฒนธรรม และประสบการณ์ชีวิต ซึ่งล้วนมีส่วนในการหล่อหลอมบุคลิกภาพและความคิดของมนุษย์ (พระครูวินัยธรอำนาจ พลปญโญ, 2561, หน้า 25-35) จากแนวคิดดังกล่าวมานี้พบว่า ชาวพุทธที่อพยพมาอาศัยอยู่ในรัฐนิวเม็กซิโก ประเทศสหรัฐอเมริกา ต่างต้องเผชิญกับความท้าทาย และอุปสรรคมากมายในการปรับตัวเข้ากับสังคมใหม่ สภาพแวดล้อมที่แตกต่างทางวัฒนธรรม และสังคม ส่งผลให้เกิดปัญหาในการปรับตัว และการเข้าสังคม ปัญหาความไม่เท่าเทียมทางด้านแรงงาน และการเข้าถึงบริการสาธารณะก็เป็นอีกหนึ่งอุปสรรคที่สำคัญซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตในด้านปัญหาทางกายภาพ เช่น สภาพที่อยู่อาศัยที่ไม่เหมาะสม และปัญหาในด้านจิตใจ

เช่น ความเหงา ความคิดถึงบ้าน ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจ และสุขภาพของผู้ที่อพยพมา ซึ่งหากพิจารณาถึงปัญหาที่ชาวพุทธในรัฐนิวเม็กซิโกเผชิญอยู่สามารถแบ่งปัญหาออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ปัญหาทางสังคม เกิดจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมและความไม่เท่าเทียม ปัญหาทางกาย เกี่ยวข้องกับสภาพที่อยู่อาศัย สุขภาพกายภาพ ปัญหาทางจิต เกี่ยวข้องกับความรู้สึก ความคิด อารมณ์ เช่น ความเหงา ความเครียด และปัญหาทางปัญญา เกี่ยวข้องกับความเข้าใจผิดในชีวิต และความทุกข์ เพื่อกำจัดปัญหาดังกล่าวมานี้ให้เบาบางและหมดไปควรนำหลักไตรสิกขามาเป็นแนวทาวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพราะหลักไตรสิกขาจะเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวพุทธในรัฐนิวเม็กซิโก เนื่องจากการปฏิบัติตามศีลจะช่วยให้เกิดความสงบสุขภายในและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น สมาธิช่วยให้จิตใจสงบ และมีสติในการดำเนินชีวิต ปัญญาช่วยให้เข้าใจธรรมชาติของสิ่งต่างๆ และแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง การนำหลักไตรสิกขามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน จะช่วยให้ชาวพุทธสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมใหม่ได้อย่างราบรื่น และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งในด้านกาย ใจ และสังคม (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2540, หน้า 51)

จากสภาพปัญหาและความเป็นที่กล่าวมาทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวพุทธในรัฐนิวเม็กซิโก ประเทศสหรัฐอเมริกา ด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ เพื่อหาคำตอบว่า ชาวพุทธในรัฐนิวเม็กซิโกประเทศสหรัฐอเมริกามีปัญหาคุณภาพชีวิตในด้านใดบ้าง และปัญหาคุณภาพชีวิตดังกล่าวได้รับการพัฒนาแก้ไขจากภาครัฐอย่างไร และเมื่อได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างถูกต้องด้วยนโยบายรัฐสวัสดิการแล้วคุณภาพชีวิตจะอยู่ดีมีสุขหรือไม่ และเมื่อได้นำหลักพุทธจริยศาสตร์ ได้แก่ หลักไตรสิกขา 3 หลักภาวนา 4 มาเสริมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตแล้วจะเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้คุณภาพชีวิตทั้งด้านร่างกายและจิตใจดีขึ้น และเป็นในทิศทางที่พึงประสงค์ได้อย่างไร งานวิจัยนี้จะให้คำตอบกับคำถามต่างๆ เหล่านี้ได้เป็นอย่างดียิ่ง และงานวิจัยนี้เมื่อเสร็จสมบูรณ์แล้วจะเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ และเป็นข้อมูลสารสนเทศแก่ผู้สนใจต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักพุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต
2. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของชาวพุทธในรัฐนิวเม็กซิโก ประเทศสหรัฐอเมริกา
3. เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวพุทธในรัฐนิวเม็กซิโก ประเทศสหรัฐอเมริกาด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บข้อมูลจาก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก

กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 30 คน โดยเลือกชาวพุทธเชื้อชาติไทยสัญชาติอเมริกา และชาวพุทธ

เชื้อชาติลาวสัญชาติอเมริกา ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในรัฐนิวเม็กซิโก ประเทศสหรัฐอเมริกา และเป็นผู้ที่มีการดำเนินชีวิตตามขนบธรรมเนียมประเพณีของพระพุทธศาสนาเหมือนดังเช่นที่เคยปฏิบัติอยู่ในประเทศของตน และได้นำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนามาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน และครอบครัวจนประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย นักวิชาการ จำนวน 5 คน ชาวพุทธเชื้อชาติไทย จำนวน 10 คน ชาวพุทธเชื้อชาติลาว จำนวน 10 คน การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังนี้ 1) เป็นชาวพุทธที่มีเชื้อไทยสัญชาติอเมริกา และชาวพุทธที่มีเชื้อลาวสัญชาติอเมริกาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในรัฐนิวเม็กซิโก ประเทศสหรัฐอเมริกา 2) เป็นอาสาสมัครที่จะเข้าร่วมโครงการวิจัยด้วยความเต็มใจ 3) เป็นผู้สามารถ สื่อสาร การเรียนรู้ และการได้ยินเป็นปกติ 4) เป็นบุคคลที่มีสุขภาพทางด้านร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง 5) เป็นผู้ที่สามารถเข้าร่วมโครงการได้ตลอดการทดลอง

การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interviews) และแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ กล้องถ่ายรูป สมุดจดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง และกล้องถ่ายวิดีโอและการสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและการสร้างแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วมมีขั้นตอนในการการสร้างเครื่องและการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามชื่อเรื่อง วัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวพุทธในรัฐนิวเม็กซิโก ประเทศสหรัฐอเมริกา ด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ 2) ข้อมูลที่ได้มาจากขั้นตอนที่ 1 มาเป็นประเด็นคำถามแบบสัมภาษณ์ แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณา และให้ข้อเสนอแนะ 3) ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา 4) นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ที่มีความเชี่ยวชาญในศาสตร์ต่างๆ เพื่อพิจารณาความเหมาะสม ความถูกต้องตามเนื้อหา ภาษา ความสอดคล้องเกี่ยวกับประเด็นคำถาม 5) ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นชอบก่อนนำเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลมีวิธีการดังนี้ 1) นำหนังสือจากมหาวิทยาลัย ถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย พระธรรมทูต จำนวน 5 รูป นักวิชาการ จำนวน 5 คน ชาวพุทธเชื้อชาติไทยสัญชาติอเมริกา จำนวน 10 คน และชาวพุทธเชื้อชาติลาวสัญชาติอเมริกาจำนวน 10 คน เพื่อขออนุญาตในการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัย 2) สร้างความสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลหลักและกลุ่มเป้าหมาย พบปะพูดคุยเพื่อสร้างความคุ้นเคย แจ้งวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3) กำหนดนัดหมายวันเวลาที่จะดำเนินการสัมภาษณ์ที่แน่นอน เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้เตรียมตัวและเตรียมเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการเก็บรวบรวมข้อมูล 4) ดำเนินการเก็บรวมรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมาย ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก และบุคคลอื่นๆ โดยใช้วิธีการบันทึกเทป

จดบันทึก และการสนทนากับกลุ่มเป้าหมาย

การตรวจตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม มาตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการสามเส้า โดยการนำเอาข้อมูลที่ตรงกันมาการแปรความ การตีความ และนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

การทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวพุทธในรัฐนิวเม็กซิโก ประเทศสหรัฐอเมริกาด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมาเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 3 ข้อ สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

1. พุทธจริยศาสตร์เป็นหลักเกณฑ์ทางจริยธรรมที่ผู้รู้มีพระพุทธเจ้าเป็นต้นได้ทรงวางไว้เพื่อเป็นมาตรฐานความประพฤติของมนุษย์เริ่มตั้งแต่พื้นเบื้องต้น ท่ามกลาง และระดับสูง เพื่อให้มนุษย์ได้ดำเนินชีวิตไปสู่ความดีงามตามอุดมคติเท่าที่มนุษย์จะเข้าถึงได้เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มีสติปัญญา มีความสุขสมบูรณ์ที่สุด เพราะพุทธจริยศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยอุดมคติของชีวิตหรือความดีอันสูงสุด การเข้าถึงความดีงามสูงสุดจะต้องมีหลักปฏิบัติเพื่อเป็นการสร้างเหตุปัจจัยที่จะนำไปสู่เป้าหมายสูงสุดนั้น เพราะเมื่อสร้างเหตุไว้ดีผลที่จะเกิดขึ้นก็จะเป็นผลดีที่สมควรแก่เหตุที่สร้างไว้ เพราะพระพุทธศาสนาเป็นกัมมวาทะ กิริยวาทะและวิริยวาทะ ได้กล่าวถึงการกระทำ และความเพียรว่าเป็นเบื้องต้นของความสำเร็จ ผลสำเร็จจะเกิดขึ้นด้วยการกระทำของตัวเราเอง เพราะอุดมคติคือ สิ่งที่ดีที่สุดที่ชีวิตควรจะได้ ชีวิตธรรมดากับชีวิตในอุดมคตินั้นต่างกัน คนเราเกิดมาไม่ใช่เพื่อทำงานอย่างเดียวแต่ควรจะเกิดมา และมีชีวิตอยู่เพื่อจะได้ทำในสิ่งที่ดีที่สุดที่ชีวิตควรจะได้ไม่ใช่เพื่อจะรวยไม่ใช่เพื่อเกียรติยศ ชื่อเสียง หรือการอยู่ดีกินดีแต่ควรมีชีวิตอยู่เพื่อเป้าหมายสูงสุดคือการพ้นทุกข์ และยังพบว่า การอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความแตกต่างในด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวิถีวัฒนธรรมที่ปัจจุบันเรียกว่า “สังคมพหุวัฒนธรรม” ในความหลากหลายดังกล่าวนี้จำเป็นที่จะต้องสร้างข้อตกลงเพื่อการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข หลักพุทธจริยศาสตร์จึงได้ถูกเลือกและข้อกำหนดขึ้นเพื่อเป็นหลักการปฏิบัติของคนในสังคม หลักพุทธจริยศาสตร์ดังกล่าวนี้ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมความประพฤติ และพฤติกรรมของคนในสังคม รวมถึงการใช้เป็นหลักในการส่งเสริมพฤติกรรม และพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ให้เป็นไปในทางที่ดีด้วยการไม่เบียดตน และผู้อื่น สามารถอยู่ร่วมกันในความแตกต่างได้อย่างไม่แตกแยก ส่วนหลักพุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวพุทธในรัฐนิวเม็กซิโกประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นการนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เกิดความสมดุล คือ ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ภาวนา 4 (กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา ปัญญาภาวนา)

2. สภาพปัญหาและอุปสรรคชาวพุทธในรัฐนิวเม็กซิโก ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเกิดจาก 1) ปัญหาด้านความแตกต่าง ที่เกิดจากความแตกต่างด้านวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมที่นำไปสู่การปรับตัว 2) ปัญหาด้านความไม่เท่าเทียม คือ การ

ถูกเอารัดเอาเปรียบทางด้านแรงงาน การได้รับบริการ 3) ปัญหาด้านความเป็นอยู่ที่ไม่สะดวก เช่น คนไทย-ลาวที่มาอาศัยอยู่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาอย่างผิดกฎหมาย ทำให้ต้องแบกรับกับภาระที่เพิ่มขึ้น 4) ปัญหาส่วนตัว เช่น คิดถึงบ้าน ญาติพี่น้องที่ประเทศไทย เหงา เครียด เป็นต้น และสภาพปัญหาคุณภาพชีวิต 4 ด้าน คือ 1) ความแตกต่าง 2) ความไม่เท่าเทียม 3) ที่อยู่อาศัย 4) ปัญหาส่วนตัว สามารถสังเคราะห์ได้ดังนี้ ข้อที่ 1-2 เป็นปัญหาทางสังคม ข้อที่ 3 เป็นปัญหาทางกาย ข้อที่ 4 เป็นปัญหาทางจิต-ปัญญา จากสภาพปัญหาดังกล่าวมานี้ทำให้คุณภาพชีวิตของชาวพุทธมีความไม่สมบูรณ์ จึงนำไปสู่กระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นอย่างสมดุลใน 4 ด้าน คือ กาย จิต ปัญญา สังคม วิธีแก้ไขปัญหาด้วยกระบวนการของอริยสัจ 4 คือ รู้ปัญหา สาเหตุของปัญหา วิธีการแก้ปัญหา และผลที่เกิดจากการแก้ไขปัญหา ซึ่งการนำหลักพุทธจริยศาสตร์ 2 หลัก คือ หลักไตรสิกขาและหลักภาวนา มาเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหานี้ โดยมีเป้าหมายคือ การมีคุณภาพชีวิตที่ได้รับการพัฒนาแล้ว และเป็นผู้ชีวิตที่มีความสุขต่อไป

3. การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ สรุปได้ว่า 1) ด้านกาย ต้องพัฒนาด้วยหลักศีลเพื่อให้ร่างกายมีสุขภาพดี 2) ด้านจิต พัฒนาด้วยสมาธิ เพื่อให้จิตมีสุขภาวะทางอารมณ์ที่ดี 3) ด้านปัญญา ใช้หลักปัญญาภาวนาด้วยรู้เท่าทันความเปลี่ยนตามกฎไตรลักษณ์ 4) ด้านสังคม ใช้หลักกายภาวนา และสีลภาวนา ด้วยการมีความเกื้อกูลต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม จนกลายเป็นสังคมสวัสดิการ ผลของการพัฒนาจะทำให้บุคคลนั้นเป็นมนุษย์ที่มี กาย ศีล จิต และปัญญาที่พัฒนาแล้ว ทำให้มีความสุขทางกาย และใจการพัฒนาคุณภาพชีวิตจะต้องผ่านกระบวนการพัฒนาด้วยหลักไตรสิกขาที่มีองค์ประกอบทั้งสามอย่างทำงานประสานเป็นอันเดียวกันนั้นจึงต้องรวมศีลทั้ง 2 ส่วนเป็นข้อเดียวทำให้สิกขามีเพียง 3 คือ ศีลสมาธิ ปัญญา เมื่อมนุษย์ได้รับการฝึกฝนด้วยกระบวนการพัฒนาไตรสิกขาแล้วจะเป็นมนุษย์ที่มีคุณสมบัติเป็นมนุษย์ที่พัฒนาแล้วใน 4 ด้าน ดังนี้

3.1 ภาวิตกาย มีกายที่พัฒนาแล้ว (มีกายภาวนา) คือมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพในทางที่เกื้อกูลและได้ผลดีเริ่มแต่รู้จักใช้อินทรีย์ เช่น ตาดู หูฟังเป็นต้นอย่างมีสติดูเป็นฟังเป็นให้ได้ปัญญาบริโภคปัจจัยและสิ่งของเครื่องใช้ตลอดจนเทคโนโลยีอย่างฉลาดได้ผลตรงเต็มตามคุณค่า

3.2 ภาวิตศีล มีศีลที่พัฒนาแล้ว (มีศีลภาวนา) คือมีพฤติกรรมทางสังคมที่พัฒนาแล้วไม่เบียดเบียนก่อความเดือดร้อนเวรภัยตั้งอยู่ในวินัยและมีอาชีวะที่สุจริตมีความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะที่เกื้อกูลสร้างสรรค์และส่งเสริมสันติสุข

3.3 ภาวิตจิต มีจิตที่พัฒนาแล้ว (มีจิตภาวนา) คือมีจิตในที่ฝึกอบรมดีแล้วสมบูรณ์ด้วยคุณภาพจิตคือประกอบด้วยคุณธรรมเช่นมีเมตตากรุณาเอื้ออารีมีมุทิตามีความเคารพอ่อนโยนซื่อสัตย์กตัญญูเป็นต้นสมบูรณ์ด้วยสมรรถภาพจิตคือมีจิตใจเข้มแข็งมั่นคงมีความเพียรพยายามกล้าหาญอดทนรับผิดชอบมีสติมีสมาธิเป็นต้นและสมบูรณ์ด้วยสุขภาพจิตคือมีจิตใจที่ร่าเริงเบิกบานสดชื่นเอิบอิ่มผ่องใส และสงบเป็นสุข

3.4 ภาวิตปัญญา มีปัญญาที่พัฒนาแล้ว คือรู้จักคิดรู้จักพิจารณารู้จักวินิจฉัยรู้จักแก้ปัญหา และรู้จักจัดทำดำเนินการต่างๆ ด้วยปัญญาที่บริสุทธิ์ซึ่งมองดูรู้เข้าใจเหตุปัจจัยมองเห็นสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริงหรือตามที่มันเป็นปราศจากอคติและแรงจูงใจแอบแฝงเป็นผู้ที่กิเลสครอบงำบัญชาไม่ได้เป็นอยู่ด้วยปัญญารู้เท่าทันโลก และชีวิตเป็นอิสระไร้ทุกข์ผู้มีภาวนาครบทั้ง 4 อย่าง เป็นภาวิตทั้ง 4 ด้านนี้แล้วโดยสมบูรณ์เรียกว่า ภาวิตัตตะ ได้แก่ผู้ได้พัฒนาตนแล้วได้แก่พระอรหันต์

5. อภิปรายผลการวิจัย

การทำวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวพุทธในรัฐนิวเม็กซิโก ประเทศสหรัฐอเมริกาด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ ได้พบประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็น ดังนี้

1. หลักพุทธจริยศาสตร์เป็นคำสอนของพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับความประพฤติของมนุษย์ที่แสดงอกทางกาย วาจา และใจ แบ่งเป็น 3 ระดับ คือระดับต้น ได้แก่ ศีล ใช้เป็นเครื่องมือการพัฒนาพฤติกรรมที่แสดงออกทางกาย และวาจา ให้มีความเป็นปกติหรือเป็นกายสุจริต และวจีสุจริต ระดับกลาง ได้แก่กุศลกรรมบถ 10 เป็นเครื่องมือพัฒนาใจให้บริสุทธิ์เว้นจากมโนทุจริต และจริยศาสตร์ระดับสูง ได้แก่มรรคมีองค์ 8 เป็นเครื่องพัฒนาปัญญา นอกจากนี้หลักพุทธจริยศาสตร์ยังนำไปเป็นเครื่องพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับพระครูสุนทรชัยวัฒน์ (2555, หน้า 21) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท พบว่า หลักพุทธจริยศาสตร์ คือคำสอนของพระพุทธศาสนาว่าด้วยการแสวงหาความดีสูงสุดของชีวิต มนุษย์ และกฎเกณฑ์ในการตัดสินความประพฤติมนุษย์ว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดผิด สิ่งใดดี สิ่งใดไม่ดี ความสำคัญของพุทธจริยศาสตร์ประกอบด้วยทฤษฎีคือ หลักความรู้ธรรมชาติและการประพฤติปฏิบัติ ลักษณะของพุทธจริยศาสตร์มีสองประการ ได้แก่ อุดมการณ์ที่เกี่ยวกับมนุษย์และสังคมมนุษย์กับอุดมการณ์ที่จะทำให้เกิดความเป็นมนุษย์สมบูรณ์แบบหรือมนุษย์ในอุดมคติ สาระสำคัญของพุทธจริยศาสตร์ คือ การไม่ทำความชั่วทั้งปวง การทำกุศลคือความดีให้พรั่งพร้อม การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว เกณฑ์วินิจฉัยความดี-ชั่วตามทัศนะของพระพุทธศาสนา ใช้เกณฑ์การตัดสินจากมูลเหตุของการกระทำ คือ เจตนาที่เป็นกุศล- อกุศลเป็นหลัก ใช้ผลของการกระทำ โดยพิจารณาจากการกระทำที่มีผลเป็นทุกข์-มีโทษหรือการกระทำที่ให้ผลเป็นสุข-มีคุณประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและบุคคลอื่น ใช้มโนธรรม คือ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของตนเอง และการยอมรับของวิญญูชน คือ การกระทำใดที่วิญญูชนหรือนักปราชญ์หรือบัณฑิตยอมรับเป้าหมายสูงสุดในชีวิตของพุทธจริยศาสตร์แบ่งได้เป็นสองระดับ คือ ระดับโลกิยะ และระดับโลกุตระ (นิพพาน)

2. มนุษย์ทุกคนย่อมต้องการมีคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกๆ มิติ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตในสังคม เช่น มีสุขภาพดี มีอิสระในด้านความคิด โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือเพื่อให้บุคคลในสังคมมีชีวิตที่มีคุณภาพ มีความสุขความสมบูรณ์ และมีการกินดีอยู่ดีสามารถพึ่งพาตัวเองได้ เป็นชีวิตที่มีความสุขทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ ที่ส่งผลต่อ

การดำรงชีวิต และการสร้างผลงานที่มีคุณค่าต่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับอาณัติ นิลขาว (2563, หน้า 53-69) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบพุทธจิตวิทยาพัฒนาตนที่มีผลต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ พบว่า การที่บุคคลจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น ต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบมากมาย ต้องมีการพัฒนาที่ตรงจุด คือการพัฒนาทั้งด้านร่างกายและจิตใจควบคู่ไปด้วยกัน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องนำหลักธรรมมาปรับใช้เพื่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีตามแนวพุทธจิตวิทยา โดยใช้หลักภาวนา 4 คือ กายภาวนา ศีล ภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนาเพื่อคุณภาพทางกาย ใจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับสาริกา หาญพานิชย์ (2558, หน้า 25-48) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงพุทธบูรณาการ พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านดงบังตั้งอยู่บนพื้นฐานของไตรสิกขา โดยการดำรงชีวิตตามกฎเกณฑ์ของสังคม การทำหน้าที่ของตนให้เป็นปกติตามสถานะและบทบาท นับเป็นการใช้หลักการของศีล ความตั้งใจมั่นในการประกอบสัมมาอาชีพจนประสบความสำเร็จ การมีสุขภาพจิตที่ดี การมีสมรรถภาพทางจิตที่เข้มแข็งมีความพากเพียรพยายามในการประกอบหน้าที่การงานนับเป็นการใช้หลักการของสมาธิ และการมีความรู้ทั้งในการประกอบอาชีพ การพิจารณาแยกแยะสิ่งที่ควร ไม่ควร การสามารถปรับเปลี่ยนแนวความคิดจากการดำรงชีวิตในรูปแบบเดิม มาใช้แนวความคิดใหม่ การมีเหตุมีผลในการดำรงชีวิต นับเป็นการใช้หลักการของปัญญา

3. การนำหลักพุทธจริยศาสตร์มาใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อให้เกิดดุลยภาพทุกมิติ คือ กาย จิต ปัญญา สังคม หลักพุทธจริยศาสตร์จึงถูกนำมาเพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ให้เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีงามด้วยวิธีการพัฒนาคุณภาพด้วยหลักไตรสิกขา ซึ่งสอดคล้องกับศรีนวล ศุภานุสนธิ์ (2546) ได้ทำวิจัยเรื่อง ชีวิตที่ดีตามทรรศนะของพุทธจริยศาสตร์ พบว่า ชีวิตที่ดีในทางพุทธจริยศาสตร์เป็นชีวิตที่เป็นพรหมจรรย์ สามารถเข้าถึงได้ด้วยปัญญา ด้วยการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ปัญหานี้จะสามารถทำให้เข้าถึงหลักการดำเนินชีวิตที่ดี มีชีวิตอยู่อย่างรู้เท่าทันเหตุและผลของสิ่งที่เกิดขึ้น เป็นอิสระไม่ยึดติดกับสิ่งต่างๆ สามารถนำมาใช้เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและแก้ปัญหาที่เกิดในการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลในสังคมปัจจุบัน หลักการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของบุคคลในปัจจุบัน ถ้าบุคคลในสังคมสนใจและศึกษาแนวทางการดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุและผล ไม่ยึดมั่นถือมั่น มองเห็นธรรมชาติของสิ่งต่างๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างอิสระ จะทำให้บุคคลนั้นลดปัญหาในการดำเนินชีวิตได้ ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาสมชาย สิริจนฺโท (หานนท์) (2547, หน้า 34) ได้ทำวิจัยเรื่อง พุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางของพระเทพวรคุณ (สมาน สุเมโธ) สรุปความได้ว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางของพระเทพวรคุณ (สมาน สุเมโธ) แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ 1) การพัฒนาทางความประพฤติ คือพัฒนากายและวาจาให้มีศีล 2) การพัฒนาทางด้านอินทรีย์ 6 คือให้รู้จักสำรวม

อินทรีย์ ของตนอย่างมีสติกับ 3) การพัฒนาด้านจิตใจให้เกิดความเข้มแข็ง และมั่นคงสามารถทำงานได้ อย่างมีประสิทธิภาพ และ 4) การพัฒนาทางด้านปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติตน ต่อสรรพสิ่งทั้งปวง ไม่ให้เกิดความลุ่มหลงมัวเมา แต่ให้เป็นอิสระจากสิ่งต่างๆ ที่เข้ามา ซึ่งสอดคล้องกับเพียงหทัย พงษ์สุวรรณ (2565, หน้า 1-15) ได้ทำวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้บริหารธุรกิจก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร พบว่า การนำหลักภาวนา 4 ได้แก่ การพัฒนากาย ศีล จิต ปัญญา มาใช้ร่วมด้วยจะส่งเสริมให้ผู้บริหารมีการพัฒนากายให้สมบูรณ์ แข็งแรง ส่งผลให้ทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร งานมีประสิทธิภาพ มีจิตใจที่เข็มแข็ง อดทน อดกลั้นจากอบายมุข สามารถรักษาทรัพย์ชื่อเสียงได้ดี อยู่ในศีลธรรม เป็นคนดี และใช้ปัญญาในการเลือกคบคนที่ช่วยเกื้อกูลกัน ช่วยแนะนำแก้ไขปัญหา ตลอดจนรู้จักใช้ชีวิตที่พอดี ทั้งหมดนี้ทำให้คุณภาพชีวิตผู้บริหารดีอย่างยั่งยืน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

1.1 ควรทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักสติปัฏฐาน 4

1.2 ควรทำวิจัยเรื่อง การสร้างสังคมในอุดมคติตามหลักพุทธปรัชญา

1.3 ควรทำวิจัยเรื่อง ผลสัมฤทธิ์จากการนำหลักพุทธจริยศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยดังกล่าว ทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์จะต้องทำให้เกิดความสมดุลทั้งกาย และใจ เพราะชีวิตมนุษย์ประกอบด้วยขันธ์ 5 คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ โดยสรุป คือ กาย และใจ ทั้ง 2 มิติ มีความสอดคล้องเชื่อมโยงถึงกัน ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงต้องให้ความสำคัญทั้ง 2 มิติ ควบคู่กันไปจนกว่าจะบรรลุถึงป้าหมายสูงสุดของพระนิพพาน ดังภาพที่ 1

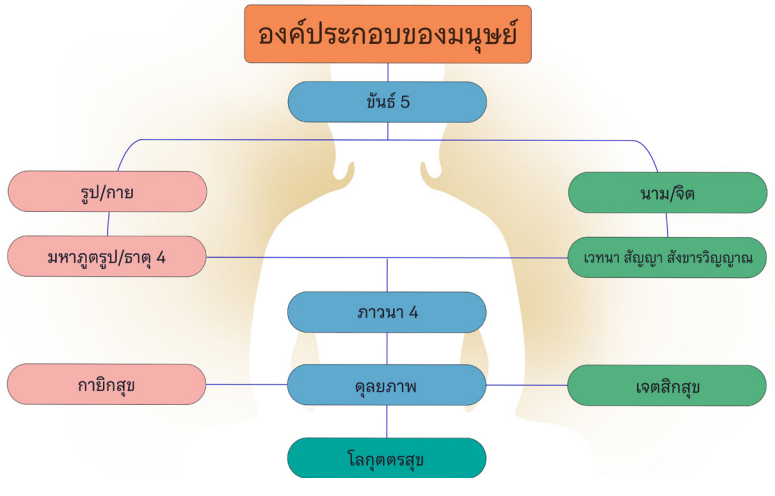

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

พระครูวินัยธรอำนาจ พลปญโญ. (2561). ปัญหาและหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตในศตวรรษที่ 21. *วารสารพุทธมัคค์ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม*, 3(2), 25-35.

พระครูสุนทรชัยวัฒน์ (ทวีสุชีโว ตัวประโคน). (2555). *การศึกษาวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2540). *พุทธธรรมกับการพัฒนาชีวิต*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.

พระมหาสมชาย สิริจนฺโท (หานนท์. (2547). *พุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางของพระเทพวรคุณ (สมาน สุเมโธ)*. (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เพียงหทัย พงษ์สุวรรณ. (2565). การประยุกต์ใช้หลักทิฏธัมมิกัตถประโยชน์ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้บริหารธุรกิจก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 5(2), 1-15.

ศรีนวล ศุภานุสนธ์. (2546). *ชีวิตที่ดีตามทรรศนะของพุทธจริยศาสตร์*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.

สาริกา หาญพานิชย์. (2558). การศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงพุทธบูรณาการ. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์*, 32(3), 25-48.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564).* กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

อนุชาติ พวงสำลี และคณะ. (2539). *การพัฒนาเครื่องมือชี้วัดคุณภาพและสังคมไทย.* กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

อาณัติ นิลขาว. (2563). รูปแบบพุทธจิตวิทยาพัฒนาตนที่มีผลต่อองค์การแห่งการเรียนรู้. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ,* 5(3), 53-69.

การพัฒนานวัตกรรมในการจัดการอาคารชุดสู่ความสำเร็จอย่างมืออาชีพของบริษัท สมาร์ทเซอร์วิส แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด*

The Development Innovations in Condominium Management towards Professional Success of Smart Service and Management Co.Ltd.

เพ็ญพิชชา วิชิตพันธ์
Phenpitcha Vichitphan
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
North Bangkok University, Thailand
E-mail: patthiraw@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการอาคารชุดสู่ความสำเร็จอย่างมืออาชีพของบริษัท สมาร์ทเซอร์วิส แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด 2) พัฒนานวัตกรรมการจัดการอาคารชุดสู่ความสำเร็จอย่างมืออาชีพฯ 3) ทดลองใช้และประเมินผลการทดลองใช้นวัตกรรมฯ เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การประชุมระดมความเห็น และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการอาคารชุดสู่ความสำเร็จอย่างมืออาชีพของบริษัท สมาร์ทเซอร์วิส แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด พบว่า มีการจัดการใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านการบำรุงรักษาทั้งภายในและภายนอกอาคารฯ 2) ด้านการบริหารทั่วไป 3) ด้านบริหารการเงิน และ 4) ด้านบริหารด้านบุคลากร ส่วนปัญหาพบว่า มีปัญหาในเรื่องการซ่อมแซมและการบำรุงการรักษาความสะอาด รักษาความปลอดภัย การจัดเก็บค่าส่วนกลางล่าช้า ส่วนความต้องการนั้นต้องการให้มีแอปพลิเคชันในการติดต่อ การชำระเงิน รวมทั้งการฝึกอบรมพนักงานให้มีทักษะในการปฏิบัติงาน

2. ผลการพัฒนานวัตกรรมการจัดการอาคารชุดสู่ความสำเร็จอย่างมืออาชีพ ได้ 4 นวัตกรรม และ 10 กิจกรรม

*ได้รับบทความ: 20 มีนาคม 2567; แก้ไขบทความ: 11 กรกฎาคม 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 4 ตุลาคม 2567
Received: March 20, 2024; Revised: July 11, 2024; Accepted: October 4, 2024

3. ผลการนำนวัตกรรมการจัดการอาคารชุดสู่ความสำเร็จอย่างมืออาชีพไปสู่การปฏิบัติ ได้นำ 4 นวัตกรรมไปทดลองใช้ผลการประเมินการนำนวัตกรรมการจัดการอาคารชุดสู่ความสำเร็จอย่างมืออาชีพไปสู่การปฏิบัติพบว่าพนักงาน และผู้บริหารรวมทั้งผู้พักอาศัยมีความพึงพอใจที่ได้รับความสะดวกสบายปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมีความพึงพอใจที่มีการนำแอปพลิเคชั่นมาใช้ในการจัดการอาคารชุด

คำสำคัญ: การจัดการอาคารชุด; การพัฒนานวัตกรรม; การจัดการอาคารชุดสู่ความสำเร็จอย่างมืออาชีพ

Abstract

The purposes of this research were 1) study the current conditions, problems, and needs for achieving professional condominium management at Smart Service and Management Co., Ltd., 2) develop condominium management innovations towards professional success, 3) implement and evaluate the results of innovation trials. This is research and development study use qualitative research methods, including in-depth interviews, focus group discussions, brainstorming meetings, and participatory observation.

The results revealed that:

1. The study of the current conditions, problems, and needs for achieving professional condominium management at Smart Service and Management Co., Ltd. revealed management in four areas: 1) maintenance of both the interior and exterior of the building, 2) general administration, 3) financial management, and 4) personnel management. The identified problems include issues with repairs and maintenance, cleanliness, security, and delays in collecting common area fees. The needs identified include the desire for an application for communication and payments, as well as training for staff to improve their skills.

2. The development of innovations for achieving professional condominium management resulted in 4 innovations and 10 activities.

3. The results of implementing innovations for achieving professional condominium management showed that 4 innovations were tested. The evaluation of these innovations revealed that employees, managers, and residents were satisfied with the convenience and safety provided, as well as the use of an application in condominium management.

Keywords: Condominium management; innovation development; condominium management towards professional success

1. บทนำ

ปัจจัยที่สำคัญในการดำเนินชีวิตของมนุษย์คือที่พักอาศัยเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการดำรงชีพของมนุษย์ เพราะมนุษย์ส่วนใหญ่ จะใช้เวลาสองในสามของแต่ละวัน อยู่ในบ้านพักอาศัย ทั้งการพักผ่อนนอนหลับ และการทำกิจกรรมต่างๆ ภายในครอบครัว จึงนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่จะขาดมิได้ เพราะเป็นสถานที่ที่สามารถป้องกันความร้อน ความหนาว แดด ลม ฝน ตลอดจน ป้องกันสัตว์และแมลงมารบกวน แต่ที่พักอาศัยนั้น จำต้องมีสภาพที่เหมาะสมต่อการพักอาศัยด้วย โดยเฉพาะจะต้องเป็นที่พักอาศัยที่ถูกสุขลักษณะ ที่พักอาศัยมีอยู่หลายลักษณะ โดยมีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไป เช่น บ้านเดี่ยว บ้านแฝด ตึกแถว เรือนแถว ห้องแถว ทาวน์เฮาส์ ห้องชุดหรืออาคารชุด (ดวงรัตน์ เสือขำ, 2566)

อาคารชุดพักอาศัยหรือคอนโดมิเนียมเป็นรูปแบบที่อยู่อาศัยที่ได้รับความนิยมอย่างมากในปัจจุบันโดยเฉพาะในเมืองใหญ่ซึ่งที่ดินมีราคาแพง มีปริมาณความต้องการที่อยู่อาศัยสูงและต้องการความสะดวกรวดเร็วในการเดินทางและอยู่อาศัย อาคารชุดพักอาศัยมีความพิเศษและแตกต่างจากที่อยู่อาศัยประเภทอื่นเนื่องจากมีการตราไว้ทางกฎหมายว่าเป็นอาคารที่สามารถแยกการถือกรรมสิทธิ์ออกเป็นส่วนๆหรือตามพื้นที่ได้ โดยในกรณีอาคารชุดพักอาศัยนี้ห้องชุดถือเป็น “ทรัพย์สินส่วนบุคคล”ตามกรรมสิทธิ์ของเจ้าของห้องชุดและเจ้าของห้องชุดทั้งหมดมีกรรมสิทธิ์ร่วมกันในทรัพย์สินที่กำหนดไว้ว่าเป็นของส่วนกลางที่เรียกว่า “ทรัพย์ส่วนกลาง” การพักอาศัยอยู่ในอาคารชุดหรือคอนโดมิเนียมจึงสามารถตอบสนองรูปแบบการดำเนินชีวิตดังกล่าวได้เป็นอย่างดี เพราะสามารถทำกิจกรรมได้ตามความต้องการของตนเอง อีกทั้งการเลือกซื้อที่พักอาศัยใกล้ที่ทำงานสามารถลดเวลาการเดินทางไปทำงานได้เป็นอย่างดี และปรากฏการณ์เหล่านี้ส่งผลให้รูปแบบหรือพฤติกรรมการพักอาศัยในปัจจุบันปรับเปลี่ยนจากแนวราบหรือพักอาศัยในบ้านเดี่ยวหรือทาวน์เฮาส์เป็นการพักอาศัยในแนวสูงหรือการพักอาศัยในอาคารชุด

อย่างไรก็ตามจากการที่ตลาดคอนโดมิเนียมหรืออาคารชุดขยายตัว และส่งผลให้การพักอาศัยในอาคารชุดมีผู้พักอาศัยจำนวนมากขึ้น สถานการณ์ดังกล่าวย่อมเกิดโอกาสที่ผู้พักอาศัยจะประสบปัญหาและได้รับผลกระทบต่างๆ ได้แก่ ปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่ต้องใช้ร่วมกับผู้อื่น เช่น ลิฟต์โดยสาร ทางเดินลิฟต์ ที่จอดรถยนต์ สระว่ายน้ำ สถานที่ทิ้งขยะ รวมทั้งปัญหาพื้นที่จอดรถยนต์ ปัญหาการใช้เครื่องออกกำลังกายที่มีไม่เพียงพอ ปัญหาการส่งเสียงดังรบกวน ปัญหาของตัวอาคาร ปัญหาการทำอาหารในห้องชุดตลอดจนปัญหาในการใช้พื้นที่ส่วนกลาง ปัญหาการเข้าร่วมประชุมของเจ้าของร่วม ปัญหาการเลี้ยงสัตว์ ปัญหาเพื่อนบ้าน ปัญหาการค้างชำระค่าส่วนกลาง ปัญหาน้ำรั่ว ปัญหาสัญญาณโทรศัพท์ ปัญหาด้านความปลอดภัย ปัญหาการบริหารงานของนิติบุคคลอาคารชุด ปัญหาความชำรุดเสียหายของอาคาร ปัญหาของการจัดส่งพัสดุ การรับฝากส่งอาหารแบบเดลิเวอร์รี่ เป็นต้น (พิสิฐ ชูประสิทธิ, 2558)

จากปัญหาดังที่กล่าวมา การจัดการอาคารชุดแบบมืออาชีพ จึงเข้ามามีบทบาทและความ

สำคัญอย่างมากในตลาดอสังหาริมทรัพย์ประเภทอาคารชุด เพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การพัฒนาและการดำเนินงานในโครงการนั้นเหล่านั้นประสบความสำเร็จ โดยทำให้ผู้ใช้อาคารหรือผู้อยู่อาศัยเกิดความพึงพอใจ และในขณะเดียวกันก็สามารถสร้างผลตอบแทนในการลงทุนให้กับเจ้าของอาคารชุด ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะผู้จัดการอาคารชุดริธี่มรัชดา-ห้วยขวาง ซึ่งอยู่ภายใต้การบริหารจัดการของบริษัทสมาร์ทเซอร์วิส แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด เล็งเห็นความสำคัญ จึงทำการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการจัดการอาคารชุด เพื่อก้าวสู่ความสำเร็จอย่างมืออาชีพ โดยผลการวิจัยจะทำให้ได้นวัตกรรมการจัดการอาคารชุด ซึ่งเป็นวิธีการจัดการอาคารชุดในรูปแบบที่แปลกใหม่และมีประสิทธิภาพ โดยก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งกับบริษัทฯ และผู้พักอาศัยอย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการอาคารชุดสู่ความสำเร็จอย่างมืออาชีพของบริษัท สมาร์ทเซอร์วิส แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด

2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมการจัดการอาคารชุดสู่ความสำเร็จอย่างมืออาชีพบริษัท สมาร์ทเซอร์วิส แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด

3. เพื่อทดลองใช้และประเมินผลการทดลองใช้นวัตกรรมการจัดการอาคารชุดสู่ความสำเร็จอย่างมืออาชีพบริษัท สมาร์ทเซอร์วิส แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development R&D) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกต แบบมีส่วนร่วม และการประชุมระดมความคิดเห็น กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย

1. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้สัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาในการจัดอาคารชุดสู่ความสำเร็จอย่างมืออาชีพ ได้แก่ผู้พักอาศัยในอาคารชุดริธี่มรัชดา-ห้วยขวาง และผู้บริหารพนักงาน ในบริษัท สมาร์ทเซอร์วิส แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด จำนวน 20 คน ตามเกณฑ์ของ Saaty (1970, pp. 9-26) โดยการเลือกแบบเจาะจง กำหนดคุณสมบัติเป็นผู้พักอาศัยและพนักงานในบริษัทสมาร์ทเซอร์วิสฯ เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี ที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องอาคารชุดได้

2. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้สนทนากลุ่มเพื่อศึกษาความต้องการในการจัดการอาคารชุดสู่ความสำเร็จผู้จัดการอาคารชุด ผู้จัดการพื้นที่และพนักงาน จำนวน 10 คน ตามเกณฑ์การกำหนดคุณสมบัติเป็นผู้จัดการไม่น้อยกว่า 1 ปี ที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องอาคารชุดได้

3. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการประชุมระดมความคิดเห็น คือ ผู้บริหารระดับสูง ผู้จัดการพื้นที่ ผู้จัดการอาคารชุด พนักงานโครงการ ผู้พักอาศัย รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สมาคมธุรกิจบริหารการจัดการอาคารชุด เจ้าของธุรกิจ จำนวน 30 คน ตามเกณฑ์ของ Burn & Grove (2005)

4. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการนำนวัตกรรมไปสู่การปฏิบัติคือพนักงานผู้ให้บริการในโครงการริธึ่มรัชดาห้วยขวาง โดยการคัดเลือกแบบอาสาสมัคร ต้องได้รับอนุญาตให้เข้าร่วมกิจกรรมจากหัวหน้างานได้ จำนวน 30 คนตามเกณฑ์ของ Burn & Grove (2005)

5. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการประเมินผลการทดลองใช้นวัตกรรมคือ ผู้บริหารระดับสูง ผู้จัดการพื้นที่ ผู้จัดการอาคารชุด พนักงานที่เข้าร่วมโครงการ รวมถึงผู้พักอาศัยที่มีข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการจัดการอาคารชุดมากที่สุด 5 ลำดับ รวมทั้งสิ้น 19 คน ตามเกณฑ์ของ Delbecq et al. (1975)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังนี้ 1) ประเด็นสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายดังนี้ (1) ประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพปัญหาและความต้องการการจัดการอาคารชุดสู่ความสำเร็จอย่างมืออาชีพของบริษัท สมาร์ทเซอร์วิส แอนด์แมเนจเม้นท์ จำกัด และ (2) ประเด็นสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้พักอาศัยในอาคารชุดภายใต้การบริหารจัดการของบริษัทฯเป็นการประเมิน ในด้านการจัดการความปลอดภัย ด้านการจัดการการซ่อมบำรุง และด้านการจัดการการให้บริการ 2) ประเด็นการสนทนากลุ่ม เกี่ยวกับความต้องการในการจัดการอาคารชุดสู่ความสำเร็จอย่างมืออาชีพของบริษัท สมาร์ท เซอร์วิส แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด 3) ประเด็นระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมการจัดการอาคารชุดสู่ความสำเร็จอย่างมืออาชีพของบริษัท สมาร์ทเซอร์วิส แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยและพัฒนา ประกอบด้วย การศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อพัฒนานวัตกรรมการจัดการอาคารชุด โดยมีขั้นตอนและวิธีการในการศึกษาตามขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนา (R&D) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และความต้องการในการพัฒนาการจัดการอาคารชุดในขั้นตอนนี้ใช้วิธีการ สัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเป้าหมายในประเด็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาในการพัฒนาจัดการอาคารชุดสู่ความสำเร็จอย่างมืออาชีพและสนทนากลุ่มเกี่ยวกับความต้องการในการจัดการอาคารชุดสู่ความสำเร็จอย่างมืออาชีพ

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนานวัตกรรมการจัดการอาคารชุดสู่ความสำเร็จอย่างมืออาชีพนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 มาสังเคราะห์ร่วมกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การจัดเวทีระดมความเห็น กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการประชุมระดมความคิดเห็น คือ ผู้บริหารระดับสูง ผู้จัดการพื้นที่ ผู้จัดการอาคารชุด พนักงานโครงการ ผู้พักอาศัย รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สมาคมธุรกิจบริหารการจัดการอาคารชุด เจ้าของธุรกิจ จำนวน 30 คน เพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมการจัดการอาคารชุดสู่ความสำเร็จ ว่าควรพัฒนาเป็นนวัตกรรมอะไรได้บ้าง อย่างไร จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มัลลิกา ดอกไม้ทอง (2550) ได้สรุปว่าความเป็นมืออาชีพเป็นความสามารถซึ่งเป็นทักษะ

พิเศษเฉพาะด้านของบุคคลหรือกลุ่มคนผู้ทำงานในวิชาชีพนั้นๆ ส่วนวิฑูรย์ สิมะโชคดี (2564, หน้า 26-40) ได้สรุปว่า ความเป็นมืออาชีพ เป็นลักษณะที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ และมีความชำนาญเป็นพิเศษในวิชาชีพของตนสามารถปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานอย่างถูกต้อง และสามารถประกันคุณภาพของงานที่ทำได้ รวมทั้งการมีไหวพริบในการจัดการแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วแม่นยำและทำงานอย่างจริงจัง โดยมุ่งมั่นตั้งใจให้เกิดผลงานที่ดีที่สุด สอดคล้องกับเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2561) ได้สรุปว่า ความเป็นมืออาชีพ นั้นเป็นคุณลักษณะของการมีความรอบรู้ เชี่ยวชาญชำนาญพิเศษในวิชาชีพของตน สามารถปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานอย่างถูกต้อง มีไหวพริบในการจัดการแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วแม่นยำ และลงมือทำอย่างจริงจัง มุ่งมั่นตั้งใจให้เกิดผลงานที่ดีที่สุด ดังนั้น ความเป็นมืออาชีพเป็นแนวคิดที่อธิบายถึงลักษณะของความเป็นมืออาชีพ ซึ่งประกอบด้วยความมีคุณภาพ ความชำนาญ ผู้วิจัยทบทวนแนวคิดดังกล่าวนี้ เพื่อนำมากำหนดเกณฑ์มาตรฐานในความเป็นมืออาชีพโดยที่ต้องมีการจัดการอย่างเชี่ยวชาญและชำนาญ สามารถแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็ว แม่นยำ และจริงจัง ตามมาตรฐานการปฏิบัติงานในอาคารชุด ทั้งนี้การดำเนินการใดๆ ในปัจจุบันพบว่า ความเป็นมืออาชีพมีความสำคัญมากขึ้น โดยเฉพาะในธุรกิจที่ใช้เทคโนโลยีที่ต้องการความถูกต้องและแม่นยำสูง ดังนั้นในองค์กรที่มีผู้นำหรือผู้บริหารมืออาชีพรวมทั้งพนักงานมืออาชีพจะสามารถนำความสำเร็จมาสู่ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ได้

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองนวัตกรรมการจัดการอาคารชุดสู่ความสำเร็จอย่างมืออาชีพ ในขั้นตอนนี้เป็นการลงมือปฏิบัติจริงโดยดำเนินการผ่านกิจกรรมต่างๆ ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมทุกภาคีประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการอาคารชุดฯ ไปลงมือปฏิบัติ ในขั้นตอนนี้มีกระบวนการ ดังนี้ 1) จัดตั้งคณะทำงานหรือผู้รับผิดชอบ 2) ประชุมเพื่อมอบหมายงาน 3) จัดทำแผนปฏิบัติงานภายใต้นวัตกรรมการจัดการอาคารชุดสู่ความสำเร็จอย่างมืออาชีพฯ และ 4) ดำเนินการใช้นวัตกรรมการจัดการอาคารชุดสู่ความสำเร็จอย่างมืออาชีพฯ ตั้งแต่เดือนมกราคม 2567 - เมษายน 2567 รวมทั้งสิ้น 4 เดือน

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลการทดลองใช้นวัตกรรมการจัดการอาคารชุดสู่ความสำเร็จอย่างมืออาชีพฯ ในขั้นตอนนี้เป็นการประเมินผลนำนวัตกรรมไปสู่การปฏิบัติ โดยการประเมินผลผลิต (Outputs) และผลลัพธ์ (Outcomes) รวมทั้งประโยชน์ที่เกิดขึ้น ดังนี้ 1) ประเมินผลผลิต ผลลัพธ์จากการใช้นวัตกรรมการจัดการอาคารชุดสู่ความสำเร็จอย่างมืออาชีพฯที่ถูกพัฒนาขึ้น 2) ประเมินประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับผู้พักอาศัยในอาคารชุดโดยเลือกแบบเจาะจงผู้พักอาศัยที่มีร้องเรียนด้านการบริการมากที่สุด 5 อันดับแรก จากอาคารชุดริธึ่มรัชดา ห้วยขวาง โดยประเมินจากความพึงพอใจของผู้พักอาศัย และผู้เข้าร่วมกิจกรรมฯ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก

การตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล วิธีการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้เทคนิคสามเส้า ซึ่งเป็นการตรวจสอบข้อมูลโดยการพิจารณาถึง

เวลา สถานที่ และบุคคล ถ้าหากมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับเวลา สถานที่ และบุคคลผู้ให้ข้อมูลแล้วข้อมูลที่ได้จะเหมือนเดิมหรือไม่ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการวิเคราะห์ในเบื้องต้นไปพร้อมๆ กับการเก็บข้อมูลในแต่ละครั้งที่เก็บข้อมูลจะบันทึกข้อมูลอย่างละเอียดแล้วนำมาจัดเป็นหมวดหมู่ แยกประเภท และวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดหรือทฤษฎีเพื่อหาข้อสรุปแล้วจึงนำเสนอรายงานผลการวิจัยแบบบรรยาย

การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยนำเค้าโครงวิทยานิพนธ์เสนอต่อคณะกรรมการจริยธรรมของคณะศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ รหัสโครงการ LA 6 /2566 (วันที่ 17 กันยายน 2566) ได้พิทักษ์สิทธิ์กลุ่มเป้าหมายโดยอธิบายให้กลุ่มเป้าหมายทราบเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินการเก็บข้อมูลในการวิจัย ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย สิทธิของกลุ่มเป้าหมายในการตอบรับหรือปฏิเสธในการเข้าร่วมการวิจัยซึ่งไม่มีผลต่อการทำงานและการพักอาศัยในอาคาร โดยให้กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ตัดสินใจในการเข้าร่วมการวิจัยด้วยตนเอง

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนานวัตกรรมในการจัดการอาคารชุดสู่ความสำเร็จอย่างมืออาชีพของบริษัท สมาร์ทเซอร์วิส แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการอาคารชุดสู่ ความสำเร็จแบบมืออาชีพของบริษัท สมาร์ทเซอร์วิส แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันในการจัดการอาคารชุดสู่ความสำเร็จอย่างมืออาชีพฯ พบว่า 1) ด้านการบำรุงรักษาในด้านกายภาพทั้งภายในและภายนอกอาคารฯ มีความสะอาด เรียบร้อย ห้องน้ำสะอาด พนักงานมีการใส่ใจดูแลอย่างดี มีการจัดการอย่างดี 2) ในด้านการบริหารทั่วไปนั้นได้ดำเนินการจ้างบริษัทคู่สัญญาทุกฝ่ายเข้ามาทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ในการให้บริการ ประกอบด้วยงานแม่บ้าน งานรักษาความสะอาดในและนอกอาคาร การดูแลพื้นที่ส่วนกลาง งานดูแลภูมิทัศน์ งานรักษาความปลอดภัยมีการตรวจเช็คการเข้าออก มีระบบสแกนขึ้นบนอาคาร 3) ในด้านบริหารการเงินมีการตั้งงบประมาณที่เหมาะสม มีเงินสะสมมากเพียงพอสำหรับการใช้งานต่างๆ การซ่อมแซม การปรับปรุง และ 4) ในด้านบริหารบุคลากรอยู่ภายใต้อำนาจหน้าที่ของผู้จัดการที่ควบคุมการทำงานของพนักงานทุกคน

ผลการวิจัยสภาพปัญหา 1) การจัดการด้านบำรุงรักษาพบว่ามีปัญหาเรื่องปัญหาในเรื่องการซ่อมแซมและการบำรุงรักษาอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ในการแก้ไขงานระบบต่างๆ ล่าช้า ใช้เวลานานเกินไป 2) ด้านบริหารทั่วไปพบว่ามีปัญหาในการควบคุมดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของบริษัทคู่สัญญาให้ดำเนินการตามเงื่อนไข ประกอบด้วยการรักษาความสะอาด รักษาความปลอดภัย และยังคลอบคลุมไปถึงเรื่องการจัดการที่จอดรถยังมีบุคคลภายนอกเข้ามาจอดรถ 3) ด้านบริหารการเงินพบว่ามีปัญหาการบริหารงบประมาณล่าช้า ยังมีปัญหาในการนำเงินมาใช้ในการบริหารไม่ได้ทัน

ท่วงที เก็บเงินไม่ได้ตามเป้าหมาย การจัดเก็บค่าส่วนกลางล่าช้า ไม่มีระบบเรียกเก็บโดยตรงทำให้การจัดเก็บไม่เป็นตามแผนงานที่กำหนดไว้ และ 4) ด้านบริหารบุคคลากรพบว่ามีปัญหาในการควบคุมดูแลบุคลากรเกี่ยวกับพฤติกรรมการพูดจาไม่สุภาพ ไม่มีมนุษย์สัมพันธ์ พนักงานรักษาความปลอดภัย การแต่งกายไม่เรียบร้อยเปลี่ยนพนักงานบ่อยทำให้การทำงานไม่ต่อเนื่อง

ผลการวิจัยความต้องการในการจัดการอาคารชุดสู่ความสำเร็จอย่างมืออาชีพ พบว่า 1) ด้านการบำรุงรักษาต้องการให้มีการดูแลบำรุงรักษาระบบงานของฝ่ายวิศวกรรม อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ และให้พื้นที่ส่วนกลางให้มีความสะอาดสวยงามอยู่ตลอด 2) ในด้านบริหารทั่วไป ต้องการให้มีการควบคุมดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของบริษัทคู่สัญญา ต้องการให้เพิ่มทักษะในการทำงานเป็นทีม 3) ด้านบริหารการเงินต้องการให้มีการควบคุมดูแลเกี่ยวกับด้านการเงินโดยต้องวางระบบบัญชี จัดเตรียมเอกสารด้านบัญชีและการเงิน ต้องการมีแอปพลิเคชันในการเก็บเงินค่าส่วนกลาง และ 4) ในด้านบริหารบุคลากรต้องการให้มีการควบคุมดูแลบุคลากรที่ทำงานในโครงการให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสม แต่งกายสุภาพ รวมทั้งต้องพัฒนาบุคลากรโดยการฝึกอบรม และพัฒนาทีมงาน

2. ผลการพัฒนานวัตกรรมการจัดการอาคารชุดสู่ความสำเร็จอย่างมืออาชีพ ของบริษัท สมาร์ท เซอร์วิส แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด โดยการประชุมระดมความเห็นและการวิพากษ์เพื่อพิจารณาความเหมาะสมและประโยชน์ที่ได้รับ รวมทั้งเลือกกิจกรรมที่จะนำไปสู่การปฏิบัติจากผู้มีส่วนได้เสียประกอบด้วยผู้พักอาศัย ทีมผู้บริหารและนักวิชาการ จนได้นวัตกรรมที่สมบูรณ์ 4 นวัตกรรม ดังนี้ 1) นวัตกรรมการบำรุงรักษา มี 3 กิจกรรม 2) นวัตกรรมการบริหารทั่วไปมี 3 กิจกรรม 3) นวัตกรรมบริหารการเงินมี 2 กิจกรรม และ 4) นวัตกรรมการบริหารบุคลากรมี 2 กิจกรรม

3. การทดลองใช้และประเมินผล การทดลองใช้นวัตกรรมการจัดการอาคารชุดสู่ความสำเร็จอย่างมืออาชีพโดยการพิจารณาเลือกตามความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้เสีย ได้ดำเนินการดังนี้

3.1 นวัตกรรมการบำรุงรักษาได้ดำเนินการ 3 กิจกรรมดังนี้ 1) การจัดการด้วย Smart Care เป็นจัดการบำรุงรักษา ระบบไฟฟ้า ระบบประปา และระบบสัญญาณเตือนไฟไหม้ 2) การจัดการความปลอดภัยด้วย Smart Zero Red Alert เป็นการจัดการความปลอดภัยในห้องชุดกรณีที่ผู้พักอาศัยเดินทางไปต่างจังหวัดหรือไม่อยู่ห้องเป็นเวลา 3 วันขึ้นไป และ 3) การบำรุงรักษาอย่างชาญฉลาดSmart Maintenance เป็นการบำรุงรักษาเครื่องจักร รวมถึงระบบของอุปกรณ์สนับสนุนการทำงานของเครื่องจักรต่างๆ

3.2 นวัตกรรมการบริหารทั่วไปได้ดำเนินการ 3 กิจกรรมดังนี้ 1) การจัดการด้วย Smart Katsan เป็นระบบคัดกรองผู้มาติดต่อและดูแลความปลอดภัยในโครงการที่เข้ามาช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่ให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น มีการตรวจสอบข้อมูลลงทะเบียนของผู้พักอาศัย 2) การประชาสัมพันธ์ด้วย Smart World เป็นการเพิ่มประสบการณ์ที่ครบทุกด้านของเรื่องการอยู่

อาศัยโดยผ่านแอปพลิเคชั่นในรูปแบบ “ครบจบในแอปเดียว” และ 3) การจัดการนำส่งพัสดุ ด้วย Smart Parcel โดยการบริหารการจัดส่งพัสดุบนโทรศัพท์มือถือด้วยระบบ Urbanice แอปพลิเคชั่นการนำจ่ายรับพัสดุแทนการใช้กระดาษโน๊ตที่นำส่งในตู้จดหมาย

3.3 นวัตกรรมบริหารการเงินได้ดำเนินการ 2 กิจกรรมดังนี้ 1) การจัดการด้วย Smart Financial เป็นนวัตกรรมของบริการทางการเงินที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงด้านดิจิทัลและเทคโนโลยีใหม่ๆ ในด้านการบริการทางการเงิน และ 2) การจ่ายเงินแบบ Smart Payment เป็นการชำระเงินในระบบดิจิตอลเป็นการจ่ายเงินค่าพักอาศัยและค่าส่วนกลาง โดยไม่ต้องใช้เงินสดมาชำระ

3.4 นวัตกรรมการบริหารบุคลากรได้ดำเนินการ 2 กิจกรรมดังนี้ 1) การบริหารบุคคลด้วย Smart Niti เป็นการตรวจสอบการทำงานของบุคลากรในด้านความโปร่งใสในการทำงานของนิติบุคคลอาคารชุด และ 2) การพัฒนาบุคลากรด้วย Smart Training เป็นนวัตกรรมการพัฒนาด้วยวิธีการฝึกอบรมบุคลากรด้วยระบบเทคโนโลยีดิจิทัล โดยใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีไอโอทีเป็นการเรียนรู้ในระบบ Internet of Thing (IoT) ส่วนผลการประเมินการทดลองใช้นวัตกรรมการจัดการอาคารชุดสู่ความสำเร็จอย่างมืออาชีพของบริษัท สมาร์ทเซอร์วิส แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัดพบว่า พนักงานที่เข้าร่วมกิจกรรมนี้มีความพึงพอใจในประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการจัดการด้วย Smart Care โดยการบำรุงรักษาอุปกรณ์ในห้องชุดประกอบด้วย ระบบไฟฟ้า ระบบประปา และระบบสัญญาณเตือนไฟไหม้ ส่งผลดีต่ออาคารชุด และผู้พักอาศัยพึงพอใจมากที่ได้รับความสะดวกสบายในการใช้งาน ได้รับความปลอดภัยจากการตรวจสอบระบบต่างๆ อย่างสม่ำเสมอทำให้ เกิดความมั่นใจในความปลอดภัยในชีวิต อีกทั้งการจัดการความปลอดภัยด้วยระบบ Smart Zero Red Alert นั้นช่วยดูแลห้องชุดสำหรับผู้พักอาศัยที่ไม่อยู่ห้องเป็นเวลาหลายวัน เพียงแจ้งช่างไปดำเนินการให้ และการบำรุงรักษาอย่างชาญฉลาดSmart Maintenance เป็นการตรวจสอบดูแลอุปกรณ์ต่างๆ ในทุกระบบของอาคารชุดมีความปลอดภัย ส่งผลดีต่อคุณภาพชีวิตของผู้พักอาศัย

ผลการประเมินนวัตกรรมการบริหารทั่วไปพบว่า ผู้บริหารและพนักงานพึงพอใจที่มีการจัดการด้วย Smart Katsan ทำให้มีความปลอดภัยมากขึ้น มีโปรแกรมคิดเงินค่าที่จอดรถ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อโครงการ ส่วนSmart World เป็นการเพิ่มช่องทางการสื่อสารกับผู้พักอาศัยในรูปแบบใหม่ ใช้แอปพลิเคชั่นทำให้สะดวก รวดเร็วและทันสมัย และการจัดการนำส่งพัสดุ ด้วย Smart Parcel นั้นเป็นการรักษาจดหมาย สิ่งของ พัสดุและเอกสารต่างๆของผู้พักอาศัยทำให้ได้รับพัสดุครบถ้วนทันเวลา ส่วนผู้พักอาศัยมีความพึงพอใจที่ได้รับความสะดวกสบายในการใช้งานแอปพลิเคชั่นที่ใช้งานง่ายเพียงมือถือเครื่องเดียวใช้ได้ในทุกๆกิจกรรมของโครงการ

ผลการประเมินการนำนวัตกรรมบริหารการเงินไปสู่การปฏิบัติพบว่า ผู้บริหารและพนักงานที่เข้าร่วมกิจกรรมนี้มีความพึงพอใจที่มีการนำเอา

แอปพลิเคชั่นใหม่มาใช้ในการจัดเก็บค่าส่วนกลาง มาเรียกเก็บกับเจ้าของร่วมได้ครบถ้วนและได้รับชำระได้อย่างรวดเร็วมีการลงบันทึกผ่านระบบแอปพลิเคชั่นส่งให้เจ้าของร่วมได้อย่างรวดเร็ว

ผลการประเมินการนำนวัตกรรมบริหารบุคลากรไปสู่การปฏิบัติพบว่าการบริหารบุคคลด้วย Smart Nitiก่อให้เกิดประโยชน์ในการตรวจสอบการทำงานของบุคลากรในด้านความโปร่งใสในการทำงานของนิติบุคคลอาคารชุด ซึ่งผู้บริหารพึงพอใจมากที่มีระบบในการตรวจสอบ ส่วนในการพัฒนาบุคลากรด้วย Smart Training นั้นพนักงานและผู้บริหารต่างพึงพอใจที่มีวิธีการฝึกอบรมบุคลากรด้วยระบบเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัย

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยการพัฒนานวัตกรรมในการจัดการอาคารชุดสู่ความสำเร็จอย่างมืออาชีพของบริษัท สมาร์ทเซอร์วิส แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการอาคารชุดสู่ความสำเร็จแบบมืออาชีพของบริษัท สมาร์ทเซอร์วิส แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันในการจัดการอาคารชุดสู่ความสำเร็จอย่างมืออาชีพของบริษัท สมาร์ทเซอร์วิส แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด พบว่า ด้านการบำรุงรักษาในด้านกายภาพทั้งภายในและภายนอกอาคารฯ มีความสะอาด เรียบร้อย ห้องน้ำสะอาด ทั้งนี้เพราะบริษัท สมาร์ทเซอร์วิส แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัดเอาใจใส่ดูแลผู้พักอาศัยเป็นอย่างดีมีการจ้างนิติบุคลประกอบด้วยพนักงานทุกประเภท สอดคล้องกับบการวิจัยของวิชชุลดา ศรีบุตร และคณะ (2561, หน้า 233-246) พบว่า การบริหารจัดการทรัพยากรกายภาพอาคารชุดของบริษัทบริหารส่วนกลางนิติบุคคลในประเทศไทย ประเด็นที่มีการบริหารจัดการทรัพยากรกายภาพด้านการจัดการทางกายภาพสูงมากที่สุด คือ ด้านการดูแลรักษาความปลอดภัย การดูแลรักษาความสะอาด และการซ่อมแซมบำรุงรักษา

ส่วนในด้านการบริหารทั่วไปนั้นได้ดำเนินการจ้างบริษัทคู่สัญญาทุกฝ่ายเข้ามาทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ในการให้บริการ เนื่องจากโครงการฯ ไม่สามารถจัดการดูแลโครงการด้วยตัวเองจึงต้องจ้างจากภายนอกซึ่งเป็นเรื่องปกติที่โครงการที่อยู่อาศัยในรูปแบบคอนโดมิเนียมจำเป็นต้องจ้างบริษัทคู่สัญญามาช่วยทำงาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของวีรวัฒน์ ลลิตชัยวศิน และคณะ (2561, หน้า 56-68) ได้วิจัยเรื่องคุณภาพการให้บริการของนิติบุคคลอาคารชุดบริษัทพรีโม แมเนจเม้นท์ จำกัด ได้ให้ข้อเสนอแนะว่านิติบุคคลควรให้ความสำคัญในเรื่องความรู้ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ต่อการบริการเพื่อสามารถให้ความช่วยเหลือและสามารถวิเคราะห์ความต้องการหรือแก้ไขปัญหาของผู้ใช้บริการได้

ในด้านบริหารการเงินมีการตั้งงบประมาณที่เหมาะสม มีเงินสะสมมากเพียงพอสำหรับการใช้งานต่างๆ การซ่อมแซม การปรับปรุง ทั้งนี้เพราะเรื่องการเงินเป็นปัจจัยหลักในการควบคุมการดำเนินงาน ดังนั้นในสภาพการจัดการจึงควรมีความรอบคอบจำเป็นต้องมีเงินสะสมไว้ในการบริหาร

จัดการ ถ้าปราศจากเงินการดำเนินโครงการคงไม่ประสบผลสำเร็จ สอดคล้องกับผลการวิจัยของวาทิต เหมไหรณย์ (2560) พบว่า ค่าใช้จ่ายในการบริหารทรัพยากรกายภาพ (Facility Management) ของอาคารชุดซึ่งแยกเป็นค่าใช้จ่ายดำเนินการอาคาร (Facility Management Expense) และค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุน (Facility Capital investment

ส่วนสภาพปัญหาในการจัดการอาคารชุดสู่ความสำเร็จอย่างมืออาชีพของบริษัทสมาร์ทเซอร์วิส แอนด์ แมเนจเม้นท์จำกัด พบว่า ในด้านการบำรุงรักษามีปัญหาในเรื่องการซ่อมแซมและการบำรุงรักษาอุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้ในการแก้ไขงานระบบต่างๆ ล่าช้า ใช้เวลานานเกินไปที่เป็นเช่นนี้เพราะการดูแลอาคารชุดนั้นมีภารกิจมากมายหลายด้านที่เกี่ยวกับการบำรุงรักษา การซ่อมแซมระบบต่างๆมากมาย ดังนั้นถ้ามีการชำรุดเสียหายต้องใช้เวลาในการแก้ไข ต้องสั่งซื้ออุปกรณ์ซึ่งในบางครั้งอาจจะต้องเสียเวลารอคอยนาน จึงทำให้ผู้พักอาศัยเกิดความไม่พอใจในความล่าช้าจึงเป็นปัญหาในที่สุด เช่นเดียวกับงานวิจัยของปาริชาติ โลหิตไทย (2560) ได้ศึกษาปัญหาในการบริหารอาคารชุดพบว่ามีปัญหาด้านการบำรุงรักษาอาคารชุดมีรอยร้าวภายในและภายนอกอาคาร และระบบน้ำประปามีการชำรุดสึกหรอในขณะที่ลูกบ้านไม่อยู่ห้องเป็นเวลานานๆ สายฉีดชำระ มิเตอร์น้ำชำรุด และระบบความสะอาดถังขยะไม่เพียงพอ มีสัตว์เลี้ยงภายในอาคาร

ผลการวิจัยสภาพปัญหาในด้านบริหารทั่วไปพบว่ามีปัญหาในการควบคุมดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของบริษัทคู่สัญญาให้ดำเนินการตามเงื่อนไขทำให้เกิดปัญหา เช่น การจัดการที่จอดรถ ยังมีบุคคลภายนอกมาจอดรถในพื้นที่ของโครงการ ทั้งนี้เพราะทางโครงการยังไม่มีมาตรการทีเข้มงวดในระเบียบการจอดรถทำให้ที่จอดรถไม่เพียงพอ สอดคล้องกับแนวคิดของเสริชย์ โชตพานิช (2563) อธิบายว่างานบริการ/ปฏิบัติการอาคารคือบริการด้านอาคารซึ่งเป็นบริการพื้นฐานของทุกอาคาร โดยงานเหล่านี้รับผิดชอบโดยคณะกรรมการนิติบุคล หรือกลุ่มคนที่คณะกรรมการว่าจ้างมาช่วยดูแล งานบริการอาคารจึงจัดเป็นงานเชิงปฏิบัติ (Operational) ที่ต้องการผู้ปฏิบัติงาน (Doer) มารับผิดชอบดูแลกิจกรรมต่างๆ ทั้งเรื่องการดูแลความสะอาด ความปลอดภัยทุกรูปแบบรวมทั้งการจัดการที่จอดรถ

ผลการวิจัยสภาพปัญหาในการบริหารการเงิน พบว่ามีปัญหาการบริหารงบประมาณล่าช้า มีปัญหาในการนำเงินมาใช้ในการบริหารไม่ได้ทันท่วงที การจัดเก็บค่าส่วนกลางล่าช้า ไม่มีระบบเรียกเก็บโดยตรงทำให้การจัดเก็บไม่เป็นตามแผนงานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพราะวินัยในการชำระเงินค่าส่วนกลางเป็นสิ่งสำคัญหากผู้พักอาศัยชำระล่าช้าพร้อมกันหลายๆ ห้อง ทำให้ไม่มีเงินส่วนกลางที่จะมาบริหารจัดการส่งผลกระทบต่อไป สอดคล้องกับหลักการและแนวคิดของนคร มุธุศรี (2539) ได้อธิบายว่าปัญหาการจัดเก็บค่าใช้จ่าย ไม่มีเงินพอที่จะนำมาจ่าย โดยเฉพาะโครงการที่เพิ่งเปิดดำเนินการ ทำให้รายรับไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย ถ้ามีผู้ชำระหรือติดค้างค่าใช้จ่าย เจ้าของห้องชุด มักมีปัญหากับเจ้าของโครงการ และผลการวิจัยสภาพปัญหา

ในด้านการบริหารบุคลากรนั้น พบว่า มีปัญหาในการควบคุมดูแลบุคลากรเกี่ยวกับพฤติกรรมการพูดจาไม่สุภาพไม่มีมนุษย์สัมพันธ์พนักงานรักษาความปลอดภัยการแต่งกายไม่เรียบร้อยเปลี่ยนพนักงานบ่อยทำให้การทำงานไม่ต่อเนื่อง ที่เป็นเช่นนี้เพราะพนักงานรักษาความปลอดภัยเป็นบุคคลที่สำคัญในการดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความปลอดภัยในอาคารชุด ควรแต่งกายสุภาพเรียบร้อย ถูกต้องตามเครื่องแบบ และควรทำงานอย่างต่อเนื่องไม่ควรเปลี่ยนบ่อยเกินไป สอดคล้องกับงานวิจัยของธัญดา วุฒิภัทร์กมล (2554) ได้การวิจัยพบว่า การจัดการอาคารชุดของนิติบุคคลเคหะบางกะปิ ในการจัดการด้านบุคลากร ดำเนินการโดยการจัดองค์กรนิติบุคคล กำหนดหน้าที่และค่าตอบแทนที่เหมาะสม การจัดการด้านการเงินดำเนินการโดยการจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย ประชาสัมพันธ์ และบริหารจัดการด้านอื่นๆ จึงจำเป็นต้องอาศัยบุคลากรทีมีความรู้ประสบการณ์ในการดำเดินงานเพื่อทำหน้าที่จัดการดูแลทรัพย์สิน

ผลการวิจัยความต้องการในการจัดการอาคารชุดสู่ความสำเร็จอย่างมืออาชีพ พบว่า ด้านการบำรุงรักษาต้องการให้มีการดูแลบำรุงรักษาระบบงานของฝ่ายวิศวกรรม อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ และพื้นที่ส่วนกลางให้มีความสะอาดสวยงามอยู่ตลอด ทั้งนี้เพราะเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ มีความสำคัญต่อการดำเนินงานของอาคารชุดถ้าปราศจากเครื่องมือที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐานย่อมส่งผลกระทบต่อผู้พักอาศัย ดังนั้น ผู้พักอาศัยจึงต้องการให้ดูแลสิ่งเหล่านี้เป็นอย่างดีรวมทั้งการดูแลพื้นที่ส่วนกลางที่ผู้พักอาศัยได้ใช้บริการจำเป็นต้องสะอาดเรียบร้อย สอดคล้องกับการวิจัยของณวัลริณี สุวินิจวงษ์ (2562, หน้า 202-212) ได้วิจัยความต้องการของผู้เช่าอาคารสำนักงานพบว่าผู้เช่าร้านค้ามีความต้องการให้ฝ่ายบริหารอาคารจัดเรื่องการจัดการเรื่องความปลอดภัยในสวัสดิภาพและทรัพย์สิน ต้องการให้ดูแลจัดการให้มีระบบความปลอดภัยที่ได้มาตรฐาน รวมทั้งต้องการให้มีรักษาความปลอดภัยประจำลานจอดรถตลอด 24 ชั่วโมง

ส่วนความต้องการในการจัดการฯ ในด้านบริหารทั่วไป ต้องการให้มีการควบคุมดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของบริษัทคู่สัญญา ต้องการให้เพิ่มจำนวนคนทำงานและเพิ่มทักษะในการทำงานเป็นทีมทั้งนี้สาเหตุที่ผู้ปฏิบัติงานต้องการให้มีการควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของบริษัทคู่สัญญาเพราะเป็นผู้ที่ดำเนินการ บริหารจัดการ ดูแลในทุกภารกิจและทุกกิจกรรมของโครงการ ที่ประกอบด้วยการดูแลความสงบเรียบร้อย ให้ผู้พักอาศัยอยู่อย่างมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี สอดคล้องกับการวิจัยของณวัลริณี สุวินิจวงษ์ (2562, หน้า 202-212) ได้วิจัยความต้องการ ของผู้เช่าอาคารสำนักงานพบว่าผู้เช่าพื้นที่ร้านค้าต้องการความสำคัญกับการจัดการงานบริการต่างๆ และที่จอดรถมากที่สุด และความต้องการในการจัดการฯด้านบริหารการเงินต้องการให้มีการควบคุมดูแลเกี่ยวกับด้านการเงินโดยต้องวางระบบบัญชี จัดเตรียมเอกสารด้านบัญชีและการเงิน ต้องการมีแอปพลิเคชันในการเก็บเงินค่าส่วนกลาง ทั้งนี้เพราะเงินเป็นปัจจัยที่สำคัญมากในการดำเนินงานถ้าเก็บเงินไม่ได้ตามเป้าหมายของสัญญาอาจต้องเสียค่าปรับ รวมทั้งไม่สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพถ้า

ขาดเงินในการดำเนินงาน สอดคล้องกับการวิจัยของณวัลริณี สุวินิจวงษ์ (2562, หน้า 202-212) ได้วิจัยความต้องการ ของผู้เช่าอาคารสำนักงานพบว่า ผู้เช่าพื้นที่ร้านค้าต้องการจ่ายเงินค่าเช่าพื้นที่สัมพันธ์กับประเภทของธุรกิจและขนาดพื้นที่เช่า และความต้องการในการจัดการฯ ด้านการบริหารบุคลากร ต้องการให้มีการควบคุมดูแลบุคคลากรที่ทำงานในโครงการ ให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสม แต่งกายสุภาพ รวมทั้งต้องพัฒนาบุคลากรโดยการฝึกอบรม และพัฒนาทีมงาน และสอดคล้องกับการวิจัยของปาริชาติ โลหิตไทย (2560) พบว่าความต้องการในการแก้ไขปัญหาจากคณะกรรมการคือทางบริษัทควรส่งเจ้าหน้าที่ไปอบรมหลักสูตรรากฐานวิชาชีพการบริหารอาคารชุดกับสมาคมบริหารทรัพย์สินและให้มีการสอบใบประกอบวิชาชีพการบริหารอาคารชุดกับสมาคมดังกล่าวร่วมด้วยเพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ความรู้ของเจ้าหน้าที่นิติบุคคล

2. ผลการพัฒนานวัตกรรมในการจัดการอาคารชุดสู่ความสำเร็จอย่างมืออาชีพของบริษัทสมาร์ทเซอร์วิส แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด ผลพัฒนานวัตกรรมฯ พบว่า ได้ 4 นวัตกรรมฯ คือ นวัตกรรมการบำรุงรักษา นวัตกรรมการบริหารทั่วไป นวัตกรรมบริหารการเงิน และนวัตกรรมการบริหารบุคลากร ทั้งนี้นวัตกรรมที่ได้นี้มาจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการจัดการอาคารชุดที่ทุกคนได้ร่วมกันแสดงความเห็น จึงถือได้ว่าเป็นนวัตกรรมของทุกคนและต้องดำเนินการโดยทุกคนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม แตกต่างจากการวิจัยของธานี ก่อบุญ, ภัทรธิรา ผลงาม และธัญญาทิพ พิชิตการค้า (2566, หน้า 58-68) ได้พัฒนานวัตกรรมส่งเสริมคุณภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสหกรณ์ออมทรัพย์ จังหวัดสกลนครพบว่าได้ 2 นวัตกรรมคือนวัตกรรมบริการ และนวัตกรรมระบบ

3. ผลการทดลองใช้นวัตกรรมการจัดการอาคารชุดสู่ความสำเร็จอย่างมืออาชีพ ของบริษัทสมาร์ทเซอร์วิส แอนด์ แมเนจเม้นท์ มีดังนี้

3.1 ผลการนำนวัตกรรมการบำรุงรักษาได้ดำเนิน 3 กิจกรรมคือ 1) การจัดการด้วย Smart Care 2) การจัดการความปลอดภัยด้วย Smart Zero Red Alert และ 3) การบำรุงรักษาอย่างชาญฉลาดSmart Maintenance ทั้งนี้เพราะกิจกรรมทั้งหมดนี้มีส่วนสำคัญในการบำรุงรักษาอาคารเครื่องจักร เครื่องกลให้อยู่ในสภาพดีพร้อมใช้งานซึ่งจะนำไปสู่ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้พักอาศัย สอดคล้องกับงานวิจัยของจักรกฤษณ์ แสงใส และคณะ (2562) ได้จัดกิจกรรมการบำรุงรักษาพื้นที่ส่วนกลางสำหรับอาคารชุดพักอาศัย โดยใช้วิธีการบำรุงรักษาเชิงป้องกันที่เน้นการบำรุงรักษาในพื้นที่ส่วนกลางภายในอาคารยึดหลักกายภาพที่ส่งผลต่อการอำนวยความสะดวกผู้ใช้งาน ได้แก่ แผนการบำรุงรักษาห้องต่างๆในอาคารและแผนการบำรุงรักษาทางเดินห้องโถงและบันไดหลัก แผนการบำรุงรักษาพื้นที่จอดรถและแผนการบำรุงรักษาล็อบบี้

3.2 ผลการนำนวัตกรรมการบริหารทั่วไปไปสู่การปฏิบัติได้ดำเนิน 3 กิจกรรมคือ 1)การจัดการ ด้วย Smart Katsan 2) การประชาสัมพันธ์ด้วย Smart World และ 3) การจัดการนำส่งพัสดุ

ด้วย Smart Parcelทั้งนี้เพราะเป็นกิจกรรมที่มีส่วนส่งเสริมทำให้การบริหารทั่วไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น มีคัดกรองผู้มาติดต่อและดูแลความปลอดภัยในโครงการ มีการติดต่อสื่อสารและการนำส่งพัสดุผ่านแอปพลิเคชั่นทำให้รวดเร็วและปลอดภัยมากขึ้น ทั้งนี้การใช้แอปพลิเคชั่นเป็นเครื่องมือที่ทันสมัย ทันเหตการณ์และมีประสิทธิภาพสูง สมดังคำกล่าวที่ว่า “เรื่องครบ จบในแอปเดียว” สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษณี เสือใหญ่ (2560) ได้ศึกษาพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชั่นความพึงพอใจการนำไปใช้ประโยชน์ของคนในกรุงเทพมหานคร พบว่าพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชั่นไลน์ มีการนำไปใช้ประโยชน์ในการสื่อสารในด้านต่างๆ มาก เพราะการใช้แอปพลิเคชั่นไลน์ ในการสื่อสารสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ ได้อย่างมากมายและยังสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ ได้ อาทิเช่นด้านการสื่อสาร ด้านเวลา ด้านสังคม/การแสดงออก ด้านความบันเทิง ด้านการทำงาน

3.3 ผลการนำนวัตกรรมบริหารการเงินไปสู่การปฏิบัติ ได้ดำเนิน 2 กิจกรรมคือ 1) การจัดการ ด้วยSmart Financial และ 2) การจ่ายเงินแบบ Smart Payment ทั้งนี้เพราะเป็นบริการทางการเงินที่นำเทคโนโลยีใหม่ๆ ในด้านการบริการทางการเงินโดยการใช้แอปพลิเคชั่น ในการแจ้งเตือนการชำระค่าส่วนกลาง ค่าน้ำ ค่าไฟ และค่าใช้จ่ายอื่นๆที่เกิดขึ้น เช่น ค่าปรับ สอดคล้องกับการวิจัยของประกายเทียน สันนิถา (ม.ป.ป.) ได้วิจัยปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการผ่านแอปพลิเคชัน พบว่าพฤติกรรมการใช้บริการทางการเงินผ่านแอปพลิเคชัน นั้นถูกกำหนดด้วยปัจจัยด้านความเชื่อมั่น ด้านความปลอดภัย ด้านการตอบสนองความต้องการ และด้านการเข้าถึงการบริการ ตามลำดับ

3.4 ผลการนำนวัตกรรมการบริหารบุคลากรไปสู่การปฏิบัติ ได้ดำเนินการ 2 กิจกรรม คือ 1) การบริหารบุคคลด้วย Smart Niti และ 2) การพัฒนาบุคลากรด้วย Smart Training ทั้งนี้เป็นการจัดการบุคลากรที่ทันสมัยโดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาตรวจสอบการทำงานของบุคลากร รวมทั้งเป็นการฝึกอบรมบุคลากรด้วยระบบเทคโนโลยีดิจิทัล สอดคล้องกับงานวิจัยของจริยา ทิพย์หทัย (2565) ได้พัฒนาแอปพลิเคชัน ระบบการจัดการความรู้ภายในองค์กร โดยการออกแบบร่วมกับผู้เชี่ยวชาญพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันเพื่อให้บุคลากรทุกคนสามารถเข้าใช้งานและเข้าถึงข้อมูลความรู้ผ่านทางเว็บบราวเซอร์ทั้งบนเครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์เคลื่อนที่ด้วยเทคนิคการออกแบบหน้าเว็บไซต์แบบ Responsive Web Design เพื่อให้บุคลากรสามารถเรียนรู้และเข้าถึงความรู้ได้โดยสะดวก

ส่วนผลการประเมินการทดลองใช้นวัตกรรมการจัดการชุดสู่ความสำเร็จอย่างมืออาชีพของบริษัท สมาร์ทเซอร์วิส แอนด์ แมเนจเม้นท์พบว่าพนักงานที่เข้าร่วมมีความพึงพอใจในประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการใช้ในทุกนวัตกรรมผู้พักอาศัยพึงพอใจมากที่ได้รับความสะดวกสบายในการใช้งาน ได้รับความปลอดภัยจากการตรวจสอบระบบต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ โดยผู้บริหารมีความพึงพอใจในการจัดการทำให้มีเงินบริหารการจัดการได้

ดียิ่งขึ้นที่เป็นเช่นนี้เพราะเนื่องจากกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยทั้งหมดนี้อยู่ในโครงการอาคารชุดที่อยู่อาศัยที่บริหารจัดการโดยบริษัทสมาร์ท เซอร์วิส แอนด์ แมเนจเม้นท์ ซึ่งเป็นบริษัทชั้นนำของตลาดที่มีการรักษามาตรฐานการให้บริการในอยู่ในระดับที่ดีอยู่เสมอ เพื่อให้ผู้พักอาศัยหรือเจ้าของร่วมมีความประทับใจและไว้วางใจต่อสัญญาการการจ้างบริหารจัดการโครงการอาคารชุดของตนเองต่อไป เช่นเดียวกับผลการวิจัยของวรางคณา กรสิริภัคกุล (2564) พบว่า ระดับความพึงพอใจในการบริหารจัดการของบริษัทพร็อพเพอร์ตี้ แมเนจเม้นท์ในโครงการอาคารชุดที่อยู่อาศัยในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากข้อค้นพบทางการศึกษานำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในบริษัท สมาร์ทเซอร์วิส แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด ในการนำไปใช้กำหนดเป็นนโยบาย/แนวปฏิบัติในการจัดการในด้านการบำรุงรักษา การบริหารทั่วไปการบริหารการเงินและการบริหารบุคลากร

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ผลการศึกษาครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะที่จะนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นประโยชน์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไป เช่น ผู้ประกอบการในธุรกิจคอนโดมิเนียม อาคารชุด บ้านจัดสรร สามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ในธุรกิจของตนเองได้

3. ข้อเสนอแนะทางวิชาการ

ผลการศึกษาในครั้งนี้มีข้อเสนอแนะทางวิชาการที่มีเป็นประโยชน์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับรวมในธุรกิจคอนโดมิเนียม อาคารชุด บ้านจัดสรร ทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำเอกสาร ตำรา คู่มือการจัดการอาคารชุดสู่ความสำเร็จมืออาชีพเพื่อเผยแพร่ต่อไป

4. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาในเชิงลึกเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิตอล เช่น การพัฒนา AI ในการจัดการอาคารชุดสู่ความสำเร็จมืออาชีพ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยได้องค์ความรู้ในการพัฒนาองค์กรสู่ความสำเร็จอย่างมืออาชีพต้องได้รับความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนตั้งแต่พนักงานให้ความร่วมมือในการระดมความเห็นการพัฒนานวัตกรรมและการลงมือปฏิบัติต้องได้รับความยินยอมพร้อมใจจากพนักงาน รวมทั้งการประเมินผลการทดลองใช้นวัตกรรมต้องมาจากการมีส่วนร่วมอย่างสมบูรณ์ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กฤษณี เสือใหญ่. (2560). *พฤติกรรมการใช้แอพพลิเคชั่นไลน์ ความพึงพอใจและการนำไปใช้ประโยชน์ของคนในกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2561). *ภาพอนาคตและคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

จริยา ทิพย์หทัย. (2565). *การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันสำหรับการจัดการความรู้ของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

จักรกฤษณ์ แสงใส และคณะ. (2562). แผนการบำรุงรักษาพื้นที่ส่วนกลางสำหรับอาคารชุดพักอาศัย. *การประชุมวิชาการสำหรับนักศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 2, 7 มิถุนายน 2562* (หน้า 64-68). กรุงเทพฯ: คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ณวัลริณี สุวินิจวงษ์. (2562). ความต้องการ และความคาดหวังจากการจัดการอาคารของผู้เช่าอาคารสำนักงาน. *สาระศาสตร์*, 2(2562), 202-212.

ดวงรัตน์ เสือขำ. (2566). *สุขลักษณะของที่พักอาศัย.* นครปฐม: คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

ธัญดา วุฒิภัทร์กมล. (2554). *การจัดการอาคารชุดนิติบุคคล.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.

ธานี ก่อบุญ, ภัทรธิรา ผลงาม และธัญญาทิพ พิชิตการค้า. (2566). การพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมคุณภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสหกรณ์ออมทรัพย์ จังหวัดสกลนคร. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม,* 7(8), 58-68.

นคร มุธุศรี. (2539). *รายงานผลการวิจัยปัญหาของผู้พักอาศัยในอาคารสูงเขตบางกะปิ.* กรุงเทพฯ: คณะรัฐประสานศาสตร์ สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์.

ประกายเทียน สันนิถา. (ม.ป.ป.) *ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการผ่านแอปพลิเคชัน SCB Easy App ของลูกค้าธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน).* กรุงเทพฯ: คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ปาริชาติ โลหิตไทย. (2560). *แนวทางการพัฒนาเพื่อการบริหารอาคารชุด.* ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

พิสิฐ ชูประสิทธิ. (2558). *นิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร.* กรุงเทพฯ: หมู่บ้านจัดสรรไทย.

มัลลิกา ดอกไม้ทอง. (2550). *ผลกระทบของทักษะความเป็นมืออาชีพและประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีที่มีต่อการเพิ่มคุณค่าองค์การนักบัญชีธุรกิจ SMEs ในเขตภาคตะวันออเฉียงเหนือ.* มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วรางคณา กรสิริภัคกุล. (2564). *ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการบริหารจัดการของบริษัทพร็อพเพอร์ตี้ เมเนจเม้นท์ในโครงการอาคารชุดที่อยู่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล.* กรุงเทพฯ: คณะบริหารธุรกิจเพื่อสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วาทิต เหมไหรณย์. (2560). *โครงสร้างค่าใช้จ่ายในการจัดการและดูแลทรัพย์ส่วนกลางของนิติบุคคลอาคารชุด.* กรุงเทพฯ: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิชชุลดา ศรีบุตร. (2561). การบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกของนิติบุคคลอาคารชุด ในกรุงเทพและปริมณฑล. *วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิค*, 4(2), 233-246.

วิฑูรย์ สิมะโชคดี. (2564). ความเป็นมืออาชีพ. *TPA news Just One More Step,* 1(275), 26-40.

วีรวัฒน์ ลลิตชัยวศิน และคณะ. (2564). คุณภาพการให้บริการของนิติบุคคลอาคารชุด บริษัท พรีโม แมเนจเม้นท์ จำกัด. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์*, 13(3), 56-68.

เสริชย์ โชตพานิช. (2563). *โครงการการสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเพื่อลดความเหลื่อมล้ำโดยผ่านการปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยในอาคารสูง.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.).

Burns, N. & Grove, S. K. (2005). *The Practice of Nursing Research Conduct, Critique and Utilization*. London: Elsevier Saunders Company.

Delbecq, A. L., et al. (1975). *Group Techniques for Program Planning: A Guide to Nominal Group and Delphi Processes.* Glenview, IL: Scott, Foresman and Company.

Saaty, T. L. (1970). How to Make a Decision: The Analytic Hierarchy Process. *European Journal of Operational Research,* 48(1), 9-26.

Student Management Staff Burnout In Business School at Wuzhou Vocational College, Guangxi, China*

Rongbin Huang, Non Napratansuk, Pit Jitpakdee and Suriyajaras Techatunminasakul
School of Administrative Studies, Maejo University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: winit.phacharuen@gmail.com

Abstract

The purposes of this research were 1) to identify the problems of student managers in the Business College of Wuzhou Vocational College, 2) to identify the factors that lead to burnout among student managers in the Business College of Wuzhou Vocational College, 3) to apply competency theory to reduce the burnout of student managers in the Business College of Wuzhou Vocational and Technical College. This study adopts mixed methods, starting with quantitative and qualitative method. The research mainly includes literature analysis method, questionnaire survey method, and then adopts qualitative research, which defines the specific nature and characteristics of things or objects of study, and digs into the essence of the content related to burnout. Also, this research uses competency theory and two-factor theory.

The results revealed that:

1. The problems of student managers in business school of Wuzhou Vocational College is unclear division of labor leads to burnout.

2. The factors cause the burnout of student managers in business school of Wuzhou Vocational College isweakened sense of service, lack of understanding from students in their work, high work pressure, complicated work, difficulty in promotion, irrational appraisal system, and diminished enthusiasm for work.

3. The competency theory to find solution for burnout student is optimizing the performance appraisal system, optimizing the work mode, providing more training opportunities

*ได้รับบทความ: 4 มีนาคม 2567; แก้ไขบทความ: 9 ธันวาคม 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 23 ธันวาคม 2567
Received: March 4, 2024; Revised: December 9, 2024; Accepted: December 23, 2024

in the school, and self-competence enhancement. The research suggests that chools should establish fair and objective evaluation criteria, create incentive mechanisms to optimize work patterns, actively conduct training, and create a good work atmosphere and culture; individuals should establish good time management skills, clarify career motivations and values, continuous learning and professional development, and establish good communication and cooperative relationships.

Keywords: burnout; student administrators; Wuzhou Vocational College Business School

1. Introduction

With the rapid development of higher vocational education in China, counselors in higher vocational colleges and universities are shouldering more and more heavy responsibilities in education and management. Counselor work content, high work requirements, coupled with the special characteristics of higher vocational student groups, which puts forward higher requirements for the education and management of higher vocational counselors, but also more likely to lead to higher vocational counselor burnout. China's scholars Bai Xiaoling also found that 89.93% of Student Management Staffs have burnout to varying degrees (Bai, 2018, pp. 124-128).

In this study, the main problem is how should competency theory be used to improve the burnout of student managers in the School of Business of Wuzhou Vocational College of Technology?.

Therefore, it is of great practical significance to study the problem of burnout of senior counselors and put forward countermeasure suggestions to improve the burnout of senior counselors on this basis for the counselors' own career development, the growth of the students as well as the development of higher vocational colleges and universities.

2. Research Objectives

1. To find out the problems of student managers in business school of Wuzhou Vocational College.
2. To find out the factors that lead to the burnout of student managers in Wuzhou Vocational College.
3. Apply competency theory to reduce the burnout of student managers in Wuzhou Vocational and Technical College.

3. Methods

This study utilizes the competency theory, the two-factor theory's related research review to identify the factors affecting the burnout of student managers in the business school of Wuzhou Vocational College, and constructs a conceptual framework so as to design the questionnaire and interview questions. The core idea is that we want all the ratings to be as close as possible to the positive ideal solution and away from the negative ideal solution. The range of its proximity is [1, 5], and the closer it is to 5, the closer the evaluation object is to the positive ideal solution, i.e., the optimal level.

This study used a mixed methods approach, starting with quantitative and qualitative methods.The research mainly includes literature analysis method and questionnaire survey method, and then qualitative research is used to clarify the specific nature and characteristics of things or research objects, and to excavate the essence of the content related to burnout. Quantitative methods mainly use questionnaire survey method survey questionnaire is the collection of online questionnaires for all the faculty and staff of Wuzhou Vocational College Business School 100 people, and the use of Microsoft EXCEL, SPSS software to carry out the work of statistical analysis of the data, this study through the use of the spss program (Statistical Package for the Social Sciences), the questionnaire data received were collected and coded; qualitative The qualitative method was to select five counselors of Wuzhou Vocational College Business School to conduct in-depth interviews, design an interview outline, and supplement the results of the questionnaire survey on counselor burnout through open-ended interviews, allowing the interviewees to fill out the interview questionnaires, and citing specific cases to support their points of view.

4. Results

1. Interview content for answering question 1. According to the interview question 1 for answering the research question 1, the respondents gave the main reason for the problems of student managers in the business school of Wuzhou Vocational College is the unclear division of labor. The first interviewee said "Unclear division of labor, poor motivation and initiative." (Interviewed December 20, 2023). The second respondent said "because of the

irrational division of labor" (Interviewed December 20, 2023).

The third respondent stated "Unreasonable structure of the team, poor internal management mechanism, and lack of an environment where all staff are educated. Tired of it from time to time." (Interviewed December 20, 2023). The fourth respondent indicated that "Overloaded workload leads to increased stress. Student management practices need to be improved to better meet student needs. Poor team communication affects productivity." (Interviewed December 20, 2023).

The fifth respondent stated "There may be high turnover in the student management workforce due to the nature of the work and treatment, higher stress levels; uneven division of labor, resulting in confusion; and lower status in higher education, making it difficult to advance." (Interviewed December 20, 2023). Therefore, the majority of the respondents identified the uneven division of labor as the biggest problem contributing to burnout.

2. Survey on Burnout Factors of Student Administrators in Business School of Wuzhou Vocational College.

Table 1 Questionnaire on the current status of burnout among student administrators at Wuzhou Vocational College Business School (Sample size = 100)

Question	Percentage of compliance				
	Tallying with (1 point)	Fairly consistent (2 point)	Generally consistent with (3 point)	Less likely (4 point)	Completely at odds (5 point)
1. I feel exhausted at the end of each day at work	15%	25%	25%	25%	10%
2. I have become cold to people since I started this job.	15%	15%	15%	35%	20%
3. I often feel frustrated at work	25%	25%	25%	15%	10%

Question	Percentage of compliance				
	Tallying with (1 point)	Fairly consistent (2 point)	Generally consistent with (3 point)	Less likely (4 point)	Completely at odds (5 point)
4. I don't care about my students' feelings.	15%	25%	25%	15%	20%
5. I am good at my job as a counselor	13%	25%	27%	25%	10%
6. I often feel anxious and lose sleep because of work-related matters	18%	24%	21%	25%	12%
7. I accomplish a lot of valuable work	8%	21%	36%	22%	13%
8. I feel emotionally drained from my work	5%	27%	18%	32%	18%
9. I am not as enthusiastic about my work as I used to be	6%	34%	25%	25%	10%
10. I feel that students blame me for some of their problems	15%	25%	25%	25%	10%
11. I can effectively solve the problems that students bring to me	17%	23%	25%	25%	10%
12. I feel that my work has a positive impact on students' lives	8%	32%	25%	25%	10%

Based on Table 1 and in conjunction with interview questions 2, 3, 4, 5, and 6, research question 2 was answered, of which the following are some of the interviews: One of the interviewees answered the question by saying.

"Mainly job stress, repetitive tasks, poor pay scale, and burnout period." (Interviewed December 20, 2023) Additionally, a second interviewee said in response to the question.

"A lot of work, especially urgent tasks, a lot of responsibility, the first person responsible for student things; because of the intensity and difficulty of communication, the limitations and requirements of this position. Cannot improve stress." (Inter viewed December 20, 2023)" (Interviewed December 20, 2023).

Therefore, it is concluded that the burnout factors of the student management team in Wuzhou Vocational College are weakened sense of service, lack of understanding of the work by students, high work pressure, complicated work, difficulty in promotion, unreasonable assessment system, and diminished enthusiasm for work.

3. Using competency theory to reduce burnout among student administrators in the College of Business at Wuzhou Vocational and Technical College.

Table 2 Survey on the Causes of Burnout among Student Managers in Business School of Wuzhou Vocational College (Sample size = 100)

Question	YES (1分)	NO (0分)
1. I feel that my work has a positive impact on the lives of students	53%	47%
2. I feel my knowledge is limited	42%	58%
3. I think there is no future for counselor work	33%	67%
4. I am confused about the future and do not have a reasonable plan	53%	47%
5. I think it is difficult to quantify the performance of counselor's work	54%	46%
6. I need to do a lot of extra work in addition to my own job.	61%	39%

Question	YES (1分)	NO (0分)
7. The school provides little professional training for counselors	23%	77%
8. I am satisfied with my income	63%	37%
9. I find it difficult to tolerate outside accusations and questions about my work	54%	46%
10. My family does not understand my work	51%	49%
11. I have difficulty in coping with the various roles I need to play at work	43%	57%
12. I think it is difficult to evaluate the title of counselor.	45%	55%
13. The school's counselor evaluation system is not objective and fair enough.	33%	67%
14. Students' parents and society expect too much from counselors.	63%	37%
15. Others (please be specific)	33%	67%

Based on Table 2 and interview questions 7, 8, 9, and 10, research question 3 was answered, of which the following are some of the interviews: One of the interviewees answered the question by saying.

"The biggest wish would like to optimize the work pattern, reduce work babysitting , and reduce work stress. It is specifically envisioned that counselors can be provided with a good working environment and necessary working resources, including office equipment, training opportunities, and job support. This can increase their job satisfaction and work motivation." (Inter viewed December 20, 2023).

In addition, the second respondent said in response to the question "Implementing incentives and regular training." (Interviewed December 20, 2023).

At the same time, we compared with other higher vocational faculties in Guangxi, and other universities have adopted a variety of effective approaches to solving counsellor burnout. These approaches cover a variety of aspects such as optimising the working environment, strengthening

training and career development, reinforcing psychological support and team building, as well as improving the incentive mechanism and evaluation system. The implementation of these measures helps to enhance the job satisfaction and happiness of counsellors, thus effectively alleviating the problem of burnout.

Therefore, it is concluded that most of the respondents believe that the most effective way to solve the burnout of student administrators in Wuzhou Vocational College is to optimize the performance appraisal system, optimize the working mode, and provide more training opportunities in the school.

5. Discussion

Xu Yanhong (2009) pointed out in his study that the competence of college student managers refers to the ability to effectively complete the counseling and education work, the collection of characteristics that individual college student managers must have, including political literacy, work ability personal charisma, counseling ability and so on (Xu Yanhong, 2009). in the same way with result from The respondents answered such as "The biggest wish is to optimize the working mode, reduce nannying, and reduce work pressure. Specifically, it is envisioned that counselors will be provided with a good working environment and necessary working resources, including office equipment, training opportunities, and job support. This can increase their job satisfaction and work motivation." (Interviewed December 20, 2023).

Also, the second respondent answered the question by saying "Become a competent student management worker in higher education at an early date" (Interviewed December 20, 2023). Therefore, in my opinion, the conclusions of the study given by Xu Yanhong are consistent with the results of the study compared to the results of the study drawn in my own chapter four.

Xu, Xingyu, and An, Shining (2016, pp. 80-82) in the analysis of the efficiency of employee motivation based on Frum's expectation theory, it is concluded that workers are always eager to satisfy a certain need and try to achieve a certain goal, and the effect of motivation is mainly determined by the target utility and the expectation value. As a manager must deal with the relationship between four factors: workers' personal efforts, performance, compensation and personal needs, but also know how to set reasonable,

achievable performance goals, and do a good job of performance feedback and rewards, in the same way with result from The respondents answered such as "Performance appraisal, more training opportunities." (Interviewed December 20, 2023); Also, the second respondent answered the question by saying. "The school gives a platform for development, has policies and rewards, and has a tendency in performance programs and title evaluation" (Interviewed on December 20, 2023). Therefore, the author believes that the conclusion of the study given by Xu Xingyu, An Shining is in line with the author's own findings compared to the findings drawn in chapter four.

Cheng Jianrong (2020, pp. 184-290) concluded in his study that using incentives as a tool is conducive to improving administrative efficiency, strengthening the sense of responsibility, enhancing cohesion, and creating a good campus atmosphere in the same way with result from The respondents answered such as "The school develops a good incentive mechanism." (Interviewed December 20, 2023); Also, the second respondent answered the question by saying "1. the school should provide some incentives to motivate the counselors 2. optimize the working mode, reduce the work nannying , reduce the work pressure 3. provide more training opportunities to update the counselors' work skills. 4. stimulate the work motivation, and the sense of mission, and strengthen the counselors' awareness of the meaning of more work and the value of the counselors' work. 5. enhance the unity, cooperation, and communication of counselors' team. Promote communication and collaboration among members to increase work motivation and enthusiasm." (Interviewed December 20, 2023). Therefore, the author believes that the research conclusions given by Cheng Jianrong are consistent compared to the author's own findings in Chapter Four.

Chen Yongzhi (2012, pp. 124-126) that college counselor competency refers to the combination of potential traits possessed by college counselors that can be measured, including self-image, knowledge structure, skills, and attitudes in the same way with result from The respondents answered such as "Here are some suggestions for counselor burnout: self-reflection and orientation; seek personal growth and development; and have a good work-life balance." (Interviewed

December 20, 2023). Also, the second respondent answered the question by saying "1. Self-management and balance: counselors need to focus on self-management and rationalize work-life balance. Ensure adequate rest and relaxation and avoid long hours of stressful work. Formulate reasonable work plans and goals, complete tasks in a planned manner, and avoid excessive tension and pressure at work; establish a good working atmosphere: counselors can actively participate in and build a positive working team atmosphere; continuous learning and professional development to improve their professionalism and working ability, and enhance their motivation and passion for their work; look for the joy and significance of their work, understand their professional motivation and values, and regard their work as a way for oneself to realize one's personal values and influence others, which can stimulate work enthusiasm and motivation and avoid burnout." (Interviewed on December 20, 2023). Therefore, the author believes that the research conclusions given by Chen Yongzhi are consistent compared to the author's own findings in Chapter Four.

6. Suggestions

1. Schools

Schools should establish fair and objective evaluation standards, create incentives to optimize work patterns, actively conduct training, create positive workplaces, create a good working atmosphere and culture, and enhance the cohesion and sense of belonging of employees.

2. Individual

Establish good time management skills, clarify career motivation and values, stimulate work enthusiasm and motivation, continuous learning and professional development, establish good communication and cooperative relationships, and adopt positive health management measures.

3. Suggestions for future research

Future research could compare burnout among school student administrators in different cities, and a long-term follow-up study could be conducted to track the status and development of burnout among student administrators.

7. Knowledge Assets

The author of this paper, the author's colleagues and the work unit as a specific

research object, through questionnaires and interviews to collect information, to facilitate the author to obtain a large number of first-hand information, in-depth analysis, so that the content of the study is more real and more credible. At the same time, this paper will combine the competency theory and two-factor theory to discuss the problem of college counselor burnout in depth. By integrating these theories into the burnout coping skills of college counselors, taking the team building theory of ideological and political education as the general framework, and combining the competency model theory of management and the two-factor theory, the author proposes that the burnout of college counselors can be overcome through the three aspects of social acceptance, organizational support of the school, and self-improvement of the college student management personnel. This paper can help expand the use of these theories and also enhance the scientific nature of this study.

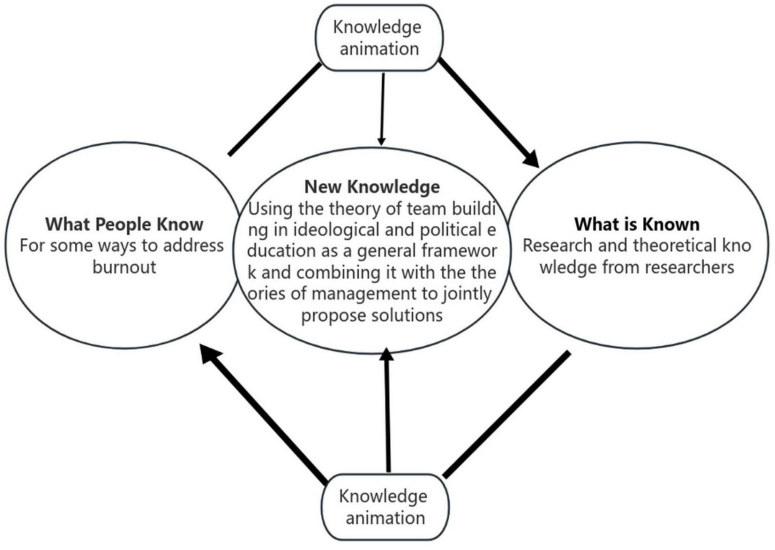

Figure 1 New knowledge

References

Bai, X. (2018). The status quo, causes and countermeasures of burnout of college counsellors--taking colleges and universities in Qinhuangdao City, Hebei Province as an example. *Journal of Hebei Science and Technology Teachers College (Social Science Edition)*, 17(2), 124-128.

Jianrong, C. (2020). Research on the incentive mechanism of administrative personnel in colleges and universities[J]. *Agricultural Staff*, 2020(23), 184-290.

Xingyu, X., & Shimin, A. (2016). Analysis of employee motivation efficiency based on Frum's expectation theory[J]. *Jiangsu business theory,* 2016(12), 80-82.

Yanhong, X. (2009). *Research on the Competency Model of College Counselors*. Beijing: Capital University of Economics and Business.

Yongzhi, C. (2012). Review of research on college counselor competency [J]. *Journal of Tongling College,* 04, 124-126.

แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน ครองงาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6*

Buddhist Principles Application in Self-Control, Man Control, and Work Control of School Administrators under the Jurisdiction Chiangmai Primary Educational Service Area Office 6

พีรพล พรหมเผ่า
Peerapon Promphoaw
มหาวิทยาลัยพายัพ
Payap University, Thailand
E-mail: peerapon.kingsman@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน ครองงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 2) พัฒนาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน ครองงาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 79 คน ครูผู้สอน 256 คน รวมทั้งสิ้น 335 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน ครองงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านตามหลักพุทธธรรม พบว่า อยู่ในระดับมากทุกรายการโดยเรียงจากค่าเฉลี่ยจากมาก

*ได้รับบทความ: 25 พฤษภาคม 2567; แก้ไขบทความ: 14 ธันวาคม 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 23 ธันวาคม 2567
Received: May 25, 2024; Revised: December 14, 2024; Accepted: December 23, 2024

ไปหาน้อยดังนี้ ด้านการครองตน ด้านการครองคน ด้านการครองงาน

2. แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน ครองงาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 พบว่า 1) ด้านการครองตน ประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุฑิตา อุเบกขา ได้แก่ มีความปรารถนาดี รับฟังความคิดเห็น สนับสนุนบุคลากรให้มีความก้าวหน้า มีความยุติธรรมรักษาความถูกต้อง และการวางตัวเป็นกลาง 2) ด้านการครองคน ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย ทาน ปิยะวาจา อัตถจริยา สมานัตตตา ได้แก่ การสร้างขวัญกำลังใจให้กับบุคลากร การใช้วาทศิลป์ การเอาใจใส่ ความยุติธรรม 3) ด้านการครองงาน ใช้หลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ได้แก่ มีความสุขในการบริหารงานและปฏิบัติหน้าที่ พอใจในบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง มีความตั้งใจในการปฏิบัติงาน อุทิศเวลาในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้; หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน ครองงาน; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The purposes of this research were 1) study the application of Buddhist principles in governing oneself, governing people, and governing the work of educational institution administrators under the jurisdiction of the Chiang Mai Primary Educational Service Area Office Area 6, 2) Develop guidelines for applying Buddhist principles in governing oneself, one's people, one's work for educational institution administrators under the jurisdiction of the Chiang Mai Primary Educational Service Area Office Area 6, the instrument used in the research was a questionnaire. Data were collected from a sample group consisting of 79 school administrators and 256 teachers, totaling 335 people. Quantitative data were analyzed using the SPSS program to analyze frequencies, percentages, means and standard deviations.

The results revealed that:

1. Results of the analysis of the application of Buddhist principles in governing oneself, man control, and governing the work of School administrators under the jurisdiction of the Chiang Mai Primary Educational Service Area Office, Area 6, the overall level is at a high level. When considering each aspect according to the principles of Buddhism, it was found that every item was at a high level, arranged from highest to lowest average as follows: Self-control in terms of holding people employment aspect.

2. Guidelines for applying the principles of Buddhism in governing oneself, man control, and governing work for school administrators under the jurisdiction of the Chiang Mai Primary Educational Service Area Office, Area 6, it was found that; 1) self-care Apply the Four sublime states of mind, consisting of loving-kindness, compassion, sympathetic joy, and equanimity having good intentions. Listen to opinions support personnel to progress be fair and maintain correctness and being neutral, 2) residence of people use the base of sympathy, consisting of giving offering, kindly speech, useful conduct, and even and equal treatment namely building morale for personnel use of rhetoric, empathy, justice, 3) job management use the Four Foundations for accomplishment consist, consisting of passion, diligence, mind or consciousness, and investigation, happy at work and satisfaction of job, dedicated and hardworking person devote and participation of job.

Keywords: Application; Buddhist Principles Application in Self-Control, Man Control, and Work Control; Principal

1. บทนำ

สถานศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานสำคัญของการบริหารจัดการการศึกษาในระดับรากหญ้า เพราะมีความใกล้ชิดกับผู้เรียนและชุมชนเป็นอย่างมาก กิจกรรมการเรียนการสอนก่อให้เกิดการเรียนรู้ของผู้เรียนนั้นจะเกิดขึ้นที่สถานศึกษา เด็กจะเกิดการเรียนรู้เป็นคนเก่งคนดีและมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขได้ก็อยู่ที่สถานศึกษาเป็นสำคัญ ประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาเป็นผลมาจากความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนการสอน และการบริหารจะประสบผลสำเร็จอย่างยิ่งมีประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติหลัก เช่น มีความรู้ความเข้าใจมีทักษะมีคุณธรรมมีจริยธรรมที่งดงามจะต้องยึดมั่นในระเบียบคุรุสภาว่าด้วยจริยธรรมของครูปฏิบัติตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2548 แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันสังคมไทยนับวันมีความซับซ้อนวิกฤติและรุนแรงมากขึ้น รวมทั้งระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเชิงตลาดการแข่งขันแบบเสรีการเร่งเร้าและกระตุ้นในศาสนาบริโภคนิยมผ่านสื่อต่างๆ รวมทั้งวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ที่ทำให้โครงสร้างสังคมอ่อนแอศาสนาห่างเหินและถูกปฏิเสธ มนุษย์มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนมีความล่อแหลมในการกระทำผิดกฎหมายและหมิ่นเหม่ต่อศีลธรรมอันดีงามอีกทั้งมีค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ ดังนั้นผู้บริหารในฐานะผู้นำทางการศึกษาจึงควรมีแนวปฏิบัติที่อยู่ในกรอบของคุณธรรม เพราะคุณธรรมเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งจิตใจบุคคลให้ประพฤติในทางที่ถูกต้องและเป็นเครื่องมือช่วยส่งเสริมให้บุคคลนั้น

เป็นที่ยอมรับแก่ผู้ร่วมงานทำให้ผู้ร่วมงานเกิดขวัญและกำลังใจรู้สึกมีความมั่นคงในการปฏิบัติงานซึ่งจะส่งผลให้การปฏิบัติงานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ (วิเชียร บุญกล้า, 2550, หน้า 60)

ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธและนิยมเข้าวัด อีกทั้งเมื่อเกิดปัญหาต่างๆ ทั้งเรื่องงานและปัญหาส่วนตัว สถานที่แรกที่จะเข้าไปขอคำแนะนำ ปรึกษาคือเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นผู้ที่มีหลักธรรมและชี้ทางออกให้ได้เสมอ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ตามความหมายของหลักพุทธธรรมที่ประยุกต์ใช้ เป็นพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารในด้านการครองตน ด้านการครองคนและด้านการครองงานเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนปรับปรุงพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาคน พัฒนางานในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ให้มีคุณภาพต่อไป

จากเหตุผลความจำเป็นข้างต้นที่กล่าวมาถือได้ว่า ผู้บริหารจำเป็นจะต้องมีคุณธรรม จริยธรรม หลีกเลี่ยงการทุจริตคอรัปชั่น เป็นผู้มีภาวะผู้นำเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในด้านการครองตน การครองคน และการครองงาน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจเรื่องการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน ครองงาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 เพื่อเป็นข้อมูล เอกสารงานวิจัยที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาส่งเสริมการบริหารด้วยการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน ครองงาน ของผู้บริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน ครองงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

2. เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน ครองงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การศึกษาเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ออกแบบการดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ ตามจุดประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน ครองงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 โดยใช้แบบสอบถามดำเนินการดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน ครองงาน ของ

ผู้บริหารสถานศึกษา 2) สร้างแบบสอบถามเพื่อใช้เก็บข้อมูลผู้บริหารสถานศึกษาและครูโดยแบ่งเป็น 3 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ อายุราชการ วุฒิการศึกษาสูงสุดและขนาดของสถานศึกษา เป็นแบบสอบถามชนิดแบบสำรวจรายการ (Check-List) จำนวน 5 ข้อ ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ในการนำหลักพุทธธรรมไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาโดยแบบสอบถามนี้เป็นแบบมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 45 ข้อ ตอนที่ 3 แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในสถานศึกษากำหนดประเด็นคำถามเป็นแบบสอบถามปลายเปิดจำนวน 4 ข้อ 3) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาสร้างเป็นแบบสอบถามออนไลน์โดยใช้โปรแกรม Google form 4) วิเคราะห์และสรุปแบบสอบถามเพื่อสรุปเป็นแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน ครองงานของผู้บริหารสถานศึกษา

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน ครองงาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 โดยนำแบบสัมภาษณ์ในรูปแบบออนไลน์ที่สร้างขึ้นไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้บริหารสถานศึกษา หลังจากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้จากการจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา นำมาสรุปแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน ครองงาน ของผู้บริหารสถานศึกษา มีจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 79 คน ครูผู้สอน 256 คน รวมทั้งสิ้น 335 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัยดังนี้ 1) ศึกษาเอกสาร งานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง 2) สร้างข้อคำถามจากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำข้อคำถามที่ได้ไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาเพื่อให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข 3) นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงของข้อคำถามโดยผู้วิจัยได้ดำเนินการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ในด้านหลักพุทธธรรม จำนวน 3 คน ซึ่งเป็นอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยและเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนาและสังคม จากนั้นนำข้อคำถามทั้งหมดไปหาคุณภาพของข้อคำถามด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามหลายข้อกับจุดประสงค์ที่ต้องการวัดตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญหรือค่า (IOC: Item Objective Congruence) โดยเลือกคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ 1) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการสร้างเครื่องมือในการวิจัยนำมาสร้างเป็นแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์โดยใช้โปรแกรม Google form ซึ่งมีคุณสมบัติที่เอื้อต่อการสร้างแบบสอบถามและการเก็บข้อมูล สามารถจัดเก็บผลลัพธ์ได้อัตโนมัติรวดเร็ว เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้ และ 2) นำแบบสอบถามที่ได้มาให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องและแจ้งมหาวิทยาลัยเพื่อออกหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามให้กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 เพื่อนำไปยังกลุ่ม

ตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โดยข้อมูลที่ได้รับจากกลุ่มตัวอย่างในระยะเก็บคืนได้ข้อมูลครบถ้วนตามจำนวนของกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล เชิงปริมาณโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและบรรยายเชิงพรรณนา

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน ครองงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน ครองงานของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ในการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน ครองงาน ทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกรายการโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการครองคน ($\bar{X}$ = 4.22, S.D. = 0.79) ด้านการครองงาน ($\bar{X}$ = 4.41, S.D. = 0.79) และด้านการครองตน ($\bar{X}$ = 4.26, S.D. = 0.69)

2. แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน ครองงาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 พบว่าแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ประกอบด้วยการใช้หลักพุทธธรรม 3 ด้าน คือ ด้านการครองตนใช้หลักพรหมวิหาร 4 ด้านการครองคน ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ด้านการครองงาน ใช้หลักอิทธิบาท 4 ตามรายละเอียดดังนี้

2.1 ด้านการครองตน หมายถึง หลักพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย 1) เมตตา ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข คิดทำประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน 2) กรุณา ปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ มีความสงสาร ต้องการช่วยเหลือให้พ้นจากความทุกข์ทั้งจากทุกข์ทางกายและทุกข์ทางใจ 3) มุทิตา ความยินดีเมื่อบุคคลอื่นประสบผลสำเร็จ มีความยินดีที่จะสนับสนุนและส่งเสริม 4) อุเบกขา การวางตัวเป็นกลาง ไม่แสดงความยินดียินร้าย ไม่แสดงความเอนเอียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง มีความวางเฉยในการได้รับผลของการกระทำที่ส่อไปในทางลบของบุคคลนั้นๆ

2.2 ด้านการครองคน หมายถึง หลักสังคหวัตถุ 4 อันเป็นหลักธรรมในการยึดเหนี่ยวน้ำใจบุคคลอื่น การสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ประกอบด้วย 1) ทาน การเสียสละ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน 2) ปิยวาจา การพูดด้วยถ้อยคำไพเราะเสนาะหู ไม่ใช้อารมณ์เป็นที่ตั้ง รู้จักกล่าวคำขอโทษและคำขอบคุณ ที่ก่อให้เกิดความอ่อนน้อมถ่อมตน 3) อัตถจริยา การสงเคราะห์สนับสนุน ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคลอื่น 4) สมานัตตา ความเสมอต้นเสมอปลาย การวางตัวเป็นกลางและวางตัวตามสถานการณ์ การปฏิบัติต่อ

บุคคลอื่นด้วยความเท่าเทียมกัน

2.3 ด้านการครองงาน หมายถึง หลักอิทธิบาท 4 อันเป็นหลักธรรมแห่งความสำเร็จ ประกอบด้วย 1) ฉันทะ การมีใจรักในสิ่งที่ทำ มีการประชุมหารือกันอยู่เสมอ 2) วิริยะ ความมุ่งมั่นทุ่มเท มีความเพียรพยายามหมั่นฝึกฝน อบรม หาความรู้เกี่ยวกับงานที่ทำ 3) จิตตะ มีจิตใจที่จดจ่อกับงานและมีความรับผิดชอบในงานที่ปฏิบัติ มีการแสวงหาความรู้อย่างสม่ำเสมอ 4) วิมังสา การทบทวนในสิ่งที่ทำมา ซึ่งเกิดจากกระบวนการนำหลักฉันทะ วิริยะ จิตตะ มาพิจารณาให้เกิดความรอบรู้และเกิดความรอบคอบแล้วนำไปสู่การทบทวนในสิ่งที่ได้ปฏิบัติมาแล้วว่ามีผลดีผลเสียอย่างไรบ้าง

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน ครองงาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ในการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน ครองงาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 พบว่า ด้านการครองตน ได้แก่ หลักพุทธธรรม พรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) ด้านที่มีค่าสูงที่สุด คือ กรุณา เนื่องจากความเห็นอกเห็นใจต้องการมอบโอกาสในการเจริญเติบโตในหน้าที่การงานให้กับผู้มีอุดมการณ์ในการพัฒนาระบบการศึกษาเช่นเดียวกัน ด้านการครองคน ได้แก่ หลักพุทธธรรม สังคหวัตถุ 4 (ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา สมานัตตา) ด้านที่มีค่าสูงที่สุด คือ ทาน เนื่องจากการเป็นผู้นำของบุคลากรในสถานศึกษาย่อมจะต้องมีความเสียสละ ด้านการครองงาน ได้แก่ หลักพุทธธรรม อิทธิบาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) ด้านที่มีค่าสูงที่สุด คือ วิริยะ ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษานั้นจำเป็นจะต้องใช้ความอดทน ความพากเพียรเป็นอย่างสูงในการบริหารและปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งมีความสอดคล้องกับพระนิรันดร จรณธมฺโม (2560) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลักพรหมวิหารธรรม 4 สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น พบว่า การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมตามหลักพรหมวิหารธรรม 4 ดังนี้ 1) ด้านการการบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 ควรมีการพัฒนาหลักสูตรที่มีความสอดคล้องกับบริบทของตนเอง 2) การบริหารงานงบประมาณ ควรมีการพิจารณาไตร่ตรองการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า มีการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงกับหน่วยงานอื่นๆ 3) ด้านการบริหารงานบุคคลควรมีการพิจารณาความสามารถของบุคลากรและมอบหมายงานตามความถนัดมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมพลังด้านบวก 4) ด้านการบริหารงานทั่วไปควรอาศัยความพอใจ ขยันหมั่นเพียรในหน้าที่ความรับผิดชอบ มีการพิจารณาใคร่ครวญอย่างละเอียดรอบคอบในการดำเนินงาน

2. แนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 พบว่า 1) ด้านการครองตน พบว่า หลักพุทธธรรมในการครองตนคือ หลักพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา อันเป็นหลักในการปกครองของผู้บริหาร โดยเมื่อทำการวิจัยแล้วพบว่า หลักพุทธธรรมในการครองตนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 สอดคล้องกับงานวิจัยของพายุภู คำวงษ์ (2560, หน้า 148-159) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการปรับใช้หลักพุทธจริยธรรมเพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ขนาดเล็กให้การทำงานมีประสิทธิภาพ ซึ่งมุ่งเน้นการวางตัวเป็นกลาง การปล่อยวาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระนิรันดร์ จรณธมฺโม (2560) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาตามหลักพรหมวิหารธรรม 4 สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น มุ่งเน้นการใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารตนเอง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Burmansah et al. (2020, pp. 51-65) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ Mindful Leadership: The Ability of the Leader to Develop Compassion and Attention without Judgment - A Case Study of the Leader of Buddhist Higher Education Institute ที่มุ่งเน้นการบริหารด้วยความเอาใจใส่และความเห็นอกเห็นใจ 2) ด้านการครองคน จากผลการวิจัยพบว่าหลักพุทธธรรมในการครองคนคือ หลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา สมานัตตา อันเป็นหลักในการปกครองการบริหารคน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระใบฎีกานพดล ธีรปญฺโญ (2564, 193-205) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนวิถีพุทธตามโครงการหมู่บ้านบวร อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ที่มุ่งเน้นการเสียสละ การแบ่งปันร่วมกับผู้อื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสันติ ธีรภทฺโท (นาถาบำรุง) (2562, หน้า 99-112) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานภาครัฐเพื่อความปรองดองในสังคมไทย ซึ่งมุ่งเน้นการเจรจาด้วยเหตุผล 3) ด้านการครองงาน พบว่า หลักพุทธธรรมในการครองงานคือ หลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา อันเป็นหลักในการปกครองของผู้บริหารซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสอดคล้องกับงานวิจัยของพระธนิษฐ์ ศรีสมบัติ, จิราภรณ์ ผันสว่าง และสุเทพ เมยไธสง (2566, หน้า 1-11) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน และครองงานของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ซึ่งมุ่งเน้นในการทุ่มเท มีความรู้ในการบริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับงานบุญมี วิทยาสิทธิ์ (2560) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ในการใช้ความไตร่ตรองพิจารณาในการบริหารสถานศึกษา

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้บริหารควรมีการจัดการอบรมระหว่างบุคลากรในสถานศึกษาร่วมกับผู้บริหารและมีการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์

ของบุคลากรในสถานศึกษา ลดช่องว่างในการห่างเหินกัน มีการจัดกิจกรรมระหว่างกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาประจำตำบลหรือประจำอำเภอ เพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษาได้รู้จักบุคลากรในสถานศึกษาอื่นๆ เพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายระหว่างสถานศึกษาและควรมีกระบวนการพัฒนาตน พัฒนาคน พัฒนาสถานศึกษา ให้มีความเหมาะสมในการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนอย่างมีคุณภาพ

2. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษากับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นครูผู้สอน เพื่อจะได้คิดกลยุทธ์ในการพัฒนาครูผู้สอนในระดับประถมศึกษาโดยใช้หลักพุทธธรรมในโอกาสต่อไป

2.2 ควรมีการใช้หลักธรรมที่มีความสอดคล้องในด้านการครองตนและนำมาวิเคราะห์เชื่อมโยงกับหลักธรรมอื่นๆ ได้ เช่น หลักธรรมาภิบาล เป็นต้น ซึ่งจะทำให้ได้ผลการวิเคราะห์ที่แตกต่างออกไป

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ที่ได้จากการงานวิจัย เรื่องการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน ครองงาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 มีดังนี้ 1) ด้านการครองตน นำหลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา (ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น) กรุณา (ความปรารถนาช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์) มุทิตา (ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี) อุเบกขา (การวางเฉยและการวางตัวเป็นกลาง) มาใช้ในการประพฤติปฏิบัติตนในการปฏิบัติงานร่วมกับผู้ใต้บังคับบัญชา มีการรักษากาย วาจา ใช้สติปัญญาในการปฏิบัติหน้าที่ 2) หลักการครองคน นำหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน (การให้ด้วยความเต็มใจ) ปิยวาจา (การพูดด้วยวาจาไพเราะ) อัตถจริยา (การทำสิ่งที่เป็นประโยชน์) สมานัตตา (การวางตนด้วยความเหมาะสม) รู้จักการให้ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรในสถานศึกษาหรือชาวบ้านในชุมชน รู้จักการเอาใจเขามาใส่ใจเรา รู้จักการใช้วาจาไพเราะ เป็นผู้ทักทายก่อน ไม่จำเป็นจะต้องให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทักทายก่อน 3) หลักการครองงาน นำหลัก อิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ (การพอใจในสิ่งที่ทำอยู่) วิริยะ (ความพากเพียร) จิตตะ (ความตั้งใจแน่วแน่ทำงานให้สำเร็จ) วิมังสา (การใช้สติปัญญาในการไตร่ตรองพิจารณาอย่างรอบคอบ) เมื่อผู้บริหารรู้จักการครองตน ครองคน ครองงานแล้ว ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับหลักธรรมาภิบาล ได้แก่ หลักนิติธรรม (การรู้จักกฎระเบียบของทางราชการ) หลักคุณธรรม (ความซื่อสัตย์ สุจริต อดทน เสียสละ) หลักความโปร่งใส (รู้ตัวว่าอยู่ในสายตาของผู้ใต้บังคับบัญชาและกรรมการสถานศึกษา ชุมชน สามารถตรวจสอบได้อย่างสุจริตใจ) หลักการมีส่วนร่วม (เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วม) หลักความรับผิดชอบ (การทำหน้าที่ในส่วนรับผิดชอบให้สมบูรณ์) หลักความคุ้มค่า (การนำงบประมาณที่ได้รับจัดสรรมานำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียนอย่างสูงสุด) ซึ่งจะนำมาสู่การเป็นผู้บริหารที่มีความเป็นมืออาชีพ มีคุณธรรม เป็นคนดี พร้อมที่จะพัฒนาระบบการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ให้มีประสิทธิภาพต่อไป ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

บุญมี วิทยาสิทธิ์. (2560). *การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระใบฎีกานพดล ธีรปญฺโญ. (2564). การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนวิถีพุทธตามโครงการหมู่บ้านบวร อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย. *วารสารธรรมวิชญ์*, 3(1), 193-205.

พระธนิษฐ์ ศรีสมบัติ, จิราภรณ์ ผันสว่าง และสุเทพ เมยไธสง. (2566). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน และครองงานของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์*, 7(1), 1-11.

พระนิรันดร์ จรณธมฺโม. (2560). *การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาตามหลักพรหมวิหารธรรม 4 สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสันติ ธีรภทฺโท (นาถาบำรุง). (2562). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานภาครัฐเพื่อความปรองดองในสังคมไทย. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์,* 15(3), 99-112.

พายุภู คำวงษ์. (2560). การปรับใช้หลักพุทธจริยธรรมเพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กให้การทำงานมีประสิทธิภาพ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี,* 8(2), 148-159.

วิเชียร บุญกล้า. (2560). *การใช้หลักพรหมวิหารธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 3*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

Burmansah, B., et al. (2020). Mindful Leadership: The Ability of the Leader to Develop Compassion and Attention without Judgment - A Case Study of the Leader of Buddhist Higher Education Institute. *European Journal of Education Research*, 9(1), 51-65.

รูปแบบการจัดงานฌาปนกิจตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท ในจังหวัดร้อยเอ็ด*

The Model of Cremation Arrangements According to Theravada Buddhist Philosophy in Roi Et Province

พระครูขันติวราภิรม อนุงคโณ (อำนวย วรรณพฤกษ์), อุทัย กมลศิลป์ และโสวิทย์ บำรุงภักดิ์
Phrakhru Kantiwaraphirom Anungkano (Amnuai Wannaphruek), Uthai Kamonsil and Sowit Bamrungphak
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: phrakhrukhantiwaraphirom@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดและหลักการในการจัดงานฌาปนกิจในสังคมไทย 2) การวิเคราะห์หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่เกี่ยวข้องกับพิธีฌาปนกิจในจังหวัดร้อยเอ็ด 3) การบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการจัดงานฌาปนกิจในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด และ 4) การเสนอองค์ความรู้และรูปแบบการจัดงานฌาปนกิจที่เป็นเอกลักษณ์ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสารวิชาการทางพุทธศาสนา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 รูป/คน เครื่องมือวิจัยคือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวคิดหลักในการจัดงานฌาปนกิจในสังคมไทยมี 3 ประการ ได้แก่ 1) การอุทิศส่วนบุญให้กับผู้ล่วงลับ 2) ความเชื่อเกี่ยวกับชีวิตหลังความตาย และ 3) การสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นในพิธีการต่างๆ เช่น ประเพณีบุญแจกข้าว และฮีต 12 ของชาวอีสาน

2. หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีบทบาทสำคัญ ได้แก่ ทิศ 6 ซึ่งกำหนดหน้าที่ที่บุคคลควรปฏิบัติต่อกัน หลักศรัทธา 4 เน้นความเชื่อในกรรมและผลของกรรม และบุญกิริยาวัตถุ 3 ที่เป็นแนวทางปฏิบัติในการทำบุญ ได้แก่ การให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนา

*ได้รับบทความ: 19 สิงหาคม 2567; แก้ไขบทความ: 10 ธันวาคม 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 21 ธันวาคม 2567
Received: August 19, 2024; Revised: December 10, 2024; Accepted: December 21, 2024

3. ผลการบูรณาการแสดงให้เห็นว่าพิธีฌาปนกิจในจังหวัดร้อยเอ็ดมีการเน้นการทำบุญและอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ล่วงลับตามหน้าที่ของบุตรหลานในหลักทิศ 6 และให้ความสำคัญกับการแสดงความเคารพต่อผู้ตายตามหลักศรัทธา 4

4. องค์ความรู้ TRI-BP Model คือ 1) Tradition (ประเพณี) 2) Ritual (พิธีกรรม) 3) Integration of Buddhist Philosophy (การบูรณาการพุทธปรัชญา) เป็นการอธิบายแนวทางการจัดงานฌาปนกิจในจังหวัดร้อยเอ็ดอย่างเป็นระบบ โดยเน้นถึงความสำคัญของการสืบทอดประเพณีและการบูรณาการหลักพุทธศาสนาในพิธีกรรม สะท้อนถึงการรักษาแก่นแท้ของประเพณีที่เน้นความกตัญญู การทำบุญเพื่อส่งเสริมบุญกุศล และการสร้างความสามัคคีในชุมชน

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดงานฌาปนกิจ; พุทธปรัชญาเถรวาท; ประเพณี; พิธีกรรม

Abstract

The purposes of this research were; 1) to study of the concept and principles of cremation arrangement in Thai society, 2) to analyze of Theravada Buddhist philosophy related to cremation ceremonies in Roi Et Province, 3) to integrate of Theravada Buddhist philosophy in cremation arrangements in Roi Et Province, and 4) to offer the knowledge and the unique cremation arrangement models according to Theravada Buddhist philosophy. This research is qualitative research by studying data from Tripitaka, academic documents on Buddhism, and related research. The key informants are 15 qualified monks. The research instrument is an in-depth interview, and the research results are presented using a descriptive analytical method.

The results revealed that:

1. The main concepts of cremation in Thai society are 3: 1) the dedication of merit to the deceased person, 2) the belief in life after death, and 3) the continuation of local traditions in various ceremonies, such as the rice-giving festival and the 12 customs of the Isan people.

2. In addition, the important Theravada Buddhist philosophy is the 6 directions, which define the duties that people should perform towards each other, the 4 principles of faith, which emphasize belief in karma and the results of karma, and the 3 merit-making objects, which are guidelines for making merit, namely giving alms, keeping the precepts, and practicing meditation.

3. The results of the integration show that cremation ceremonies in Roi Et Province emphasize making merit and dedicating merit to the deceased according to the duties of children and grandchildren according to the 6 directions, and give importance to showing respect to the deceased according to the 4 principles of faith. In this regard, cremation ceremonies in the present era emphasize giving alms more than keeping the precepts and practicing meditation, which reflects changes in social and religious rituals.

4. This research offers the TRI-BP Model, which consists of 3 components: Tradition, Ritual, and The Integration of Buddhist Philosophy, to explain the systematic approach to organizing cremation ceremonies in Roi Et Province, emphasizing the importance of preserving traditions and integrating Buddhist principles into ceremonies. The TRI-BP Model reflects the preservation of the essence of traditions that emphasize gratitude, making merit to promote merit, and creating unity in the community through organizing cremation ceremonies that are unique.

Keywords: The Model of Cremation Arrangements; Theravada Buddhist Philosophy; Traditions; Rituals

1. บทนำ

เมื่อมนุษย์เกิดมาแล้วต้องตายทุกคน ไม่มีใครอยู่เป็นนิรันดร เป็นไปตามหลัก ไตรลักษณ์ของพระพุทธศาสนาดังพุทธพจน์ที่ว่า ตถาคตตรัสรู้เข้าถึงหลักนั้นแล้ว จึงบอก จึงแสดง วางเป็นแบบตั้งเป็นหลัก เปิดเผยแจกแจง ทำให้เข้าใจง่ายว่า สังขารทั้งปวง ไม่เที่ยงสังขารทั้งปวง เป็นทุกข์... ธรรมทั้งปวง เป็นอนัตตา" (องฺ. ติก. 20/576/368) จะอย่างไรก็ตามปัญหาเรื่องการเกิดการตายของมนุษย์เป็นปัญหาสำคัญของศาสนาและปรัชญาทั้งหลายในโลกนี้ ทั้งศาสนาและปรัชญาได้ค้นหาคำตอบเกี่ยวกับการเกิดและการตายของมนุษย์และได้คำตอบหลายๆคำตอบขึ้นอยู่กับหลักการ วิธีการหรือแนวคิดในการใช้ค้นหา โดยสรุปแล้วมีคำตอบของ 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือกลุ่มเทวนิยม ที่เชื่อว่ามีพระผู้สร้างที่สร้างและกำหนดชะตาของมนุษย์ว่าจะเกิดและตายอย่างไร และเมื่อตายแล้วจะเป็นอย่างไร และอีกกลุ่มคือกลุ่มอเทวนิยมที่เชื่อว่ามนุษย์เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติที่เรียกว่ากรรม เมื่อได้คำตอบเกี่ยวกับการเกิดและการตายของมนุษย์จึงได้กำหนดวิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับการเกิดและการตายตามหลักการ แนวคิดของแต่ละกลุ่ม การเกิดการตายเป็นเรื่องสำคัญสำหรับมนุษย์ พิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิดนั้นถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญสำหรับคนที่ยังมีชีวิตอยู่ ส่วนพิธีกรรมเกี่ยวกับความตายเป็นพิธีนั้นก็สำคัญไม่น้อยไปกว่ากัน เพราะเป็นพิธีขั้นสุดท้ายของชีวิต ถือเป็นพิธีกรรมที่ไม่ได้มีความหมายเฉพาะผู้ที่ตายไปแล้วเท่านั้น แต่มีความสำคัญทั้ง

ทางด้านสังคมและจิตใจแก่บรรดาญาติพี่น้องผู้อยู่สืบวงศ์ตระกูล (ปรานี วงษ์เทศ, 2534, หน้า 3)

จุดมุ่งหมายหลักของการจัดงานศพขึ้นเพื่อระลึกถึงคุณความดีของผู้ที่จากไปเป็นครั้งสุดท้าย ตามประเพณีที่เคยถือปฏิบัติกันมาเมื่อมีการจัดงานศพ ก็จะมีการทำบุญและทำทานไปพร้อมๆหลักปฏิบัติที่กล่าวมานี้เรียกว่า พิธีกรรม โดยเฉพาะทางด้านศาสนานั้นเป็นสิ่งคู่กัน ไม่อาจแยกออกจากกันได้ เพราะเป็นกระบวนการที่พึ่งพาอาศัยกันตลอด เหมือนต้นไม้ที่ดำรงอยู่ได้ต้องมี ส่วนประกอบ 2 ส่วน คือเปลือก และแก่น คำสอนของศาสนาเปรียบเหมือนแก่นและพิธีกรรมเปรียบเหมือนเปลือกหรือกระพี้ หากขาดส่วนใดส่วนหนึ่งต้นไม้ก็ดำรงอยู่ต่อไปไม่ได้ (ฟื้น ดอกบัว, 2558, หน้า 1-17) เพราะฉะนั้นพิธีกรรมถึงจะไม่ใช่แก่นของศาสนา แต่ก็สิ่งยืนยันในแนวคิดที่เป็นความเชื่อของแต่ละศาสนา พิธีกรรมจึงบ่งบอกความเป็นศาสนานั้นๆ โดยเฉพาะในพิธีกรรมศพของแต่ละเชื้อชาติก็มีพิธีการที่แตกตต่างกัน ในการจัดพิธีศพของชาวไทยนั้นได้กล่าวถึงพิธีกรรมศพของมนุษย์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน โดยเริ่มตั้งแต่ตายจนถึงเผาและหลังเผาแล้ว ประเพณีพิธีการที่เกี่ยวกับพิธีกรรมศพที่ปฏิบัติกันในพระพุทธศาสนานั้น มีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปตามปัจจัยต่างๆ เช่น ยุค สมัย สภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมของแต่ละสังคมที่สะท้อนถึงความพยายามของมนุษย์ที่จะเชื่อมโยงระหว่างโลกที่ตนเองรู้จักกับโลกที่ลี้ลับน่าสะพรึงกลัว เพื่อให้วิญญาณของผู้ที่จากไปอยู่อย่างมีความสุขตามความเชื่อเกี่ยวกับชีวิตหลังความตาย พิธีกรรมศพส่วนใหญ่จะสะท้อนให้เห็นถึงความหวาดกลัววิญญาณหรือผีของคนตาย ซึ่งมักเชื่อว่าผู้ที่ตายจะเปลี่ยนสภาพไปเป็นวิญญาณที่ดุร้ายอาจนำอันตรายมาถึงคนได้ ขั้นตอนต่างๆ ของพิธีกรรมศพจะสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อที่ว่าการตาย มิใช้เพียงจุดสิ้นสุดของชีวิตโดยสมบูรณ์เท่านั้น (ปราณี วงษ์เทศ, 2534, หน้า 174-175)

พิธีศพทางพระพุทธศาสนานั้นมีความสำคัญมาก เพราะเป็นข้อกำหนดให้ปฏิบัติต่อกันของคนในสังคม การทำพิธีศพนี้มีความแตกต่างจากศาสนาอื่นๆ ในการทำพิธีศพจะทำให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยและทำให้เกิดความสามัคคีในญาติพี่น้อง และบุคคลที่อยู่ร่วมกันในสังคม พิธีศพได้ทำสืบทอดกันมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาล จึงกลายมาเป็นประเพณีนิยมที่ถือปฏิบัติสืบติอมาจนถึงปัจจุบันนี้ แต่ละท้องถิ่นพิธีกรรมอาจมีความแตกต่างกันบ้างในบางเรื่อง แต่มีวัตถุประสงค์เหมือนกัน คือเพื่อเป็นการสักการะผู้ตายเป็นครั้งสุดท้าย และทำบุญอุทิศให้แก่ผู้ตายไปสู่สุคติ เพราะมีความเชื่อว่าเมื่อคนตายไปแล้วย่อมไปเกิดภพภูมิใหม่ตามกรรมที่ตนได้ทำไว้ ในการทำพิธีศพนี้จึงมีความสำคัญ (พระมหาคำรบ ธมฺมธโร, 2547, หน้า85-86)

อย่างไรก็ตามพิธีเผาศพหรือฌาปนกิจในทุกวันนี้ได้เปลี่ยนไปตามยุคสมัยตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปไม่ว่าจะเป็นความเจริญทางด้านเทคโนโลยีที่เขามาตอบสนองความสะดวกสบายทำให้มนุษย์ติดสบายแม้แต่เรื่องฌาปนกิจ สมัยโบราณมนุษย์ใช้ฟืนเผาศพ ต่อมาพัฒนามาเผาที่เมรุของวัดโดดยใช้ถ่านเป็นเชื้อเพลิง แต่ในปัจจุบันมีการใช้เตาเผาไฟฟ้ากันมากขึ้น ส่วนในด้านพิธีกรรมก็เปลี่ยนแปลงไปมากโดยมีการเข้ามาแทรกแซงจาก

พิธีกรรมทางด้านบ้านเมืองมากขึ้นและบางครั้งทางเจ้าภาพจะให้ความสำคัญมากกว่าพิธีการทางศาสนาก็มี เช่น มีการเชิญเจ้านายหรือข้าราชการฝ่ายปกครองและข้าราชการการเมือง เช่น นายตำรวจ ทหาร นายอำเภอ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายกเทศมนตรี กำนันผู้ใหญ่บ้าน มาเป็นประธานฝ่ายฆราวาส ในการทอดผ้าบังสุกุลและใช้เวลาค่อนข้างนานกว่าพิธีสงค์ ทำให้ความศักดิสิทธิ์ของพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาลดน้อยลงและในอนาคตคนจะให้ความสำคัญกับหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาน้อยลง จำทำให้ส่งกระทบต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในสังคมไทย จะทำให้พระพุทธศาสนาหมดปจากสังคมในที่สุด

จากความสำคัญและปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น เป็นเหตุให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำวิจัย รูปแบบการจัดงานฌาปนกิจตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อแสวงหาค้นหาคำอธิบายเกี่ยวกับรูปแบบที่ดีงามและเหมาะสมกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ให้ประชาชนชาวร้อยเอ็ดได้เข้าใจและให้ความสำคัญกับพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนามากขึ้น จนถึงเข้าใจในหลักธรรมเกี่ยวกับการเกิด การตายของมนุษย์ยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักการจัดงานฌาปนกิจในสังคมไทย
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานงานฌาปนกิจในจังหวัดร้อยเอ็ด
3. เพื่อบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานฌาปนกิจในจังหวัดร้อยเอ็ด
4. เพื่อเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการจัดงานฌาปนกิจตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในในจังหวัดร้อยเอ็ด

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวกับรูปแบบการและหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเกี่ยวกับการจัดงานฌาปนกิจ
2. ศึกษาบริบทพื้นที่วิจัย ได้แก่ การจัดงานฌาปนกิจในจังหวัดร้อยเอ็ด
3. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาร่วมวิเคราะห์กับข้อมูลเชิงพื้นที่ เพื่อสรุปเป็นประเด็นปัญหาเพื่อใช้ในการสนทนากลุ่ม
4. จัดการสนทนากลุ่มเพื่อร่วมกันวิเคราะห์ถึงการบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานฌาปนกิจในจังหวัดร้อยเอ็ดแล้วนำไปสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย
5. การสร้างเครื่องมือในการสัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยการนำผลที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก
6. การสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยเครื่องมือที่สร้างขึ้น และได้ผ่านตรวจสอบความเชื่อมั่นจากผู้ทรงคุณจำนวน 5 ท่าน เพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติมใน

ประเด็นที่ยังไม่ครบถ้วนและชัดเจน จากบุคคลที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่มซึ่งบุคคลดังกล่าวนั้น ผู้วิจัยได้พิจารณาแล้วว่าจะเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่จะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี จำนวน 15 คน

7. การวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) จัดหมวดหมู่ข้อมูลจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี และการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้มาทั้งหมด 2) แยกแยะข้อมูลในด้านต่างๆ ตามวัตถุประสงค์อย่างเป็นระบบ 3) เปรียบเทียบข้อมูลลักษณะที่เหมือนกัน และแตกต่างกัน 4) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี 5) สรุปการวิเคราะห์ข้อมูล และอภิปรายผลการวิจัย

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดงานฌาปนกิจตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. หลักการจัดงานฌาปนกิจในสังคมไทย พบว่า ฌาปนกิจ คือ การเผาศพหรือการเผาซากศพหรือการปลงซากศพของมนุษย์ที่ตายที่ตายแล้ว มีความสำคัญทางพิธีกรรมคือ คุณค่าของความตายปรากฏในรูปแบบพิธีกรรมงานศพ ทำให้เกิดคุณค่าทางสังคมและเครือญาติ ความสำคัญด้านความเชื่อในชมพูทวีป ความตายคือการกลับคืนสู่สรวงสวรรค์ มีพิธีเผาศพริมแม่น้ำ แล้วลอยเถ้ากระดูกในแม่น้ำนั้น คุณค่าทางวัฒนธรรมของความตายสืบมาจนทุกวันนี้ การฌาปนกิจศพตั้งแต่สมัยอดีตคือตั้งแต่ก่อนสมัยพุทธกาล สมัยพุทธกาล จนถึงปัจจุบันที่ปรากฏในคัมภีร์ของพระพุทธศาสนานั้นจากการศึกษาพอจะสรุปได้ดังนี้ คือ 1 การนำศพไปทิ้งในป่าหรือในป่าช้า 2 การนำศพไปฝังดิน 3 การนำศพไปเผา ประเภทของการตาย 1) กาลมรณะ คือ การตายตามกาลเวลา เช่น ตายเพราะชราสิ้นอายุ 2) อกาลมรณะ คือ การตายที่ยังไม่ถึงเวลาที่จะต้องตาย เช่นตายเพราะถูกฆ่าตายเพราะกรรมเก่ามาตัดรอนต้องตายลงไป พระพุทธศาสนาได้รับอิทธิพลของการฌาปนกิจมาจากศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เนื่องจากพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นภายหลังศาสนาพราหมณ์-ฮินดู รูปแบบพิธีกรรมหลายอย่างเราได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์-ฮินดู พิธีฌาปนกิจศพในอดีตเริ่มจากพิธีที่เรียกว่าการส่งสการ เวลาที่นิยมนำศพไปฝังหรือเผานั้น ได้แก่ ช่วงบ่ายเรียกว่า “ยามผีตกป่า” ก่อนจะนำไปป่าช้าหรือไร่ นา สวน จะนิมนต์พระมาให้บุญก่อน คือมีการไหว้พระรับศีลพระสงฆ์สวดมาติกาบังสุกุล หลังจากนั้นก็นำศพไปฝังหรือเผา การส่งสการ มีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับสถานที่ อุปกรณ์ และพิธีการฌาปนกิจหลายอย่าง การจัดงานศพและการฌาปนกิจของชาวพุทธจังหวัดร้อยเอ็ดนั้น นิยมจัดเตรียมงานศพที่บ้านของตนเองไม่นิยมจัดที่วัด เพราะชุมชนเมืองจะจัดงานที่วัดทั้งหมด โดยมีพิธีการขั้นตอนในการปฏิบัติต่อศพ คือพิธีกรรมการอาบน้ำศพพิธีกรรมการแต่งตัวศพพิธีกรรมการมัดมัดตราสัง พิธีกรรมการตั้งศพพิธีกรรมการตามไฟหน้าศพพิธีกรรมการเช่นศพ พิธีกรรมการไว้ทุกข์

พิธีกรรมการเอาเงินใส่ปากศพ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มเป้าหมาย 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่อยู่ในตัวเมือง กลุ่มนี้มีขั้นตอนในการบำเพ็ญกุศลศพนั้นจะจัดบำเพ็ญกุศลศพ 3 วัน วันที่ 4 เป็นพิธีฌาปนกิจ ส่วนวันที่ 5 เป็นวันเก็บอัฐิ เป็นอันเสร็จพิธี การตั้งศพบำเพ็ญกุศลจนถึงวันฌาปนกิจที่วัดบูรพาภิรามส่วนมากจะทำที่วัด มีการบำเพ็ญบุญทุกวัน ตอนเย็นของทุกวันจะมีการสวดมาติกาและสวดพระอภิธรรม พิธีการจะเริ่มเวลา 19.00 น. เป็นต้นไป ขั้นตอนในวันฌาปนกิจนั้นเวลาเวลา 14.00 น. เจ้าภาพจะมาพร้อมกันที่วัดเพื่อประกอบพิธีการฌาปนกิจศพ ในการเคลื่อนศพนั้นจะมีการหว่านข้าวตอก หม้อควัน โดยมีพระสงฆ์เดินนำหน้าศพ พิธีกรรมทางศาสนาจะเริ่มจากการเทศน์ สวดบังสุกุล ถวายกัณฑ์เทศน์ ถ่ายรูป อ่านประวัติ มอบทุนสาธารณประโยชน์ ทอดผ้าบังสุกุล การทอดผ้าจะมีไตรที่ 1 แล้วค่อยต่อด้วยทอดผ้าบังสุกุล แล้วนิมนต์พระสงฆ์ชักผ้าบังสุกุล และต่อด้วยประธานฝ่ายฆราวาสในพิธีทอดผ้าบังสุกุล ประธานสงฆ์ชักผ้าบังสุกุลและวางดอกไม้จันท์ ประธานฝ่ายฆราวาสวางดอกไม้จันท์ พระสงฆ์และแขกที่มาร่วมงานวางดอกไม้จันท์ เสร็จแล้วจึงฌาปนกิจ และกลุ่มที่อยู่ต่างอำเภอ เมื่อมีคนตายในหมู่บ้าน เจ้าภาพตั้งบำเพ็ญกุศลศพ 2 วัน 3 วัน 4 วัน แล้วแต่กรณีตามความเหมาะสม จะมีการสวดมาติกา บังสุกุล สวดอภิธรรม ส่วนลำดับการในวันฌาปนกิจ เวลา 13.00 น.เคลื่อนศพออกจากบ้านเจ้าภาพ เมื่อถือฌานสถานแล้วก็จะเวียนรอบฌาปนสถาน (เมรุ) ครบ ๓ รอบ เมื่อจัดการล้างหน้าศพและยกศพขึ้นเมรุแล้ว ศาสนพิธีกร (มรรคนายก) นำเข้าสู่พิธีทางศาสนา จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย ไหว้พระ สมาทานศีล พระสงฆ์ให้ศีล อาราธนาธรรม พระสงฆ์แสดงธรรมเทศนา 1 กัณฑ์จบ พระสงฆ์สวดมาติกา-บังสุกุล พระสงฆ์อนุโมทนา กรวดน้ำรับพร พิธีกรนำเข้าสู่พิธีทอดผ้าบังสุกุล และผ้าไตรบังสุกุล อ่านประวัติผู้วายชนม์ พร้อมบทกวีส่งท้าย ประธานฝ่ายฆราวาสทอดผ้าไตรมหาบังสุกุล ประธานฝ่ายบรรพชิต พิจารณาผ้าไตรมหาบังสุกุล เป็นอันเสร็จพิธี

สภาพปัญหาการฌาปนกิจในจังหวัดร้อยเอ็ด ปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในการจัดงานศพ ปัญหาเรื่องสุราและการเล่นพนัน พิธีกรรมในการฌาปนกิจเพิ่มมากขึ้น โดยมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง สังคมเจริญมากขึ้นสิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้น และการเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นของทางบ้านเมือง ทำให้พิธีกรรมในการฌาปนกิจเพิ่มขึ้น จนทำให้พิธีกรรมทางศาสนามีความสำคัญน้อยลงไป ส่งผลให้คนรุ่นใหม่ก็ไม่เข้าใจแก่นสารหรือสารัตถะจริงๆ ของการฌาปนกิจศพ

แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการฌาปนกิจ ด้านอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับ การฌาปนกิจศพผู้เสียชีวิตของชาวอีสานแล้วทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้ถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ทำให้เกิดประเพณีบุญแจกข้าวขึ้นเพราะชาวอีสานยังยึดถือปฏิบัติมาโดยตลอดนั่นคือ ความกตัญญูกตเวทีพระพุทธศาสนา แนวคิดด้านคติความเชื่อเกี่ยวกับชีวิตหลังความตาย พระพุทธศาสนาไม่ได้ปฏิเสธความเชื่อเรื่องวิญญาณหลังความตาย จะเห็นได้จากคำสอนเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏ และ

คำสอนเกี่ยวกับเรื่องหน้าที่บุตรในทิศ 6 ในข้อที่ 5 บุตรควรจัดการกับร่างของมารดาบิดาที่ตายไปแล้วให้สมกับฐานะ ละทำบุญอุทิศให้ท่าน ด้านสืบทอดวัฒนธรรมประเพณี พิธีการฌาปนกิจศพผู้ตาย ทำให้เกิดหลักการประวัฒธรรมประเพณีที่ดีงามของชาวอีสานหลายๆ ประเพณี เช่นประเพณีบุญแจกข้าว และประเพณีในฮีต 12 อีกหลายๆ ประเพณี เช่น เดือน 9 บุญข้าวประดับดิน เดือน 10 บุญข้าวสาก

2. หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานงานฌาปนกิจในจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ทิศ 6 เป็นหลักคำสอนที่เป็นหลักการเป็นแนวคิดในพุทธปรัชญาเถรวาทที่กล่าวถึงการประพฤติปฏิบัติที่บุคคลในสังคมควรปฏิบัติต่อกัน เพราะทิศ 6 เป็นหลักจริยธรรมเบื้องต้นเป็นหน้าที่ที่มนุษย์ควรปฏิบัติต่อกัน กล่าวคือเมื่อมนุษย์เกิดขึ้นมาบนโลกนี้แล้วต้องพบเจอกับคนอื่นในสังคมอีกมากมาย เริ่มตั้งแต่สังคมเล็กๆ ในครอบครัว เช่น มารดา-บิดา เราในฐานะที่เป็นบุตรต้องปฏิบัติต่อมารดา-บิดาอย่างไร จนออกไปสู่สังคมที่ใหญ่ขึ้นไม่ว่าจะเป็นในโรงเรียนหรือสถานศึกษา ตลอดถึงที่ทำงาน เป็นต้น เมื่อออกไปสู่สังคมที่ใหญ่ขึ้นเราต้องเจอบุคคลต่างมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นครู-อาจารย์ มิตรหรือเพื่อน ภรรยา สามี นายจ้าง ลูกจ้าง ซึ่งบุคคลทั้งหลายเหล่านั้นพระพุทธเจ้าได้ทรงจัดเป็นกลุ่มได้ 6 กลุ่ม และใช้ทิศต่างๆ เป็นตัวแทนของคนแต่ละกลุ่ม คำสอนเรื่องทิศ 6 เป็นคำสอนเกี่ยวกับหลักปฏิบัติหรือหน้าที่ของของบุคคลในสังคมควรปฏิบัติต่อกันตามหลักพุทธปรัชญา เช่น การกระทำหน้าที่ต่อกันระหว่างมารดาบิดากับบุตร โดยเฉพาะหน้าที่ของบุตรที่ควรปฏิบัติต่อมารดาบิดาในข้อ 5 คือ เมื่อท่านล่วงลับไปแล้วอุทิศส่วนกุศลให้ เป็นแนวคิดทฤษฎี ที่บุตรที่ดีควรกระทำให้มารดาบิดา เริ่มตั้งแต่เมื่อท่านเสียชีวิตบุตรต้องเป็นหลักในการจัดบำเพ็ญบุญบำเพ็ญกุศลตลอดถึงการฌาปนกิจศพของมารดาหรือบิดา เมื่อฌาปนกิจศพเรียบร้อยก็ทำบุญอุทิศให้ท่านตามกาลตามเวลาที่สามารถทำได้

ศรัทธา คือ ความเชื่อ หมายถึง ความเชื่อของมนุษย์ ซึ่งเป็นความเชื่อที่ก่อให้เกิดศาสนามากมายขึ้นมาในโลกนี้ มนุษย์มีมากมายในโลกซึ่งต่างถิ่นก็ต่างความเชื่อต่างศรัทธาสามารถแบ่งแยกศรัทธาของมนุษย์ได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เชื่อและศรัทธาต่อเทพเจ้าและพระเจ้า ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มที่เชื่อหรือศรัทธาในตัวมนุษย์เอง เชื่อว่ามนุษย์มีศักยภาพในตัวมากพอที่จะกำหนดชะตาชีวิตของมนุษย์เองได้ กลุ่มนี้มีพระพุทธศาสนาเป็นหลัก ศรัทธาในพระพุทธศาสนานั้นตามหลักคำสอนของพุทธปรัชญาเถรวาท เป็นศรัทธาที่ต้องประกอบด้วยปัญญา ซึ่งศรัทธาในพุทธปรัชญานั้นจะมีลักษณะเป็นศรัทธาที่เป็นพื้นฐานของการปฏิบัติ ซึ่งเป็นพื้นฐานในกระบวนการพัฒนาสู่ปัญญา ความสำคัญของศรัทธาในพุทธปรัชญาเถรวาท คือ เป็นศรัทธาที่เกิดจากการเห็นจริงตามหลักคำสอนนั้นแล้วลงมือปฏิบัติตามด้วยความเพียรจนเห็นแจ้งด้วยปัญญาเองว่าสิ่งทั้งหลายที่มันเป็น และเข้าถึงจุดหมายสูงสุดของพุทธปรัชญาคือ พระนิพพาน ศรัทธาในพระพุทธศาสนาประกอบด้วยกัมมสัทธา ศรัทธา 4 อย่างในพระพุทธศาสนาเป็นมูลเหตุให้เกิดความเชื่อถือในคำสอนของพุทธปรัชญาและปฏิบัติตาม เช่น เชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ทำให้

การทำบุญอุทิศต่อมารดาบิดาของบุตรทั้งหลายเกิดขึ้นได้ง่าย หากบุตรไม่เชื่อผลของการกระทำหน้าที่ของบุตรที่ดีที่มีความกตัญญูต่อมารดาบิดาย่อมไม่เกิดขึ้น การทำความดีอย่างอื่นก็ไม่เกิดขึ้น

บุญกิริยาวัตถุ เป็นแนวคิด เป็นทฤษฎี หรือหลักบำเพ็ญบุญตามหลักพุทธปรัชญา บุคคลผู้หวังบุญกุศลให้กับตนเองและผู้อื่นสามารถบำเพ็ญบุญตามหลักการนี้ได้ การปฏิบัติตามหลักบุญกิริยาวัตถุนั้น โดยสรุปแล้วบุญเกิดขึ้นได้ 3 ทาง คือ การให้ทาน รักษาศีล และการเจริญภาวนา ทานคือการให้วัตถุสิ่งของต่างๆ กับผู้ที่ควรให้ ศีล คือ ความปกติทางกายและวาจา การให้ทานที่มีผลมากนั้นสิ่งของที่ให้ต้องได้มาอย่างบริสุทธิ์ ไม่ได้มาอย่างผิดๆ ผิดศีลผิดธรรม ผู้ให้เป็นผู้มีศีลของที่ให้ทานเป็นของที่บริสุทธิ์ ผู้รับก็เป็นผู้มีศีล การให้ทานลักษณะนี้เป็นการให้ที่มีผลมาก จะเห็นได้ว่าการให้หรือการกระทำดีทุกประเภทนั้นมีศีลเป็นพื้นฐาน เพราะเป็นการทำความดีที่ยังไม่เคยทำเห้เกิดขึ้นสิ่งที่เคยทำแล้วให้เจริญขึ้นให้ติดเป็นนิสัย ได้ชื่อว่าเป็นการภาวนา บุตร สามี ภรรยา หรือญาติๆ ผู้ผู้มีความกตัญญูรู้คุณของผู้ที่เสียชีวิตไปแล้วหากทำบุญอุทิศไปให้ผู้เสียชีวิตตามแนวคิด ทฤษฎี บุญกิริยาวัตถุดังกล่าวมานี้ ก็จะสำเร็จประโยชน์ตามปรารถนา

3. บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานฌาปนกิจในจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า การบูณาการหน้าที่ของบุตรตามหลักทิศ 6 กับการจัดงานฌาปนกิจในจังหวัดร้อยเอ็ดนั้นทำให้ทราบว่าประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ดยังยึดมั่นในการทำหน้าที่ของบุตรตามหลักทิศ 6 ข้อที่ว่าเมื่อท่านล่วงลับไปแล้วทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ เพราะบุตรของชาวร้อยเอ็ดแม้จะไปเรียนหรือไปทำงานอยู่ต่างจังหวัด หรือไปมีครอบครัวอยู่ต่างอำเภอต่างจังหวัด เมื่อทราบว่ามารดาหรือบิดาป่วยหนักก็จะรีบกลับมาบ้านเพื่อดูแลท่านอย่างใกล้ชิดจนกว่าท่านจะเสียชีวิต เมื่อท่านเสียชีวิตก็จะช่วยกันจัดการบำเพ็ญบุญบำเพ็ญกุศล และนำศพของท่านไปฌาปนกิจและเก็บอัฐิตามหลักพระพุทธศาสนา และยังทำบุญอทิศให้ท่านตามเวลาและโอกาสที่อำนวยและประเพณีการทำบุญของชาวร้อยเอ็ดที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือการบำบุญแจกข้าวอุทิศให้แก่มารดาหรือบิดาผู้มีพระคุณที่เสียชีวิต นิยมทำกันหลังจากท่านเสียชีวิต 1 ถึง 2 ปี จากการศึกษาเอกสารและการลงพื้นที่สัมภาษณ์ประชากรกลุ่มเป้าหมายทำให้ได้ข้อสรุปว่าชาวร้อยเอ็ดยังยึดมั่นในการกระทำหน้าที่ของบุตรที่ดีตามหลักพุทธปรัชญาในเรื่องทิศ 6 โดยเฉพาะหน้าที่ข้อ 5 เกี่ยวกับการทำบุญอุทิศให้มารดาบิดาตั้งแต่เสียชีวิตลงการฌาปนกิจจนถึงการทำบุญอุทิศหลังจากการฌาปนกิจจนเกิดประเพณีบุญแจกข้าวขึ้น

การบูรณาการหลักศรัทธา 4 ของพุทธปรัชญากับการฌาปนกิจของในจังหวัดร้อยเอ็ดนั้นทำให้รู้ว่า ศรัทธา 4 นั้นเป็นพื้นฐานทำให้เกิดการกระทำ เช่น เมื่อเกิดความเชื่อเรื่องกรรมคือการกระทำและผลของการกระทำ คือ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ทำให้ชาวร้อยเอ็ดเกิดความตระหนักในหน้าที่ของตนที่ควรกระทำ เช่น กรณีของการฌาปนกิจศพของมารดาหรือบิดาหรือผู้มีพระคุณ นั้นเป็นหน้าที่ของบุตร หลาน และญาติๆ ที่ยังมีชีวิตอยู่ที่ควรกระทำให้ผู้เสียชีวิต ทั้งยังได้สร้างกรรมดีอีกหลายอย่างจากการทำพิธีฌาปนกิจให้ผู้เสียชีวิตนั้น

ซึ่งจุดเริ่มต้นมาจากศรัทธา โดยเฉพาะการศรัทธาในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า และนำสิ่งที่ตรัสรู้นั้นมาสั่งสอนให้ผู้อื่นรู้ตามทั้งยังเป็นหลักธรรมที่สาสมารถพิสูจน์ได้ทำให้มีผู้ศรัทธาและนำไปปฏิบัติตาม ถึงแม้เวลาจะผ่านไปสังคมเปลี่ยนวัฒนธรรมความเชื่อใหม่ๆจะเข้ามาสู่สังคม แต่ด้วยพื้นฐานความเชื่อที่มีต่อคำสอนที่สามารถพิสูจน์ได้ซึ่งเข้ากันกับยุคดิจิทัลที่เชื่อในหลักวิทยาศาสตร์ทำให้ชาวอีสานและชาวร้อยเอ็ดสามารถปรับตัวเข้ากับยุคสมัยได้

การบูรณาการหลักบุญกิริยาวัตถุกับการจัดงานฌาปนกิจในจังหวัดร้อยเอ็ดนั้น สรุปได้ว่าการทำบุญด้วยหลักบุญกิริยาวัตถุในงานฌาปนกิจในยุคปัจจุบันชาวร้อยเอ็ดจะเน้นไปที่การให้ทานส่วนการรักษาศีลและการเจริญภาวนานั้นมีความสำคัญรองลงมา ซึ่งจะเห็นได้จากมีการเล่นการพนันกันมากขึ้นในการบำเพ็ญบุญบำเพ็ญกุศลศพทั้งมีการดื่มสุรากันมาขึ้น และในวันฌาปนกิจแขกผู้มาร่วมงานให้ความสำคัญกับการเทศนาน้อยลงพิธีการที่สำคัญที่มากกว่าการฟังธรรมเทศนาคือพิธีการทอดผ้าบังสุกุลที่ได้เชิญแขกผีมีเกียรติมาเป็นประธานฝ่ายฆราวาสและเป็นประธานทอดผ้ามหาบังสุกุลส่วนแขกผู้มีเกียรติรองลงมาก็ทอดผ้าไตรที่เจ้าภาพเตรียมไว้ให้ตามจำนวนของแขกผู้มีเกียรติที่เจ้าภาพเชิญมา ส่วนดีที่ได้พบในงานฌาปนกิจคือการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เช่น การมาร่วมงานเพื่อเป็นกำลังใจแก่ครอบครัวของผู้เสียชีวิต ทั้งการช่วยเหลือในเรื่องการเงิน เช่น เงินจากกองทุนหมู่บ้าน เงินช่วยเหลือจากแขกผู้มีเกียรติที่เชิญมาร่วมงาน เป็นต้น

5. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดงานฌาปนกิจตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในจังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ฌาปนกิจ คือ การเผาศพหรือการเผาซากศพหรือการปลงซากศพของมนุษย์ที่ตายแล้ว โดยบุตรและคนในครอบครัวและญาติๆ รวมทั้งคนสังคมช่วยกันจัดงานให้กับศพผู้ตาย ซึ่งสอดคล้องกับราชบัณฑิตยสถานกล่าวไว้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ความว่า การฌาปนกิจศพหรือการเผาศพของมนุษย์ เพราะว่ามนุษย์ทุกคนในโลกนี้เกิดขึ้นมาแล้วย่อมมีแก่ มีเจ็บ และตายลงในที่สุด การตายคือการสิ้นใจ, สิ้นชีวิต, ไม่เป็นอยู่ต่อไป, สิ้นสภาพของชีวิต (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546)

ศรัทธา คือ ความเชื่อ หมายถึง ความเชื่อของมนุษย์ ซึ่งเป็นความเชื่อที่ก่อให้เกิดศาสนามากมายขึ้นมาในโลกนี้ มนุษย์มีมากมายในโลกซึ่งต่างถิ่นก็ต่างความเชื่อต่างศรัทธาสามารถแบ่งแยกศรัทธาของมนุษย์ได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เชื่อและศรัทธาต่อเทพเจ้าและพระเจ้า ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มที่เชื่อหรือศรัทธาในตัวมนุษย์เอง เชื่อว่ามนุษย์มีศักยภาพในตัวมากพอที่จะกำหนดชตาชีวิตของมนุษย์เองได้ กลุ่มนี้มีพระพุทธศาสนาเป็นหลักศรัทธาในพระพุทธศาสนานั้นตามหลักคำสอนของพุทธปรัชญาเถรวาท เป็นศรัทธาที่ต้องประกอบด้วยปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2549, หน้า 656) ได้กล่าวไว้ในหนังสือพุทธธรรม ความว่า ศรัทธาในพุทธปรัชญานั้นจะมีลักษณะเป็นศรัทธาที่เป็นพื้นฐานของการปฏิบัติ ซึ่งเป็นพื้นฐานในกระบวนการพัฒนาสู่

ปัญญา ปุถุชนที่ยังไม่สามารถเข้าถึงปัญญาได้ ศรัทธาในขั้นพื้นฐานมีความสำคัญมาก ศรัทธาเป็นอุปกรณ์ชักน้ำให้เดินหน้าต่อไปไหนการพัฒนาเป็นปัญญาเมื่อใช้ถูกต้องจึงเป็นการเริ่มต้นที่ดีทำให้การก้าวหน้าไปสู่จุดหมายได้ผลรวดเร็วขึ้น

งานฌาปนกิจถือว่าเป็นงานสำคัญของชาวอีสานซึ่งรวมทั้งชาวร้อยเอ็ด เพราะทำให้เกิดวัฒนธรรมประเพณีดีขึ้นหลายๆ พิธีซึ่งเกิดจากการฌาปนกิจเป็นแนวคิดทฤษฎีหรือหลักปฏิบัติที่ดีของชาวอีสาน เช่น การประเพณีการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับ การฌาปนกิจศพผู้เสียชีวิตของชาวอีสานแล้วทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้ถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ทำให้สมาชิกในครอบครัวมีความรักความใกล้ชิดสนิทสนมกัน การอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลนั้นเป็นหลักคำสอนที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาที่ชาวอีสานยังยึดถือปฏิบัติมาโดยตลอดนั่นคือ ความกตัญญูกตเวที นั้นเองประเพณีเหล่านี้เกิดจากคติความเชื่อเกี่ยวกับชีวิตหลังความตายของมนุษย์ ความเชื่อเรื่องวิญญาณซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์และสืบทอดมาเป็นวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของชาวอีสานหลายๆ ประเพณี เช่นประเพณีบุญแจกข้าว และประเพณีในฮีต 12 อีกหลายๆ ประเพณี เช่น บุญข้าวประดับดินในเดือน 9 บุญข้าวสากในเดือน 10 เป็นต้น สอดคล้องกับพระครูสุธีคัมภีรญาณ (2559) ได้ทำวิจัยเรื่อง บุญแจกข้าว รูปแบบการแบ่งปันและการสร้างความกตัญญูของชาวอีสาน ความว่า ชาวอีสานเชื่อว่าผู้ตายแล้วยังต้องกินข้าวกินน้ำเหมือนกันคนที่ยังไม่ตาย แต่ไม่สามารถปลูกข้าวกินเองต้องอาศัยลูกหลานญาติพี่น้องผู้ที่อยู่เบื้องหลังทำบุญแจกข้าวแล้วกรวดน้ำอุทิศไปให้เท่านั้น

การทำบุญเกิดขึ้นได้ 3 ทาง คือ การให้ทาน รักษาศีล และการเจริญภาวนา ทานคือการให้วัตถุสิ่งของต่างๆ กับผู้ที่ควรให้ เช่นผู้มีศีล ผู้ที่ขาดแคลน เป็นต้น ศีล คือ ความปกติทางกายและวาจา การให้ทานที่มีผลมากนั้น สิ่งของที่ให้ต้องได้มาอย่างบริสุทธิ์ ไม่ได้มาอย่างผิดๆ ผิดศีลผิดธรรม ผู้ให้เป็นผู้มีศีลของที่ให้ทานเป็นของที่บริสุทธิ์ ผู้รับก็เป็นผู้มีศีล การให้ทานลักษณะนี้เป็นการให้ที่มีผลมาก จะเห็นได้ว่าการให้หรือการกระทำดีทุกประเภทนั้นมีศีลเป็นพื้นฐาน การให้บ่อยๆ ให้เป็นประจำชื่อว่าได้ภาวนา เพราะเป็นการทำความดีที่ยังไม่เคยทำให้เกิดขึ้นสิ่งที่เคยทำแล้วให้เจริญขึ้นให้ติดเป็นนิสัย สอดคล้องกับพระครูกาญจนกิจจารักษ์ (บัณฑิต บุญอาจ) (2564) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์การพัฒนามนุษย์สู่ความเป็นเทวดาตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ความว่า หลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ประการ คือ 1) พัฒนาตามหลักการให้ทาน โดยก่อนให้ทานฝึกทำใจให้ดีด้วยการระลึกว่า “เราจะให้ทาน เราจะฝังขุมทรัพย์อันเป็นเหตุติดตามตนไปได้” ขณะกำลังให้ทานฝึกทำจิตให้เลื่อมใสด้วยการระลึกว่า “เราจะถือเอาสิ่งที่เป็นสาระจากทรัพย์อันหาสาระมิได้” เมื่อให้ทานแล้วฝึกทำใจให้เบิกบานด้วยการ ระลึกว่า “ขึ้นชื่อว่าทานที่บัณฑิตบัญญัติแล้ว เราก็ได้ดำเนินตามแล้ว ช่างดีจริงหนอ” และฝึกให้ทาน ด้วยมือตนเอง 2) พัฒนาตามหลักการรักษาศีล โดยการฝึกสำรวมกายวาจาใจให้เรียบร้อยด้วยการสมาทานศีล 5 โดยกำหนดให้เป็นนิจศีลหรือสมาทานศีล 8 โดยกำหนดให้เป็นอุโบสถศีล และ 3) พัฒนาตามหลักการเจริญภาวนา โดยการฝึก

อบรมจิตให้สงบโดยการฝึกอบรมปัญญาให้เกิด

การบูณาการหน้าที่ของบุตรตามหลักทิศ 6 กับการจัดงานฌาปนกิจในจังหวัดร้อยเอ็ดนั้น ทำให้ทราบว่าประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ดยังยึดมั่นในการทำหน้าที่ของบุตรตามหลักทิศ 6 ข้อที่ว่าเมื่อท่านล่วงลับไปแล้วทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ เพราะบุตรของชาวร้อยเอ็ดแม้จะไปเรียนหรือไปทำงานอยู่ต่างจังหวัด หรือไปมีครอบครัวอยู่ต่างอำเภอต่างจังหวัด เมื่อทราบว่ามารดาหรือบิดาป่วยหนักก็จะรีบกลับมาบ้านเพื่อดูแลท่านอย่างใกล้ชิดจนกว่าท่านจะเสียชีวิต เมื่อท่านเสียชีวิตก็จะช่วยกันจัดการบำเพ็ญบุญบำเพ็ญกุศล และนำศพของท่านไปฌาปนกิจและเก็บอัฐิตามหลักพระพุทธศาสนา และยังทำบุญอุทิศให้ท่านตามเวลาและโอกาสที่อำนวย ซึ่งสอดคล้องกับพระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกขุ) (2535) กล่าวถึงการทำบุญอุทิศในหนังสือ หน้าที่ของคนฉบับสมบูรณ์ ความว่า คนดีและคุณสมบัติพิเศษของนักบริหาร ว่าเมื่อท่านตายทำลายขันธ์ไปตามธรรมดาของสังขารแล้ว บุตรก็ไม่ควรที่จะมัวแต่เศร้าโศกเสียใจร้องไห้รำพันจนไม่มีกระจิตกระใจที่จะทำฌาปนกิจให้ท่าน แต่ควรระงับความทุกข์ในใจแล้วตั้งสติให้ดีพิจารณาเห็นความเป็นจริงว่าทุกคนต้องตายไม่ว่าจะเป็นปู ย่า ตา ยาย แล้วทำการฌาปนกิจศพของท่านและทำบุญอุทิศให้ท่านตามหน้าที่ของบุตรที่ดี

การบูรณาการหลักศรัทธา 4 ของพุทธปรัชญากับการฌาปนกิจของในจังหวัดร้อยเอ็ดนั้น ทำให้รู้ว่า ศรัทธา 4 นั้นเป็นพื้นฐานทำให้เกิดการกระทำ เช่น เมื่อเกิดความเชื่อเรื่องกรรมคือการกระทำและผลของการกระทำ คือ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ทำให้ชาวร้อยเอ็ดเกิดความตระหนักในหน้าที่ของตนที่ควรกระทำ เช่น กรณีของการฌาปนกิจศพของมารดาหรือบิดาหรือผู้มีพระคุณ นั้นเป็นหน้าที่ของบุตร หลาน และญาติๆที่ยังมีชีวิตอยู่ที่ควรกระทำให้ผู้เสียชีวิต ทั้งยังได้สร้างกรรมดีอีกหลายอย่างจากการทำพิธีฌาปนกิจให้ผู้เสียชีวิตนั้น ซึ่งจุดเริ่มต้นมาจากศรัทธา โดยเฉพาะการศรัทธาในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า และนำสิ่งที่ตรัสรู้นั้นมาสั่งสอนให้ผู้อื่นรู้ตามทั้งยังเป็นหลักธรรมที่สามารถพิสูจน์ได้ทำให้มีผู้ศรัทธาและนำไปปฏิบัติตาม ซึ่งคล้ายกันกับอภิสร มีผล (2554) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาศรัทธาในฐานะปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าถึงเป้าหมายของพระพุทธศาสนาว่า ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ศรัทธา หมายถึง ความเชื่อประกอบด้วยปัญญาและการกลั่นกรองในการตัดสินใจศรัทธามีลักษณะทำให้ใจผ่องใส ทำให้แล่นไปด้วยดีในการบรรลุธรรม ศรัทธามี ความสำคัญตามความหมายและหน้าที่คือ เป็นพื้นฐานในกระบวนการพัฒนาสู่ปัญญาเป็นพื้นฐานในกระบวนการปฏิบัติกัมมัฏฐาน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

ควรนำผลการวิจัยว่าด้วยเรื่องการทำหน้าที่เกี่ยวกับการทำบุญอุทิศบิดามารดาและผู้มีพระคุณทั้งหลายของบุตรธิดาตามหลักทิศ 6 ในพุทธศาสนา เพราะคำว่า ทิศ ในทิศ 6 ท่านหมายถึงการปิดป้องช่องว่างระหว่างบุคคลในสังคม หากสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติได้ก็จะทำให้บุคคลในครอบครัว ชุมชน สังคมประเทศชาติ จะไม่เกิดช่อง

ว่างระหว่างกันอย่างเช่นพ่อแม่กับบุตรธิดาต่างฝ่ายได้ประพฤติดีปฏิบัติชอบต่อกันส่งผลให้ทุกคนในครอบครัวมีความเข้าใจ มีความสุขร่มเย็นตลอดไป

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 บูรณาการหลักประโยชน์นิยมเพื่อส่งเสริมการทำฌาปนกิจที่พึงประสงค์ในสังคมไทยปัจจุบัน

2.2 บูรณาการหลักพุทธจริยศาสตร์เพื่อการปฏิบัติที่ดีงามของพุทธศาสนิกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

รูปแบบการจัดงานฌาปนกิจตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในในจังหวัดร้อยเอ็ดเป็นการนำเอาหลักพุทธปรัชญาเถรวาท คือ หลักหน้าที่ของบุตรตามหลักทิศ 6 หลักศรัทธา 4 และหลักบุญกิริยาวัตถุมาบูรณาการใช้เพื่อให้ได้รูปแบบการจัดงานฌาปนกิจตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในจังหวัดร้อยเอ็ด สรุปเป็น Model ได้ TRI-BP Model ได้ดังนี้ 1) Tradition ที่สืบทอดมาอย่างยาวนาน 2) Ritual ที่เป็นหัวใจของการจัดงานฌาปนกิจ 3) Integration of Buddhist Philosophy ที่ผสานกับประเพณีและความเชื่อทางศาสนาในชุมชน โดยทุกองค์ประกอบมีบทบาทสำคัญในการจัดพิธีฌาปนกิจในจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นการสร้างความสมดุลระหว่างการทำบุญ การแสดงความกตัญญู และการเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชน โดยรูปแบบการจัดงานฌาปนกิจตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในในจังหวัดร้อยเอ็ด TRI-BP Model ดังภาพที่ 1

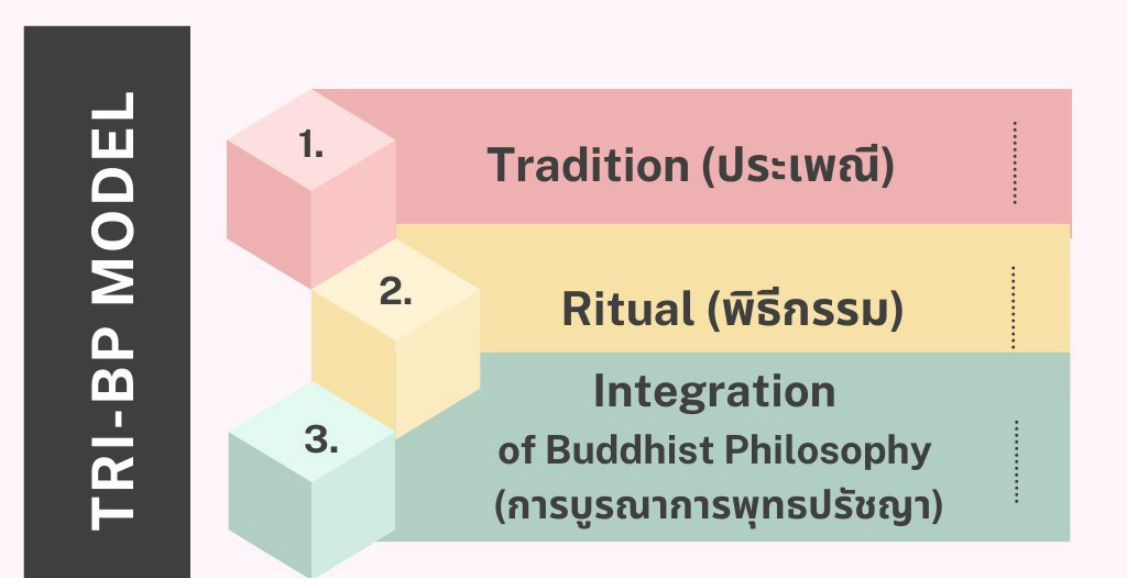

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

ปราณี วงษ์เทศ. (2534). *พิธีกรรมเกี่ยวกับการตายในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์ ปริ้นติ้งกรุ๊ฟ.

_____. (2534). พิธีกรรมเกี่ยวกับการตายในประเทศไทย. *เอกสารประกอบการจัดนิทรรศการเรื่องประเพณีเกี่ยวกับชีวิต, ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร มหาวิทยาลัยศิลปากร, 17 ตุลาคม-6 พฤศจิกายน 2534*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ฟ.

พระครูกาญจนกิจจารักษ์. (2564). *การศึกษาวิเคราะห์การพัฒนามนุษย์สู่ความเป็นเทวดาตามหลักบุญกิริยาวัตถุ*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูสุธีคัมภีรญาณ. (2559). *บุญแจกข้าว: รูปแบบการแบ่งปันและสร้างความกตัญญูของชาวอีสาน*. (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกขุ). (2535). *หน้าที่ของคนฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2549). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.

พระมหาคำรบ ธมฺมธโร (หิรัญชาติ). (2547). *มโนทัศนะเกี่ยวกับความตายในพระพุทธศาสนา: การศึกษาเชิงวิเคราะห์*. (วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

ฟื้น ดอกบัว. (2558). พุทธปรัชญาว่าด้วยการเวียนว่ายตายเกิดในพระพุทธศาสนา. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 11(3), 1-17.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

อภิสร มีผล. (2554). *การศึกษาศรัทธาในฐานะปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าถึงเป้าหมายของพระพุทธศาสนา*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กลยุทธ์การเสริมสร้างพุทธบูรณาการในการต่อต้านการทุจริตให้กับเด็กและเยาวชนในจังหวัดขอนแก่น*

Strategies for Enhancing Buddhist Integration in Anti-Corruption for Children and Youth in Khon Kaen Province

พระครูปลัดทวี อภโย (ทวี ข่ายมณี), พระครูวุฒิธรรมสาร (สุรวุฒิ แสงมะโน), แสงอาทิตย์ ไทยมิตร[1]
และพระมหามฆวินทร์ อามาตมนตรี[2]
Phrakhrupalad Thawee Abhayo (Thawee Khaimanee),
Prakhru Wutthidhammasarn (Surawut Sangmano), Saengatit Thaimit
and Phramaha Makawin Armartmonthree
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน[1]
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย[2]
Mahamakut Buddhist University, Isan Campus, Thailand
Mahamakut Buddhist University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: thawee.kha@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิเคราะห์การต่อต้านการทุจริตให้กับเด็กและเยาวชนในจังหวัดขอนแก่น 2) สร้างกลยุทธ์การเสริมสร้างพุทธบูรณาการในการต่อต้านการทุจริตให้กับเด็กและเยาวชนในจังหวัดขอนแก่น และ 3) ถ่ายทอดกลยุทธ์การเสริมสร้างพุทธบูรณาการในการต่อต้านการทุจริตให้กับเด็กและเยาวชนในจังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีทั้งเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และการทดลอง ผู้ให้ข้อมูล คือ เด็กและเยาวชนในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 231 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้การทดลอง One Group Pretest-Posttest Design โดยใช้สถิติ t-test (dependent Samples) และการวิเคราะห์เนื้อหา

---

*ได้รับบทความ: 18 กรกฎาคม 2567; แก้ไขบทความ: 29 พฤศจิกายน 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 11 ธันวาคม 2567
Received: July 18, 2024; Revised: November 29, 2024; Accepted: December 11, 2024

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับพฤติกรรมการใช้กลยุทธ์การเสริมสร้างพุทธบูรณาการในการต่อต้านการทุจริตให้กับเด็กและเยาวชนในจังหวัดขอนแก่นอยู่ในระดับดี ได้แก่ การสร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริตควรยึดหลักความละอายแก่ใจ การยกระดับเจตจำนงทางการเมืองในการต่อต้านการทุจริตควรมีการปฏิบัติที่ถูกต้องไม่กระทำผิดกฎระเบียบ การสกัดกั้นการทุจริตเชิงนโยบายควรมีการปฏิบัติที่ถูกต้อง ไม่กระทำผิดกฎระเบียบ การพัฒนาระบบป้องกันการทุจริตเชิงรุกควรยึดหลักความละอายแก่ใจ การปฏิรูปกลไกและกระบวนการปราบปรามการทุจริตควรมีการปฏิบัติที่ถูกต้อง ไม่กระทำผิดกฎระเบียบ

2. กลยุทธ์การต่อต้านการทุจริตให้กับเด็กและเยาวชนในจังหวัดขอนแก่นในภาพรวมทั้ง 2 ด้าน อยู่ในระดับมาก พบว่า ด้านกลยุทธ์การปลูกฝังจิตสำนึกตามวิถีไทยในการต่อต้านการทุจริต และด้านกลยุทธ์การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจทางการศึกษาในการต่อต้านการทุจริต อยู่ในระดับมาก

3. การทดสอบภาพรวมของการใช้กลยุทธ์การเสริมสร้างพุทธบูรณาการในการต่อต้านการทุจริตให้กับเด็กและเยาวชนในจังหวัดขอนแก่น ก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: กลยุทธ์การเสริมสร้าง; พุทธบูรณาการ; ต้านการทุจริต; เด็กและเยาวชน

Abstract

The purposes of this research were 1) study and analyze anti-corruption efforts for children and youth in Khon Kaen Province; 2) develop strategies for enhancing Buddhist integration in anti-corruption for children and youth in Khon Kaen province; and 3) convey strategies for enhancing Buddhist integration in anti-corruption for children and youth in Khon Kaen province. This mixed-method research utilizes quantitative, qualitative, and experimental approaches. The participants are 231 children and youth from Khon Kaen province. The tools used include questionnaires and interviews. The data analysis employed frequency, percentage, mean, standard deviation, and a One Group Pretest-Posttest Design experiment using t-test (dependent samples) and content analysis.

The results revealed that:

1. The level of behavior in using Buddhist-integrated anti-corruption strategies among children and youth in Khon Kaen is at a good level. This includes creating a society intolerant of corruption based on a sense of shame, enhancing political will for

anti-corruption through correct practices without violating regulations, preventing policy-based corruption through proper conduct, proactively developing anti-corruption prevention systems grounded in a sense of shame, and reforming anti-corruption mechanisms and processes through correct practices without violating regulations.

2. The overall strategy for anti-corruption among children and youth in Khon Kaen, in both aspects, is at a high level. This includes the strategy of instilling a Thai-based anti-corruption consciousness and the strategy of enhancing anti-corruption knowledge and understanding through education.

3. The overall test of using integrated Buddhist anti-corruption strategies for children and youth in Khon Kaen Province before and after the experiment showed a statistically significant difference at the 0.05 level.

Keywords: Strategies for enhancing; Buddhist integration; Anti-corruption; Children and youth

1. บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและการปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564) ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริต ประกอบด้วย กลยุทธ์ที่ 1 ปรับฐานความคิดทุกช่วงวัยเป็นต้นไป ให้สามารถแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมการมีระบบและกระบวนการกล่อมเกลาทางสังคมเพื่อต้านทุจริต กลยุทธ์ที่ 3 ประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเครื่องมือต้านทุจริต และกลยุทธ์ที่ 4 เสริมพลังการมีส่วนร่วมของชุมชนและบูรณาการทุกภาคส่วนเพื่อการต่อต้านทุจริตซึ่งองค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ เผยคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต ปี 2020 ไทยได้ 36 คะแนนจากคะแนนเต็ม 100 อยู่ที่ 104 ของโลก (คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2560)

อย่างไรก็ตามปัญหาการทุจริตจะต้องได้รับการร่วมมือร่วมใจกันหลายฝ่ายในการที่จะแก้ไขปัญหาเชิงระบบของสังคมไทยให้หายไป โดยการเริ่มต้นจากการปลูกฝังความรู้เกี่ยวกับการต่อต้านการทุจริตให้กับเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ให้เข้าใจ โดยเฉพาะทาง สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ได้จัดทำหลักสูตรต้านทุจริตศึกษา ที่จะได้เข้าถึงกลุ่มคนทุกระดับ จึงได้มีหลักสูตรเกิดขึ้น 5 หลักสูตร ประกอบด้วย 1) หลักสูตรการศึกษาพื้นฐาน (รายวิชาเพิ่มเติม การป้องกันการทุจริต) 2) หลักสูตรอุดมศึกษา (วัยใสใจสะอาด “Youngster with Good Heart”) 3) หลักสูตรตามแนวทางรับราชการทางกลุ่มทหารและตำรวจ 4) หลักสูตรวิทยากรผู้นำการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริต

5) หลักสูตรโค้ชเพื่อการรู้คิดต้านทุจริต เพื่อการเปลี่ยนแปลงวิธีคิด (Paradigm Shift) ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งและสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 50 ที่ได้บัญญัติให้เป็นหน้าที่ปวงชนชาวไทยจะต้องไม่ร่วมมือหรือสนับสนุนการทุจริตและประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ และในมาตรา 63 บัญญัติให้เป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องส่งเสริมสนับสนุนและให้ความรู้แก่ประชาชนถึงอันตรายที่เกิดขึ้นจากการทุจริตและประพฤติมิชอบดังกล่าวอย่างเข้มงวด รวมทั้งกลไกในการส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวกันเพื่อมีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้ความรู้ ต่อต้าน หรือชี้เบาะแส โดยได้รับความคุ้มครองจากรัฐที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงาน ป.ป.ช. ที่ได้ดำเนินการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามทุจริต ในระยะที่ 3 โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนและหน่วยงานของรัฐมีส่วนร่วมในการปราบปรามทุจริต ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (พ.ศ. 2564-2568) ในปี พ.ศ. 2563 มหาวิทยาลัยได้ประกาศนโยบายความโปร่งใสในการบริหารงาน เช่น นโยบายต่อต้านการทุจริตในองค์กร นโยบายการไม่รับของขวัญ นโยบายความโปร่งใสในการสรรหาบุคลากร เป็นต้น ทั้งนี้มหาวิทยาลัยได้ขอความเห็นชอบต่อสภามหาวิทยาลัยในการปรับปรุงระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ คณะกรรมการ บริหารความเสี่ยง และคณะกรรมการธรรมาภิบาล และจะประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2564 ต่อไป (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2563) และยังสอดคล้องกับแผนป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบของจังหวัดขอนแก่น โดยศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริตจังหวัดขอนแก่นได้จัดทำแผนป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560-2564) จังหวัดขอนแก่น โดยใช้กรอบแผนป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560-2564) ของกระทรวงมหาดไทยเป็นแนวทางในการจัดทำแผนฯ ซึ่งได้มีการปรับให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564) เพื่อให้การขับเคลื่อนการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบของจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเชื่อมโยงกับมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ร่วมกับ ป.ป.ช. จัดโครงการบูรณาการแนวทางความร่วมมือทางศาสนาในการต่อต้านการทุจริต โดยการประยุกต์หลักธรรมคำสอนกับหลักสูตรต้านทุจริตศึกษา ครั้งที่ 1 ประจำปี 2564

จังหวัดขอนแก่น ได้แบ่งส่วนราชการตาม พ.ร.บ. ระเบียบการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ดังนี้ 1) การบริหารราชการส่วนภูมิภาค ได้แก่ หน่วยราชการส่วนภูมิภาค 33 แห่ง อำเภอ 26 อำเภอ ตำบล 202 ตำบล หมู่บ้าน 2,331 หมู่บ้าน และชุมชน 389 ชุมชน 2) การปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลเมือง 6 แห่ง เทศบาลตำบล 78 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 139 แห่ง 3) หน่วยราชการส่วนกลางและรัฐวิสาหกิจ 227 แห่ง ซึ่งจังหวัดขอนแก่นใน ปี 2559 พบว่า มีบุคลากรผู้ถูกร้องเรียน 145 ราย

โดยแยกเป็นการร้องเรียนเกี่ยวกับการบริการ จำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 5.52 การร้องเรียนเกี่ยวกับการทุจริต จำนวน 16 ราย คิดเป็นร้อยละ 11.03 ร้องเรียนเกี่ยวกับการพฤติกรรม จำนวน 55 ราย ร้อยละ 33.93 และร้องเรียนเกี่ยวกับการไม่เป็นธรรม จำนวน 66 ราย คิดเป็นร้อยละ 45.52 ซึ่งแสดงถึงปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบของข้าราชการในหน่วยงานต่างๆ ยังเป็นปัญหาสำคัญของจังหวัดขอนแก่น (ศูนย์ป้องกันและปราบปรามการทุจริตจังหวัดขอนแก่น, 2560) จึงมีความจำเป็นในการที่จะศึกษาวิจัยโดยใช้หลักพุทธศาสนาเข้าไปบูรณาการในการต่อต้านการทุจริตให้กับเด็กและเยาวชนในจังหวัดขอนแก่น ตามยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยที่เน้น “พระพุทธศาสนาได้ยกระดับและเคียงคู่ไปกับสรรพวิทยาของมวลมนุษย์เพื่อให้องค์ภูมิแห่งพุทธปรัชญา ปรากฏอยู่ท่ามกลางความเป็นเลิศของสรรพวิชา” หลักธรรมที่บูรณาการในการต่อต้านการทุจริตหลักมรรค 8 ได้แก่ 1) เห็นชอบ (สัมมาทิฏฐิ) 2) ดำริชอบ (สัมมาสังกัปปะ) 3) เจรจาชอบ (สัมมาวาจา) 4) กระทำชอบ (สัมมากัมมันตะ) 5) เลี้ยงชีวิตชอบ (สัมมาอาชีวะ) 6) พยายามชอบ (สัมมาวายามะ) 7) ระลึกชอบ (สัมมาสติ) 8) ตั้งจิตมั่นชอบ (สัมมาสมาธิ)

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการต่อต้านการทุจริตให้กับเด็กและเยาวชนในจังหวัดขอนแก่น เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของประชากร และมีความเจริญก้าวหน้าทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม จึงต้องมีการนำหลักพุทธบูรณาการเข้ามาในการเสริมสร้างกลยุทธ์ในการต่อต้านการทุจริตให้กับเด็กและเยาวชน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์การต่อต้านการทุจริตให้กับเด็กและเยาวชนในจังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อสร้างกลยุทธ์การเสริมสร้างพุทธบูรณาการในการต่อต้านการทุจริตให้กับเด็กและเยาวชนในจังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อถ่ายทอดกลยุทธ์การเสริมสร้างพุทธบูรณาการในการต่อต้านการทุจริตให้กับเด็กและเยาวชนในจังหวัดขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ข้อมูลเชิงคุณภาพ และการทดลอง ผู้ให้ข้อมูล คือ เด็กและเยาวชนในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 231 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความตรงของเนื้อหาระหว่าง 0.80-1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้การทดลอง One Group Pretest-Posttest Design โดยใช้สถิติ t-test (dependent Samples) โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในการทดลอง จำนวน 50 คน เป็นเด็กและเยาวชนในจังหวัดขอนแก่น อายุระหว่าง 13-18 ปี ส่วนกลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้แทนสำนักงานพระพุทธศาสนา ผู้แทนพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และสภาเด็กและเยาวชน จำนวน 15 คน

โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้บรรยายเชิงพรรณนา

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การเสริมสร้างพุทธบูรณาการในการต่อต้านการทุจริตให้กับเด็กและเยาวชนในจังหวัดขอนแก่น สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ระดับพฤติกรรมการใช้กลยุทธ์การเสริมสร้างพุทธบูรณาการในการต่อต้านการทุจริตให้กับเด็กและเยาวชนในจังหวัดขอนแก่นพบว่า ด้านสร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริตตามหลักพุทธบูรณาการ ส่วนใหญ่จะเป็นการสร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริตควรยึดหลักความละอายแก่ใจ (หิริ) รองลงมาจะเป็นการสร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริตสังคมควรมีความคิดที่ถูกต้อง (สัมมาสังกัปปะ) ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น และสร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริตสังคมควรมีความเพียรที่ถูกต้อง (สัมมาวายามะ) เพื่อระวังมิให้บาปหรือความชั่วเกิดขึ้น ส่วนด้านยกระดับเจตจำนงทางการเมืองในการต่อต้านการทุจริตตามหลักพุทธบูรณาการ ส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับการยกระดับเจตจำนงทางการเมืองในการต่อต้านการทุจริตควรมีการปฏิบัติที่ถูกต้อง (สัมมากัมมันตะ) ไม่กระทำผิดกฎระเบียบ รองลงมาจะเป็นการยกระดับเจตจำนงทางการเมืองในการต่อต้านการทุจริตควรมีการปฏิบัติที่ถูกต้อง (สัมมากัมมันตะ) ไม่กระทำผิดกฎระเบียบและการยกระดับเจตจำนงทางการเมืองในการต่อต้านการทุจริตควรมีความคิดที่ถูกต้อง (สัมมาสังกัปปะ) ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ส่วนด้านสกัดกั้นการทุจริตเชิงนโยบายตามหลักพุทธบูรณาการ ส่วนมากจะเป็นการสกัดกั้นการทุจริตเชิงนโยบายควรมีการปฏิบัติที่ถูกต้อง (สัมมากัมมันตะ) ไม่กระทำผิดกฎระเบียบ รองลงมาเป็นการสกัดกั้นการทุจริตเชิงนโยบายควรมีความเห็นที่ถูกต้อง (สัมมาทิฏฐิ) ตามครรลองคลองธรรม และการสกัดกั้นการทุจริตเชิงนโยบายควรยึดหลักความเพียรที่ถูกต้อง (สัมมาวายามะ) เพื่อระวังมิให้บาปหรือความชั่วเกิดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม ด้านพัฒนาระบบป้องกันการทุจริตเชิงรุกตามหลักพุทธบูรณาการ ส่วนใหญ่จะเป็นการพัฒนาระบบป้องกันการทุจริตเชิงรุกควรยึดหลักความละอายแก่ใจ (หิริ) รองลงมาจะเป็นการพัฒนาระบบป้องกันการทุจริตเชิงรุกควรมีความคิดที่ถูกต้อง (สัมมาสังกัปปะ) ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น และการพัฒนาระบบป้องกันการทุจริตเชิงรุกควรมีความเห็นที่ถูกต้อง (สัมมาทิฏฐิ) ตามครรลองคลองธรรม และด้านการปฏิรูปกลไกและกระบวนการปราบปรามการทุจริตตามหลักพุทธบูรณาการ ส่วนใหญ่จะเป็นการปฏิรูปกลไกและกระบวนการปราบปรามการทุจริตควรมีการปฏิบัติที่ถูกต้อง (สัมมากัมมันตะ) ไม่กระทำผิดกฎระเบียบ รองลงมาจะเป็นการปฏิรูปกลไกและกระบวนการปราบปรามการทุจริตควรมีการพูดจาที่ถูกต้อง (สัมมาวาจา) เช่น ไม่โกหก ไม่พูดเท็จ ฯลฯ และการปฏิรูปกลไกและกระบวนการปราบปรามการทุจริตควรมีความคิดที่ถูกต้อง (สัมมาสังกัปปะ) ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

2. กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นกลยุทธ์การต่อต้านการทุจริตให้กับเด็กและเยาวชนใน

จังหวัดขอนแก่นในภาพรวมทั้ง 2 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านกลยุทธ์การปลูกฝังจิตสำนึกตามวิถีไทยในการต่อต้านการทุจริต อยู่ในระดับมาก และด้านกลยุทธ์การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจทางการศึกษาในการต่อต้านการทุจริต อยู่ในระดับมาก

3. เปรียบเทียบการใช้กลยุทธ์การเสริมสร้างพุทธบูรณาการในการต่อต้านการทุจริตให้กับเด็กและเยาวชนในจังหวัดขอนแก่น ก่อนและหลังการทดลองดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานภาพรวมของการถ่ายทอดกลยุทธ์การเสริมสร้างพุทธบูรณาการในการต่อต้านการทุจริตให้กับเด็กและเยาวชนในจังหวัดขอนแก่น ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Pair t-test

ข้อความ	P	แปลผล
1. ภาพรวมของทุกด้าน	.000*	แตกต่างกัน
2. ด้านสร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริตตามหลักพุทธบูรณาการ	.000*	แตกต่างกัน
3. ด้านยกระดับเจตจำนงทางการเมืองในการต่อต้านการทุจริตตามหลักพุทธบูรณาการ	.000*	แตกต่างกัน
4. ด้านสกัดกั้นการทุจริตเชิงนโยบายตามหลักพุทธบูรณาการ	.000*	แตกต่างกัน
5. ด้านพัฒนาระบบป้องกันการทุจริตเชิงรุกตามหลักพุทธบูรณาการ	.000*	แตกต่างกัน
6. ด้านการปฏิรูปกลไกและกระบวนการปราบปรามการทุจริตตามหลักพุทธบูรณาการ	.029	ไม่แตกต่างกัน

ผลการทดสอบภาพรวมของการใช้กลยุทธ์การเสริมสร้างพุทธบูรณาการในการต่อต้านการทุจริตให้กับเด็กและเยาวชนในจังหวัดขอนแก่น ก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เด็กและเยาวชนในจังหวัดขอนแก่น ความคิดเห็นของเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับกลยุทธ์การเสริมสร้างพุทธบูรณาการในการต่อต้านการทุจริตให้กับเด็กและเยาวชนในจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมพบว่า ข้อเท็จจริงในสังคมไทยยังคงมีการทุจริตอยู่มาก ซึ่งแสดงถึงปัญหาเชิงระบบที่ลึกซึ้งภายในหน่วยงานและองค์กรต่างๆ และผลกระทบการทุจริตนี้ส่งผลกระทบถึงหน่วยงานที่ทำงานโดยสุจริต ซึ่งต้องพลอยเสียชื่อเสียงไปด้วย แม้ว่าไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการทุจริตก็ตาม ซึ่งวิธีที่จะแก้ปัญหาข้างต้น คือการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม เป้าหมายควรให้ความสำคัญกับการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่ผู้ใหญ่ มากกว่าเด็กและเยาวชน เหตุผลผู้ใหญ่และผู้ปกครองเป็นแบบอย่างที่สำคัญ

ที่สุดสำหรับเด็ก ดังนั้นหากผู้ใหญ่มีความสุจริตและทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี จะส่งผลให้เด็กและเยาวชนมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตาม

5. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพในการสนทนากลุ่มความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิด้านเด็กและเยาวชน และผู้ทรงคุณด้านพุทธศาสนา เกี่ยวกับกลยุทธ์การเสริมสร้างพุทธบูรณาการในการต่อต้านการทุจริตให้กับเด็กและเยาวชนในจังหวัดขอนแก่น พบว่า การที่การปลูกฝังเรื่องค่านิยมในทางที่สุจริตในการประพฤติตนให้มีความพอดีพองามโดยยึดหลัก หิริ และโอตัปปะ เป็นเครื่องดำเนินชีวิตในการทำงานและการประพฤติตนในทางที่สุจริตธรรม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดขอนแก่น และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แทนเด็กและเยาวชน ผลการวิจัยมีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยกลยุทธ์การเสริมสร้างพุทธบูรณาการในการต่อต้านการทุจริตให้กับเด็กและเยาวชนในจังหวัดขอนแก่น ได้พบประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็นจึงนำประเด็นเหล่านั้นมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ระดับพฤติกรรมการใช้กลยุทธ์การเสริมสร้างพุทธบูรณาการในการต่อต้านการทุจริตให้กับเด็กและเยาวชนในจังหวัดขอนแก่น เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ มีการสร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริตควรยึดหลักความละอายแก่ใจ (หิริ) มีการยกระดับเจตจำนงทางการเมืองในการต่อต้านการทุจริตควรมีการปฏิบัติที่ถูกต้อง (สัมมากัมมันตะ) ไม่กระทำผิดกฎระเบียบ มีการสกัดกั้นการทุจริตเชิงนโยบายควรมีการปฏิบัติที่ถูกต้อง (สัมมากัมมันตะ) ไม่กระทำผิดกฎระเบียบ มีการพัฒนาระบบป้องกันการทุจริตเชิงรุกควรยึดหลักความละอายแก่ใจ (หิริ) มีการปฏิรูปกลไกและกระบวนการปราบปรามการทุจริตควรมีการปฏิบัติที่ถูกต้อง (สัมมากัมมันตะ) ไม่กระทำผิดกฎระเบียบ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของธัศฐ์ชาพัฒน์ ยุกตานนท์ (2562, หน้า 630-631) ได้อธิบายว่า การแก้ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันโดยอาศัยหลักธรรมนั้น ซึ่งได้แก่ มรรคมีองค์ 8 โดยการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันสำหรับข้าราชการ ผู้เขียนมองว่าข้าราชการจะต้องมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาปรับใช้ในการทำงานของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ภาครัฐ เพื่อป้องกันปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน

2. ความคิดเห็นกลยุทธ์การต่อต้านการทุจริตให้กับเด็กและเยาวชนในจังหวัดขอนแก่นในภาพรวมทั้ง 2 ด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งด้านกลยุทธ์การปลูกฝังจิตสำนึกตามวิถีไทยในการต่อต้านการทุจริต และด้านกลยุทธ์การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจทางการศึกษาในการต่อต้านการทุจริต ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของปรียานุช วัฒนกูล และธีรภัทร์ ลอยวิรัตน์ (2563) ยังสะท้อนถึงการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนเพื่อส่งเสริมค่านิยมสุจริตและการต่อต้านการคอร์รัปชัน จังหวัดมหาสารคาม พบว่า รูปแบบของกระบวนการสร้างค่านิยมสุจริตและการต่อต้านคอร์รัปชัน ได้แก่ รูปแบบของการกระตุ้นความสนใจในเรื่องของความซื่อสัตย์สุจริต

โดยมีสถาบันการศึกษาเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ในการให้การศึกษา อบรมบ่มสร้างนิสัยให้ความรู้ควบคู่กับการพัฒนาทักษะทด้านปัญญา ประกอบกับมีองค์กรทางสังคมอื่นๆ ทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนการสร้างนิสัยความซื่อสัตย์สุจริตโดยมีต้นแบบกิจกรรมการส่งเสริมค่านิยมสุจริตและการต่อต้านคอร์รัปชันนี้เป็นเป็นรูปแบบของกิจกรรมเชิงวิชาการพร้อมทั้งกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของบวรขมชุณศรี และยุทธนา ประณีต (2564, หน้า 132-142) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การส่งเสริมการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบและการตัดสินใจทางการเมืองตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดให้รัฐพึงปฏิบัติตามและให้มีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบเน้นการปรับพฤติกรรม “คน” ปลูกฝังให้มีจิตสำนึกยึดมั่นและสร้างวัฒนธรรมซื่อสัตย์สุจริต โดยในภาพรวมประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีความรู้ความเข้าใจการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐอยู่ในระดับมาก ผ่านแนวทางการส่งเสริมการต่อต้านการการทุจริตและประพฤติมิชอบตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐด้านการสร้างวัฒนธรรมต่อต้านการทุจริตมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยที่ออกมาทั้ง 2 ด้าน ซึ่งอยู่ในระดับดี

3. เปรียบเทียบการใช้กลยุทธ์การเสริมสร้างพุทธบูรณาการในการต่อต้านการทุจริตให้กับเด็กและเยาวชนในจังหวัดขอนแก่น ก่อนและหลังการทดลอง พบว่า ในภาพรวมของการใช้กลยุทธ์การเสริมสร้างพุทธบูรณาการในการต่อต้านการทุจริตให้กับเด็กและเยาวชนในจังหวัดขอนแก่นก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งมีความสอดคล้องและย้อนแย้งกับงานวิจัยของเกรียงศักดิ์ โชควรกุล (2561, หน้า 237-251) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การต่อต้านการทุจริตคอรัปชั่นด้วยการสร้างค่านิยมของกลุ่มนักศึกษาในจังหวัดชัยภูมิเกี่ยวกับความรู้จากผลการวิจัยถ่ายทอดให้กับนักศึกษาเพื่อสร้างค่านิยมต่อต้านการทุจริตคอรัปชั่น โดยก่อนเข้าร่วมโครงการ พบว่า นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการต่อต้านการทุจริตคอรัปชั่นอยู่ในเกณฑ์ที่น้อย โดยคิดว่าเป็นเรื่องไกลตัว เมื่อจบโครงการ พบว่า นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในการต่อต้านการทุจริตคอรัปชั่นมากขึ้นทราบถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นพร้อมทั้งเกิดความคิดที่จะร่วมต่อต้านการคอรัปชั่นที่เกิดขึ้นในสังคมไทย มีความมุ่งมั่นที่จะเข้าร่วมขบวนการเป็นกระบอกเสียงในการต่อต้านการทุจริตคอรัปชั่น

4. ปัญหา อุปสรรคต่อการทำความเข้าใจถึงกลยุทธ์การเสริมสร้างพุทธบูรณาการในการต่อต้านการทุจริตให้กับเด็กและเยาวชนในจังหวัดขอนแก่นปัญหาที่ทำให้เห็นชัดเจนจากการลงพื้นที่วิจัย จะพบว่า เด็กและเยาวชนส่วนมากจะให้ความคิดเห็นที่เป็นคำถามปลายเปิดและจากการสัมภาษณ์ที่ตรงกันคือ การที่ต้องให้ผู้ใหญ่ทำตัวเป็นตัวอย่างในการสร้างความสุจริตโดยการไม่โกง

ไม่ทุจริต และเป็นตัวอย่างในการมีความซื่อสัตย์ จากข้อความที่เด็กและเยาวชนได้ให้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

“...การต่อต้านการทุจริตอย่างแรกที่ควรมี คือการที่เรามีความซื่อสัตย์สุจริต มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยเราจะต้องเริ่มปลูกฝังการต่อต้านการทุจริตให้เด็กและเยาวชนตั้งแต่เด็ก อาจจะเริ่มจากการสอนน้อง สอนเด็กนักเรียนก่อน โดยเฉพาะผู้ใหญ่ต้องทำเป็นตัวอย่างก่อนที่จะสอนเด็ก...” (การสัมภาษณ์ 18 พฤษภาคม 2567) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบวร ขมชุณศรี และยุทธนา ประณีต (2564, หน้า 132-142) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบและการตัดสินใจทางการเมืองตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดให้รัฐพึงปฏิบัติตามและให้มีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบเน้นการปรับพฤติกรรม “คน” ปลูกฝังให้มีจิตสำนึก ยึดมั่นและสร้างวัฒนธรรมซื่อสัตย์สุจริต โดยในภาพรวมประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความรู้ความเข้าใจการต่อต้านการทุจริต และประพฤติมิชอบตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐอยู่ในระดับมาก ผ่านแนวทางการส่งเสริมการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐด้านการสร้างวัฒนธรรมต่อต้านการทุจริตมากที่สุด

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ด้านสร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริตการสร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริตควรยึดหลักความละอายแก่ใจ (หิริ) โดยการปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องความละอายแก่ใจให้กับประชาชนทุกคนในสังคม การส่งเสริมการศึกษาและอบรมเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบและความเสี่ยงที่เกิดจากการทุจริต รวมถึงการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีความโปร่งใสและเปิดเผยข้อมูล การมีมาตรการลงโทษที่ชัดเจนและจริงจังสำหรับผู้ที่กระทำการทุจริต คิดเป็นร้อยละ 90.0

1.2 ด้านยกระดับเจตจำนงทางการเมืองในการต่อต้านการทุจริตการยกระดับเจตจำนงทางการเมืองในการต่อต้านการทุจริตควรมีการปฏิบัติที่ถูกต้อง (สัมมากัมมันตะ) ไม่กระทำผิดกฎระเบียบ โดยการส่งเสริมให้ผู้นำทางการเมืองแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจและความจริงจังในการต่อต้านการทุจริต ผ่านการออกกฎหมายและนโยบายที่ชัดเจน การมีระบบการตรวจสอบที่เข้มงวดและเป็นอิสระ การเปิดเผยข้อมูลอย่างโปร่งใสให้กับประชาชน และการมีบทลงโทษที่เหมาะสมสำหรับผู้กระทำผิด คิดเป็นร้อยละ 88.7

1.3 ด้านสกัดกั้นการทุจริตเชิงนโยบาย การสกัดกั้นการทุจริตเชิงนโยบายควรมีการปฏิบัติที่ถูกต้อง (สัมมากัมมันตะ) ไม่กระทำผิดกฎระเบียบ โดยการสร้างระบบการตรวจสอบและควบคุมที่มีประสิทธิภาพ การมีการติดตามและประเมินผลนโยบายอย่างต่อเนื่อง การมีระบบการแจ้งเตือน

และรายงานการทุจริตที่เปิดเผยให้กับประชาชน การมีมาตรการคุ้มครองผู้ที่แจ้งเบาะแสการทุจริต และการมีการลงโทษที่เข้มงวดสำหรับผู้ที่กระทำการทุจริต คิดเป็นร้อยละ 88.7

1.4 ด้านพัฒนาระบบป้องกันการทุจริตเชิงรุกการพัฒนาระบบป้องกันการทุจริตเชิงรุกควรยึดหลักความละอายแก่ใจ (หิริ) โดยการสร้างระบบการป้องกันที่มีประสิทธิภาพ เช่น การมีระบบการตรวจสอบภายในที่เข้มงวด การมีระบบการรายงานและติดตามการกระทำที่ไม่โปร่งใส การมีการอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการทุจริตอย่างต่อเนื่อง การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่โปร่งใส และการมีมาตรการคุ้มครองผู้ที่แจ้งเบาะแสการทุจริต คิดเป็นร้อยละ 89.2

1.5 ด้านการปฏิรูปกลไกและกระบวนการปราบปรามการทุจริตการปฏิรูปกลไกและกระบวนการปราบปรามการทุจริตควรมีการปฏิบัติที่ถูกต้อง (สัมมากัมมันตะ) ไม่กระทำผิดกฎระเบียบ โดยการปฏิรูปหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการตรวจสอบและปราบปรามการทุจริตให้มีความเป็นอิสระและมีประสิทธิภาพ การมีระบบการตรวจสอบและควบคุมที่เข้มงวด การมีการลงโทษที่เข้มงวดและเป็นธรรมสำหรับผู้กระทำการทุจริต การมีการเปิดเผยข้อมูลและรายงานการทุจริตให้กับประชาชน และการมีการอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการทุจริตให้กับเจ้าหน้าที่รัฐ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ข้อค้นพบใหม่จากการวิจัยการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล สัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อยเพื่อนำองค์ความรู้เกี่ยวกับกลยุทธ์การเสริมสร้างพุทธบูรณาการในการต่อต้านการทุจริตให้กับเด็กและเยาวชนในจังหวัดขอนแก่น การบูรณาการหลักพุทธศาสนาในการต่อต้านการทุจริตการนำหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการปลูกฝังจิตสำนึกต่อต้านการทุจริตให้กับเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะหลักหิริ (ความละอายใจ) และสัมมากัมมันตะ (การกระทำที่ถูกต้อง) ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและการปฏิบัติที่มีจริยธรรมในสังคม และกลยุทธ์การสร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริตการสร้างสังคมที่มีความทนทานต่อการทุจริตโดยเน้นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมผ่านหลักพุทธศาสนา ทำให้การปฏิบัติที่ถูกต้องกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของเด็กและเยาวชน คณะผู้วิจัยนำเสนอกระบวนการและขั้นตอนของการพัฒนาก่อให้เกิดประโยชน์ทางวิชาการ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ โชควรกุล. (2561). กลยุทธ์การต่อต้านการทุจริตคอรัปชันด้วยการสร้างค่านิยมของกลุ่มนักศึกษาในจังหวัดชัยภูมิ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 20(2), 237-251.

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2560). *ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและการปราบปรามการทุจริตระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564)*. เข้าถึงได้จาก https://www.nacc.go.th/article_attach/corruption.pdf

ธัศฐ์ชาพัฒน์ ยุกตานนท์. (2562). พุทธจริยศาสตร์: ทางเลือกของการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชั่น. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 6(ฉบับพิเศษ), 630-631.

บวร ขมชุณศรี และยุทธนา ประณีต. (2564). การส่งเสริมการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบและการตัดสินใจทางการเมืองตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 8(7), 132-142.

ปรียานุช วัฒนกูล และธีรภัทร์ ลอยวิรัตน์. (2563). *การศึกษารูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนเพื่อส่งเสริมค่านิยมสุจริตและการต่อต้านการคอร์รัปชัน จังหวัดมหาสารคาม*. (รายงานการวิจัย). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2563). *แผนพัฒนาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (พ.ศ.2564-2568).* เข้าถึงได้จาก https://www.mbu.ac.th/wp-content/uploads/2021/11/mbuplan64-68.pdf

ศูนย์ป้องกันและปราบปรามการทุจริตจังหวัดขอนแก่น. (2560). *แผนป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560-2564) จังหวัดขอนแก่น.* ขอนแก่น: ศูนย์ป้องกันและปราบปรามการทุจริตจังหวัดขอนแก่น สำนักงานจังหวัดขอนแก่น (กลุ่มงานบริหารทรัพยากรบุคคล).

รูปแบบการพัฒนาผู้ประกอบการใหม่ตามหลักปาปณิกธรรม 3 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1*

The Model for Developing New Entrepreneurs Based on The Three Papanika Dhamma of The Institute of Vocational Education: Northeastern Region 1

ปารวี แก้วมณีชัย, กนกอร สมปราชญ์ และพระมหาพิสิฐ วิสิฏฐปญฺโญ (พิสิฐ สืบนิสัย)
Paravee Kaewmaneechai, Kanokorn Somprach
and Phramaha Phisit Visitthapanyo (Phisit Suebnisai)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: paravee.ming@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาผู้ประกอบการใหม่ตามหลักปาปณิกธรรม 3 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาของรัฐ ภายใต้สถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 50 คน 2) หัวหน้างานและครูที่ปรึกษาแผนธุรกิจ จำนวน 50 คน และ 3) นักศึกษาที่เข้าร่วมการอบรมการเขียนแผนธุรกิจ จำนวน 260 คน รวมทั้งหมด 360 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) เชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม 2) เชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน วิเคราะห์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA)

ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการพัฒนาผู้ประกอบการใหม่ตามหลักปาปณิกธรรม 3 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ได้แก่ 1) การคิดเชิงนวัตกรรม 2) ความเชื่อมั่นในตนเองและมุ่งมั่นความสำเร็จ 3) ทักษะการจัดการเชิงธุรกิจ 4) การกล้าเสี่ยง 5) ความคิดสร้างสรรค์ และ 6) ความรู้และเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และผลการตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลสมการโครงสร้างของ

*ได้รับบทความ: 12 กุมภาพันธ์ 2567; แก้ไขบทความ: 19 ธันวาคม 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 24 ธันวาคม 2567
Received: February 12, 2024; Revised: December 19, 2024; Accepted: December 24, 2024

การเป็นผู้ประกอบการใหม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

คำสำคัญ: การพัฒนาผู้ประกอบการใหม่; ปาปณิกธรรม 3; สถาบันการอาชีวศึกษา

Abstract

The purpose of this research was to create a development model for new entrepreneurs based on the Three Papanika Dhamma at the Institute of Vocational Education: Northeastern Region 1. The research sample consists of: 1) 50 administrators from state vocational colleges under the Northeastern Vocational Education Institute 1, which is affiliated with the Office of the Vocational Education Commission, 2) 50 heads of departments and advisors for business plans, and 3) 260 students who participated in business plan writing training, making a total of 360 participants selected through purposive sampling. The research instruments include: (1) quantitative method using questionnaires, and (2) qualitative methods using semi-structured interviews and focus group discussions. Data analysis was conducted using statistical software to calculate Pearson correlation coefficients, weight component analysis, and confirmatory factor analysis (CFA).

The research result found that: The development model for new entrepreneurs based on the Three Papanika Dhamma included (1) the model's name, (2) objectives, (3) conceptual principles, (4) practices, (5) expected outcomes, and (6) mechanisms for success. It operated in three stages: (1) preparation for skill development, (2) operational practices, and (3) reflection on thoughts and outcomes for evaluation.

Keywords: Developing New Entrepreneurs; Papanika Dhamma 3; Institute of vocational Education

1. บทนำ

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีบทบาทสำคัญ และเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษา เพื่อฝึกอบรมวิชาชีพ ผลิตและพัฒนากำลังคนทั้งใน กึ่งฝีมือ ระดับฝีมือ ระดับเทคนิคและระดับเทคโนโลยีในทุกสาขาวิชาชีพอย่างมีคุณภาพและมาตรฐานให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมและมนุษย์ (Creative thinking) เพื่อนำมาต่อยอดในเชิงพาณิชย์รวมไปถึงการสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาผู้ประกอบการใหม่ให้สามารถสร้างช่องทางการเข้าถึงแหล่งทุนและองค์ความรู้ทางธุรกิจเพื่อเพิ่มช่องทางอาชีพ (Career path) ให้กับผู้เรียน เพื่อให้สามารถ

ประกอบได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยสอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นพัฒนาเศรษฐกิจบนพื้นฐานผู้ประกอบการยุคใหม่และวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (พ.ศ. 2561-พ.ศ. 2880) (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2561) ได้กำหนดไว้ว่าการขับเคลื่อนการพัฒนาเพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระยะ 20 ปีข้างหน้า จำเป็นต้องสร้างและพัฒนาผู้ประกอบการไทยให้เป็น “ผู้ประกอบการยุคใหม่” ที่ก้าวทันและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการขับเคลื่อนธุรกิจโดยเฉพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เนื่องจากการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการมีบทบาทสำคัญต่อการกระตุ้นให้เศรษฐกิจเจริญเติบโตและความเข้มแข็งของ ผู้ประกอบการจะช่วยให้ประเทศสามารถแข่งขันในระดับเวทีการค้าโลกได้โดยผู้ประกอบการยุคใหม่จะต้องมีทักษะแห่งอนาคตที่มีความพร้อมทางด้านทัศนคติ ทักษะความสามารถและความรู้สำหรับการรับมือกับการ แข่งขันที่จะรุนแรงขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีได้ สร้างผู้ประกอบการอัจฉริยะ โดยให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ รวมทั้งพัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็นและความถนัดที่แตกต่างและหลากหลายของแรงงานโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและพัฒนาผู้ประกอบการในทุกระดับให้มีจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการขับเคลื่อนธุรกิจด้วยเทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาเพิ่มมูลค่าธุรกิจ ตลอดจนส่งเสริมการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายของผู้ประกอบการ ได้ให้ความสำคัญกับการวางรากฐานระบบการศึกษาให้กับเยาวชนรุ่นใหม่ให้มีทักษะและจิตวิญญาณในการประกอบธุรกิจร่วมรวมถึงพัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็นและความถนัดที่แตกต่างหลากหลายของแรงงาน โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและการพัฒนาผู้ประกอบการในทุกระดับ ให้มีจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการใหม่ที่พร้อมจะขับเคลื่อนธุรกิจด้วยเทคโนโลยีนวัตกรรมและมีความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าของธุรกิจตลอดจนส่งเสริมให้สร้างเครือข่ายของผู้ประกอบการ การจัดการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการเป็นการวางรากฐานการศึกษา (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2566)

สถาบันการอาชีวศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อผลิตทรัพยากรบุคคลให้มีคุณภาพตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมและมนุษย์วิทยา นอกจากนี้บทบาทในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะวิชาชีพที่จำเป็นการอาชีวศึกษาได้ส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระด้วยการจัดตั้งศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาในสถานศึกษา ซึ่งเป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ต้องการพัฒนาตนเองให้รอบรู้ทันโลก การพัฒนาที่รู้ลึกรู้จริงในธุรกิจที่สนใจเพื่อเริ่มต้นประกอบอาชีพอิสระหรือทำธุรกิจขนาดเล็ก ศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษาจึงมีหน้าที่ให้การบริการในการดูแลอย่างใกล้ชิดตั้งแต่เริ่มจัดตั้งธุรกิจจนสามารถดำเนินการ โดย

การให้คำปรึกษาเฉพาะทางในด้านการบริหารธุรกิจ การตลาด การบริหารการเงินการบริหารงานบุคลากรการบริหารการผลิตเทคนิคการผลิตการพัฒนาผลิตภัณฑ์และเทคโนโลยีรวมถึงกิจกรรมสร้างความเข้มแข็ง เพื่อให้กลุ่มคนรุ่นใหม่ก้าวไปสู่ยุคประเทศไทย 4.0 หรือ Thailand 4.0 ซึ่งเป็นความมุ่งมั่นที่ต้องการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ “Value–Based Economy” หรือ “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยยังติดอยู่ในโมเดลเศรษฐกิจแบบ “ทำมาก ได้น้อย” ต้องปรับเปลี่ยนเป็น “ทำน้อยได้มาก” ตามแนวทางแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยการสร้างความเข้มแข็งภายในควบคู่ไปกับการเชื่อมโยงกับประชาคมโลกตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างน้อยใน 3 มิติ สำคัญ คือ เปลี่ยนจากการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ไปสู่สินค้าเชิงนวัตกรรม เปลี่ยนจากการขับเคลื่อนประเทศด้วยภาคอุตสาหกรรมไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม และเปลี่ยนจากการเน้นภาคการผลิตสินค้าไปสู่การเน้นภาคบริการมากขึ้น (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2565)

ด้วยความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความมุ่งหมายที่จะศึกษารูปแบบการพัฒนาผู้ประกอบการใหม่ของสถาบันอาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 โดยได้น้อมนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการเป็นผู้ประกอบการใหม่อย่างยั่งยืนสมบูรณ์ ซึ่งหลักธรรมที่เป็นหัวใจสำคัญของการทำการค้าทุกประเภทที่เป็นจุดเริ่มของการพิจารณาหลักธรรม คือ หลักปาปณิกธรรม 3 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559) ได้แก่ 1) จักขุมา คือ ต้องรู้จักสินค้าจากการมองสินค้าให้แตกฉาน 2) วิธูโร คือ มีความจัดเจนในธุรกิจ หมายถึง รู้แหล่งซื้อขาย รู้ความเคลื่อนไหวและความต้องการของตลาด มีความสามารถในการจัดซื้อจัดจำหน่าย รู้ใจและรู้จักเอาใจลูกค้า 3) นิสสยสัมปันโน มีความเพียบพร้อมด้วยแหล่งเงินทุนเป็นที่อาศัย (วรรณทิพา สังขสูตร และพระมหาอดิเดช สติวโร (สุขวัฒนวดี), 2564, หน้า 237-243) ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาอาชีวศึกษาสามารถนำไปใช้ในการสร้างรูปแบบการพัฒนาผู้ประกอบการใหม่ได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาผู้ประกอบการใหม่ตามหลักปาปณิกธรรม 3 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยมีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาของรัฐ ภายใต้สถาบัน

การอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 50 คน 2) หัวหน้างานและครูที่ปรึกษาแผนธุรกิจ จำนวน 50 คน และ 3) นักศึกษาที่เข้าร่วมการอบรมการเขียนแผนธุรกิจ จำนวน 260 คน รวมทั้งหมด 360 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกได้ดังนี้ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยวิธีการกรอกแบบสอบถามทางออนไลน์ 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง การสนทนากลุ่ม (Focus Group)

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตปรากฏการณ์จัดกลุ่มสนทนาและการศึกษาเอกสาร แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เมื่อสิ้นสุดการให้สัมภาษณ์ ของผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างมโนทัศน์วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ต่างๆ โดยการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาตีความสร้างข้อสรุปหรือสร้างสมมติฐานชั่วคราว (Working Hypothesis) มาเชื่อมโยงกันโดยจัดทำเป็นแผนที่ความคิด และสรุปเป็นผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาผู้ประกอบการใหม่ตามหลักปาปณิกธรรม 3 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ผู้วิจัยนำเสนอรูปแบบการพัฒนาผู้ประกอบการใหม่ตามหลักปาปณิกธรรม 3 เพื่อนำรูปแบบที่ได้ไปพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษา พัฒนาบุคลากร และพัฒนาวิชาชีพทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วยพัฒนาผู้ประกอบการใหม่ให้มีจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงการวางรากฐานระบบการศึกษาให้กับเยาวชนรุ่นใหม่ให้มีทักษะในการเลี้ยงดูตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยการสร้างรูปแบบการพัฒนาผู้ประกอบการใหม่ตามหลักปาปณิกธรรม 3 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. จากการสังเคราะห์องค์ประกอบของการเป็นผู้ประกอบการใหม่ ประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ด้วยการ Interview และการเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 360 คน และการสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบคอนเฟิร์มองค์ประกอบวิเคราะห์ข้อมูล (CFA) พบว่า องค์ประกอบการเป็นผู้ประกอบการใหม่ ประกอบด้วย 6 องค์ปรกอบหลัก ดังแผนภาพที่ 1

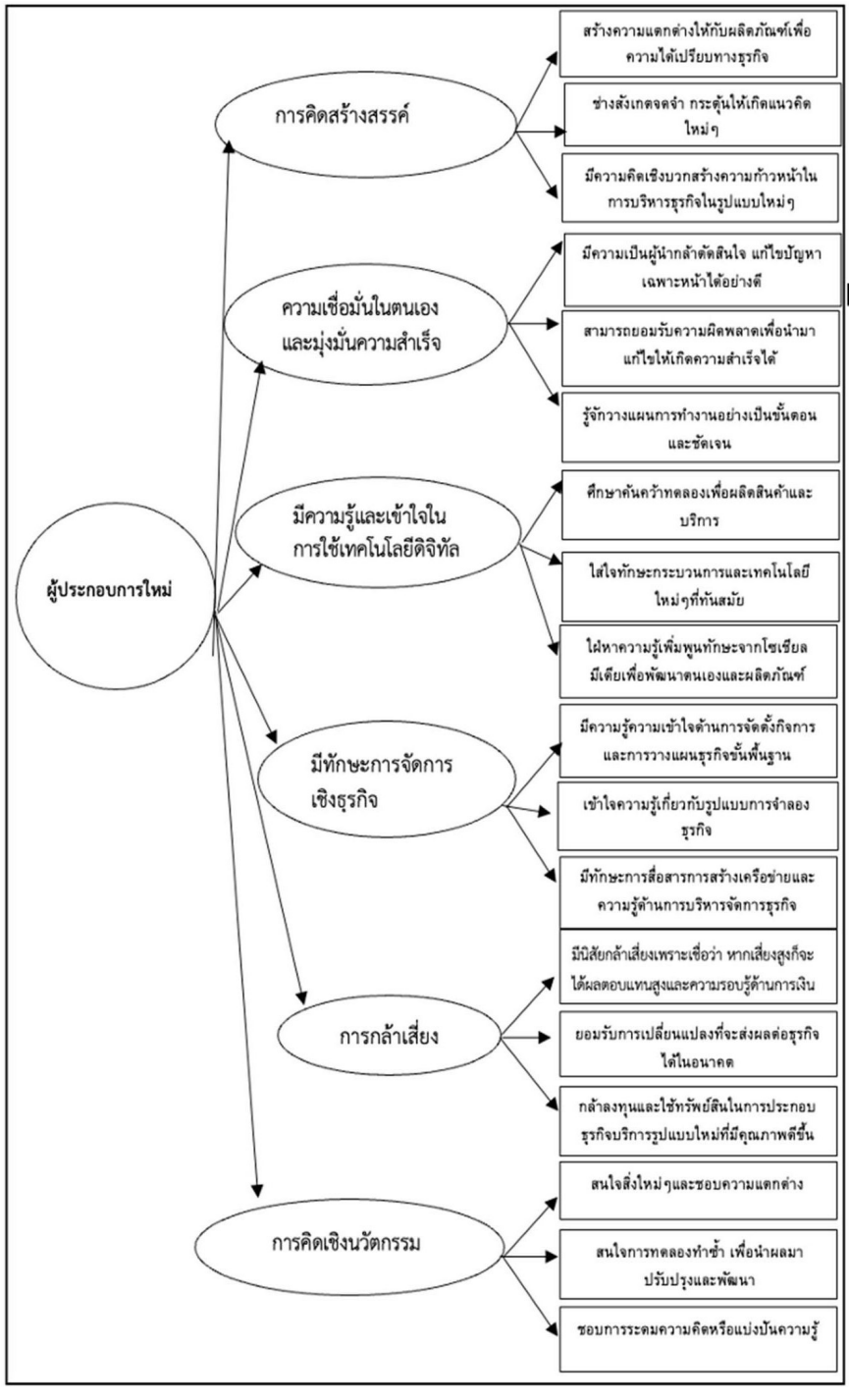

ภาพที่ 1 องค์ประกอบการเป็นผู้ประกอบการใหม่

2. การหาค่าน้ำหนักองค์ประกอบของแต่ละตัวแปร ของรูปแบบการพัฒนาผู้ประกอบการใหม่ตามหลักธรรมปาปณิกธรรม 3 ของสถาบันอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์น้ำหนักองค์ประกอบในรูปคะแนนมาตรฐานของตัวบ่งชี้ ในโมเดลผู้ประกอบการใหม่ตามหลักธรรมปาปณิกธรรม 3 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1

องค์ประกอบโมเดลการวัด	เมทริกซ์น้ำหนักองค์ประกอบ			
	β	SE	t	R^2
ผู้ประกอบการใหม่ (OPE)				
1. ความคิดสร้างสรรค์ (CRE)	0.938**	0.040	23.461	0.880
2. ความเชื่อมั่นในตนเองและมุ่งมั่นความสำเร็จ (CON)	0.957**	0.034	28.211	0.915
3. ความรู้และเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (TEC)	0.825**	0.071	11.675	0.681
4. ทักษะการจัดการเชิงธุรกิจ (MAN)	0.955**	0.032	29.726	0.913
5. การกล้าเสี่ยง (RIS)	0.951**	0.047	20.071	0.904
6. การคิดเชิงนวัตกรรม (INO)	0.964**	0.032	29.928	0.928

หมายเหตุ $^{**}p < .01$

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์น้ำหนักองค์ประกอบ (β) ในรูปคะแนนมาตรฐานของตัวบ่งชี้ในโมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกตัว แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบทั้ง 6 ตัวนี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สามารถบ่งบอกถึงภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาทุกตัว โดยมีค่า β ระหว่าง 0.825-0.964 ซึ่งองค์ประกอบที่สามารถอธิบายผู้ประกอบการใหม่ได้ดีที่สุด คือ การคิดเชิงนวัตกรรม (INO) (β = 0.967) รองลงมา คือ ความเชื่อมั่นในตนเองและมุ่งมั่นความสำเร็จ (CON) (β = 0.957) สำหรับด้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์น้ำหนักองค์ประกอบต่ำที่สุด คือ ความรู้และเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (TEC) (β = 0.825)

3. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาผู้ประกอบการใหม่ตามหลักธรรมปาปณิกธรรม 3 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ที่สร้างมาจาก 1) ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาผู้ประกอบการใหม่ตามหลักธรรมปาปณิกธรรม 3 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ได้มาจากการนำ องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการเป็นผู้ประกอบการใหม่โดยการเรียงลำดับค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ได้แก่ การคิดเชิงนวัตกรรม (Innovative thinking) ความเชื่อมั่นในตนเองและมุ่งมั่นความสำเร็จ (Self-Confidence

and Commitment to success) ทักษะการจัดการเชิงธุรกิจ (Management Business Skills) การกล้าเสี่ยง (Risk Taking) ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) และความรู้และเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Technology Digital literacy) โดยนำตัวบ่งชี้มาร่วมพิจารณาด้วย 2) ผลจากการสัมภาษณ์สถานศึกษาที่เป็น Best Practice ด้านการพัฒนาผู้ประกอบการใหม่ จำนวน 3 แห่งที่ประสบความสำเร็จของสถาบันการอาชีวศึกษาเพื่อนำวิธีการและข้อเสนอแนะมายกร่างรูปแบบ 3) ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญและเป็นผู้ประสบความสำเร็จในการสร้างและพัฒนาการเป็นผู้ประกอบการใหม่ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 จำนวน 9 ท่าน เพื่อนำวิธีการและข้อเสนอแนะมายกร่างรูปแบบการพัฒนาผู้ประกอบการใหม่ตามหลักธรรมปาปณิกธรรม 3 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 และ 4) ผลจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของสร้างรูปแบบการพัฒนาผู้ประกอบการใหม่ตามหลักธรรมปาปณิกธรรม 3 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ประกอบด้วย (1) ชื่อรูปแบบ (2) วัตถุประสงค์ (3) หลักการแนวคิด 4) วิธีปฏิบัติ (5) ผลลัพธ์ที่คาดหวัง (6) กลไกการขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จ

4. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาผู้ประกอบการใหม่ตามหลักธรรมปาปณิกธรรม 3 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีผลการประเมินด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด สามารถนำไปใช้ในวิทยาลัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาผู้ประกอบการใหม่ตามหลักปาปณิกธรรม 3 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 มีประเด็นสำคัญที่ค้นพบและน่าสนใจควรแก่การนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. การสร้างรูปแบบการพัฒนาผู้ประกอบการใหม่ตามหลักปาปณิกธรรม 3 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 รูปแบบการพัฒนาผู้ประกอบการใหม่ตามหลักธรรมปาปณิกธรรม 3 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ประกอบด้วย 1) ชื่อรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ 3) หลักการแนวคิด 4) วิธีปฏิบัติ 5) ผลลัพธ์ที่คาดหวัง 6) กลไกการขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จ โดยมีหลักการดำเนินการเป็น 3 ระยะ คือ 1) การเตรียมการสร้างทักษะพัฒนา 2) การปฏิบัติการ 3) การสะท้อนความคิด สะท้อนผล และประเมินรูปแบบนี้มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีเป็นประโยชน์ เมื่อถูกประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งผู้วิจัยทำการยกร่างรูปแบบดังกล่าวจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ทุกตัวแปรทำให้ได้มาซึ่งค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) ของแต่ละตัวบ่งชี้เพื่อใช้เป็นข้อมูลสู่การยกร่างรูปแบบฯ ร่วมกับข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรง

คุณวุฒิที่มีการปฏิบัติและประสบความสำเร็จในด้านนี้ และนำเข้าประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อให้ข้อเสนอแนะและตรวจสอบการยกร่างรูปแบบดังกล่าว จึงทำให้รูปแบบการพัฒนาผู้ประกอบการใหม่ตามหลักธรรมปาปณิกธรรม 3 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 สามารถนำสู่การปฏิบัติและประสบผลสำเร็จได้ สอดคล้องกับอาภรณ์ ภู่วิทยพันธุ์ (2551) ที่สรุปว่าร่างกำหนดตัวชี้วัดผลสำเร็จ และเป้าประสงค์ที่ดีควรทำดังนี้ 1) กำหนดตัวชี้วัดให้สอดคล้องกับเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้ ผลลัพธ์นี้จะเป็นตัวบ่งบอกวิธีการที่สามารถทำให้ประสบความสำเร็จ 2) ตัวชี้วัดควรมีความชัดเจน ประยุกต์สู่การปฏิบัติได้จริง 3) ตัวชี้วัดต้องสามารถประเมินได้ เพื่อที่จะสามารถทราบได้ถึงประสิทธิภาพของสิ่งที่ต้องการนั้นๆ 4) การกำหนดตัวชี้วัดต้องมีความเป็นรูปธรรม สามารถวัดตามสภาพจริงได้ 5) ตัวชี้วัดของแต่ละกลุ่มหรือแต่ละบุคคลไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน อาจจะเสริมกัน แต่ต้องกำหนดให้สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งในรูปแบบที่สร้างขึ้นนี้ มีตัวชี้วัดที่ชัดเจนของการพัฒนาผู้ประกอบการใหม่ตามหลักธรรมปาปณิกธรรม 3 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 รูปแบบจึงมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรนำองค์ประกอบของตามลำดับความสำคัญไปบูรณาการกับหลักสูตรหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการใหม่สำหรับนักเรียนนักศึกษาอาชีวศึกษา และส่งผลต่อการพัฒนาวิชาชีพและคุณภาพการศึกษาต่อไป

1.2 ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้รูปแบบการพัฒนาผู้ประกอบการใหม่ตามหลักธรรมปาปณิกธรรม 3 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่จะนำรูปแบบการพัฒนาผู้ประกอบการใหม่ไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและทิศทางในการดำเนินงานของสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาให้มีการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการใหม่เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาอาชีวศึกษาให้มีประสิทธิภาพได้

1.3 สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาสามารถนำรูปแบบการพัฒนาตามหลักธรรมปาปณิกธรรม 3 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ไปใช้ในการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการใหม่เพื่อเสริมสร้างทักษะและคุณลักษณะที่ดีของผู้เรียนอาชีวศึกษาให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เท่าทันศตวรรษที่ 21 และเป็นผู้ประกอบการใหม่ที่มีปัญญาแห่งพระพุทธศาสนานำหลักธรรมมาบูรณาการร่วมกันกับศาสตร์สากล เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการเป็นผู้ประกอบการใหม่อย่างยั่งยืนสมบูรณ์

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำเอารูปแบบการพัฒนาผู้ประกอบการใหม่ตามหลักธรรมปาปณิกธรรม 3

ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ไปใช้ในการพัฒนาบุคลากรอื่นๆ เช่น ครู อาจารย์ ผู้เรียนนอกระบบ ประชาชนผู้ว่างงาน เพื่อเพิ่มทักษะในการประกอบอาชีพอันจะส่งผลต่อการพัฒนาตนเองทีมงานองค์กรและชุมชนต่อไป

2.2 ควรนำรูปแบบการพัฒนาผู้ประกอบการใหม่ตามหลักธรรมปาปณิกธรรม 3 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ไปดำเนินการในสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ แล้วนำผลที่ได้มาเปรียบเทียบ เพื่อทำการวิจัยและพัฒนาผลการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.3 รูปแบบการพัฒนาผู้ประกอบการใหม่ตามหลักธรรมปาปณิกธรรม 3 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 สามารถนำไปศึกษาวิจัยในบริบทอื่นๆ เช่น โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนของเอกชน ที่มีบริบทแตกต่างกันออกไป เพื่อให้ได้รูปแบบการพัฒนา การเป็นผู้ประกอบการใหม่ ที่เหมาะสมกับแต่ละบริบทของสถาบันการศึกษา

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาผู้ประกอบการใหม่ตามหลักปาปณิกธรรม 3 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การคิดเชิงนวัตกรรม (Innovative thinking) 2) ความเชื่อมั่นในตนเองและมุ่งมั่นความสำเร็จ (Self-Confidence and Commitment to success) 3) ทักษะการจัดการเชิงธุรกิจ (Management Business Skills) 4) การกล้าเสี่ยง (Risk Taking) 5) ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) และ 6) ความรู้และเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Technology Digital literacy) ดังภาพที่ 2

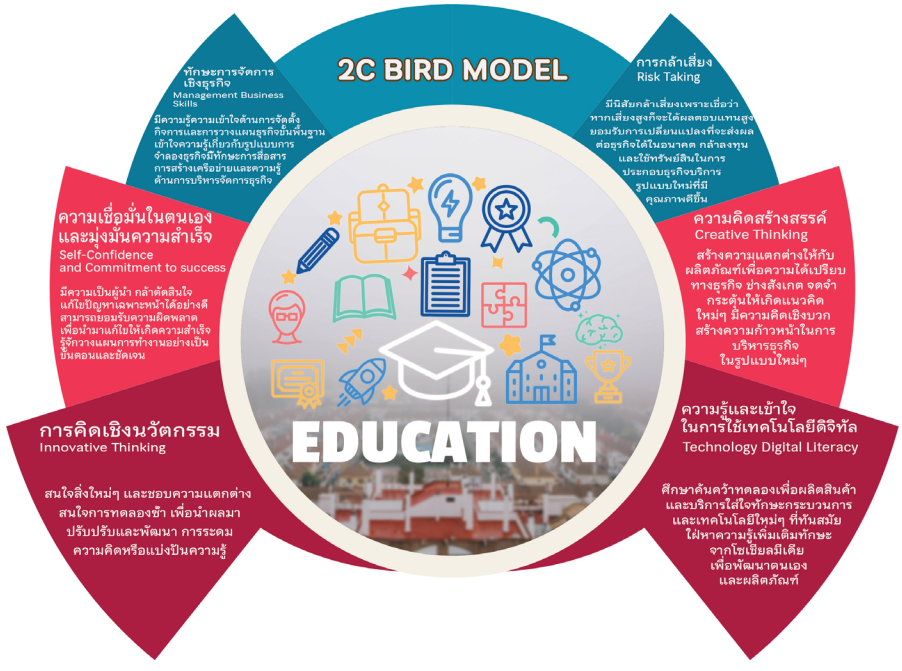

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพฯ: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต).

วรรณทิพา สังขสูตร และพระมหาอดิเดช สติวโร (สุขวัฒนวดี). (2564). ผู้ประกอบการค้าอัญมณีตามหลักปาปณิกธรรม. *วารสารพุทธมัคค์*, 6(2), 237-243.

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2561). *แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (8) ประเด็น พัฒนาเศรษฐกิจบนพื้นฐานผู้ประกอบการยุคใหม่และวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (พ.ศ. 2561-พ.ศ. 2880)*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

_____. (2566). *แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (8) ประเด็น ผู้ประกอบการและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2565). *แนวคิดเกี่ยวกับประเทศไทย 4.0*. เข้าถึงได้จาก https://planning2.mju.ac.th/goverment/20111119104835_planning/Doc_25590823143652_358135.pdf

อาภรณ์ ภู่วิทยพันธุ์. (2551). *กลยุทธ์ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: เอช อาร์ เซ็นเตอร์.

พุทธปรัชญาที่นำมาใช้ในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*

The Application of Buddhist Philosophy to Prevent Corruption and Misconduct in Local Government Organizations

ถาวร เศษมะพล, พระราชพัฒนวัชรบัณฑิต (สุกันยา ฮาดภักดี) และสุวิน ทองปั้น
Thaworn Sesmapol, Phrarajpatthanawatcharabundit (Sukanya Hadpagdee) and Suwin Thongpan
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: thaworn4107@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย 2) ศึกษามาตรการในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) วิเคราะห์พุทธปรัชญาที่ใช้ในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยการเก็บข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิและเอกสารทุติยภูมิ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี

ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย แบ่งออกได้เป็น 5 กลุ่มคือ 1) แนวคิดเกี่ยวกับพุทธปรัชญา 2) แนวคิดเกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบ 3) แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น 4) แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรม 5) ทฤษฎีเกี่ยวกับจิตสำนึก การสร้างจิตสำนึกและการปลูกฝังจิตสำนึก

2. มาตรการในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ ได้แก่ 1) มาตรการทางกฎหมาย 2) มาตรการทางการปกครองและการบริหารของรัฐ 3) มาตรการควบคุมโดยระบบควบคุมตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4) มาตรการตรวจสอบโดยประชาชนและภาคประชาสังคม 5) มาตรการทางจริยธรรมพุทธศาสนา 6) มาตรการมุ่งเน้นกระบวนการบริหารภายในองค์กร

3. วิเคราะห์พุทธปรัชญาที่ใช้ในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือ การนำหลัก 1) โลกบาลธรรม (หิริ-โอตตัปปะ) 2) เบญจศีล 3) อวิหิงสา 4) หลักสุจริต 3 5) สุจริตธรรมกถา 6) ราชวดีธรรม และ 7) สัมมัปปธาน 4 มาใช้ประกอบในการป้องกันการทุจริตและ

*ได้รับบทความ: 29 พฤษภาคม 2567; แก้ไขบทความ: 20 ธันวาคม 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 24 ธันวาคม 2567
Received: May 29, 2024; Revised: December 20, 2024; Accepted: December 24, 2024

ประพฤติมิชอบใน 6 มาตรการคือ 1) มาตรการทางกฎหมาย 2) มาตรการทางการปกครองและการบริหารของรัฐ 3) มาตรการควบคุมโดยระบบควบคุมตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4) มาตรการตรวจสอบโดยประชาชนและภาคประชาสังคม 5) มาตรการทางจริยธรรมพุทธศาสนา 6) มาตรการมุ่งเน้นกระบวนการบริหารภายในองค์กร

คำสำคัญ: พุทธปรัชญา; การป้องกันการทุจริต; ประพฤติมิชอบ

Abstract

The purposes of this research were 1) study theoretical concepts relevant to the research; 2) study identify measures to prevent corruption and misconduct in local government organizations; and 3) analyze the application of Buddhist philosophy in combating corruption and misconduct within these entities. This documentary research involved gathering data from both primary and secondary sources and employing descriptive analytical methods based on inductive reasoning.

The results revealed that:

1. Theoretical Framework: The study categorizes related concepts into five groups: 1) Buddhist philosophy; 2) corruption and misconduct; 3) local government; 4) ethics; and 5) theories on consciousness, emphasizing awareness and cultivation.

2. Preventive Measures: Identified measures against corruption and misconduct include; 1) legal measures; 2) governing and administrative measures of the state; 3) measures controlled by the internal audit control system of local administrative organizations; 4) measures for inspection by citizens and civil society; 5) ethical measures Buddhism; 6) measures focus on administrative processes within the organization.

3. Buddhist Philosophy Application: The research highlights the effectiveness of Buddhist principles—such as 1) Lokapāla-dhamma (Hiri Ottappa), 2) Five Precepts (five-sīla), 3) Ahiṁsa, 4) Three Sucarita-dhamma Kathā, 5) Rājavadī-dhamma, and Four Sammappadhānaused to prevent corruption and misconduct in six measures: 1) legal measures; 2) governing and administrative measures of the state; 3) measures controlled by the internal audit control system of local administrative organizations; 4) measures for inspection by citizens and civil society; 5) ethical measures Buddhism; 6) measures

focus on administrative processes within the organization.

Keywords: Buddhist Philosophical; Prevention of corruption; misconduct

1. บทนำ

การทุจริตคอร์รัปชั่นกลายเป็นปัญหาระดับโลกเมื่อสหประชาชาติ (United Nations: UN) ได้มีอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการคอร์รัปชั่น อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 โดยแบ่งออกเป็น 8 หมวด โดยแต่ละหมวดมีสาระสำคัญดังนี้หมวด 1 บทบัญญัติทั่วไปกล่าวถึงความมุ่งประสงค์ของอนุสัญญาบทนิยามขอบเขตการใช้บังคับของอนุสัญญาและหลักการเคารพอธิปไตยแห่งรัฐ หมวด 2 มาตรการป้องกันการทุจริตกล่าวถึงพันธกรณีของรัฐภาคีที่จะต้องจัดทำนโยบายป้องกันการทุจริตที่มีประสิทธิภาพ หมวด 3 ความผิดทางอาญาและการบังคับใช้กฎหมาย หมวด 4 ความร่วมมือระหว่างประเทศกำหนดให้รัฐภาคีกำหนดรูปแบบความร่วมมือทางกฎหมายระหว่างกันในการรวบรวมและนำส่งพยานหลักฐานการส่งผู้ร้ายข้ามแดนการติดตามอายัดยึดและริบทรัพย์สินที่ได้จากการทุจริต หมวด 5 การติดตามทรัพย์สินคืน หมวด 6 ความช่วยเหลือทางวิชาการและการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร หมวด 7 กลไกในการปฏิบัติตามอนุสัญญา หมวด 8 บทบัญญัติสุดท้ายกล่าวถึงการปฏิบัติตามอนุสัญญาอนุสัญญาฉบับนี้เป็นการกระตุ้นให้ประเทศต่างๆ ตื่นตัว และร่วมมือกันจัดการกับปัญหาการทุจริตอย่างจริงจัง นอกจากนี้ เพื่อเป็นการตอกย้ำให้แต่ละประเทศได้เห็นถึงการทุจริตที่เป็นรูปธรรมมากขึ้นจึงได้มีการจัดตั้งองค์กรโปร่งใสนานาชาติซึ่งเป็นองค์กรอิสระนานาชาติที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อรณรงค์การแก้ไขปัญหาคอร์รัปชั่นจัดทำดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชั่นของประเทศต่างๆ ทั่วโลกโดยค่าคะแนนตั้งแต่ 0 (คอร์รัปชั่นมากที่สุด) ถึง 100 (คอร์รัปชั่นน้อยที่สุด) ยิ่งค่า CPI สูงแสดงว่าประเทศมีความโปร่งใสมากคอร์รัปชั่นต่ำยิ่งที่ค่า CPI ต่ำแสดงว่าประเทศมีความโปร่งใสน้อยคอร์รัปชั่นสูงดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชั่นเป็นดัชนีที่ตีพิมพ์ทุกปีโดยองค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติตั้งแต่ ค.ศ. 1995 ซึ่งจัดอันดับประเทศ จากระดับความทุจริตในภาครัฐด้วยวิธีการประเมินผลโดยผู้เชี่ยวชาญและเขียนแบบสอบถามความคิดเห็นโดยทั่วไป CPI พบว่ามีการใช้อำนาจสาธารณะในทางที่ผิดเพื่อรายได้ส่วนตัว

การให้คะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) รวมถึงการจัดอันดับของประเทศต่างๆทั่วโลกในปี พ.ศ. 2563 ประเทศไทยได้คะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต 36 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนนเท่ากับปี พ.ศ. 2562 จัดอยู่ในอันดับที่104ของโลกและอยู่ในอันดับที่ 5 ของกลุ่มประเทศอาเซียน (ดัชนีชี้วัดการคอร์รัปชั่นโลกปี 2559 คะแนนไทยร่วงจาก 38 เป็น 35 อันดับตกจาก 76 เป็น 101 จาก 176 ประเทศ) จากผลคะแนนดังกล่าวทำให้สำนักงานป.ป.ช. เสนอแนะให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาการทุจริตและการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการ

เรียกรับสินบนของเจ้าหน้าที่รัฐเพราะผลคะแนนการรับรู้การทุจริตในปี พ.ศ. 2563 เป็นเครื่องบ่งชี้สำคัญถึงสถานการณ์การทุจริตในประเทศไทยซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่รัฐบาลจำเป็นต้องมีนโยบายในการแก้ไขปัญหาการทุจริตอย่างจริงจังเพื่อนำไปสู่แนวทางปฏิบัติในการสร้างความโปร่งใสในการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐให้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาการทุจริตและไม่ยอมทนต่อการทุจริตซึ่งจะนำไปสู่สังคมที่สุจริตส่งผลต่อการพัฒนาประเทศต่อไป (ไทยพับลิก้า, 2566)

จากผลการจัดลำดับดัชนีการทุจริต ทำให้รัฐบาลไทยจัดทำแผนยุทธศาสตร์ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตโดยกำหนดเป็นระยะๆ ละ 5 ปีดังนี้ ระยะที่ 1 ปี พ.ศ. 2551-2555 ระยะที่ 2 ปี พ.ศ. 2556-2560 และระยะที่ 3 ปี พ.ศ. 2560-2564 นอกจากนี้ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2560 รับทราบมติคณะกรรมการต่อต้านการทุจริตแห่งชาติ (คตช.) ที่เสนอให้รัฐบาลประกาศให้ ปี พ.ศ. 2560 เป็นปีแห่งการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุมัติอนุญาตของทางราชการต่อต้านการรับสินบนทุกรูปแบบตามที่สำนักคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (สำนักงาน ป.ป.ท.) เสนอโดยมอบหมายในฐานะฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการต่อต้านการทุจริตแห่งชาติ (คตช.) เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนนโยบายและมาตรการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่นต่อต้านการรับสินบนทุกรูปแบบ

รัฐบาลได้จัดทำแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 21 ประเด็นการต่อต้านทุจริตและประพฤติมิชอบ (พ.ศ. 2561-2580) มีเป้าหมายประเทศไทยปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบ ตัวชี้วัดคือ ดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทยมีค่าเป้าหมายดังนี้ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561, หน้า 5) ปี2561-2565 อยู่ในอันดับ 1 ใน 54 ได้คะแนนไม่ต่ำกว่า 50 คะแนนปี 2566-2570 อยู่ในอันดับ 1 ใน 43 ได้คะแนนไม่ต่ำกว่า 57 คะแนนปี 2571-2575 อยู่ในอันดับ 1 ใน 32 ได้คะแนนไม่ต่ำกว่า 62 คะแนนปี 2576-2580 อยู่ในอันดับ 1 ใน 20 ได้คะแนนไม่ต่ำกว่า 73 คะแนน

การทุจริตคอร์รัปชั่นที่ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นทำให้ในปี พ.ศ. 2559 ได้มีการจัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลาง และศาลอาญาคดีทุจริต การประพฤติมิชอบภาค 1 ถึง 9 ขึ้นเพื่อพิจารณาคดีอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบเป็นการเฉพาะ ซึ่งจากสถิติปริมาณคดีที่เข้ามาสู่ศาลพบว่า (ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลาง, 2560) ในปี พ.ศ. 2560 มีจำนวนคดี 1,178 คดี พ.ศ. 2561 มีจำนวนคดี 1,055 คดี พ.ศ. 2562 มีจำนวนคดี 1,220 คดี พ.ศ. 2563 มีจำนวนคดี 1,167 คดี และพ.ศ. 2564 มีจำนวนคดี 1,556 คดี นอกจากนี้ หากพิจารณาถึงหน่วยงานที่ถูกฟ้อง 5 อันดับแรกพบว่า ปีพ.ศ. 2560 อันดับหนึ่งคือ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ 402 คน อันดับสองคือ กระทรวงมหาดไทย 368 คน อันดับสามคือ องค์การองค์การบริหารส่วนตำบล 351 คน ปีพ.ศ. 2561 อันดับหนึ่งคือ กระทรวงศึกษาธิการ 354 คน อันดับสองคือ องค์การบริหารส่วนตำบล 351 คน ปีพ.ศ. 2561 อันดับหนึ่งคือ กระทรวงศึกษาธิการ

354 คน อันดับสองคือ องค์การบริหารส่วนตำบล 334 คน ปีพ.ศ. 2562 อันดับหนึ่งคือ องค์การบริหารส่วนตำบล 640 คน ปีพ.ศ. 2563 อันดับหนึ่งคือ องค์การบริหารส่วนตำบล 519 คน และปี พ.ศ. 2564 อันดับหนึ่งคือ องค์การบริหารส่วนตำบล 641 คน จากสถิติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอัตราการทุจริตและประพฤติมิชอบที่สูงขึ้นเป็นลำดับจากอันดับสามในปีพ.ศ. 2560 ขึ้นมาเป็นอันดับสองในปีพ.ศ. 2561 และขึ้นมาเป็นอันดับหนึ่งในปีพ.ศ. 2562 ถึง ปีพ.ศ. 2564 (ไทยพับลิก้า, 2566)

สถิติคดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เพิ่มขึ้นจนกลายเป็นอันดับหนึ่ง และได้เพิ่มทวีความรุนแรงมากขึ้นตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา เป็นปัญหาที่บั่นทอนการพัฒนาประเทศและเป็นอุปสรรคต่อการสร้างความเจริญในสังคมและความผาสุกแก่ประชาชนมาเป็นระยะเวลายาวนาน ทั้งนี้เพราะเป็นองค์กรที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนและเป็นองค์กรที่มีหน่วยงานย่อยจำนวนมากเมื่อมีพนักงานและข้าราชการในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีการทุจริตและประพฤติมิชอบก็จะทำให้เกิดผลเสียต่อประชาชนสังคมและสร้างความเสียหายให้กับประเทศชาติถึงแม้ว่าในปัจจุบันสังคมไทยมีความเข้าใจและตระหนักถึงปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองท้องถิ่นมากขึ้นแต่ปัญหาดังกล่าวก็ยังเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางมีรูปแบบการทุจริตที่เปลี่ยนแปลงและแตกต่างไปจากอดีตและมีลักษณะที่ซับซ้อนมากขึ้น ที่ผ่านมารัฐบาลได้พยายามแก้ไขปัญหาเหล่านี้มาอย่างต่อเนื่องเพราะถือว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นรากฐานของการปกครองประเทศหากรากฐานถูกบั่นทอนด้วยบุคลากรทำการทุจริตและประพฤติมิชอบก็จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศในระยะยาว สำหรับการแก้ปัญหาที่ผ่านมาของรัฐบาลก็ยังไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควรถ้าจะให้เกิดความสำเร็จในการแก้ปัญหาจำเป็นต้องทำให้คนในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีจิตสำนึกและรู้สึกละอายที่จะไม่กระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบด้วยการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้วยหลักพุทธปรัชญาจึงจะเป็นการแก้ปัญหาที่ถูกต้อง เมื่อเป็นเช่นนี้จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการวิจัยโดยศึกษาหลักพุทธปรัชญาเพื่อนำมาเป็นมาตรการต้นทางในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบของบุคคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากปัญหาข้างต้นนั้นผู้วิจัยจึงทำการวิจัย “พุทธปรัชญาที่นำมาใช้ในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”เพื่อนำไปปลูกฝังให้พนักงานส่วนท้องถิ่นและผู้บริหาร เจ้าหน้าที่รวมถึงข้าราชการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีจิตสำนึก กระตุ้นเตือนจิตใจให้มีความละอายมีความกลัวและเกิดความตระหนักรู้ถึงโทษหรือผลร้ายที่จะได้รับจนไม่อยากทำการทุจริตและประพฤติมิชอบต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

2. เพื่อศึกษามาตรการในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น

3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์พุทธปรัชญาที่นำมาใช้ในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

ขอบเขตด้านเอกสาร ดังนี้ 1) เอกสารปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 และผลการดำเนินงานศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบทั่วราชอาณาจักรประจำปีพ.ศ. 2560-2565 2) เอกสารทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ ตำรา เอกสาร บทความ เอกสารจากสื่ออินเทอร์เน็ต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโลกบาลธรรม (หิริ-โอตัปปะ) เบญจศีล อวิหิงสา หลักสุจริต 3 สุจริตธรรมกถา ราชวสดีธรรม และสัมมัปปธาน 4

ขอบเขตด้านเนื้อหาผู้วิจัยได้แยกประเด็นการวิจัยออกเป็น 3 ประเด็นดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตและประพฤติมิชอบ 2) ศึกษามาตรการในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) วิเคราะห์พุทธปรัชญาที่นำมาใช้ในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยเลือกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในเขตอำนาจศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลางและศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบภาค 1-9 โดยเลือกเอาคดีที่ได้รับการตัดสิ้นแล้วมาเป็นข้อมูลการวิจัย

การเก็บข้อมูล การวิจัยนี้เก็บข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบและประเภทการทุจริตและการประพฤติมิอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแนวคิดพุทธปรัชญาที่นำมาใช้ในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีขั้นตอนเก็บข้อมูลดังนี้ 1) เก็บข้อมูลปฐมภูมิจากพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 และคดีการทุจริตและประพฤติมิชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2560 ถึงปีพ.ศ. 2564 ในเขตพื้นที่ภาค 1-9 และ 2) เก็บข้อมูลทุติยภูมิจากหนังสือ ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวกับคดีการพุทธปรัชญา การทุจริตและประพฤติมิชอบ

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะ รูปแบบและประเภทการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และวิเคราะห์พุทธปรัชญาที่นำมาใช้ในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำนาจศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลางและศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบภาค 1-9 ด้วยวิธีการพรรณนา

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง พุทธปรัชญาที่นำมาใช้ในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยได้แก่ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตและประพฤติมิชอบใน

องค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นมี 5 กลุ่ม ดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีทางพุทธปรัชญาคือการนำเอาแนวคิดและหลักการในพุทธปรัชญาอันเป็นหลักแห่งความจริงและหลักการปฏิบัติที่นำมาพัฒนามนุษย์ให้ไปสู่เป้าหมายในการดำเนินชีวิตหรือการอยู่ร่วมกันในสังคมและเป็นนำหลักการปฏิบัติทางพุทธปรัชญามาแก้ไขปัญหาในการทำงานของพนักงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้บรรลุจุดหมายในทางพุทธปรัชญาในระดับโลกียะคือพัฒนาบุคคลให้เป็นคนมีคุณธรรม มีจริยธรรมในการประกอบอาชีพด้วยความสุจริต ซึ่งหลักพุทธปรัชญาที่นำมาใช้ ได้แก่ โลกบาลธรรม เบญจศีลหรือศีล 5 อวิหิงสา หลักสุจริต 3 สุจริตธรรมกถาราชวสดีธรรม และสัมมัปปธาน 4

2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบเป็นแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบคือ การฉ้อราษฎร์บังหลวง การคอร์รัปชั่น และการทุจริต ซึ่งเป็นความประพฤติมิชอบที่เกิดจากพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่รัฐใช้อำนาจตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบเพื่อมุ่งหวังผลประโยชน์ส่วนตัวหรือเพื่ออำนวยประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น สำหรับรูปแบบหรือประเภทการทุจริตและประพฤติชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่ามี 7 รูปแบบใหญ่ ดังนี้ 1) เจ้าพนักงานเบียดบังทรัพย์ 2) เจ้าพนักงานใช้ตำแหน่งโดยทุจริต 3) เจ้าหน้าที่ทุจริตด้านการจัดเก็บภาษี 4) เจ้าพนักงานใช้อำนาจในตำแหน่งโดยมิชอบ 5) เจ้าพนักงานปลอมเอกสาร 6) เจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติโดยทุจริตหรือโดยมิชอบ 7) การทุจริตเชิงนโยบาย

3. แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นเป็นแนวคิดที่รัฐบาลมอบอำนาจให้หน่วยการปกครองระดับรองของรัฐ ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการปกครองและดำเนินการเพื่อผลประโยชน์ของรัฐและผลประโยชน์ของท้องถิ่น สำหรับการบริหารงานท้องถิ่นจะมีองค์กรที่ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่จากการแต่งตั้งของรัฐและผู้บริหารหรือสมาชิกสภาซึ่งประชาชนเลือกตั้งมาทั้งหมดหรือบางส่วนและมีอิสระในการบริหารงานแต่รัฐบาลอาจต้องควบคุมโดยวิธีการต่างๆ ตามความเหมาะสม

การปกครองท้องถิ่นมีสถานะตามกฎหมายมีการกระจายอำนาจและหน้าที่มีลักษณะเป็นนิติบุคคลมีการเลือกตั้งมีอำนาจอิสระมีงบประมาณของตนเองและมีการกำกับดูแลของรัฐ การบริหารราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบคือ 1) รูปแบบการปกครองท้องถิ่นทั่วไปได้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) และเทศบาล 2) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) กับรูปแบบการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษซึ่งมีฐานะเป็นทบวงการเมืองและนิติบุคคล โดยในประเทศไทยมีอยู่2แห่งคือกรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา

การปกครองท้องถิ่นแบ่งเป็น 3 รูปแบบ คือ 1) การกระจายอำนาจทางการบริหาร 2) การกระจายอำนาจทางการเมือง และ 3) การกระจายอำนาจทางการคลัง ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ว่าจะมีลักษณะเป็นทางการและเป็นการปกครองตนเองของประชาชนย่อมมีผลสำคัญต่อ

การก้าวขึ้นมาดำรงตำแหน่งของผู้บริหารท้องถิ่นตลอดจนถึงสมาชิกสภาของท้องถิ่นเช่นมีการเลือกตั้งทั่วไปมีการกำหนดวาระในการดำรงตำแหน่งการกำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบการพ้นจากตำแหน่งและการถูกตรวจสอบทางการเมืองและการบริหารองค์กรทั้งโดยส่วนขององค์กรภายในและโดยองค์กรภายนอก

4. แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมเป็นแนวคิดเกี่ยวกับประพฤติการกระทำที่ถูกต้องเหมาะสมการทำหน้าที่ของตนเองอย่างถูกต้องสมบูรณ์โดยละเว้นสิ่งควรละเว้นทำในสิ่งที่ควรทำด้วยความฉลาดรอบคอบรู้เหตุผลถูกต้องตามกาลเทศะและบุคคลจริยธรรมมีแหล่งกำเนิด 2 แหล่ง คือ 1) แหล่งกำเนิดภายในตัวบุคคลโดยตัวกำหนดมาจากพันธุกรรมที่ส่งทอดมาจากบรรพบุรุษและจากสภาพจิต 2) แหล่งกำเนิดภายนอก ซึ่งเป็นกฎกติกาของสังคม

5. ทฤษฎีเกี่ยวกับจิตสำนึกเป็นทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกและการปลูกฝังจิตสำนึกความรู้ความเข้าใจ ความตระหนักรู้ และการให้ความสำคัญต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เกิดขึ้นในระบบความคิดและจิตใจของมนุษย์จิตสำนึกเป็นสภาวะที่ผสมผสานกันระหว่าง ความรู้ความเข้าใจ ความคิด และความรู้สึกจิตสำนึกซึ่งเกิดจากการรับรู้ การเรียนรู้ การประเมินค่าจากสิ่งเร้าต่างๆ และประสบการณ์ จนเกิดเป็นความตระหนักถึงความสำคัญของ สิ่งที่มนุษย์รับรู้ เรียนรู้ จนพัฒนาเป็นจิตสำนึก ประกอบกับข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์ อารมณ์ สภาพสังคมและวัฒนธรรม สำหรับการปลูกฝังจิตสำนึกมีวิธีการดังนี้ 1) การสร้างการรับรู้ในประเด็นที่ต้องการสร้างจิตสำนึก 2) การชี้ให้เห็นคุณค่า ความสำคัญ ความจำเป็น ที่ต้องตระหนัก 3) การกระตุ้นให้เกิดการคิด 4) การโน้มน้าวให้เกิดการยอมรับ 5) การชักนำให้นำไปปฏิบัติ 6) การเชิญชวนให้นำไปเผยแพร่ 7) การตอกย้ำให้มีความต่อเนื่องในความคิดและการปฏิบัติ 8) การเสริมสร้างให้จิตสำนึกมั่นคงแข็งแรง

มาตรการในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถสรุปได้เป็น 6 มาตรการ ดังนี้

1. มาตรการทางกฎหมาย คือการใช้กฎหมายในการควบคุมและกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ กฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายทั่วไป นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งหน่วยงานและองค์กรเพื่อทำหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตรวมถึงการจัดตั้งศาลเพื่อพิจารณาพิพากษาคดีที่เกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบโดยตรง อาทิ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบส่วนมาตรการทางกฎหมายการตรวจสอบโดยองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น ศาลปกครอง ผู้ตรวจการแผ่นดินและผู้ตรวจเงินแผ่นดิน เป็นต้น

2. มาตรการทางการปกครองและการบริหารของรัฐ ด้วยการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 และแผนยุทธศาสตร์ชาติที่ 21 ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตเป็นแผนแม่บทที่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) เป็น

ผู้จัดทำ โดยเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 กำหนดเป็นระยะๆ ละ 5 ปี นับตังแต่ปี 2551 จนถึงปัจจุบัน มีทั้งหมด 4 แผน ปัจจุบันคือระยะที่ 4 ปี 2565-2570

3. มาตรการควบคุมโดยระบบควบคุมตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ การตรวจสอบการบริหารงานโดยสภาท้องถิ่นการควบคุมภายในและบริหารความเสี่ยง

4. มาตรการตรวจสอบโดยประชาชนและภาคประชาสังคมโดยบทบาทของภาคประชาชน ซึ่งเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะรักษาผลประโยชน์ของชาติโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนภายใต้พื้นฐานความเข้าใจว่าคนไทยทุกคนต้องมีส่วนรับผิดชอบดูแลอนาคตและความอยู่รอดของชาติ ด้วยการที่ประชาชนจะเข้ามามีบทบาทในการตรวจสอบความโปร่งใสของภาครัฐ รวมทั้งการไม่มีส่วนร่วมหรือสนับสนุนการทุจริตทุกรูปแบบ

5. มาตรการทางพุทธปรัชญาแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 1) คุณธรรมเป็นคุณงามความดีที่อยู่ในจิตใจ ซึ่งจะเป็นรากฐานให้เจ้าพนักงานครองตนอยู่ในคุณงามความดี 2) จริยธรรมเป็นความประพฤติหรือการปฏิบัติ ซึ่งจะส่งผลให้เจ้าพนักงานไม่กระทำความทุจริต เมื่อเจ้าพนักงานมีคุณธรรมจิตใจจะส่งผลให้เจ้าพนักงานประพฤติปฏิบัติดีไม่ทุจริต

6. มาตรการมุ่งเน้นกระบวนการบริหารภายในองค์กร มี 2 แนวคิดคือ 1) แนวคิดที่มุ่งเน้นกระบวนการบริหารภายในองค์กรเพื่อแก้ไขและป้องกันปัญหาการทุจริต ได้แก่ แนวคิดหลักธรรมาภิบาล 2) แนวคิดที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการทำหน้าที่ของตัวแสดงทุกภาคส่วนในกระบวนการต่อต้านการทุจริต

พุทธปรัชญาที่ใช้ในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศึกษาจากปัญหาที่เป็นคดีมาสู่ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลางและศาลอาญาคดีทุจริตประพฤติมิชอบภาค 1 ถึง 9 สามารถแบ่งเป็น 7 หลักธรรม ดังนี้

1. โลกบาลธรรม (หิริ-โอตัปปะ) เป็นพุทธปรัชญาที่ใช้สำหรับเจ้าพนักงานปลอมเอกสาร คือ เจ้าพนักงานมีหน้าที่ทำเอกสาร กรอกข้อความลงในเอกสารหรือดูแลรักษาเอกสาร กระทำการปลอมเอกสารโดยอาศัยโอกาสที่ตนมีหน้าที่นั้นละเว้นไม่จดข้อความซึ่งตนมีหน้าที่ต้องรับจด หรือจดเปลี่ยนแปลงข้อความเช่นว่านั้น เป็นการทุจริตในลักษณะการออกใบอนุญาตและเอกสาร พบว่า การออกใบอนุญาตในการก่อสร้างและการรื้อถอนอาคาร มีการทุจริตมากที่สุด สาเหตุมาจากเจ้าพนักงานไม่มีความละอายต่อการทำผิดและไม่เกรงกลัวต่อการทำผิด เมื่อเป็นเช่นนี้จึงใช้โลกบาลธรรมในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในการปลอมแปลงเอกสาร เพื่อให้เจ้าพนักงานตั้งอยู่ในความซื่อสัตย์สุจริต 2 ประการ คือ (1) หิริ คือความละอายต่อการทำความผิดหรือบาปความละอายจะเป็นเกราะป้องกันการทำความผิดของเจ้าพนักงาน ซึ่งต้องสร้างการตื่นรู้ต่อความน่ารังเกียจและพิษภัยของการทุจริตที่มีต่อตัวของผู้กระทำครอบครัวและชุมชน (2) โอตตัปปะ คือความเกรงกลัวต่อการทำความผิด ความเกรงกลัวต่อการ

ทำความผิดจะยับยั้งไม่ให้เกิดการทุจริตขึ้น ความเกรงกลัวสามารถสร้างเสริมให้เกิดขึ้นกับบุคคลให้มีหิริและโอตตัปปะ นั่นก็คือความละอายและความเกรงกลัวต่อการกระทำผิด

2. เบญจศีลหรือศีล 5 เป็นพุทธปรัชญาที่ใช้สำหรับเจ้าพนักงานเบียดบังทรัพย์ เป็นการทุจริตในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง ซึ่งเป็นเรื่องที่เกิดการทุจริตมากที่สุด โดยเจ้าพนักงานมีหน้าที่จัดซื้อ จัดทำ จัดการหรือรักษาทรัพย์ใดกลับเบียดบังทรัพย์นั้นเป็นของตนหรือเป็นของผู้อื่นโดยทุจริต สำหรับศีลที่ใช้ป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยตรงกับการเบียดบังทรัพย์ ได้แก่ศีลข้อ 2 คือ ห้ามลักทรัพย์ ดังนั้นจะต้องใช้ศีลเข้ามาเป็นหลักปฏิบัติในการส่งเสริมสนับสนุนให้เป็นกลไกขับเคลื่อนให้เกิดผลในทางปฏิบัติ เพื่อให้เจ้าพนักงานไม่ละเมิด ไม่เบียดบัง ไม่เบียดเบียนทรัพย์ โดยมีหลักศาสนาเป็นเครื่องกระตุ้นเตือนร่วมกับการใช้กฎหมายของรัฐ

3. อวิหิงสาเป็นพุทธปรัชญาที่ใช้สำหรับเจ้าพนักงานที่ใช้อำนาจในตำแหน่งโดยมิชอบ ซึ่งหมายถึงเป็นเจ้าพนักงานใช้อำนาจในตำแหน่งโดยมิชอบ ข่มขืนใจหรือจูงใจให้บุคคลใดมอบให้หรือหามาให้ซึ่งทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่ตนเองหรือผู้อื่น และเป็นเจ้าพนักงาน สมาชิกสภานิติบัญญัติ สมาชิกสภาจังหวัด หรือสมาชิกสภาเทศบาล เรียกรับหรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ ส่วนอวิหิงสาคือ ความไม่เบียดเบียน ซึ่งเป็นคุณธรรมที่แสดงออกมาจากความเมตตากรุณาต่อสัตว์ทั้งหลาย และอวิหิงสา แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) ความไม่เบียดเบียนทางกาย เหมือนกับคำกล่าวที่ว่า กายสมาจารใดเป็นไปเพื่อไม่เบียดเบียนตนเองบ้าง เพื่อไม่เบียดเบียนผู้อื่นบ้าง เพื่อไม่เบียดเบียนทั้ง 2 ฝ่ายบ้าง อกุศลธรรมทั้งหลายย่อมเสื่อมจากกายสมาจารนั้น กุศลธรรมทั้งหลายย่อมเจริญ 2) ความไม่เบียดเบียนทาง ในข้อนี้จะต้องไม่ใช้วาจาในการเรียกรับหรือใช้วาจาในการกล่าวเพื่อยอมรับทรัพย์สินเพื่อการทำทุจริต หรือการใช้วาจาพูดข่มขู่ให้เขายินยอมทำทุจริตตามที่ตนต้องการ 3) ความไม่เบียดเบียนทางใจ ซึ่งเป็นหนึ่งในมรรคมีองค์ 8 ข้อที่ว่าด้วยสัมมาสังกัปปะ (ความดำริชอบ)

4. หลักสุจริต 3 เป็นพุทธปรัชญาที่ใช้สำหรับเจ้าหน้าที่ทุจริตการจัดเก็บภาษี ซึ่งหมายถึง เป็นเจ้าพนักงานมีหน้าที่หรือแสดงว่าตนมีหน้าที่เรียกเก็บหรือตรวจสอบภาษีอากร ค่าธรรมเนียมหรือเงินอื่นใด โดยทุจริตเรียกเก็บหรือละเว้นไม่เรียกเก็บภาษีอากร ค่าธรรมเนียมหรือเงินนั้นหรือกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใด เพื่อให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากรหรือค่าธรรมเนียมนั้นมิต้องเสียหรือเสียน้อยไปกว่าที่จะต้องเสีย เป็นการกระทำในลักษณะจัดเก็บภาษีแล้วไม่นำส่ง จัดเก็บแล้วนำส่งบางส่วน

หลักสุจริต 3 เป็นเครื่องมือป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน ดังหลักธรรมที่ว่า “ธมฺม จเร สุจริต” หมายถึง ความประพฤติชอบด้วยใจเป็นการประพฤติดี และงดงามทางจิตใจ โดยการไม่เพ่งเล็งที่จะแสวงหาช่องทางเพื่อให้ได้ทรัพย์สมบัติของคนอื่น การไม่ผูกพยาบาทจองเวรคนอื่น และการมีความคิดในทางที่ถูกต้องเหมาะสมมี

ปัญญาคิดพิจารณาสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง พึงประพฤติธรรมให้สุจริต 3 ประการ คือ 1) มโนสุจริต (คิดดี) สัมมาทิฏฐิ คือคุณธรรม หมายถึง ความประพฤติชอบด้วยใจ เป็นการประพฤติดีและงดงามทางจิตใจ 2) วจีสุจริต (พูดดี) สัมมาวาจา หมายถึง ความประพฤติชอบด้วยวาจา เป็นการประพฤติดีและงดงามทางวาจา โดยการงดเว้นจากการพูดเท็จและบิดเบือนเพื่อให้มา หรือให้บุคคลอื่นในทางที่ผิด (มุสาวาท) 3) กายสุจริต (ทำดี) สัมมากัมมันตะ หมายถึงความประพฤติชอบด้วยกายเป็นการประพฤติดีและงดงามทางกายโดยงดเว้นจากการไม่เบียดเบียน การไม่แย่งชิง คดโกง ยักยอกและลักพาสิ่งของที่เจ้าของมิได้อนุญาต (อทินนาทาน)

5. สุจริตธรรมกถาเป็นพุทธปรัชญาที่ใช้สำหรับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติโดยทุจริตหรือโดยมิชอบ เป็นเจ้าพนักงาน ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตสุจริตธรรมกถา คำว่าธรรมหมายถึง หน้าที่ ใครมีธรรมคือหน้าที่อะไรควรทำหน้าที่ให้สุจริต 3 ประการ ได้แก่ 1) ไม่บกพร่องต่อหน้าที่ 2) ไม่ละเว้นหน้าที่ และ 3) ไม่ทุจริตต่อหน้าที่ (1) ไม่บกพร่องต่อหน้าที่ หมายถึง การทุ่มเทอุทิศตนในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มกำลังความสามารถ เมื่อได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ใดเขาจะทำหน้าที่นั้นอย่างดีที่สุดเพื่อไม่ให้เกิดความบกพร่องเสียหายแก่งานในหน้าที่ (2) ไม่ละเว้นหน้าที่ หมายถึง ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เขาจึงไม่ละทิ้งหน้าที่หรือผลักภาระหน้าที่ของตนไปให้คนอื่น (3) ไม่ทุจริตต่อหน้าที่ หมายถึง การไม่ปฏิบัติหน้าที่ไปในทางที่มิชอบด้วยกฎหมายและหลักศีลธรรมกล่าวคือ เขาไม่ใช้อำนาจหน้าที่ไปในการแสวงหาประโยชน์ให้กับตนเองหรือคนอื่นในทางที่ผิดกฎหมายและผิดทำนองคลองธรรม ประโยชน์ในที่นี้หมายรวมทั้งทรัพย์สินเงินทองตำแหน่งหน้าที่

6. ราชวสดีธรรมเป็นพุทธปรัชญาที่ใช้สำหรับเจ้าพนักงานที่ใช้ตำแหน่งโดยทุจริต หมายถึง ผู้ใดปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในพฤติการณ์ที่อาจทำให้ผู้อื่นเชื่อว่ามีตำแหน่งหรือหน้าที่ทั้งที่ตนมิได้มีตำแหน่งหรือหน้าที่นั้นเพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในลักษณะของการสมยอมในการเสนอราคาหรือฮั้วประมูล ผู้ประกอบกิจการรับเหมาก่อสร้างมีการแบ่งเปอร์เซ็นต์ของรายได้ที่ตนจะได้รับให้กรรมการตรวจรับงานและผู้บริหารท้องถิ่นจะทำการแบ่งผลประโยชน์ให้แก่นักการเมืองในระดับชาติหรือข้าราชการจากส่วนกลางที่มีอำนาจในการกำกับดูแล

ราชวสดีธรรม คือ ธรรมที่เป็นหลักการปฏิบัติราชการ ที่มีสาระเกี่ยวข้องกับการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ 2 ประการ คือ 1) หลักธรรมที่เกี่ยวกับการควบคุมตนเอง เป็นธรรมเกี่ยวกับการควบคุมตนเองข้าราชการพึงมีธรรมะนี้คือความมีสติ การใช้ปัญญาความไม่หวั่นไหวตามโลกบาลธรรม คือลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ความไม่เกียจคร้าน ความไม่เห็นแก่ได้ การไม่มัวเมาสุราและนารี ความเป็นคนอ่อนน้อม การพูดจาดี มีความอดทน การละอายต่อความชั่ว 2) หลักธรรม

ที่เกี่ยวกับการทำงาน เป็นธรรมเกี่ยวกับการงาน โดยตรงคือ พึงทำงานด้วยความขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด ถูกระเบียบรอบคอบ อดทน สุภาพ อ่อนน้อมและรักงาน ยินดีทำงานเสมอความรู้ฐานะ อันควรและไม่ควร การไม่ขโมยเงินหลวง

7. สัมมัปปธาน 4 เป็นพุทธปรัชญาที่ใช้สำหรับการทุจริตเชิงนโยบายหรือผลประโยชน์ทับซ้อน การทุจริตเชิงนโยบายหรือผลประโยชน์ทับซ้อนหมายถึง เจ้าพนักงานของรัฐเข้าไปเป็นคู่สัญญาหรือมีส่วนได้เสียในสัญญาที่ทำกับหน่วยงานของรัฐ เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่เข้าเป็นคู่สัญญากับหน่วยงานของรัฐ รับสัมปทานหรือคงถือไว้ซึ่งสัมปทานจากรัฐ เข้าไปมีส่วนได้เสียในฐานะเป็นกรรมการ ที่ปรึกษา ตัวแทน พนักงานหรือลูกจ้างในธุรกิจของเอกชนซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับ ดูแล ควบคุม หรือตรวจสอบของหน่วยงานของรัฐ

สัมมัปปธาน 4 คือความเพียร 4 อย่าง ได้แก่ 1) สังวรปธาน คือเพียรพยายามปิดกั้นบาป ปิดกั้นความชั่วที่ยังไม่เกิดไม่ให้เกิดขึ้นในจิตใจ มีสติระวังอินทรีย์ 6 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน โดยสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ มิให้ความโลภ ความโกรธ ความหลง เกิดขึ้น 2) ปหานปธาน คือความตั้งใจละบาปอกุศลที่เกิดขึ้นแล้วในสันดานให้หมดสิ้นไปคือเพียรพยายามเลิกละหรือกำจัดบาป กำจัดอกุศล กำจัดความชั่วที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดสิ้นไปจากจิตใจ 3) ภาวนาปธาน คือการตั้งใจสร้างคุณความดี เช่น การแบ่งปัน การรักษาศีล การเจริญภาวนา เป็นต้น โดยการทำสิ่งที่ยังไม่มีให้มี ทำสิ่งที่มีอยู่แล้วให้เจริญยิ่งขึ้น 4) อนุรักขนาปธาน คือ การตั้งใจรักษาความดีหรือรักษาบุญกุศลที่มีอยู่แล้วไม่ให้เสื่อม ไม่ละทิ้งความดี ทำให้มั่นคงยิ่งขึ้นไป เหมือนเกลือรักษาความเค็ม และไม่ให้ความชั่วเข้ามาแทนที่ความเพียร 4 อย่างนี้ เป็นความเพียรชอบ ควรประกอบให้มีในตน

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง พุทธปรัชญาที่นำมาใช้ในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า การทุจริตและการประพฤติมิชอบเกิดจากอกุศลมูล ซึ่งเป็นรากเหง้าของความชั่วร้ายดังนี้ 1) โลภะ คือ ความอยากได้ของคนอื่นมาเป็นของตน อยากให้ตนมีเหมือนคนอื่น หรือมีมากกว่าผู้อื่น เมื่อความอยากเกิดมากขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดความชั่วในตัวเอง ในการอยากได้โดยการกระทำการทุจริตนั้นส่วนใหญ่มักอยากได้ทรัพย์สินเงินทอง ตำแหน่งหน้าที่การงานที่สูง 2) โทสะ คือ ความคิดประทุษร้าย พยาบาท ความคิดปองร้าย ถ้าปล่อยให้มีโทสะมาก ผู้นั้นจะเป็นคนชั่ว คนพาล ซึ่งอาจก่อให้เกิดการทุจริตได้ เนื่องจากความไม่ชอบเป็นการส่วนตัวหรือความผูกพยาบาทและเป็นภัยต่อสังคม 3) โมหะ คือ ความไม่รู้ไม่เข้าใจ ความมัวเมา ความประมาท เป็นรากเหง้าให้เกิดกิเลสได้ต่างๆ มากมาย โมหะทำให้ขาดสติ ไม่รู้ผิดชอบ ก่อให้เกิดการทุจริตได้ง่ายมีความร้ายแรงกว่าโลภะ และโทสะ รวมทั้งส่งเสริมให้โลภะและโทสะมีกำลังมากขึ้นอีกด้วย

การทุจริตและประพฤติมิชอบเป็นการกระทำที่มาจากจิต ไม่ว่าจะเป็นความโลภ ความ

โกธร ความหลง เพราะมนุษย์ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ กายกับจิต กายจะทำหน้าที่ตามคำสั่งของจิต ดังวาทกรรมที่ว่า จิตเป็นนายกายเป็นบ่าว เมื่อเป็นเช่นนี้การป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ จึงจำเป็นที่จะต้องเริ่มต้นที่จิต โดยการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้มีในจิตในจิตของเจ้าพนักงาน ด้วยการนำหลักพุทธปรัชญาเข้าเป็นมาตรการหนึ่งในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิเชฐ ทั่งโต (2559, หน้า 10-12) ได้ทำศึกษาเรื่อง พุทธธรรมกับการป้องกันปัญหาการทุจริตคอร์รัปชั่นในสังคมไทย ได้ข้อสรุปว่า หลักการทางพุทธศาสนาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ ป้องกันการคอร์รัปชั่นได้นั้นมีอยู่ 4 ประการคือ หลักธรรมวินัยหรือหลักการกับหลักศีล 5 โดยเฉพาะข้ออทินนาทานการใช้หลักปฏิบัติเรื่อง สัมมาอาชีวะ และการใช้หลักปฏิบัติสุจริต ส่วนงานวิจัยของวราภรณ์ จันทนากูล (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง การแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชั่นแนวพุทธ พบว่า หลักคำสอนทางศาสนาที่นำมาใช้คือ หลักหิริโอตัปปะ หมายถึงความละอายแก่ใจกับความสะดุ้งกลัวใน บาป นอกจากนี้ยังมีหลักธรรมะมงคลชีวิต ข้อที่ 24 “มีความสันโดษ” และงานวิจัยของพระมหาไพรัชน์ ธมฺมทีโป, สรายุทธ อุดม และสาคร ธระที่ (2564, หน้า 1-7) ได้ทำวิจัยเรื่อง พระสงฆ์กับการพัฒนาจิตสำนึกต่อต้านการประพฤติทุจริตในสังคมไทย พบว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอันเป็นหลักการสำคัญเพื่อสร้างจิตสำนึกในการป้องกันและต่อต้านการประพฤติทุจริต หลักพุทธธรรม เช่น โลกบาลธรรม 2 คือ หิริ ความละอายแก่ใจ และโอตตัปปะ ความเกรงกลัวต่อบาป และสัมมัปปธาน 4

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรมีการนำเอาผลการวิจัยนี้ไปเป็นแบบให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการในต่างๆ ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ควรมีการกำหนดหลักพุทธปรัชญา กลุ่มเป้าหมาย ระยะเวลาอย่างชัดเจน

1.2 ควรมีการติดตามผลหรือประเมินผลการจัดทำโครงการด้วยทุกครั้งโดยเฉพาะเมื่อมีการอบรมหรือให้ความรู้หลักพุทธปรัชญา

2. ข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้

ในการนำผลวิจัยในครั้งนี้สามารถนำเอาไปใช้บูรณาการร่วมกับมาตรการอื่นๆ หรือหลักอื่นๆ เช่น หลักธรรมาภิบาล หลักจริยธรรมในแต่ละองค์กร ซึ่งจะทำให้การจัดทำโครงการมีการขยายขอบเขตที่กว้างและสอดรับกับความต้องการของหน่วยงานนั้นๆ

3. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อให้เกิดประโยชน์กับองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละหน่วยงานอย่างเป็นรูปธรรมควรจะทำการวิจัยและพัฒนา (Research & Development: R&D) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับพนักงานแต่ละหน่วยงานโดยตรง

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยพุทธปรัชญาที่นำมาใช้ในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้ได้องค์ความรู้คือ มนุษย์ประกอบด้วย 2 ส่วน คือกายกับจิต ส่วนที่เป็นกายเป็นส่วนที่เป็นรูปธรรมมีหน้าที่ทำตามคำสั่งของจิต สำหรับจิตเป็นส่วนที่เป็นนามธรรม ทำหน้าที่เป็นตัวสั่งงานหรือกำกับการทำงานของกาย เมื่อเป็นเช่นนี้การป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบต้องทำ 2 ส่วนไปพร้อมๆ กัน คือส่วนที่เป็นกายใช้มาตรการทางกฎหมายควบคุมหรือป้องกัน ส่วนที่เป็นจิตใจใช้มาตรการทางทางพุทธปรัชญาป้องกัน เมื่อใช้มาตรการทั้ง 2 ควบคู่กันก็จะทำให้ให้เกิดประสิทธิภาพมาขึ้น เพราะมนุษย์คือการงานร่วมกันระหว่างกายกับจิต ซึ่งสามารถเขียนออกมาเป็นแผนภาพ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

ไทยพับลิก้า. (2566). *ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชันโลก ปี 2559 คะแนนไทยร่วงจาก 38 เป็น 35 อันดับตกจาก 76 เป็น 101 จาก 176 ประเทศ*. เข้าถึงได้จาก http://thaipublica.org/2017/01/corruption-perceptions-index-2016-thailand/

พระมหาไพรัชน์ ธมฺมทีโป, สรายุทธ อุดม และสาคร ธระที. (2564). พระสงฆ์กับการพัฒนาจิตสำนึกต่อต้านการประพฤติทุจริตในสังคมไทย. *บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 17(2), 1-7.

พิเชษฐ ทั่งโต. (2559). พุทธธรรมกับการป้องกันปัญหาการทุจริตคอร์รัปชั่นในสังคมไทย. *จันทรเกษมสาร*, 22(43), 10-12.

วราภรณ์ จันทนากูล. (2565). *การแก้ไขปัญหาการทุจริตคอรัปชั่นแนวพุทธ*. เข้าถึงได้จาก https://shorturl.asia/fK1jM

ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลาง. (2560). *ผลการดำเนินงานด้านคดีของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบทั่วราชอาณาจักรประจำปี พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ: ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลาง.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (21) ประเด็นการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ (พ.ศ. 2561-2580)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

การพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 ในจังหวัดขอนแก่น ตามหลักพุทธธรรมกระบวนการแบบอริสัจ 4*

The Development of Citizenship Awareness Among Grade 9 Students in Khon Kaen Province Based on Buddhadhamma Using the Four Noble Truths Process

อนุสรณ์ นางทะราช
Anuson Nantharath
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
E-mail: Anuson.nang@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างและหาประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 เรื่องจิตสำนึกสาธารณะ ความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) พัฒนาจิตสำนึกสาธารณะตามหลักพุทธธรรม โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 3) ศึกษาความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 4) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 จิตสำนึกสาธารณะ ความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรม เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 32 คน การสุ่มแบบเป็นกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 เรื่องจิตสำนึกสาธารณะ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบสอบถามจิตสำนึกสาธารณะ 4) แบบสอบถามความเป็นพลเมืองดีตามหลักพุทธธรรม 5) แบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 ระหว่างเรียนทั้งหมด (E_1) และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) จากแบบทดสอบ ระดับ 82.81/95.56 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ ที่ตั้งไว้

*ได้รับบทความ: 10 มีนาคม 2566; แก้ไขบทความ: 11 ธันวาคม 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 22 ธันวาคม 2567
Received: March 10, 2023; Revised: December 11, 2024; Accepted: December 22, 2024

2. จิตสำนึกสาธารณะความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรม โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่า (E.I.) โดยรวมเท่ากับ 0.7418 แสดงว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความรู้เพิ่มขึ้นเท่ากับ 0.7418 หรือคิดเป็นร้อยละ 74.18

3. ความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยรวม ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.60)

4. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรมใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.57)

คำสำคัญ: แผนการจัดการเรียนรู้; กระบวนการแบบอริยสัจ 4; จิตสำนึกสาธารณะ; ความเป็นพลเมืองหลักพุทธธรรม

Abstract

The purposes of this research were: 1) develop and evaluate the effectiveness of a learning management plan using the Four Noble Truths process to instill public consciousness and Buddhadhamma of citizenship among Grade 9 students, meeting the 80/80 efficiency standard, 2) foster public consciousness based on Buddhadhamma using the Four Noble Truths process for Grade 9 students, 3) examine the Buddhadhamma of citizenship among Grade 9 students, 4) Investigate the satisfaction of Grade 9 students regarding learning activities conducted using the Four Noble Truths process focusing on public consciousness and Buddhadhamma of citizenship. This study is quasi-experimental research. The target group consists of 32 Grade 9 students selected through cluster sampling. The research instruments include: learning management plan utilizing the Four Noble Truths process focused on public consciousness, 1) an achievement test, 2) questionnaire on public consciousness, 3) questionnaire on good citizenship based on Buddhist principles, 4) satisfaction assessment form. The statistical methods used for data analysis include percentage, mean, standard deviation, and t-test analysis.

The results revealed that:

1. The efficiency of the learning management plan using the Four Noble Truths process, measured during the learning process (E_1) and the outcome efficiency (E_2) based on test results, was 82.81/95.56, which exceeds the predetermined criteria.

2. The public consciousness and Buddhadhamma citizenship of Grade 9 students, developed through the Four Noble Truths process, achieved an overall Efficiency Index (E.I.) of 0.7418. This indicates that the students' knowledge increased by 0.7418, equivalent to 74.18%.

3. The Buddhadhamma citizenship of Grade 9 students, on average, were at the highest level ($\bar{X}$ = 4.60).

4. The satisfaction of Grade 9 students with public consciousness and The Buddhadhamma citizenship principles of Grade 9 citizenship taught using the Four Noble Truths process was, on average, at the highest level ($\bar{X}$ = 4.57).

Keywords: Learning management Plan; the Four Noble Truth Processes; Public Consciousness; Buddhadhamma Citizenship Principles

1. บทนำ

การพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมือง หรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ครอบครัวในฐานะผู้ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุดมีส่วนสำคัญด้วย ดังนั้น สถานศึกษาควรประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองเพื่อบ่มเพาะนักเรียน ให้เป็นผู้มีสติปัญญามีคุณธรรม จริยธรรม และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ผู้ปกครองมีส่วนสำคัญต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน ผลการเรียนของนักเรียน จะมีคุณภาพอยู่ในระดับใด ขึ้นกับความร่วมมือของผู้ปกครอง (Desforges & Abouchaar, 2003) ผู้ปกครองจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อผู้เรียน บทบาทของผู้ปกครองที่มีต่อผู้เรียนไม่ได้จำกัดเฉพาะการเลี้ยงดูอบรมนิสัยเท่านั้น แต่รวมถึงให้การสนับสนุนด้านการศึกษาแก่บุตรหลานของตนที่บ้านและการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษากับสถานศึกษา เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และคนมีความสุข ดังนั้น บทบาทของพ่อแม่ผู้ปกครองในการจัดการศึกษาจึงมีส่วนสำคัญมาก (Fan & Chen, 2001, pp. 1-22)

ในส่วนของพลเมือง เป็นสิ่งหนึ่งที่เป็นเป้าหมายต้องพัฒนาให้เป็นผู้ที่มีความรู้มีความคิดเห็นที่จะแสดงออก และมีส่วนร่วมในประชาธิปไตย ความเป็นพลเมืองสะท้อนได้จากการเคารพสิทธิและหน้าที่ของตัวเองและผู้อื่น ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความเสมอภาคและเท่าเทียม การดำรงตนตามกฎเกณฑ์และระบอบการปกครองที่ตนดำรงอยู่ เป็นต้น ประชาชนต้องมีความรู้ ทักษะและข้อมูล ความรู้และทักษะเป็นผลมาจากการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง (Civic Education) ในสังคมประชาธิปไตย (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2547, หน้า 3) นอกจากการจัดการศึกษาแล้ว การหล่อหลอมทางสังคม (Socialization) เพื่อให้ทั้งระบบการศึกษาและระบบสังคมที่แวดล้อมอยู่ ทำหน้าที่พัฒนาพลเมืองให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันภายใต้

เป้าหมายและอุดมการณ์ของรัฐ การจัดการศึกษาให้กับพลเมืองจึงมีความแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศซึ่งมีประวัติศาสตร์ ความเป็นมาและบริบทที่แตกต่างกัน (ทิพย์พาพร ตันติสุนทร, 2554, หน้า 17) แต่มีจุดร่วมของการให้ความรู้ ทักษะ เจตคติ และค่า นิยม และการมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในสังคมประชาธิปไตยในทิศทางเดียวกัน

คำว่า จิตสำนึกสาธารณะ (Public Consciousness) พอจะอนุมานได้จากการให้ความหมายไว้หลายที่คือ การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ความสำนึกทางสังคม จิตสำนึกต่อส่วนรวมหรือจิตสำนึกต่อสาธารณสมบัติ นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (2542, หน้า 14) ได้ให้ความหมายเพิ่มเติมว่า การรู้จักเอาใจใส่เป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ มีความสำนึกและยึดมั่นในระบบคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีงาม ละอายต่อสิ่งผิด เน้นความเรียบร้อย ประหยัด และมีความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติสอดคล้องกับศักดิ์ชัย นิรัญทวี (2541, หน้า 57-63) ที่กล่าวว่า การมีจิตสำนึกสาธารณะ คือการมีจิตใจที่คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม คำนึงถึงความสำคัญของสิ่งอันเป็นของที่ต้องใช้หรือมีผลกระทบร่วมกันในชุมชน เช่น ป่าไม้สวนสาธารณะ ความสงบสุขของชุมชนและสาธารณะสมบัติต่างๆ เป็นต้น

การเป็นพลเมืองดี มิใช่เพียงแต่มีความรู้ความเข้าใจในระบอบการเมืองการปกครองที่ประเทศตนอยู่เท่านั้น แต่ต้องอาศัยการมีความรู้ความเข้าใจในสาระวิชาต่างๆ มีเจตคติ ค่านิยม จริยธรรมที่พึงประสงค์ ซึ่งการจัดการเรียนรู้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 เป็นกระบวนการแสวงหาความรู้โดยผู้เรียนพยายามคิดค้นวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ โดยใช้ลำดับขั้นตอนของอริยสัจ 4 เป็นแนวทางการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งประกอบด้วย 1) ทุกข์ การกำหนดปัญหา 2) สมุทัย การตั้งสมมติฐาน 3) นิโรธ การทดลองเก็บข้อมูล 4) มรรค การวิเคราะห์ข้อมูลและอุปสรรค ส่วนขั้นตอนของอริยสัจ 4 ได้แก่ 1) ทุกข์ ชีวิตนี้เป็นความทุกข์อย่างยิ่ง 2) สมุทัย สาเหตุใหญ่ที่ทำให้เกิดทุกข์ ได้แก่ ตัณหา 3) นิโรธ การดับทุกข์ ในการให้ได้มาซึ่งสภาวะนี้จำต้องดำเนินการต่างๆ เพื่อจะได้พ้นทุกข์ และ 4) มรรค จากการปฏิบัติต่างๆ ด้วยตนเองแล้วตกลงสรุปผลได้ว่า วิธีการที่จะพ้นทุกข์ได้นั้นมีทางเดียว คือทางที่เรียกว่า “มรรค 8” นั่นเอง

ดังนั้น จากสภาพปัญหาของสังคมไทยปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความขัดแย้ง เกิดความแตกแยก และความรุนแรงทางการเมือง ประชาชนขาดจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองที่ดี ผู้วิจัยมีความเห็นว่า หลักธรรมในพระพุทธศาสนา มีสาระอันเป็นประโยชน์ยิ่งต่อการนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองดีของคนในสังคมไทยด้วยการนำเอาคุณค่าทางพระพุทธศาสนามาใช้ซึ่งเป็นหัวใจของวัฒนธรรมไทยและความเป็นพลเมืองดีที่สังคมไทยมุ่งหวัง ทั้งยังสอดรับกับวิถีประชาธิปไตยแบบไทยๆ อีกด้วย ฉะนั้นเหตุผลที่พุทธธรรม อันเป็นสารัตถะคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งมีคุณค่ายิ่งต่อการเกื้อกูลมนุษยชาติ ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น ตามหลักพุทธธรรม

กระบวนการแบบอริสัจ 4 โดยตระหนักว่า ถ้าสถาบันทางการเมืองทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคม ได้นำเอาแนวทางพุทธธรรม มาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณธรรมของพลเมืองก็จะทำให้ “ความเป็นพลเมือง” ของคนไทยเป็นไปในแนวทางที่สร้างสรรค์เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ และพร้อมที่จะพัฒนาสู่ “ความเป็นพลเมืองโลก” ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 เรื่องจิตสำนึกสาธารณะความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชำสูงพิทยาคม ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. เพื่อพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะตามหลักพุทธธรรม โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชำสูงพิทยาคม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

3. เพื่อศึกษาความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชำสูงพิทยาคมที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 เรื่องจิตสำนึกสาธารณะความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) แบบแผนการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-Experimental Design) แบบกลุ่มทดลองกลุ่มเดียว ทดสอบก่อนการทดลองและหลังการทดลอง (One Group Pretest-Posttest Design) ซึ่งมีแผนการทดลองตามแบบแผนการวิจัย (Tuckman, 1999; กิตติยา วงษ์ขันธ์, 2561, หน้า 181)

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชำสูงพิทยาคม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด จังหวัดขอนแก่น ที่ลงทะเบียนเรียน วิชาพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 32 คน โดยการสุ่มแบบเป็นกลุ่ม (Cluster Random Sampling) (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, หน้า 49) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการเลือก

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ตัวแปรอิสระ ได้แก่การจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 และ 2) ตัวแปรตาม ได้แก่ (1) จิตสำนึกสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (2) ความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (3) ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เครื่องมือ 5 ฉบับ โดยแบ่งเป็นเครื่องมือเพื่อการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 เรื่องจิตสำนึกสาธารณะความเป็นพลเมือง ตามหลักพุทธธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 5 แผน ได้แก่ (1) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง มรรค 8 (2) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง พรหมวิหาร 4 (3)

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง อิทธิบาท 4 (4) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง สังคหวัตถุ 4 (5) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง ฆราวาสธรรม 4 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง จิตสำนึกสาธารณะความเป็นพลเมือง ตามหลักพุทธธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้แก่ แบบทดสอบระหว่างเรียน จำนวน 50 ข้อ และแบบทดสอบหลังเรียน จำนวน 50 ข้อ และเครื่องมือเพื่อการวิจัย ดังนี้ 1) แบบสอบถามจิตสำนึกสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามหลักพุทธธรรม จำนวน 40 ข้อ 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านความรับผิดชอบ (2) ด้านความเสียสละ (3) ด้านความสามัคคี และ (4) ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 2) แบบสอบถามความเป็นพลเมืองดีตามหลักพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ (1) การพัฒนาด้านกาย (2) การพัฒนาด้านทักษะทางสังคม (3) การพัฒนาด้านคุณธรรม และ (4) การพัฒนาด้านปัญญา จำนวน 40 ข้อ และ 3) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะความเป็นพลเมือง ตามหลักพุทธธรรม โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 จำนวน 30 ข้อ

การหาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ 1) การตรวจสอบความถูกต้องในเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้วิธีการเดียวกับการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) ของรายการที่กำหนดไว้ในแต่ละข้อ แล้วนำมาหาค่าเฉลี่ย ถ้าแต่ละข้อมีค่า เฉลี่ยความสอดคล้องระหว่าง 0.60-1.00 แสดงว่า ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เชื่อถือได้ เสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 คน มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.93 และ 2) การตรวจสอบความเที่ยงตรง (Reliability) ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม แบบทดสอบ และแบบประเมินนั้น ไม่ว่าจะใช้สอบถามกลุ่มตัวอย่างกี่ครั้ง หรือไม่ว่าจะนำไปสอบ ถามบุคคลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างใด ก็จะได้รับคำตอบที่ค่อนข้างแน่นอน โดยนำแบบสอบถาม แบบทดสอบ และแบบประเมินที่สร้างขึ้นทั้งหมดโดยไม่ตัดออกและผ่านการตรวจสอบเชิงเนื้อหาแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้ให้ข้อมูล (Information) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนซำสูงพิทยาคม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ที่มีลักษณะเหมือนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยง โดยการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์ อัลฟ่าตามวิธีการของ (Cornbrash's Alpha Coefficient) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง จิตสำนึกสาธารณะความเป็นพลเมือง ตามหลักพุทธธรรม สามารถสรุปผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 เรื่อง จิตสำนึกสาธารณะ ความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการแบบอริสัจ 4

ลำดับที่ 1-32	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 (10)	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 (10)	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 (10)	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 (10)	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 (10)	คะแนนระหว่างเรียน (50)	คะแนนทดสอบหลังเรียน (50)
รวม	259	261	267	264	274	1,325	1,529
$\bar{X}$	8.09	8.16	8.34	8.25	8.56	41.41	47.78
S.D.	0.64	0.45	0.48	0.51	0.62	1.07	0.94
ร้อยละ	80.94	81.56	83.44	82.50	85.63	82.81	95.56
ประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนการสอนระหว่างเรียนทั้งหมด						E_1 = 82.81	E_2 = 95.56

จากตารางที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 เรื่องจิตสำนึกสาธารณะความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างเรียนทั้งหมด (E_1) และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) จากแบบทดสอบระหว่างเรียนทั้งหมดและหลังเรียน จะมีค่า E_1/ E_2 ที่ระดับ 82.81/95.56 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้

2. ผลการวิเคราะห์ดัชนีประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 เรื่องจิตสำนึกสาธารณะ ความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้จิตสำนึกสาธารณะความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรม

แผนการจัดการเรียนรู้	คะแนนรวม (n = 32)			ดัชนีประสิทธิผล (E.I.)	แปลความ	ลำดับที่
	จำนวนนักเรียนกับคะแนนเต็ม	ก่อนเรียน (32 x 10)	หลังเรียน (32 x 10)			
มรรค 8	320	259	295	0.5902	ผ่านเกณฑ์	5
พรหมวิหาร 4	320	261	298	0.6271	ผ่านเกณฑ์	4
อิทธิบาท 4	320	267	315	0.9057	ผ่านเกณฑ์	2
สังคหวัตถุ 4	320	264	304	0.7143	ผ่านเกณฑ์	3
ฆราวาสธรรม 4	320	274	317	0.9348	ผ่านเกณฑ์	1
รวม	**1,600**	**1,325**	**1,529**	**0.7418**	**ผ่านเกณฑ์**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ดัชนีประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้จิตสำนึกสาธารณะความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรม โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าดัชนีประสิทธิผลในการเรียนรู้ (E.I.) โดยรวมเท่ากับ 0.7418 แสดงว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความรู้เพิ่มขึ้นเท่ากับ 0.7418 คิดเป็นร้อยละ 74.18

3. ผลการวิเคราะห์จิตสำนึกสาธารณะตามหลักพุทธธรรม โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์จิตสำนึกสาธารณะตามหลักพุทธธรรม โดยกระบวนการอริยสัจ 4

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ (n = 32)			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1. ด้านความรับผิดชอบ	4.45	0.51	มาก	4
2. ด้านความเสียสละ	4.53	0.46	มากที่สุด	2
3. ด้านความสามัคคี	4.53	0.50	มากที่สุด	2
4. ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	4.58	0.39	มากที่สุด	1
รวม	**4.52**	**0.37**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจิตสำนึกสาธารณะตามหลักพุทธธรรม โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการประเมิน โดยรวมค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.37)

4. ผลการวิเคราะห์ความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการเคราะห์ความเป็นพลเมือง ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยรวม

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ (n = 32)			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1. ด้านกาย (civic Physical)	4.62	0.36	มากที่สุด	2
2. ด้านทักษะทางสังคม (civic social skills)	4.60	0.39	มากที่สุด	3
3. ด้านคุณธรรม (civic virtue)	4.63	0.43	มากที่สุด	1
4. ด้านปัญญา (civic knowledge)	4.56	0.37	มากที่สุด	4
รวม	**4.60**	**0.30**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการประเมิน โดยรวม ค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.60, S.D. = 0.30)

5. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 เรื่องจิตสำนึกสาธารณะ ความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรม ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ความพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยรวม

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ (n = 32)			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1. ด้านสาระการเรียนรู้	4.55	0.47	มากที่สุด	3
2. ด้านคุณลักษณะครูผู้สอน	4.59	0.41	มากที่สุด	2
3. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.53	0.48	มากที่สุด	5
4. ด้านสื่อการเรียนรู้/แหล่งการเรียนรู้	4.54	0.42	มากที่สุด	4
5. ด้านการวัดและประเมินผล	4.65	0.46	มากที่สุด	1
รวม	**4.57**	**0.41**	**มากที่สุด**	

จากตารางพบว่า ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรม โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 โดยรวมค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.57, S.D. = 0.41)

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 ในจังหวัดขอนแก่น ตามหลักพุทธธรรมกระบวนการแบบอริสัจ 4 สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 เรื่องจิตสำนึกสาธารณะความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างเรียนทั้งหมด (E_1) และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) จากแบบทดสอบระหว่างเรียนทั้งหมดและหลังเรียน จะมีค่า E_1 / E_2 ที่ระดับ 82.81/95.56 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับการศึกษาของพระมหาพุทธินันทน์ อภินันฺโท (2561, หน้า 169-180) ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมบทเรียนตามแนวคิดอริยสัจ 4 เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาวิชาพระพุทธศาสนาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า โปรแกรมบทเรียนตาม

แนวคิดอริยสัจ 4 วิชาพระพุทธศาสนามีประสิทธิภาพ (E_1 / E_2) เท่ากับ 83.99/81.97 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 ส่วนการศึกษาของดุษฎี สีตลวรางค์ (2525) ได้ศึกษา เรื่องการเปรียบเทียบวิธีสอนแบบไตรสิกขา และแบบธรรมสากัจฉาในการสอบเบญจศีลและฆราวาสธรรม ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนแบบธรรมสากัจฉาสูงกว่ากลุ่มที่เรียนจากวิธีสอนแบบไตรสิกขา ส่วนการใช้หลักธรรมในการแก้ปัญหาเชิงจริยธรรมนั้น นักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนแบบไตรสิกขา มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนแบบธรรมสากัจฉา อย่างมีนัยสำคัญที่สถิติ .01 สอดคล้องกับศิวพร เสนีวงศ์ ณ อยุธยา (2529) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยวิธีสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัจ 4 กับการสอนตามคู่มือครู สรุปได้ว่า ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลการวิเคราะห์ดัชนีประสิทธิผลแผนการจัดการเรียนรู้จิตสำนึกสาธารณะความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรม โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 มีค่าดัชนีประสิทธิผลในการเรียนรู้ (E.I.) โดยรวม เท่ากับ 0.7418 แสดงว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความรู้เพิ่มขึ้น เท่ากับ 0.7418 หรือคิดเป็นร้อยละ 74.18 เมื่อพิจารณาเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 ฆราวาสธรรม 4 มีค่าดัชนีประสิทธิผลในการเรียนรู้ มากที่สุด เท่ากับ 0.9348 แสดงว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความรู้เพิ่มขึ้น เท่ากับ 0.9348 หรือคิดเป็นร้อยละ 93.48 รองลงมาคือ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 อิทธิบาท 4 มีค่าดัชนีประสิทธิผลในการเรียนรู้ เท่ากับ 0.9057 แสดงว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 มีความรู้เพิ่มขึ้น เท่ากับ 0.9057 หรือคิดเป็นร้อยละ 90.57 ส่วนแผนการจัดการเรียนรู้ ที่มีค่าดัชนีประสิทธิผลในการเรียนรู้ น้อยที่สุด ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 มรรค 8 มีค่าดัชนีประสิทธิผลในการเรียนรู้ เท่ากับ 0.5902 แสดงว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความรู้เพิ่มขึ้น เท่ากับ 0.5902 หรือคิดเป็นร้อยละ 59.02 โดยค่าดัชนีประสิทธิผลในการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ส่วนชุดการสอนอื่นๆ มีค่าดัชนีประสิทธิผลในการเรียนรู้ สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ใกล้เคียงกันและมีความสัมพันธ์กันตามลำดับ สอดคล้องกับการศึกษาของพระมหาพุทธินันทน์ อภินันฺโท (2561, หน้า 169-180) ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมบทเรียนตามแนวคิดอริยสัจ 4 เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา วิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ดัชนีประสิทธิผลของการเรียนด้วยโปรแกรมบทเรียนตามแนวคิดอริยสัจ 4 มีค่าเท่ากับ .6400 หรือคิดเป็นร้อยละ 64

3. ผลการวิเคราะห์จิตสำนึกสาธารณะตามหลักพุทธธรรม โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้าน

ความเสียสละ และด้านความสามัคคี อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือด้านความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก ภาวดี รามสิทธิ์ และคณะ (2554) ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมือง กรณีศึกษานักศึกษาในสถาบันผลิตบัณฑิตทางการพยาบาล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาเอกชน พบว่า ก่อนดำเนินการจัดการเรียนการสอนระดับจิตสำนึกด้านการตัดสินความถูกต้อง การตอบสนองอย่างเหมาะสมต่อเหตุการณ์อยู่ในระดับปานกลาง และความเอนเอียงเชิงบวกที่จะทำตามเหตุการณ์อยู่ในระดับค่อนข้างมากทั้ง 2 ปีการศึกษา และการตอบสนองอย่างเหมาะสมต่อเหตุการณ์อยู่ในระดับปานกลาง

4. ผลการวิเคราะห์ความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการประเมิน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านคุณธรรม (civic virtue) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านกาย (civic Physical) อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือด้านปัญญา (civic knowledge) อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ สอดคล้องกับพระมหาพุทธินันทน์ อภินันโท (2561, หน้า 169-180) ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมบทเรียนตามแนวคิดอริยสัจ 4 เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาวิชาพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด สอดคล้องกับภาวดี รามสิทธิ์ และคณะ (2554) ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมือง กรณีศึกษานักศึกษาในสถาบันผลิตบัณฑิตทางการพยาบาล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาเอกชน พบว่า (1) นักศึกษากลุ่มที่เรียนวิชาการพัฒนาตนสู่สังคมด้วยรูปแบบการส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย มีคะแนนการประเมินระดับจิตสำนึกความเป็นพลเมืองภายหลังการเรียนการสอนสูงกว่าก่อนการเรียนการสอนเฉพาะด้านการตัดสินความถูกต้อง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ (2) นักศึกษากลุ่มที่เรียนวิชาการพัฒนาตนสู่สังคมด้วยรูปแบบการเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย ที่ได้รับการปรับปรุงรูปแบบโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีคะแนนการประเมินระดับจิตสำนึกความเป็นพลเมืองสูงกว่า นักศึกษากลุ่มที่เรียนด้วยรูปแบบการเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยก่อนการปรับปรุงโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

5. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะความเป็นพลเมือง ตามหลักพุทธธรรม โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 โดยรวม ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านคุณลักษณะครูผู้สอน อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาของปัณพร ศรีปลั่ง (2549) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนากิจกรรมเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะสำหรับนักศึกษาครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม พบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมจิต

สาธารณะสำหรับนักศึกษาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม อยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับจารุวรรณ ยิ่งยงค์ (2559) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้สืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้สืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด จากการศึกษาวิจัยของน้ำผึ้ง โสดดี (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาการเรียนการสอนแบบร่วมมือ โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเพื่อเสริมทักษะการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่องหลักภาษาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 เรื่องจิตสำนึกสาธารณะ ความเป็นพลเมือง ตามหลักพุทธธรรม ที่สร้างขึ้นสามารถใช้สอน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้สอนจะต้องศึกษา ให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง มีความรู้ เข้าใจสาระการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนการสอน วิธีการวัดและประเมินผล จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ และส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

1.2 ครูผู้สอน ควรศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการเรียนรู้ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และทักษะการปฏิบัติให้เข้าใจก่อนนำไปใช้ เพื่อให้นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง

1.3 ครูผู้สอน ควรมีการส่งเสริมความสามารถในการทำงานกลุ่ม การฝึกทักษะปฏิบัติความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อกระตุ้น การเสริมแรง ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการจัดการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 เรื่องจิตสำนึกสาธารณะ ความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรม ปัญหาที่มักจะเกิดขึ้นเสมอ คือข้อจำกัด เรื่องเวลา ดังนั้นครูผู้สอนควรกำหนดเวลาในการจัดกิจกรรม ในแต่ละขั้นตอนให้ชัดเจน และเหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียน

2.2 ครูผู้สอน ควรนำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 เรื่องจิตสำนึกสาธารณะ ความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรม ไปใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยอาจเลือกเนื้อหาสาระการเรียนรู้อื่นๆ ที่เหมาะสมมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนครูด้วยกัน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น

2.3 การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 ผู้สร้างควรมีการวางแผนการสร้างอย่างมีขั้นตอน ควรปรึกษาผู้เชี่ยวชาญอย่างใกล้ชิดทุกขั้นตอน และการทดลองใช้เพื่อปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะให้ได้แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 ที่มีคุณภาพ จึงนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาวิจัยติดตามผลว่า ผู้เรียนที่ผ่านการใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 เรื่องจิตสำนึกสาธารณะ ความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรมแล้ว สามารถนำความรู้ และทักษะที่ได้ปฏิบัติงานได้ผลเป็นอย่างไร โดยเก็บข้อมูลผู้เรียนมาเปรียบเทียบ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นและความสำคัญของการสอนที่เน้นผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

3.2 ควรศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแบบอริยสัจ 4 เรื่องจิตสำนึกสาธารณะ ความเป็นพลเมืองตามหลักพุทธธรรม ที่ใช้ร่วมกับสื่อประสมอื่นๆ เช่น บทเรียน e-Learning วีดิทัศน์ Power Point หรือการสอนด้วยรูปแบบอื่นๆ ในแต่ละเนื้อหา เพื่อตรวจสอบความคงทนในเนื้อหาสาระการเรียนรู้การปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อการเรียน

3.3 ควรจัดทำสื่อชนิดอื่นๆ มาใช้ในการสร้างและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ เช่น บทเรียน e-Learning หรือบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI)

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากผลการวิจัยมีองค์ความรู้ที่ได้รับแล้วนำไปใช้เป็นประโยชน์ในวงการศึกษาของสังคมทั่วไปทั้งโรงเรียนต่างๆ ที่หวังในการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีให้กับนักเรียนที่จะเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพต่อไปในอนาคต องค์ความรู้ที่ได้ทางด้านเชิงนโยบาย 1) มีการตื่นตัวในการนำวิธีการสอนที่อิงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในโรงเรียน 2) ทางโรงเรียนกำหนดเป็นนโยบายให้ครูได้สอดแทรกการทำให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการสอน 3) ผู้บริหารโรงเรียนเห็นความสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีและเร่งดำเนินการให้มีการสอนอย่างจริงจังในโรงเรียน องค์ความรู้ที่ได้เชิงสาธารณะ เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเป็นการดูแลและพัฒนาผู้เรียน การที่ทำให้เยาวชนมีจิตสำนึกของการเป็นพลเมืองที่ดี ทำให้การแก้ปัญหาหลายเรื่องง่ายขึ้นและช่วยให้การพัฒนาผู้เรียนเป็นผลประจักษ์ในทางที่ดีและสะท้อนไปสู่การพัฒนาประเทศต่อไป และองค์ความรู้ที่ได้เชิงวิชาการได้พลงานที่เป็นรูปเล่มที่เป็นวิชาการและนำเสนอในสาธารณะทั้งในระบบและนิตยสารวิชาการ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กิตติยา วงษ์ขันธ์. (2561). *การออกแบบการวิจัย รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ การกำหนดตัวอย่าง และการวิเคราะห์ข้อมูล*. อุบลราชธานี: ภาควิชาเคมี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

จารุวรรณ ยิ่งยงค์. (2559). *การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้สืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาศิลปากร.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2547). *ประชารัฐกับการเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา.

ดุษฎี สีตลวรางค์. (2525). *การเปรียบเทียบวิธีสอนแบบไตรสิกขาและแบบธรรมสากัจฉาในสอนเบญจศีลและฆราวาสธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

ทิพย์พาพร ตันติสุนทร. (2557). *พลเมือง สิทธิมนุษยชน และประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายการศึกษา ภายใต้มูลนิธิส่งเสริมนโยบายการศึกษา.

น้ำผึ้ง โสดดี. (2560). *การพัฒนาการเรียนการสอนแบบร่วมมือ โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเพื่อเสริมทักษะการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่องหลักภาษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปัณพร ศรีปลั่ง. (2549). *การพัฒนากิจกรรมเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะสำหรับนักศึกษาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

พระมหาพุทธินันทน์ อภินันฺโท. (2561). การพัฒนาโปรแกรมบทเรียนตามแนวคิดอริยสัจ 4 เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาวิชาพระพุทธศาสนาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 12(2), 169-180.

ภาวดี รามสิทธิ์ และคณะ. (2554). *การพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมือง กรณีศึกษานักศึกษาในสถาบันผลิต บัณฑิตทางการพยาบาล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาเอกชน*. กรุงเทพฯ: คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยเซนต์หลุยส์.

ศักดิ์ชัย นิรัญทวี. (2541). บทบาทของมหาวิทยาลัยกับการศึกษาเพื่อความเป็นประชาสังคม. *วารสาร สออ. ประเทศไทย*, 1(1), 57-63.

ศิวพร เสนีวงศ์ ณ อยุธยา. (2529). *การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยวิธีการขั้นที่ 4 ของอริยสัจกับการสอนตามคู่มือครู*. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2542). *วาระการวิจัยแห่งชาติในภาวะวิกฤตเพื่อฟื้นฟูชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.

Desforges, C., & Abouchaar, A. (2003). *The Impact of Parental Involvement, Parental Support and Family Education on Pupil Achievement and Adjustment: A Literature Review*. London: Department of Education and Skills.

Fan, X., & Chen, M. (2001). Parental Involvement and Students' Academic Achievement: A Meta-Analysis. *Educational Psychology Review*, 13(1), 1-22.

Tuckman, B. W. (1999). *Conducting Educational Research*. (5th ed.). U.S.A.: Harcourt Brace & Company.

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 12*

A Development Model for Entrepreneurial Leadership of Private School Administrators under the Regional Education Office 12

ปลิชา แหลมครบุรี, กฤษกนก ดวงชาทม และชยากานต์ เรืองสุวรรณ
Palicha Laemkhonburi, Kritkanok Duangchatom and Chayakan Ruangsuwan
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: Palicha1993.poo@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น และ 3) สร้างรูปแบบการพัฒนา การวิจัยแบบผสานวิธี โดยศึกษา 3 ระยะ คือ 1) ศึกษาเอกสารองค์ประกอบและประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน 2) ศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 353 คนจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น 3) สร้างรูปแบบแล้วประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน โดยการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ เครื่องมือทุกฉบับมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำนวณค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ 13 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์ มี 3 ตัวชี้วัด 2) มีความกล้าเสี่ยง มี 3 ตัวชี้วัด 3) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มี 4 ตัวชี้วัด และ 4) มีการส่งเสริมและสร้างแรงบันดาลใจ มี 3 ตัวชี้วัด

2. ภาพรวมสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านที่มีความต้องการจำเป็นอันดับแรก คือ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

---

*ได้รับบทความ: 27 กันยายน 2567; แก้ไขบทความ: 20 พฤศจิกายน 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 11 ธันวาคม 2567
Received: September 27, 2024; Revised: November 20, 2024; Accepted: December 11, 2024

3. รูปแบบที่สร้างขึ้นมี 4 ชุดการเรียนรู้ คือ 1) วิสัยทัศน์ 2) ความกล้าเสี่ยง 3) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และ 4) การส่งเสริมและสร้างแรงบันดาลใจ มีองค์ประกอบของรูปแบบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการแนวคิด วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ การประเมินผล และเงื่อนไขความเสร็จ และมีผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ต่อรูปแบบการพัฒนา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา; ภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการ; ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน

Abstract

The purposes of this research were 1) investigate the components and indicators of entrepreneurial leadership among school administrators, 2) examine the current, desired, and necessary states of these components, and 3) develop a model for their enhancement. This study employed a mixed-methods research design and was conducted in three phases: 1) a literature review to identify components, with evaluation by seven experts; 2) an analysis of the current and desired states with a stratified random sample of 353 respondents; and 3) model development and evaluation by nine experts using connoisseurship techniques. All research instruments achieved an Index of Item-Objective Congruence (IOC) of 1.00. Data were analyzed using content analysis, descriptive statistics, means, standard deviations, and a priority need index.

The results revealed that:

1. There were 4 components with 13 indicators for entrepreneurial leadership: 1) Vision with three indicators, 2) Risk-Taking with three indicators, 3) Creativity Thinking with four indicators, and 4) Inspiration with three indicators.

2. Overall, the current state was at a moderate level, while the desired state was at the highest level. The highest need was for Creativity Thinking.

3. The developed model included four learning modules: 1) Vision, 2) Risk-Taking, 3) Creativity Thinking, and 4) Inspiration. The model's five elements were conceptual principles, objectives, procedures, evaluation, and success conditions. The model's appropriateness, feasibility, and utility were rated at the highest level.

Keywords: The Model Development; Entrepreneurial Leadership; Private School Administrators

1. บทนำ

การศึกษามุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข พร้อมทั้งมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ผู้เรียนจะต้องพัฒนาตนเองได้ โดยในการส่งเสริมสนับสนุนผู้เรียนจะต้องส่งเสริมสนับสนุนให้เต็มศักยภาพ ซึ่งในปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจ และสังคมเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นกับผู้เรียน การพัฒนาทุนมนุษย์เป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศรัฐบาลจะเร่งผลักดันให้เกิดการพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัยอย่างเต็มกำลังและความสามารถ เด็กไทยทุกคนต้องเข้าถึงศูนย์ดูแลเด็กปฐมวัยที่มีมาตรฐาน เมื่อเติบโตได้เรียนหนังสือ ได้รับการพัฒนาทักษะ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการคิดวิเคราะห์ อย่างมีเหตุผล พัฒนาระบบการศึกษาที่ยืดหยุ่น ทั้งในระบบนอกระบบ ตามอัธยาศัย และการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เข้ามาสนับสนุนตอบโจทย์ ศักยภาพของผู้เรียน ลดภาระ และลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ส่งเสริมให้เกิดการเรียนสองภาษา โดยใช้ AI เป็นตัวช่วย เน้นการสอนทักษะที่ใช้ในชีวิตจริงเพื่อสร้างรายได้ (Learn to Earn) ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่หลุดจากระบบการศึกษา ส่งเสริมการปฏิรูประบบอาชีวศึกษา และอุดมศึกษาให้ตอบสนองต่อความต้องการแรงงานในอนาคต และรองรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต (แพทองธาร ชินวัตร, 2567)

ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารช่วยยกระดับประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในการทำงาน เพราะองค์กรจะสำเร็จหรือล้มเหลวภาวะผู้นำมีส่วนสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะผู้นำที่ดีจะพัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชาให้ร่วมมือ การวางแผน การติดตามและชี้แจงผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างผลผลิต สินค้าหรือบริการที่ต้องการได้ องค์กรก็จะเกิดความแข็งแกร่ง และมีความได้เปรียบเชิงแข่งขันมากขึ้น นอกจากนั้น จุฑาธิป ศีลบุตร, รจิตพรรณ จันทราช และจิราพร ชมพิกุล (2553, หน้า 30-43) พบว่า ความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติของผู้นำวิสาหกิจผลิตภัณฑ์ชุมชนมีความสัมพันธ์กับความเข้มแข็งของวิสาหกิจ เมื่อภาวะผู้นำนำมาผนวกรวมกับผู้ประกอบการ (Entrepreneur) ซึ่งผู้ประกอบการเป็นผู้ดำเนินธุรกิจ เป็นบุคคลที่ก่อตั้งองค์กรโดยสามารถยอมรับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นกับธุรกิจได้ เพื่อผลกำไรและความพอใจ ซึ่งภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในการเป็นผู้ประกอบการมีส่วนสำคัญโดยตรงต่อการพัฒนาสถานศึกษาเอกชน โดยการพัฒนาภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการไทย ซึ่งมีผลงานวิจัยที่ได้ศึกษาถึงการมีภาวะผู้นำของผู้ประกอบการจะนำมาซึ่งความสำเร็จของสถานศึกษา หรือการพัฒนาในทุกระดับ ซึ่งพบว่า ภาวะผู้นำของผู้ประกอบการเป็นพฤติกรรมหรือกระบวนการของผู้ประกอบการมีอิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชา และจูงใจหรือสนับสนุนผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติงานหรือดำเนินกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายของทีม (รัตติกรณ์ จงวิศาล, 2549, หน้า 1-12)

ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนเกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจและการบริหารสถานศึกษาเอกชน โดยภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการจึงถือว่ามีสำคัญเป็นอย่างมาก ช่วยให้สถานศึกษามีการพัฒนาได้บรรลุตามเป้าหมายและได้มีการพัฒนาให้

เป็นที่ยอมรับตรงกับความต้องการของสังคมต่อไป สถานศึกษาเอกชน มีการจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัย ระดับชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนตอนปลาย ทั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เยาวชนได้รับประโยชน์เชิงคุณภาพการศึกษา และเหตุผลที่สำคัญที่สุด คือ เป็นการให้โอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ โอกาสที่จะได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2566) ในช่วงระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมา จากรายงานการศึกษาตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา พบว่า สถานศึกษาเอกชนในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 12 ต้องปิดกิจการและมีผลการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนลดลง ขาดครูผู้สอนเนื่องจากครูเอกชนนิยมไปสอนในโรงเรียนของรัฐ ดังนั้น เพื่อให้สถานศึกษาเอกชนยังสามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้ ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 12 กลุ่มจังหวัด ร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และกาฬสินธุ์ มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะปรับเปลี่ยนตนเองให้มีภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อการพัฒนาพัฒนาสถานศึกษาเอกชนให้ดำเนินธุรกิจ เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาของภาครัฐอย่างมีคุณภาพและเท่าเทียม (สำนักงานศึกษาธิการภาค 12, 2566)

ดังนั้น การศึกษา และการสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 12 จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ มีวิสัยทัศน์ มีความกล้าเสี่ยง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีการส่งเสริมและสร้างแรงบันดาลใจ เพื่อตอบสนองนโยบายการจัดการศึกษาของชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไปในการพัฒนาผู้บริหารด้านต่างๆ การเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม และการจัดการศึกษาเอกชนที่มีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 12

2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 12

3. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 12

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี โดยมีการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ มีรายละเอียดการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 12 โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วสังเคราะห์ เป็นตารางแล้วนำมาให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมของ

องค์ประกอบ สำหรับผู้ให้ข้อมูล ผู้ทรงคุณวุฒิสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป ด้านการบริหารการศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้ ที่มีความเชี่ยวชาญการบริหารสถานศึกษาเอกชน มีประสบการณ์อย่างน้อย 5 ปี จำนวน 7 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัด มีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ กำหนดเกณฑ์การให้ระดับ 5 คะแนน หมายถึง มากที่สุด 4 คะแนน หมายถึง มาก 3 หมายถึง ปานกลาง 2 คะแนน หมายถึง น้อย และ 1 หมายถึง น้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการตรวจสอบและประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 12 เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะและประเมิน ยืนยันความเหมาะสมองค์ประกอบและตัวชี้วัด ดำเนินการเดือนสิงหาคม-เดือนกันยายน 2566

การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติเกณฑ์การแปลความหมายการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) กำหนดเกณฑ์แปลความหมายค่าเฉลี่ยที่อยู่ระหว่าง 4.51-5.00 หมายถึง มากที่สุด 3.51-4.50 หมายถึง มาก 2.51-3.50 หมายถึง ปานกลาง 1.51-2.50 หมายถึง น้อย และ 1.00-1.50 หมายถึง น้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 12 มีประชากร คือ ครูและบุคลากรทางศึกษาในสถานศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 12 จำนวน 5,864 คน ประกอบด้วย จังหวัดขอนแก่น จำนวน 2,783 คน จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 1,239 คน จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 1,117 คน และจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 725 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 353 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 12 โดยตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ด้วยการพิจารณาในคะแนนความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน โดยกำหนดให้ +1 คะแนน หมายถึง แน่ใจว่ามีความเที่ยงตรง 0 คะแนน หมายถึง ไม่แน่ใจว่ามีความเที่ยงตรง และ -1 คะแนน หมายถึง แน่ใจว่าไม่มีความเที่ยงตรง แล้วนำผลคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการส่งและรับแบบสอบถามด้วยรูปแบบออนไลน์ และติดตามกลับมาด้วยตนเอง กับสถานศึกษาเอกชน ในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 12

การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติเกณฑ์การแปลความหมายการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) กำหนดเกณฑ์แปลความหมายค่าเฉลี่ยที่อยู่ระหว่าง 4.51-5.00 หมายถึง มากที่สุด 3.51-4.50 หมายถึง มาก 2.51-3.50 หมายถึง

ปานกลาง 1.51-2.50 หมายถึง น้อย และ 1.00-1.50 หมายถึง น้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) และคำนวณหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index) ตามสูตร $PNI_{Modified}$ = (I-D)/D (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558) เพื่อจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็น

ระยะที่ 3 สร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 12 โดยผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบการมีภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการ จำนวน 5 คน ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีคุณสมบัติเดียวกับระยะที่ 1 จำนวน 9 คน และผู้ทรงคุณวุฒิประเมินประสิทธิผลของรูปแบบ จำนวน 9 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามกึ่งโครงสร้าง ทำการเก็บรวมรวมข้อมูลแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน และรูปแบบฯ คู่มือการพัฒนา ที่สร้างขึ้น มีจำนวน 4 ชุดการเรียนรู้ หรือ Module ประกอบด้วย Module 1 วิสัยทัศน์ (Vision) 3 กิจกรรม จำนวน 24 ชั่วโมง Module 2 ความกล้าเสี่ยง 1 กิจกรรม จำนวน 21 ชั่วโมง Module 3 ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 2 กิจกรรม จำนวน 23 ชั่วโมง และ Module 4 การส่งเสริมและสร้างแรงบันดาลใจ 2 กิจกรรม จำนวน 22 ชั่วโมง โดยแต่ละโมดูลมีวิธีการพัฒนา โดย จำนวน 4 ขั้น ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อม ขั้นที่ 2 การอบรมเชิงปฏิบัติการตามชุดการเรียนรู้ (Module) 4 Module ขั้นที่ 3 การบูรณาการสอดแทรกในการปฏิบัติงานโดยพัฒนารายสัปดาห์ๆ ละ 3 วัน วันละ 2 ชั่วโมง รวม 8 สัปดาห์ โดยใช้คู่มือการพัฒนาภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน เป็นแนวทางในการพัฒนาและขั้นที่ 4 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการ

การเก็บรวบรวม ดำเนินการประเมินรูปแบบโดยกระบวนการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) และประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ ในวันที่ 26 กรกฎาคม 2567 ณ ห้องประชุมอาคารวิริยะ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม และนำรูปแบบที่ได้ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินยืนยันประสิทธิภาพของรูปแบบอีกครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ในรูปแบบการพรรณนาความ (Descriptive analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 12 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 12 โดยการสังเคราะห์ข้อมูลจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผลการยืนยัน

ความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัด พบว่า มีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ 13 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย 1) การมีวิสัยทัศน์ (Vision) จำนวน 3 ตัวชี้วัด คือ (1) การสร้างวิสัยทัศน์ (2) การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ และ (3) การเผยแพร่วิสัยทัศน์ 2) มีความกล้าเสี่ยง (Risk Tasking) จำนวน 3 ตัวชี้วัด คือ (1) การริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ (2) การตัดสินใจบนพื้นฐานความเป็นไปได้ และ (3) การนำบทเรียนในอดีตประกอบการตัดสินใจ 3) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creativity Thinking) จำนวน 4 ตัวชี้วัด คือ (1) ความคิดริเริ่ม (2) ความคิดคล่องแคล่ว (3) ความคิดยืดหยุ่น และ (4) ความคิดละเอียดลออ 4) การส่งเสริมและสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration) จำนวน 3 ตัวชี้วัด คือ (1) สร้างแรงบันดาลใจ (2) สร้างทีมงาน และ (3) มีมนุษยสัมพันธ์

2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 12 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 12

องค์ประกอบ	สภาพปัจจุบัน (D)			สภาพที่พึงประสงค์ (I)			ค่า PNI modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		
1.มีวิสัยทัศน์	2.62	0.59	ปานกลาง	4.60	0.55	มากที่สุด	0.75	2
2.มีความกล้าเสี่ยง	2.67	0.68	ปานกลาง	4.63	0.52	มากที่สุด	0.73	3
3.ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	2.63	0.72	ปานกลาง	4.64	0.51	มากที่สุด	0.76	1
4.มีการส่งเสริมและสร้างแรงบันดาลใจ	2.76	0.74	ปานกลาง	4.69	0.46	มากที่สุด	0.70	4
รวมเฉลี่ย	**2.67**	**0.68**	**ปานกลาง**	**4.64**	**0.51**	**มากที่สุด**	-	-

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาพรวมสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.69, S.D. = 0.67) สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.63, S.D. = 0.52) สำหรับความต้องการจำเป็นอันดับแรกคือ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ($PNI_{modified}$ = 0.76) รองลงมาคือ วิสัยทัศน์ (Vision) ($PNI_{modified}$ = 0.75) ความกล้าเสี่ยง (Risk Tasking) ($PNI_{modified}$ = 0.73) และการส่งเสริมและสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration) ($PNI_{modified}$ = 0.70)

3. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษา ดังภาพที่ 1

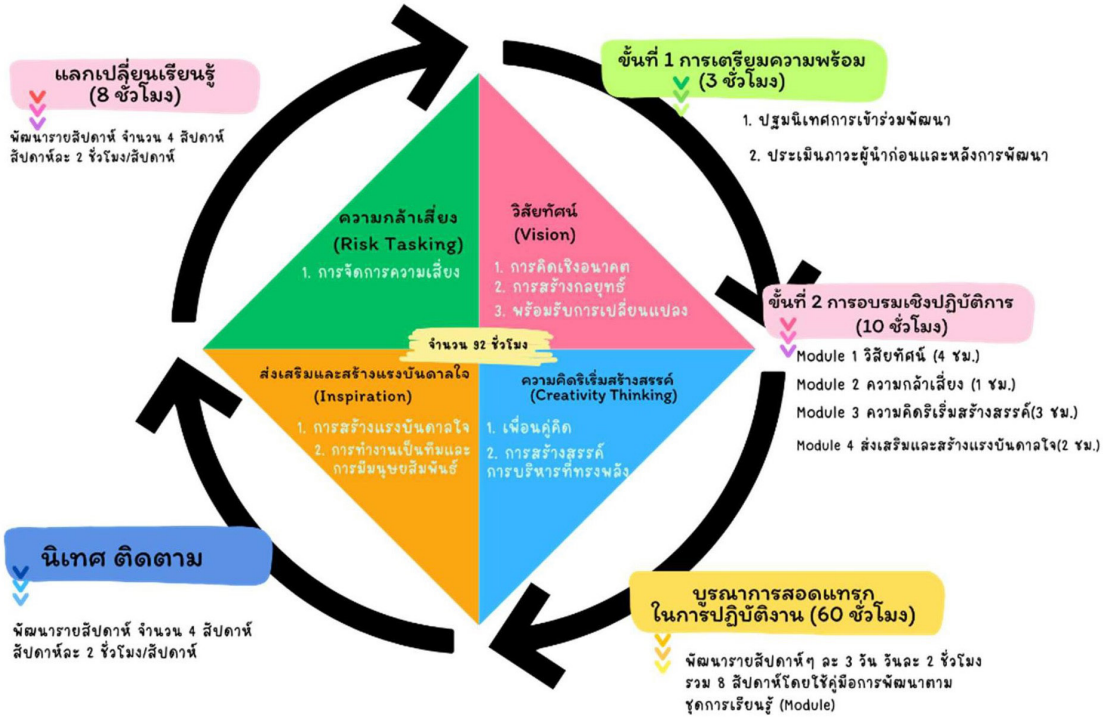

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 12

จากภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 12 มีชั่วโมงการพัฒนา 92 ชั่วโมง พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 12 (จังหวัดร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และกาฬสินธุ์)ภายใต้กรอบเนื้อหาที่จัดทำเป็นชุดการเรียนรู้ (Module) จำนวน 4 Module ประกอบด้วย Module 1 วิสัยทัศน์ มีกิจกรรมการพัฒนาจำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ (1) การคิดเชิงอนาคต (2) การสร้างกลยุทธ์ (3) พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง Module 2 ความกล้าเสี่ยง จำนวน 1 กิจกรรม ได้แก่ (1) การจัดการความเสี่ยง Module 3 ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จำนวน 2 กิจกรรม ได้แก่ (1) เพื่อนคู่คิด (2) การสร้างสรรค์การบริหารที่ทรงพลัง และ Module 4 ส่งเสริมและสร้างแรงบันดาลใจ จำนวน 2 กิจกรรม ได้แก่ (1) การสร้างแรงบันดาลใจ (2) ซึ่งมีการพัฒนา 4 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 เตรียมความพร้อม โดยมีการปฐมนิเทศผู้บริหาร และมีการประเมินภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการก่อนและหลังการพัฒนา จำนวน 3 ชั่วโมง ขั้นที่ 2 การอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน จำนวน 10 ชั่วโมง และเมื่อผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการแล้วใน

ขั้นที่ 3 เรียนรู้จากการปฏิบัติงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมทั้งประเมินผลระหว่างการเข้าร่วมการพัฒนา จำนวน 76 ชั่วโมง และขั้นที่ 4 การประเมินผล จำนวน 3 ชั่วโมง ซึ่งในทุกขั้นของการทำกิจกรรมจะมีการประเมินการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาระหว่างการพัฒนา และหลังการพัฒนา โดยทำการสรุปปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน และข้อเสนอแนะในการทำกิจกรรมการพัฒนา

ตารางที่ 2 ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 12

รายการ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. หลักการแนวคิด	4.85	0.37	มากที่สุด	4.85	0.37	มากที่สุด	4.56	0.50	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.71	0.48	มากที่สุด	4.57	0.53	มากที่สุด	4.85	0.37	มากที่สุด
3. วิธีดำเนินการ เนื้อหา (4 หน่วย)	4.61	0.54	มากที่สุด	4.71	0.44	มากที่สุด	4.61	0.62	มากที่สุด
4. การวัดผลและประเมินผล	4.61	0.53	มากที่สุด	4.70	0.46	มากที่สุด	4.62	0.60	มากที่สุด
5. เงื่อนไขความสำเร็จ	4.70	0.4	มากที่สุด	4.61	0.46	มากที่สุด	4.69	0.50	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	**4.70**	**0.46**	**มากที่สุด**	**4.69**	**0.45**	**มากที่สุด**	**4.67**	**0.52**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาพรวมรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 12 อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เมื่อเรียงลำดับระดับในแต่ละด้าน พบว่า ด้านความเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.70, S.D. = 0.46) ด้านความเป็นไปได้ ($\bar{X}$ = 4.69, S.D. = 0.45) และด้านความเป็นประโยชน์ ($\bar{X}$ = 4.67, S.D. = 0.52) สำหรับรายด้านมีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุดเป็นอันดับท้ายในแต่ละด้าน พบว่า ด้านความเหมาะสม คือ หลักการแนวคิด ($\bar{X}$ = 4.85, S.D. = 0.37) ด้านความเป็นไปได้ คือ หลักการแนวคิด ($\bar{X}$ = 4.85, S.D. = 0.37) และด้านความเป็นประโยชน์ คือ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ($\bar{X}$ = 4.85, S.D. = 0.37) ตามลำดับ

3. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 12 มีองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการแนวคิด 2) วัตถุประสงค์ 3) วิธีดำเนินการ ซึ่งจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ (Module) จำนวน 4 Module ประกอบด้วย Module 1 วิสัยทัศน์ (Vision) Module 2 ความกล้าเสี่ยง (Risk Tasking) Module 3 ความ

คิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creativity Thinking) และ Module 4 ส่งเสริมและสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration) 4) การประเมินผล และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ รูปแบบการพัฒนามีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นโยชน์มากที่สุด

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 12 สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 12 ที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 13 ตัวชี้วัดแล้วมีการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษาในสถานศึกษาเอกชน และภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการ จึงกล่าวได้ว่าเป็นองค์ประกอบและตัวชี้วัดที่สามารถนำมาพัฒนาภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการ เป็นแนวทางการพัฒนาการมีภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการของผู้บริหารเชิงประกอบการสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับองค์การได้ทุกประเภททั้งภาครัฐและภาคธุรกิจ (Kenney & Mujtaba, 2007, pp. 73-88) ซึ่งเจ้าของธุรกิจหรือผู้บริหารจะต้องมีภาวะผู้นำในการเปลี่ยนแปลงทุกระบบงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของจุลีวรรณ จันพลา (2559, หน้า 53-60) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้ประกอบการมีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบได้แก่ (1) การกำหนดทิศทางและกลยุทธ์ที่มุ่งสู่นวัตกรรม (2) การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (3) การสร้างเครือข่ายและการจัดการความรู้ (4) การกำหนดโครงสร้างการทำงานแบบทีม (5) การสนับสนุนและสร้างแรงจูงใจในเป้าหมายด้านนวัตกรรม และ (6) การพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม และการศึกษาของบุญจักรวาล รอดบำเรอ และคณะ (2565, หน้า 520-535) ได้ศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำของผู้ประกอบการ ประกอบด้วย 1) นักวิสัยทัศน์) ได้แก่ การสร้างวิสัยทัศน์ การเผยแพร่วิสัยทัศน์ การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ และการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี 2) ความกล้าเสี่ยง ได้แก่ การริเริ่มลงมือทำสิ่งใหม่ ตัดสินใจบนข้อมูลของความเป็นไปได้และการนำบทเรียนในอดีตประกอบการตัดสินใจ 3) ความคิดในเชิงนวัตกรรม (Innovativeness) ได้แก่ การสำรวจและเก็บข้อมูล การสร้างแนวคิดและออกแบบ และการนำแนวคิดไปทดสอบและปฏิบัติ 4) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creativity thinking) ได้แก่ มีความคิดริเริ่ม มีความคิดคล่องแคล่ว มีความคิดยืดหยุ่น และมีความคิดละเอียดลออ และ 5) การมีวิธีการเชิงรุก ได้แก่ การรู้จักตนเอง การมีจินตนาการ การมีความมุ่งมั่นที่เป็นอิสระและการมีวิจารณญาณ

2. ภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 12 สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความต้องการจำเป็นระดับ

มาก คือ การมีวิสัยทัศน์ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อาจเป็นเพราะว่า ภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการมีความจำเป็นต้องพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำ วิสัยทัศน์ การวางแผนกำหนดแนวทางการบริหาร ซึ่งเป็นกลไกสำคัญและมีพลังยิ่งที่ทำให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง โดยผู้บริหารสถานศึกษามีภารกิจหลักในการบริหารจัดการการศึกษา การจัดการความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้น ส่งเสริมให้ผู้บริหารมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเกิดความรู้ใหม่ๆ ทางวิชาชีพจากแหล่งวิชาการที่มีอยู่มากมาย นำมาสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2561) สอดคล้องกับงานวิจัยของจุลีวรรณ จันพลา (2559, หน้า 53-60) ได้ศึกษาการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้ประกอบการในธุรกิจแปรรูปอาหาร พบว่า ค่าความแปรร้อยละ 61.273 ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การกำหนดทิศทางและกลยุทธ์ที่มุ่งสู่นวัตกรรม องค์ประกอบที่ 2 การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 3 การสร้างเครือข่ายและการจัดการความรู้ องค์ประกอบที่ 4 การกำหนดโครงสร้างการทำงานเป็นทีม องค์ประกอบที่ 5 การสนับสนุนและสร้างแรงจูงใจในเป้าหมายด้านนวัตกรรม และองค์ประกอบที่ 6 การพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม

3. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 12 ประกอบด้วย หลักการแนวคิด วัตถุประสงค์ของรูปแบบ วิธีดำเนินการพัฒนาตามเนื้อหา ซึ่งจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ จำนวน 4 หน่วย ประกอบด้วย Module 1 วิสัยทัศน์ (Vision) Module 2 ความกล้าเสี่ยง (Risk Tasking) Module 3 ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creativity Thinking) และ Module 4 ส่งเสริมและสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration) 4) การประเมินผล 5) เงื่อนไขความสำเร็จ มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดทิศนา แขมมณี (2551); ธีระ รุญเจริญ (2554); Keeves (1997) ได้เสนอองค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 หลักการและแนวคิด ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์ ส่วนที่ 3 วิธีดำเนินการ ส่วนที่ 4 แนวทางการนำไปใช้ ส่วนที่ 5 สื่อ อุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ และส่วนที่ 6 การวัดและประเมินผล ซึ่งพบว่ามีงานวิจัยที่สอดคล้องของจุลีวรรณ จันพลา (2559, หน้า 53-60) พบว่า รูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้ประกอบการในธุรกิจแปรรูปอาหาร มีรูปแบบประกอบด้วย 6 หมวด คือ 1) การพัฒนานวัตกรรม 2) สร้างเครือข่ายและบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ 3) การจัดการกลยุทธ์ 4) การทำงานเป็นทีม 5) การสร้างแรงจูงใจ และการสื่อสาร และ 6) พัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครู ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 13 ตัวชี้วัด ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ (Vision) ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด

ด้านมีความกล้าเสี่ยง (Risk Tasking) ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด ด้านมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creativity Thinking) ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด และด้านมีการส่งเสริมและสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration) ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งจากผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดจะเป็นข้อมูลให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้บริหารการศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษาเอกชน นำมาเป็นองค์ประกอบในการจัดทำหลักสูตรการพัฒนาภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน

1.2 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 12 สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อนำมาหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น พบว่า องค์ประกอบที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ การมีวิสัยทัศน์ (Vision) และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creativity Thinking) ซึ่งจะเป็นแนวทางให้ผู้บริหารตระหนักถึงการพัฒนาผู้บริหาร ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ โดยการจัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาผู้บริหาร เช่น การจัดประชุมพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนในแต่ละภูมิภาค

1.3 รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 12 มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด สามารถนำไปพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ได้ดังนี้ ผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนตามบริบทเชิงพื้นที่ได้ และนำไปเป็นสารสนเทศเพื่อการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนในภูมิภาคอื่นๆ ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัย การพัฒนาภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน มีความสำคัญช่วยเป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาตนเองในด้านการมีวัยทัศน์ ความกล้าเสี่ยง การส่งเสริมและสร้างแรงบันดาลใจจะส่งผลต่อการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการเสริมสร้างการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ให้มีความยั่งยืน และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 12 ประกอบด้วย 4 ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ (Module) เมื่อเรียงลำดับตามความต้องการจำเป็นในการพัฒนาผู้บริหารมีการพัฒนาตามชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้ (1) สร้างวิสัยทัศน์ มีกิจกรรมการพัฒนา 3 กิจกรรม จำนวนชั่วโมงพัฒนา 24 ชั่วโมง (2) มุ่งสู่ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีกิจกรรมการพัฒนา 4 กิจกรรม มีจำนวนชั่วโมงพัฒนา 23 ชั่วโมง (3) การส่งเสริมและสร้างแรงบันดาลใจ มีกิจกรรมการพัฒนา 2

กิจกรรม มีจำนวนชั่วโมงพัฒนา 22 ชั่วโมง และ (4) ยอมรับความกล้าเสี่ยง กิจกรรมการพัฒนา 1 กิจกรรม มีจำนวนชั่วโมงพัฒนา 21 ชั่วโมง ซึ่งรูปแบบถูกประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญเชิงพื้นที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 12 ด้วยกระบวนการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) และประเมินประสิทธิผลของรูปแบบซ้ำอีกครั้งโดยผู้ทรงคุณวุฒิชุดเดิม ทำให้รูปแบบการพัฒนาที่สร้างขึ้นสามารถนำมาพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ให้มีภาวะผู้นำการเป็นผู้ประกอบการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังภาพที่ 2

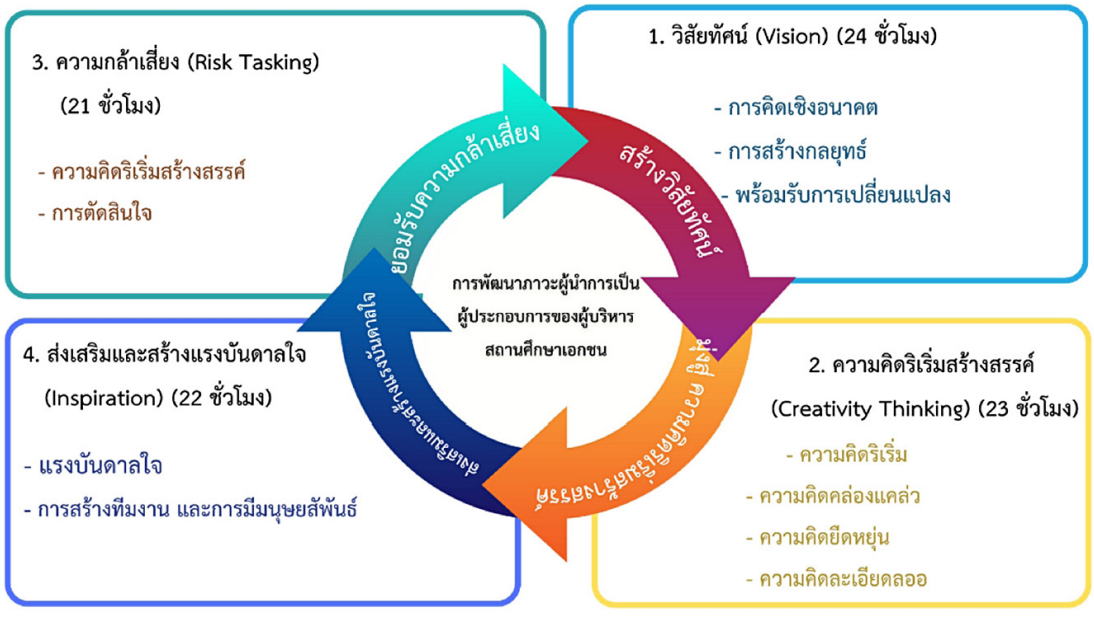

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

จุฑาธิป ศีลบุตร, รจิตพรรณ จันทราช และจิราพร ชมพิกุล. (2553). ปัจจัยของผู้นำวิสาหกิจผลิตภัณฑ์สมุนไพรชุมชนที่มีผลต่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจผลิตภัณฑ์สมุนไพรชุมชน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*, 30(4), 30-43.

จุลีวรรณ จันพลา. (2559). การเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้ประกอบการในธุรกิจแปรรูปอาหาร. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*, 9(1), 53-60.

ทิศนา แขมมณี. (2551). *รูปแบบการสอนทางเลือกที่หลากหลาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: แอคทีฟ พริ้นท์.

ธีระ รุญเจริญ. (2554). *กลยุทธ์การพัฒนาความเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.

บุญจักรวาล รอดบำเรอ และคณะ. (2565). การวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำแบบประกอบการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน. *วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหานคร*, 16(45), 520-535.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

แพทองธาร ชินวัตร. (2567). *คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นางสาวแพทองธาร ชินวัตร นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา*. เข้าถึงได้จาก https://drive.google.com/drive/folders/1imuX7bW0bbjQTqLmS5yNVJDUHQFQtZbA

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2561). *ความเป็นผู้นำทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2549). ภาวะผู้นำของผู้ประกอบการไทย. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 9(1), 1-12.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษาเอกชน พ.ศ. 2566-2570.* กรุงเทพฯ: นิติบุคคลเจี๊ยฮั้ว.

สำนักงานศึกษาธิการภาค 12. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษา กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงตอนกลาง พ.ศ. 2566-2570 (ฉบับทบทวน พ.ศ. 2566)*. เข้าถึงได้จาก https://drive.google.com/file/d/1HaGAZwBMKLBZcAr_YslTL09Ppgjctd_J/view

สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). *การวิจัยการประเมินความต้องการจำเป็น.* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Keeves, P. J. (1997). *Educational Research Methodology and Measurement: An International Handbook*. Oxford, England: Pergamon Press.

Kenney, M., & Mujtaba, B. G. G. (2007). Understanding Corporate Entrepreneurship and Development: A Practitioner View of Organizational Intrapreneurship. *Journal of Applied Management and Entrepreneneurship*, 12(3), 73-88.

กลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ในยุค Disruption ของโรงเรียนในจังหวัดขอนแก่น*

The Strategies for the Development of Creative Learning Management Innovation in the Era of Disruption in Khon Kaen Schools

สมควร นามสีฐาน และนิรัช เรืองแสน
Somkhuan Namseethan and Niraj Ruangsan
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: Somkhuan.nam@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่เป็นไปได้ และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ 2) วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ และ 3) พัฒนาและประเมินกลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ในยุค Disruption ของโรงเรียนในจังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา (Research & Development) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 341 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 9 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ประเด็นสนทนากลุ่ม และแบบประเมินกลยุทธ์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ SWOT Matrix และเทคนิค PNI Modified

ผลการวิจัยพบว่า

1. จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในสภาพปัจจุบัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่เป็นไปได้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่เป็นไปได้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

*ได้รับบทความ: 10 กุมภาพันธ์ 2567; แก้ไขบทความ: 19 ธันวาคม 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 23 ธันวาคม 2567
Received: February 10, 2024; Revised: December 19, 2024; Accepted: December 23, 2024

2. จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในที่พึงประสงค์ ในภาพรวม จุดแข็ง มี 3 ด้าน ได้แก่ การวางแผนกลยุทธ์เพื่อสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ การจัดกระบวนการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ และการเสริมสร้างวัฒนธรรมสร้างสรรค์ จุดอ่อน มี 1 ด้าน ได้แก่ การวัดความสามารถขององค์กร โอกาสและภาวะคุกคาม จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกที่พึงประสงค์ ภาวะคุกคาม ได้แก่ สภาพทางด้านเศรษฐกิจและสภาพแวดล้อมทางสังคม โอกาส ได้แก่ นโยบายด้านการศึกษาของรัฐและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

3. กลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ในยุค Disruption ประกอบด้วย 1) เสริมจุดแข็งและโอกาสควบคู่กับการป้องกันภาวะคุกคามในการวางแผนกลยุทธ์เพื่อสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนเชิงสร้างสรรค์ 2) เสริมจุดแข็งและโอกาสควบคู่กับการป้องกันภาวะคุกคามในการจัดกระบวนการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนเชิงสร้างสรรค์ 3) เสริมจุดแข็งและโอกาสควบคู่กับการลดจุดอ่อนในการเสริมสร้างวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ 4) เสริมโอกาสควบคู่กับการลดจุดอ่อนและป้องกันภาวะคุกคามในการวัดความสามารถขององค์การในการสร้างนวัตกรมการจัดการเรียนรู้ และ 5) เสริมจุดแข็งและโอกาลควบคู่กับการลดจุดอ่อนและป้องกันภาวะคุกคามในการให้รางวัลผู้สร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ผลการประเมินกลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ในยุค Disruption แบ่งเป็น 4 ชุด โดยมีกลยุทธ์หลัก 12 กลยุทธ์ กลยุทธ์รอง 40 กลยุทธ์ โดยภาพรวม กลยุทธ์หลักมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ร้อยละ 93.33 กลยุทธ์รองมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ร้อยละ 92.11 และวิธีดำเนินการมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ร้อยละ 90.35

คำสำคัญ: กลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรม; การจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์; ยุค Disruption

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the current condition, feasibility, and desirable condition of the development of creative learning management innovation; 2) to analyze the strengths, weaknesses, opportunities, and obstacles of the development of creative learning management innovations; 3) to develop and evaluate strategies for developing the creative learning management innovation in the era of disruption in Khon Kaen schools. It is Research & Development by 4 phases. The sample group consisted of 341 Administrators School and teachers. The key informants included 9 school administrators, experts, and stakeholders. The tools were a questionnaire a group discussion and a strategic assessment form. The statistics used in the research were: Percentage value Mean and Standard Deviation, SWOT Matrix Analysis, and $PNI_{modified}$.

The results revealed that:

1. Analysis of the internal environment the current condition is generally moderate the overall possible conditions are at a high level and the desirable conditions of the development of innovative creative learning management overall, it is very high level. Based on the analysis of the external environment the overall level is moderate the overall possible conditions are at a high level and the desirable conditions of the development of innovative creative learning management as a whole are at a high level.

2. Strengths and weaknesses from the analysis of the desired internal environment. Overall, there are 3 strengths there are 3 strengths: strategic planning to create learning management innovation; Organizing the process of creating learning management innovation and strengthening creative culture There 1 of weakness namely measuring the ability of the organization. Based on the analysis of the desirable external environment. Threats include economic conditions and social environments; opportunities include public education policies and technological advancements.

3. The strategies for developing the creative learning management innovation in the era of disruption in Khon Kaen schools consisted of (1) to enhance strengths and opportunities along with preventing threats in strategic planning to create the creative learning management innovation; (2) to enhance strengths and opportunities along with preventing threats in organizing the process of creating the creative learning management innovation; (3) to enhance strengths and opportunities along with reducing weaknesses in creating a creative culture; (4) to enhance opportunities along with reducing weaknesses and preventing threats in measuring the organization's ability to create the creative learning management innovation; (5) to enhance strengths and opportunities while minimizing weaknesses and preventing threats in rewarding learning management innovators. Assessment results of creative learning management innovation development strategies In the Disruption era, it is divided into 4 sets with 12 main strategies and 40 secondary strategies. Overall, the main strategy is appropriate and feasible by 93.33 percent the secondary strategy was appropriate and feasible by 92.11 percent and how to proceed is appropriate and feasible 90.35 percent.

Keywords: The strategies for the development of innovation; Creative learning Management; the era of disruption

1. บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54(4) ได้กำหนดประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาไว้ว่า การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ การสร้างแรงบันดาลใจให้พวกเขาแสดงความสามารถในด้านที่ตนถนัดอย่างเต็มศักยภาพ การพัฒนาความเชี่ยวชาญในสิ่งที่แต่ละคนมีพรสวรรค์หรือความสนใจไม่เพียงช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของบุคคลนั้นเอง แต่ยังส่งผลโดยตรงต่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติในสังคมที่เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความสามารถและมีส่วนร่วมตามความถนัดของตน มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวดที่ 4 มาตรา 22 ได้เน้นถึงการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษา ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และมาตราที่ 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ กำหนดให้สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ข้อ 2 “ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา” ข้อ 3 “จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 2)

นวัตกรรมการสอน คือ สิ่งที่ทำขึ้นใหม่หรือแปลกจากเดิมซึ่งอาจจะเป็นความคิด แนวคิด แนวทาง ระบบ รูปแบบ วิธีการ กระบวนการ สื่อ และเทคนิคต่างๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษา ซึ่งได้รับการคิดค้นและจัดเซ็ตทำขึ้นใหม่เพื่อช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ทางการศึกษา สื่อการสอนที่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยผ่านการผลิต การทดลองใช้ ปรับปรุงจนมีประสิทธิภาพแล้วจึงนาไปใช้จริงอย่างได้ผล คุณลักษณะนวัตกรรมทางการเรียนการสอนจะต้องเป็นสิ่งใหม่เกี่ยวกับการสอนทั้งหมด เป็นสิ่งที่ใหม่เพียงบางส่วน เป็นสิ่งใหม่ที่ยังอยู่ในกระบวนการทดลอง ได้รับการยอมรับและนำไปใช้บ้างแล้วแต่ยังแพร่หลาย สิ่งใหม่ที่นำมาปรับปรุงใหม่ทดลองใช้และเผยแพร่ (สมควร นามสีฐาน, 2561, หน้า 82-95) โดยนวัตกรรมทางด้านการเรียนการสอนแยกออกเป็น 2 ประเภท คือ นวัตกรรมประเภทผลิตภัณฑ์หรือสิ่งประดิษฐ์ และนวัตกรรมประเภทรูปแบบ เทคนิค และวิธีการสอน การพัฒนานวัตกรรมด้านการเรียนการสอนมีหลักการคือ การระบุปัญหา (Problem) การกำหนดจุดมุ่งหมาย (Objective) การศึกษาข้อจำกัดต่างๆ (Constraints) การประดิษฐ์คิดค้น (Innovation) การทดลองใช้ (Experimentation) การเผยแพร่ (Dissemination) กิจกรรมความคิดเชิงสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียน มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถจัดได้หลากหลายรูปแบบ เช่น กิจกรรมทางภาษา กิจกรรมการแสดงออกทางจินตนาการ การวาดรูป การเล่านิทานโดยใช้เทคนิคต่างๆ การเล่นสีแบบต่างๆ งานสร้างสรรค์จากกระดาษ การประดิษฐ์ รวมทั้งการฝึกแก้ปัญหาใน

ทางสร้างสรรค์ เป็นต้น การจัดการเรียนรู้แบบส่งเสริมความคิดเชิงสร้างสรรค์ สามารถปรับประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาทุกชั้นและทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามความเหมาะสมและใช้ในชีวิตประจำวันก็ได้ตามกระบวนการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (สมควร นามสีฐาน, 2562, หน้า 42-55)

กระบวนการพัฒนา Disruptive Innovation ทางการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การมองเห็นปัญหา (Insight) ขั้นตอนที่ 2 คือ การวิเคราะห์และออกแบบการแก้ปัญหา Problem) ขั้นตอนที่ 3 คือ การทดลองใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อการแก้ปัญหา (Solution) ขั้นตอนที่ 4 คือ การใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการทดลองใช้จนประสบความสำเร็จมาแล้ว (Business model) ผู้สอนเป็น Coach ให้กับผู้เรียน ด้วยการจูงใจ และชี้แนะให้ผู้เรียนใช้วิธีการเรียนรู้ของตนเอง ให้กำลังใจผู้เรียน กระตุ้นความเชื่อมั่นในตนเองและความภาคภูมิใจในตนเอง และมีบทบาทการโค้ชเพื่อพัฒนาศักยภาพเรียน ประกอบด้วยบทบาท 3 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาความยึดมั่นผูกพัน (Engage) การเสริมพลังการเรียนรู้ (Empower) และการพัฒนาความกระตือรือร้น ในการเรียนรู้ (Enliven) กระบวนการเรียนรู้ (Learning process) จะมีความสำคัญมากกว่าผลผลิตของการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง ส่วนการประเมินเน้นการประเมินตามสภาพจริง ใช้แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) และการประเมินทักษะปฏิบัติ (Performance) การศึกษาทุกวันนี้ไม่ได้แข่งกันที่ความสำเร็จหรือความสามารถในปัจจุบันเท่านั้นแต่ยังแข่งขันกันด้วยการคาดการณ์อนาคตและการเตรียมรับมือกับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล, 2562, หน้า 7-25)

ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้เชิงกลยุทธ์ คุณลักษณะของครู ต้องประกอบด้วย 8 ประการ คือ เชี่ยวชาญเนื้อหา มีทักษะในการใช้ ICT เป็นผู้สร้างสรรค์ความรู้ จัดกิจกรรมเชื่อมโยงเรียนรู้แบบร่วมมือ การสื่อสารที่ดี มีความคิดสร้างสรรค์ มีมุทิตา ความรัก ความปรารถนาและความห่วงใย เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จหรือเป้าหมายที่ต้องการ ภายใต้สภาพแวดล้อมของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกเพื่อหาโอกาสและข้อจำกัด และวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในเพื่อหาจุดอ่อน จุดแข็งในการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความสม่ำเสมอ และความเป็นประโยชน์ โดยการยืดหยุ่นตามสภาพแวดล้อมนั้นๆ อันจะเกิดเป็นผลสัมฤทธิ์ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง (วรางคณา ผลประเสริฐ, 2554, หน้า 12)

ด้วยเหตุผลและความเป็นมาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษากลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ในยุค Disruption ของโรงเรียนในจังหวัดขอนแก่นเพื่อเป็นการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และเป็นการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้ทันสมัย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีกิจกรรมการเรียนเป็นรายบุคคล ช่วยเพิ่มปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับนักเรียนให้มีมากขึ้น อีกทั้งยังส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถเรียน

ได้โดยไม่มีขีดจำกัดในเรื่องเวลาและสถานที่ ให้เท่าทันกับสังคมของการเปลี่ยนผ่านที่รวดเร็วต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่เป็นไปได้ และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ในยุค Disruption ของโรงเรียนในจังหวัดขอนแก่น

2. เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ในยุค Disruption ของโรงเรียนในจังหวัดขอนแก่น

3. เพื่อพัฒนาและประเมินกลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในยุค Disruption ของโรงเรียนในจังหวัดขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา (Research & Development)

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่เป็นไปได้และสภาพที่พึงประสงค์ ดังนี้ 1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น จำนวน 3,253 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น จำนวน 341 คน จำนวน 84 โรงเรียน โดยใช้ตารางกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970, pp. 607-610) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง จำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง 2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่เป็นไปได้และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในยุค Disruption ของโรงเรียนในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นแบบสอบถามชนิดมาตรประมาณค่า 5 ระดับ 3) การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ วิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน สภาพที่เป็นไปได้และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ในยุค Disruption ในภาพรวม โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค จำแนกตามความต้องการจำเป็นและความเป็นไปได้ ดังนี้ 1) การดำเนินการวิจัยจากข้อมูลในระยะที่ 1 นำค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน สภาพที่เป็นไปได้ และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ในยุค Disruption ของโรงเรียนในจังหวัดขอนแก่น มาวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นโดยใช้วิธี Modified Priority Need Index ($PNI_{Modified}$) 2) การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ในยุค Disruption ของโรงเรียนในจังหวัดขอนแก่น จำแนกตามขนาดโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ โดยใช้การวิเคราะห์

SWOT (SWOT Analysis) 3) กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาร่างกลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนานวัตกรรม จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านกลยุทธ์ จำนวน 1 คน 4) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร่างกลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในยุค Disruption ของโรงเรียนในจังหวัดขอนแก่น ชุดที่ 1 และชุดที่ 2

ระยะที่ 3 การพัฒนากลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในยุค Disruption ดังนี้ 1) กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิสนทนากลุ่มเพื่อจัดทำกลยุทธ์การพัฒนากลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนานวัตกรรม จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านกลยุทธ์ จำนวน 1 คน 2) วิธีดำเนินการวิจัย จัดทำตาราง SWOT Matrix ในภาพรวม ได้แก่ ตาราง SWOT Matrix จากสภาพการการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่เป็นไปได้และตาราง SWOT Matrix จากสภาพการการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่พึงประสงค์ โดยการจับคู่จุดแข็ง-โอกาส (SO) จุดอ่อน-โอกาส (WO) จุดแข็ง-อุปสรรค (ST) และจุดอ่อน-อุปสรรค (WT) 3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของร่างกลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ในยุค Disruption ของโรงเรียนในจังหวัดขอนแก่น ชุดที่ 1 และชุดที่ 2

ระยะที่ 4 การประเมินกลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในยุค Disruption ของโรงเรียนในจังหวัดขอนแก่น ดังนี้ 1) กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในยุค Disruption ประเมินร่างการพัฒนากลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จำนวน 9 คน 2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินกลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ในยุค Disruption ของโรงเรียนในจังหวัดขอนแก่น ด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ในยุค Disruption ของโรงเรียนในจังหวัดขอนแก่น สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นหญิง จำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 58.65 มีอายุ 30-40 ปี มากที่สุดจำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 33.72 ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 296 คน คิดเป็นร้อยละ 78.88 และมีประสบการณ์ทำงานมากที่สุด 11-20 ปี จำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 57.18

ระยะที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่เป็นไปได้และสภาพที่พึงประสงค์ของการ

พัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในยุค Disruption ของโรงเรียนในจังหวัดขอนแก่น สภาพแวดล้อมภายใน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่เป็นไปได้ของการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สภาพแวดล้อมภายนอก โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่เป็นไปได้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ระยะที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จากสภาพที่เป็นไปได้ แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การวิเคราะห์ในภาพรวม และจำแนกตามขนาดของโรงเรียน โอกาสและอุปสรรคของการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นไปได้ โดยภาพรวมภาวะคุกคามของโรงเรียนเพื่อสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ในภาพรวมมี 2 ด้าน ได้แก่ สภาพทางด้านเศรษฐกิจ และสภาพสังคม สำหรับโอกาสของสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้มี 2 ด้านได้แก่นโยบายด้านการศึกษาของรัฐ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี จุดแข็งและจุดอ่อนของการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภาย ในที่พึงประสงค์ ในภาพรวมจุดแข็งของการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ จากสภาพแวดล้อมภายในที่พึงประสงค์ มี 3 ด้าน ได้แก่ การวางแผนกลยุทธ์เพื่อสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ การจัดกระบวนการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ และการเสริมสร้างวัฒนธรรมสร้างสรรค์ ส่วน 2 ด้านที่เหลือเป็นจุดอ่อน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมี 5 ประเด็นที่จัดเป็นจุดอ่อน ได้แก่ การประเมินเศรษฐกิจ การประเมินประสิทธิผล การประเมินความเข้มข้น การประเมินพหุวัฒนธรรม การขจัดอุปสรรคในการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ส่วนประเด็นที่เป็นจุดแข็งมีทั้งหมด 11 ประเด็นโอกาสและภาวะคุกคามของการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกที่พึงประสงค์ในภาพรวมภาวะคุกคามของโรงเรียนเพื่อพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกที่พึงประสงค์ ได้แก่ สภาพทางด้านเศรษฐกิจและสภาพแวดล้อมทางสังคม ส่วนด้านที่เหลือจัดเป็นโอกาส ได้แก่ นโยบายด้านการศึกษาของรัฐและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้านพบว่า มี 5 ประเด็นที่จัดเป็นภาวะคุกคาม ได้แก่นโยบายด้านการศึกษาของรัฐเอื้อต่อการวัดความสามารถขององค์กร สภาพทางด้านเศรษฐกิจเอื้อต่อการวางแผนกลยุทธ์ การจัดกระบวนการการวัดความสามารถขององค์การ และสภาพแวดล้อมทางสังคมเอื้อต่อการจัดกระบวนการ การวัดความสามารถขององค์กร ส่วนประเด็นที่มีความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับต่ำจัดเป็นโอกาส มี 11 ประเด็น

ระยะที่ 3 ผลการพัฒนากลยุทธ์ กลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ประกอบด้วย กลยุทธ์หลัก 5 กลยุทธ์ และกลยุทธ์รอง 19 กลยุทธ์ กลยุทธ์หลักที่ 1 เสริม

จุดแข็งและโอกาสควบคู่กับการป้องกันอุปสรรคในการวางแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยกลยุทธ์ 3 กลยุทธ์ กลยุทธ์หลักที่ 2 เสริมจุดแข็งและโอกาสควบคู่กับการป้องกันอุปสรรคในการจัดกระบวนการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยกลยุทธ์ 4 กลยุทธ์ กลยุทธ์หลักที่ 3 เสริมจุดแข็งและโอกาสควบคู่กับการลดจุดอ่อนในการเสริมสร้างวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย กลยุทธ์ 6 กลยุทธ์ และกลยุทธ์หลักที่ 4 เสริมโอกาสควบคู่กับการลดจุดอ่อนและป้องกันอุปสรรคในการวัดความสามารถขององค์การในการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยกลยุทธ์ 4 กลยุทธ์

ระยะที่ 4 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างกลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างกลยุทธ์ในภาพรวม กลยุทธ์รองมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ร้อยละ 92.11 กลยุทธ์ที่ควรแก้ไขมากที่สุด คือ กลยุทธ์รองที่ 1.3 เสริมจุดแข็งและโอกาสควบคู่กับการป้องกันอุปสรรคในการนำกลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ไปสู่การปฏิบัติ ร้อยละ 20.83 รองลงมาคือกลยุทธ์รองที่ 3.5 เสริมจุดแข็งและโอกาสในการจัดสภาพแวดล้อมในการพัฒนานวัตกรรมของการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และกลยุทธ์รองที่ 4.4 เสริมโอกาสควบคู่กับการลดจุดอ่อนและป้องกันอุปสรรคในการประเมินความเข้มข้นของการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ร้อยละ 12.50 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของวิธีดำเนินการในร่างกลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในภาพรวม วิธีดำเนินการมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ร้อยละ 90.35 โดยสรุป กลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ฉบับสมบูรณ์ แบ่งเป็น 4 ชุด โดยมีกลยุทธ์หลัก 12 กลยุทธ์ กลยุทธ์รอง 40 กลยุทธ์ และวิธีดำเนินการ จำนวน 86 กลยุทธ์

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาครั้งนี้ มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผล 4 ประเด็น ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันของการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในยุค Disruption ของโรงเรียนในจังหวัดขอนแก่น 1) สภาพปัจจุบันมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าในปัจจุบันโรงเรียนมีการส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ในระดับหนึ่ง สอดคล้องกับผลการวิจัยของศรีน้อย ลาวัง (2552) ที่พบว่า ครูมีการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ในระดับหนึ่ง แต่ขาดการบริหารเพื่อสร้างนวัตกรรมที่เป็นระบบ ทั้งในด้านการสนับสนุนด้านการอบรมศึกษาดูงาน ด้านงบประมาณและการพัฒนาความร่วมมือทางวิชาการในลักษณะของทีมงานสร้างนวัตกรรม ทำให้การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เมื่อพิจารณาสภาพปัจจุบันเป็นรายด้านพบว่า การวางแผนกลยุทธ์เพื่อสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด แสดงให้เห็นว่าในปัจจุบันโรงเรียนมีการวางแผนกลยุทธ์เพื่อสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้มาก

กว่าการดำเนินการในด้านอื่นๆ และสอดคล้องกับวิพรพรรณ ศรีสุธรรม (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปี ที่ 4 พบว่า

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานที่ส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เรื่อง การถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปี ที่ 4 มีจำนวน 8 แผนรวมเวลา 12 ชั่วโมง มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด 2) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เรื่อง การถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.58/81.50 และ 3) การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบสร้างสรรค์เป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียน ระหว่างเรียนและหลังเรียน พบว่า เมื่อนักเรียนได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน นักเรียนมีพัฒนาการด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ดีขึ้นทุกด้าน โดยด้านการเข้าใจความท้าทาย มีคะแนนเพิ่มขึ้นสูงที่สุด (ร้อยละ 84) และด้านการวางแผนปฏิบัติ มีคะแนนต่ำที่สุด (ร้อยละ 75)

2. สภาพที่เป็นไปได้และสภาพที่พึงประสงค์มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูตระหนักว่าตนเองมีศักยภาพที่จะร่วมพัฒนาโรงเรียนเพื่อให้เกิดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ภายในอีก 5 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2570) ในขณะที่โรงเรียนก็มีความพร้อมที่จะพัฒนาในทุกๆ ด้าน นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความคาดหวังต่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ในอนาคตค่อนข้างสูง เห็นได้จากค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์ที่สูงกว่าสภาพที่เป็นไปได้ และมีแนวโน้มสูงขึ้นในทุกๆ ด้าน เมื่อพิจารณาสภาพที่เป็นไปได้และสภาพที่พึงประสงค์เป็นรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยของสภาพที่เป็นไปได้และสภาพที่พึงประสงค์มีลำดับสอดคล้องกันในทุกด้าน โดยการวางแผนกลยุทธ์เพื่อสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด สอดคล้องกับพัชรินทร์ ชัยจันทร์ และรัชนิวรรณ อนุตระกูลชัย (2562, หน้า 3901-3916) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า 1) องค์ประกอบการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีทั้งหมด 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 2) การพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น 3) การอนุรักษ์ สืบสานศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) การพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก และ 3) การพัฒนากลยุทธ์การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาระบบการบริหารจัดการด้วยระบบ

คุณภาพ กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาสภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 กลยุทธ์ที่ 3 ส่งเสริมพัฒนาศักยภาพสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ กลยุทธ์ที่ 4 ส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากรให้มีคุณภาพ กลยุทธ์ที่ 5 ส่งเสริมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21

3. ความต้องการจำเป็นที่เป็นไปได้ของสภาพการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์มีค่า PNI $_{modified}$ (2) เฉลี่ย เท่ากับ .121 โดยมีสองประเด็นที่สูงกว่าค่า PNI modified ได้แก่ การวัดความสามารถขององค์กรในการพัฒนานวัตกรรม มีความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 และการวัดความสามารถขององค์การในการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ มีความต้องการจำเป็นลำดับที่ 2 เมื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นที่พึงประสงค์ของสภาพการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์มีค่า PNI $_{modified}$ (2) เฉลี่ยเท่ากับ .474 โดยมีสองประเด็นที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย ได้แก่ การวัดความสามารถขององค์การในการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ มีความต้องการจำเป็นลำดับที่ 2 ความต้องการจำเป็นของสภาพการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก ความต้องการจำเป็นที่เป็นไปได้ของสภาพการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์มีค่า เฉลี่ย เท่ากับ .218 โดยมีสองประเด็นที่สูงกว่าค่า PNI $_{modified}$ (2) ได้แก่ สภาพทางด้านเศรษฐกิจและสภาพแวดล้อมทางสังคม เมื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นที่พึงประสงค์ มีค่า PNI $_{modified}$ (2) เฉลี่ย เท่ากับ .467 โดยมีสองประเด็นที่สูงกว่าได้แก่ สภาพทางด้านเศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อมทางสังคม สอดคล้องกับนนทวัฒน์ ตรีนันทวัน และปิยะนาถ บุญมีพิพิธ (2559, หน้า 1593-1603) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาครูเพื่อการสอนแบบบูรณาการการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน โรงเรียนโสตศึกษาเทพรัตน์ สานักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่า 1) การพัฒนากลยุทธ์พัฒนาครูเพื่อการสอนแบบบูรณาการการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ได้กลยุทธ์ที่ใช้ ในการพัฒนาครู จำนวน 4 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์การวางแผน กลยุทธ์ปฏิบัติการ กลยุทธ์การสังเกต และกลยุทธ์การสะท้อนผล 2) ผลการนากลยุทธ์พัฒนาครูเพื่อการสอนแบบบูรณาการการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน พบว่า ครูมีพัฒนาการในด้านการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 50.36 นักเรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพตามความแตกต่างระหว่างบุคคล และมีพัฒนาการดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ 27.80 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของความต้องการจำเป็นในโรงเรียนพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยสรุป โรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีค่าเฉลี่ยของความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก

ดังนั้น การวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค และการพัฒนากลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์จึงต้องวิเคราะห์จำแนกตามขนาดโรงเรียนด้วย สอดคล้อง

กับพระครูวินัยธรวรรธนา ญาณวโร (สุวรรณเพ็ง) (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนออนไลน์สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงที่สุดเป็นลำดับแรก โรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีค่าเฉลี่ยของความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ระยะที่ 2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์จากสภาพที่เป็นไปได้ แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การวิเคราะห์ในภาพรวม และจำแนกตามขนาดของโรงเรียนโอกาสและอุปสรรค ของการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นไปได้ โดยภาพรวมภาวะคุกคามของโรงเรียนเพื่อสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ในภาพรวมมี่ 2 ด้าน ได้แก่ สภาพทางด้านเศรษฐกิจ และสภาพสังคม สำหรับโอกาสของสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ มี 2 ด้าน ได้แก่ นโยบายด้านการศึกษาของรัฐ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามี 7 ประเด็น ที่เป็นภาวะคุกคามสภาพทางด้านเศรษฐกิจและสภาพสังคมเอื้อต่อการวางแผนกลยุทธ์ การจัดกระบวนการสร้างนวัตกรรมการเสริมสร้างวัฒนธรรมสร้างสรรค์ การวัดความสามารถขององค์การฯ ส่วนประเด็นที่จัดเป็นโอกาสมี 9 ประเด็น จุดแข็งและจุดอ่อนของการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในที่พึงประสงค์ในภาพรวมจุดแข็งของการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ จากสภาพแวดล้อมภายในที่พึงประสงค์ มี 3 ด้าน ได้แก่ การวางแผนกลยุทธ์เพื่อสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ การจัดกระบวนการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ และการเสริมสร้างวัฒนธรรมสร้างสรรค์ ส่วน 2 ด้านที่เหลือเป็นจุดอ่อน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมี 5 ประเด็นที่จัดเป็นจุดอ่อน ได้แก่ การประเมินเศรษฐกิจ การประเมินประสิทธิผล การประเมินความเข้มข้น การประเมินพหุวัฒนธรรม การขจัดอุปสรรคในการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ส่วนประเด็นที่เป็นจุดแข็งมีทั้งหมด 11 ประเด็น โอกาสและภาวะคุกคามของการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกที่พึงประสงค์ในภาพรวมภาวะคุกคามของโรงเรียนเพื่อพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกที่พึงประสงค์ ได้แก่ สภาพทางด้านเศรษฐกิจและสภาพแวดล้อมทางสังคม ส่วนด้านที่เหลือจัดเป็นโอกาส ได้แก่ นโยบายด้านการศึกษาของรัฐและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้าน

พบว่า มี 5 ประเด็นที่จัดเป็นภาวะคุกคาม ได้แก่ นโยบายด้านการศึกษาของรัฐเอื้อต่อการวัดความสามารถขององค์การฯ สภาพทางด้านเศรษฐกิจเอื้อต่อการวางแผนกลยุทธ์ การจัดกระบวนการการวัดความสามารถขององค์การ และสภาพแวดล้อมทางสังคมเอื้อต่อการจัดกระบวนการ การวัดความสามารถขององค์การฯ ส่วนประเด็นที่มีความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับต่ำ จัดเป็นโอกาส มี 11 ประเด็น สอดคล้องกับสุทิน แก้วพนา และคณะ (2564, หน้า 91-112) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน พบว่า กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 ประกอบด้วย 7 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาหลักสูตรให้มีความหลากหลายตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น กลยุทธ์ที่ 2 สร้างโอกาส ความเสมอภาคและลดความเหลื่อมล้าทางการศึกษา กลยุทธ์ที่ 3 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ กลยุทธ์ที่ 4 ส่งเสริมการนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการศึกษา กลยุทธ์ที่ 5 เสริมสร้างและพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณภาพ สมรรถนะสำคัญ และทักษะที่จาเป็นในศตวรรษที่ 21 กลยุทธ์ที่ 6 การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก และกลยุทธ์ที่ 7 เสริมสร้างภาวะผู้นาแก่ผู้บริหารสถานศึกษาและพัฒนาครูและบุคลากรทางการ

ระยะที่ 3 การพัฒนากลยุทธ์จากการวิเคราะห์สภาพที่เป็นไปได้และร่างกลยุทธ์จากการวิเคราะห์สภาพที่พึงประสงค์ ไม่มีความแตกต่างกันเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า การวางแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ และการจัดกระบวนการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ เป็นกลยุทธ์ SO-ST การเสริมสร้างวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เป็นกลยุทธ์ SO-WO การวัดความสามารถขององค์การในการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ เป็นกลยุทธ์ WO-WT และการให้รางวัลผู้พัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ เป็นกลยุทธ์ SO-ST-WO-WT ร่างกลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย กลยุทธ์หลัก 5 กลยุทธ์ และกลยุทธ์รอง 19 กลยุทธ์ กลยุทธ์หลักที่ 1 เสริมจุดแข็งและโอกาสควบคู่กับการป้องกันอุปสรรคในการวางแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยกลยุทธ์รอง 3 กลยุทธ์ กลยุทธ์หลักที่ 2 เสริมจุดแข็งและโอกาสควบคู่กับการป้องกันอุปสรรคในการจัดกระบวนการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยกลยุทธ์รอง 4 กลยุทธ์กลยุทธ์หลักที่ 3 เสริมจุดแข็งและโอกาสควบคู่กับการลดจุดอ่อนในการเสริมสร้างวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย กลยุทธ์รอง 6 กลยุทธ์ และกลยุทธ์หลักที่ 4 เสริมโอกาสควบคู่กับการลดจุดอ่อนและป้องกันอุปสรรคในการวัดความสามารถขององค์การในการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยกลยุทธ์รอง 4 กลยุทธ์ สอดคล้องกับวชิราภรณ์ พัดเกิด และคณะ (2567, หน้า 105-118) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์การบริหารและการจัดการหลักสูตร

คณะบริหารธุรกิจสถาบันรัชต์ภาคย์ พบว่า การพัฒนากลยุทธ์การบริหารและการจัดการหลักสูตรคณะบริหารธุรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ (Strategic Analysis) โดยศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอกและภายใน (SWOT) และ TOWS Matrix ได้กลยุทธ์ 14 กลยุทธ์และวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ ตามทฤษฎีองค์การแบบสมดุล 4 มิติ 1) มิติด้านผู้เรียนมี 4 ด้าน เชี่ยวชาญในสาขา ทักษะภาษาต่างประเทศ ความเป็นพลเมือง ศิลปวัฒนธรรม 2) ด้านกระบวนการภายใน 5 ด้าน การกำกับการดำเนินงานความเสี่ยง จำนวนสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้เทคโนโลยี การประชาสัมพันธ์ 3) ด้านการเรียนรู้และพัฒนา 7 ด้านบริการวิชาการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมการวิจัยและงานสร้างสรรค์ สมรรถนะอาจารย์ หลักสูตร รายวิชา บุคลากร 4) ด้านงบประมาณและทรัพยากร มี 3 ด้าน งบประมาณพัฒนาอาจารย์ พื้นที่/สถานที่สำหรับอาจารย์ระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ

ระยะที่ 4 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของวิธีดำเนินการในร่างกลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในภาพรวม วิธีดำเนินการมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ร้อยละ 90.35 การปรับปรุงกลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ฉบับสมบูรณ์ จากข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้วิจัยได้นำไปปรับปรุงเป็นกลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ฉบับสมบูรณ์ โดย แบ่งกลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์เป็น 4 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 กลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ของครูในโรงเรียนทุกขนาดโดยภาพรวม ชุดที่ 2 กลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ของครูในโรงเรียนขนาดเล็ก ชุดที่ 3 กลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ของครูในโรงเรียนขนาดกลาง ชุดที่ 4 กลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ของครูในโรงเรียนขนาดใหญ่ โดยสรุปกลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ฉบับสมบูรณ์ แบ่งเป็น 4 ชุด โดยมีกลยุทธ์หลัก 12 กลยุทธ์ กลยุทธ์รอง 40 กลยุทธ์ และวิธีดำเนินการ จำนวน 86 วิธี สอดคล้องกับกาญจนา เดชสม และคณะ (2566, หน้า 102-115) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการบริหารโรงเรียนเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) กลยุทธ์การพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ 4 พันธกิจ 4 เป้าประสงค์ 4 กลยุทธ์หลัก 13 กลยุทธ์รอง 35 กลวิธี และ 36 ตัวชี้วัด ผลการประเมินกลยุทธ์โดยผู้เชี่ยวชาญ 17 ท่าน พบว่า กลยุทธ์มีความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 เสริมโอกาสควบคู่กับการลดจุดอ่อนและป้องกันอุปสรรคในการวัดความสามารถขององค์การในการพัฒนา นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เช่น เสริมโอกาสควบคู่กับการลดจุดอ่อนในการประเมินด้านภาวะเศรษฐกิจของการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เสริมโอกาสควบคู่กับการลดจุดอ่อนและป้องกันอุปสรรคในการประเมินความเข้มข้นของการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เสริมโอกาสควบคู่กับการลดจุดอ่อนและป้องกันอุปสรรคในการประเมินประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ และเสริมโอกาสควบคู่กับการลดจุดอ่อนและป้องกันอุปสรรคในการประเมินพหุวัฒนธรรมของการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

1.2 เสริมจุดแข็งและโอกาสควบคู่กับการป้องกันอุปสรรคในการวางแผนกลยุทธ์เพื่อสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เช่น เสริมจุดแข็งและโอกาสควบคู่กับการป้องกันอุปสรรคในการกำหนดเป้าประสงค์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เสริมจุดแข็งและโอกาสควบคู่กับการป้องกันอุปสรรคในการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ และเสริมจุดแข็งและโอกาสควบคู่กับการป้องกันอุปสรรคในการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

1.3 เสริมจุดแข็งและโอกาสควบคู่กับการป้องกันอุปสรรคในการจัดกระบวนการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เช่น เสริมจุดแข็งและโอกาสควบคู่กับการป้องกันอุปสรรคในการการกำหนดบุคคลพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เสริมจุดแข็งและโอกาสควบคู่กับการป้องกันอุปสรรคในการการกำหนดเทคนิคที่ใช้พัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เสริมจุดแข็งและโอกาสควบคู่กับการป้องกันอุปสรรคในการการกำหนดระยะเวลาพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ และ เสริมจุดแข็งและโอกาสควบคู่กับการป้องกันอุปสรรคในการการจักสรรทรัพยากรในการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

1.4 เสริมจุดแข็งและโอกาสควบคู่กับการลดจุดอ่อนในการเสริมสร้างวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ในการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เช่น เสริมจุดแข็งและโอกาสในการกำหนดความรับผิดชอบของผู้บริหารของการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ลดจุดอ่อนและเสริมโอกาสเพื่อขจัดอุปสรรคในการพัฒนานวัตกรรมของการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เสริมจุดแข็งและโอกาสเพื่อสร้างแรงจูงใจในการพัฒนานวัตกรรมของการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ และเสริมจุดแข็งและโอกาสในการจัดสภาพแวดล้อมในการพัฒนานวัตกรรมของการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2.1 ผู้บริหารโรงเรียนควรนำกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนเพื่อพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ มาเป็นข้อมูลประกอบ

การวางแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน เพื่อสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน

2.2 หน่วยงานในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ควรนำกลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูนำมาเป็นข้อมูลประกอบการวางแผนพัฒนาการจัดการศึกษาในระดับเขตพื้นที่

2.3 หน่วยงานระดับนโยบาย ควรนำผลการวิจัยสภาพปัจจุบัน สภาพที่เป็นไปได้และสภาพที่พึงประสงค์ และกลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์มาใช้วางแผนและนโยบายเพื่อสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน

3. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างทักษะการพัฒนานวัตกรรมของผู้เรียน เนื่องจากงานวิจัยนี้เป็นการนำเสนอกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมให้ครูสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ แต่ทักษะการพัฒนานวัตกรรมเป็นทักษะที่ทั้งครูและผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝนและพัฒนาเช่นเดียวกัน ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

กลยุทธ์หลักเสริมจุดแข็งและโอกาสควบคู่กับการป้องกันอุปสรรคในการวางแผนกลยุทธ์ กลยุทธ์หลักเสริมจุดแข็งและโอกาสควบคู่กับการป้องกันอุปสรรคในการจัดกระบวนกลยุทธ์หลักเสริมจุดแข็งและโอกาสควบคู่กับการลดจุดอ่อนในการเสริมสร้างวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ และกลยุทธ์หลัก เสริมโอกาสควบคู่กับการลดจุดอ่อนและป้องกันอุปสรรคในการวัดความสามารถขององค์กร ดังภาพที่ 1

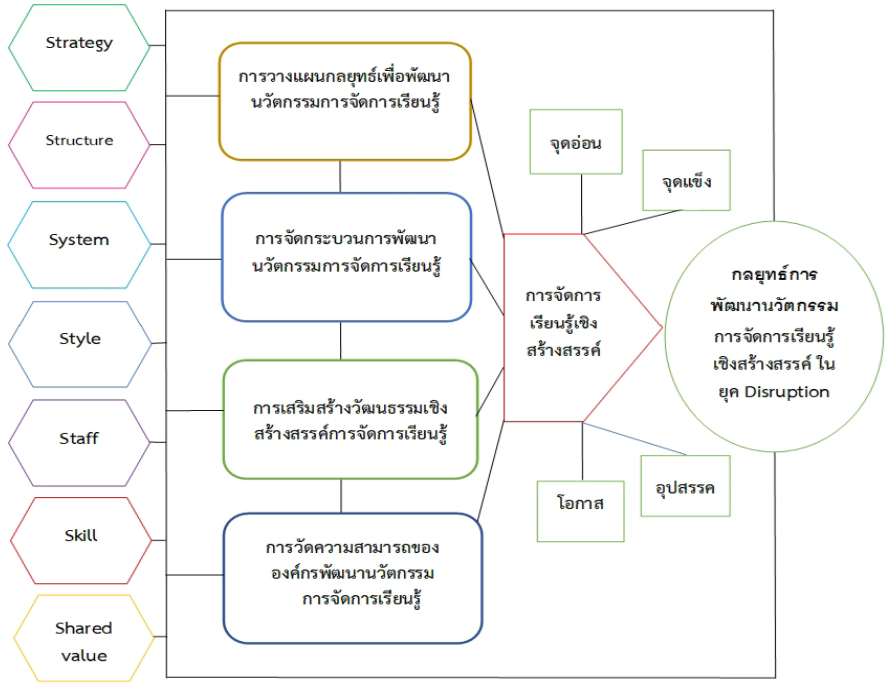

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

กาญจนา เดชสม และคณะ. (2566). กลยุทธ์การพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษา. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม*, 13(1), 102-115.

นนทวัฒน์ ตรีนันทวัน และปิยะนาถ บุญมีพิพิธ. (2559). กลยุทธ์การพัฒนาครูเพื่อการสอนแบบบูรณาการการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านโรงเรียนโสตศึกษาเทพรัตน์ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. *วารสารฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 9(3), 1593-1603.

พระครูวินัยธรวรรธนา ญาณวโร (สุวรรณเพ็ง). (2566). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พัชรินทร์ ชัยจันทร์ และรัชนิวรรณ อนุตระกูลชัย. (2562). กลยุทธ์การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 6(8), 3901-3916.

วชิราภรณ์ พัดเกิด และคณะ. (2567). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารและการจัดการหลักสูตรคณะบริหารธุรกิจสถาบันรัชต์ภาคย์. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 14(33), 105-118.

วรางคณา ผลประเสริฐ. (2554). *แนวคิดการจัดการเชิงกลยุทธ์*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนผล. (2562). *การจัดการเรียนรู้ในยุค Disruptive Innovation*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.

วิพรพรรณ ศรีสุธรรม. (2561). *การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ศรีน้อย ลาวัง. (2552). *การวิเคราะห์กระบวนการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนของครูโดยใช้เทคนิคการสืบสอบแบบชื่นชม*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมควร นามสีฐาน. (2561). การพัฒนานวัตกรรมการสอนสังคมศึกษาแนวพุทธในศตวรรษที่ 21. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น*, 5(1), 82-95.

_____. (2562). กลยุทธ์การสอนสังคมศึกษาสู่การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ตามแบบพุทธวิธี. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น*, 6(2), 42-55.

สุทิน แก้วพนา และคณะ. (2564). กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน. *วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่*, 22(1), 91-112.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการส่งเสริมผู้นำชุมชน ในจังหวัดร้อยเอ็ด*

The Integration of Theravada Buddhist Philosophy in Promoting Community Leaders in Roi Et Province

โสภิณ จิตไพศาล, โสวิทย์ บำรุงภักดิ์ และพระมหาสากล สุภรเมธี (สากล เดินชาบัน)
Sopin Jitpaisan, Sowit Bamrungphak and Phramaha Sakol Subharamedhi (Sakol Doenchaban)
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: nampet_jit@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำชุมชน 2) ศึกษาหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเกี่ยวกับการส่งเสริมผู้นำชุมชน 3) บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการส่งเสริมผู้นำชุมชน 4) เสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการส่งเสริมผู้นำชุมชน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสารวิชาการทางพุทธศาสนา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำองค์กร ผู้นำทางพระพุทธศาสนา ผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไป จำนวน 15 รูป/คน เครื่องมือวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นผู้นำชุมชน ได้แก่ แนวคิดความเป็นผู้นำ ทฤษฎีความเป็นผู้นำ ทฤษฎีเส้นทาง-เป้าหมาย ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และทฤษฎีเกี่ยวกับชุมชน

2. หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมผู้นำชุมชน ได้แก่ 1) ปาปณิกธรรม ส่งเสริมให้ผู้นำมีวิสัยทัศน์กว้างไกล 2) สัปปุริสธรรม ส่งเสริมให้ผู้นำรู้จักวิเคราะห์ เข้าใจชุมชนอย่างรอบด้าน 3) สาราณียธรรม ส่งเสริมความสามัคคี การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในชุมชน

3. การบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการส่งเสริมผู้นำชุมชน 3 ด้าน ได้แก่ 1) จักขุมา ส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนมีความรอบคอบและการคิดเชิงกลยุทธ์ที่อิงตามเหตุผล 2) ปริสัญญุตา ส่งเสริมให้ผู้นำรู้จักชุมชนและเข้าใจผู้คนที่เกี่ยวข้องกับชุมชนอย่างลึกซึ้ง และ 3) เมตตากายกรรม ส่งเสริมให้ผู้นำมีความ

*ได้รับบทความ: 19 สิงหาคม 2567; แก้ไขบทความ: 19 ธันวาคม 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 24 ธันวาคม 2567
Received: August 19, 2024; Revised: December 19, 2024; Accepted: December 24, 2024

เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การแบ่งปันทรัพยากรที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ผลการบูรณาการนำไปสู่การพัฒนาผู้นำชุมชนที่มีวิสัยทัศน์ สามารถสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

4. องค์ความรู้ที่ได้จากการบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการส่งเสริมผู้นำชุมชน คือ LEAD Model คือ 1) L = Leadership with Vision (การนำที่มีวิสัยทัศน์) สอดคล้องกับหลักปาปณิกธรรม 2) E = Engaged Community (การมีส่วนร่วมของชุมชน) สอดคล้องกับหลักสัปปุริสธรรม 3) A = Adaptable Networks (การสร้างเครือข่ายที่ยืดหยุ่นและปรับตัวได้) สอดคล้องกับหลักสาราณียธรรม 4) D = Dynamic Empowerment (การเสริมสร้างพลังอย่างมีพลวัต)

คำสำคัญ: บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาท; หลักพุทธปรัชญาเถรวาท; การส่งเสริมผู้นำชุมชน

Abstract

The purposes of this research were; 1) to study concepts and theories related to community leaders, 2) to study the principles of Theravada Buddhist philosophy relevant to promoting community leadership, 3) to integrate Theravada Buddhist philosophy to promoting community leaders in Roi Et province, and 4) to propose new knowledge on integrating Theravada Buddhist philosophy to promote community leadership in Roi Et province. This qualitative research gathers data from the study of the Tripitaka, Buddhist academic literature, and in-depth interviews with 15 key informants, including organizational leaders, Buddhist leaders, community leaders, and the public. The research findings are presented through analytical description.

The results revealed that:

1. Key concepts related to community leadership include leadership concepts, leadership theories, Path-Goal Theory, transformational leadership theory, and theories related to communities.

2. Theravada Buddhist principles relevant to promoting community leadership include: 1) Papanikadhamma, which encourages leaders to have a broad and detailed vision, allowing for far-sightedness; 2) Sappurisa-dhamma, which promotes comprehensive analysis and understanding of the community; and 3) Saraniya-dhamma, which fosters unity and builds positive relationships among community members.

3. The integration of Theravada Buddhist philosophy in promoting community leadership encompasses three key aspects: 1) Cakkhuma (far-sighted wisdom), which encourages community leaders to exercise prudence and strategic, reason-based thinking; 2) Parisannuta, which promotes leaders' deep understanding of the community and empathy toward the people connected with it; and 3) Mettakaya-kamma (acts of kindness), which encourages leaders to show generosity through actions, speech, and thought, including sharing resources beneficial to the collective. This integration leads to the development of visionary community leaders who understand their community and can build strong networks for sustainable community development.

4. The new knowledge derived from integrating Theravada Buddhist principles to promote community leadership is represented by the LEAD Model, which consists of: 1) L = Leadership with Vision, aligned with Papanikadhamma, emphasizing foresight and prudent decision-making; 2) E = Engaged Community, corresponding to Sappurisa-dhamma, focusing on understanding the community and comprehensively analyzing issues; 3) A = Adaptable Networks, consistent with Saraniya-dhamma, highlighting unity and collaboration within the community; 4) D = Dynamic Empowerment, which promotes skill development and the empowerment of community members.

Keywords: The integration of Theravada Buddhist philosophy integration; Theravada Buddhist philosophy; Promoting Community Leaders

1. บทนำ

มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่กำเนิดขึ้นมาบนโลก และมีการติดต่อปฏิสัมพันธ์กัน มีการขยายเผ่าพันธ์ที่เกิดจากสมสู่ของเพศชายและเพศหญิง มนุษย์ยุคแรกตามหลักคำสอนทางพุทธศาสนากล่าวไว้ในอัคคัญญสูตร ว่ามนุษย์ยุคแรกๆ จุติมาจากชั้นอาภัสสรพรหมมาสู่โลก เมื่อเพศชายและเพศหญิงเผชิญหน้ากันก็เกิดความพอใจ รู้สึกรักชอบกันแล้วก็การมีเพศสัมพันธ์กันมีลูกหลานมาจนถึงปัจจุบันจนเกิดเป็นครอบครัว ชุมชนและสังคมมาจนถึงปัจจุบัน (ม.มู. 19/5-452/185) โดยธรรมชาติของมนุษย์เป็นสัตว์สังคม การเกิดขึ้นของรัฐเป็นพัฒนาการจากการอยู่ร่วมกันตามธรรมชาติของมนุษย์ มนุษย์ไม่สามารถอยู่คนเดียวแยกจากคนอื่นได้ แต่ต้องอยู่ร่วมรวมกัน เริ่มจากขนาดเล็กสุดคืออยู่กันเป็นคู่ หญิงและชายเป็นครอบครัว และหลายๆ ครอบครัวก็รวมกันเป็นหมู่บ้าน และขยายขึ้นจนกลายเป็นเมือง หรือนครรัฐ ซึ่งเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความอยู่ดีกินดีของคนในเมือง (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2558, หน้า 5)

กระแสยุคโลกาภิวัฒน์เป็นยุคที่มีความเจริญก้าวหน้าได้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ทั้งในหน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐและเอกชนต้องการผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ ทั้งทักษะทั้งศาสตร์และศิลป์ในการจูงใจหรือนำพาให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติภารกิจการงานของกลุ่มหรือองค์กรให้สำเร็จลุล่วงไปตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ผู้นำหรือองค์กรได้ตั้ง (พระครูอุดมธรรมวัตร (มัจฉา ขนฺติโก), 2562) และภายใต้สังคมของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ ผู้นำจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร พระพุทธศาสนามีพุทธพจน์แสดงถึงความสำคัญของผู้นำไว้ว่า “เมื่อฝูงโคว่ายข้ามน้ำ ถ้าโคจ่าฝูงไปคด โคหมดทั้งฝูงนั้นก็ไปคดตามกัน เพราะมีผู้นำไปคด ฉันใด ในหมู่มนุษย์ก็ฉันนั้น บุคคลใดได้รับสมบัติให้เป็นใหญ่ หากบุคคลผู้นั้นประพฤติไม่เป็นธรรม หมู่ประชาชนนอกนั้นก็จะประพฤติซ้ำเสียหายแว่นแคว้นทั้งหมด ก็จะยากเข็ญ หากผู้ปกครองเป็นผู้ไร้ธรรม เมื่อฝูงโคว่ายข้ามน้ำ ถ้าโคจ่าฝูงไปตรง โคหมดทั้งฝูงนั้นก็ไปตรงตามกัน เพราะมีผู้นำที่ไปตรง ฉันใด ในหมู่มนุษย์ก็ฉันนั้น บุคคลผู้ใดได้รับสมบัติให้เป็นใหญ่ หากบุคคลผู้นั้นประพฤติชอบธรรม หมู่ประชาชนนอกนั้นก็จะพลอยดำเนินตาม ทั้งแว่นแคว้นก็จะอยู่เป็นสุข หากผู้ปกครองตั้งอยู่ในธรรม” (องฺ จตุกฺก. 21/70/98)

ชุมชน คือ หมู่ชน กลุ่มคน ที่อยู่รวมกันเป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน และมีผลประโยชน์ร่วมกัน มีความคิดเห็นไปในแนวทางเดียวกัน มีการดำเนินกิจกรรมใดๆ เพื่อประโยชน์ร่วมกัน มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน มีการติดต่อสื่อสารและเรียนรู้ร่วมกัน มีความผูกพันเอื้ออาทรกัน ภายใต้บรรทัดฐานและวัฒนธรรมเดียวกัน ร่วมมือและพึ่งพาอาศัยกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายเดียวกัน (สนธยา พลศรี, 2549) แต่ละชุมชนย่อมมีความต้องการให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกๆ ด้าน ดังนั้น ผู้นำจึงต้องเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในการสร้างความสัมพันธ์อันดีด้วยความจริงใจ โดยการสร้างความเชื่อมั่น ความศรัทธาให้เกิดขึ้น สามารถจำแนกบุคคลที่จะมาเป็นทีมงาน โดยใช้ทรัพยกรในท้องถิ่นภายใต้บริบทของชุมชน และสังคมในปัจจุบัน เพราะผู้นำคือแกนกลางในการรวมภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องที่จะมารวมพลังกันให้เห็นเป้าหมายที่ตั้งไว้ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ปัจจุบันชุมชนยังคงประสบปัญหาความยากจนและการขาดแคลนทรัพยากรมนุษย์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี ขาดทักษะความสัมพันธ์ระหว่างคนกับงาน หรือปัญหาการขาดความร่วมมือระหว่างผู้นำชุมชน ชุมชนและภาคีเครือข่าย ขาดการประสานงานลักษณะบูรณาการในการทำงานของหน่วยในพื้นที่ตำบลเดียวกัน นอกจากปัญหาของผู้นำชุมชนแล้ว ยังมีปัญหาสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชน ได้แก่ ปัญหาการเข้าถึงแหล่งงบประมาณ ด้านการดึงศักยภาพของชุมชนออกมาใช้ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ผู้นำจึงต้องอาศัยหลักธรรมมาส่งเสริมในการทำงานเป็นทีมเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนโดยส่วนรวม

จังหวัดร้อยเอ็ดมีวิสัยทัศน์ว่า “ร้อยเอ็ดเมืองเกษตรอัจฉริยะ ท่องเที่ยวสร้างสรรค์ วัฒนธรรม

สร้างมูลค่า สังคมพัฒนาอย่างยั่งยืน” (สำนักงานจังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มงานยุทธศาสตร์, 2567) ด้วยวิสัยทัศน์ที่มีความท้าทายมีความเกี่ยวโยงกับหลายฝ่ายหลายองค์กร และมีความสำคัญที่ต้องปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์เป็นรูปธรรม ตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ การส่งเสริมผู้นำชุมชนตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทจึงเป็นแนวทางสำคัญในการเดินไปสู่วิสัยทัศน์จังหวัดร้อยเอ็ด ที่ประกอบด้วยภารกิจทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การค้าการลงทุน การบริการ การท่องเที่ยว ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านความมั่นคง พร้อมทั้งการแก้ไขปัญหาและสร้างความมั่นคงให้กับชุมชน ผู้นำจึงต้องอาศัยหลักธรรมมาส่งเสริมในการทำงานเป็นทีมรวมกันเป็นกลุ่มก้อนโดยการบูรณาการการทำงานร่วมกันส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกันก็จะก่อให้เกิดองค์รวมที่สมบูรณ์ ซึ่งเป็นหัวใจหลักสำคัญที่ผู้นำจะต้องสร้างให้เกิดขึ้นในชุมชน พื้นฐานที่สำคัญในการหล่อหลอมให้คนในชุมชนมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันคือความสามัคคี จะนำมาซึ่งพลังในการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ อันนำมาสู่ความเจริญก้าวหน้าและความผาสุกในสังคมไทย (วรเศรษฐ์ ดอกบัว, 2564, หน้า 1-8)

ด้วยหลักการและเหตุผลดังกล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการส่งเสริมผู้นำชุมชนในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อก่อให้เกิดผู้นำชุมชนที่ดีมีคุณธรรม สามารถนำพาองค์กรไปสู่จุดมุ่งหมายที่วางไว้ได้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้นำองค์กร ผู้นำชุมชน และสังคม ในการบริหารงานให้เป็นองค์กร ชุมชน สังคมต้นแบบแก่องค์กร ชุมชนอื่นสืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำชุมชน
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเกี่ยวกับการส่งเสริมผู้นำชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด
3. เพื่อบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการส่งเสริมผู้นำชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด
4. เพื่อเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการส่งเสริมผู้นำชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยไว้ 7 วิธี คือ

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวกับรูปแบบการและหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเกี่ยวกับผู้นำชุมชน
2. ศึกษาบริบทพื้นที่วิจัย ได้แก่ ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่วิจัยจำนวน 3 ตำบลใน 3 อำเภอในเขตพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ ตำบลขี้เหล็ก อำเภออาจสามารถ ตำบลหนองแวง อำเภอเกษตรวิสัย ตำบลหัวโทน อำเภอสุวรรณภูมิ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปและเป็นพื้นที่ชุมชนที่ได้รับการยกย่องและยอมรับจากสังคมในทุกระดับ
3. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาร่วมวิเคราะห์กับ

ข้อมูลเชิงพื้นที่ เพื่อสรุปเป็นประเด็นปัญหาสำหรับการทำวิจัย

4. จัดการสนทนากลุ่มเพื่อร่วมกันวิเคราะห์ถึงการบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมผู้นำชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด แล้วนำไปสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

5. การสร้างเครื่องมือในการสัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยการนำผลที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

6. การสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยเครื่องมือที่สร้างขึ้น และได้ผ่านตรวจสอบความเชื่อมั่นจากผู้ทรงคุณจำนวน 5 ท่าน แล้ว เพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นที่ยังไม่ครบถ้วนและชัดเจน จากบุคคลที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ซึ่งบุคคลดังกล่าวนั้นผู้วิจัยได้พิจารณาแล้วว่าจะเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่จะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 15 รูป/คน

7. การวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) จัดหมวดหมู่ข้อมูลจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี และการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้มาทั้งหมด 2) แยกแยะข้อมูลในด้านต่างๆ ตามวัตถุประสงค์อย่างเป็นระบบ 3) เปรียบเทียบข้อมูลลักษณะที่เหมือนกัน และแตกต่างกัน 4) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ตามหลักอุปนัยวิธี 5) สรุปการวิเคราะห์ข้อมูล และ 6) อภิปรายผลการวิจัย

4. สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน ด้วยกัน มีรายละเอียดดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำชุมชน พบว่า การส่งเสริมผู้นำชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ดด้วยแนวคิด ทฤษฎีความเป็นผู้นำ ทฤษฎีภาวะผู้นำให้เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลมีหลักการคิดบนหลักการของเหตุผล มีเป้าหมายเดียวกันในยุคของการเปลี่ยนแปลงโดยส่งเสริมด้วยทฤษฎีเส้นทางเป้าหมาย ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง รวมถึงการส่งเสริมด้วยแนวคิดเกี่ยวกับชุมชน เพื่อส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนสามารถวิเคราะห์ชุมชน มีความพร้อมที่จะนำศักยภาพของชุมชนไปสู่วิสัยทัศน์ที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. หลักพุทธปรัชญาเถรวาทเกี่ยวกับการส่งเสริมผู้นำชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า การส่งเสริมผู้นำในจังหวัดร้อยเอ็ดด้วยหลักพุทธปรัชญาเถรวาท ซึ่งประกอบด้วยหลักปาปณิกธรรมสามารถส่งเสริมผู้นำชุมชนให้เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล สามารถจินตนาการภาพในอนาคตได้อย่างละเอียดชัดเจน หลักสัปปุริสธรรมส่งเสริมผู้นำชุมชนให้สามารถรู้จักชุมชนและวิเคราะห์ชุมชนอย่างรอบด้าน และหลักสาราณียธรรมส่งเสริมการอยู่ร่วมกันให้เกิดความรู้สึกระลึกถึงกันด้วยความเมตตานำไปสู่การสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีมีภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็ง สามารถนำพาชุมชนไปสู่จุดหมายบนหลักประโยชน์สุขของประชาชนส่วนรวม

3. บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการส่งเสริมผู้นำชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า

การบูรณาการแนวคิดทฤษฎีและคุณลักษณะผู้นำที่ดีในการส่งเสริมด้านวิสัยทัศน์ด้วยหลักปาปาณิกธรรม ให้เป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกลบนหลักของเหตุและผล เป็นผู้ที่สามารถมนุษยสัมพันธ์ที่ดีการเข้าถึงแหล่งงบประมาณ การส่งเสริมผู้นำชุมชนด้านชุมชนด้วยการบูรณาการแนวคิดเกี่ยวกับชุมชน และหลักสัปปุริสธรรมให้ผู้นำเป็นผู้ที่มีความรู้รอบด้านประกอบด้วย การรู้จักหลักการ รู้จักผลจุดหมาย รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล และการรู้จักบุคคล การส่งเสริมผู้นำชุมชนด้านสร้างเครือข่ายด้วยการบูรณาการทฤษฎีเป้าหมาย และหลักสาราณียธรรม โดยมีเหตุปัจจัย เป้าหมายเดียวกันให้ระลึกถึงกันด้วยเมตตามโนกรรม เพื่อเสริมสร้างความรู้สึกที่ดีให้เกิดขึ้นจนก่อเกิดเป็นพลังความสามัคคีมีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน คิดทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์โดยมุ่งทำให้เกิดประโยชน์สุขส่วนรวม เมื่อทุกฝ่ายประสานร่วมมือกันด้วยความปรารถนาดีต่อกันพลังของภาคีเครือข่ายจะสามารถไปสู่จุดหมายที่ดีได้บนความสำเร็จและความสุขของคนในชุมชน

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยเรื่องบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการส่งเสริมผู้นำชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด ตามวิธีดำเนินการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

ผู้นำตามแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นำ คือ ผู้ที่มีจินตนาการและการจูงใจ หมายถึงผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลมีความคิดสร้างสรรค์สามารถจำลองผลสำเร็จ ขั้นตอนในการดำเนินการที่มีความเป็นไปได้ไว้ในสมอง สามารถคิดภาพรายละเอียดได้ว่ามีขั้นตอนอย่างไรจึงจะสำเร็จ รวมถึงมีศิลปะในการจูงใจให้ผู้อื่นคล้อยตามให้เกิดแรงบันดาลใจในการดำเนินงานไปสู่จุดหมายที่ตั้งไว้ วิสัยทัศน์ของผู้นำจะสามารถไปสู่จุดหมายที่ดีได้นั้น ผู้นำจะต้องเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติของผู้นำที่ดี ซึ่งมีความสอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2549, หน้า 28) ได้กล่าวไว้ในหนังสือภาวะผู้นำ ความว่า ผู้นำคือบุคคลที่จะประสานช่วยให้คนทั้งหลายรวมกันโดยที่ว่าจะเป็นการอยู่ร่วมกันก็ตาม หรือทำงานร่วมกันก็ตาม ให้พากันไปด้วยดี สู่จุดหมายที่ดีงาม และได้กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำ ก็คือคุณสมบัติ เช่น สติปัญญา ความดีงาม ความรู้ความสามารถของบุคคลที่ชักนำบุคคลทั้งหลายให้มาประสานกัน และพากันไปสู่จุดหมายที่ดีงาม และกล่าวถึงลักษณะผู้นำไว้ 3 ข้อ คือ มองกว้าง มองไกล คิดไกล และใฝ่สูง ซึ่งหลายคนมีบทบาทความเป็นผู้นำอยู่แล้ว เช่น ผู้นำองค์กร ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่นหรือแม้แต่หัวหน้าครอบครัวก็จัดว่าเป็นผู้นำ

ปัจจุบันสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วบนกระแสยุคโลกาภิวัฒน์ คือยุคที่มีความเจริญก้าวหน้าได้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ ซึ่งส่งผลต่อวิถีการดำรงชีวิตของประชาชน ทุกประเทศทั่วโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (พระโกศล มณิรตนา, 2560, หน้า 1-3) ในปัจจุบันทั้งในหน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐและเอกชนต้องการผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ มีทักษะทั้งศาสตร์และศิลป์ในการนำพาให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติภารกิจการงานขององค์กรให้

สำเร็จลุล่วงไปตามวัตถุประสงค์ที่ผู้นำได้ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2558, หน้า 5) ได้กล่าวไว้ในหนังสืออารยะมหาพลัง พลานุภาพผู้นำ พลังเคลื่อนปวงประชาสู่ความอารยะ ความว่า ผู้ที่มีความรู้ ผู้ที่ใช้เหตุผลสามารถประยุกต์ใช้ความรู้นั้นได้อย่างชาญฉลาด ใช้ความรู้ได้ถูกที่ ถูกคน ถูกเวลา สามารถวิเคราะห์อดีต เข้าใจปัจจุบัน และคาดการณ์อนาคตได้ รวมทั้งเป็นผู้มีอุดมการณ์ในการดำเนินชีวิต ปรารถนาอุทิศตัวเพื่อเผยแพร่แนวความคิดและถ่ายทอดสัจจะทางปัญญาที่เป็นประโยชน์แก่สังคมด้วยวิธีการต่างๆ และเป็นบุคคลสำคัญที่เป็นตัวแทนในการเปลี่ยนแปลงประเทศ หรือสามารถช่วยเหลือบ้านเมืองได้

ชุมชนเป็นการรวมตัวกันของบุคลลที่มีความหลากหลายในด้านของกลุ่มคน จำเป็นจะต้องสร้างความรัก ความเมตตา เอื้ออาทร สร้างความสมานท์ สามัคคีต่อกัน ซึ่งจะเป็นส่วนเชื่อมโยงให้เกิดความร่วมมืออย่างมีพลังให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง โดยสมาชิกของชุมชนนั้นจะต้องสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน โดยการคิดวิเคราะห์เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ นำไปสู่การมีจิตสำนึกร่วมกัน จนก่อเกิดกิจกรรมที่ทำให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน และเมื่อคราวมีปัญหาเกิดขึ้นในชุมชนก็ร่วมแรง ร่วมใจ สามัคคีกันแก้ปัญหาต่างๆ ได้ ซึ่งสอดคล้องกับพระครูอุดมธรรมวัตร (มัจฉา ขนฺติโก) (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนา พบว่า ผู้นำขาดความตระหนักรู้ในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากประชาชน ดังนั้นจึงพัฒนาผู้นำตามแนวพุทธศาสนา ได้แก่ หลักสติสัมปชัญญะเป็นหลักธรรมที่เกื้อกูลในกิจการน้อยใหญ่หรือในการทำความดีทุกอย่าง รู้จักใช้ปัญญาสอดส่อง หาวิธีจัดการดำเนินการให้ได้ผลดี, หลักอัตตัญญุตา คือความรู้จักตน เช่นรู้ว่ามีความรู้ความเข้าใจในคุณธรรมอะไร? สมฐานะของตนหรือไม่? ผู้นำรู้จักตนคือรู้จักบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงาน มุ่งการรับใช้และบริการประชาชน และผู้นำต้องไม่เบียดเบียน เบียดบังและทำร้ายประชาชนในชุมชนอย่างเด็ดขาด

ผู้นำคือบุคคลที่ได้รับการยอมรับหรือยกย่องของกลุ่มให้เป็นผู้นำ และนำกลุ่มไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ สามารถทำให้คนมีความเป็นหนึ่งน้ำใจเดียวกัน เมื่อผู้นำได้รับการยกย่องให้เป็นผู้นำชุมชนแล้ว ผู้นำจำเป็นต้องแสดงศักยภาพ ความรู้ ความสามารถภายในของผู้นำให้ผู้ตามเห็น การแสดงความสามารถ มีวิสัยทัศน์และโลกทัศน์ในการนำพาองค์กร มีความสามารถในการถ่ายทอดวิสัยทัศน์และโลกทัศน์ที่ชัดเจน การโน้มน้าว จูงใจให้ผู้ตามมองเห็นภาพจินตนาการ ขั้นตอนการดำเนินการ รวมถึงผลสำเร็จที่ตั้งนั้น เป็นสิ่งที่ผู้นำจะต้องแสดงออกมาให้ผู้ตามเกิดความเชื่อมั่นในการเดินตาม ซึ่งสอดคล้องกับทนง ทศไกร (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามหลักทุติยปาปณิกสูตร ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 พบว่า 1) กลยุทธ์การพัฒนาวิสัยทัศน์ (จักขุมา) ประกอบด้วย (1) จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (2) สนับสนุนให้มีการอบรมในการสร้างวิสัยทัศน์ (3) จัดให้มีการศึกษาดูงาน 2) กลยุทธ์การพัฒนาความรู้ความสามารถ

ในการปฏิบัติงาน (วิธุโร) ประกอบด้วย (1) การทำแผนพัฒนา (2) การอบรมให้ความรู้ (3) การฝึกปฏิบัติ (4) การศึกษาต่อ 3) กลยุทธ์การพัฒนามนุษยสัมพันธ์ (นิสสยสัมปันโน) ประกอบด้วย (1) พัฒนามนุษย์สัมพันธ์กับกับชุมชนและผู้ปกครอง (2) พัฒนามนุษย์สัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงาน (3) พัฒนามนุษย์สัมพันธ์กับผู้บริหารด้วยกัน (4) พัฒนามนุษย์สัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงพัฒนา

ในการนำเสนอผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ค้นพบหลักในการส่งเสริมผู้นำชุมชนให้เป็นผู้นำที่ดีมีคุณธรรมสามารถนำพาชุมชนไปสู่จุดหมายที่ดีได้จะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล จำต้องส่งเสริมด้วยปัญญาให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ รวมถึงมีความรอบรู้เกี่ยวกับชุมชนในทุกๆ ด้านทั้งภายในและภายนอกชุมชน เพื่อเป็นปัจจัยในการส่งเสริมให้ผู้นำสามารถสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีมีมุมมองที่เปิดกว้าง ยอมรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคปัจจุบัน รวมถึงพร้อมที่จะสร้างเครือข่ายมาเป็นพลังในการหนุนเสริมการดำเนินงานโดยไม่แบ่งแยกหรือขัดแย้งกัน ถ้าทุกฝ่ายมีความปรารถนาหรือเกิดแรงบันดาลใจที่จะนำพาชุมชนไปในทางที่ดีบนหลักของประโยชน์ส่วนรวมแล้วนั้น พลังความสามัคคีนับเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการดำเนินการไปสู่เส้นความสำเร็จ

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาบูรณาการนิสสยสัมปันโนในปาปณิกธรรมเพื่อสร้างเสริมนิสัยที่ดีงามของผู้นำชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด

2.1 ควรศึกษาบูรณาการอัตตัญญุตาในสัปปุริสธรรมเพื่อการพัฒนาผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด

2.3 ควรศึกษาเรื่องบูรณาการเมตตาวจีกรรมในหลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารที่พึงประสงค์ในยุคดิจิทัลของประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ด

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการส่งเสริมผู้นำชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด อย่างครบถ้วนตามระเบียบวิธีวิจัยแล้ว สามารถสรุปในลักษณะเชิงพรรณนา ความว่า LEAD Model นำเสนอกรอบการพัฒนาผู้นำชุมชนโดยการบูรณาการหลักธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท ซึ่งประกอบด้วย ปาปณิกธรรม (การมองการณ์ไกลและการบริหารจัดการ) สัปปุริสธรรม (การรู้จักเหตุและผลในการตัดสินใจ) และ สาราณียธรรม (การสร้างความสามัคคีและเครือข่ายในชุมชนที่เข้มแข็ง) ซึ่งจะช่วยให้การพัฒนาชุมชนมีความยั่งยืนและมีความร่วมมือที่ดีระหว่างสมาชิกในชุมชน โดยแต่ละส่วนของ LEAD Model เชื่อมโยงกับหลักธรรมดังกล่าว ดังนี้

1. L = Leadership with Vision (ภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์) หมายถึง ผู้นำที่มีความสามารถในการมองภาพรวมและวางแผนเพื่อพัฒนาชุมชนหรือองค์กรในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับ ปาปณิกธรรม โดยเฉพาะในแง่ของการ มองการณ์ไกล (วิสัยทัศน์) ผู้นำที่ดีต้องสามารถวางแผนพัฒนาชุมชน

ด้วยการมองถึงอนาคตและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อชุมชน นอกจากนี้ ผู้นำยังต้องมีความสามารถในการจัดการทรัพยากรและตัดสินใจอย่างเหมาะสมที่เชื่อมโยงกับปาปณิกธรรม หลักนี้สอนให้ผู้นำมีวิสัยทัศน์กว้างไกลและสามารถวางแผนเพื่ออนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. E = Engaged Community (การมีส่วนร่วมของชุมชน) เน้นความสำคัญของการรู้จักชุมชนและการสร้างส่วนร่วมของคนในชุมชน ซึ่งเกี่ยวข้องกับหลัก สัปปุริสธรรม โดยเฉพาะในแง่ของการ รู้จักเหตุและผล และการ รู้จักชุมชน ผู้นำจะต้องเข้าใจปัญหาและความต้องการของชุมชนอย่างลึกซึ้ง เพื่อให้สามารถวางแผนการพัฒนาได้ตรงตามความต้องการของชุมชน การมีส่วนร่วมนี้ยังช่วยให้เกิดการตัดสินใจที่ตอบโจทย์กับปัญหาของคนในชุมชนที่สามารถเชื่อมโยงกับสัปปุริสธรรม ซึ่งหลักนี้สอนให้ผู้นำเข้าใจและตัดสินใจอย่างรอบคอบโดยพิจารณาจากเหตุผลและผลลัพธ์ที่ชัดเจน รวมถึงการรู้จักบุคคลและชุมชนอย่างลึกซึ้ง

3. A = Adaptable Networks (เครือข่ายที่ยืดหยุ่นและปรับตัวได้) หมายถึง การสร้างและรักษาเครือข่ายความสัมพันธ์ในชุมชน ซึ่งเชื่อมโยงกับสาราณียธรรม โดยเฉพาะในแง่ของการสร้างความสามัคคีและการแบ่งปันทรัพยากรในชุมชน การสร้างเครือข่ายในที่นี้หมายถึงการสร้างความร่วมมือและความสัมพันธ์ที่ดีภายในชุมชน รวมถึงกับชุมชนหรือองค์กรอื่นๆ การสร้างเครือข่ายที่ยืดหยุ่นช่วยให้ชุมชนสามารถแลกเปลี่ยนความรู้และสนับสนุนกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ที่สามารถเชื่อมโยงกับสาราณียธรรม ซึ่งหลักนี้สอนให้ผู้นำสร้างความสามัคคีและความเป็นหนึ่งเดียวกันในชุมชน ด้วยการกระทำ คำพูด และความคิดที่เมตตา พร้อมแบ่งปันทรัพยากรและความเชื่อที่เหมือนกัน

4. D = Dynamic Empowerment (การเสริมสร้างพลังอย่างมีพลวัต) เน้นการเสริมพลังและพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับหลัก สัปปุริสธรรม และสาราณียธรรม ผู้นำจะต้องส่งเสริมให้คนในชุมชนมีโอกาสพัฒนาทักษะและความสามารถต่างๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้คนในชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาและตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำที่ส่งเสริมการพัฒนาของคนในชุมชนยังต้องสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการสนับสนุนกันที่สามารถเชื่อมโยงกับสัปปุริสธรรมและสาราณียธรรม ซึ่งหลักสัปปุริสธรรมสอนให้ผู้นำรู้จักการเสริมสร้างศักยภาพของตนเองและผู้อื่น ขณะที่หลักสาราณียธรรมส่งเสริมการช่วยเหลือและแบ่งปัน เพื่อให้เกิดความสามัคคีและความเข้มแข็งในชุมชนเพื่อความเข้าใจง่าย ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นโมเดล “LEAD MODE” ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2558). *อารยมหาพลัง พลานุภาพผู้นำ: พลังเคลื่อนปวงประชาสู่ความอารยะ*. กรุงเทพฯ: ซัคเซส มีเดีย.

ทนง ทศไกร. (2561). *กลยุทธ์การพัฒนาภาวนะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามหลักทุติปาปณิกสูตร ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1*. (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต).พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระโกศล มณิรตนา. (2560). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการบริหารเชิงพุทธของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยภาคเหนือตอนล่าง*. (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูอุดมธรรมวัตร (มัจฉา ขนฺติโก). (2562). *รูปแบบการพัฒนาผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนาจังหวัดอำนาจเจริญ*. (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์. (ป.อ.ปยุตโต). (2549). *ภาวะผู้นำ*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: ธรรทาน.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับสังคายนาในพระบรมราชูปถัมภ์*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วรเศรษฐ์ ดอกบัว. (2564). หลักพุทธธรรมเพื่อการเสริมสร้างความสามัคคีในการทำงาน. *วารสารพุทธจิตวิทยา*, 6(1), 1-8.

สนธยา พลศรี. (2547). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สำนักงานจังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มงานยุทธศาสตร์. (2567). *แผนพัฒนาจังหวัดร้อยเอ็ด (พ.ศ. 2566-2570)*. ร้อยเอ็ด: สำนักงานจังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด.

ความเป็นแกนกลางของอาเซียนท่ามกลางการแข่งขันระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีนในการขยายเขตอิทธิพลเข้าสู่พื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้*

ASEAN Centrality amid United State and China Rivalry for Expand Sphere of Influence to Southeast Asia

เทอดศักดิ์ ไป่จันทึก และนิลุบล ไพเราะ
Therdsak Paijuntuek and Nilubol Pairoh
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
Mahasarakham University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: therdsak.pa@cpru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ผลกระทบจากการแข่งขันระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีนที่มีต่อความเป็นแกนกลางของอาเซียน ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิจัยพบว่า ยุทธศาสตร์ความเป็นแกนกลางของอาเซียน ได้รับผลกระทบจากการเข้ามาขยายเขตอิทธิพลในพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของสหรัฐอเมริกา และจีน ตลอดจนความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ กล่าวคือ สร้างข้อจำกัดและท้าทายในความเป็นเอกภาพของอาเซียน เนื่องจากแสดงออกให้ถึงความเห็นที่แตกต่างระหว่างสมาชิก ทำให้การแก้ไขปัญหาดังกล่าวไม่สามารถริเริ่มและดำเนินการโดยใช้อาเซียนเป็นศูนย์กลาง โดยมีกรณีศึกษาสำคัญคือ ในปี 2012 อาเซียนไม่สามารถออกแถลงการณ์ร่วมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนครั้งที่ 45 ที่ประเทศกัมพูชา ตลอดจนแสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดของสถาบันที่อาเซียนเป็นผู้ริเริ่ม มีบทบาทนำ เป็นผู้อำนวยความสะดวก และเป็นจุดเชื่อมต่อกับประเทศภายนอก โดยเฉพาะที่มีต่อประเทศมหาอำนาจ การแข่งขันระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีนผ่านนโยบายสำคัญของแต่ละฝ่าย กล่าวคือ นโยบายอินโด-แปซิฟิกของสหรัฐอเมริกา และนโยบายสายแถบและเส้นทางของจีน ได้ส่งผลกระทบต่อความเป็นแกนกลางของอาเซียน เนื่องจากกลุ่ม Quad และยุทธศาสตร์สายแถบและเส้นทาง

---

*ได้รับบทความ: 1 มีนาคม 2567; แก้ไขบทความ: 21 ธันวาคม 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 24 ธันวาคม 2567
Received: March 1, 2024; Revised: December 21, 2024; Accepted: December 24, 2024

เข้ามาเป็นศูนย์กลาง แสดงบทบาทนำ อำนวยความสะดวก และเป็นจุดเชื่อมต่อแทนสถาบันของอาเซียน อันเนื่องมาจากการปทัสถานที่อาเซียนยอมรับร่วมกันมาตั้งแต่สมัยสงครามเย็น ที่เรียกว่า “วิถีอาเซียน” เช่น การยึดหลักเห็นพ้องต้องกัน ปรึกษาหารือ ไม่แทรกแซงกิจการภายในซึ่งกันและกัน ส่งผลให้เกิดความไร้ประสิทธิภาพในการจัดการกับประเด็นปัญหาต่างๆ นอกจากนี้ ยังส่งผลต่อความเป็นเอกภาพของสมาชิกอาเซียนที่ลดลง โดยพิจารณาจากกรณีศึกษาปัญหาข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ ที่นโยบายสายแถบและเส้นทางของจีนทำให้เกิดการขาดเอกภาพในประเทศสมาชิกอาเซียน ในขณะที่ยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิกได้สร้างสถาบันที่เรียกว่า Quad ส่งผลให้ชาติสมาชิกอาเซียนบางประเทศเข้าร่วมกับสถาบันดังกล่าวภายใต้ชื่อ Quad Plus เพื่อรักษาผลประโยชน์ของตน

คำสำคัญ: การแข่งขันระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน; ความเป็นแกนกลางของอาเซียน; อินโด-แปซิฟิก; สายแถบและเส้นทาง; ผลกระทบต่ออาเซียน

Abstract

The research objective was to study and analyze the impact of the competition between the United States and China on ASEAN Centrality. This is a qualitative research format. Data were collected by documentary analysis and in-depth interviews.

The results revealed that: ASEAN Centrality strategy has been affected by the expansion of influence in Southeast Asia by the United States and China, as well as the conflict in the South China Sea, which has created limitations and challenges to ASEAN unity, because it shows the different opinions between members include solving such problems cannot be initiated and implemented using ASEAN as the center. The important case study in 2012, when ASEAN was unable to issue a joint statement of ASEAN foreign ministers at the 45 th meeting in Cambodia. It also shows the limitations of the institutions that ASEAN initiated, played a leading role, and acted as a facilitator and the points of connection with external countries, especially with the great powers. The competition between the United States and China is shaped by each side's key policies, namely the United States' Indo-Pacific policy and China's Belt and Road Policy has affected the ASEAN centrality because of the Quad and the Belt and Road strategy becoming the center, playing a leading role, facilitating and is a hub on behalf of ASEAN institutions. This is due to the norms that ASEAN has accepted together since the Cold War, called the "ASEAN Way," such as adhering to the principles of consensus, consultation, and

non-interference in each other's internal affairs. As a result, this results in inefficiency in dealing with various issues. Moreover, it also affects the unity of ASEAN members that decrease. By considering the case study in the South China Sea disputes that China's Belt and Road policy has caused a lack of unity among ASEAN member countries; while the Indo-Pacific strategy It created an institution called the Quad, resulting in some ASEAN member states joining the institution under the name Quad Plus to protect their interests.

Keywords: United State and China Rivalry; ASEAN Centrality; Indo-Pacific; BRI; Impacts on ASEAN

1. บทนำ

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน (Association of South Asian Nations-ASEAN) เป็นองค์การระหว่างประเทศที่มีลักษณะเฉพาะตัวจากพัฒนาการขององค์การนี้กว่าครึ่งศตวรรษท่ามกลางความขัดแย้งของสมาชิกตั้งแต่ก่อนการก่อตั้ง ต่อมาจึงประสบความสำเร็จจากการบูรณาการภายในสมาชิกและพัฒนาเป็นการสร้างประชาคมอาเซียนตั้งแต่ปี 2003 นอกจากนี้ อาเซียนยังได้สนับสนุนให้เกิดความร่วมมืออย่างใกล้ชิดทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจกับประเทศหุ้นส่วนคู่เจรจา กระทั่งกลายเป็นความร่วมมือแบบพหุภาคีนิยมโดยมีอาเซียนเป็นผู้ริเริ่มสถาบันต่างๆ ดังนั้น อาเซียนจึงเปรียบเสมือน “ฟันเฟือง” ในการรวมตัวแบบภูมิภาคนิยมทั้งในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก

ในช่วงทศวรรษ 2010 สภาพบริบททางภูมิรัฐศาสตร์ถึงจุดเปลี่ยนแปลงสำคัญคือ เริ่มเกิดการแข่งขันระหว่างมหาอำนาจในหลายมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากที่จีนเริ่มประกาศยุทธศาสตร์อันเป็นนโยบายทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมืองระดับโลกที่เรียกว่า “ข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” (Belt and Road Initiative-BRI) ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ จึงทำให้สหรัฐอเมริกาและพันธมิตรดำเนินการตอบโต้ความพยายามขยายอิทธิพลของจีนจากนโยบายดังกล่าว โดยการพัฒนายุทธศาสตร์ใหม่ที่เรียกว่า “อินโด-แปซิฟิก” (Indo-Pacific) อันหมายถึงการให้ความสำคัญของสหรัฐฯ ที่ขยายกว้างออกไปยังมหาสมุทรอินเดีย ยุทธศาสตร์ดังกล่าวของสหรัฐฯ ส่งผลสำคัญต่ออาเซียน เนื่องจากได้วางตำแหน่งแห่งที่ของตนให้เป็นศูนย์กลางของภูมิภาค หรือที่เรียกว่า “ความเป็นแกนกลางของอาเซียน” (ASEAN Centrality) อันแสดงให้เห็นถึงการที่อาเซียนจะเป็นตัวแสดงหลักในการสร้างสถาปัตยกรรมแบบพหุภาคีนิยม (Yoshimatsu, 2023, pp. 25-44) อย่างไรก็ตาม การเผชิญหน้ากับการแข่งขันภายใต้ยุทธศาสตร์สำคัญจากสองมหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ และจีน ส่งผลให้อาเซียนต้องแสดงออกอย่างรอบคอบเพื่อมิให้สูญเสียความสำคัญของตนในภูมิภาค

ความพยายามของอาเซียนในการปรับตัวให้องค์กรของตนยังคงมีความสำคัญอันจะเป็นผล

ประโยชน์ต่อประเทศสมาชิก โดยเฉพาะด้านความมั่นคงที่อาเซียนให้ความสำคัญกับเสถียรภาพและสันติภาพในภูมิภาค อย่างไรก็ตาม ภายใต้สภาวการณ์หลังสงครามเย็นซึ่งเต็มไปด้วยความไม่แน่นอน อาเซียนพยายามริเริ่มให้ตนเองเป็นกลไกในการจัดการประเด็นต่างๆ แบบพหุภาคีนิยม การเข้าเป็นศูนย์กลางในการจัดการประเด็นสำคัญต่างๆ การริเริ่มกลไกการจัดการประเด็นระหว่างประเทศ การดำเนินการตามยุทธศาสตร์สำคัญของอาเซียนนี้เรียกว่า “ความเป็นแกนกลางของอาเซียน” ซึ่งนอกจากอาเซียนจะยังคงความสำคัญในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก/อินโด-แปซิฟิก (Caballero-Anthony, 2022, pp. 1-21) ยังมีลักษณะที่เป็นอิสระ และสามารถธำรงความมีเสถียรภาพในความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคไว้ได้ ยิ่งไปกว่านั้น ความเป็นแกนกลางของอาเซียน ยังส่งผลให้อาเซียนมีความชอบธรรม และมีความน่าเชื่อถือสามารถแสดงบทบาทนำในการจัดการวาระในภูมิภาค ซึ่งหมายความว่า อาเซียนจะกลายเป็นจุดเชื่อมต่อสำคัญของประเทศมหาอำนาจทุกประเทศในภูมิภาค มีบทบาทสำคัญที่จะคอยอำนวยความสะดวกให้เกิดการสร้างความเห็นพ้องต้องกันในประเด็นสำคัญระหว่างประเทศในภูมิภาค สามารถริเริ่ม ประสานงานระหว่างประเทศต่างๆ ได้ (Wen & Runlinb, 2023, pp. 94-99)

อย่างไรก็ตาม ช่วงปลายทศวรรษ 2000 ยุทธศาสตร์การแข่งขันระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีนได้เริ่มต้นขึ้น นับตั้งแต่ประธานาธิบดีบารัก โอบามา (Barack Obama) ได้กำหนดนโยบายปักหมุดเอเชีย (Pivot to Asia) ทั้งนี้ สภาพการแข่งขันในเชิงภูมิรัฐศาสตร์ได้เริ่มต้นอย่างจริงจังตั้งแต่จีนเริ่มประกาศนโยบายสายแถบและเส้นทางหรือ BRI (Belt and Road Initiative) ในปี 2013 ซึ่งเป็นนโยบายที่ทำให้จีนเพิ่มบทบาทของตนทั้งทางภูมิเศรษฐศาสตร์และภูมิรัฐศาสตร์ ผ่านการพัฒนาเส้นทางสายไหมทางบก (Silk Road Economic Belt-SREB) ส่งผลให้สามารถขยายอิทธิพลของตนจากการพัฒนาเส้นทางเชื่อมต่อจากเอเชียกลางสู่ยุโรปตะวันออก และการพัฒนาเส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ 21 (twenty-first century Maritime Silk Road-MSR) ตลอดจนทำให้จีนขยายอิทธิพลเข้าไปยังบริเวณมหาสมุทรอินเดียและแปซิฟิกทางตอนใต้ อย่างไรก็ตาม เมื่อโดนัลด์ ทรัมป์ (Donald Trump) ขึ้นเป็นประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ทรัมป์ประกาศยุทธศาสตร์อันแข็งกร้าวต่อจีน เนื่องจากพิจารณาว่า การเติบโตของจีนคือภัยคุกคามสถานภาพของสหรัฐฯ ดังนั้นจึงต้องธำรงความสำคัญของสหรัฐฯ ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ซึ่งต่อมาใช้ชื่อใหม่ที่มีลักษณะการขยายอิทธิพลว่า “อินโด-แปซิฟิก” (Indo-Pacific Strategy) พร้อมกับสร้างพันธมิตรในลักษณะจตุภาคีระหว่างมหาอำนาจในภูมิภาคหรือ Quad อันประกอบไปด้วย สหรัฐฯ ญี่ปุ่น อินเดีย และออสเตรเลีย (Saha, 2018, pp. 1-12) โดยเป้าหมายหลักคือการสกัดกั้นจีนไม่ให้สามารถเข้าบูรณาการกับระเบียบโลกแบบเสรีได้ (De Castro, 2018, pp. 259-283) ซึ่งข้อเท็จจริงที่ปรากฏในสมัยรัฐบาลทรัมป์ นั่นคือ “สงครามการค้า” ระหว่างสหรัฐฯ กับจีน เช่น สหรัฐฯ ใช้นโยบายสกัดกั้นอิทธิพลของจีน โดยบังคับให้จีนซื้อสินค้าจาก

สหรัฐฯ ให้มากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการ “ขึ้นบัญชีดำ” บริษัทจากจีนกว่า 400 แห่ง เพื่อป้องกันไม่ให้สามารถซื้อสินค้าที่มีเทคโนโลยีระดับสูงจากสหรัฐฯ ได้ ตลอดจนการจ้างตัวแทนล็อบบี้ไม่ให้บริษัท Huawei จากจีนเข้าสู่ตลาดเป็นผู้ได้รับสัมปทานสัญญาณ 5G ในขณะที่จีนโต้ตอบด้วยการขึ้นภาษีสินค้าขาเข้าจากสหรัฐฯ (Yao, 2021, pp. 20-33) แม้ปัจจุบันประธานาธิบดีสหรัฐฯ ได้เปลี่ยนเป็นโจ ไบเดน (Joe Biden) แล้วก็ตาม ยุทธศาสตร์การแข่งขันระหว่างสหรัฐฯ กับจีนจะยังคงดำเนินต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางเศรษฐกิจผ่านการแยกจีนให้ออกจากระบบห่วงโซ่อุปทานโลก (Rudd, 2020) ซึ่งเป็นไปได้ว่าสงครามการค้ายังจะคงดำเนินต่อไป สภาวะการณ์เช่นนี้เรียกได้ว่าโลกกำลังเข้าสู่ “สงครามเย็นครั้งใหม่” (New Cold War) นโยบายลักษณะนี้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องถึงปัจจุบัน ภายใต้การบริหารงานของประธานาธิบดีโจ ไบเดน (Joe Biden) ซึ่งมองว่าจีนคือคู่แข่งเพียงหนึ่งเดียวที่มีศักยภาพในการกำหนดระเบียบระหว่างประเทศ และมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วทั้งทางเศรษฐกิจ การทูต การทหาร และเทคโนโลยี ซึ่งเพียงพอที่จะทำให้จีนเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศไปในลักษณะที่แข็งกร้าวมากขึ้น (Zha, 2023, pp. 241-261)

จากสภาวการณ์ของการแข่งขันระหว่างมหาอำนาจข้างต้น เป็นที่แน่นอนว่าย่อมมีผลกระทบต่อการสร้างความเป็นแกนกลางของอาเซียน (ASEAN Centrality) เนื่องจากมหาอำนาจทั้งสองต่างมียุทธศาสตร์ของตนเช่นกัน กล่าวคือ สหรัฐอเมริกา ได้นำยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก อันเป็นความร่วมมือระหว่างสหรัฐฯ ญี่ปุ่น อินเดีย และออสเตรเลีย เข้ามาถ่วงดุลกับนโยบายสายแถบและเส้นทางของจีน ที่มีพันธมิตรทั้งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียกลาง เอเชียใต้ แอฟริกา และยุโรป สภาพการแข่งขันระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีนในลักษณะต่างฝ่ายต่างสร้างพันธมิตรและกลุ่มก้อนของตนเช่นนี้ ย่อมส่งผลต่อยุทธศาสตร์ความเป็นแกนกลางของอาเซียนอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เนื่องจากทั้งสองมหาอำนาจมียุทธศาสตร์นำของตนเป็นการเฉพาะ ไม่ว่าจะเป็น BRI ของจีน และอินโด-แปซิฟิกของสหรัฐอเมริกา งานวิจัยชิ้นนี้จึงมีข้อเสนอว่า ท่ามกลางการแข่งขันระหว่างสหรัฐฯ กับจีน อาเซียนจะได้รับผลกระทบเชิงลบโดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบต่อยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นแกนกลางของอาเซียน เนื่องจากการขาดเอกภาพภายในอาเซียน และความไร้ประสิทธิภาพของกลไกที่อาเซียนเป็นผู้ริเริ่มในการจัดการกับประเด็นปัญหาในภูมิภาค อันปรากฏเด่นชัดในกรณีศึกษาปัญหาความขัดแย้งในทะเลจีนใต้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ผลกระทบจากการแข่งขันระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีนที่มีต่อความเป็นแกนกลางของอาเซียน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ได้แก่ ประกาศ แถลงการณ์ ปฏิญญา สนธิสัญญา หนังสือ

วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นความเป็นแกนกลางของอาเซียน และปัญหาความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ การแข่งขันระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นักวิชาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและอาเซียนศึกษา เจ้าหน้าที่การทูต นักวิจัย สื่อสารมวลชนที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน โดยผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจงจากนักวิชาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จำนวน 5 คน เจ้าหน้าที่การทูต จำนวน 2 คน และนักวิจัย สื่อสารมวลชนที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน จำนวน 3 คน โดยมีเกณฑ์คัดเลือกคือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในแต่ละกลุ่มต้องมีประสบการณ์ในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน และสามารถให้ข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์ที่ใช้เวลานานประมาณหนึ่งชั่วโมงได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) โดยมีการวางแนวคำถามหลักๆ ไว้ และสามารถปรับคำถามได้ตามสถานการณ์ระหว่างสัมภาษณ์ โดยแนวคำถามสร้างมาจากการทบทวนวรรณกรรม และนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อปรับปรุงแนวทางการสัมภาษณ์

4. สรุปผลการวิจัย

ก่อนที่จะได้วิเคราะห์สถานการณ์การแข่งขันระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน ที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นแกนกลางของอาเซียน (ASEAN Centrality) บทความชิ้นนี้จะอธิบายแนวคิดความเป็นแกนกลางของอาเซียน เพื่อทำให้เกิดความชัดเจนในการวิเคราะห์ ดังนี้

ความเป็นแกนกลางของอาเซียน (ASEAN Centrality) คือ “ยุทธศาสตร์สำคัญของอาเซียนในการปฏิสัมพันธ์กับประเทศภายนอกภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศมหาอำนาจ โดยปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวจะใช้สถาบันและกลไกที่อาเซียนเป็นผู้ริเริ่มดำเนินการ” ปฏิสัมพันธ์นี้จะสร้างโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก อันประกอบไปด้วยการมีความเข้าใจร่วมกัน การมีกฎกติการ่วมกัน และการมีความคาดหวังร่วมกันหรือที่เรียกว่า “สถาปัตยกรรมของภูมิภาค” (Regional Architecture) อย่างไรก็ตาม นิยามของความเป็นแกนกลางของอาเซียนยังคงมีความคลุมเครือและหลากหลาย ทั้งนี้ สามารถสรุปความหมายของแนวคิดดังกล่าวเป็น 5 ลักษณะ ดังนี้ (Pitsuwan, 2009; Tan and Kemburi, 2014, pp. 1-17; Tay & Tan, 2015) (1) อาเซียนแสดงบทบาทความเป็นศูนย์กลาง (Central Role) ในปฏิสัมพันธ์กับประเทศในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (2) อาเซียนแสดงบทบาทนำ (Leader Role/ Driver Seat) ในปฏิสัมพันธ์กับประเทศในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (3) อาเซียนแสดงบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Convener or Facilitator) ในปฏิสัมพันธ์กับประเทศในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก คล้ายกับเป็น “จุดนัดพบ” (Meeting Places) ระหว่างมหาอำนาจ รัฐขนาดกลาง รัฐขนาดเล็กในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (4) อาเซียนแสดงบทบาทเป็นจุดเชื่อมต่อ (Hub or Node) ในปฏิสัมพันธ์กับประเทศในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก และ (5) อาเซียนมีความเป็นเอกภาพหรือเป็นแกนกลางจากภายใน (Centrality within ASEAN)

เมื่อได้ทราบนิยามของความเป็นแกนกลางของอาเซียนแล้ว ส่วนต่อไปจะวิเคราะห์ว่าเพราะเหตุใดความเป็นแกนกลางของอาเซียนกำลังจะหมดความสำคัญลงไปในท่ามกลางการแข่งขันระหว่างสหรัฐฯ กับจีน: ผลกระทบต่อความเป็นแกนกลางของอาเซียน ตามอรรถาธิบายดังต่อไปนี้

1. ความเป็นแกนกลางที่อาเซียนแสดงบทบาทศูนย์กลาง ในกรณีของ Quad และ BRI ก่อให้เกิดการลดความสำคัญของความเป็นแกนกลางในการเป็นศูนย์กลางของสถาปัตยกรรมของภูมิภาค กล่าวคือ การเข้าสู่ความเป็นสถาบันความร่วมมือระหว่างประเทศของ Quad จะทำให้มีศักยภาพเพียงพอที่จะท้าท้ายวัตถุประสงค์ของความร่วมมือเชิงสถาบันของอาเซียน รวมถึงปทัสถาน (Norm) หลักการ ที่ทำให้ภูมิภาคนี้มีความเป็นอิสระและท้ายที่สุดคือ ท้าทายต่อความเป็นแกนกลางของอาเซียนเนื่องจาก การขาดซึ่งสมรรถนะในเชิงวัตถุ จึงทำให้อาเซียนต้องสร้างช่องทางการสื่อสารภายในภูมิภาค เพื่อส่งสารให้สมาชิกเข้าใจและรับรู้เงื่อนไขอันมีข้อจำกัดตนเอง (Social Norm) ในขณะเดียวกันที่อาเซียนก็รับรู้ได้ว่า การเกิดขึ้นของสถาบันที่นำโดยประเทศที่มิใช่อาเซียนในภูมิภาคดังเช่น Quad นั้นทำให้อาเซียนมีลักษณะ “ชายขอบทางการทูต” คือไม่ได้รับความสำคัญในความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ผลที่ตามมาคืออาเซียนรู้สึกกังวลต่อการที่มหาอำนาจพยายามขัดขวางการริเริ่มเชิงสถาบันโดยอาเซียน อันเป็นสิ่งที่ทำให้อาเซียนหมดความสำคัญลงไปในเวทีโลก

2. ความเป็นแกนกลางที่อาเซียนแสดงบทบาทนำ ข้อริเริ่มสายแถบและเส้นทาง (BRI) ของจีน ทำให้สถาบันที่ทำให้อาเซียนมีบทบาทนำลดความสำคัญ พิจารณาจากการบูรณาการนโยบาย BRI ของจีนกับความเชื่อมโยงในอาเซียน (ASEAN Connectivity) จะส่งผลให้จีนสามารถครอบงำประเทศสมาชิกอาเซียนได้ กล่าวคือ แผนแม่บทความว่าด้วยความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน หรือ MPAC 2025 นั้นขาดกลไกที่จะใช้ดำเนินการโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนด้านการเงินจากภายในประเทศสมาชิกอาเซียน จึงทำให้ต้องพึ่งพาเงินทุนจากภายนอก ในขณะที่การลงทุนจากจีนในนโยบาย BRI นั้นมีอย่างมหาศาล ตลอดจนมีลักษณะในเชิงแข่งขันทางภูมิเศรษฐศาสตร์กับญี่ปุ่นอันเป็นพันธมิตรสำคัญของสหรัฐฯ ในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก ที่เรียกว่า “ความเป็นหุ้นส่วนเพื่อโครงสร้างพื้นฐานที่มีคุณภาพ” (Partnership for Quality Infrastructure-PQI) ข้อจำกัดนี้ ทำให้อาเซียนพยายามที่จะจัดตั้งสถาบันโดยใช้ทรัพยากรของตนเองสำหรับการเชื่อมโยงในภูมิภาค กล่าวคือ การจัดตั้งกองทุนโครงสร้างพื้นฐานอาเซียน (ASEAN Infrastructure Fund) ทว่าไม่สามารถระดมทุนให้อาเซียนกลายเป็นผู้ลงทุนรายใหญ่ได้ ดังนั้นบทบาทความเป็นผู้นำจึงตกอยู่กับชาติมหาอำนาจในขณะที่ Quad ได้เข้ามาแสดงบทบาทนำแทนที่สถาบันของอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นการบรรเทาสาธารณภัย ดังเช่น การจัดการกับปัญหาการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19

3. ความเป็นแกนกลางที่อาเซียนเป็นผู้อำนวยความสะดวก ผลกระทบจากนโยบาย BRI ทำให้อาเซียนไร้ความสำคัญในฐานะองค์กรที่ทำหน้าที่อำนวยความสะดวก เช่น ในกรณีความเชื่อม

โยงของอาเซียน จีนเลือกที่จะใช้นโยบายทวิภาคีเพื่อเจราจากับสมาชิกอาเซียนมากกว่าการดำเนินงานที่สอดคล้องกับแผนแม่บทความว่าด้วยความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน ทำให้สถาบันและกลไกของอาเซียนที่จะใช้อำนวยความสะดวกในการเจรจาระหว่างจีนกับอาเซียนไร้ความสำคัญ ในขณะที่ Quad ได้สร้างเวทีการประชุมและปรึกษาหารือโดยมีการเชิญชวนประเทศอื่นๆ ให้เข้าร่วมภายใต้กลุ่มที่เรียกว่า Quad Plus ดังนั้นจึงเป็นสร้างสถาบันเพื่อเข้ามาแทนที่สถาบันของอาเซียนและทำให้สถาบันของอาเซียนค่อยๆ หมดความสำคัญลงไป

4. ความเป็นแกนกลางที่อาเซียนเป็นจุดเชื่อมต่อการแข่งขันและความขัดแย้งระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน ทำให้อาเซียนไม่ได้รับการพิจารณาให้มีส่วนร่วมในการจัดการกับปัญหาของแต่ละมหาอำนาจโดยตรง ทว่าทั้งสหรัฐฯ และจีนพยายามแสวงหาพันธมิตรในชาติสมาชิกอาเซียนมากกว่า พิจารณาจากการที่จีนมักใช้การเจรจาแบบทวิภาคีเป็นสำคัญ ด้านสหรัฐฯ จัดตั้งกลุ่มความร่วมมือขนาดเล็กอย่าง Quad โดยคาดหวังให้เป็นสถาบันที่ใช้สกัดกั้นอิทธิพลของจีน ซึ่งอินเดียกลายเป็นจุดเชื่อมต่อสำคัญในยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิกแทนที่อาเซียน

5. ความเป็นแกนกลางจากภายในที่เกิดจากความมีเอกภาพของอาเซียน ในกรณีนโยบาย BRI อาเซียนไม่สามารถผลักดันกลไกเชิงสถาบันแบบพหุนิยมของตนให้เป็นแกนกลางของสถาปัตยกรรมแห่งภูมิภาคได้ เนื่องจากชาติสมาชิกอาเซียนได้สร้างการเจราต่อรองบนพื้นฐานของผลประโยชน์ของแต่ละประเทศ โดยมิได้คำนึงถึงผลประโยชน์โดยรวมขององค์กร ลักษณะเช่นนี้ได้กลายเป็นพฤติกรรมของชาติอาเซียนที่เรียกว่า “การประกันความเสี่ยง” (hedging) ได้แก่ 1) การเลือกติดต่อทั้งจีนและญี่ปุ่นไว้เพื่อหลีกเลี่ยงการพึ่งพากับประเทศใดประเทศหนึ่ง 2) มีแนวโน้มที่ชาติสมาชิกอาเซียนจะวางเงื่อนไขในการลงทุนก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานในลักษณะที่ตั้งอยู่บนผลประโยชน์ของแต่ละชาติมากขึ้น และ 3) ในขณะที่มีการเจรจาแบบทวิภาคีของชาติสมาชิกอาเซียนกับประเทศมหาอำนาจ ก็มีการดำเนินการตามแผนแม่บทความว่าด้วยความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน 2025 (MPAC 2025) ไปด้วย

ในกรณีของ Quad ประเทศสมาชิกอาเซียนไม่ได้มีความเห็นพ้องต้องกันในมุมมองเกี่ยวกับความร่วมมือภายใต้ Quad และ Quad Plus ไม่ว่าจะเป็นการที่อาเซียนไม่เคยระบุว่าจะเข้าร่วมกับ Quad หรือแสดงให้เห็นถึงความร่วมมือกับ Quad อย่างกระตือรือร้น โดยผลการสำรวจทัศนคติจาก ISEAS ของสิงคโปร์ และ APSI ของออสเตรเลีย ระบุสอดคล้องกันว่า ชนชั้นนำในอาเซียนรู้สึกถึงความไม่ชัดเจนของสมาชิกของ Quad ตลอดจนมีการเปลี่ยนแปลงที่ค่อนข้างล่าช้าและความไม่ชัดเจนระหว่างชาติสมาชิกในอาเซียนที่มองจีนว่าจะกลายเป็นตัวแทนของความท้าทายในผลประโยชน์หลักของพวกเขาหรือไม่ เนื่องจากการศึกษาหลายชิ้นพบว่า นโยบายของจีนมีทั้งลักษณะที่เป็นโอกาส (ทางเศรษฐกิจ) และความท้าทาย (ความมั่นคง) ในขณะที่ชาติสมาชิกอาเซียนบางส่วนมีมุมมองต่อสหรัฐฯ ว่าเป็นประเทศที่ไม่มี

ความแน่นอนในเชิงนโยบายต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรืออาจกล่าวอีกทางหนึ่งได้ว่า สหรัฐฯ สนใจแต่ผลประโยชน์ของตนเท่านั้น ซึ่งขณะนี้ก็คือการถ่วงดุลกับจีน ด้วยเหตุนี้ ทำให้ชาติสมาชิกที่มีข้อขัดแย้งกับจีน ดังเช่นกรณีความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ มักจะมีทัศนคติยอมรับสหรัฐฯ ดังเช่นที่เวียดนามไปเข้าร่วมกับกลุ่ม Quad Plus

สภาวการณ์ปัจจุบันของอาเซียนในการจัดการความสัมพันธ์ที่มีต่อประเทศภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศมหาอำนาจ ส่งผลต่อข้อจำกัดและอุปสรรคในความเป็นแกนกลางของอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นท้าทายความเป็นแกนกลางในประเด็น “ความเป็นแกนกลางจากภายใน” เนื่องจากกระทบกับเอกภาพของประเทศสมาชิกอาเซียน โดยมีกรณีศึกษาสำคัญคือ ปัญหาความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ สามารถสรุปปัญหาความท้าทายและอุปสรรคของความเป็นแกนกลางจากปัญหาดังกล่าว ดังนี้

1. ความเป็นแกนกลางที่อาเซียนแสดงบทบาทศูนย์กลาง ปัญหาความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ ส่งผลให้อาเซียนไม่สามารถแสดงบทบาทความเป็นศูนย์กลางในการแก้ไขปัญหานี้ได้ เนื่องจากอาเซียนไม่สามารถใช้ความสามารถในเชิงสถาบันที่ตนริเริ่มขึ้นเพื่อใช้จัดการกับปัญหา ทำให้ข้อพิพาทระหว่างสมาชิกอาเซียน (บางประเทศ) กับจีน ได้รับการแก้ไขปัญหาล่าช้า

2. ความเป็นแกนกลางที่อาเซียนแสดงบทบาทนำ ปัญหาความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ ทำให้อาเซียนไม่สามารถแสดงบทบาทนำ เช่น เป็นผู้เสนอ จัดการ ผลักดันประเด็นสำคัญได้อย่างอิสระ เนื่องจากถูกฝ่ายจีนใช้กลยุทธ์แบบทวิภาคี เข้ามาแทนที่สถาบันที่อาเซียนเป็นผู้นำ

3. ความเป็นแกนกลางที่อาเซียนเป็นผู้อำนวยความสะดวก ในประเด็นปัญหาทะเลจีนใต้ แม้ความเป็นแกนกลางของอาเซียนในประเด็นนี้จะไม่ได้รับผลกระทบมากนัก เนื่องจากเป็นประเด็นเฉพาะสมาชิกอาเซียน (บางประเทศ) กับจีน อย่างไรก็ตาม ปัญหาทะเลจีนใต้ ทำให้อาเซียนมีข้อจำกัดในความสามารถของการเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้เกิดความร่วมมือแบบพหุภาคี (multilateralism) ในภูมิภาค

4. ความเป็นแกนกลางที่อาเซียนเป็นจุดเชื่อมต่อ ในประเด็นนี้ไม่ได้รับผลกระทบมากนัก เนื่องจากอาเซียนและจีนมีกลไกในการเจรจาในรูปแบบอาเซียน +1 (ASEAN +1) หรือกลไกระหว่างอาเซียนกับประเทศหุ้นส่วนคู่เจรจาอยู่แล้ว

5. ความเป็นแกนกลางจากภายในที่เกิดจากความมีเอกภาพของอาเซียน กรณีปัญหาข้อพิพาททะเลจีนใต้ส่งผลต่อความเป็นแกนกลางในประเด็นนี้มากที่สุด เนื่องจากก่อให้เกิดความแตกแยกในชาติสมาชิกอาเซียน โดยส่งผลให้เกิดกลุ่มต่างๆ ภายในอาเซียน ได้แก่ กลุ่มที่สนับสนุนจีน เช่น กัมพูชา กลุ่มที่คัดค้านและต้องการประณามจีน ได้แก่ เวียดนาม และฟิลิปปินส์ และกลุ่มที่อยู่ตรงกลาง เช่น อินโดนีเซีย โดยรูปธรรมอันชัดเจนจากความแตกแยกภายในอาเซียนคือ การไม่สามารถออกแถลงการณ์ร่วมในการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน ครั้งที่ 45 ใน ค.ศ. 2012 ณ ประเทศกัมพูชา ซึ่งนับเป็นครั้งแรกนับตั้งแต่ก่อตั้งอาเซียน นอกจากนี้ ปัญหาความขัดแย้ง

ในทะเลจีนใต้ ยังส่งผลต่อเอกภาพของอาเซียนในการประชุมหลายครั้งในเวลาต่อมา เช่น การประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียนกับรัฐมนตรีกลาโหมประเทศคู่เจรจา (ADMM+) ครั้งที่ 3 ค.ศ. 2015 ที่มาเลเซีย ไม่สามารถออกแถลงการณ์ในเนื้อหาที่เกี่ยวกับการสร้างเกาะเทียมของจีนใต้ ตลอดจนการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนใน ค.ศ. 2016 ที่กรุงเวียงจันทน์ ประเทศลาว เกิดความแตกแยกระหว่างสมาชิกในการอภิปรายเกี่ยวกับคำตัดสินของศาลอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศในการที่จีนไม่มีสิทธิอ้างกรรมสิทธิ์ในทะเลจีนใต้ตามแผนที่เส้นประเก้าเส้น ซึ่งส่งผลคือไม่มีการตัดสินในการที่จะอภิปรายในประเด็นนี้

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการสร้างข้อถกเถียงกับงานวิจัยที่มีอยู่ก่อนหน้าที่สำคัญ 2 งาน คือ

1. งานของ Kai He (2007) ชื่อ “Institutionalizing Security: Institutional Realism and Multilateral Institutions in Southeast Asia” โดย He มีข้อเสนอว่า มีความพยายามในการสร้างสถาบันด้านความมั่นคงในเอเชีย-แปซิฟิก กล่าวคือ ความพยายามในการถ่วงดุลระหว่างอาเซียน จีน และสหรัฐฯ ผ่านสามสถาบัน คือ APEC, ARF และ APT โดยจีน ได้รับประโยชน์จากความพยายามในการปรับเปลี่ยนวิถีทางเศรษฐกิจโดยอาศัยกลไกตลาด (ทุนนิยม) จาก APEC และใช้สถาบันดังกล่าวเป็นเครื่องมือเพื่อไม่ให้ถูกโดดเดี่ยวจากชาติตะวันตกภายหลังเหตุการณ์เทียนอันเหมิน และได้ประโยชน์จาก ARF ในการป้องกันความร่วมมือแบบทวิภาคีระหว่างสหรัฐฯ กับชาติอื่นในเอเชีย-แปซิฟิก ตลอดจนได้รับผลประโยชน์จากการขยายตัวทางเศรษฐกิจในกรณีของ APT ในส่วนของอาเซียนได้รับประโยชน์จาก APEC เนื่องจากเป็นตลาดส่งออกภายนอกภูมิภาคที่มีสัดส่วนถึง 70% และใช้ ARF เป็นสถาบันที่ทำให้สหรัฐฯ ยังคงให้ความสำคัญต่อภูมิภาค นอกจากนี้ เป็นการสร้างการเรียนรู้แก่จีนให้รู้จักการ “ยับยั้งชั่งใจ” เช่น กรณีปัญหาทะเลจีนใต้ โดยมี APT เป็นสถาบันใหม่ที่ช่วยจัดการกับปัญหาทางเศรษฐกิจจากประสบการณ์ใน ค.ศ. 1997 ด้านสหรัฐฯ นอกจากใช้ APEC ในการขยายการค้าเสรีแล้ว ยังพยายามกำหนดประเด็นด้านการเมืองและความมั่นคงในสถาบันนี้ด้วย โดยงานวิจัยชิ้นนี้มีทั้งประเด็นที่ผู้วิจัยเห็นด้วยและเห็นต่างกับงานของ He

ในประเด็นที่เห็นด้วยคือ ความเป็นแกนกลางของอาเซียน มีเครื่องมือสำคัญคือ การใช้สถาบันที่ริเริ่มโดยอาเซียน เพื่อให้ประเทศที่เข้าร่วมมือหรือเป็นสมาชิกได้รับผลประโยชน์ พร้อมกับเป็นการถ่วงดุลไม่ให้มหาอำนาจใช้พื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตลอดจนภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกเป็น “สนาม” ทดสอบความเป็นมหาอำนาจ กล่าวคือ อาเซียนยังคงต้องการให้สหรัฐฯ มองเห็นความสำคัญของตนโดยเฉพาะในประเด็นด้านความมั่นคงในการถ่วงดุลไม่ให้จีนแสดงพฤติกรรมแข็งกร้าวไปมากกว่านี้ ในขณะที่อาเซียนได้รับผลประโยชน์จากจีนในความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับจีนไปด้วย โดยงานของผู้วิจัย เรียกการหลอมรวมแนวคิดทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (กระแสหลัก) ที่นำ

มาอธิบายยุทธศาสตร์ความเป็นแกนกลางของอาเซียนคล้ายกับของ Kai He ว่า “การถ่วงดุลเชิงสถาบัน” (Institutional Balancing) อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่า ความเป็นแกนกลางของอาเซียนสามารถเพิ่มเติมคำอธิบายได้จากทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เป็นทางเลือกอย่างทฤษฎีสรรสร้างนิยม (Constructivism) อันนำมาซึ่งความเห็นที่ไม่สอดคล้องกับงานของ Kai He (2007) ข้างต้น

ในประเด็นที่ผู้วิจัยไม่เห็นด้วยกับงานของ He นั้น พิจารณาจากสมมติฐานเชิงทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักที่มองผลประโยชน์เชิงวัตถุเป็นสำคัญ กล่าวคือ มองว่าความร่วมมือผ่านสถาบันของอาเซียนกับประเทศภายนอกในลักษณะที่เป็นการถ่วงดุลระหว่างกัน ด้วยนั้น มีพื้นฐานมาจากการที่ผลประโยชน์ของผู้สร้างสถาบันนั้นต้องมีอยู่อย่างแท้จริงและมีมากพอที่จะแบ่งปันให้แก่สมาชิกที่เข้าร่วม แต่กรณีของอาเซียนเองพบว่า เป็นกลุ่มประเทศที่ค่อนข้างมีผลประโยชน์ในเชิงรูปธรรมเช่นนี้ต่ำ (Ba, 2009; Caballero-Anthony; 2022, pp. 1-21) ดังนั้น การจะใช้ผลประโยชน์เชิงรูปธรรม เช่น ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นแรงจูงใจให้ประเทศภายนอกโดยเฉพาะมหาอำนาจเข้าร่วมและยินยอมให้อาเซียนเป็นผู้นำนั้นย่อมไม่สมเหตุผล นอกจากนี้ สถาบันที่อาเซียนเป็นผู้ริเริ่ม ยังได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าไม่สามารถแก้ไขหรือจัดการกับประเด็นปัญหาของสมาชิกได้อย่างแท้จริง ดังที่ อลิซ ดี. บา (Alice D. Ba, 2009) ได้เคยระบุไว้ในหนังสือของเธอที่ชื่อ (Re) Negotiating East and Southeast Asia ว่าสถาบันของอาเซียนมีลักษณะ “talk shop” กล่าวคือเป็นเวทีที่ใช้พูดคุยปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างสมาชิก แต่มาตรการหรือผลลัพธ์จากการประชุมนั้นๆ แทบจะแก้ไขปัญหาไม่ได้ ดังนั้น งานวิจัยชิ้นนี้จึงมีข้อเสนอเพิ่มเติมว่า แท้จริงแล้ว อาเซียนทราบข้อจำกัดเช่นนี้ดี ทว่าอาเซียนมีความเชื่อในบรรทัดฐาน (Norm) ของตนว่า ความพยายามในการใช้เวทีพูดคุยปรึกษาหารือ ใช้หลักความเห็นพ้องต้องกัน ไม่แทรกแซงกิจการภายในซึ่งกันและกัน หรือที่เรียกว่า “วิถีอาเซียน” (ASEAN Way) นั้นทำให้องค์กรของตนอยู่รอดปลอดภัยมาได้ถึงปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้ บรรดาสถาบันต่างๆ ที่อาเซียนริเริ่มขึ้นนั้นล้วนแล้วแต่มีกลไกที่ดำเนินการตามหลักการนี้ โดยที่อาเซียนมองว่าการใช้ปทัสถานเช่นนี้กับประเทศภายนอก จะทำให้ประเทศเหล่านั้นเรียนรู้และยอมรับปทัสถานของอาเซียนไปใช้ปฏิบัติ หรือที่ เจอเกน แฮค (Jürgen Haacke) เรียก พฤติกรรมของอาเซียนในการดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศภายนอกว่า “การทูตในเชิงความมั่นคงและวัฒนธรรม” (ASEAN's diplomatic and security culture) (Haacke, 2013)

ด้วยเหตุดังกล่าว การวิจัยครั้งนี้จึงเปรียบเสมือนการเติมเต็มและเชื่อมโยงในเชิงทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ใช้อธิบายยุทธศาสตร์ความเป็นแกนกลางของอาเซียนว่า มีลักษณะของแนวคิดสรรสร้างนิยมร่วมอยู่ด้วย กล่าวคือ อาเซียนใช้ปทัสถาน (Norm) อันเป็นอัตลักษณ์ (identity) ของตนเพื่อส่งผ่านความคิด (Idea) ไปยังประเทศภายนอก ทั้งนี้ เรียกการสังเคราะห์ทฤษฎีที่ใช้อธิบายความเป็นแกนกลางของอาเซียนว่า “การ

ถ่วงดุลเชิงสถาบันแบบอ่อน” (Soft Institutional Balancing)

2. งานของ Cheng-Chwee Kuik (2008, pp. 159-185) ชื่อ The essence of hedging: Malaysia and Singapore's response to a rising China ระบุว่า “การประกันความเสี่ยงเป็นยุทธศาสตร์ที่ใช้งานที่ดีที่สุดในสถานการณ์ที่เลวร้ายที่สุด” การประกันความเสี่ยงจะอยู่ตำแหน่งกึ่งกลางระหว่างการถ่วงดุลอำนาจ และการเข้าร่วมกับมหาอำนาจ โดยสามารถแบ่งการประกันความเสี่ยงเป็น 2 ลักษณะคือ 1) การลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น ได้แก่ การถ่วงดุลทางอ้อม เช่น การเข้าร่วมเป็นพันธมิตรทางทหารแบบไม่เฉพาะเจาะจง การเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจอย่างอิสระและหลากหลาย 2) การเพิ่มโอกาสในการได้รับประโยชน์กลับคืน เช่น การร่วมมือกับมหาอำนาจทั้งแบบทวิภาคีและพหุภาคี การเลือกใช้นโยบายต่างประเทศเฉพาะด้านที่ได้ประโยชน์ ไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกันเสมอไป ซึ่งทำให้บางครั้งมีความย้อนแย้งกันเอง

บทสรุปอันกลายเป็นข้อเสนอสำคัญของงานวิจัยนี้ คือ ความเป็นแกนกลางของอาเซียนนั้นมีข้อจำกัดและได้รับการท้าทายจากสภาวการณ์ระหว่างประเทศในปัจจุบันคือ การแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Competition) ระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน ซึ่งอาเซียนมีความสำคัญต่อทั้งสองมหาอำนาจทั้งในเชิงภูมิรัฐศาสตร์ ด้วยทำเลที่ตั้งนั้นอยู่ใกล้ชิดกับจีนและเป็นพื้นที่สำคัญในนโยบาย BRI ในขณะที่เป็นจุดศูนย์กลางของยุทธศาสตร์ที่สหรัฐฯ นำมาแข่งขันกับจีน คือ ยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิกด้วยในด้านภูมิเศรษฐศาสตร์ อาเซียนและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กลายเป็นจุดสนใจสำคัญเนื่องจากมีประชากรถึง 650 ล้านคน อันจะกลายเป็นแรงงานและแหล่ง การค้าสำคัญ อย่างไรก็ตาม ความเป็นแกนกลางของอาเซียนนั้น จะเกิดขึ้นได้ก็เนื่องมาจากความมีเอกภาพภายในระหว่างชาติสมาชิกและการสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพต่อการจัดการกับประเด็นปัญหาต่างๆ ทว่าข้อสรุปจากงานวิจัยนี้พบว่า เมื่ออาเซียนต้องเผชิญหน้ากับการจัดการปัญหาที่มีประเทศภายนอกโดยเฉพาะมหาอำนาจ ดังเช่น จีน และสหรัฐฯ เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกลับทำงานเกิดการแตกแยกภายในกลุ่มและการไร้ประสิทธิภาพของกลไกที่ริเริ่มโดยอาเซียน ดังเช่น การขาดเอกภาพในการจัดการกับปัญหาข้อขัดแย้งทะเลจีนใต้ และการความไร้ทิศทางของโครงการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานในแผนแม่บทว่าด้วยความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน (MPAC) อีกทั้งความไร้ประสิทธิภาพของสถาบันการเงินของอาเซียนในโครงการความเชื่อมโยงระหว่างกันของอาเซียน ผลที่ตามคือการที่ประเทศสมาชิกอาเซียนแต่ละประเทศต่างมีนโยบายต่อชาติมหาอำนาจที่แตกต่างกันออกไป มีความไม่ชัดเจน ไม่เลือกข้าง และมุ่งให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศตนมากที่สุด หรือที่เรียกว่า “การประกันความเสี่ยง” (Hedging) โดยงานวิจัยนี้เห็นด้วยที่ว่าในเชิงพฤติกรรมอาเซียนใช้นโยบายประกันความเสี่ยง เข้ามาแทนที่ยุทธศาสตร์ความเป็นแกนกลางของอาเซียน

จากลักษณะของแนวคิดประกันความเสี่ยงจะพบว่า การเลือกใช้นโยบายต่างประเทศของ

อาเซียนในสภาวการณ์ที่มีความไม่แน่นอนสูง อันเกิดจากการแข่งขันระหว่างสหรัฐฯ กับจีน คือ การเลือกที่จะใช้ประกันความเสี่ยง ดังเช่น กรณีความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน (ASEAN Connectivity) ที่ประเทศสมาชิกอาเซียน ต่างใช้ยุทธวิธีประกันความเสี่ยงในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น อินโดนีเซีย เลือกที่จะใช้เงินทุนจากทั้งจีนและญี่ปุ่นในโครงการก่อสร้างทางรถไฟความเร็วสูง เพื่อให้ได้ผลประโยชน์สูงสุดกลับคืน ในขณะที่แผนแม่บทว่าด้วยความเชื่อมโยงในอาเซียนนั้น หากชาติสมาชิกอาเซียนพบว่าเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ก็จะกลับไปเลือกใช้แผนการดังกล่าว ในขณะที่มหาอำนาจอย่างจีนเป็นผู้ให้การสนับสนุนรายใหญ่โดยเฉพาะในเรื่องเงินลงทุน หรืออย่างเช่นในกรณียุทธศาสตร์อินโดแปซิฟิก และ Quad ของสหรัฐฯ เปิดโอกาสให้เวียดนาม ใช้นโยบายร่วมมือกับสหรัฐฯ เพื่อผลประโยชน์ด้านความมั่นคงในทะเลจีนใต้ เนื่องจากเป็นประเทศที่มีข้อพิพาทกับจีน เป็นต้น

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ท่ามกลางการแข่งขันและความขัดแย้งระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน ทำให้เกิดสถานการณ์ที่มีความไม่แน่นอนสูง ดังนั้น ความยืดหยุ่นในกลไกภายในของอาเซียนควรจะต้องได้รับการปรับเปลี่ยนให้มากขึ้น เช่น หลักการตัดสินใจโดยใช้ความเห็นพ้องต้องกัน (Consensus) ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการตัดสินใจแก้ปัญหา เนื่องจากทำให้เกิดการประวิงเวลา พิจารณาจากการพัฒนาและรับรองประมวลการปฏิบัติในทะเลจีนใต้ (Code of Conduct in the South China Sea) หรือ CoC ที่ยืดเยื้อมานับสิบปี หากอาเซียนพัฒนากลไกที่ใช้กับความร่วมมือทางเศรษฐกิจ เช่น ASEAN Minus X คือให้ชาติสมาชิกที่มีความพร้อมตกลงกันเฉพาะประเด็นที่สามารถตกลงกันได้ โดยไม่ต้องมีผลผูกพันกับสมาชิกอื่นๆ

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยครั้งนี้การกำหนดขอบเขตการศึกษาถึง ค.ศ. 2023 ทำให้ไม่สามารถครอบคลุมประเด็นผลกระทบของความเป็นแกนกลางของอาเซียนท่ามกลางการแข่งขันระหว่างมหาอำนาจในทุกมิติ เช่น ประเด็นนโยบายอินโด-แปซิฟิก ที่ขณะนี้ยังมีความคลุมเครือในนโยบายด้านเศรษฐกิจผ่านกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจอินโด-แปซิฟิก (Indo-Pacific Economic Framework - IPEF) ดังนั้น ควรมีการศึกษาต่อไปว่า IPEF จะส่งผลต่อความเป็นแกนกลางของอาเซียนอย่างไร

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ความเป็นแกนกลางของอาเซียน (ASEAN Centrality) ทำให้อาเซียนมีลักษณะถ่วงดุลกับประเทศภายนอกท่ามกลางสภาวะอนาธิปไตยระหว่างประเทศโดยการรวมกลุ่มหรือสร้างพันธมิตรอันเป็นเครื่องมือเชิงนโยบายตามทฤษฎีสัจนิยมใหม่ (Neorealism) ผ่านสถาบันที่ตนเองเป็นผู้ริเริ่มและเป็นผู้นำ อันสะท้อนให้เห็นถึงการได้รับผลประโยชน์ร่วมกันตามทฤษฎีสถาบันนิยมแนวเสรีนิยมใหม่ (Neo-liberal Institutionalism) และวิธีปฏิบัติหรือกลไกของสถาบันนั้น ได้นำปทัสถาน

ที่อาเซียนถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่ครั้งสงครามเย็นคือ วิถีอาเซียน (ASEAN Way) อันสะท้อนให้เห็นการใช้อัตลักษณ์และปทัสถานตามทฤษฎีสรรสร้างนิยม (Constructivism) ทั้งนี้ จากพฤติกรรมของอาเซียนข้างต้น ผู้วิจัยจึงสร้างกรอบแนวคิดจากสังเคราะห์ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสามเข้าด้วยกัน โดยใช้ชื่อว่า “การถ่วงดุลเชิงสถาบันแบบอ่อน” (Soft Institutional Balancing)

อย่างไรก็ตาม วรรณกรรมจำนวนหนึ่งชี้ให้เห็นว่าความเป็นแกนกลางของอาเซียนนั้นได้รับการท้าทายเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะท่ามกลางการแข่งขันระหว่างสหรัฐฯ กับจีน ที่พยายามใช้อาเซียนเป็นพันธมิตรของฝ่ายตน จึงมีแนมโน้มที่ว่าความเป็นแกนกลางของอาเซียนอาจมีข้อจำกัดจากผลกระทบของการแข่งขันระหว่างสองมหาอำนาจ คือ เอกภาพในกลุ่มสมาชิกอาเซียนถูกทำลายเนื่องจาก แต่ละประเทศต่างมีนโยบายต่อมหาอำนาจที่แตกต่างกัน และสถาบันที่อาเซียนเป็นผู้ริเริ่มและแสดงว่าตนเป็นผู้นำ ไม่สามารถนำไปสู่การจัดการกับประเด็นปัญหากับประเทศภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังภาพที่ 1

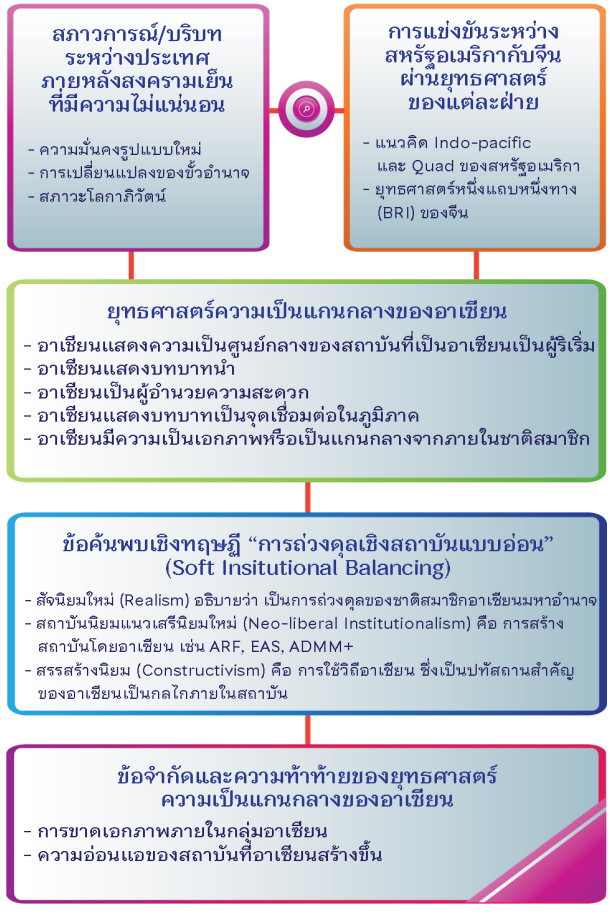

ภาพที่ 1 ผลกระทบจากการแข่งขันระหว่างสหรัฐฯ กับจีนต่อความเป็นแกนกลางของอาเซียน

เอกสารอ้างอิง

Ba, A. D. (2009). *(Re) Negotiating East and Southeast Asia: Region, Regionalism, and the Association of Southeast Asian Nations*. Stanford, California: Stanford University Press.

Caballero-Anthony, M. (2022). The ASEAN way and the changing security environment: navigating challenges to informality and centrality. *International Politics*, 1-21.

Cheng-Chwee, K. (2008). The essence of hedging: Malaysia and Singapore's response to a rising China. *Contemporary Southeast Asia: A Journal of International and Strategic Affairs*, 30(2), 159-185.

De Castro, R. C. (2018). 21st Century US Policy on an Emergent China: From Strategic Constrainment to Strategic Competition in the Indo-Pacific Region. *International Journal of China Studies*, 9(3), 259-283.

Haacke, J. (2013). *ASEAN's diplomatic and security culture: origins, development and prospects*. London: Routledge.

He, K. (2007). *Institutionalizing security: Institutional realism and multilateral institutions in Southeast Asia.* (Doctoral dissertation). United States: Arizona State University.

Pitsuwan, S. (2009). *Building an ASEAN Economic Community in the heart of East Asia. keynote speech delivered at the East Asia Beyond the Global Economic Crisis international symposium. Tokyo, December*. Retrieved from https://www.ide.go.jp/library/Japanese/Event/Sympo/pdf/2009/surin_en.pdf

Rudd, K. (2020). *The coming post-COVID anarchy*. Retrieved from https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2020-05-06/coming-post-covid-anarchy

Saha, P. (2018). The Quad in the Indo-Pacific: Why ASEAN Remains Cautious. *ORF Issue Brief*, 229, 1-12.

Tan, S. S., & Kemburi, K. (2014). Introduction to the Special Issue-China-US Relations and Regional Order in the Era of Rebalancing: Asia-Pacific Perspectives. *Issues and Studies*, 50(3), 1-17.

Tay, S., & Tan, C. (2015). *ASEAN centrality in the regional architecture. Policy Brief*. Retrieved from http://www.siiaonline.org/wp-content/uploads/2016/10/2015-05-Policy-Brief-ASEAN-Centrality-in-the-Regional-Architecture.pdf

Wen, Z., & Runlinb, Z. (2023). Expressions and Challenges of ASEAN's "Centrality" in the Context of China-US Strategic Competition. *The Frontiers of Society Science and Technology*, 5(11), 94-99.

Yao, Y. (2021). The new cold war: America's new approach to Sino-American relations. *China International Strategy Review*, 3(1), 20-33.

Yoshimatsu, H. (2023). ASEAN and great power rivalry in regionalism: From East Asia to the Indo-Pacific. *Journal of Current Southeast Asian Affairs*, 42(1), 25-44.

Zha, W. (2023). Southeast Asia amid Sino-US Competition: Power Shift and Regional Order Transition. *The Chinese Journal of International Politics*, 16(2), 241-261.

การพึ่งพาตนเองในโครงการ ความร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจน ลาว-จีน บ้านซ้อ อำเภอสังข์ทอง นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว*

Self-Reliance in Laos and China Innovate Poverty Reduction Cooperation Project in Xor, Village Sangthong District, Vientiane Capital, Lao PDR

Malavanh Chanthavongsin, เฉลิมชัย ปัญญาดี, สมคิด แก้วทิพย์, สุริยจรัส เตชะตันมีนสกุล และจริยา โกเมนต์
Malavanh Chathavongsin, Chalermchai Panyadee, Somkid Kaewtip, Suriyajaras Techatunminasakul and Jariya Koment
วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
School of Administrative Studies, Maejo University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: mju6405501003@mju.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการพึ่งพาตนเองในโครงการ ความร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจน ลาว-จีน และ 2) ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการพึ่งพาตนเองในโครงการ ร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามกับครัวเรือนจำนวน 203 ครัวเรือน วิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนเพื่อคัดตัวแปร

ผลการวิจัยพบว่า

1. ครัวเรือนมีการพึ่งพาตนเองในโครงการ ความร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจน ลาว-จีน ในด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.01, S.D. = 0.45) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.86, S.D. = 0.46) ด้านสังคม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.63, S.D. = 0.47)

2. ปัจจัยสำคัญที่สัมพันธ์กับการพึ่งพาตนเองในโครงการ ความร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจน ลาว-จีน ได้แก่ ปัจจัยการพึ่งพาตนเองโดยรวม ได้แก่ พื้นที่การผลิต การออมของครัวเรือน การรับรู้แนวทาง

*ได้รับบทความ: 11 กรกฎาคม 2567; แก้ไขบทความ: 22 ธันวาคม 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 24 ธันวาคม 2567
Received: July 11, 2024; Revised: December 22, 2024; Accepted: December 24, 2024

การแก้ไขปัญหา ปัจจัยการพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การรับรู้แนวทางการแก้ไขปัญหา การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมในชุมชน การออมของครัวเรือน ปัจจัยการพึ่งพาตนเองด้านสังคม ได้แก่ การออมของครัวเรือน พื้นที่การผลิต การได้รับความช่วยเหลือจากนโยบายการพัฒนา การมีส่วนร่วมในนโยบายการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม จำนวนแรงงานในวัยทำงาน ปัจจัยการพึ่งพาตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ จำนวนพื้นที่ทำการผลิต

คำสำคัญ: การพึ่งพาตนเอง; โครงการร่วมมือ; การแก้ไขปัญหาความยากจน

Abstract

The purposes of this research were 1) Self-Reliance in Laos and China Innovate Poverty Reduction Cooperation Project; 2) Factors relationships to the self-reliance. Also, a set of questionnaires was used for data collection administered with 203 households. Obtained data were analyzed by using descriptive statistics and step by step analysis.

The results revealed that:

1. The Self-Reliance in Laos and China Innovate Poverty Reduction Cooperation Project. For the self-reliance, most of the respondents could be self-reliant in terms of economy most. As the respondents had a high level ($\bar{X}$ = 4.01, S.D. = 0.45). This was followed by natural resources/environment and social self-reliance, the respondents had a high level ($\bar{X}$ = 3.86, S.D. = 0.46). And, the last was followed by social self-reliance, the respondents had a high level ($\bar{X}$ = 3.63, S.D. = 0.47).

2. The most factors relationships to economic self-reliance, there were perception of problems solving guidelines, participation in the development policies and saving. Also, savings, household production area, perception of problems solving guidelines, participation in the development policies, participation in social activities and number of household workforce were relationships factors with the social self-reliance. And, the household production area was relationships factors to the natural resources/ environment self-reliance.

Keywords: Self-reliance; Cooperation Project; Innovate Poverty Reduction

1. บทนำ

การพึ่งพาตนเอง เป็นสิ่งที่ทำให้คนหรือชุมชนมีความเข้มแข็งที่จะสามารถกำหนดอนาคตของตนเองหรือชุมชนได้ โดยชุมชนจะเป็นผู้วินิจฉัยปัญหาและความต้องการของตนเอง (Puangngam, 2007) การส่งเสริมการพึ่งพาตนเองต้องเริ่มจากครัวเรือน เพราะครัวเรือนเป็นหัวหน่วยที่สำคัญของสังคม คุณค่าของครัวเรือนนั้นไม่ได้อยู่ที่เงินทองหรือความร่ำรวย หากแต่อยู่ที่สามารถทำให้สมาชิกในครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีความเข้มแข็ง มีสิ่งแวดล้อมที่ดี มีรายได้และทรัพย์สินเพียงพอสำหรับรายจ่ายที่จำเป็นในการดำรงชีวิต มีเงินออมสามารถนำมาใช้จ่ายในยามฉุกเฉินหรือจำเป็น ปราศจากหนี้สินหรือในกรณีที่มีหนี้ก็มีความสามารถในการปลดหนี้ มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง สามารถทำหน้าที่ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ที่สำคัญสมาชิกในครอบครัวทำหน้าที่ได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์และมีโอกาสเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง ตลอดจนสร้างการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในชุมชนและสังคม (Natsupha, 2001)

โครงการพัฒนาในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ไม่ว่าจะเป็นโครงการของรัฐบาลเองหรือโครงการ ความร่วมมือช่วยเหลือจากต่างประเทศ ส่วนมากเน้นในการแก้ไขความยากจน สร้างให้ประชาชนสามารคพึ่งพาตนเอง และช่วยเหลือตนเอง โครงการ ร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจน ลาว-จีน เป็นโครงการ ที่รัฐบาลสาธารณรัฐจีนให้การช่วยเหลือสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นโครงการที่อยู่ภายใต้โครงการทดลองความร่วมมือในการบรรเทาความยากจนเอเชียตะวันออก ภายใต้ทุนช่วยเหลือ 33,330,000 หยวนหรือประมาณ 4 หมื่นล้านกีบ เพื่อการก่อสร้างพื้นฐานโครงร่าง สิ่งอำนวยความสะดวกและปรับปรุงชีวิตการเป็นอยู่ของประชาชนภายในบ้าน และปรับปรุงชีวิตการเป็นอยู่ของประชาชนลาว โดยมีเป้าหมายเพื่อการแก้ไขความยากจนและทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเอง และ ช่วยเหลือตนเองได้ โครงการได้ถูกนำไปทดลองในสามหมู่บ้าน คือ บ้านซ้อ อำเภอสังข์ทอง บ้านท่าดอกคำ อำเภอไชยทานี นครหลวงเวียงจันทน์ และบ้านเซียงล้อม นครหลวงพระบาง จังหวัดหลวงพระบาง โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 7 ธันวาคม 2559 จนถึงปัจจุบันตลอดการดำเนินโครงการที่ผ่านมา มีการสำรวจและประเมินการดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรม แต่ยังไม่มีการประเมินประสิทธิผลในการดำเนินโครงการ โดยเฉพาะผลของโครงการต่อการพึ่งพาตนเอง เพื่อลดความยากจนแก่คนในพื้นที่ (Ministry of Agriculture and Forestry, 2021)

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษา การพึ่งพาตนเองในโครงการความร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจน ลาว-จีน: กรณีศึกษาบ้านซ้อ อำเภอสังข์ทอง นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อให้ทราบถึงการพึ่งพาตนเองทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของครัวเรือน และปัจจัยที่สัมพันธ์กับการพึ่งพาตนเองของครัวเรือน โดยมุ่งหวังว่าผลการวิจัยในครั้งนี้นำไปสู่ความยั่งยืนด้านคุณภาพชีวิตเป็นแนวทางการการพึ่งพาตนเองของครัวเรือนใน สปป ลาวต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพึ่งพาตนเองในโครงการความร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจน ลาว-จีน: กรณีศึกษาบ้านซ้อ อำเภอสังข์ทอง นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการพึ่งพาตนเองในโครงการ ความร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจน ลาว-จีน: กรณีศึกษาบ้านซ้อ อำเภอสังข์ทอง นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการนำแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อสอบถามครัวเรือนในประเด็นเดียวกับการพึ่งพาตนเองของครัวเรือน และปัจจัยที่สัมพันธ์กับการพึ่งพาตนเองของครัวเรือน มีประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ จำนวนครัวเรือนในบ้านซ้อ 415 ครัวเรือน ซึ่งใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1967) ในการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยการกกำหนดค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ที่ความคลาดเคลื่อน 0.5 เนื่องจากว่าทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน (Finite population) จาการสุ่มกลุ่มตัวอย่างได้ทั้งหมด 203 ครัวเรือน โดยเลือกเอาตัวแทนครัวเรือน เพื่อเป็นตัวแทนในการตอบแบบสอบถาม ครัวเรือน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษาครัวเรือน อาชีพ ชนเผ่า ศาสนา ที่มาของครัวเรือน เป็นแบบเลือกตอบ ส่วนที่ 2 ข้อมูลการพึ่งพาตนเองของครัวเรือน เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ส่วนที่ 3 ข้อมูล ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการพึ่งพาตนเองของครัวเรือน เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า และแบบเปิดให้ตอบ (Ratio scale) และเลือกคำตอบ (multiple choice) โดยแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคอร์ท ที่มีการแปลความหมายค่าคะแนนเฉลี่ย ความคิดเห็น คือ 4.21-5.00 (มากที่สุด) 3.41-4.20 (มาก) 2.61-3.40 (ปานกลาง) 1.81-2.60 (น้อย) และ 1.00-1.80 (น้อยที่สุด)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปสอบถามตัวแทนของครัวเรือน จำนวน 203 คน เพื่อสอบถามข้อมูล การพึ่งพาตนเองในโครงการ ความร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจน ลาว-จีน และปัจจัยที่สัมพันธ์กับการพึ่งพาตนเองในโครงการ ซึ่งดำเนินงาน 3 ขั้นตอน คือ 1) ทำเรื่องจากคณะวิทยาศาสตร์สังคมไปเสนอต่ออำนาจการปกครองบ้านซ้อ อำเภอสังข์ทอง เพื่อขอลงเก็บรวบรวมข้อมูล 2) นัดหมายวันเวลาในการลงสอบถามแต่ละครัวเรือน และ 3) ตรวจสอบความละเอียดและความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการสอบถามแต่ละครัวเรือน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามใช้สถิติเชิงพรรณนา เพื่อหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ 2) ข้อมูลการพึ่งพาตนเองของครัวเรือน ใช้การวิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3) ข้อมูล ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการพึ่งพา

ตนเองของครัวเรือน ทำการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การพึ่งพาตนเองในโครงการ ความร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจน ลาว-จีน บ้านซ้อ อำเภอสังข์ทอง นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การพึ่งพาตนเองในโครงการความร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจน ลาว-จีน พบว่า ครัวเรือนมีการพึ่งพาตนเอง อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงตามค่าเฉลี่ย คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การพึ่งพาตนเองในโครงการ

การพึ่งพาตนเองในโครงการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านเศรษฐกิจ	4.01	0.44	มาก
2. ด้านสังคม	3.86	0.46	มาก
3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.63	0.47	มาก
รวม	**3.83**	**0.45**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า การพึ่งพาตนเองของครัวเรือนในด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามค่าเฉลี่ย คือ หลังจากที่มีโครงการความร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจน ลาว-จีน ได้ทำให้ครัวเรือนมีช่องทางในการทำมาหากินค้าขายและบริการมาก รองลงมาคือการค้าขายและบริการภายในและภายนอกหมู่บ้านมีความคล่องตัวและขยายตัว ต่อมามีรายได้พอเพียงเพื่อใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน มีความมั่นคงกว่าเดิมและมีรายได้ทำให้มีอาชีพที่มั่นคงกว่าเดิม และสุดท้ายได้ทำให้มีเงินเก็บออมมากขึ้นและภาระหนี้สินลดลงกว่าเดิม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การพึ่งพาตนเองของครัวเรือนด้านเศรษฐกิจ

การพึ่งพาตนเองของครัวเรือนด้านเศรษฐกิจ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความคิดเห็น
1. มีช่องทางในการทำมาหากิน ค้าขายและบริการมากขึ้นกว่าเดิม	4.23	0.57	มาก

การพึ่งพาตนเองของครัวเรือนด้านเศรษฐกิจ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความคิดเห็น
2. การค้าขายและบริการภายในและภายนอกหมู่บ้านมีความคล่องตัวและขยายตัว	4.05	0.40	มาก
3. มีรายได้พอเพียงเพื่อใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน	4.01	0.48	มาก
4. มีความมั่นคงกว่าเดิมและมีรายได้มากขึ้น	3.99	0.47	มาก
5. เกิดความมั่นคงในอาชีพ	3.96	0.38	มาก
6. ฐานะทางเศรษฐกิจครัวเรือนดีขึ้น	3.95	0.39	มาก
รวม	**4.01**	**0.44**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า การพึ่งพาตนเองของครัวเรือนด้านสังคม อยู่ในระดับมาก และปานกลาง ซึ่งมีรายละเอียดจำแนกตามระดับความคิดเห็นดังนี้ 1) ระดับความคิดเห็นด้วยมาก โดยมีค่าเฉลี่ย คือ ทำให้สมาชิกในครัวเรือนมีความเสียสละและได้สร้างประโยชน์เพื่อส่วนร่วม รองลงมาทำให้ เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาครัวเรือนและชุมชน ต่อเห็นได้ว่า สามารถเข้าถึงการศึกษาต่อมาทำให้สามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพได้มากขึ้น ทำให้มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบระหว่างสมาชิกในครัวเรือน ตามลำดับ และ 2) ระดับความคิดเห็นปานกลาง โดยเรียงตามค่าเฉลี่ย คือ สมาชิกในครัวเรือนมีความรับผิดชอบในตนเองมากขึ้น รองลงมาทำให้ครัวเรือนได้ ครัวเรือนและสังคมมีความสุขมากขึ้นและทำให้สมาชิกในครัวเรือนมีการช่วยเหลือและให้คำปรึกษาซึ่งกันภายในครัวเรือนและภายนอก ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การพึ่งพาตนเองของครัวเรือนด้านสังคม

การพึ่งพาตนเองของครัวเรือนด้านสังคม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความคิดเห็น
1. เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาครัวเรือนและชุมชน	3.80	0.52	มาก
2. สามารถเข้าถึงการศึกษา	3.77	0.51	มาก
3. สามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพได้มากขึ้น	3.68	0.48	มาก
4. มีความเสียสละและได้สร้างประโยชน์เพื่อส่วนร่วม	3.90	0.33	มาก

การพึ่งพาตนเองของครัวเรือนด้านสังคม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความคิดเห็น
5. เกิดการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบระหว่างสมาชิกในครัวเรือน	3.58	0.50	มาก
6. มีความรับผิดชอบในตนเองมากขึ้น	3.46	0.49	กลาง
7. ครัวเรือนและสังคมมีความสุขมากขึ้น	3.44	0.49	กลาง
8. เกิดมีการช่วยเหลือและปรึกษาซึ่งกันภายในครัวเรือนและภายนอก	3.44	0.49	กลาง
รวม	**3.63**	**0.47**	**มาก**

จากตารางที่ 3 พบว่า การพึ่งพาตนเองของครัวเรือนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามค่าเฉลี่ย คือ ครัวเรือนเห็นความสำคัญทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รองลงมามีการปลูกจิตสำนึกให้สมาชิกภายในครัวเรือนมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต่อมาครัวเรือนมีพื้นที่ทำการผลิตที่มีความอุดมสมบูรณ์และเพียงพอในการดำเนินกิจกรรมทางการผลิต รองลงมาทำมีความรู้ในการนำใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและสุดท้ายได้ทำให้ครัวเรือนมีการนำใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็คือพื้นที่ทำการผลิตของตนเองในการทำการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์เพื่อขายเป็นสินค้า ตามลำดับ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การพึ่งพาตนเองของครัวเรือนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การพึ่งพาตนเองของครัวเรือนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความคิดเห็น
1. เห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.96	0.56	มาก
2. มีการปลูกจิตสำนึกให้สมาชิกภายในครัวเรือนมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.95	0.38	มาก
3. มีพื้นที่ทำการผลิตที่มีความอุดมสมบูรณ์และเพียงพอในการดำเนินกิจกรรมทางการผลิต	3.93	0.48	มาก
4. มีความรู้ในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.93	0.35	มาก

การพึ่งพาตนเองของครัวเรือนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความคิดเห็น
5. มีการใช้พื้นที่ทำการผลิตของตนเองในการทำการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์เพื่อขายเป็นสินค้า	3.54	0.57	มาก
รวม	**3.86**	**0.46**	**มาก**

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการพึ่งพาตนเองในโครงการ ความร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจน ลาว-จีนโดยครอบคุมตั้งแต่การรับรู้แนวทางการแก้ไขปัญหาของครัวเรือน การมีส่วนร่วมในนโยบายการพัฒนา และการได้รับความช่วยเหลือจากนโยบายการพัฒนา คุณลักษณะครัวเรือน จำนวนแรงงานในครัวเรือน การประกอบอาชีพของสมาชิกในครัวเรือน รายได้เฉลี่ยครัวเรือน/ต่อเดือน รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน/ต่อเดือน การออมของครัวเรือน/ต่อเดือน ภาระหนี้สินของครัวเรือน การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล 2 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่นำมาศึกษา โดยวิเคราะห์สัมประสิทธิสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) เพื่อศึกษาว่าตัวแปรอิสระที่นำมาศึกษาเป็นอิสระต่อกันหรือไม่ หากตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเองสูงหรือไม่เป็นอิสระต่อกันทำให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์ร่วมเชิงพหุในตัวแปรอิสระ และตรวจสอบการเกิดปัญหาการมีอัตราสหสัมพันธ์ ค่าความคลาดเคลื่อนแต่ละค่าจะต้องเป็นอิสระต่อกันเพื่อให้เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์การถดถอย ถ้าทดสอบแล้วค่า correlation ระหว่างตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันไม่เกิน 0.80 ถือว่าผ่านข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์การถดถอย จึงดำเนินการในขั้นตอนต่อไปและขั้นที่ 2 เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ โดยใช้วิธีการ Stepwise สำหรับปัจจัยที่นำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์รายคู่ พบว่า ตัวแปรอิสระบางคู่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.01, 0.05$)

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงขนาดความสัมพันธ์ พบว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์เชิงบวกและเชิงลบ แต่เมื่อพิจารณาตัวแปรที่พยากรณ์ พบว่า ไม่มีตัวแปรอิสระคู่ใด ที่มีความสัมพันธ์มากกว่า 0.80 ซึ่งถือว่าผ่านข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์การถดถอย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำเอาตัวแปรอิสระทั้งหมด 9 ตัวไปทำการการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบที่คาดว่า มีความสัมพันธ์กับการพึ่งพาตนเองในโครงการ ความร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจน ลาว-จีน ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์รายคู่ระหว่างตัวแปรอิสระ

	การรับรู้	การมีส่วนร่วม	ความช่วยเหลือ	พื้นที่การผลิต	แรงงาน	อาชีพ	รายได้	การออม	กิจกรรม
การรับรู้	1								
การมีส่วนร่วม	.681**	1							
ความช่วยเหลือ	402**	.489**	1						
พื้นที่การผลิต	.044	.095	.097	1					
แรงงาน	.197**	.148*	.085	.129	1				
อาชีพ	-.156*	-.026	.044	-.030	-.187**	1			
รายได้	-.057	-.005	.152*	.255**	.139*	.298**	1		
การออม	.069	.062	.046	-.016	.235**	.210**	.541**	1	
กิจกรรม	-.171*	-.061	.056	.062	-.151*	.460**	.200**	.198**	1

หมายเหตุ *Sig < 0.05, **Sig < 0.01

ตารางที่ 6 แสดงผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์พหุคูณกำลังสองของค่าสหสัมพันธ์ที่ปรับแก้ และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน เพื่อค้นหาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการพึ่งพาตนเองของครัวเรือนในด้านเศรษฐกิจ

ตัวแปร	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
X1 การรับรู้แนวทางการแก้ไขปัญหาของครัวเรือน	.199	.051	.260	3.913	.000
X2 การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมในชุมชน	.126	.045	.184	2.781	.006
X3 การออมของครัวเรือน	-.025	.009	-.180	-2.716	.007
R = .363 R^2 = .132 F = 10.074	SE_{est} = .230		R^2_{adj} = .119 Sig. = .000		

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 6 พบว่า ในการสร้างสมการพยากรณ์ ผู้วิจัยเลือกโมเดล 3 มาใช้ในการค้นหาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการพึ่งพาตนเองของครัวเรือนในด้านเศรษฐกิจ พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุดที่ส่งผลต่อการพึ่งพาตนเองของครัวเรือนในด้านเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จำนวน 3 ตัว คือ การรับรู้แนวทางการแก้ไขปัญหาของครัวเรือน (X1) การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมในชุมชน (X2) ซึ่งส่งผลทางบวก และการออมของครัวเรือน (X3) ซึ่งส่งผลทางลบ โดยสร้างเป็นสมการพยากรณ์รูปแบบคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน

สมการพยากรณ์ ในรูปแบบคะแนนดิบ

$\hat{Y}$ = .199 (X1) + .126 (X2) - .025 (X3)

สมการพยากรณ์ ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$\hat{Z}$ = .260 (Z1) + .184 (Z2) - .180 (Z3)

ตารางที่ 7 แสดงผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์พหุคูณกำลังสองของค่าสหสัมพันธ์ที่ปรับแก้ และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน เพื่อค้นหาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการพึ่งพาตนเองของครัวเรือนในด้านสังคม

ตัวแปร	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
X1 การออมของครัวเรือน	.091	.010	.525	9.444	.000
X2 พื้นที่การผลิต	.041	.008	.277	5.083	.000
X3 การได้รับความช่วยเหลือจากนโยบายการพัฒนา	.286	.067	.269	4.297	.000
X4 การมีส่วนร่วมในนโยบาย	-.140	.054	-.159	-2.581	.011
X5 การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม	-.104	.046	-.121	-2.255	.025
X6 จำนวนแรงงานในวัยทำงาน	-.036	.016	-.124	-2.236	.026
R = .654 R^2 = ..428 F = 25.906	SE_{est} = .237		R^2_{adj} = .414 Sig. = .000		

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 7 พบว่า ในการสร้างสมการพยากรณ์ ผู้วิจัยเลือกโมเดล 6 มาใช้ในการค้นหาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการพึ่งพาตนเองของครัวเรือนในด้านสังคม ซึ่งพบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุดที่ส่งผลต่อการพึ่งพาตนเองของครัวเรือนในด้านสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 จำนวน 6 ตัว คือ การออมของครัวเรือน (X1) พื้นที่การผลิต (X2) และการได้รับความช่วยเหลือจากนโยบายการพัฒนา (X3) ซึ่งส่งผลทางบวก และ การมีส่วนร่วมในนโยบาย (X4) การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม (X5) และจำนวนแรงงานในวัยทำงาน (X6) ซึ่งส่งผลทางบวกซึ่งส่งผลทางลบโดยสร้างเป็นสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

สมการพยากรณ์ ในรูปแบบคะแนนดิบ

$\hat{Y}$ = .525 (X1) + .277 (X2) + .269 (X3) - .159 (X4) - .121 (X5) - .124 (X6)

สมการพยากรณ์ ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$\hat{Z}$ = .091 (Z1) + .041 (Z2) + .286 (Z3) - .140 (Z4) - .104 (Z5) - .036 (Z6)

ตารางที่ 8 แสดงผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์พหุคูณกำลังสองของค่าสหสัมพันธ์ที่ปรับแก้ และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน เพื่อค้นหาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการพึ่งพาตนเองของครัวเรือนในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตัวแปร	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
X1 จำนวนพื้นที่ทำการผลิต	.030	.012	.172	2.475	.014
R = .172 R^2 = ..141 F = 6.125	SE_{est} = .361		R^2_{adj} = .025 Sig. = .000		

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 8 พบว่า ในการสร้างสมการพยากรณ์ ผู้วิจัยเลือกโมเดล 1 มาใช้ในการค้นหาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการพึ่งพาตนเองของครัวเรือนในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุดที่ส่งผลต่อการพึ่งพาตนเองของครัวเรือนในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 ตัว คือ จำนวนพื้นที่ทำการผลิต (X1) ซึ่งส่งผลทางบวก

สมการพยากรณ์ ในรูปแบบคะแนนดิบ

= .030 (X1)

สมการพยากรณ์ ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

= .172 (Z1)

ตารางที่ 9 แสดงผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์พหุคูณกำลังสองของค่าสหสัมพันธ์ที่ปรับแก้ และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน เพื่อค้นหาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการพึ่งพาตนเองของครัวเรือนโดยรวม

ตัวแปร	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
X1 พื้นที่การผลิต	.058	.017	.222	3.326	.001
X2 การออมของครัวเรือน	.062	.020	.203	3.048	.003
X3 การรับรู้แนวทางการแก้ไขปัญหาของครัวเรือน	.296	.114	.173	2.594	.010
R = .350 R^2 = .132 F = 9.269	SE_{est} = .515		R^2_{adj} = .109 Sig. = .000		

จากตารางที่ 9 พบว่า ในการสร้างสมการพยากรณ์ ผู้วิจัยเลือกโมเดล 3 มาใช้ในการค้นหาปัจจัยที่สัมพันธ์พาหุคูณกับการพึ่งพาตนเองของครัวเรือน พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุดที่ส่งผลต่อการพึ่งพาตนเองของครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 จำนวน 3 ตัว คือ พื้นที่การผลิต (X1) การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมในชุมชน (X2) การออมของครัวเรือน และการรับรู้แนวทางการแก้ไขปัญหาของครัวเรือน ซึ่งสามารถสร้างเป็นสมการพยากรณ์ ในรูปแบบคะแนนดิบและคะแนน

มาตรฐาน ดังนี้

สมการพยากรณ์ ในรูปแบบคะแนนดิบ

$\hat{Y}$ = .058 (X1) + .062 (X2) + .296 (X3)

สมการพยากรณ์ ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$\hat{Z}$ = .222 (Z1) + .203 (Z2) + .173 (Z3)

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพึ่งพาตนเองในโครงการความร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจน ลาว-จีน บ้านซ้อ อำเภอสังข์ทอง นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การพึ่งพาตนเองในโครงการ ความร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจน ลาว-จีน อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงตามค่าเฉลี่ย คือ ทำให้ครัวเรือนเกิดการพึ่งพาตนเองในด้านเศรษฐกิจรองลงมา คือ การพึ่งพาตนเองในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และต่อมา เกิดการพึ่งพาตนเองในด้านสังคม สาเหตุที่ทำให้ครัวเรือนเกิดการพึ่งพาตนเองที่กล่าวมาข้างต้น ก็เพราะว่า โครงการความร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจน ลาว-จีน มีเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ในการแก้ไข และปรับปรุงชีวิตการเป็นอยู่ของประชาชนให้กลายเป็นครัวเรือน ชุมชนที่สามารถพึ่งตนเอง และช่วยเหลือตนเองได้ ซึ่งโครงการได้ให้การช่วยเหลือทางด้านการก่อสร้างพื้นฐานโครงร่างและสิ่งอำนวยความสะดวก และปรับปรุงชีวิตการเป็นอยู่ของประชาชนภายในบ้าน และยังเป็นโครงการแบบใหม่ที่มีลักษณะที่รอบด้าน มีเป้าหมาย และแผนงานที่ละเอียด เป็นโครงการพัฒนารูปแบบใหม่ที่มุ่งเน้นไปทางการก่อสร้างสิ่งที่จำเป็นให้แก่หมู่บ้าน เช่น สะพาน ถนน สร้างสโมสร ติดตั้งไฟฟ้าตามถนน สร้างที่พักให้แก่ครูและนักเรียน สุขศาลา สนามกีฬาประจำบ้าน ติดตั้งน้ำประปาและโครงการสนองอุปกรณ์การเรียน การส่งเสริมทางด้านการเกษตร เช่น การปลูกพืชและการเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น โครงการยังช่วยในการสร้างกลุ่มการผลิตในหมู่บ้าน เช่น กลุ่มปลูกสาลี กลุ่มปลูกมันสำปะหลัง กลุ่มเลี้ยงวัว กลุ่มเลี้ยงสุกร กลุ่มทอผ้า และกลุ่มเก็บซื้อผลผลิตทางเกษตร โดยมีเป้าหมายทำให้เกิดความยั่งยืนของกลุ่มการผลิต และสร้างรายได้ต่อเนื่องให้แก่ประชาชน และทำให้ประชาชนเรียนรู้ระบบการบริหารจัดการ สร้างรายได้จากทุนเดิมทางสังคมที่หมู่บ้านมีอยู่ด้วยการเสริมทักษะที่ประชาชนขาดหาย เพื่อทำอย่างไรให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองและช่วยเหลือตนเองได้ โดยไม่รอการช่วยเหลือจากรัฐบาลฝ่ายเดียว ที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมุ่งเน้นไปที่การรักษาสภาพที่ความเป็นอยู่เป็นหลัก ตอบสนองความต้องการของเกษตรกร ความก้าวหน้าทางสังคมวัฒนธรรมและการเมืองเศรษฐกิจให้สูงขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดชุมชนเข้มแข็งของวชิรวัชร งามละม่อม (2559) กล่าวว่า ความเข้มแข็งของชุมชน คือ ชุมชนที่เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจไปในทางที่ดี เกิดมีกลุ่มชมรม สหกรณ์ บริษัท องค์กร ชาวบ้าน เครือข่าย หรืออื่นๆ ที่มีความหมายแสดงถึงการร่วมมือช่วยเหลือกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันและด้วยความเอื้ออาทรต่อชุมชนอื่นๆ และสอดคล้องกับแนวคิด

รูปแบบของการพึ่งพาตนเองทางสังคมของ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2550) ที่กล่าวว่า สังคมต้องมีความเป็นปึกแผ่นเหนียวแน่น มีส่วนร่วมสูง มีองค์กรทางสังคมที่เข้มแข็ง รวมทั้งมีความรู้และข่าวสารที่เท่าทันโลกภายนอกและการทำให้จิตใจที่กล้าแข็งในการที่จะต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคในการหาเลี้ยงชีพ การพัฒนาชีวิตให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น รวมทั้งการที่คนในชุมชนสามารถหาและนำใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีในชุมชนมาใช้ประโยชน์ แก่การดำรงชีวิต การผลิตอย่างมีคุณค่าไม่ให้เสื่อมเสียไปจนหมด ควรมีอย่างสมบูรณ์หรือสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างมีดุลยภาพของระบบนิเวศ และอยู่ในสภาพที่สามารถฟื้นฟูได้

2. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการพึ่งพาตนเองในโครงการ ความร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจน ลาว-จีน ทางด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย การรับรู้แนวทางการแก้ไขปัญหาของครัวเรือน การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมในชุมชน และการออมของครัวเรือน ส่วนปัจจัยที่สัมพันธ์กับการพึ่งพาตนเองทางด้านสังคม ได้แก่ การออมของครัวเรือน พื้นที่การผลิต การได้รับความช่วยเหลือจากนโยบายการพัฒนา การมีส่วนร่วมในนโยบาย การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม และจำนวนแรงงานในวัยทำงาน ในนี้การออมของครัวเรือน และปัจจัยที่สัมพันธ์กับการพึ่งพาตนเองทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ จำนวนพื้นที่ทำกาผลิต เพราะการมีพื้นที่ทำการผลิตที่พอเพียงทำให้ครัวเรือนมีพื้นที่ทำการผลิตเป็นสิ่งที่สำคัญในการดำรงเพื่อหาเลี้ยงชีพ เพราะการดำรงชีวิตหรือรายได้ของประชาชน สอดคล้องกับ ดำรัสเลขที่ 348/รบ ลงวันที่ 26 พฤศจิกายน 2560 ว่าด้วยมาตรฐานพ้นทุกข์และมาตรฐานการพัฒนาของกระทรวงกสิกรรมและป่าไม้ ว่าด้วยมาตรฐานครอบครัวพัฒนา ที่ให้ความสำคัญปัจจัยความสามัคคีและมีความตื่นรู้ในการเป็นนักพัฒนา เพราะความสามัคคีก่อเกิดมาจากการมีส่วนร่วม ความตื่นตัวเพื่อมีส่วนร่วมและประกอบส่วนในพัฒนา ความเป็นเจ้าของการจัดการคุ้มครอง ปกปักรักษาและการนำใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ มีประสิทธิภาพและยั่งยืน เศรษฐกิจเติบโตอย่างต่อเนื่อง มีแรงงานและมีงานทำหรือแหล่งรายได้ที่มั่นคง และสอดคล้องกับ แนวคิดการพึ่งพาตนเองทางด้านทรัพยากรธรรมชาติของกมลวรรณ ตรีชั้น (2558, หน้า 1114-1125) ที่กล่าวว่า การพึ่งตนเองทางทรัพยากรธรรมชาติยังรวมถึงการที่ชุมชนมีลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ สามารถนำใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในชุมชนได้อย่างคุ้มค่า ไม่สิ้นเปลือง มีการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ประหยัด ไม่ทำลาย นำใช้ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืน ที่สามารถก่อเกิดผลประโยชน์สูงสุดให้แก่คนในชุมชนและสังคม

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ภาครัฐ กระทรวงกสิกรรมและป่าไม้ ไม้ ห้องการกสิกรรม และป่าไม้อำเภอสังข์ทอง และประชาชนในการการกำหนดโครงการพัฒนาลำดับต่อไป ควรมุ่งเน้นโครงการที่มีความมั่นคง ยั่งยืน ตอบสนอง และแก้ไขจุดอ่อนของพื้นที่

ตนเอง และสอดคล้องกับความ ศักยภาพพื้นที่ และความต้องการของประชาชน

1.2 ประชาชนควรมีความเป็นเจ้าการและตื่นตัวประกอบส่วนในการเข้าร่วมปฏิบัติโครงกา ให้มากขึ้นกว่าเดิมและเตรียมความพร้อมในการพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามรถของตนเอง เพื่อนำใช้เข้าในการพัฒนาครัวเรือน ชุมชน โดยไม่ต้องรอคอยแต่การช่วยเหลือจากรัฐบาลเพียงฝ่ายเดียว

2. ข้อเสนอแนะสำรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบการพึ่งพาตนเองของครัวเรือนภายใต้โครงการร่วมมือแก้ไขความยากจน ลาว-จีนในชุมชน หมู่บ้านที่ได้ทำการทดลอง เพื่อจะได้เห็นความแตกต่างทางด้านผลได้รับจากโครงการ ความร่วมมือการแก้ไขปัญหาความยากจน

2.2 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของครัวเรือนเพื่อความยั่งยืน เพื่อจะได้รู้ว่าครัวเรือนในบ้านมีการบริหาร มีแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของครัวเรือนของตนเองแนวใด เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยนี้ศึกษา การพึ่งพาตนเองในโครงการ ความร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจน ลาว-จีน: กรณีศึกษาบ้านซ้อ อำเภอสังข์ทอง นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้ทำให้ผู้วิจัยมีความรับรู้ และเข้าใจต่อความหมายและความสำคัญของการพึ่งพาตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการพึ่งพาตนเองในด้านเศรษฐกิจ การพึ่งพาตนเองในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการพึ่งพาตนเองในด้านสังคม ทุกการพึ่งพาตนเองได้ทำให้ชุมชนเกิดเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง และช่วยเหลือตนเองได้ในระดับที่สูงกว่าชุมชนอื่น แต่ก่อนที่จะเกิดการพึ่งพาตนเอง ก็มีหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยการรับรู้แนวทางการแก้ไขปัญหา การได้รับความช่วยเหลือจากนโยบายการพัฒนา การมีส่วนร่วมในนโยบาย พื้นที่การผลิต การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม การออมของครัวเรือน จำนวนแรงงานในวัยทำงาน สำคัญอีกนั้นคือที่มาของโครงการ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของโครงการตลอดถึง กลไกการดำเนินงานของโครงการ เป็นต้น แต่จากการศึกษายังพบจุดอ่อนบางด้านในโครงการ ความร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจน ลาว-จีน ที่ต้องได้รับการแก้ไข ไม่ว่าจะเป็นด้านงบประมาณที่จำกัด โครงการส่วนมากเป็นโครงการที่อาศัยและพึ่งพาธรรมชาติเป็นหลัก การประสานงานระหว่างคณะรับผิดชอบโครงการและประชาชนยังพบความล่าช้าในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหลังการปฏิบัติโครงการ ประชาชนส่วนมากขาดความรู้ในการบริหารจัดการ การคัดเลือกสมาชิกเข้าร่วมกลุ่มผลิตบางกลุ่มยังไม่มีความเป็นธรรม มาตฐานโครงการก่อสร้างบางอันคุณภาพยังต่ำ การจัดทำแผนการพัฒนาของอำนาจการปกครองบ้านยังไม่สอดคล้องกับเป้าหมายและวัตุประสงค์ของโครงการ และประชาชนจำนวนหนึ่งยังขาดความพร้อมในการพัฒนาตนเองเพื่อรองรับกับโครงการพัฒนา ด้วยเหตุผลนี้ ผู้วิจัยจึงได้เขียนแผนภาพองค์ความรู้ เพื่อนำเสนอต่อผู้ที่มีส่วน

เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของคณะรับผิดชอบโครงการ กระทรวงกสิกรรมและป่าไม้ ห้องการกสิกรรม และป่าไม้อำเภอสังข์ทอง และประชาชนในบ้าน โดยผู้วิจัยหวังว่าแผนภาพองค์ความรู้จะเกิดประโยชน์ในทางการนำไปกำหนดเป็นแผนงานในการนำใช้ขั้นต่อไป ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กมลวรรณ ตรีชั้น. (2558). การดำเนินชีวิตโดยการพึ่งตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโครงการชั่งหัวมันตามพระราชดำริกรณีศึกษา: เกษตรกรบ้านหนองคอไก่ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 8, 1114-1125.

วชิรวัชร งามละม่อม. (2559). *ทฤษฎีการมีส่วนร่วม*. เข้าถึงได้จาก http://learningofpublic.blogspot.com/2016/02/blog-post_79.html

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2550). *ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Ministry of Agriculture and Forestry. (2017, 26 November). Decree of Prime Minister of Laos No. 348/PM. *The standards of freedom from suffering and standards of development.*

Ministry of Agriculture and Forestry. (2021). *Summary of the establishment of rural and cooperative development operations for the year 2021 and the direction of the plans for 2022.* Laos: Vientiane Capital, Laos.

Natsupha, C. (2001). *The concept of community economy presented theoretically in different social contexts*. Bangkok: Amarin Printing & Publishing.

Puangngam, K. (2007). *Thai local government.* Bangkok: Winyuchon Publication House.

Yamane, T. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper and Row Publications.

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธปรัชญาของเทศบาลนครขอนแก่น*

Human Resource Development According to Buddhist Philosophy of Khon Kaen City Municipality

จิรานิตย์ อรรคนิตย์, จรัส ลีกา และพระครูภาวนาโพธิคุณ (สมชาย พังหมื่นไว)
Jiranit Arkanit, Jaras LeeKa and Phrakhru Bhavanabodhikun (Somchai Phangmuenwai
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: saisandy2@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาหลักพุทธปรัชญาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 2) ศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามพุทธปรัชญาของเทศบาลนครขอนแก่น 3) วิเคราะห์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามพุทธปรัชญาของเทศบาลนครขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 35 คน วิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี

ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักพุทธปรัชญาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วย ไตรสิกขา พรหมวิหาร สังคหวัตถุ มาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านกาย ด้านจิต ด้านปัญญา และด้านสังคม เพื่อเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าต่อองค์กรต่อไป

2. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของเทศบาลนครขอนแก่นประกอบด้วย ด้านกาย ด้านจิต ด้านปัญญา และด้านสังคม เพื่อเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ทักษะแห่งอนาคตใหม่มีความสอดคล้องกับองค์กรความร่วมมือเพื่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพในการแข่งขันในสังคมโลก

3. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามพุทธปรัชญาของเทศบาลนครขอนแก่นด้วยรูปแบบ ดังนี้ 1) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านกายด้วยหลักไตรสิกขาเพื่อการครองตนด้านกายและวาจา 2) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านจิตด้วยหลักพรหมวิหารธรรมเพื่อการครองตนด้านจิตใจ 3) การพัฒนาทรัพยากร

*ได้รับบทความ: 18 กรกฎาคม 2567; แก้ไขบทความ: 23 ธันวาคม 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 25 ธันวาคม 2567
Received: July 18, 2024; Revised: December 23, 2024; Accepted: December 25, 2024

มนุษย์ด้านปัญญาด้วยหลักปัญญา (สัมมาทิฐิ) เพื่อการครองตนด้านจิตใจในการบริหารงาน 4) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านสังคมด้วยหลักสังคหวัตถุเพื่อการครองคนด้วยการอยู่ร่วมกันมีความสุข

คำสำคัญ: การพัฒนา; ทรัพยากรมนุษย์; พุทธปรัชญา

Abstract

The purposes of this research were 1) study the principles of Buddhist philosophy in human resource development, 2) examine the human resource development according to Buddhist philosophy in Khon Kaen Municipality, 3) analyze the human resource development according to Buddhist philosophy in Khon Kaen Municipality. This study was a qualitative research carried out by studying information from the Tripitaka, documents and related research. There were 35 key informants. The obtained data were analyzed by the descriptive approach based on the inductive method.

The results revealed that:

1. Buddhist Philosophy on Human Resource Development consisting of the Trisikkha, Brahma Vihara, Sangahavatthus as a tool to develop human resources in terms of physical, mental, intellectual and social aspects in order to be human resources that are valuable to the organization in the future.

2. Human resource development of Khon Kaen Municipality consists of physical, mental, intellectual and social aspects to be human resources that skills of the new future are consistent with the cooperation for learning skills in the 21st century potential to compete in the global society.

3. Human resource development according to the Buddhist philosophy of Khon Kaen Municipality with the following forms: 1) Physical human resource development with the threefold principle for physical and verbal self-reliance; 3) Human resource development in the intellectual aspect with wisdom (Sammadtthi) for mental self-reliance in administration happy together.

Keywords: Development; Human Resource; Buddhist Philosophy

1. บทนำ

สภาพสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามกระแสของโลก ทำให้วิถีชีวิตของมนุษย์ในหลายๆ ด้านเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้เกิดความวุ่นวายและความไม่สงบในจิตใจของผู้คน ส่งผลให้หลายคนมุ่งแสวงหาความสงบสุขที่แท้จริงด้วยวิธีการต่างๆ อย่างไรก็ตาม ในที่สุดมนุษย์กลับพบว่า ความสงบสุขที่แท้จริงไม่สามารถหาได้จากสิ่งภายนอก แต่เกิดจากการขัดเกลาจิตใจภายในตัวเอง โดยการพัฒนาจิตใจให้บริสุทธิ์ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอย่างเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น (อริย์ธัช เลิศอมรไชยกิจ, 2561, หน้า 11-17) แนวคิดดังกล่าวนี้ได้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้จัดทำขึ้นในช่วงเวลาของการปฏิรูปประเทศและสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเชื่อมโยงกันใกล้ชิดกันมากขึ้นโดยได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9-11 เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคงเกิดภูมิคุ้มกัน และมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม ส่งผลให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

จากแผนพัฒนาฯ ดังกล่าวนี้ เป็นการเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้เติบโตอย่างยั่งยืน โดยส่งเสริมการพัฒนาในทุกมิติทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งสร้างความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคม ผ่านการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับปัจจุบันโลกและสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้คนในสังคมต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ซึ่งก็เป็นสาเหตุของปัญหาหลายประการ เช่น การเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น การเห็นแก่ตัว จนทำให้ขาดคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิต การเบียดเบียนและทำร้ายกัน การทุจริตคอรัปชั่น การแบ่งแยกฝ่าย และการขาดความสามัคคีในองค์กร ปัญหาทั้งหมดนี้กำลังทวีความรุนแรงขึ้นและยากต่อการแก้ไข ดังนั้น จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องสร้างสังคมให้แข็งแกร่ง ด้วยการพัฒนาคนให้มีคุณภาพและเปี่ยมไปด้วยคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก และเพื่อแก้ไขและป้องกันปัญหาต่างๆ ในอนาคต (พระวิทยา ณาณสาโร, 2554, หน้า 3)

ในยุคโลกาภิวัตน์ที่สังคมและเทคโนโลยีก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว การพัฒนามนุษย์มักเน้นไปที่การพัฒนาร่างกายมากเกินไป จนละเลยการพัฒนาจิตใจ ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาสังคมมากมาย เช่น ความเห็นแก่ตัว และการขาดคุณธรรม ในมุมมองของพระพุทธศาสนา มนุษย์ต้องได้รับการพัฒนาทั้งด้านกายและจิตใจเพื่อให้เกิดความสมดุล หลักภาวนา 4 คือแนวทางการพัฒนามนุษย์ที่สำคัญ ประกอบด้วย กายภาวนา สีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา การฝึกฝนทั้งสี่ด้านจะช่วยให้เรามีความมั่นคงในชีวิต และสามารถเผชิญกับปัญหาในยุคปัจจุบันได้อย่างมีสติและสมดุล การพัฒนา

มนุษย์ตามหลักพุทธศาสนาจึงเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างสังคมที่ยั่งยืน (ณัฐชญา จิตภักดี, สุวิน ทองปั้น และจรัส ลีกา, 2564, หน้า 208-219) ดังนั้นการพัฒนามนุษย์ที่ยั่งยืนต้องเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาตนเองและผู้อื่น โดยไม่เบียดเบียนกัน หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนามนุษย์ทั้งด้านตนเองและสังคม ผ่านหลักไตรสิกขา ซึ่งประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา การพัฒนาในสามด้านนี้ต้องทำควบคู่กับการศึกษา (ปริยัติ) การปฏิบัติ (ปฏิบัติ) และการเข้าใจผลลัพธ์ (ปฏิเวธ) หลักภาวนา 4 ได้แก่ กายภาวนา สีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา จะช่วยให้เกิดความสมดุลและความสุขในชีวิต การปฏิบัติตามหลักธรรมจะนำไปสู่การพัฒนามนุษย์ที่มีคุณธรรมและสมดุลในสังคม (พระราเชนทร์ วิสารโท (ไชยเจริญ), 2546, หน้า 85) จากปัญหาดังกล่าว การพัฒนามนุษย์ให้เกิดความสมดุลต้องเน้นการพัฒนาทั้งด้านกายและจิตใจควบคู่กัน โดยด้านกายสามารถใช้กลไกและนโยบายของภาครัฐในการสนับสนุน ส่วนด้านจิตใจควรนำหลักพุทธปรัชญาเป็นเครื่องมือเสริมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้เกิดความสมดุลที่แท้จริงและยั่งยืน

ปัจจุบันเทศบาลนครขอนแก่นได้ประสบปัญหาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในหลายด้าน ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงาน และบรรยากาศในองค์กร ปัญหาหลักๆ ที่พบคือ 1) การมุ่งเน้นพัฒนาบุคลากรด้านวิชาการและเทคโนโลยี โดยการส่งเสริมให้บุคลากรมีความเชี่ยวชาญในงานที่ได้รับมอบหมายผ่านการประกวดรางวัลระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ซึ่งสร้างความแข่งขันที่สูงในองค์กร จนเกิดความตึงเครียดและการแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นระหว่างบุคลากร ทำให้เกิดอิจฉาริษยาและความไม่พึงพอใจ 2) บุคลากรบางส่วนไม่มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร และเกิดความเบื่อหน่ายในการทำงาน ขาดแรงจูงใจและความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน 3) บุคลากรขาดความร่วมมือ ขาดความพร้อมในการพัฒนาตนเองในด้านอื่นๆ เช่น ด้านจิตใจ ซึ่งทำให้ขาดความสมดุลในการดำเนินชีวิตและการทำงาน ปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ยังสะท้อนถึงภารกิจที่บุคลากรต้องรับผิดชอบหลายด้าน โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่มีงานหลายอย่างและภารกิจเร่งด่วนจากผู้บริหาร ทำให้บุคลากรเกิดความเครียดสะสม และไม่สามารถบริหารจัดการงานได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ดังนั้นการพัฒนาเฉพาะด้านวิชาการอาจไม่เพียงพอในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้สมบูรณ์ ดังนั้น การพัฒนาองค์กรที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพควรนำแนวทางการพัฒนาทางด้านจิตใจควบคู่กับการพัฒนาด้านวิชาการเพื่อเสริมสร้างความสมดุลในชีวิตและการทำงาน เมื่อบุคลากรได้รับการพัฒนาทั้งด้านวิชาการและจิตใจ จะทำให้พวกเขามีศักยภาพในการทำงานสูงขึ้น และสามารถจัดการกับความเครียดและปัญหาต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังส่งผลให้บุคลากรมีความสุขในการทำงาน และเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ทำให้เกิดความร่วมมือและขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากปัญหาที่เกิดขึ้นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของเทศบาลนครขอนแก่น ผู้วิจัยจึงเห็น

ความสำคัญของการนำหลักพุทธปรัชญามาใช้ในการพัฒนาบุคลากร โดยเฉพาะหลักไตรสิกขา 3 หลักสังคหวัตถุ 4 และหลักพรหมวิหารธรรม 4 ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สามารถพัฒนาทั้งด้านกายและจิตใจของบุคลากรได้อย่างสมดุล เมื่อมนุษย์ได้รับการพัฒนาในทุกด้าน ทั้งในเรื่องการพัฒนาอารมณ์และจิตใจ รวมถึงทักษะวิชาการ ก็จะเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพและพร้อมที่จะขับเคลื่อนองค์กรให้เกิดความเจริญก้าวหน้า การใช้หลักพุทธปรัชญาจะช่วยเสริมสร้างความสุขในการทำงาน เพิ่มความร่วมมือระหว่างบุคลากร และลดความตึงเครียดในองค์กร จึงสามารถพัฒนาเทศบาลนครขอนแก่นและสังคมโดยรวมไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองและเทียบเท่ากับมาตรฐานสากลได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักพุทธปรัชญาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
2. เพื่อศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามพุทธปรัชญาของเทศบาลนครขอนแก่น
3. เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามพุทธปรัชญาของเทศบาลนครขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บข้อมูลจาก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม (Focus group) การสัมภาษณ์เชิง (In-depth Interview)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 35 คน โดยมีเกณฑ์ในการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักนี้ว่า บุคคลจำนวนดังกล่าวจะเป็นผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดีและเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยตรง แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ 1) ผู้บริหารเทศบาลนครขอนแก่น จำนวน 5 คน 2) เจ้าหน้าที่พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จำนวน 10 คน 3) เจ้าหน้าที่สายปฏิบัติการ จำนวน 10 คน 4) ประชาชนทั่วไป จำนวน 10 คน

การสร้างเครื่อง และการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interviews) และแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ กล้องถ่ายรูป สมุดจดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง และกล้องถ่ายวิดีโอ ในการสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการสร้างแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วมมีขั้นตอนในการการสร้างเครื่องและการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามชื่อวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของเทศบาลนครขอนแก่น เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ 2) ข้อมูลที่ได้มาจากขั้นตอนที่ 1 มาเป็นประเด็นคำถามแบบสัมภาษณ์ แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ 3) ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา 4) นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านพิจารณาความเหมาะสมและความถูกต้องตามเนื้อหา ภาษา และความสอดคล้อง

เกี่ยวกับประเด็นคำถาม 5) ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นชอบก่อนนำไปเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) นำหนังสือจากศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญมี 1) ผู้บริหารเทศบาลนครขอนแก่น จำนวน 5 คน 2) เจ้าหน้าที่พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จำนวน 10 คน 3) เจ้าหน้าที่สายปฏิบัติการ จำนวน 10 คน 4) ประชาชนทั่วไป จำนวน 10 คน เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในการสัมภาษณ์เชิงลึก 2) สร้างความสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยการพบปะพูดคุยเพื่อสร้างความคุ้นเคย แจ้งวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3) กำหนดนัดหมายวันเวลาที่จะดำเนินการสัมภาษณ์ที่แน่นอนเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้เตรียมตัว และเตรียมเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง 4) ดำเนินการเก็บรวมรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก และบุคคลอื่นๆ โดยใช้วิธีการบันทึกเทป จดบันทึก และการสนทนากับกลุ่มเป้าหมาย

การตรวจตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มมาจรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการสามเส้า โดยการนำเอาข้อมูลที่ตรงกันมาทำการแปรความ การตีความและนำเสนอข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี เช็คภาษาความถูกต้อง

4. สรุปผลการวิจัย

การทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธปรัชญาของเทศบาลนครขอนแก่น ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

1. หลักพุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นมีความสำคัญในการพัฒนาบุคคลในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านกาย ด้านจิตใจ ด้านปัญญา และด้านสังคม เพื่อให้เกิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพและสามารถพัฒนาไปในทิศทางที่ดีในสังคมต่อไป จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ผู้วิจัยจึงได้นำหลักพุทธจริยศาสตร์มาสังเคราะห์และนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ในการพัฒนาและยกระดับศักยภาพของบุคลากรให้ดียิ่งขึ้น มีดังนี้

1.1 หลักไตรสิกขาเป็นหลักพุทธจริยศาสตร์ที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ สีลสิกขา (การฝึกฝนทางกายและวาจา) จิตตสิกขา (การฝึกฝนทางจิตใจ) และปัญญาสิกขา (การพัฒนาปัญญา) ซึ่งทั้งหมดเป็นเครื่องมือในการขัดเกลาพฤติกรรมและพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ให้มีความสมดุล ทั้งด้านกาย วาจา จิตใจ และปัญญา หลักไตรสิกขาจึงเป็นกระบวนการพัฒนาที่ครอบคลุมทุกด้านของชีวิต เพื่อความยั่งยืนและความสมบูรณ์ในชีวิตของมนุษย์ทุกคน

1.2 หลักพรหมวิหารเป็นหลักคุณธรรมที่ส่งเสริมให้บุคคลมีจิตใจแผ่ไมตรีและปรารถนาความสุขให้แก่ผู้อื่น ประกอบด้วย 4 ประการ ได้แก่ 1) เมตตา ความรักและปรารถนาดี

ต่อผู้อื่น 2) กรุณา ความสงสารและการช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ 3) มุทิตา ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้รับความสุข และ 4) อุเบกขา ความวางใจเป็นกลางเมื่อเกิดปัญหาหรือข้อขัดแย้ง หลักทั้ง 4 ประการนี้จึงเป็นแนวทางที่ช่วยพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีจิตใจที่ดีงามและอยู่ร่วมกันในองค์กรอย่างมีความสุขและสมดุล

1.3 หลักสังหหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมความสงบสุขและความสามัคคีในองค์กร โดยประกอบด้วย 1) ทาน การให้และการแบ่งปัน 2) ปิยวาจา การสื่อสารด้วยถ้อยคำที่ดีและเป็นประโยชน์ 3) อัตถจริยา การสร้างสิ่งดีมีประโยชน์แก่ส่วนรวม และ 4) สมานัตตตา การประพฤติตนอย่างเสมอต้นเสมอปลายและการไม่เลือกปฏิบัติ หลักเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรและส่งเสริมการทำงานร่วมกันในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของเทศบาลนครขอนแก่นมุ่งเน้นพัฒนาในด้านกาย จิต ปัญญา และสังคม เพื่อสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพตามความต้องการของสังคมในศตวรรษที่ 21 โดยการพัฒนาในครั้งนี้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ซึ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและศักยภาพของบุคลากรในหน่วยงานต่างๆ เทศบาลนครขอนแก่นได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันและขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ องค์กรต่างๆ จึงเริ่มให้ความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับการพัฒนาประเทศในอนาคต

3. การวิเคราะห์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามพุทธปรัชญาของเทศบาลนครขอนแก่น พบว่า พุทธจริยศาสตร์ประกอบด้วยหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนามนุษย์ให้เจริญเติบโตไปสู่จุดหมายสูงสุดตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งต้องผ่านการอบรมและขัดเกลาตนเองเพื่อให้มีคุณธรรมที่สูงขึ้นเรื่อยๆ จนกลายเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยพุทธจริยศาสตร์แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับเบื้องต้น ระดับกลาง และระดับสูง เพื่อให้มนุษย์ดำเนินชีวิตอย่างดีงามตามอุดมคติในพระพุทธศาสนา โดยในแต่ละระดับนั้นมนุษย์ต้องฝึกฝนทั้งด้านกาย จิต และปัญญา เพื่อความสมดุลและการพัฒนาที่แท้จริง เมื่อชีวิตของมนุษย์ประกอบด้วยกาย และจิตที่สัมพันธ์กัน การมีสุขภาพกายที่ดีจะช่วยเสริมสร้างสุขภาพจิตที่ดี ในทางกลับกัน เมื่อสุขภาพจิตไม่ดี ก็จะส่งผลต่อสุขภาพกายได้ ปัญหาสุขภาพกายและจิตเกิดจากหลายปัจจัย เช่น ความเครียดและความวิตกกังวล ซึ่งทำให้จิตใจไม่มีความสงบและไม่สามารถหาทางออกได้ จนเกิดการกระทำที่ผิดพลาดหรือการกระทำที่สร้างความเดือดร้อนทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ดังนั้น การพัฒนาตนเองตามหลักพุทธจริยศาสตร์จึงจำเป็นต้องผ่านกระบวนการขัดเกลาและการฝึกฝนเพื่อหลุดพ้นจากอวิชชาและความโลภ โกรธ และหลงที่ครอบงำจิตใจ ด้วยวิธีการ ดังนี้

3.1 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านกายด้วยหลักไตรสิกขา 3 พบว่า หลักไตรสิกขาเป็นหลักพุทธจริยศาสตร์ที่มีความสำคัญในการพัฒนามนุษย์ทั้งในด้านกาย จิตใจ และปัญญา โดยมีการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ในระบบการศึกษา 3

ประการ ได้แก่ การพัฒนาศีล (พฤติกรรมและความประพฤติทางกาย) การพัฒนาจิต (การควบคุมอารมณ์และจิตใจ) และการพัฒนาปัญญา (การเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจในชีวิต) ซึ่งกระบวนการทั้งสามนี้เรียกว่า “ไตรสิกขา” และเป็นการอบรมมนุษย์ในลักษณะองค์รวมที่ครอบคลุมทุกด้าน เพื่อให้มนุษย์สามารถพัฒนาอย่างครบถ้วนทั้งร่างกาย จิตใจ และปัญญา การฝึกฝนตามหลักไตรสิกขานั้นเป็นการศึกษาที่สามารถนำไปปรับใช้ได้กับมนุษย์ทุกเพศ ทุกวัย และทุกชนชั้น ทั้งนี้เพื่อให้มนุษย์สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและสมดุลในทุกมิติของชีวิต นอกจากนี้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านปัญญายังช่วยให้บุคคลเข้าใจสัจธรรม และเห็นความจริงตามความเป็นจริง ซึ่งเป็นการกำจัดอวิชชาและตัณหา โดยปัจจัยแห่งสัมมาทิฏฐิปัจจัยช่วยกระตุ้นและเกื้อหนุนให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง

3.2 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านจิตด้วยหลักพรหมวิหารธรรม 4 ช่วยเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตที่ดีและมีความสุขในการดำเนินชีวิต บุคคลที่ได้รับการฝึกฝนสามารถจัดการกับอารมณ์และความรู้สึกได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีทักษะในการแก้ไขปัญหาและตัดสินใจอย่างถูกต้องตามหลักคุณธรรมและจริยธรรม การพัฒนาจิตใจตามหลักพรหมวิหารธรรมช่วยเสริมสร้างความเป็นผู้นำที่ดี โดยเริ่มต้นจากการบริหารตนเอง ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการบริหารองค์กรอย่างมีประสิทธิผล โดยเฉพาะการตรวจสอบพฤติกรรมทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ เพื่อให้ดำเนินชีวิตในแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะสมสำหรับผู้นำหลักพรหมวิหารธรรม 4 จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคุณธรรมในใจของผู้นำและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

3.3 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านสังคมตามหลักสังคหวัตถุ 4 พบว่า เมื่อผู้บริหารองค์กรสามารถพัฒนาตนเองได้โดยใช้หลักพุทธจริยศาสตร์ เช่น พรหมวิหารธรรมแล้ว ขั้นตอนถัดไปคือการบริหารคน เพราะการจัดการบุคคลมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ขององค์กรให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ด้วยประสิทธิภาพและคุณภาพของบุคลากร ผู้บริหารที่ดีต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับพนักงาน และสามารถประสานงานอย่างมีความสุขร่วมกัน โดยมุ่งเน้นความสำเร็จขององค์กรเป็นหลัก นอกจากนี้ ผู้บริหารต้องมีความตั้งใจในการเรียนรู้และปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงในสังคมและโลกปัจจุบัน พร้อมกับการปฏิบัติตนด้วยน้ำใจและไม่แบ่งแยกชนชั้นในองค์กร

จากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของเทศบาลนครขอนแก่นด้วยการพัฒนาด้วย กาย จิต ปัญญา สังคม เป็นการพัฒนาแบบองค์รวมเพื่อเพิ่มศักยภาพทรัพยากรมนุษย์มีศักยภาพที่นำไปเป็นรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สอดคล้องกับองค์กรความร่วมมือเพื่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในการร่วมกันพัฒนา “ทักษะแห่งอนาคตใหม่” เพื่อที่จะสร้างบุคคลากรที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21 นั่นเอง เทศบาลนครขอนแก่นได้ให้ความใส่ใจกับทรัพยากรมนุษย์มากขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ซึ่งเป็นช่วงเวลาคาบเกี่ยวของการก้าวสู่ศตวรรษใหม่ต่อไป

5. อภิปรายผลการวิจัย

การทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธปรัชญาของเทศบาลนครขอนแก่น ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็นจึงนำประเด็นที่น่าสนใจเหล่านั้นมาเพื่อการอภิปรายผลดังนี้

1. หลักพุทธปรัชญาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณธรรมและศักยภาพของมนุษย์ให้เจริญเติบโตไปสู่จุดหมายสูงสุดตามหลักธรรม พุทธจริยศาสตร์ช่วยอบรมและขัดเกลาตนเองให้มีคุณธรรมในระดับต่างๆ ได้แก่ ระดับเบื้องต้น กลาง และสูง โดยเน้นหลักสำคัญ 3 ประการ คือ ไตรสิกขา พรหมวิหาร และสังคหวัตถุ ซึ่งช่วยพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สมบูรณ์ทั้งด้านกาย จิต ปัญญา และสังคม ซึ่งสอดคล้องกับพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2546, หน้า 108-109) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์กับศีลไว้โดยสรุปว่า พระพุทธศาสนามองมนุษย์เป็นสัตว์ที่ต้องศึกษาและฝึกฝนตนเองเพื่อให้มีชีวิตที่ดีงาม การฝึกฝนมนุษย์จะต้องศึกษาและปฏิบัติตามศีล 5 ซึ่งไม่ใช่ข้อบังคับ แต่เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเพื่อเสริมสร้างชีวิตที่ดีขึ้นและมีความประพฤติที่ดีตามหลักธรรม และสอดคล้องกับพระมหาสนอง ปจฺโจปากรี (2553, หน้า 16) ได้กล่าวถึงมนุษย์ในหนังสือมนุษย์กับสังคมสรุปได้ใจความว่า มนุษย์หมายถึงผู้ที่มีจิตใจสูงด้วยคุณธรรม ซึ่งคุณธรรมที่ทำให้เกิดเป็นมนุษย์และเป็นมนุษย์ที่แท้จริงนั้นคือเบญจศีลและเบญจธรรม (ศีล 5 และธรรม 5) โดยการมีศีลและธรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดเป็นมนุษย์ หากขาดศีลและธรรมเหล่านี้ ก็จะทำให้ขาดความเป็นมนุษย์ไปเรื่อยๆ ดังนั้น หากขาดคุณธรรมเหล่านี้มนุษย์จะไม่สามารถพัฒนาเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้

2. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามพุทธปรัชญาของเทศบาลนครขอนแก่นมุ่งเน้นการพัฒนาในด้านกาย จิต ปัญญา และสังคม เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรในทุกด้านอย่างสมดุลและครบวงจร ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งหวังในการสร้างบุคลากรที่พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต เทศบาลนครขอนแก่นจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับการเติบโตขององค์กรและการพัฒนาสังคมในยุคใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับชัชฎาภรณ์ อยู่เย็นเป็นสุข (2562, หน้า 155-166) ได้เขียนบทความวิชาการเรื่อง การศึกษาพุทธปรัชญาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวทางพุทธปรัชญามุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม โดยเน้นการพัฒนาพฤติกรรม จิตใจ และความรู้ของบุคคลพร้อมกับการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าเพื่อสร้างสังคมที่สงบสุขและมีความสมดุลในการดำเนินชีวิต ส่วนแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในปัจจุบันต้องคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม โดยการนำหลักธรรม เช่น มรรค 8 และไตรสิกขามาประยุกต์ใช้ร่วมกับการพัฒนาเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์สามารถส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนได้

3. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามพุทธปรัชญาของเทศบาลนครขอนแก่นมุ่งเน้นการพัฒนากาย จิต และปัญญาของบุคคลให้เจริญ

เติบโตอย่างสมดุลกัน เพราะร่างกายและจิตใจมีความสัมพันธ์กัน เมื่อสุขภาพจิตไม่ดีจะส่งผลกระทบต่อร่างกาย และเมื่อร่างกายไม่แข็งแรงก็จะทำให้สุขภาพจิตแย่ลง ปัญหาดังกล่าวมักเกิดจากความเครียด ความวิตกกังวล หรือการขาดการยับยั้งชั่งใจ ซึ่งนำไปสู่การกระทำที่สร้างความเดือดร้อนและความทุกข์ให้ทั้งตัวเองและผู้อื่น โดยอวิชชาและอารมณ์ไม่ดี เช่น โลภ โกรธ หลง เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดสถานการณ์เหล่านี้ ซึ่งสอดคล้องกับณัฐชญา จิตภักดี, สุวิน ทองปั้น และจรัส ลีกา (2564, หน้า 208-219) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนามนุษย์ตามหลักพุทธจริยศาสตร์ พบว่า การพัฒนามนุษย์ในยุคโลกาภิวัตน์มักให้ความสำคัญกับร่างกายมากเกินไป โดยละเลยการพัฒนาจิตใจ ทำให้เกิดปัญหาสังคมมากมาย เนื่องจากมนุษย์ประกอบไปด้วยกายและจิต การพัฒนาทั้งสองด้านไปพร้อมกันจึงจำเป็นเพื่อสร้างความสมดุล หลักพุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนามนุษย์ใช้คำสอนทางพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาทั้งกายและจิตใจให้สมดุล โดยประกอบด้วยหลักภาวนา 4 ได้แก่ กายภาวนา การสร้างความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม สีลภาวนา การพัฒนาระเบียบวินัย จิตภาวนา การพัฒนาจิตให้เข้มแข็ง และปัญญาภาวนา การเข้าใจโลกและชีวิตตามความเป็นจริง เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาชีวิตได้ด้วยปัญญา

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1.1 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการนำพุทธปรัชญามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรเทศบาลนครขอนแก่น โดยการประเมินผลจากการพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมการทำงาน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในองค์กร และการประเมินผลต่อการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ควรศึกษาอย่างลึกซึ้งถึงความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามพุทธปรัชญากับการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของบุคลากรในองค์กร โดยการศึกษาผลกระทบของการพัฒนาในด้านต่างๆ ทั้งกาย จิต ปัญญา และสังคมต่อสภาพจิตใจและความพึงพอใจในชีวิตการทำงาน

1.3 ควรมีการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่นเพื่อศึกษาผลกระทบจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร โดยเฉพาะการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาและการบริการที่ได้รับจากเทศบาล ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจถึงความต้องการและความพึงพอใจของประชาชนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามพุทธปรัชญา

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธปรัชญาของเทศบาลนครขอนแก่น ทำให้เห็นว่า มนุษย์ประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก คือ ส่วนที่เป็นรูปธรรม (ร่างกาย) และส่วนที่เป็นนามธรรม (จิตใจ) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงต้องเน้นทั้งกายและจิตใจเพื่อให้เกิดความสมดุล ซึ่งการพัฒนาแบบองค์รวม 4 ด้าน ได้แก่ 1) การ

พัฒนาสุขภาพกาย 2) การพัฒนาศีลและระเบียบวินัย 3) การพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็ง และ 4) การพัฒนาปัญญาในการดำเนินชีวิตอย่างรอบคอบ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

ชัชฎาภรณ์ อยู่เย็นเป็นสุข. (2562). การศึกษาพุทธปรัชญาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. *วารสารศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยรังสิต*, 15(1), 155-166.

ณัฐชญา จิตภักดี, สุวิน ทองปั้น และจรัส ลีกา. (2564). การพัฒนามนุษย์ตามหลักพุทธจริยศาสตร์. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น*, 8(2), 208-219.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). *สลายความขัดแย้ง นิติศาสตร์-รัฐศาสตร์-เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ*. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.

พระมหาสนอง ปัจโจปากรี. (2553). *มนุษย์กับสังคม*. กรุงเทพฯ: แอคิทีฟพริ้น.

พระราเชนทร์ วิสารโท (ไชยเจริญ). (2546). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์หลักพุทธธรรมกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในพระพุทธศาสนา*. (วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระวิทยา ณาณสาโร. (2554). *การศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท.* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

อริย์ธัช เลิศอมรไชยกิจ. (2561). ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดอภิมนุษย์ของฟรีดริช นิทเช. *วารสารพุทธมัคค์ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม*, 3(2), 11-17.

รูปแบบการจัดการศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชาโดยใช้หลักอริยสัจสี่ และทฤษฎี Constructivism เป็นฐาน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ภายในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี*

The Development of Educational Management Model According to King's Science Guidelines by Using the Four Noble Truths and The Constructivism Theory as A Base to Promote the Innovative Teaching, Creative Thinking of The Border Patrol Police School in The Royal Patronage

ทรงศักดิ์ พรมดี, ชาลี ภักดี, พระครูสุนทรมหาเจติยานุรักษ์ (จิตติชัย มาตรวงศ์)
และฉัตรชัย ศิริกุลพันธ์
Songsakdi Promdee, Chalee Phakdee,
Phrakhru Suntronmahachetiyanuruk (Chittichai Martwong) and Chatchai Sirikunphan
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
Mahamakut Buddhist University, Lanna Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: pmviroch2654@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชาโดยใช้หลักธรรมะอริยสัจสี่และทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์เป็นฐาน 2) พัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในพระราชูปถัมภ์ฯ 3) นำเสนอรูปแบบการจัดการศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชาโดยใช้หลักธรรมะอริยสัจสี่และทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เป็นวิจัยรูปแบบผสมผสาน เชิงคุณภาพและรูปแบบการวิจัยและการพัฒนา เก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร สังเกต สัมภาษณ์ วิเคราะห์ Swot และ

*ได้รับบทความ: 20 ตุลาคม 2567; แก้ไขบทความ: 17 ธันวาคม 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 23 ธันวาคม 2567
Received: October 20, 2024; Revised: December 17, 2024; Accepted: December 23, 2024

สนทนากลุ่ม ประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน แล้วเขียนสรุปวิจัยแบบพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการจัดการศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชาโดยใช้หลักอริยสัจสี่และทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์เป็นฐาน ด้วยการจัดโครงการวันสำคัญของชาติศาสนาและสากล โครงการส่งเสริมพัฒนาผู้เรียน มีกระบวนการคิดและทำงานอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมสนับสนุน ให้ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในการได้รับโอกาสทางการศึกษา ครูและบุคลากรมีสมรรถนะในการจัดการศึกษา มีความมั่นคงในวิชาชีพ มีระบบการบริหารโรงเรียนที่เข้มแข็งและมีมาตรฐาน ภายใต้การน้อมนำ 8 โครงการพระราชดำริมาบูรณาการในการจัดการศึกษาภายในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ

2. การประเมินรูปแบบฯ สื่อนวัตกรรมความคิดสร้างสรรค์ โรงเรียนควรจัดสภาพแวดล้อมในบริเวณโรงเรียนให้ร่มรื่น เป็นระเบียบ จัดให้เป็นแหล่งศึกษาได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ให้นักเรียนได้เห็นได้ดู เกิดทักษะการเรียนรู้ในวิถีชีวิตประจำวัน และพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับเป้าหมายทางการศึกษาที่ผู้เรียนและชุมชนต้องการ

3. การสังเคราะห์พัฒนารูปแบบฯ ครูควรเน้นการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหาการใช้สื่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติภายในโรงเรียนมาเป็นฐานคิดและออกแบบและควรส่งเสริมพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ มีประสบการณ์ในการใช้แหล่งเรียนรู้สื่อนวัตกรรมความคิดสร้างสรรค์ที่ได้ทดลองและพัฒนาขึ้น เป็นศูนย์กลางการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนารูปแบบการศึกษานี้ให้มีความสมบูรณ์ต่อไป

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการศึกษา; ศาสตร์พระราชา; อริยสัจสี่; คอนสตรัคติวิสต์; แหล่งเรียนรู้ รร.ตชด. บ้านหาดทรายเพ

Abstract

The purpose of this research were: 1) to study the educational management model according to the royal science guidelines based on the principles of the Four Noble Truths and constructivist theory, 2) to promote innovative media and creativity of students in the Border Patrol Police School under Royal Patronage, 3) to try and evaluate the model and to synthesize and develop the model using a mixed method approach (quantitative), consisting of qualitative research and R&D, the data obtained from the key informants were collected and operated by documentation, observation, interviews, analysis (SWOT Analysis) and a focus group discussion.

The results revealed that:

1. This educational institution was under the royal initiative project. It was a small school and had embraced 8 royal initiative projects as a base for educational administration. The entire projected are integrated according to the educational curriculum, i.e. important national, religious and international day projects, student development promotion projects with a compound of systematic thinking and working process. Promote and support students to take pride in receiving educational opportunities, teachers and educational personnel to have the capacity in educational to management education, to have stability in the professional, this has been supported by a strong with standardized school administration system.

2. For Model evaluation and creative innovation media, schools should arrange the environment to be shady and in order providing leavening sources both directly and indirectly for students to view and improve their learning skills in daily life, and while developing the curriculum to be consisted with the educational goals desired by students and the community desirable.

3. For synthesis and development of models, teachers should design learning activities in accordance with the content, using media in the naturally, they should surroundings within the school as a basis for thinking and design. According to Promote the development of personnel to have knowledge of and experience in using innovative media learning resources that have been tested and developed. As a center of teaching and learning management, to develop a completed model.

Keywords: Educational management model; royal science; Four Noble Truths; constructivism; learning resources in Border Patrol Police School under Royal Patronage

1. บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2566-2570) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 นโยบายรัฐบาล ได้มุ่งเน้นและบูรณาการแผนยุทธศาสตร์การพัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2563-2570 เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาระบบอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมของประเทศ ให้สอดคล้องและ บูรณาการกัน เพื่อให้เกิดเป็นพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ ที่สอดคล้องกับทิศทางของยุทธศาสตร์ชาติ แผน แม่บท และนโยบายของ

รัฐบาล โดยมีวิสัยทัศน์เพื่อ “เตรียมคนไทยแห่งศตวรรษที่ 21 พัฒนาเศรษฐกิจที่กระจายโอกาสอย่างทั่วถึง สังคมที่มั่นคง และสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน โดยสร้างความเข้มแข็งทางนวัตกรรมระดับ แนวหน้าในสากล นำพาประเทศไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 46) การจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์ฉบับนี้ คำนึงถึงบริบทของการปฏิรูปประเทศในปัจจุบัน การจัดตั้งกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เป็น กระทรวงใหม่ และบริบทโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงออกแบบให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถมีส่วนร่วม ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานในลักษณะแพลตฟอร์ม (Platform) ความร่วมมือ ตามเป้าประสงค์ของการพัฒนาในด้านที่ 4 คือ การวิจัยและ สร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่และลดความเหลื่อมล้ำ โดยดำเนินงานควบคู่ไปกับการปฏิรูประบบอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมของประเทศ ยุทธศาสตร์การดำเนินงานในแต่ละแพลตฟอร์ม ได้กำหนดเป้าหมายและผลสัมฤทธิ์ที่สำคัญ (Objectives and Key Results: OKRs) และชุดโปรแกรมภายใต้ แพลตฟอร์ม เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบแผนด้านการอุดมศึกษาและแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและ นวัตกรรมของประเทศต่อไป และยังเป็นการบูรณาการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและศาสตร์พระราชามาดำเนินการตามแผนนโยบายให้เกิดผลตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2542)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ในฐานะสถาบันที่จัดอยู่ใน กลุ่มที่ 4 ของกระทรวงอุดมศึกษาฯ ต้องการบูรณาการแบบมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนด้านการศึกษาตามแผนนโยบายและการขับเคลื่อนการศึกษาให้มีระบบและเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในการพัฒนาประเทศต่อไป ดังนั้นจึงได้ขับเคลื่อนแนวคิดด้านการวิจัยการพัฒนาสถานศึกษาที่อยู่ภายใต้สังกัด สพฐ และสังกัดส่วนงานราชการอื่นๆ เช่น โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน (รร.ตชด.) ซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยพระดำริของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงเสด็จออกตรวจเยี่ยมราษฎร์ในเขตทุรกันดารในภาคเหนือและภาคอีสาน ทรงเห็นความลำบากเพราะเยาวชนขาดโอกาสในการเข้าถึงระบบการศึกษาเพราะโรงเรียนอยู่ห่างไกล จึงมอบหมายให้กองกำกับการตำรวจตะเวนชายแดนภายใต้ส่วนงานด้านการศึกษา ให้ดูแลและจัดตั้งโรงเรียนในเขตทุระกันดารในแต่ละพื้นที่ทั้งสี่ภาคของประเทศโดยใช้ชื่อว่าโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน และให้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกองกำกับการตำรวจตะเวนชายแดนในแต่ละภูมิภาค โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จึงเป็นสถานศึกษาที่ดำเนินงานโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามพระราชดำริสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในกาลต่อมา ตั้งแต่มีการจัดตั้ง มีโรงเรียนใหม่เกิดขึ้น จำนวน 18 แห่ง จากที่มีโรงเรียนในสังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวน ชายแดน รวมจำนวนทั้งสิ้น 196 แห่ง ประกอบด้วยสังกัดกอง

บังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 1 มี 43 แห่ง กองบังคับการตำรวจตระเวน ชายแดน ภาค 2 มี 45 แห่ง กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 3 มี 67 แห่ง และกองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 4 มี 41 แห่ง เพื่อให้มีฐานข้อมูลสำหรับการดำเนินโครงการตามพระราชดำริ สำนักงานโครงการฯลฯ จึงได้รวบรวมข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาที่อยู่ในโครงการตามพระราชดำริทั้งหมดขึ้น สำหรับหน่วยงานและผู้รับผิดชอบได้ใช้เป็นฐานข้อมูลในการในปฏิบัติงานต่อไป

การจัดการเรียนการสอนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนหลายแห่งโดยเฉพาะที่อยู่ห่างไกลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ยังไม่สามารถให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้ชัดเจน โดยเฉพาะในด้านกระบวนการคิด ทักษะการเรียนรู้ ทักษะการสื่อสาร ทักษะในการจัดการและทักษะในการดำเนินชีวิต แม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการได้สนับสนุนการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียน ส่งผลให้ครูพัฒนาการเรียนการสอน จัดกระบวนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักค้นคว้าและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้เรียนจากประสบการณ์จริง ผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในรอบที่ 1-รอบที่ 3 (พ.ศ. 2558-2564) พบว่า มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ มีผลเฉลี่ยระดับกลางและพอใช้ ตามลำดับ ครูได้ปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน นักเรียนจึงมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีความสุขในการเรียน แต่ผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ความสามารถด้านการคิดทางการเรียนรู้ยังไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์เท่าที่ควร (โรงเรียนตำรวจตะเวนชายแดนบ้านหาดทรายเพ, 2564)

คณะผู้วิจัยเห็นว่า ชุดโครงการวิจัยรูปแบบการจัดการศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชาโดยใช้หลักอริยสัจสี่ และทฤษฎี Constructivism เป็นฐาน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ภายในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้ากรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีนี้ จะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ได้มากขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชาโดยใช้หลักธรรมะอริยสัจสี่และทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) เป็นฐานที่ส่งเสริมสื่อนวัตกรรมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในพระราชูปถัมภ์ฯ

2. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชาโดยใช้หลักธรรมะอริยสัจสี่และทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) เป็นฐานที่ส่งเสริมสื่อนวัตกรรมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในพระราชูปถัมภ์ฯ

3. นำเสนอรูปแบบการจัดการศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชาโดยใช้หลักธรรมะอริยสัจสี่และทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) เป็นฐานที่ส่งเสริมสื่อนวัตกรรมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในพระราชูปถัมภ์ฯ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed methods) ครอบคลุมวิธีวิทยาการวิจัย R&D (Research and Development) เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเน้นการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพนี้ คณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์ ชนิดเติมเต็มในการดำเนินการ โดยภาพรวมของการกำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย (Methodology) ที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิธีการวิจัย โดยเน้นกระบวนวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และใช้กระบวนการวิจัยแบบปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อวัดผลประเมินผลรูปแบบของเครื่องมือวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) การเลือกพื้นที่ศึกษา 2) กลุ่มเป้าหมาย 3) วิธีการดำเนินงานวิจัย 4) เครื่องมือวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล 5) การวิเคราะห์ข้อมูล 6) การนำเสนอข้อมูล ประกอบด้วย

1. การเลือกพื้นที่ศึกษา ใช้วิธีการแบบเจาะจง (Purposive Sampling) พื้นที่ที่ผู้วิจัยเลือกกำหนดขอบเขตของการวิจัยเป็นโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหาดทรายเพ ตั้งอยู่ที่บ้านหาดทรายเพ ตำบลหนองเทา อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม เพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่างในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ เพราะเป็นโรงเรียนที่อยู่ห่างไกลทุรกันดาร แต่ได้รับพระมหากรุณาในการเสด็จไปตรวจเยี่ยมทุกๆ ปี อนึ่งส่วนงานในกำกับการโรงเรียนตำรวจตะเวนชายแดน ของกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน 23 ค่ายศรีสกุลวงศ์ ที่ได้มีโอกาสเข้าเฝ้ารับเสด็จเมื่อปี พ.ศ. 2557 ทรงมีพระดำรัสเน้นย้ำให้ศิษย์เก่าและครูผู้บริหารทุกคนช่วยกันดูแลโรงเรียนและจะเสด็จมาตรวจเยี่ยมตลอดโดยมิได้ทรงเหน็ดเหนื่อย และตรัสถึงการบูรณาการร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนทุกภาคส่วน โดยเฉพาะให้มีการทำวิจัยในการพัฒนาต่อไป จึงเป็นส่วนสำคัญในการทำให้ผู้วิจัยและคณะต้องการน้อมนำพระกระแสดำรัสในการพัฒนาโรงเรียนตำรวจตะเวนชายแดนในครั้งนี้

2. กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาคือ ครูใหญ่โรงเรียน จำนวน 1 คน คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 9 คน ครูผู้สอน 6 เจ้าอาวาสและคณะกรรมการ 1 รูป ปราชญ์ชาวบ้านประชาชน ตัวแทนนักเรียน และผู้ปกครอง 3 คน รวม ทั้งหมดจำนวน 20 รูป/คน การเลือกกลุ่มเป้าหมายผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีคุณลักษณะของกลุ่มเป้าหมายที่มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการชุมชนแหล่งการเรียนรู้ในการเรียนการสอน โดยบูรณาการ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือผู้ที่วางแผนเกี่ยวกับการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเป็นพื้นที่ที่ผู้วิจัยคุ้นเคยเป็นอย่างดี และยังไม่เคยมีผู้ใดทำการศึกษาวิจัยในพื้นที่ดังกล่าว

3. วิธีดำเนินการวิจัย เป็นการวิจัยแบบ R&D (Research and Development) ครอบคลุมวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การเก็บข้อมูลวิจัยใช้รูปแบบ การสังเกต การสัมภาษณ์ และการใช้เวทีประชุม (หรือเวทีชุมชน) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก การสนทนากลุ่ม ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพนี้ คณะผู้วิจัยจะต้องเก็บรวบรวมข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์ ชนิดเติมเต็ม โดยมีขั้นตอนและระเบียบวิธีวิจัยดังนี้ ขั้นที่ 1 (R1: Research) ศึกษาสภาพทั่วไปของโรงเรียนตำรวจตะเวนชายแดนบ้านหาดทรายเพ โดยศึกษาจากผลการดำเนินงานภายใต้กรอบการประกันคุณภาพการศึกษาและการบริหารจัดการทั่วไป ขั้นที่ 2 (D1: Development) สร้างหรือพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชาโดยใช้หลักอริยสัจสี่ และทฤษฎี Constructivism เป็นฐานจากข้อมูลที่ได้ศึกษาสภาพปัญหาทั่วไปของโรงเรียน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ด้านสื่อนวัตกรรมความคิดเชิงสร้างสรรค์และแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ขั้นที่ 3 (R2: Research) ทดลองใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นโดยทดลองกับกลุ่มเป้าหมายได้แก่ ครูและนักเรียนโรงเรียน ตชด.บ้านหาดทรายเพ และทำการประเมินผลรูปแบบ จากการสังเกต สัมภาษณ์ Focus Group และการวิเคราะห์ SWOT เพื่อให้ต้นแบบที่พัฒนาขึ้นมีความสมบูรณ์ เหมาะสมที่จะนำไปใช้ และปรับปรุงต้นแบบให้เหมาะสม ขั้นที่ 4 (D2: Development) นำต้นแบบที่สมบูรณ์ไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย หรือนำนวัตกรรมและองค์ความรู้ที่ได้ไปทดลองใช้จริง แล้วสรุปผลการวิจัย นำเสนอรูปแบบโมเดล โดยตีพิมพ์ในวารสาร TCI ในระดับชาติและนานาชาติต่อไป

4. เครื่องมือวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือวัดผลประเมินผล ดังนี้ 1) ใช้เอกสาร แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และ Swot 2) ใช้เวทีชุมชน การประชุม การวางแผน และการมีส่วนร่วมดำเนินการ 3) ใช้การทดสอบแหล่งเรียนรู้ที่สร้างและพัฒนา 4) ใช้กรอบสัมภาษณ์ สนทนากลุ่ม ถามความคิดเห็นและแบบประเมินความพึงพอใจ

5. การวิเคราะห์ข้อมูลเนื่องจากงานวิจัยเป็นเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกผู้วิจัยจึงได้กำหนดรูปแบบการวิจัยการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคและกระบวนการ ดังนี้ 1)การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis) ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น คณะผู้วิจัยดำเนินการทันทีที่การสนทนาสิ้นสุดลง โดยสรุปจากความคิดเห็นของผู้ดำเนินการสนทนา ผู้จดบันทึก ผู้บริการทั่วไป และจากการสังเกตของผู้วิจัยเพื่อการตรวจสอบข้อมูลและพัฒนากรอบประเด็นในการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ขั้นตอนที่ 2 การเตรียมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์อย่างละเอียด ในการเตรียมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ คณะผู้วิจัยใช้วิธีการถอดรายละเอียดจากแบบสัมภาษณ์และการ

สนทนากลุ่ม โดยตรวจสอบกับบันทึกการสนทนาที่ผู้จดบันทึกได้จดไว้ ซึ่งจะมีรายละเอียดทุกอย่างตามหัวข้อและคำถามที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพื่อใช้ประกอบในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างละเอียด และ 3) วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล (Content Analysis) เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสอบถาม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม และแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง บันทึกการสนทนาของผู้จดบันทึกโดยสรุปใจความจากเอกสารและเนื้อหาที่สำคัญน่าสนใจ ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้ครบถ้วน ซึ่งคำนึงถึงสถานการณ์ของการสนทนากลุ่มเพื่อพัฒนารูปแบบ โดยใช้การวิเคราะห์ SWOT แล้วนำมาสรุปผลการวิจัยแบบพรรณนา

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชาโดยใช้หลักธรรมะอริยสัจสี่และทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมสื่อนวัตกรรมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหาดทรายเพ ในพระราชูปถัมภ์ฯ พบว่า โครงการพระราชดำริ 8 โครงการฯ ของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหาดทรายเพ ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็กได้น้อมนำเอารูปแบบตามโครงการพระราชดำริมาเป็นฐานเดิมและได้บูรณาการกับการจัดโครงการตามหลักสูตรการศึกษา ประกอบด้วย โครงการที่เกี่ยวกับวันสำคัญของชาติและของสากล โครงการที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถในการจัดกิจกรรม แสดงออกอย่างถูกต้อง มีระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมสนับสนุน อำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียนได้อย่างครบสมบูรณ์แบบทำให้ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในการได้มีโอกาสทางการศึกษาและมีคุณภาพ ครูและบุคลากรมีสมรรถนะในการจัดการศึกษา มีความมั่นคงในวิชาชีพ มีระบบการบริหารโรงเรียนที่เข้มแข็งและมีมาตรฐานเป็นโรงเรียนคุณภาพที่ยั่งยืนและศูนย์กลางการจัดการเรียนรู้ โดยใช้หลักในการจัดการบริหารตลอดมีหลักสูตรที่ส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา มีสภาพแวดล้อมให้สอดคล้องกับเป้าหมายทางการศึกษาที่ผู้เรียนและชุมชนต้องการ

ผลการประเมินรูปแบบ การบริหารจัดการทรัพยากรแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนและชุมชนมีความพึงพอใจมากเพราะได้ใช้ประโยชน์จริง แต่ต้องมีการบริหารจัดการให้ครอบคลุม ครบถ้วนครูผู้ออกแบบการเรียนการสอนควรออกแบบกิจกรรมการเรียนให้สอดคล้องกับลักษณะเนื้อหาที่เน้นการใช้สื่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ภายในโรงเรียนมาเป็นฐานคิดและออกแบบ มีการเตรียมการสอนล่วงหน้าสนใจเนื้อหาวิชาที่ถ่ายทอดอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนกำหนดนโยบายวางแผนเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัดหา จัดสร้างหรือพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหาดทรายเพ รวมทั้งการส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ประสบการณ์ในการจัดการใช้แหล่งเรียนรู้ สื่อนวัตกรรมความคิดสร้างสรรค์ที่ได้ทดลองและพัฒนาขึ้น เช่น ห้องศูนย์

อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สนามกีฬาและลานเอนกประสงค์ สนามเด็กเล่น และศูนย์โครงการพระราชดำริ ทั้งในและนอกโรงเรียนสนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการนำเสนอผลงาน โครงงานหรือนวัตกรรมที่เกิดจากการศึกษาหรือใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียนตลอดถึงการนิเทศ กำกับ ติดตาม ดูแลและประเมินผลระบบการจัดการเรียนการสอนโดยการใช้แหล่งเรียนรู้ สื่อนวัตกรรมความคิดสร้างสรรค์ ทั้งภายในและนอกโรงเรียน

ผลการสังเคราะห์แนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชาโดยใช้หลักธรรมะอริยสัจสี่และทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมสื่อนวัตกรรมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหาดทรายเพ ในพระราชูปถัมภ์ฯ แนวทางการจัดการศึกษาโดยการใช้แหล่งเรียนรู้ พบว่า สื่อนวัตกรรมความคิดสร้างสรรค์ ในการเรียนการสอนโดยทางโรงเรียนได้ทำการสำรวจสภาพแวดล้อมในปัจจุบันว่าบริเวณใดแหล่งใดมีสภาพแวดล้อมที่สามารถนำมาปรับและพัฒนาให้เป็นศูนย์การเรียนที่มีความสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้และวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ในโรงเรียน และชุมชนมีโครงสร้างการวางแผนโดยระดมความคิดระหว่างผู้บริหาร ครู นักเรียนและชุมชนดำเนินงานตามแผน โดยจัดสภาพแวดล้อมทั่วๆ ไปในบริเวณโรงเรียนให้มีความสะอาดสวยงาม เป็นระเบียบ ร่มรื่นจัดให้เป็นแหล่งศึกษาได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ให้นักเรียนได้เห็น ได้ดู เกิดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ และวิถีชีวิตประจำวัน พัฒนาสภาพแวดล้อมโดยการสร้างสิ่งใหม่ ให้เกิดขึ้น เช่น ห้องศูนย์อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และศูนย์โครงการพระราชดำริ หรือศูนย์ศึกษาพันธุ์ไม้ จัดหาต้นไม้มาปลูกเพิ่มให้มีต้นไม้หลายชนิด ทั้งพันธุ์ในท้องถิ่นและนอกท้องถิ่น พืชสมุนไพร พร้อมทั้งจัดทำ ทะเบียนต้นไม้ ป้ายบอกชื่อต้นไม้ คุณประโยชน์ ตลอดจนจัดหาหนังสือ สื่อเทคโนโลยีประกอบการศึกษาเพื่อหาความรู้เพิ่มเติม และเป็นต้นแบบในการบริหารจัดการศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชาฯ ของโรเรียนตำรวจตระเวนชายแดน บ้านหาดทรายเพ อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม (Had-Sai-Phae Border Patrol Police school Model: HBPPS Model) เป็นต้นแบบที่มีความสมบูรณ์ต่อไป

5. อภิปรายผลการวิจัย

รูปแบบการจัดการศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชาโดยใช้หลักธรรมะอริยสัจสี่และทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมสื่อนวัตกรรมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหาดทรายเพ ในพระราชูปถัมภ์ฯ พบว่า โครงการพระราชดำริ 8 โครงการฯ ของโรงเรียนตำรวจตะเวนชายแดนบ้านหาดทรายเพ ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็กได้น้อมนำเอารูปแบบตามโครงการพระราชดำริมาเป็นฐานเดิมและได้บูรณาการกับการจัดโครงการตามหลักสูตรการศึกษาประกอบด้วยโครงการที่เกี่ยวกับวันสำคัญของชาติและของสากล โครงการที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถในการจัดกิจกรรม

แสดงออกอย่างถูกต้อง มีระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมสนับสนุน อำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียนได้อย่างครบสมบูรณ์แบบทำให้ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในการได้มีโอกาสทางการศึกษาและมีคุณภาพเป็นโรงเรียนภายใต้การกำกับดูแลของ กองกำกับการตำรวจตะเวนชายแดนที่ 23 สกลนคร และอยู่ในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามราชกุมารีฯ ครูและบุคลากรมีสมรรถนะในการจัดการศึกษา มีความมั่นคงในวิชาชีพมีระบบการบริหารโรงเรียนที่เข้มแข็งและมีมาตรฐานเป็นโรงเรียนคุณภาพที่ยั่งยืนและศูนย์กลางการจัดการเรียนรู้ โดยใช้หลักในการจัดการบริหารตลอดมีหลักสูตรที่ส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา มีสภาพแวดล้อมให้สอดคล้องกับเป้าหมายทางการศึกษาที่ผู้เรียนและชุมชนต้องการ สอดคล้องกับเกษมสันต์ ศรีคำแซง (2553, หน้า 139-143) ได้ศึกษาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพโรงเรียนบ้านโคกก่องสหมิตรวิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 ในทางเดียวกัน ธัญญลักษณ์ ศรีสร้อย, เพลินพิศ ธรรมรัตน์ และธวัชชัย ไพไหล (2556, หน้า 51-62) ได้ศึกษาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านคำแหว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 พบว่า ผลการติดตามและประเมินผลการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านคำแหว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

จากการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามโครงการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้บ้านคำแหว มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการแหล่งเรียนรู้ จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ พบว่า ผู้ร่วมวิจัยมีการให้ความร่วมมือ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เข้าใจเนื้อหาในการประชุมตระเห็นความสำคัญของการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน มีความกระตือรือร้นในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ตนเองรับผิดชอบให้เอื้อต่อการให้บริการ การให้บริการแหล่งเรียนรู้ 8 แหล่งเรียนรู้ จากการสอบถามความคิดเห็นต่อการให้บริการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย และหลังการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ พบว่าค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง และแหล่งเรียนรู้ คือ สวนสมุนไพร แปลงสาธิตการเกษตร และเรือนเพราะชำ ผู้วิจัยจึงมีมติให้ดำเนินการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในวงรอบที่ 2 โดยใช้แนวทางการพัฒนาคือ การมอบหมายให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ พบว่า นักเรียนได้มีส่วนร่วมและเห็นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้นั้นๆ ทำให้มีความคิดเห็นการให้บริการจากแหล่งเรียนรู้เพิ่มมากขึ้นจากวงรอบที่ 1 สอดคล้องกับนงค์ศรี ราชมณี (2553) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านจาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ต่อมา ครองสิทธิ์ บุตรสุวรณ์ (2561) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านท่าหนองพันทา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 และสุธิชล พ่อครวงค์ (2555) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมแบบมีส่วน

ร่วมเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ใน โรงเรียนสหราษฎร์รังสฤษฎ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 22 เป็นต้น

ผลการสังเคราะห์พัฒนารูปแบบฯ พบว่า สื่อนวัตกรรมความคิดสร้างสรรค์ ในการเรียนการสอนโดยทางโรงเรียนได้จัดสภาพแวดล้อมในบริเวณโรงเรียนให้สะอาด สวยงาม เป็นระเบียบร่มรื่นจัดให้เป็นแหล่งศึกษาได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมให้นักเรียนได้เห็น ได้ดู เกิดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ และวิถีชีวิตประจำวัน พัฒนาสภาพแวดล้อมโดยการสร้างสิ่งใหม่เป็นแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติม เช่น ห้องศูนย์อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนจัดหาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีประกอบการศึกษาในท้องถิ่น เพื่อพัฒนาโรงเรียนตำรวจตะเวนชายแดนบ้านหาดทรายเพ (Had-Sai-Phae Border Patrol Police school Model: HBPPS Model) เป็นต้นแบบให้มีความสมบูรณ์ สอดคล้องกับเผด็จ มีชัย (2559) การประเมินโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนเปรมติณสูลานนท์ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น เป็นต้น

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 นโยบายของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหาดทรายเพ ควรมีการกำหนดเป้าหมาย ยุทธศาสตร์และความเชื่อมโยงระหว่างยุทธศาสตร์กับการพัฒนาให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้ในการเรียนการสอนให้กับสังคมท้องถิ่นต่อไป

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัดควรมีนโยบายกำหนดให้โรงเรียนใช้พัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้ในการเรียนการสอนส่งเสริมกิจรรมใหม่ๆ ในทางการศึกษาเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ด้วยแหล่งการเรียนรู้ต่อไปในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำวิจัยการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในการเรียนการสอนโดยมีเป้าหมายคือแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน เพื่อสร้างและพัฒนาเป็นโรงเรียนต้นแบบทางการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนต่อไป

2.2 ควรทำวิจัยการพัฒนาสมรรถนะการออกแบบสื่อการเรียนรู้และกิจกรรมที่สอดรับกับสภาพแวดล้อมและตอบสนองความต้องการของชุมชน ทางด้านการจัดการแหล่งเรียนรู้ในการเรียนการสอน ด้านการพัฒนา ทักษะ ประสบการณ์ใหม่ๆ ให้กับครูและบุคคลกรทางการศึกษา

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

รูปแบบการจัดศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชาโดยใช้หลักอริยสัจสี่และทฤษฎีคอนสตรัคติวิตส์เป็นฐาน สื่อนวัตกรรมความคิดสร้างสรรค์ ผลสรุปจากการประเมินการทดลองก่อนและหลังใช้รูปแบบ พบว่า มีความพึงพอใจในระดับมาก โดยโรงเรียนได้จัดสภาพแวดล้อมในบริเวณโรงเรียน ให้มีสภาพร่มรื่น เป็นระเบียบจัดให้เป็นแหล่งศึกษาได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมนักเรียนได้เห็น ได้ดู เกิดทักษะการเรียนรู้ในวิถีชีวิตประจำวัน และพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับ

เป้าหมายทางการศึกษาที่ผู้เรียนและชุมชนต้องการนำไปสู่การสังเคราะห์พัฒนารูปแบบ โดยครูได้บูรณาการออกแบบกิจกรรมการเรียนให้สอดคล้องกับเนื้อหาการใช้สื่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติภายในโรงเรียนมาเป็นฐานคิดและผู้บริหารโรงเรียนและชุมชน ได้ส่งเสริมพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้มีประสบการณ์ในการใช้แหล่งเรียนรู้สื่อนวัตกรรมความคิดสร้างสรรค์ที่ได้ทดลองและพัฒนาขึ้นสามารถพัฒนาเป็นศูนย์กลางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนารูปแบบ (Had-Sai-Phae Border Patrol Police school Model: HBPPS Model) ให้มีความสมบูรณ์ต่อไป ดังภาพที่ 1

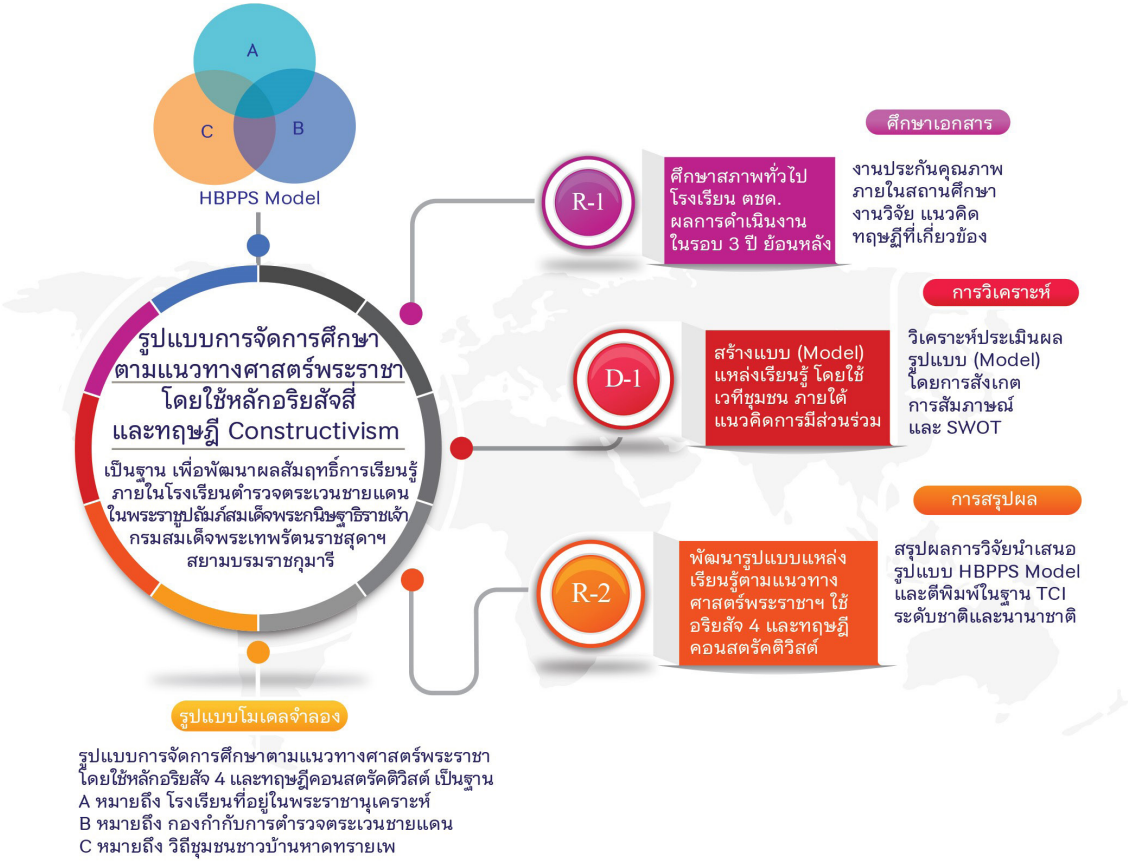

รูปแบบการจัดการศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชา
โดยใช้หลักอริยสัจ 4 และทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เป็นฐาน
A หมายถึง โรงเรียนที่อยู่ในพระราชานุเคราะห์
B หมายถึง กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน
C หมายถึง วิถีชุมชนชาวบ้านหาดทรายเพ

ภาพที่ 1 แสดงโมเดลแนวทางรูปแบบการจัดการศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชา ฯ ของโรงเรียนตำรวจตะเวนชายแดนบ้านหาดทรายเพ สังกัดกองกำกับการตำรวจตะเวนชายแดนที่ 23 ค่ายศรีสกุลวงศ์ (Had-Sai-Phae Border Patrol Police school Model: HBPPS Model)

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *แผนการศึกษาแห่งชาติ 2560-2579*. เข้าถึงได้จาก https://backoffice.onec.go.th/uploaded/Outstand/2017-EdPlan60-79.pdf

เกษมสันติ์ ศรีคำแซง. (2553). *การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ โรงเรียนบ้านโคกก่องสหมิตรวิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ครองสิทธิ์ บุตรสุวรรณ์. (2561). *การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านท่าหนองพันทา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ธัญญลักษณ์ ศรีสร้อย, เพลินพิศ ธรรมรัตน์ และธวัชชัย ไพใหล. (2556). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านคำแหว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. *วารสารบัณฑิตศึกษา*, 10(47), 51-62.

นงค์ศรี ราชมณี. (2553). *การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านจาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

เผด็จ มีชัย. (2559). *การประเมินโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนเปรมติณสูลานนท์ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น*. ขอนแก่น: องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น.

โรงเรียนตำรวจตะเวนชายแดนบ้านหาดทรายเพ. (2564). *สรุปผลการตรวจประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน (สมศ.) โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหาดทรายเพ ตำหนองเทา อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ประจำปีการศึกษา 2564*. นครพนม: โรงเรียนตำรวจตะเวนชายแดนบ้านหาดทรายเพ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.* กรุงเทพฯ: พริกหวาน กราฟิก จำกัด.

สุธิชล พ่อครวงค์. (2555). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนสหราษฎร์รังสฤษฎ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

รูปแบบการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ด*

The Model of Welfare Assistance Provision According to Theravada Buddhist philosophy of the People in Roi Et Province

พระครูปริยัติสุทธิคุณ สุทฺธจิตฺโต (ลันดอน จักษุแจ้ง), พระเทพวชิรวิมล (สายัณห์ ศรีสุระ) และอุทัย กมลศิลป์
Phrakhru Prariyatsutthikhun Suddhajitto (Landon Chaksuchaeng), Phra Tepwachirawimol (Sayan Srisura) and Uthai Kamolsil
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: watburaphanb@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการการสงเคราะห์ 2) ศึกษาหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ 3) ศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ของประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสารวิชาการทางพุทธศาสนา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป/คน เครื่องมือวิจัยคือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ ได้แก่ 1) ดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล 2) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ 3) การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ 4) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป

2. หลักพุทธปรัชญาเถรวาทเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ มี 2 ข้อ 1) ธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์กัน, วิธีทำให้คนรัก 2) หลักธรรมที่เอื้อให้เกิดประโยชน์และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ใน 3 ด้าน (1) ด้านประโยชน์ปัจจุบัน (2) ด้านประโยชน์เบื้องหน้า (3) ด้านประโยชน์อย่างสูงสุดคือ

*ได้รับบทความ: 19 สิงหาคม 2567; แก้ไขบทความ: 24 ธันวาคม 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 28 ธันวาคม 2567
Received: August 19, 2024; Revised: December 24, 2024; Accepted: December 28, 2024

นิพพาน และ 3) ธรรมที่ทำให้ระลึกถึงกัน หรือข้อปฏิบัติสำหรับคนที่อยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ

3. รูปแบบการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนการประพฤติที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งรวมถึงการให้ (ทาน) การใช้ถ้อยคำสุภาพ (ปิยวาจา) การประพฤติที่เป็นประโยชน์ (อัตถจริยา) และการวางตัวให้เสมอต้นเสมอปลาย (สมานัตตตา) การเน้นประโยชน์สูงสุดคือการบรรลุนิพพานผ่านการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน และการแบ่งปันสิ่งของในรูปแบบสาธารณโภคี โดยผู้ที่ปฏิบัติจะต้องมีความเอื้อเฟื้อและมีการประพฤติดีทั้งในทางกาย วาจา และใจ เพื่อส่งเสริมความสามัคคีและความสุขในชุมชน

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดสวัสดิการ; การจัดสวัสดิการสงเคราะห์; ประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ด

Abstract

The purposes of this research were 1) study the theoretical concepts of welfare organization, 2) study the Theravada Buddhist philosophy on welfare organization, 3) study the form of welfare organization for people in Roi Et Province. This research is qualitative research by studying data from Tripitaka, Buddhist academic documents, and related research. The key informants are 10 qualified monks. The research instrument is an in-depth interview form, and the research results are presented using descriptive analysis.

The results revealed that:

1. The theoretical concepts of welfare management include: 1) Carrying out activities to help and support others; 2) Helping and supporting others' activities for the public benefit; 3) Helping and supporting public property; 4) Helping and supporting the general public.

2. The main principles of Theravada Buddhist philosophy regarding the organization of welfare and support are 2 points: 1) Dhamma which is the foundation of mutual support, a method to make people love each other; 2) Dhamma principles which facilitate the creation of benefits and relationships among human beings in 3 areas: (1) present benefits, (2) future benefits, (3) the highest benefits which is Nirvana; and 3) Dhamma which makes people remember each other or practices for people who live together as a group.

3. The form of providing welfare according to the Theravada Buddhist philosophy of the people in Roi Et Province which includes giving (Dana), using polite words (Piyavaca),

useful conduct (Atthacariya), and equality consisting in impartiality (Samanatta); emphasizing the highest benefit which is attaining Nirvana through practicing Dhamma in daily life; and sharing things in the form of public utilities (Sadharanabhogi). Those who practice must be generous and have good behavior in body, speech, and mind to promote unity and happiness in the community.

Keywords: Welfare arrangement model; Welfare arrangement; People in Roi Et Province

1. บทนำ

สถานการณ์โลกมีปัญหาหลากหลายมิติมากยิ่งขึ้น ทั้งปัญหาความมั่นคงของมนุษย์ความมั่นคงในมิติของสังคม การอพยพย้ายถิ่น ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม วิกฤตินำ้ วิกฤติพลังงาน ความมั่นคงด้านอาหาร ภัยคุกคามด้านสาธารณสุข ภัยคุกคามทางเศรษฐกิจ อาชญากรรมข้ามชาติความขัดแย้งของรัฐที่ใช้กำลัง สารพิษ การแทรกแซงทางด้านมนุษยธรรม (สุรชาติ บำรุงสุข, 2553, หน้า 6) ซึ่งปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นล้วนส่งผลให้มนุษย์เกิดความรู้สึกไม่มั่นคงและปลอดภัยในชีวิต การป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนา และการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสมเหมาะสมเป็นธรรม (พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม 2546, หน้า 2) โดยมีทั้งสิ้น 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การช่วยเหลือทางสังคม (Social Assistance) การประกันสังคม (Social Insurance หรือ Social Protection) การบริการสังคม (Social Services) และการสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคม (Social partnership support) การจัดสวัสดิการสังคมที่เห็นได้ชัดจากการปฏิบัติงานของรัฐไทยก็คือการจัดสวัสดิการสังคมในรูปแบบการช่วยเหลือทางสังคม การช่วยเหลือทางสังคม เป็นมาตรการที่มุ่งช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาทางสังคมเพื่อจัดบริการที่เหมาะสมในลักษณะต่างๆ ให้กับกลุ่มเป้าหมาย (ธนาชัย สุนทรอนันตชัย, 2560, หน้า 52-65) ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย สังคหวัตถุ ประการนี้ 4 ประการเป็นไฉน คือ ทาน การให้ 1 เปยยวัชชะ ความเป็นผู้มีวาจาน่ารัก 1 อัตถจริยา ความประพฤติประโยชน์ 1 สมานัตตา ความเป็นผู้มีตนเสมอ 1” “ดูกรภิกษุทั้งหลาย สังคหวัตถุ 4 ประการนี้แลฯ การให้ 1 ความเป็นผู้มีวาจาน่ารัก 1ความประพฤติประโยชน์ในโลกนี้ 1 ความเป็นผู้มีตนสม่ำเสมอในธรรมนั้นๆ ตามสมควร 1 ธรรมเหล่านั้นแล เป็นเครื่องสงเคราะห์โลก ประดุจสลักเพลาควบคุมรถที่แล่นอยู่ไว้ได้ ฉะนั้น ถ้าธรรมเครื่องสงเคราะห์เหล่านี้ ไม่พึงมีไซร้ มารดาหรือบิดาไม่พึงได้ความนับถือหรือบูชาเพราะเหตุแห่งบุตรก็เพราะเหตุที่บัณฑิตพิจารณาเห็นธรรมเครื่องสงเคราะห์เหล่านี้ ฉะนั้น พวกเขาจึงถึงความเป็นใหญ่และเป็นที่น่าสรรเสริญ”(องฺจตุกฺก.(ไทย) 21/256/282) จึงเห็นได้ว่ามีเพียงประชาชนบางกลุ่มที่ได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐ แต่ประชาชนบางกลุ่มกลับไม่ได้รับการช่วยเหลือใดๆ จากภาครัฐ

ซึ่งมีหน้าที่จัดสวัสดิการสังคมให้กับประชาชนทุกคนอย่างถ้วนหน้าและเท่าเทียมยิ่งไปกว่าการเพิกเฉยและการไม่รู้บทบาทหน้าที่ของภาครัฐต่อการจัดสวัสดิการสังคม การแก้ไขปัญหาจนทำให้ปัญหาเหล่านั้นไม่ได้รับการคลี่คลายภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาคประชาชน ภาคประชาสังคม และภาคเอกชนจึงต้องออกมาช่วยเหลือกันเอง ซึ่งก็จะนำไปสู่การเกิดเป็นบุญคุณที่ต้องทดแทนกันไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนสินค้า ซึ่งการช่วยเหลือกันเอง นำไปสู่การสร้างระบบอุปถัมภ์ให้ฝังรากลึกในสังคมไทย ทั้งที่ในความเป็นจริง ภาครัฐคือหน่วยงานที่ต้องช่วยเหลือและดูแลภาคประชาชนโดยปราศจากการมีบุญคุณต่อกัน การจัดการเรื่องสวัสดิการสงเคราะห์ประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ดนั้น เป็นหน้าที่หลักที่เป็นบทบาทของวัดหรือพระสงฆ์จะต้องกระทำโดยตรง เนื่องจากว่าวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนที่จะคอยช่วยเหลือนอกเหนือจากงานเผยแผ่สั่งสอนอบรมธรรมเพื่อให้ประชาชนในชุมชนนำไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสันติสุขร่วมเย็นอันจะนำไปสู่การพ้นทุกข์ตามแนวทางในหลักธรรมในพระพุทธศาสนา บทบาทของวัดในการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ จึงเป็นการตอกย้ำให้เห็นถึงหน้าที่ที่จะต้องกระทำแบบไม่นิ่งดูดาย เพราะประชาชนในชุมชนต่างมีความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันไป การสงเคราะห์ช่วยเหลือจึงเป็นอีกทางหนึ่งที่จะยึดเหนี่ยวจิตใจให้มีความผูกพันและเกิดศรัทธาที่มีต่อวัดในชุมชนนั้นๆ มากขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นพระสังฆาธิการระดับผู้บริหารกิจการคณะสงฆ์ภายใต้การทำกิจกรรมของคณะสงฆ์ตามมติพระสังฆาธิการจังหวัดร้อยเอ็ดให้เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ให้กับประชาชน จึงเห็นว่ารูปแบบการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ดเป็นเรื่องที่น่าศึกษา เพราะจะเป็นการวิเคราะห์การทำงานการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ของจังหวัดร้อยเอ็ดว่ามีแนวคิด ทฤษฎี หลักพุทธปรัชญาเถรวาทเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ และรูปแบบการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ดตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท มีวิธีการดำเนินงานอย่างไร มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสงเคราะห์
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสงเคราะห์
3. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ดตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวกับรูปแบบการและหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ประชาชน
2. ศึกษาบริบทพื้นที่วิจัย ได้แก่ การจัดสวัสดิการสงเคราะห์ประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ด

3. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาร่วมวิเคราะห์กับข้อมูลเชิงพื้นที่ เพื่อสรุปเป็นประเด็นปัญหาสำหรับการทำวิจัย

4. จัดการสนทนากลุ่มเพื่อร่วมกันวิเคราะห์ถึงการบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ในจังหวัดร้อยเอ็ด แล้วนำไปสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

5. การสร้างเครื่องมือในการสัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยการนำผลที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

6. การสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยเครื่องมือที่สร้างขึ้น และได้ผ่านตรวจสอบความเชื่อมั่นจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน แล้ว เพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นที่ยังไม่ครบถ้วน และชัดเจนจากบุคคลที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่มซึ่งบุคคลดังกล่าวนั้นผู้วิจัยได้พิจารณาแล้วว่าจะเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่จะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 10 รูป/คน

7. การวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) จัดหมวดหมู่ข้อมูลจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี และการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้มาทั้งหมด 2) แยกแยะข้อมูลในด้านต่างๆ ตามวัตถุประสงค์อย่างเป็นระบบ 3) เปรียบเทียบข้อมูลลักษณะที่เหมือนกัน และแตกต่างกัน 4) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี 5) สรุปการวิเคราะห์ข้อมูล และอภิปรายผลการวิจัย

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ด สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับจัดสวัสดิการสงเคราะห์ เป็นกิจกรรมที่วัดหรือพระสงฆ์จะต้องดำเนินการ เพื่อให้เป็นสาธารณะประโยชน์ในด้านการจัดการสาธารณะสงเคราะห์ทั้งบุคคลและส่วนรวม โดยมีลักษณะที่เป็นไป 4 ประการ คือ 1) ดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ การที่วัดหรือคณะสงฆ์ดำเนินกิจการเอง ซึ่งกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ 2) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ ได้แก่ การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของรัฐหรือเอกชน หรือผู้ใดผู้หนึ่งดำเนินการและการนั้นเป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์ 3) การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ได้แก่ การสร้างถนน การขุดลอกคูคลอง การสร้างโรงพยาบาลและเครื่องมือแพทย์ การสร้างประปาหมู่บ้าน เป็นต้น และ 4) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชนในการที่ควรช่วยเหลือ

2. หลักพุทธปรัชญาเถรวาทเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ ซึ่งประกอบด้วยหลักธรรม 3 ประการ ได้แก่ 1) หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่สามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยการ

ดำเนินงานตามพันธกิจด้านการสงเคราะห์ เป็นการเอื้อเฟื้อต่อกัน การเผยแผ่ต้องมีการพูดจาสุภาพนุ่มนวล เรียบร้อย 2) หลักอัตถะ 3 ประการ ได้แก่ (1) ทิฏฐธัมมิกัตถะ หมายถึง ประโยชน์ปัจจุบันหรือประโยชน์อย่างที่เห็นๆ เรื่องการดำเนินชีวิต การเป็นอยู่ที่ปรากฏ เรื่องทางวัตถุที่เห็นสภาพภายนอก (2) สัมปรายิกัตถะ หมายถึง ประโยชน์เบื้องหน้า เบื้องหน้า เลยออกไปไกลๆ ก็คือ ภพหน้า ชาติหน้า จะไปเกิดที่ดีๆ ไม่ไปเกิดที่ชั่วๆ นี่เป็นประโยชน์หรือเป็นจุดหมายขั้นสัมปรายะ และ (3) สาราณียธรรม 6 ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกกัน ธรรมเป็นเหตุให้ไม่ลืมกันเป็นธรรมที่มีอุปการะมาก เป็นข้อปฏิบัติสำหรับคนที่อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นหมู่หรือคณะ

3. รูปแบบการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ด มี 3 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ (1) ทาน การให้ การสงเคราะห์หรือช่วยเหลือผู้อื่นด้วยการให้สิ่งของที่ตนมีให้แก่ผู้ที่ต้องการ ผู้ขาดแคลนหรือผู้เดือดร้อน สิ่งของที่นำมาให้นั้นต้องเป็นสิ่งของที่ได้มาโดยสุจริตเป็นประโยชน์ คือ ผู้ให้ก็เป็นสุขอิ่มเอิบใจ ผู้รับก็สามารถบรรเทาทุกข์ความเดือดร้อน รวมทั้งการให้ความรู้การแนะนำที่ถูกต้องชัดเจนและเป็นจริงด้วย (2) ปิยวาจา การใช้วาจาด้วยถ้อยคำที่สุภาพ และถ้อยคำที่มีประโยชน์ พูดด้วยถ้อยคำที่เป็นจริง และถ้อยคาที่ไม่กระทบกระทั่งผู้อื่น พูดแต่ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ รู้จักกล่าวขอโทษ รู้จักกล่าวขอบคุณ ซึ่งผู้ปฏิบัติได้ย่อมทำให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในตัวผู้พูดจูงให้ละเว้นความชั่ว ทาให้การงานสำเร็จ เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตและการงานอย่างยิ่ง (3) อัตถจริยา การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์แก่ทั้งตนเอง และผู้อื่น รู้จักการเสียสละไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ความสุขสบายส่วนตัว ทุ่มเทแรงกายแรงใจในการบาเพ็ญสาธารณประโยชน์ และช่วยเหลือผู้อื่นพร้อมรู้จักแก้ไขปัญหาด้วยปัญญา และ (4) สมานัตตตา การวางตัวให้เหมาะสมเสมอต้นเสมอปลาย รู้จักวางตนให้เหมาะสมกับฐานะ มีจิตใจมั่นคงไม่หวั่นไหวเปลี่ยนแปลงง่าย และดำรงตนไว้ไม่ให้ตกไปในความชั่วปฏิบัติกับเพื่อนร่วมหรือผู้คนอื่นๆ อย่างเท่าเทียมกันรวมทั้งอยู่ร่วมทุกข์ร่วมสุข ร่วมแก้ไขปัญหากับเพื่อนร่วมงานในองค์กร 2) รูปแบบการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ด จะต้องยึดหลักประโยชน์ทั้ง 3 ประการ เพราะจะทำให้เกิดความสุข ช่วยเหลือทั้งตนเองและผู้อื่น โดยคำนึงถึงสังคมที่อาศัยอยู่ร่วมกัน เพื่อการอนุเคราะห์หรือสนับสนุนต่างๆ จากการให้ทาน การบริจาค หรือการอุดหนุนก็ถือว่าได้สร้างประโยชน์ทั้งคุณงามความดีต่อชุมชน และสังคมให้เกิดความเจริญ สามัคคีซึ่งกันและกันขึ้น และยังส่งผลถึงประโยชน์ในภายภาคหน้าหรือประโยชน์ในภพหน้าอีกด้วย และ 3) รูปแบบการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ดต้องยึดหลักปฏิบัติตามหลักสาราณียธรรม 6 เป็นหลักธรรมในพุทธศาสนาที่มีการกล่าวถึงการช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมคณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกัน ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอน แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพ นับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง และเป็นคุณธรรมที่ทำให้รู้จัก

การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันและกัน ทำให้เข้าใจคนอื่นมากขึ้นซึ่งเป็นแนวทางที่ดีในการอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคีสถานศึกษาควรนำมาปฏิบัติ

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ตามเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสงเคราะห์เป็นกิจกรรมที่วัดหรือพระสงฆ์จะต้องดำเนินการ เพื่อให้เป็นสาธารณะประโยชน์ในด้านการจัดการสาธารณะสงเคราะห์ทั้งบุคคลและส่วนรวม โดยมีลักษณะที่เป็นไป 4 ประการ คือ 1) ดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล 2) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ 3) การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ และ 4) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป สอดคล้องกับไพบูลย์ เสียงก้อง (2544, หน้า 26) ได้กล่าวถึงงานสาธารณสงเคราะห์มีความคล้ายกับการสงเคราะห์ไว้ในหนังสือชื่อ หลักการบริหารวัดวัดพัฒนา 44 ความว่า งานสาธารณสงเคราะห์เป็นงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์ชุมชนและสังคม โดยมีวัดและพระภิกษุสามเณรเป็นแกนนำ ได้แก่ โครงการอุปสมบทและบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์พระภิกษุสามเณร วัดที่ประสบภัย ขาดแคลนเจ้าอาวาส พระภิกษุเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่นสถานที่เป็นที่จัดประชุม อบรมเยาวชน และประชาชนด้านอาชีพต่างๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออมทรัพย์ การให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การสนับการศึกษาแก่เด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วยยากไร้

การจัดสวัสดิการเชิงสงเคราะห์ชาวบ้านในจังหวัดร้อยถือว่า เป็นการกระทำเชิงรุกที่เปิดโอกาสให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำขั้นตอนร่วมสร้างกระบวนการ และร่วมผลักดัน อย่างเช่น 1) วัดบ้านอ้น ได้มีกิจกรรมสงเคราะห์ โดยการสร้างโรงพยาบาลสนามเกี่ยวกับต้อนรับผู้ที่เดินทางมาจากนอกพื้นที่เกี่ยวกับผู้ป่วยโควิด 19 2) วัดบูรพาหนองบัว ได้มีกิจกรรมชมรมคุณธรรมวัดบูรพาหนองบัว จัดโครงการเดินตามรอยพระราชา ส่งต่อกำลังใจ ร่วมสร้างอัตลักษณ์ไทย มีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูล 3) วัดโพธิการาม ได้มีกิจกรรมเกี่ยวกับพระสงฆ์ที่ส่งเสริมการช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติด เป็นการนำผู้ป่วยยาเสพติด การกระทำของทั้ง 3 วัด มีความสอดคล้องกับวันทนีย์ วาสิกะสิน, สุรางค์รัตน์ วศินารมณ์ และกิติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์ (2543) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ ความว่า การจัดสวัสดิการสังคมมีสถานะเป็นสถาบันหลักของสังคมสถาบันหนึ่ง ทำหน้าที่เป็นกลไกการพัฒนาสังคม เป็นสวัสดิการเชิงรุกที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกขั้นตอน มีกระบวนการผลักดันนโยบายสังคมที่จำนวยให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี ป้องกันปัญหาสังคมและมีภูมิต้านทานต่อปัญหาสังคม มีเครือข่ายการทำงานที่ประสานกับหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน และสนับสนุนให้

ประชาชนมีส่วนดูแลรับผิดชอบสวัสดิภาพของชุมชนของตนอย่างเต็มที่ และมีความเกี่ยวข้องกับสถาบันทางสังคมอื่นๆ อย่างแยกไม่ออก ที่ครอบคลุมถึงหมวดประชากร สาธารณสุข การศึกษา ที่อยู่อาศัย เศรษฐกิจ สังคม การมีงานทำและมีรายได้ ความปลอดภัยชีวิตทรัพย์สิน สถาบันทางครอบครัว มีการดูแลชีวิตที่ดี สวัสดิการสังคมมิได้หมายถึงเฉพาะความยากจนเท่านั้น แต่จะรวมถึงคนที่ไม่ยากจน แต่มีปัญหาเดือดร้อนด้วย

การจัดสวัสดิการสงเคราะห์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ถือเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของสังคมมนุษย์ที่อาศัยอยู่ร่วมกัน การเกื้อกูล การเอื้อเฟื้อ การแบ่งปันซึ่งกันและกัน ถือเป็นเครื่องมือหรือหลักธรรมที่ช่วย ประสานคนหมู่มากให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นเครื่องช่วยขจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทาให้คนอยู่ร่วมกันด้วยความรัก สามารถนำไปใช้ได้ตั้งแต่ระดับครอบครัวจนถึงระดับสังคม เป็นธรรมอันจะก่อให้เกิดความผาสุกในบ้านเมืองและประเทศชาตินั่นเอง สอดคล้องกับไพฑูรย์ ขุนอาสา (2532) ได้ทำวิจัยเรื่อง การใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า ผู้บริหารมีความรู้พื้นฐานในหลักสังคหวัตถุ 4 ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัต ตตา ยังไม่ชัดเจนเพียงพอเช่นเดียวกับครูผู้สอน ทาให้ผู้บริหารโรงเรียนนำเอาหลักสังคหวัตถุธรรมทั้ง 4 ไปใช้กับครูผู้สอนได้ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ตามความหมายที่แท้จริงได้ ส่วนการนำหลักสังคหวัตถุธรรมไปใช้ในการบริหารงานนั้น ผู้บริหารนำหลัก “ทาน” คือ การให้ไปปฏิบัติได้มากในส่วนที่เป็นวัตถุทาน วิทยาทาน แต่ในแง่ธรรมทานและอภัยทานนั้น ผู้บริหารยังนาไปปฏิบัติเป็นส่วนน้อย ทั้งผู้บริหารและครูผู้สอนต่างเห็นพ้องกันว่าผู้บริหารยังคอยจับผิดครูผู้สอนแล้วนาความผิดนั้นมาประกอบการพิจารณามอบหมายงาน การปฏิบัติตามหลัก “ปิยวาจา” ของผู้บริหารโรงเรียนนั้น ผู้บริหารพูดสุภาพอ่อนหวาน ยกย่องชมเชยครูผู้สอนพูดเพื่อให้เกิดความสามัคคีให้กาลังใจกับครูผู้สอน แต่ผู้บริหารยังมีการพูดเฉียบขาดเด็ดขาดและดุด่าผู้ใต้บังคับบัญชาต่อหน้าผู้อื่น การปฏิบัติตามหลัก “อัตถจริยา” ของผู้บริหารโรงเรียนนั้น ผู้บริหารโรงเรียนได้ประพฤติประโยชน์ในแง่ให้คำแนะนำและสนับสนุนครูผู้สอนทั้งงานในหน้าที่และงานส่วนตัวที่ประสบปัญหา การปฏิบัติตามหลัก “สมานัตตตา”ของผู้บริหารโรงเรียนนั้น ผู้บริหารคิดว่าได้ปฏิบัติตามหน้าที่ของตนอย่างสม่าเสมอเป็นมิตรกับทุกคน

การจัดสวัสดิการสงเคราะห์ตามหลักประโยชน์ 3 การช่วยเหลือหรือการจัดสวัสดิการถือเป็นประโยชน์ร่วมกันทั้งผู้ให้และผู้รับ สร้างความสมัครสมานสามัคคีเกิดขึ้น 1) ทำให้บุคคลสามารถสร้างหลักฐานได้อย่างมั่นคง 2) ทำให้เป็นคนที่มีเกียรติ มีชื่อเสียง 3) เป็นทางเสริมสร้างสัมพันธไมตรี 4) ทำให้มีโอกาสได้บาเพ็ญประโยชน์แก่ส่วนรวม 5) เป็นแบบอย่างที่ดีให้บุคคลอื่น และ 6) สร้างความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจให้แก่ชาติทางอ้อม สอดคล้องกับพระครูโพธิธรรมานุกูล (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการนำหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาชีวิตของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทยปัจจุบัน พบว่า ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ เป็นประโยชน์ในปัจจุบันมี 4 อย่าง

คือ 1) การนำหลักอุฏฐานสัมปทามาแก้ปัญหาการขาดความเพียร เมื่อจะหลีกให้พ้นจากความชั่วนานาประการ สิ่งสำคัญก็คือการระมัดระวังหรือสำรวมรักษากาย วาจา ใจ แม้กระทั่งชีวิตของเราไม่ให้หลงไปตามกระแสวัตถุต่างๆ 2) การนำหลักอารักขสัมปทามาแก้ปัญหาชีวิตการไม่รู้จักรักษาทรัพย์ 3) อารักขสัมปทา คือการใช้เงินตามหลักธรรมะคนรู้จักทำแก้ปัญหาชีวิตการคบคนพาลต้องมีกัลยาณมิตรที่ดี และ 4) การนำหลักสมชีวิตาแก้ปัญหาชีวิตการใช้จ่ายทรัพย์เกินฐานะให้รู้จักประมาณในการใช้รู้จักเก็บ ออม ประหยัด

โดยข้อความที่ว่า “ศีลเป็นหัวใจหลักประการสำคัญในพระพุทธศาสนา เป็นเรื่องของการฝึกพฤติกรรมของคน โดยอาศัยวินัยเป็นเครื่องมือในการฝึก และเนื่องจากวินัยเป็นตัวจัดการเตรียมชีวิตให้อยู่ในสภาพที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา ด้วยการจัดระเบียบความเป็นอยู่ สาราณียธรรมมาปฏิบัติเป็นการส่งเสริมการรักษาศีลได้อีกอย่างหนึ่ง เป็นการสรางความสมัครสมานสามัคคีให้เกิดขึ้นทั้งบ้าน วัด และโรงเรียน” การดำเนินชีวิต และการอยู่ร่วมกันในสังคมให้เหมาะสมกับการพัฒนา และพร้อมที่จะรับโอกาสในการพัฒนา วินัยจึงเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาชีวิต เมื่อบุคคลได้รับการฝึกจนเกิดพฤติกรรมเคยชินที่ดีตามวินัยนั้นแล้ว ศีลก็จะตามมา ศีล เป็นเรื่องการฝึกพฤติกรรม เครื่องมือที่ใช้ในการฝึกศีล คือ วินัย เยาวชนควรได้รับการปลูกฝังอบรมให้อยู่ในหลักศีล 5 ให้ตระหนักในคุณค่าของศีล 5 อย่างชัดเจน ซึ่งมีความสอดคล้องกับพระครูนิกรสุนทรกิจ (2554, หน้า 27) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์เรื่องความสามัคคีในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า สาราณียธรรม 6 ประการ สะท้อนให้เห็นถึงความรักใคร่ความระลึกนึกถึงกันด้วยความรักที่เป็นสาราณียะซึ่งประกอบไปด้วยความปรารถนาดีต่อกันทั้งทางกาย วาจา และใจ ขณะเดียวกันก็มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการแก้ปัญหา หรือแก้ทุกข์อย่างถูกต้องเสมอกัน (ทิฏฐิสามัญญตา) ปฏิบัติตามแนวทางการประพฤติปฏิบัติที่เป็นไปเพื่อการแก้ปัญหาโดยเสมอกัน (ศีล สามัญญตา) และก็มีการแบ่งปันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (สาธารณโภคี) หลักธรรมทั้งหลายเหล่านี้แต่ละอย่างๆ ชื่อว่าสาราณียธรรม แปลว่าธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึงกัน ชื่อว่าปิยกรณธรรม ธรรมเครื่อง ความรักกัน ชื่อว่าครุกรณธรรม ธรรมเครื่อง

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1.1 ควรส่งเสริมการวิจัยที่ออกมาเป็นรูปธรรม และประชาสัมพันธ์ตามหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางภาควิชาการ ชุมชน สังคม หรือแม้แต่นำเสนอการเรียนรู้ในภาคสถานศึกษาเพื่อให้ผู้ที่สนใจได้รับความรู้จากการนำเสนอ และนำไปภาคปฏิบัติจะเกิดประโยชน์แก่คณะสงฆ์ และชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด

1.2 คณะสงฆ์จังหวัดร้อยเอ็ดควรนำผลการวิจัยไปจัดทำคู่มือพุทธวิธีการพัฒนาวัดที่ดีในจังหวัดร้อยเอ็ดปรับปรุงรูปแบบและกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทของวัดในจังหวัดร้อยเอ็ดให้มากขึ้น จัดพิมพ์และเผยแผ่ต่อสาธารณชนและวงการวิชาการ

1.3 คณะสงฆ์จังหวัดร้อยเอ็ดร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดร้อยเอ็ด ควรขับเคลื่อนรูปแบบและกิจกรรมตามที่ผู้วิจัยเสนอไปสู่ภาคการปฏิบัติอย่างจริงจัง มีการกำกับติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการการพัฒนาเครือข่ายการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดร้อยเอ็ด

2.2 บูรณาการการสร้างนวัตกรรมและเทคโนโลยีตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของคณะสงฆ์ในจังหวัดร้อยเอ็ด

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัย รูปแบบการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้กำหนด CARE Model ซึ่งเป็นโมเดลที่พัฒนาขึ้นจากหลักพุทธปรัชญาเถรวาท เพื่อสะท้อนการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ในบริบทของการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน โมเดลนี้ประกอบด้วย

1. C - Compassionate Giving (การให้ด้วยเมตตา) การให้ตามหลัก ทาน (ทาน) ในพุทธศาสนาหมายถึงการแบ่งปันสิ่งของ ความรู้ หรือคำแนะนำแก่ผู้ที่ขาดแคลนอย่างจริงใจ การให้ด้วยความเมตตานี้เป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความผาสุกในชุมชน โดยผู้ให้ได้รับความอิ่มใจและผู้รับก็ได้รับประโยชน์จากสิ่งที่มอบให้

2. A - Attentive Communication (การสื่อสารที่เอาใจใส่) ตามหลักปิยวาจา (ปิยวาจา) คือการใช้ถ้อยคำที่สุภาพ อ่อนโยน และมีประโยชน์ การสื่อสารที่ดีมีผลในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลและชุมชน ช่วยสร้างความเข้าใจและความสามัคคี

3. R - Responsibility and Selflessness (ความรับผิดชอบและไม่เห็นแก่ตัว) ยึดตามหลักอัตถจริยา (อัตถจริยา) ซึ่งคือการประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ต่อทั้งตนเองและผู้อื่น โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน การกระทำด้วยความรับผิดชอบและมีจิตสาธารณะจะช่วยให้เกิดการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

4. E - Equanimity and Fairness (ความเท่าเทียมและยุติธรรม) ยึดตามหลักสมานัตตตา (สมานัตตตา) ที่เน้นการวางตนอย่างเสมอภาค และให้ความยุติธรรมแก่ทุกคนในสังคม หลักนี้ช่วยสร้างความสมดุลและความกลมเกลียวในชุมชน

5. CARE Model นี้จึงเป็นกรอบการดำเนินการที่มีความครอบคลุมทั้งด้านจิตใจและวัตถุ โดยเน้นการสร้างความสมดุลและความสุขในชุมชนตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท อันจะนำไปสู่สังคมที่มีความสามัคคีและการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังภาพที่ 1

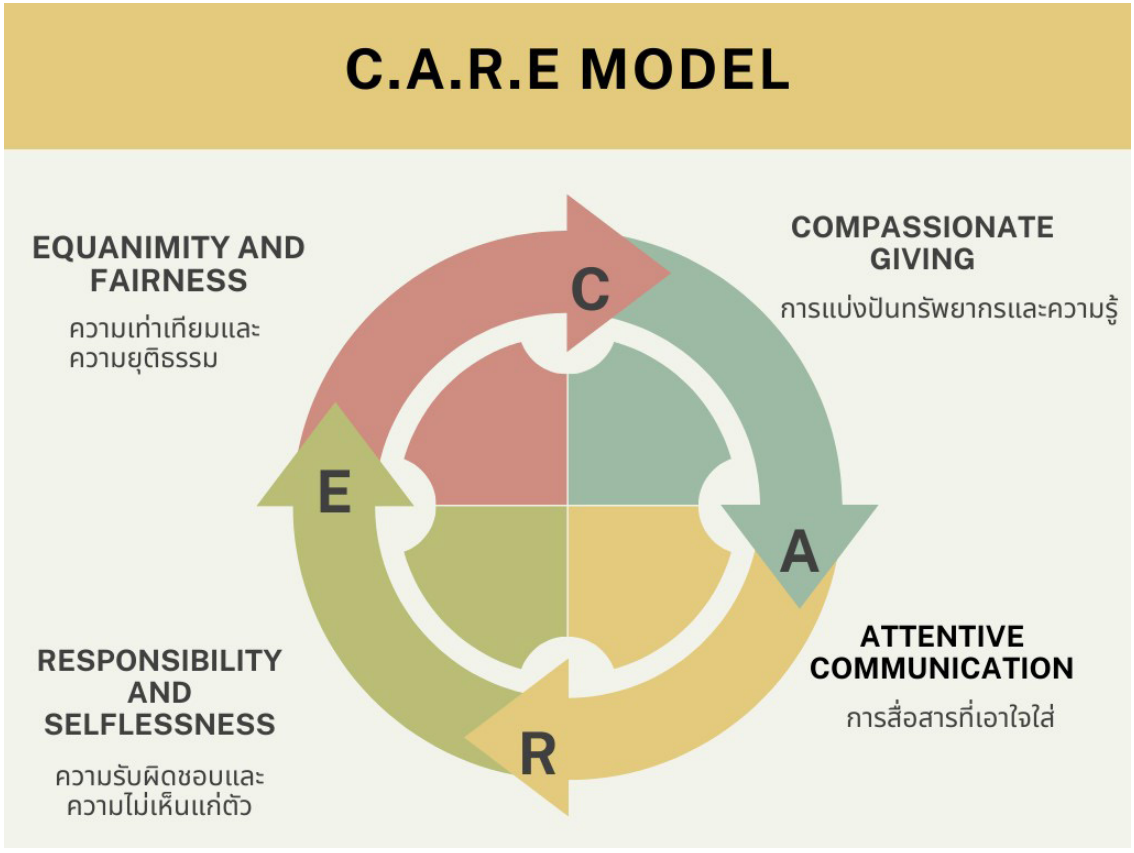

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

ธนาชัย สุนทรอนันตชัย. (2560). ความเท่าเทียม ความเสมอภาค และความเป็นธรรมทางสังคมกับการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย. *วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ*, 7(2), 52-65.

พระครูนิกรสุนทรกิจ (สมพงษ์ นุ่มสกุล). (2554). *การศึกษาวิเคราะห์เรื่องความสามัคคีในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูโพธิธรรมานุกูล (บรรเทา ชุดจีน). (2554). *แนวทางการนำหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาชีวิตของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทยปัจจุบัน*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ไพทูรย์ ขุนอาสา. (2532). *ผู้บริหารกับการใช้สังคหวัตถุธรรม: ศึกษากรณีผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์.* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ไพบูลย์ เสียงก้อง. (2544). *หลักการบริหารวัด วัดพัฒนา 44*. กรุงเทพฯ: การศาสนา.

วันทนีย์ วาสิกะสิน, สุรางค์รัตน์ วศินารมณ์ และกิติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์. (2543). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุรชาติ บำรุงสุข. (2553). *อนาคตศึกษากับการประเมินภัยคุกคาม (โครงการความมั่นคงศึกษาการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ)*. กรุงเทพฯ: โรงแรมสยามซิตี้.

Community Home Support Quality of Elderly Care Service Based on SERVQUAL Model in the New Asia Sport Community, Guandu District, Yun Nan Province, China*

Luan Hu, Non Naprathansuk, Bongkochmas Ekiem and Pit Jitpakdee
School of Administrative Studies, Maejo University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: nonnaprathansuk@hotmail.com

Abstract

The purposes of this research were; 1) to study the elderly home care support services management pattern of the New Asia Sport Community, 2) to study the level and the factors affecting the elderly home care support service quality of the New Asia Sport Community, 3) to reconstruct the SERVQUAL Model to support the elderly care service quality of the New Asia Sport Community. This study mainly utilizes two theories, including service quality and SERVQUAL model. This research adopts a quantitative method to investigate the community home care service in the New Asia Sport Community, the data is mainly secondary data from the government website and other scholars' studies. Primary data comes from the results of the questionnaire survey and interviews. According to the Taro Yamane formula to calculate the sample size of 260, through random sampling questionnaires, the data analysis with social statistical methods, to clone the Cronbach model to verify the reliability of the data collection, then use the mean, mode, median to determine the service quality in the New Asian Sport community, finally reconstructing the SERVQUAL model to support the elderly care service quality of the New Asia Sport Community.

The results revealed that: it was found that 94.5% of the elderly preferred to live in their familiar place, and the New Asia Sport community home care service had a high level of satisfaction with reliability, responsiveness, and safety based on the SERVQUAL

*ได้รับบทความ: 20 กุมภาพันธ์ 2567; แก้ไขบทความ: 24 ธันวาคม 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 28 ธันวาคม 2567
Received: February 20, 2024; Revised: December 24, 2024; Accepted: December 28, 2024

model questionnaire. Through data analysis, it was found that the five dimensions in the SERVQUAL model have different degrees of influence on the community home care service quality of the New Asia Sport community. However, the recommendation given to the community is that the quality of home care services in this community should be improved mainly in terms of tangibility and empathy.

Keywords: Service Quality; SERVQUAL Model; Community home care; The New Asia Sport Community

1. Introduction

With the ageing of the population, the traditional model of old-age care is unable to effectively meet the needs of the elderly. In the 14th Five-Year Plan, China has re-emphasized that it will "improve the basic elderly service system, develop universal elderly care services and mutual aid services, support families in assuming the function of providing for the elderly, cultivate new forms of elderly care, and build an elderly care service system that is coordinated with home-based communities and institutions, and that combines medical care and recreational care". This builds a new blueprint for the elderly to enjoy a secure old age, improve their quality of life, and promote social development and stability.

Community home care services take the family as the core, the community as the backbone, and specialized service institutions as the carrier, with government-purchased services, social participation, and NGO entities as the basic mode of operation, and adopt service modes such as door-to-door, day care, or neighbourhood mutual assistance, to provide ageing-in-place elderly groups with socialized services such as life-care, medical care, and psychological solace. Article 5th emphasizes the importance of ageing community home care on the Elderly Regulations Protection of Rights and Interests, stating that the State should establish a multi-level social security system for the elderly and that it is all the more important to gradually raise the level of old-age security for the elderly.

This study selected the New Asia Sport community as the object of study because this community covers an area of 2.6 square kilometers, with 8 residential districts, 11,930 households, and a resident population of 47,720, which is typical of a

large community and has a certain degree of representativeness. In 2021, the community has a total population of 540 elderly people over 60 years old, and by 2023 there will be 679 elderly people over 60 years old. In addition to this, the researcher also lives in the community, knows the community better, and usually volunteers in the community, so this study starts with the community's elderly over 60 years old to analyze the elderly's preferred elderly management mode and the relationship between that mode and service quality. By summarizing the research of previous scholars and analyzing the data from the questionnaire, the SERVQUAL model was finally reshaped in the community home care service of New Asia Sports City.

2. Research Objectives

1. To study the elderly home care support services management pattern of the New Asia Sport Community in Guandu District, Kunming City, Yunnan Province China.

2. To study the level and the factors affecting the elderly home care support service quality of the New Asia Sport Community in Guandu District, Kunming City. Yunnan Province China.

3. To reconstruct the SERVQUAL Model to support the elderly care service quality of the New Asia Sport Community in Guandu District, Kunming City, Yunnan Province China.

3. Methods

This study use quantitative research methods. Through a research review of community home care to determine the elderly care model preferred by the elderly in the New Asia Sport community, it was determined the level and impact of home care service through a research review of the SERVQUAL model. Factors, through a research review on service quality, determine a service model suitable for the community. A random sample survey was conducted among elderly people over 60 years old living in New Asia Sport community. Using the Taro Yamane formula, the sample size was determined to be 260. The questionnaire was designed using a five-point Likert scale. In the questionnaire, there are 5 levels, strongly satisfied, satisfied, neutral, dissatisfied and Strongly dissatisfied, with scores of 5, 4, 3, 2 and 1 respectively.

4. Results

The researcher first validated the reliability of data collection and the results are shown in Table 1

Table 1 Cronbach's alpha of the questionnaire

Reliability dimension	Reliability Coefficient	Item count
Tangibility	.933	6
Reliability	.931	4
Responsiveness	.917	3
Security	.847	5
Empathy	.762	6
Technical quality	.846	4
Functional quality	.956	4
Total	**.986**	**32**

As can be seen from Table 1, a total of 32 questions in the scale were tested for reliability using the Cronbach model. The Cronbach coefficient is 0.933 for tangibility, 0.931 for reliability, 0.917 for responsiveness, and 0.847 for safety, empathy is 0.762, technical quality is 0.846, functional quality is 0.956, and the reliability is all greater than 0.6, indicating that this data collection is reliable.

The following conclusions were drawn from the analysis of the research data:

1. A total of 261 elderly people were interviewed this time. Through survey data analysis, it was found that only 5.4% of the respondents live in nursing homes, and 94.5% of the elderly prefer to live in their familiar environment, which shows that the New Asia Sports Community The management model preferred by the elderly is mainly to live alone in a familiar environment as much as possible.

2. Based on the SERVQUAL model, the New Asia Sport community home care services have high satisfaction with reliability, responsiveness and safety. In this part, through data analysis, it is found that the five dimensions in the SERVQUAL model have a certain impact on the quality of home care services in New Asia Sport Community.

Table 2 Descriptive statistics

Tangibility Dimensions	Mean	Median	Mode
1. The basic public service facilities in the community are fully equipped and can be repaired in time	3.71	4.0	3
2. The community environment is beautiful, tidy and hygienic	3.81	4.0	4
3. The community provides basic medical care	3.52	3.0	3
4. The community can meet the daily living support of the elderly	3.55	3.0	3
5. Communication between the community and the elderly is smooth	3.62	4.0	3
6. The Community staff dress appropriately, behave elegantly and civilized	3.83	4.0	4
Reliability Dimensions			
7. The community collects information on the elderly in a timely manner	3.70	4.0	4
8. The community can complete the required services within the promised time	3.64	4.0	3
9. The Community advocacy of relevant laws or valuable information	3.69	4.0	3
10. The Community staff handle complaints and dissatisfaction reasonably	3.62	4.0	3
Responsiveness Dimensions			
11. Timely delivery of community-related information	3.72	4.0	4
12. Active service, timely feedback	3.62	4.0	4
13. communicate patiently	3.77	4.0	4
Security Dimensions			
14. safe and secure	3.78	4.00	4

Security Dimensions	Mean	Median	Mode
15. Community public safety is publicized	3.80	4.00	4
16. The election process is fair and reasonable, and the results are fair	3.71	4.00	4
17. Service personnel with strong professional skills	3.69	4.00	3
Easy access to services for the elderly	3.62	4.00	3
18. The community can meet the daily living support of the elderly	3.55	3.0	3
Empathy Dimensions			
19. Provide family relations coordination and other support services	3.61	4.00	3
20. When the elderly encounter difficulties, the staff can take effective measures to solve them and provide timely care.	3.43	4.00	3
21. Physical examination at home for the elderly with limited mobility	3.45	4.00	3
22. provide medical assistance to the elderly	3.46	3.00	3
23. Public service facilities are within a reasonable distance from where you live	3.48	3.00	3
24. Provide personalized services according to the actual needs of the elderly	3.44	3.00	3

According to Table 2, the proportion of those who chose satisfied and very satisfied in the three dimensions of reliability, responsiveness, and safety are all higher than 54%, and the median is 4, which indicates that the New Asia Sport Community satisfies the elderly in these services; whereas, the median in tangibility and empathy is mostly 3, which indicates that the number of people who recognize these two services is not more, and the quality of the home care services in the New Asia

Sport community should be improved mainly in the two aspects of tangibility and empathy.

It is hoped to add canteens for the elderly so that the elderly have more "eating" choices; increase activity places for the elderly, such as opening elderly activity centers and universities for the elderly, should increase the number of places where the elderly can rest, especially tables and chairs under the shade of trees. From the perspective of the perception of the service process, what the elderly value is that more people and organizations can join the community home care service and be able to provide more care and help to the elderly and satisfy them. Individual needs of the elderly.

5. Discussion

In order to deal with a series of problems caused by the deepening of aging, it is the only way to improve the basic elderly care service system, develop inclusive and mutual-help elderly care services, and build an elderly care service system that coordinates home and community institutions and combines medical and nursing care. The SERVQUAL model helps researchers analyze the expected value and perceived value of service quality from five dimensions, while the two levels of service quality answer the question of the quality of New Asia Sports City community home care services from the perception of the final service output and the service receiving process. Thus, this research can be completed.

Sun, Wang, & Li, (2021, pp. 114-123) suggested in his study that as offspring become busier and busier with their work, the elderly will help their offspring to take care of their grandchildren, but the higher the intensity of caregiving, the greater the negative impact on the elderly's life in their later years. Community-based home care can effectively weaken the negative impact of care intensity on the lives of the elderly, especially the disabled elderly. In this study, the results also show that the proportion of elderly people living with their children and living alone is the highest, indicating that the most suitable elderly care mode is community home support in the New Asia Sport Community. The researcher agree with this view. Allowing older people to remain in their familiar neighbourhoods for an enjoyable old age is the best outcome.

Beth (2022, pp. e1212-e1219) proposed considerations for involving care partners when initiating, delivering and

following the program were generated; namely, providing older adults' choices while screening for the program, defining roles and sharing information in a collaborative manner and reinforcing knowledge and skills training. This was verified in this study, and the researcher also concluded that the smoothness of communication in community-based home care services is an important means of ensuring the quality of services.

This is consistent with the research of Nilkaw, Panyaweeratat and Munmee (2023, pp. 70-84) Study the subject Effectiveness of Elderly Welfare Management of Pa Daet Subdistrict Municipality Mueang Chiang Mai District, Chiang Mai Province, The results of the study found that; It was found that the effectiveness of elderly welfare management according to the theoretical concepts of Gibson and Others in all 5 areas, namely, quantity and quality of production, efficiency, satisfaction, adaptability, development and living. survive Results of each study Overall, it is at the highest level.

Yao (2018, pp. 9-10) fired in her study: although institutions can give professional care to the elderly, the cost of institutional care may be unbearable to the elderly. Through this research, the percentage of elderly people with an income of more than 1,000 yuan reaches 83.2%, and the government of Yunnan Province issued a minimum living standard of 738 yuan per person per month in 2023, which shows that elderly people are able to pay for this expense. The researcher disagree with such a viewpoint, because older people can afford to live in a nursing home, but they prefer to live in familiar surroundings.

Cleland, Hutchinson, & McBain (2021, pp. 555-565) identified important factors for older people receiving community-based aged care services to experience a good quality of life including independence, social connectedness, emotional well-being, mobility and activity. But these dimensions are predicated on humanistic life support and personalized services. Although in this study, the proportion of elderly people who are satisfied and very satisfied with the professionalism of service professionals reached 55.1%, this is only reflected in terms of simple medical assistance, meal assistance, service staff communication, and clothing, to provide more and better-personalized services, it is still necessary to improve the professional skills and professional knowledge of service

staff. The researcher partially agree with this view. In this case, with the continuous improvement of people's living standards, the elderly are no longer satisfied with simple meal assistance, medical assistance, etc. They hope to receive more and better personalized services in their familiar environment, such as family doctors, home health care, etc. items should be mentioned. Also, personalized service is inseparable from the professionalism of service personnel.

Laowang and Charoentrakulpeeti (2022, pp. 33-45) The Happiness factor of the Elderly in the Urban and Rural communities, results of the study found that among the sample of elderly people in urban communities, 53 percent did organized activities, while 60 percent did unstructured activities, with 57 percent doing activities that they did alone. While in the sample of elderly people in rural communities, 50 percent did structured activities, 53 percent did unstructured activities, with 50 percent doing activities that they did alone. As for activities that have a pattern for the elderly in both communities, they are religious activities and group exercise activities the factor most relevant to the happiness of elderly people in urban communities is family factors. Meanwhile, the factors most related to the happiness of rural elderly people are social relations and psychological factors and the set of happiness of the elderly in both communities, including family, community, health, finances, and areas for activities of the elderly.

Liu et al. (2021, pp. 118-120) used the SERQUAL model to evaluate the quality of community home care services in Yiwu City. The results showed that the overall customer satisfaction of the service was high, but there was some room for improvement in reliability, responsiveness and assurance. In this research, the result is exactly the opposite of Liu, C. The dimensions of reliability, responsiveness, and safety in the New Asian sport community home care in the choice of the most satisfied and very satisfied, which can be seen in different communities in the provision of services in different practices.

In the researcher's view, although the SERVQUAL model is very mature, it is still very different when faced with specific situations, and there are areas that need improvement and improvement. Through this study, the researcher found that there is indeed a lack of publicity in the provision of community home care services, resulting

in many older people being unaware of the availability of this service, therefore, the publicity of community home care services should be strengthened, targeting the needs of clients and providing more personalized services. The author agree with the view that publicity and communication should be strengthened when providing services, and attention should be paid to customer needs.

Qi, & Wang (2023, pp. 1-13) got a conclusion, in order to provide Internet Based Home Care Services better, it is necessary to improve the institutional environment and market environment, strengthen publicity and communication, target customer needs, and adjust the working conditions of front-line workers. Through this study, the researcher found that there is indeed a lack of publicity in the provision of community home care services, resulting in many older people being unaware of the availability of this service, therefore, the publicity of community home care services should be strengthened, targeting the needs of clients and providing more personalized services. The author agree with the view that publicity and communication should be strengthened when providing services, and attention should be paid to customer needs.

6. Suggestions

1. Recommendation for Community.

Through this study, the researcher found that there is indeed a lack of publicity in the provision of community home care services, resulting in many older people being unaware of the availability of this service, therefore, the publicity of community home care services should be strengthened, targeting the needs of clients and providing more personalized services.

To the government:

1. Carry out tax reduction and exemption.

2. Provide free technical training for services for the elderly to reduce the cost of community organizations.

3. Reasonably allocate investment funds according to the actual situation of each region, improve the financial budget system for community elderly care services, and prepare a good financial budget for elderly care services.

To the community:

1. In medical services: establish a good relationship with nearby hospitals and recreation centers.

2. Bringing in the social forces also, Concerns about the treatment of staff and the working environment.

To the Further Study:

Expand sample size and focus on community workers

7. Knowledge Assets

Reviewing service quality using the SERVQUAL model is currently used mainly in the service industry, but in practice it can also be used for comparison and evaluation across industries. Community home care is not only a matter for the government, nor is it only a family matter. It requires fully mobilizing multiple subjects such as individuals, families, society, and enterprises to jointly participate in the community home care service system.

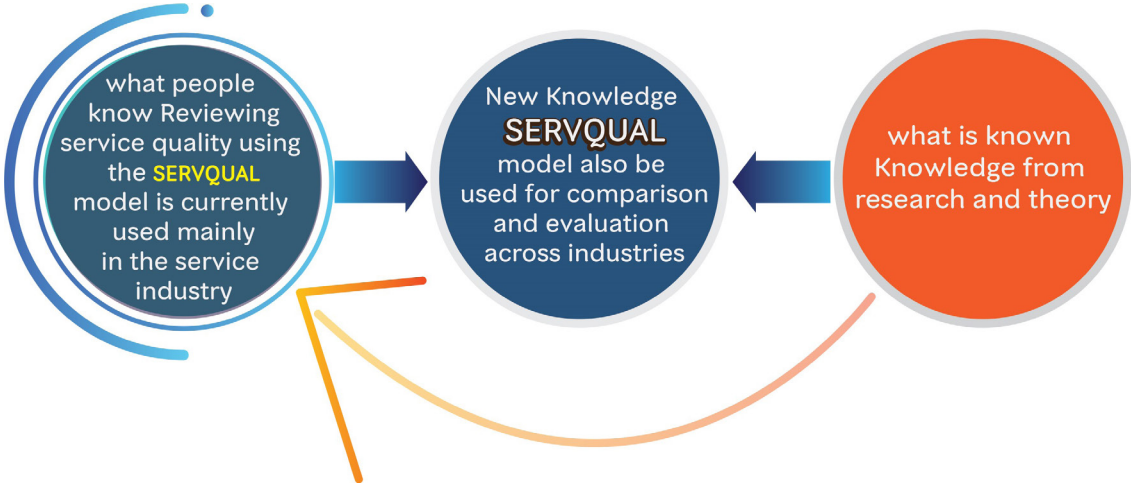

Figure 1 New knowledge

References

Beth, F. (2022). Community Aging in Place, Advancing Better Living for Elders (CAPABLE) program: Understanding the potential involvement of care partners. *Health & Social Care in the Community*, 30(4), e1212-e1219.

Cleland, J., Hutchinson, C., & McBain, C. (2021). Developing dimensions for a new preference-based quality of life instrument for older people receiving aged care services in the community. *Qual Life Res*, 30, 555-565.

Laowang, S. and Charoentrakulpeeti, W. (2022). The Happiness factor of the Elderly in the Urban and Rural communities. *Journal of Peace Periscope,* 3(2), 33-45.

Liu, C., Xu, C. P., Deng, Y. & Wang, X. H. (2018). Evaluation of the quality of community-based elderly care services in Yiwu City based on the SERQUAL model. *Medicine and Philosophy*, 3, 118-120.

Nilkaw, D., Panyaweeratat, N. and Munmee, T. (2023). Effectiveness of Elderly Welfare Management of Pa Daet Subdistrict Municipality Mueang Chiang Mai District, Chiang Mai Province. *Journal of Social Sciences and Modern Integrated Science*s, 4(2), 70-84.

Qi, C. Y., & Wang, Y. (2023). Barriers to providing internet-based home care services for urban older adults in China: a qualitative study of the service providers. *BMC geriatrics*, 23(1), 1-13.

Sun, J. M, Wang, J., & Li, X. (2021). There is no filial son in front of the bed for a long time? A Tracking Study on the Caregiving Performance of Offspring of Disabled Elderly People--Analyzing the Moderating Effect of Community Home-Based Elderly Service Resources. *Population and Development*, 27(02), 114-123.

Yao, R. R. (2018). Analysis of the Influencing Factors of Community Home Care Services on the Mental Health of the Elderly. *China Health Industry*, 15(30), 9-10.

กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรครวมไทยสร้างชาติ ในการเลือกตั้งทั่วไป ปี พ.ศ. 2566*

The Election Campaign Strategy of Ruam Thai Sang Chart Party in Thailand General Election 2023

ภัทร์ภูวดล ไลออน, กานต์ บุญศิริ และสุภาภรณ์ ศรีดี
Phatphuwadol Lion, Karn Boonsiri and Supaporn Sridee
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: ionworldexpress54@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากลยุทธ์การสื่อสารวิสัยทัศน์ นโยบาย และผลงานของผู้สมัครและพรรครวมไทยสร้างชาติ และ 2) ศึกษากลยุทธ์การสื่อสารในการหาเสียงเลือกตั้งของพรรครวมไทยสร้างชาติ โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 30 คน ซึ่งแบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารพรรค สมาชิกพรรค นักวิชาการด้านการสื่อสารการเมือง ผู้ปฏิบัติงานด้านกลยุทธ์ และประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งในเขตกรุงเทพมหานคร เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ที่พัฒนาจากการทบทวนวรรณกรรมและผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ การเก็บข้อมูลดำเนินการผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก พร้อมบันทึกข้อมูลด้วยเสียงและภาพ และนำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาและสังเคราะห์องค์ความรู้ภายใต้กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยพบว่า

1. กลยุทธ์การสื่อสารของพรรคเน้นสร้างเนื้อหาที่มีเป้าหมายชัดเจน เช่น การใช้คลิปสั้นและแคมเปญออนไลน์ร่วมกับสื่อดั้งเดิม เช่น การเคาะประตูบ้าน และการใช้แผ่นพับ

2. การเน้นผลงานและคุณลักษณะส่วนบุคคลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เพื่อสร้างความนิยมทางการเมือง และการสร้างเครือข่ายสนับสนุนผ่านกลุ่มผู้สนับสนุนเปิดเผยและกลุ่มพลังเงียบ ผลการศึกษาเสนอแนวทางสำหรับพรรคการเมืองอื่นๆ ในการวางกลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในอนาคต

---

*ได้รับบทความ: 29 ตุลาคม 2567; แก้ไขบทความ: 24 ธันวาคม 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 28 ธันวาคม 2567
Received: October 29, 2024; Revised: December 24, 2024; Accepted: December 28, 2024

คำสำคัญ: กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง; พรรครวมไทยสร้างชาติ; การสื่อสารการเมือง; การเลือกตั้งทั่วไป ปี พ.ศ. 2566

Abstract

The purposes of this research were 1) strategies for communicating the vision, policies, and achievements of candidates and the Ruam Thai Sang Chart Party, and 2) strategies for election campaign communication. Qualitative research was conducted through in-depth interviews with 30 key informants divided into five groups: party executives, members, political communication scholars, campaign strategists, and eligible voters in Bangkok. Research instruments included structured interview forms validated by experts. Data collection involved in-depth interviews recorded through audio and video, followed by descriptive analysis and synthesis based on relevant frameworks and theories.

The results revealed that:

1. The party employed targeted communication strategies, such as combining short clips and online campaigns with traditional media like door-to-door canvassing and pamphlets;

2. Emphasized the achievements and personal traits of General Prayut Chan-o-cha to enhance political appeal; and developed support networks, including both open supporters and silent power groups. These findings offer insights for other political parties to design effective communication strategies for future elections.

Keywords: Election Campaign Strategy; Ruam Thai Sang Chart Party; Political Communication; Thailand General Election 2023

1. บทนำ

การหาเสียงเลือกตั้งแต่เดิมมีพื้นฐานมาจากการสื่อสารทางการเมือง ต่อมาเริ่มมีการใช้กลยุทธ์โฆษณา และเทคโนโลยีมาใช้ในการรณรงค์หาเสียงมากขึ้น โดยมุ่งเน้นการโน้มน้าวใจกลุ่มผู้มีสิทธิเลือกตั้ง การกำหนดกลยุทธ์ในการหาเสียงเลือกตั้งจึงมีความสำคัญต่อชัยชนะในการเลือกตั้ง ซึ่ง ไบรอัน แม็คแนร์ (McNair, 2017) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง การสื่อสารที่มีเป้าประสงค์ทางการเมือง (purposeful communication about politic) ประกอบด้วย การสื่อสารทุกรูปแบบของนักการเมืองและผู้ที่เกี่ยวข้องทางการเมืองในการบรรลุเป้าหมายในการเลือกตั้ง การสื่อสารนี้ครอบคลุมสารที่ส่งถึงนักการเมืองและผู้ที่เกี่ยวข้องทางการเมืองโดยผู้ที่ไม่ใช่นักการเมือง เช่น ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และคอลัมนิสต์หนังสือพิมพ์ และเป็นการ

สื่อสารกิจกรรมของบุคคลที่กล่าวมาข้างต้น ดังนั้น การสื่อสารในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งจึงเป็นภารกิจหน้าที่อย่างหนึ่งที่พรรคการเมืองต้องปฏิบัติอยู่เป็นประจำสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะเป็นช่วงก่อนการเลือกตั้ง หรือหลังจากการเลือกตั้งก็ตาม (แก้วเกล้า บรรจง, 2561, หน้า 46-66)

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2566 เป็นการเลือกตั้งทั่วไปในประเทศไทยครั้งที่ 27 จัดขึ้นเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2566 หลังจากที่มีการยุบสภาผู้แทนราษฎรไทยชุดที่ 25 เมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2566 (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2566) ซึ่งในการเลือกตั้งครั้งนี้ พรรครวมไทยสร้างชาตินับได้ว่าเป็นพรรคการเมืองที่ทุกคนต่างให้สนใจ เนื่องด้วยมีความโดดเด่นทางการเมืองจากการนำเสนออุดมการณ์และนโยบายในการยึดมั่นสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การสร้างความสามัคคี การขจัดการทุจริตคอรัปชั่น (ทรงสุดา ขวัญประชา, 2566, หน้า 172-181) และที่สำคัญการที่มีพล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นสมาชิกพรรคและเป็นผู้สมัครตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนต่อไป

การหาเสียงเลือกตั้งถือเป็นกระบวนการสำคัญที่มีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ของการเลือกตั้ง โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่การสื่อสารทางการเมืองได้พัฒนาไปสู่การใช้กลยุทธ์โฆษณาและเทคโนโลยีที่ทันสมัยการเปลี่ยนแปลงนี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้พรรคการเมืองสามารถโน้มน้าวใจประชาชนได้ดีขึ้น แต่ยังทำให้การรณรงค์หาเสียงมีประสิทธิภาพมากขึ้น การศึกษากลยุทธ์ที่ใช้ในการหาเสียงจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเข้าใจวิธีการสื่อสารที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชน (McNair, 2017; แก้วเกล้า บรรจง, 2561, หน้า 46-66)

พรรครวมไทยสร้างชาติได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทย พ.ศ. 2566 เนื่องจากมีจุดเด่นในด้านอุดมการณ์ เช่น ความมั่นคงของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ รวมถึงการเน้นการสร้างความสามัคคีและการต่อต้านการทุจริต นอกจากนี้การมีพล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นผู้สมัครตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในนามพรรค ทำให้พรรคนี้กลายเป็นจุดสนใจสำคัญในเวทีการเมือง (ทรงสุดา ขวัญประชา, 2566, หน้า 172-181; สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2566)

การสื่อสารในการหาเสียงเลือกตั้งไม่ได้เป็นเพียงการเผยแพร่ข้อมูลหรืออุดมการณ์ แต่เป็นการวางแผนเชิงกลยุทธ์ที่ออกแบบมาเพื่อสร้างผลกระทบทางการเมือง การศึกษากลยุทธ์ของพรรครวมไทยสร้างชาติจึงมีความจำเป็นเพื่อทำความเข้าใจวิธีการที่พรรคใช้ในการสร้างความนิยม กระตุ้นการตัดสินใจของประชาชน และแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการสื่อสารในบริบทของสังคมไทย (Denton & Woodward, 1990; McCroskey & Daly, 1987)

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังมีประโยชน์ในเชิงวิชาการ โดยช่วยเสริมสร้างองค์ความรู้ในสาขาวิชาการสื่อสารทางการเมือง และช่วยเปิดมุมมองใหม่เกี่ยวกับการวางกลยุทธ์การเลือกตั้ง ทั้งนี้ยังสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์ของพรรคการเมืองอื่นในอนาคต รวมถึง

เป็นตัวอย่างสำหรับนักวิชาการในการศึกษากลยุทธ์การเลือกตั้งในบริบทอื่นๆ (Judith, & Robert, 1991; นันทนา นันทวโรภาส, 2548)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความตั้งใจจะศึกษากลยุทธ์การรณรงค์ในการหาเสียงเลือกตั้งของพรรครวมไทยสร้างชาติในการเลือกตั้งทั่วไปปี พ.ศ. 2566 เพื่อตอบคำถามว่า พรรครวมไทยสร้างชาติมีกลยุทธ์การสื่อสารวิสัยทัศน์ นโยบายและผลงานอย่างไรในการรณรงค์หาเสียงและใช้กลยุทธ์การสื่อสารที่สอดคล้องกับแนวคิดต่างๆ เหล่านี้หรือไม่อย่างไร เพื่อนำไปสู่ข้อค้นพบอันเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญต่อการศึกษากลยุทธ์การสื่อสารในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของนักการเมืองและพรรคการเมืองไทยอื่นๆ ในอนาคต รวมทั้งเป็นการเสริมสร้างองค์ความรู้ในสาขาวิชาการสื่อสารทางการเมืองให้ขยายขอบเขตกว้างขวางมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารวิสัยทัศน์ นโยบายและผลงานในการหาเสียงเลือกตั้งของพรรครวมไทยสร้างชาติในการเลือกตั้งทั่วไป ปี พ.ศ. 2566

2. เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารในการหาเสียงเลือกตั้งของพรรครวมไทยสร้างชาติในการเลือกตั้งทั่วไป ปี พ.ศ. 2566

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งศึกษาศึกษากลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรครวมไทยสร้างชาติในการเลือกตั้งทั่วไป ปี พ.ศ. 2566 โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารวิชาการ บทความ ดุษฎีนิพนธ์ ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) แบบตัวต่อตัว ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) ซึ่งเลือกแบบเจาะจงจากผู้ที่เกี่ยวข้องการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรครวมไทยสร้างชาติในการเลือกตั้งทั่วไป ปี พ.ศ. 2566

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คัดเลือกแบบเจาะจงจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับกลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรครวมไทยสร้างชาติ รวมจำนวน 30 คน แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้บริหารพรรครวมไทยสร้างชาติ จำนวน 2 คน 2) สมาชิกพรรครวมไทยสร้างชาติ จำนวน 3 คน 3) ผู้ปฏิบัติงานด้านกลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรครวมไทยสร้างชาติ จำนวน 3 คน 4) นักวิชาการด้านการสื่อสารการเมือง จำนวน 2 คน และ 5) ประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมีโครงสร้างซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย 3 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 กลยุทธ์การสื่อสารวิสัยทัศน์ นโยบายและผลงานในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครและพรรครวมไทยสร้างชาติ และส่วนที่ 3 กลยุทธ์การสื่อสารในการหาเสียงเลือกตั้งของพรรครวมไทยสร้างชาติ

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยขั้นตอนและวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) สำรวจข้อมูลเบื้องต้นเพื่อระบุผู้ให้ข้อมูลหลักตามที่กำหนดไว้ จากนั้นจัดทำบัญชีรายชื่อและทำการติดต่อนัดหมายวัน เวลา สถานที่ เพื่อเข้าสัมภาษณ์ 2) ขอเอกสารประกอบการขออนุญาตเข้าเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และจัดส่งหนังสืออนุญาตเก็บข้อมูลไปยังผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อนัดหมายวัน เวลาและสถานที่สัมภาษณ์ 3) กำหนดวันเข้าพบเพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยทำการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ตามวัตถุประสงค์การวิจัย พร้อมกับทำการบันทึกข้อมูลด้วยเสียงและภาพ และ 4) ทำการถอดเทป สรุปเนื้อหา วิเคราะห์ ตีความและสรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก นำมาวิเคราะห์ภายใต้กรอบแนวคิด ทฤษฎีและการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบพื้นฐาน พรรณนาความ สรุปประเด็นสำคัญและสังเคราะห์องค์ความรู้ในขั้นตอนสุดท้าย

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรครวมไทยสร้างชาติในการเลือกตั้งทั่วไป ปี พ.ศ. 2566 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. กลยุทธ์การสื่อสารวิสัยทัศน์ นโยบายและผลงานในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครและพรรครวมไทยสร้างชาติ ผลการวิจัยพบว่า

1.1 กลยุทธ์การสื่อสารวิสัยทัศน์ของผู้สมัครและพรรครวมไทยสร้างชาติ มีกรอบแนวคิดพื้นฐานในประเด็นเรื่องความมั่นคงของชาติ ศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์ และการสร้างประเทศไทยที่มีความมั่นคง สมานฉันท์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยผู้สมัครแต่ละคนจะกำหนดกลยุทธ์การสื่อสารวิสัยทัศน์ของตนให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของพรรค และใช้กลยุทธ์การสื่อสารโดยตรง แบบพูดคุย สร้างความสัมพันธ์แบบเป็นกันเองกับผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง เพื่อโน้มน้าวใจ โดยเฉพาะกับคนที่มีแนวคิดแบบขั้วตรงข้าม และกลยุทธ์การสื่อสารแบบปลุกเร้าความรู้สึกให้มีส่วนร่วม และการสร้างความรู้สึกร่วมกันให้เห็นความสำคัญของสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ อย่างไรก็ตามผู้สมัครแต่ละคนอาจมีวิธีการแตกต่างกันบ้างเล็กน้อยตามความเหมาะสมกับพื้นที่ ในส่วนของกลยุทธ์การสื่อสารวิสัยทัศน์ที่พรรคใช้ในการหาเสียงเลือกตั้งนั้น ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์การสื่อสารจูงใจ โน้มน้าวใจผ่านสื่อต่างๆ เพื่อให้ประชาชนเห็นว่า มีวิสัยทัศน์และอุดมการณ์ในการพัฒนาประเทศโดยพยายามสร้างภาคความเป็นนักการเมืองรุ่นใหม่ และขยายพลัง (leverage) ไปยังกลุ่มผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งกลุ่มต่างๆ ทั้งที่เป็นกลุ่มพลังเงียบและคนรุ่นใหม่ อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า พลังทางการเมืองจะมาจากทุนทางการเมืองของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา และ 2) กลยุทธ์การตอบโต้คู่แข่งทางการเมือง

1.2 กลยุทธ์การสื่อสารนโยบายของผู้สมัครและพรรครวมไทยสร้างชาติ พบว่า ผู้สมัครมีแนวคิด ที่มาและเป้าหมายกลยุทธ์การสื่อสารนโยบายที่มาจากนโยบายของพรรคเป็นหลัก นโยบายของผู้สมัครมีลักษณะที่สอดคล้องกับนโยบายประชานิยมตามอุดมการณ์ของพรรค ซึ่งเป็นแนวคิดเชิงอุดมการณ์ที่ตรงกันของผู้สมัครกับพรรค กลยุทธ์การสื่อสารนโยบายที่ผู้สมัครใช้ในการหาเสียงเลือกตั้งคือการดีเบตหรือพูดให้เห็นภาพเปรียบเทียบกับพรรคการเมืองคู่แข่ง ในส่วนของวิธีการดำเนินการตามกลยุทธ์ ผู้สมัครจะใช้วิธีการสื่อสารผ่านการพบปะพูดคุยกับผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งด้วยการเคาะประตูบ้าน การติดป้ายประกาศ การสื่อสารด้วยรถแห่ ฯลฯ ซึ่งส่วนใหญ่ผู้สมัครจะทำร่วมกับพรรค กล่าวคือ นโยบายของผู้สมัครและนโยบายของพรรคเป็นสิ่งเดียวกัน ในส่วนของการสื่อสารนโยบายของพรรคนั้น จะเน้นความชัดเจนในตัวนโยบาย ผ่านกลยุทธ์ 1) กลยุทธ์การสร้างเนื้อหาสารให้สื่อถึงจุดเด่นด้านนโยบายของพรรค โดยเน้นจุดยืนที่มั่นคงในนโยบายและความต่อเนื่องในการดำเนินงานตามนโยบายหลักของพรรคที่ได้แถลงไว้ คือ การให้ความสำคัญกับความมั่นคงของประเทศ 2) กลยุทธ์การสื่อสารผ่านช่องทางหลากหลายทั้งสื่อดั้งเดิม เช่น การลงพื้นที่ สื่อสารโดยตรงเคาะประตูบ้าน การใช้แผ่นพับ ป้ายประกาศ รถแห่ ฯลฯ ร่วมกับสื่อใหม่ เช่น การสร้างคลิปสั้นเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์เห็นได้จากคลิปหาเสียง 4 ชุด คือ “ไอติม” สื่อให้เห็นว่า พรรครวมไทยสร้างชาติจะใช้เงินงบประมาณโดยการส่งต่อให้ประชาชนอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย “ทำเยอะ” สื่อให้เห็นผลงานที่ผ่านมาของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้ทำงานตามนโยบายต่างๆมากมาย ได้แก่ การฝ่าวิกฤตโควิด การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การแก้ปัญหาที่ดินทำกิน ที่โดดเด่นก็เป็นเรื่องของการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางการทูตกับซาอุดิอาระเบีย 30 ปี การสร้างรถไฟสายเด่นชัย-เชียงของ เป็นต้น “หวย” เป็นคลิปหาเสียงที่สื่อผลงานในการสร้างแพลตฟอร์มดิจิทัลจำหน่ายลอตเตอรี่ได้ในรายละใบละ 80 บาท และ “เงยหน้า” สื่อให้ประชาชนเห็นว่า 8 ปีที่ผ่านมารัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้พัฒนาประเทศไปมากมายหลายโครงการ และสุดท้ายคือกลยุทธ์การดีเบตบนเวทีปราศรัย

1.3 กลยุทธ์การสื่อสารผลงานของผู้สมัครและพรรครวมไทยสร้างชาติ ให้ประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งได้เห็นผลงานของผู้สมัคร โดยเฉพาะผลงานของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีมายาวนานต่อเนื่องและมีผลงานในการพัฒนาประเทศ โดยกลยุทธ์การสื่อสารผลงานที่ผู้สมัครใช้ในการหาเสียงเลือกตั้งประกอบด้วย 1) กลยุทธ์การเน้นเนื้อหาสารที่เกี่ยวกับผลการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จของแคนดิเดทนายกรัฐมนตรี คือ ผลงานของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา 2) กลยุทธ์การเน้นคุณสมบัติส่วนบุคคลที่พึงประสงค์ในการเป็นผู้นำและผู้บริหารประเทศ ด้านความเป็นคนตรงซื่อสัตย์ สุจริต ไม่คดโกง ซึ่งเป็นแบบอย่างของบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมทั้งคุณวุฒิ วัยวุฒิ 3) กลยุทธ์การสื่อสารทางตรงกับประชาชนในการออกพบปะหาเสียงเลือกตั้ง เน้นความเป็นกันเอง เข้าถึงง่ายของผู้สมัครทุกคนในพรรค และกระตุ้นให้กลุ่ม

พลังเงียบออกมาใช้สิทธิ์ และ 4) กลยุทธ์การสื่อสารผลงานผ่านสื่อสังคมออนไลน์หลากหลายรูปแบบ เพื่อให้เข้าถึงประชาชนในวงกว้าง รวมทั้งคนรุ่นใหม่ ซึ่งนิยมใช้สื่อสังคมออนไลน์มากขึ้น เช่น เวปไซต์พรรครวมไทยสร้างชาติ ยูทูป

2. กลยุทธ์การสื่อสารในการหาเสียงเลือกตั้งของพรรครวมไทยสร้างชาติในการเลือกตั้งทั่วไป ปี พ.ศ. 2566 พบว่า พรรครวมไทยสร้างชาติใช้กลยุทธ์ดังต่อไปนี้

2.1 กลยุทธ์การใช้สื่อตามกระบวนการสื่อสาร ประกอบด้วย (1) กลยุทธ์ด้านผู้ส่งสาร คือ ผู้สมัคร สมาชิกพรรค คณะทำงานด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรค กลุ่มผู้สนับสนุน หัวคะแนน มีบทบาทเป็นผู้ส่งสารแต่ทำหน้าที่แตกต่างกัน เช่น ผู้สมัครต้องพิสูจน์ตัวเองหลายอย่าง ประการแรกคือพิสูจน์ว่าตัวเองเหมาะกับการทำงานการเมือง ต้องสร้างสัมพันธ์กับคนที่ทำงานด้านนี้ โดยเข้าร่วมกิจกรรมกับคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพราะการทำงานร่วมกันจะทำให้ประชาชนยอมรับในความเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและความพร้อม ซึ่งในอดีตการทำงานการเมืองต้องใช้เวลาในการทำงานด้วยตัวเองยาวนาน พร้อมจะเจอคนที่หลากหลาย พร้อมพูดคุยกับคนที่ไม่ได้มาจากพรรคการเมืองเดิมที่ตัวเองสังกัด ทำให้คนที่ไม่เคยรู้จักกันประทับใจและเชื่อใจ นอกจากนั้น จากการศึกษายังพบว่า กลยุทธ์ในการหาเสียงของพรรครวมไทยสร้างชาติ โดยใช้ผู้ส่งสารเป็นจุดเด่น ยังพบได้จากการจัดกิจกรรมปราศรัยของพรรคที่นำเสนอพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ในฐานะประธานคณะกรรมการกำหนดแนวทางและยุทธศาสตร์พรรค และแคนดิเดตนายกรัฐมนตรีเป็นผู้ส่งสารหลัก (2) กลยุทธ์ด้านสาร ในอดีตการสื่อสารยังไม่มีความซับซ้อนและอาศัยเทคโนโลยีช่วยมากเหมือนในปัจจุบัน ทุกพรรคการเมืองก็มักจะใช้สื่อแบบเดียวกัน เช่น แผ่นพับ ป้ายประกาศ ป้ายโฆษณาหาเสียง ใบปลิว ฯลฯ แต่เนื่องจากปัจจุบันมีเป็นยุคการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการสื่อสาร พรรครวมไทยสร้างชาติจึงได้พัฒนาสารที่สื่อไปยังผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งให้หลากหลายและทันสมัยมากขึ้น โดยเน้นเนื้อหาสารด้านอัตลักษณ์ คุณลักษณะผู้นำ การสร้างภาพลักษณ์ที่ดี เช่น คลิปสั้นที่เน้นเรื่องความสามัคคี ความซื่อสัตย์ ไม่คดโกง การส่งเสริมวัฒนธรรมและค่านิยมอันดีของไทย การยึดมั่นในสถาบันหลักของชาติ ฯลฯ ซึ่งสารทางการเมืองที่พรรครวมไทยสร้างชาติสื่อออกไปจะเน้นให้เห็นคุณค่าของการเป็นตัวแทนประชาชนในการพัฒนาประเทศให้มีความยั่งยืนทั้งทางวัตถุและจิตใจควบคู่กันไป (3) กลยุทธ์ด้านช่องทาง พรรครวมไทยสร้างชาติได้มีการใช้ช่องทางสื่อสารผ่านแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย ทั้งเฟสบุ๊ค และ ยูทูป แต่จากการศึกษาพบว่า พรรครวมไทยสร้างชาติมีการใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อหาเสียงเลือกตั้งผ่านสื่อโซเชียลมีเดียจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับพรรคการเมืองอื่น เช่น พรรคก้าวไกล พรรคเพื่อไทย เป็นต้น ซึ่งอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้พรรครวมไทยสร้างชาติไม่ได้รับความนิยมทางการเมืองมากเท่าที่ตั้งเป้าหมายไว้ นอกจากนั้น ยังพบว่าปัจจุบันอัตราการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของสังคมไทยอยู่ที่ 85% ของประชากรทั้งหมด และเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ มาตลอด นั่นหมายความว่า กระแสที่เกิดขึ้น

ในโลกออนไลน์ส่งผลต่อออฟไลน์ และความนิยมในการเข้าถึงแพลตฟอร์มแต่ละรูปแบบมีการเปลี่ยนแปลงไป และ (4) กลยุทธ์ด้านผู้รับสาร ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรครวมไทยสร้างชาติ จะแบ่งกลุ่มเป้าหมาย คือ ประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งที่เป็นผู้สนับสนุนออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มผู้สนับสนุนที่เป็นกลุ่มคน หรือ Group Support ซึ่งพรรคคาดว่าจะให้การสนับสนุนนโยบายของพรรค และ ความนิยมที่มีต่อตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดพรรค คือ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา กลุ่มเป้าหมายที่สอง เป็นปัจเจกบุคคล หรือ Individual Support ซึ่งเป็นผู้ที่ชื่นชอบผู้สมัครและพรรครวมไทยสร้างชาติเป็นการส่วนตัวอยู่แล้ว

2.2 กลยุทธ์การบูรณาการสื่อ ใช้สื่อผสมผสาน ผลการศึกษากลยุทธ์การใช้สื่อในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรครวมไทยสร้างชาติ พรรครวมไทยสร้างชาติ สามารถสรุปได้ว่า พรรครวมไทยสร้างชาติพยายามใช้กลยุทธ์รณรงค์หาเสียงเลือกตั้งในการสื่อสารเพื่อกระตุ้นกลุ่มผู้สนับสนุนเดิมและกลุ่มพลังเงียบ รวมทั้งพยายามสื่อสารเพื่อเปลี่ยนใจกลุ่มผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งที่คาดว่าจะสนับสนุนพรรคการเมืองคู่แข่ง ให้เปลี่ยนใจมาสนับสนุนพรรครวมไทยสร้างชาติ โดยการใช้สื่อดั้งเดิมคือ สื่อบุคคลทั้งตัวผู้สมัครและหัวคะแนน รวมทั้งใช้การสื่อสารสาธารณะในการสื่อสารผลงานนโยบายและภาพลักษณ์ของผู้สมัคร คือ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาเป็นแกนหลัก ด้วยการบูรณาการสื่อ ใช้สื่อผสมผสาน วิเคราะห์แยก ได้ดังนี้ (1) ใช้การสื่อสารซึ่งหน้า เป็นการปรากฏตัวในที่สาธารณะของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา รวมทั้งผู้สมัครคนอื่นๆ ร่วมทำกิจกรรมในพื้นที่กับหัวคะแนนและการใช้บุคคลที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกของประชาชนมาช่วยสร้างภาพลักษณ์ ร่วมกับการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ประกอบ เช่น แผ่นพับ และสื่อเคลื่อนที่ เช่น รถแห่ไปตามพื้นที่ต่างๆ (2) การสื่อสารกลางแจ้งในที่ซึ่งประชาชนพบเห็นได้ง่าย เช่น ป้าย โปสเตอร์ และสื่อใหม่ เช่น เวปไซต์ เฟสบุ๊ค (3) การใช้สื่อมวลชนเป็นช่องทางในการสื่อสารผลงานของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาไปยังทุกพื้นที่ เช่น สื่อโทรทัศน์ เพื่อให้ผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากที่สุด และ (4) การสื่อสารเพื่อเปลี่ยนใจกลุ่มผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง เห็นได้จากการนำเสนอคลิปหาเสียงชุด ไอติม ทำเยอะ หวย และเงยหน้า รวมทั้ง คลิปนำเสนออุดมการณ์ความรักชาติ ซึ่งนำเสนอในเวทีปราศรัยใหญ่ของพรรคด้วย

2.3 กลยุทธ์การสร้างเครือข่าย ผู้สนับสนุนในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง 2 กลยุทธ์สำคัญ คือ (1) กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายผู้สนับสนุนจากกลุ่มผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งที่แสดงออกอย่างเปิดเผยว่าให้การสนับสนุนผู้สมัครและพรรค และ (2) กลยุทธ์การกระตุ้นกลุ่มผู้สนับสนุนแฝงหรือกลุ่มพลังเงียบ (Latent Support) ที่พรรคคาดว่ามีจำนวนไม่น้อยในสังคม ให้ออกมาใช้สิทธิ์เลือกตั้งและลงคะแนนให้ผู้สมัครและพรรครวมไทยสร้างชาติ เห็นได้จาก เครือข่ายสนับสนุนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ “เพจตู่ตูน” เป็นเพจสนับสนุนการทำงานของรัฐบาล พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีการโพสต์เนื้อหาของ “คนอีสาน” ที่สนับสนุนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เช่น การระบุอยากให้ “ลูกอีสาน” กลับมาพัฒนาอีสานต่อเนื่อง มองผลงาน

พัฒนาทุกจังหวัด ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง โดยได้มีการโพสต์คลิปวิดีโอบทสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่ภาคอีสาน ระบุแคปชั่นต่างๆ สนับสนุนพรรครวมไทยสร้างชาติ เช่น “คนอีสานบอกรัก ‘ลุงตู่’ อยากให้ลูกอีสานกลับมาพัฒนาอีสานอย่างต่อเนื่อง” พร้อมทั้งเผยแพร่ความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านคลิป ในลักษณะการกล่าวบอกรัก “ลุงตู่” และอยากให้อยู่ พร้อมระบุว่า “ลุงตู่เป็นคนซื่อสัตย์ ไม่ทุจริต ไม่คดโกงประเทศชาติ ลุงตู่เป็นคนดี อยากให้อยู่ต่อ” เป็นต้น

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรครวมไทยสร้างชาติในการเลือกตั้งทั่วไป ปี พ.ศ. 2566 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. กลยุทธ์หรือกลวิธีในการสื่อสารวิสัยทัศน์ นโยบายและผลงานของผู้สมัครในนามพรรครวมไทยสร้างชาติ โดยการสื่อสารวิสัยทัศน์และจุดยืนจะเน้นให้เห็นความสำคัญกับความมั่นคงของชาติ ศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์ และการสร้างประเทศไทยที่มีความมั่นคง สมานฉันท์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ผ่านกลยุทธ์การสื่อสารแบบพูดคุย สร้างความสัมพันธ์แบบเป็นกันเองกับผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง เพื่อโน้มน้าวใจและเพื่อตอกย้ำให้ประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งได้เห็นผลงานของผู้สมัคร โดยเฉพาะผลงานของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ผ่านวิธีสื่อสารทางตรงกับประชาชนในการออกพบปะหาเสียงเลือกตั้ง การเคาะประตูบ้าน การติดป้ายประกาศ รถแห่ และเวทีปราศรัย เพื่อกระตุ้นให้กลุ่มพลังเงียบ สอดคล้องกับทฤษฎีกระบวนการสื่อสารที่เน้นตัวผู้ส่งสารไปยังผู้รับ (Transmission model) ของ Robbins (1998); McCroskey, & Daly (1987) ซึ่งจากมุมมองนี้ ผู้ส่งสาร คือผู้ที่จะเปลี่ยนความคิดของตนเองให้เป็นข่าวสาร ประกอบสร้างเนื้อหาวิสัยทัศน์ นโยบายและผลงานของตน จากนั้นจึงเลือกสื่อแล้วส่งไปยังผู้รับสารเพื่อเกิดความเข้าใจในสารที่รับ รวมทั้งการใช้กลยุทธ์นำเสนอจุดเด่นในความเป็นนายกรัฐมนตรีที่มีผลงานยาวนานของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชายังสอดคล้องกับแนวคิดของ Judith, & Robert (1991) ซึ่งได้เสนอแนวคิดเรื่องการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเพื่อให้ได้รับชัยชนะในเวทีการแข่งขันทางการเมืองไว้ว่า เป็นการหาเสียงของผู้สมัครที่อยู่ในตำแหน่ง (incumbency style) และการศึกษาของปฐมาพร เนตินันทน์ (2553, หน้า 80-92) ที่พบว่า พรรคไทยรักไทยเคยใช้กลยุทธ์การโฆษณาหาเสียงด้วยวิธีการตลาดด้านการเมือง โดยนำหลัก 4Ps ทางการตลาดมาประยุกต์ใช้ทางการเมือง โดย P ตัวที่ 1 คือ ผลิตภัณฑ์ (Product) ได้แก่ นโยบายและผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งถือว่าเป็นส่วนสำคัญสำหรับกลยุทธ์การตลาดทางการเมืองในการหาเสียงเลือกตั้ง

2. กลยุทธ์หรือกลวิธีในการสื่อสารวิสัยทัศน์ นโยบายและผลงานของพรรครวมไทยสร้างชาติ เน้นการมีวิสัยทัศน์และอุดมการณ์ในเรื่องการรักษาความมั่นคงของสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นพรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์และวิสัยทัศน์แบบเก่าที่อิงความจงรักภักดี เน้นจุดเด่นการเป็นพรรคการเมืองเชิงนโยบาย คือ การตี

โจทย์ว่าประชาชนมีปัญหาอะไร แล้วคิดนโยบายไปนำเสนอให้ตรงใจที่สุดเพื่อให้ประชาชนเลือกผ่านการสื่อสารโดยใช้ช่องทางต่างๆ เช่น แผ่นพับ ป้ายประกาศ และการสร้างคลิปสั้นเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ สอดคล้องกับการศึกษาของแก้วเกล้า บรรจง (2561, หน้า 46-66) ที่ชี้ให้เห็นว่าการรณรงค์ในยุคดิจิทัล ในยุคที่สื่อใหม่เริ่มมีบทบาทอย่างก้าวกระโดด รูปแบบการใช้สื่อสังคมที่มีรูปแบบการใช้งานเพิ่มขึ้น ทำให้ รูปแบบการสื่อสารบนสื่อสังคมมีความแตกต่าง พรรคการเมืองสามารถใช้สื่อที่เหมาะสมได้หลายรูปแบบเช่น การใช้แฮชแท็ก (Use Hashtags) การนำเสนอสิ่งที่มีคุณค่า (Offer Something of Value) และสื่อสารด้วยภาพที่สื่อความหมาย (Use Engaging Images) บนสื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น นอกจากนั้นการดีเบตบนเวทีปราศรัย รวมทั้งเน้นกลยุทธ์การวางตัวผู้สมัครของพรรคในแต่ละพื้นที่ให้เหมาะสมและกลยุทธ์การสื่อสารผลงานของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาและแกนนำพรรคคนอื่นๆ สอดคล้องกับการศึกษาของลลิตพรรณ นุกูลวัฒนวิชัย (2560, หน้า 123-144) ที่มองโครงสร้างทางสังคมของชุมชนไทยในลักษณะที่มีความเชื่อทางการเมืองแบบให้ความสำคัญกับผู้นำ ซึ่งมักจะเป็นที่เคารพของคนทั้งชุมชนหรือสังคม และสามารถชี้นำหรือสั่งการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการศึกษาของนันทนา นันทวโรภาส (2548) ที่ชี้ให้เห็นว่าพรรคการเมืองไทยมีแนวโน้มในการรณรงค์หาเสียงโดยเน้นการประกาศนโยบายสาธารณะแบบประชานิยม และประชาชนที่มีความใกล้ชิดกับข้อมูลข่าวสารจะให้ความสำคัญกับนโยบายของพรรคการเมืองมากขึ้น

3. กลยุทธ์การหาเสียงของพรรครวมไทยสร้างชาติ ในภาพใหญ่มีการทำงานทางเมืองสามรูปแบบเกิดขึ้นพร้อมๆ กัน แบบที่หนึ่งคือ ‘การเมืองบ้านใหญ่’ ซึ่งยังคงสำคัญในหลายพื้นที่ แบบที่สองคือ ‘การเมืองเชิงนโยบาย’ และแบบที่สามคือ ‘การเมืองเชิงคุณค่า’ การเมืองแต่ละรูปแบบมองความสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมือง นักการเมือง และผู้มีสิทธิเลือกตั้งแตกต่างกัน ซึ่งส่งผลให้การทำแคมเปญหาเสียงต่างกันด้วย โดยมุมมองแบบการเมืองบ้านใหญ่ จะมองผู้มีสิทธิเลือกตั้งแบบเครือข่ายอุปถัมภ์ นักการเมืองมีหน้าที่ต้องดูแลประชาชนในพื้นที่เพื่อแลกกับคะแนนเสียง ในขณะที่มุมมองการเมืองเชิงนโยบาย มองประชาชนเป็นลูกค้า จุดเด่นของการเมืองเชิงนโยบายคือ การตีโจทย์ว่าประชาชนมีปัญหา แล้วคิดนโยบายไปนำเสนอให้ตรงใจที่สุดเพื่อให้ประชาชนเลือก และมุมมองการเมืองเชิงคุณค่า ซึ่งไม่ใช่แค่เรื่องอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงคุณค่าในความหมายกว้างด้วย เช่น ความตรงไปตรงมา ความมั่นคง ความโผงผาง ความสู้สุดทาง เป็นต้น สอดคล้องกับการศึกษาของพนม คลี่ฉายา (2549); พรนค์พิเชษฐ แห่งหน และสุวัลลีย์ เปี่ยมปิติ (2551, หน้า 47-65); พิชญ์ณิฐา พรรณศิลป์ และคณะ (2558, หน้า 146-161) และ Denton & Woodward (1990) ที่เห็นตรงกันในประเด็นเกี่ยวกับจุดเด่นของการเมืองเชิงคุณค่าคือ การมองผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นผู้สร้างความเปลี่ยนแปลง (change agent) กล่าวคือ มองผู้มีสิทธิเลือกตั้งเหมือนคนที่มาร่วมตัวกันเพื่อเป้าหมายอย่างใด

อย่างหนึ่ง คล้ายๆ กับการเกิดม็อบ วิธีการหาเสียงก็คือการส่งเสริม (empower) ให้คนมาช่วยเผยแพร่ชุดคุณค่าเรื่องความมั่นคงของชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ และการสร้างประเทศไทยที่มีความมั่นคง สมานฉันท์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ร่วมกัน เป็นการแสดงออกถึงอัตลักษณ์หรือภาพลักษณ์ทางการเมืองของพรรค โดยมีการเปลี่ยนแปลงด้านนวัตกรรมการสื่อสารและเทคโนโยลีดิจิทัล เพื่อหาเสียงบนโซเชียลมีเดีย ซึ่งช่วยให้พรรค มีช่องทางในการสื่อสารหลากหลายและกว้างขวางในการหาเสียงและสื่อสารนโยบายของตนให้ประชาชนได้รับรู้ในวงกว้าง รวมทั้งมีการใช้สื่อโซเชียลมีเดียในการดีเบตทางการเมืองมากขึ้น เพื่อกระตุ้นความสนใจประชาชนให้ได้รับรู้ข่าวสารทางการเมืองที่หลากหลายแง่มุมและหลากหลายช่องทางผ่านแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย ทั้งเฟสบุ๊คและยูทูป

นอกจากนั้น พรรครวมไทยสร้างชาติยังใช้กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายผู้สนับสนุนในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ภายใต้แนวคิดที่มองผู้มีสิทธิเลือกตั้งแบบเครือข่ายอุปถัมภ์ นักการเมืองมีหน้าที่ต้องดูแลประชาชนในพื้นที่เพื่อให้ประชาชนได้เห็นผลงานและมีความไว้วางใจเลือกเข้าไปเป็นผู้แทนในสภาผู้แทนราษฎร รวมทั้งการสร้างบุคลิกเฉพาะตัวให้กับผู้สมัคร เช่น พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาถือเป็นแบรนดิ้งของพรรค ผ่านกลยุทธ์สำคัญ 2 ประการ คือ กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายผู้สนับสนุนจากกลุ่มผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งที่แสดงออกอย่างเปิดเผยว่าให้การสนับสนุนผู้สมัครและพรรค และ กลยุทธ์การกระตุ้นกลุ่มผู้สนับสนุนแฝงหรือกลุ่มพลังเงียบ (Latent Support) สอดคล้องกับแนวคิดของ Johnson et al. (1997, pp. 320-348) ที่ชี้ให้เห็นว่า การสื่อสารแบบเครือข่ายจะสามารถแสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะของเนื้อหาสารทางการเมืองทั้งในส่วนของเนื้อหาที่ปรากฏและสิ่งที่อยู่เบื้องหลังการสื่อสารเนื้อหาดังกล่าว อาทิ อารมณ์ความรู้สึกของบุคคล ตลอดจนสัมพันธภาพของสมาชิกในเครือข่ายการสื่อสาร วิธีการถ่ายทอดเนื้อหา ตลอดจนกระบวนการตีความและการคัดเลือกเนื้อหาที่จะสื่อสาร เพื่อสร้างความรู้สึกและความเชื่อมั่นในลุ่มเป้าหมาย สร้างชุมชนและเครือข่ายของผู้สนับสนุนซึ่งสามารถทำได้โดยการจัดกิจกรรมหรือเครือข่ายที่สนับสนุนค่านิยมและประเด็นที่สำคัญของพรรคหรือผู้สมัคร และการศึกษาของปาริชาต สถาปิตานนท์ (2551) ได้ศึกษาภายใต้กรอบแนวคิดเรื่องการวิเคราะห์เครือข่ายการสื่อสารในทางปฏิบัติและพบว่า ภาพรวมของการสื่อสารและเครือข่ายจะประกอบด้วย 5 ประเด็นย่อย ได้แก่ การค้นหากลุ่มบุคคลในเครือข่าย การระบุบทบาทเชิงการสื่อสารของบคุคลต่างๆ ในเครือข่าย การวาดเส้นทางการสื่อสารในเครือข่าย การวิเคราะห์ประเด็นที่สื่อสารในเครือข่ายและการกำหนดดัชนีในการบ่งบอกศักยภาพเชิงการสื่อสารของเครือข่าย

6. ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษากลยุทธ์การสื่อสารวิสัยทัศน์ นโยบายและผลงานของพรรครวมไทยสร้างชาติ สามารถสรุปได้ว่า พรรครวมไทยสร้างชาติ พยายามสื่อสารอุดมการณ์ วิสัยทัศน์และ

จุดยืนในเรื่องการสร้างความมั่นคงให้กับประเทศชาติ ควบคู่กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน ภายใต้ 13 นโยบายหลัก และเน้นกลยุทธ์การสื่อสารผลงานของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ในขณะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี อย่างไรก็ตาม นักวิชาการด้านการสื่อสารการเมืองและรัฐศาสตร์ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า ในการเลือกตั้งทั่วไป ปี พ.ศ. 2566 พรรครวมไทยสร้างชาติและพรรคการเมืองอื่นๆ อาจพยายามสื่อสารนโยบายต่างๆ เพื่อดึงดูดใจประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง แต่ภายใต้รัฐธรรมนูญ 2560 ประเทศไทยได้มีการกำหนดกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีไว้ ดังนั้น นโยบายต่างๆ ของทุกพรรคการเมือง รวมทั้งพรรครวมไทยสร้างชาติก็อาจจะไม่มีความแตกต่างกันมากนัก โดยจะเน้นไปเรื่องการให้สวัสดิการและการพัฒนาภายใต้กรอบยุทธ์ศาสตร์ชาติ 20 ปี ในส่วนของกลยุทธ์การสื่อสารในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครและพรรครวมไทยสร้างชาติในภาพรวมมีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ การกำหนดกลยุทธ์หรือกลวิธีในการสื่อสารวิสัยทัศน์ นโยบายและผลงานของผู้สมัครและพรรครวมไทยสร้างชาติ มีเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อให้สารที่ส่งออกไปนั้นดึงดูดใจ จูงใจหรือสนับสนุนให้ผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งลงคะแนนให้ โดยใช้สื่อต่างๆ เช่น คลิปสั้น ป้ายรณรงค์หาเสียง ฯลฯ เป็นเครื่องมือช่วยในการนำข้อมูลเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ นโยบายและผลงานของผู้สมัครและพรรคไปสู่ผู้รับสาร ซึ่งก็คือประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งในเขตต่างๆ และมีการกำหนดแผนการสื่อสารอย่างมีเป้าหมายในการใช้ช่องทางสื่อที่พรรครวมไทยสร้างชาติพิจารณาว่าเหมาะสม เพื่อให้สามารถสื่อสารถึงประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งได้มากที่สุดในระยะเวลาที่จำกัด และมีอิทธิพลเหนือการตัดสินใจของผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งให้มากที่สุด จนก่อให้เกิดความนิยมในตัวผู้สมัครและพรรค เพื่อนำไปสู่การได้รับคะแนนเสียงสนับสนุนทางการเมืองเป็นสำคัญ โดยคะแนนเสียงที่ได้รับพรรครวมไทยสร้างชาติมั่นใจว่าจะแสดงให้เห็นถึงการยอมรับและความชอบธรรมในการได้รับเลือกให้เป็นตัวแทนของประชาชนในการเข้าไปใช้อำนาจบริหารประเทศในที่สุด

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการทำวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรครวมไทยสร้างชาติในการเลือกตั้งทั่วไป ปี พ.ศ. 2566 มุ่งเน้นความมั่นคงของประเทศและความต่อเนื่องของนโยบายผ่านการสร้างเนื้อหาที่มีสาระสำคัญ รวมทั้งการใช้ช่องทางสื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่ เช่น คลิปสั้นและแคมเปญออนไลน์ เพื่อเข้าถึงประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังมีการสื่อสารผลงานและคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้สมัคร เพื่อสร้างความนิยมทางการเมือง ในส่วนของการหาเสียง จะใช้สื่อเพื่อเน้นผลงานของผู้สมัคร และสร้างเครือข่ายสนับสนุนที่เข้มแข็งผ่านโซเชียลมีเดีย กระตุ้นกลุ่มผู้สนับสนุนให้มีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวของพรรค ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

แก้วเกล้า บรรจง. (2561). การสื่อสารรณรงค์บนพื้นที่ออนไลน์ Change.org. *วารสารนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมนิด้า*, 5(2), 46-66.

ทรงสุดา ขวัญประชา. (2566). สื่อสารทางการเมืองเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งอย่างไร ได้ใจ ได้เสียง. *Journal of Liberal Art of Rajamangala University of Technology Suvanabhumi*, 5(1), 172-181.

นันทนา นันทวโรภาส. (2548). *การสื่อสารทางการเมือง: ศึกษากรณีการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งทั่วไปของพรรคไทยรักไทย*. (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปฐมาพร เนตินันทน์. (2553). การตลาดเพื่อการเมืองกับประชาธิปไตยในยุคมวลชน: ศึกษาเฉพาะกรณีการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งในประเทศไทย. *BU ACADEMIC REVIEW,* 9(2), 80-92.

ปาริชาติ สถาปิตานนท์. (2551). *การสื่อสารประเด็นสาธารณะและการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พนม คลี่ฉายา. (2549). *การประยุกต์สื่อเพื่อการพัฒนา 1. เอกสารประกอบการบรรยายวิชา 2803675.* กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรนค์พิเชษฐ แห่งหน และสุวัลลีย์ เปี่ยมปิติ. (2551). กระบวนการหาเสียงของนักการเมืองท้องถิ่น. *วารสารการพัฒนาท้องถิ่น*, 1(4), 47-65.

พิชญ์ณิฐา พรรณศิลป์ และคณะ. (2558). บทบาทของผู้บริหารท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์*, 3(2), 146-161.

ลลิตพรรณ นุกูลวัฒนวิชัย. (2560). การตลาดทางการเมือง: ศึกษาเปรียบเทียบกลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคประชาธิปัตย์และพรรคเพื่อไทยในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2556. *วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,* 4(2), 123-144.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2566). *ข้อมูลสถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566.* กรุงเทพฯ: สหายบล็อกและการพิมพ์.

Denton, R. E., & Woodward, G. C. (1990). *Political Communication in America*. New York: Praeger.

Johnson, J. D., et al. (1997). Testing two contrasting structural models of innovativeness in a contractual network. *Human Communication Research*, 24(2), 320-348.

Judith, S. Trent., & Robert, V. Friedenberg. (1991). *Political Campaign Communication: Principles and Practices. Praeger Series in Political Communication*. (2nd ed.). New York: Praeger Publishers.

McCroskey, J. C., & Daly, J. A. (1987). *Personality and Interpersonal Communication*. New York: SAGE Publications.

McNair, B. (2017). *An Introduction to Political Communication*. (6th ed.). New York: Routledge.

Robbins, S. P. (1998). *Organisational Behavior: Concepts, Controversies, and Applications*. (8th ed.). Upper Saddle River, NJ: Merrill Prentice Hall.

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง คำที่ใช้ บัน บรร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง จังหวัดปทุมธานี ที่ได้รับการสอนโดยการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค TGT กับการสอนแบบปกติ*

A Comparison of Learning Achievement in Thai Language on the Topic of Words with Ban, Bun Among Grade 3 Students at Boonkhumratbamrung School, Pathum Thani Province, Taught Using the TGT Cooperative Learning Technique and the Conventional Teaching Method

มณฑา วิริยางกูร และธมลวรรณ เสนีย์วงษ์ ณ อยุธยา
Montha Wiriyangkul and Tamolwan Saneewong Na Ayutthaya
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี
Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage Pathumtani, Thailand
Corresponding Author, E-mail: montha.wi@vru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนวิชาภาษาไทยเรื่อง คำที่ใช้ บัน บรร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุงที่ได้รับการสอนโดยการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค TGT กับการสอนแบบปกติ 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง คำที่ใช้ บัน บรรของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุงกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ประชากรที่ใช้ คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 2 ห้องเรียน คือ ป.3/1 และ ป.3/2 ที่ได้มาด้วยการสุ่มตัวอย่างโดยอาศัยความน่าจะเป็น รูปแบบการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สถิติ

*ได้รับบทความ: 27 มีนาคม 2567; แก้ไขบทความ: 20 สิงหาคม 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 11 พฤศจิกายน 2567
Received: March 27, 2024; Revised: August 20, 2024; Accepted: November 11, 2024

ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดการเรียนรู้เรื่อง บัน บรร ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มที่ได้รับการสอนแบบร่วมมือเทคนิค TGT มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยเรื่อง คำที่ใช้ บัน บรรของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง หลังได้รับการสอนแบบร่วมมือเทคนิค TGT สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์การเรียน; การเรียนแบบร่วมมือเทคนิค TGT; การสอนแบบปกติ

Abstract

The purposes of this research were; 1) compare the post-learning achievement in the Thai language subject on the topic of words with Ban, Bun among Grade 3 students at Boonkhumratbamrung School, taught using the TGT cooperative learning technique versus the conventional teaching method, 2) ompare the learning achievement in the Thai language on the topic of words with Ban, Bun among Grade 3 students at Boonkhum ratbamrung School against the 70% criterion. The study population consisted of Grade 3 students at Boonkhumratbamrung School during the first semester of the 2023 academic year. This is a quantitative research study. The sample group comprised two Grade 3 classrooms, Class 3/1 and Class 3/2, selected through probability sampling using a simple random sampling method. The research instruments included a learning management plan and an achievement test. The statistical methods used for data analysis were percentage (%), mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.), and t-test analysis.

The results revealed that:

1. The learning achievement in the Thai language topic "Words with Ban, Bun" among Grade 3 students taught using the TGT cooperative learning technique was significantly higher than that of students taught using the conventional teaching method, at a statistical significance level of .05.

2. The learning achievement in the Thai language "Words with Ban, Bun" among Grade 3 students at Boonkhumratbamrung School, after being taught using the TGT cooperative learning technique, was significantly higher than the 70% criterion, at a statistical significance level of .05.

Keywords: Learning Achievement; Cooperative Learning with TGT Technique; Conventional Teaching Method

1. บทนำ

ภาษาไทยเป็นเครื่องมือใช้สื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันและตรงตามจุดมุ่งหมาย ไม่ว่าจะเป็นการแสดงความคิดความต้องการและความรู้สึกซึ่งคำในภาษาไทยประกอบด้วยเสียงรูป พยัญชนะสระวรรณยุกต์และความหมายส่วนประโยคเป็นการเรียงคำตามหลักเกณฑ์ของภาษา นอกจากนี้คำในภาษาไทยยังมีเสียงหนักเบามีระดับของภาษาซึ่งต้องใช้ให้เหมาะแก่กาลเทศะและบุคคลภาษามีการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาตามสภาพวัฒนธรรมสังคมและเศรษฐกิจดังนั้น การใช้ภาษาเป็นทักษะที่ผู้ใช้ต้องฝึกฝนให้เกิดความชำนาญและต้องใช้ให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ทางภาษาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและใช้อย่างคล่องแคล่วมีวิจารณญาณ (นันตา บรรณวรรณ, 2561, หน้า 3)

กระทรวงศึกษาธิการ (2551, หน้า 9) เห็นความสำคัญของภาษาไทย จึงกำหนดให้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดให้มีการเรียนรู้ภาษาไทย โดยได้กำหนดสาระหลัก 5 สาระ ได้แก่ สาระที่ 1 การอ่าน สาระที่ 2 การเขียน สาระที่ 3 การฟัง การดูและการพูด สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษา และสาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีทักษะในการฟัง พูด อ่าน เขียน ซึ่งเป็นทักษะทางภาษาที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย ตัวชี้วัด ท 4.1 ป.3/1 เขียนสะกดคำและบอกความหมายของคำมีความสอดคล้องกับสถาบันภาษาไทย (2565, หน้า 19) ที่กล่าวว่า การใช้ภาษาไทย การเขียนให้ถูกต้องตามอักขรวิธีจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะนอกจากจะเพื่อสื่อความหมายให้ถูกต้องและเข้าใจตรงกันแล้ว ยังเป็นการแสดงถึง การตระหนักและรักษาสืบสานภาษาไทยอีกประการหนึ่งด้วย

จากการลงพื้นที่ฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของผู้วิจัย ณ โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 โดยได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติการสอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 รายวิชาภาษาไทย ซึ่งจากการฝึกปฏิบัติการสอนพบว่า ด้าน การเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปรากฏผลไม่น่าพึงพอใจ โดยเฉพาะทักษะการเขียนคำที่ใช้ บัน และบรร โดยนักเรียนส่วนใหญ่ยังเขียนคำที่ใช้ บัน และบรร ผิดเนื่องจากไม่ได้รับการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังขาดเทคนิควิธีการสอนเฉพาะเรื่องที่มากระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และแรงจูงใจในการเรียน

จึงส่งผลให้นักเรียนไม่เข้าใจหลักการเขียนรวมทั้งการนำคำไปใช้ ด้วยปัญหาดังกล่าวที่พบนักเรียนจึงจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เมื่อพิจารณารายงานผลความสามารถและทักษะการการเขียนสะกดคำที่ใช้บัน บรร ครั้งที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2566 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง พบว่า ผลประเมินความสามารถและทักษะการการเขียนสะกดคำที่ใช้บัน บรร มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/3 ร้อยละ 48.60 รองลงมา คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 ร้อยละ 47.00 และต่ำสุด คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 ร้อยละ 43.44 และเมื่อพิจารณาโดยรวมทั้งสายชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีผลการทดสอบต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 50 ทั้ง 3 ห้อง จึงกล่าวได้ว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ควรได้รับการพัฒนาทักษะการการเขียนสะกดคำที่ใช้บัน บรร

อนึ่งเทคนิควิธีการสอนของครูนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อผลการเรียนรู้และเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งส่งเสริมในนักเรียนเกิดการเรียนรู้และพบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการเรียนแบบร่วมมือ TGT (Team-Games Tournament) นับว่าเป็นกิจกรรมที่เร้าความสนใจของผู้เรียนได้ และสร้างความสนุกสนานให้แก่ผู้เรียน ทำให้เกิดการเรียนรู้โดยไม่รู้สึกเบื่อหน่าย ดังที่ วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542, หน้า 177-195) และธนพร ดวงพรกชกร (2559) กล่าวว่า การร่วมมือกันเรียนรู้แบบแข่งขันเป็นกลุ่ม TGT (Team-Games Tournament) เป็นการจัดการเรียนรู้แบบแข่งขันเป็นกลุ่มมีลักษณะคล้ายวิธีการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้แบบกลุ่มสัมฤทธิ์ เพียงแต่มีการใช้เกมเป็นกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้สมาชิกทุกคนช่วยกันในการเตรียมตัวเพื่อแข่งขันเกมที่ผู้สอนกำหนดตามใบงานและอธิบายวิธีการแก้ปัญหาโจทย์ต่างๆ ให้ทุกคนในกลุ่มมีความเข้าใจเนื้อหาบทเรียนนั้นๆ แต่ในขณะแข่งขันเกมจะไม่อนุญาตให้สมาชิกที่เหลือเข้าไปให้ความช่วยเหลือ เพราะสมาชิกแต่ละคนต้องมีความรับผิดชอบที่จะพยายามทำให้ตนเองชนะการแข่งขันเพื่อความสำเร็จของกลุ่ม

ผู้วิจัยสนใจการใช้รูปแบบการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค TGT (Team-Games Tournament) เพราะเทคนิคการเรียนนี้สามารถนำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาการสอนวิชาภาษาไทยได้ดีดังงานวิจัยหลายเรื่องที่นำเทคนิค TGT ไปใช้กับนักเรียนหลายระดับและหลายสาขาวิชา แล้วพบว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้เทคนิค TGT มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยการสอนแบบปกติ เช่น สารสิน เล็กเจริญ และสมพร ร่วมสุข (2556, หน้า 132-143) ได้วิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนโดยการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค TGT กับการสอนแบบปกติ เฉลิม เพิ่มนาม (2560) การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการเขียนสะกดคำและทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับแบบฝึก และสุพัตรา ไพบูลย์วัฒนกิจ (2561) ได้วิจัยการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การสร้างคำใน

ภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกันโดยใช้เทคนิค TGT ร่วมกับแบบฝึก โดยผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มสูงขึ้นมากกว่าการเรียนการสอนแบบปกติทั้งสิ้น

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค TGT เป็นเทคนิคที่น่าสนใจซึ่งได้มีผู้นำการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT มาใช้กับนักเรียนแล้วได้ผลดีและเกิดประสิทธิภาพกับการเรียนรู้ในการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ภาษาไทยด้านการเขียน อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือช่วยให้นักเรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาไทย อันจะเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการเรียนต่อไป

ดังนั้น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพทางการศึกษาแก่นักเรียน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือเทคนิค TGT มาใช้ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษาไทยเรื่อง คำที่ใช้ บัน บรร ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง และเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนวิชาภาษาไทยต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง คำที่ใช้ บัน บรร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุงที่ได้รับการสอนโดยการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค TGT กับการสอนแบบปกติ

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง คำที่ใช้ บัน บรรของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุงกับเกณฑ์ร้อยละ 70

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

รูปแบบการวิจัยเป็นแบบ Two group pretest-posttest design คือ มี การแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม และมีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งก่อนและหลังการทดลอง

กลุ่มทดลอง O_1----------X----------O_2

กลุ่มควบคุม O_3----------~X----------O_4

O1 หมายถึง การทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง คำที่ใช้ บัน บรรก่อนได้รับจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือเทคนิค TGT

X หมายถึง จัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือเทคนิค TGT

O_2 หมายถึง การทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เรื่อง คำที่ใช้ บัน บรรหลังได้รับจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือเทคนิค TGT

~X หมายถึง จัดการเรียนการสอนรูปแบบปกติ

O_3 หมายถึง การทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เรื่อง คำที่ใช้ บัน บรรก่อนได้รับจัดการเรียนการสอนรูปแบบปกติ

O_4 หมายถึง การทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เรื่อง คำที่ใช้ บัน บรรหลังได้รับ

จัดการเรียนการสอนรูปแบบปกติ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 3 ห้องเรียนมีนักเรียนรวมทั้งหมด 93 คน และกลุ่มตัวอย่างการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566จำนวน 2 ห้องเรียน คือ กลุ่มควบคุม ห้อง ป.3/1 มีนักเรียนจำนวน 30 คน และกลุ่มทดลอง ห้อง ป.3/2 มีนักเรียนจำนวน 30 คน ที่ได้มาด้วยการสุ่มตัวอย่างโดยอาศัยความน่าจะเป็น รูปแบบการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ทั้งหมด 2 เครื่องมือ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือเทคนิค TGT จำนวน 2 แผน แผนการจัดการเรียนการสอนรูปแบบปกติ จำนวน 2 แผน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง คำที่ใช้ บัน บรร แบบปรนัย 3 ตัวเลือก ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน จำนวน 10 ข้อ 10 คะแนน

การหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือเทคนิค TGT และแผนการจัดการเรียนการสอนรูปแบบปกติ จำนวนทั้งสิ้น 4 แผน หลังจากสร้างเสร็จแล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย เพื่อการตรวจสอบความเหมาะสม และความถูกต้องของจุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้แหล่งการเรียนรู้และระยะเวลาที่ใช้สอน ตลอดจนภาษาที่ถูกต้อง และได้ทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย จากนั้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนภาษาไทย จำนวน 2 ท่าน ประเมินความสอดคล้องและเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบประมาณค่า 5 ระดับ โดยกำหนดให้คะแนนเฉลี่ย 3.51 ขึ้นไป เป็นเกณฑ์ที่ยอมรับว่ามีความเหมาะสมในการนำไปใช้เพื่อการศึกษาและทดลองผลการวิจัยได้ ซึ่งผลการประเมิน พบว่า แผนการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือเทคนิค TGT มีคะแนนเฉลี่ย 4.95 และแผนการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ มีคะแนนเฉลี่ย 4.75ตามลำดับ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่มีความสอดคล้อง เหมาะสมมาก สามารถนำไปใช้ได้ จากนั้นผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน เรื่อง คำที่ใช้ บัน บรร เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านในการตรวจหาคุณภาพ เพื่อหาดัชนีวัดความสอดคล้อง (IOC) โดยใช้สูตร IOC มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ซึ่งถือว่าเครื่องมือสามารถนำไปใช้ได้ และจากการวิเคราะห์ พบว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนมีค่า IOC เท่ากับ 1.0 ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการดำเนินการวิจัยได้

การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูลและมีวิธีดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ก่อนการทดลอง ผู้วิจัยได้ทำความเข้าใจกับคุณครูประจำชั้นและคุณครูประจำวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เพื่อกำหนดเนื้อหาและระยะเวลาที่ใช้สำหรับในการทดลอง 2) ระหว่างการทดลอง ผู้วิจัยเริ่มจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ทั้งการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือเทคนิค TGT และการจัดการเรียนการสอนรูปแบบปกติ ก่อนที่จะทดสอบความรู้หลังเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 10 ข้อ จากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 และ 3/2 และ 3) หลังการทดสอบ ผู้วิจัยบันทึกผลการจัดการเรียนรู้ปัญหาที่เกิดขึ้น จากนั้นจึงรวบรวมคะแนนเพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูลทางสถิติ

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยผลของการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ เรื่อง คำที่ใช้ บัน บรรของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง ภาคเรียนที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2566 โดยการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือเทคนิค TGT กับการสอนแบบปกติ สรุปผลได้ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์หลังการจัดการจัดการเรียนรู้เรื่อง บัน บรร ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มที่ได้รับการสอนแบบร่วมมือเทคนิค TGT มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีรายละเอียดดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เรื่อง บัน บรร ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือเทคนิค TGT กับการสอนแบบปกติ

คะแนนเต็ม	ห้อง	$\bar{X}$	N	S.D.	df	t	Sig.
10	ควบคุม	4.73	30	1.11	57.365	-11.75*	.00
	ทดลอง	8.30	30	1.23			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่า Sig < .05

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนที่ได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เรื่อง บัน บรร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังการทดลองกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือเทคนิค TGT กับการสอนแบบปกติเท่ากับ 8.30 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.23 และซึ่งสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยหลังการจัดการเรียนรู้เรื่อง บัน บรร ของกลุ่มควบคุมมีค่าเท่ากับ 4.73 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.11 กล่าวคือ หลังการจัดการจัดการเรียนรู้เรื่อง บัน บรร ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มที่ได้รับการสอนแบบร่วมมือเทคนิค TGT มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการ

จัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง คำที่ใช้ บัน บรรของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง หลังได้รับการสอนแบบร่วมมือเทคนิค TGTสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รายละเอียดตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง คำที่ใช้ บัน บรรของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุงกับเกณฑ์ร้อยละ 70

N	$\bar{X}$	df	t	Sig.
30	8.30	29	5.76	.00

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่า Sig < .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง คำที่ใช้ บัน บรร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง หลังได้รับการสอนแบบร่วมมือเทคนิค TGT สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดการจัดการเรียนรู้เรื่อง บัน บรร ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มที่ได้รับการสอนแบบร่วมมือเทคนิค TGT มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ธนพร ดวงพรกชกร (2559, หน้า 5) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับแบบฝึก พบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์การเขียนสะกดคำ หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับแบบฝึกสูงกว่าก่อนจัดการเรียนรู้ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับแบบฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับแบบฝึกในภาพรวมมีความเห็นเชิงบวกอยู่ในระดับมากที่สุด อีกทั้งกล่าวได้ว่าการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือเทคนิค TGT มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ในระดับมาก จากผลการวิจัยจึงสามารถอภิปรายได้ว่า จากการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือเทคนิค TGT นักเรียนมีพฤติกรรมในเชิงบวกต่อการเรียนรู้ในระหว่างเรียน เช่น นักเรียนมีความร่าเริง สนุกสนาน และกระตือรือร้นต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดเวลา เป็นต้น แต่นักเรียนจะแสดงอาการเบื่อหน่ายเมื่อต้องทำแบบทดสอบหรือแบบฝึกทักษะด้วยตนเอง สอดคล้องกับเฉลิม เพิ่มนาม (2560, หน้า 104) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT

เป็นการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนอย่างมีความสุขมีการจัดกิจกรรมการเกมการแข่งขัน โดยจัดแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม ซึ่งในแต่ละกลุ่มจะมีผู้เรียนที่คละความสามารถในด้านการเรียน ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้และปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน ช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เกิดความสนุกสนาน ตื่นเต้นที่เข้าร่วมการแข่งขัน นอกจากนี้ จากการสังเกตเห็นพฤติกรรมการช่วยเหลือซึ่งกันในระหว่างการแข่งขัน เช่น นักเรียนระดับเก่งจะช่วยเหลือนักเรียนระดับปานกลางและอ่อน ในการแข่งขันเขียนคำศัพท์ที่ใช้ บัน บรร เพื่อให้เพื่อนเขียนคำได้ถูกต้อง โดยระหว่าง การช่วยเหลือนักเรียนระดับเก่งมักพูดให้กำลังใจและไม่สนใจการแข่งขันระหว่างกลุ่มอื่น เป็นต้น กล่าวได้ว่าการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือเทคนิค TGT ส่งเสริมการศึกษารูปแบบร่วมมือกันหรือพึ่งพาอาศัยกัน จึงส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง คำที่ใช้ บัน บรรของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง หลังได้รับการสอนแบบร่วมมือเทคนิค TGT สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของเฉลิม เพิ่มนาม (2560, หน้า 99-100) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การเขียนสะกดคำและทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับแบบฝึก พบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับแบบฝึกหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับแบบฝึกอยู่ในระดับมาก และ 3) ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับแบบฝึกอยู่ในระดับมาก จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายเพิ่มเติมได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ทั้ง 6 ขั้นตอนนั้น ได้ส่งเสริมให้นักเรียนกลุ่มเก่งปานกลาง และอ่อนได้พึ่งพาซึ่งกันและกัน ระดมสมองสรุปความรู้ และให้กำลังเพื่อลดความท้อแท้ด้านการเรียน ส่งผลให้ผลการเรียนดีขึ้นในระดับหนึ่ง สอดคล้องกับญาณิศา เนียมหอม (2564, หน้า 98) ที่ว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือ จะช่วยให้ผู้เรียนส่วนใหญ่ตั้งใจปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับสมาชิกในกลุ่ม มีความสุข สนุกสนาน ให้ความร่วมมือในการทำงาน และมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ส่งผลให้ผลงานของกลุ่มมีประสิทธิภาพดี อีกทั้งจากการสังเกตพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ตั้งใจปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับสมาชิกในกลุ่มก่อเกิดความสุข สนุกสนาน ให้ความร่วมมือในการทำงาน และมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ส่งผลให้ผลงานของกลุ่มมีประสิทธิภาพดี นับว่าสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนได้และสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้น่าเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้

1.1 การจัดการเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรมครูจะต้องกำหนดเวลาให้เหมาะสม และคอยเร่งกระตุ้นนักเรียน เพื่อให้ปฏิบัติกิจกรรมให้ทันเวลา

1.2 ครูควรศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ให้เข้าใจทุกขั้นตอนจนเกิดความชำนาญ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมี ประสิทธิภาพต่อไป

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือเทคนิค TGT ผ่านรูปแบบการบูรณาการสอนร่วมกับรายวิชาอื่นและระดับชั้นอื่นด้วย

2.2 ควรศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยในทักษะอื่นอีก เช่น การอ่าน หลักการใช้ภาษาไทย วรรณคดี เป็นต้น โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคTGT เพื่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนวิชาภาษาไทยของผู้เรียน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค TGT (Team-Games Tournament) หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มละ 4-5 คน คละความสามารถด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับสูง ปานกลาง และต่ำในอัตราส่วน 1 : 2 : 1 โดยภาระงานของกลุ่มคือหลังจากที่ครูนำเสนอบทเรียนแล้วให้นักเรียนแต่ละกลุ่มทำงานตามที่ครูกำหนด และเตรียมสมาชิกทุกคนให้พร้อมสำหรับการแข่งขันตอบคำถาม ซึ่งเป็นคำถามสั้นๆ เกี่ยวกับเนื้อหาในการแข่งขันครูจะจัดให้นักเรียนที่มีผลการเรียนในระดับเดียวกันแข่งขันกัน ครูจะประกาศคะแนนผู้ที่ได้คะแนนสูงสุดและกลุ่มที่ทำคะแนนได้สูงสุด ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ 1) ขั้นนำ 2) ขั้นสอน 3) ขั้นจัดทีม 4) ขั้นทำแบบฝึกหัด 5) ขั้นการแข่งขัน เป็นการตอบคำถามเนื้อหาจากบทเรียน และ 6) ขั้นสรุป ดังภาพที่ 1

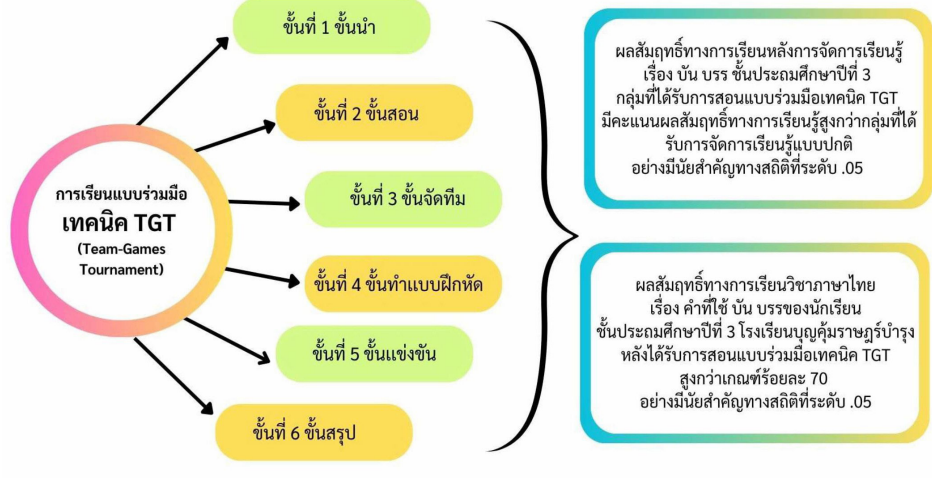

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: ครุสภา ลาดพร้าว.

_____. (2551). *คิดและเขียนเชิงสร้างสรรค์ เรียงความ ย่อความและสรุปความช่วงชั้นที่ 2-4*. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของสำนักงานคณะกรรมการ สกสค.

เฉลิม เพิ่มนาม. (2560). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การเขียนสะกดคำและทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับแบบฝึก.* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ญาณิศา เนียมหอม. (2564). *การเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนสื่อสารวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับการเรียนรู้ดิจิทัลกับการสอนปกติ*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนรินทรวิโรฒ.

ธนพร ดวงพรกชกร. (2559). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับแบบฝึก.* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นันตา บรรณวรรณ. (2561). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง มาตราตัวสะกดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดพรหมสาคร ที่ได้รับการสอนโดยการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค TGT กับการสอนแบบปกติ*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2542). *แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. กรุงเทพฯ: แอล.ที.เพรส.

สถาบันภาษาไทย. (2565). *คู่มือการดำเนินงานขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนภาษาไทย ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565*. กรุงเทพฯ: สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.

สารสิน เล็กเจริญ และสมพร ร่วมสุข. (2556). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนโดยการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค TGT กับการสอนปกติ. *วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย*, 5(1), 132-143.

สุพัตรา ไพบูลย์วัฒนกิจ. (2561). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกันโดยใช้เทคนิค TGT ร่วมกับแบบฝึก.* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ความเชื่อมโยงจากหลักพุทธธรรมสู่เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ*

Connecting Buddhadhamma Principles to the United Nations Sustainable Development Goals

พระครูโกวิทอรรถวาที (อุดร แสงแก้ว) และวิภาวรรณ ลิมป์ไพบูลย์
Phrakhru Kowitarttawatee (Udorn Sangkaew) and Wiphawan Limphaibool
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: wiphawan.lim@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายหลักพุทธธรรมด้วยเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ของสหประชาชาติ โดยการนำหลักพุทธธรรมซึ่งประกอบด้วย หลักทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์ 4 โภชเนมัตตัญญุตา ไตรสิกขา อิทัปปัจจยตา และสังคหวัตถุ 4 นำมาเชื่อมโยงกับนิยามของเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนรวม 17 เป้าหมายจากทั้ง 5 มิติ ได้แก่ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อมด้านสันติภาพและสถาบัน และด้านความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา การนำเสนอบทความใช้วิธีการทบทวนวรรณกรรมเพื่อศึกษาหลักธรรมสำคัญในพุทธศาสนา จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหลักธรรมเหล่านี้กับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อค้นหาความเชื่อมโยงระหว่างหลักพุทธธรรมและเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งการเชื่อมโยงนี้ทำให้เห็นถึงบทบาทของหลักพุทธธรรมในการสนับสนุนการบรรลุเป้าหมาย SDGs โดยเน้นการดำเนินชีวิตที่ยั่งยืน มีจริยธรรม และคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ผ่านการเน้นจริยธรรม การดำเนินชีวิตอย่างมีสติ และการพึ่งพาอาศัยกัน เพื่อสามารถนำแนวทางการศึกษามาใช้ในการนำเสนอวิธีที่หลักพุทธธรรมสามารถสนับสนุนหรือเสริมสร้างเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ข้อค้นพบของบทความวิชาการนี้ จะช่วยให้เข้าใจการนำเสนอมุมมองใหม่ต่อเป้าหมายแต่ละข้อของ SDGs ผ่านหลักพุทธธรรม ซึ่งจะเปลี่ยนการเน้นจากเป้าหมายที่เน้นผลลัพธ์ไปเป็นการเน้นกระบวนการที่ยั่งยืนและมีจิตสำนึกในด้านจริยธรรม เพื่อสร้างแนวคิดสำหรับทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และในการดำเนินชีวิตของบุคคล ให้บรรลุถึงแก่นสำคัญของเป้าหมายการพัฒนา

*ได้รับบทความ: 15 กุมภาพันธ์ 2567; แก้ไขบทความ: 2 ธันวาคม 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 21 ธันวาคม 2567
Received: February 15, 2024; Revised: December 2, 2024; Accepted: December 21, 2024

อย่างยั่งยืน ซึ่งก็คือการไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง เพื่อทำให้บุคคล ชุมชน และสังคมไทยมีความมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: หลักพุทธธรรม; พุทธศาสนา; เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน

Abstract

This academic article aims to explain Buddhist principles in relation to the United Nations' Sustainable Development Goals (SDGs). It draws upon key Buddhist teachings, including the Four Virtues, Bhojana mattaññuta, tisikkha, Idappaccayata, and Sangahavatthu 4. These principles are linked with the definitions of the 17 SDGs across five dimensions: social, economic, environmental, peace and institutions, and partnership for development. The article uses a literature review method to study essential Buddhist principles and then analyzes their connection to the SDGs to identify how these teachings relate to sustainable development. This connection highlights the role of Buddhist principles in supporting the achievement of the SDGs, emphasizing sustainable, ethical living and the consideration of social and environmental impacts. By focusing on ethics, mindful living, and interdependence, this study proposes how Buddhist principles can be applied to enhance sustainable development goals. The findings offer new perspectives on each SDG through Buddhist teachings, shifting the focus from outcome-oriented goals to a process-oriented, ethically aware approach. This shift creates a framework for public and private sectors, as well as individuals, to achieve the core objective of the SDGs which is to leave no one behind, thereby ensuring the stability and sustainability of individuals, communities, and Thai society.

Keywords: Buddhadhamma Principle; Buddhism; Sustainable Development Goals

1. บทนำ

ในยุคสมัยที่โลกต้องเผชิญกับความท้าทายหลายอย่าง เช่น วิกฤติโรคระบาด ปัญหาสิ่งแวดล้อม ความเครียดที่เพิ่มขึ้น ความขัดแย้งในสังคม ฯลฯ หลักพุทธธรรมของศาสนาพุทธซึ่งสืบทอดกันมานานหลายพันปีอาจดูเหมือนล้าสมัย แต่หลักคำสอนเหล่านี้ยังคงเสนอมุมมองที่ลึกซึ้งและมีคุณค่าสำหรับการแก้ไขปัญหาในปัจจุบันได้อย่างไม่น่าเชื่อ หลักพุทธธรรมของศาสนาพุทธประกอบด้วยหลักคำสอนหลายอย่าง ยกตัวอย่าง

เช่น หลักพุทธธรรมที่ทำให้เกิดความเข้าใจและการพิจารณาถึงสภาวะของทุกข์ในชีวิต ได้แก่ อริยสัจ 4 อันประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ช่วยให้มนุษย์สามารถมองเห็น และเข้าใจในเรื่องของความทุกข์ และสาเหตุของความทุกข์ได้ดีขึ้น เพื่อมุ่งสู่การบรรลุความหลุดพ้นจากความทุกข์และเข้าถึงความสงบสุขในชีวิต ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนา หลักพุทธธรรมสอนให้ผู้คนฝึกสติและสมาธิ เพื่อตระหนักรู้ถึงความคิด คำพูด และการกระทำของตนเอง ซึ่งช่วยให้พัฒนาคุณภาพจิตใจและความสงบ การฝึกสติและสมาธินี้ไม่เพียงแต่ช่วยในการพัฒนาทางจิตวิญญาณเท่านั้น แต่ยังช่วยให้มีสุขภาพจิตที่ดี และเพิ่มความสามารถในการจัดการกับความเครียดในชีวิตประจำวันได้ดีขึ้น หลักพุทธธรรมสอนให้ ผู้คนมีจิตใจที่เมตตาและกรุณาต่อกัน เช่น หลักพรหมวิหาร 4 อันประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ส่งผลให้สังคมมีความสามัคคีและช่วยลดความขัดแย้งและความรุนแรงได้ หลักพุทธธรรมช่วยส่งเสริมการดำเนินชีวิตที่มีจรรยาบรรณและความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ช่วยให้สังคมมีความเรียบร้อยและเป็นธรรม

ปัจจุบันการผสมผสานระหว่างแนวคิดที่มีมาแต่ดั้งเดิมเป็นที่รู้จักกันมานานกับ แนวคิดโลกสมัยใหม่ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นในปัจจุบัน บทความวิชาการนี้ศึกษาถึงความ เกี่ยวข้องเชื่อมโยงของปรัชญาที่ไม่เปลี่ยนแปลงของหลักพุทธธรรมในพุทธศาสนาและ เป้าหมายที่เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางของเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ใน 5 มิติ ได้แก่ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสันติภาพและสถาบัน และด้านความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา ชุดเป้าหมายการพัฒนาระดับโลกนี้ได้รับการรับรองจาก 193 ประเทศสมาชิกของสหประชาชาติ ที่มีทิศทางการพัฒนาที่ทุกประเทศต้องดำเนินการร่วมกันตั้งแต่ปี ค.ศ. 2016 ถึง ค.ศ. 2030 ทั้งนี้ หากมองผิวเผินแล้ว หลักพุทธธรรมกับเป้าหมายของ SDGs อาจจะดูเหมือนไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกัน แต่หากพิจารณาอย่างลึกซึ้งจะพบความคล้ายคลึงและความสัมพันธ์ซึ่งมีอยู่ระหว่างทั้งสองสิ่งนี้ เนื่องจากหลักพุทธธรรมและการพัฒนาอย่างยั่งยืนมีเป้าหมายที่คล้ายคลึงกัน คือการพัฒนาความยั่งยืนของมนุษย์ พุทธศาสนามีรากฐานมาจากคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งได้ส่งเสริมแนวทางในการดำเนินชีวิตด้วยการพัฒนายั่งยืนโดยการเรียนรู้และปฏิบัติเพื่อไปสู่ความพอดี มีความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินชีวิตของบุคคลและสภาพแวดล้อม (สอาด ภูนาสรณ์, สมควร นามสีฐาน และอำนวยพร โฮมจูมจัง, 2564, หน้า 14-26) นอกจากนั้น เป้าหมายของทั้งสองแนวคิดนี้คือการพยายามลดความทุกข์ทรมาน สืบสานความสุข การค้นหาความสงบในบุคคล สังคม และสิ่งแวดล้อม เห็นได้จากหลักพุทธธรรมอริยสัจ 4 สามารถนำไปใช้และเกี่ยวข้องกับ SDGs ที่ต้องการจำแนกปัญหาทั้งระดับบุคคลและสังคม รับรู้ถึงปัญหา สาเหตุ ของปัญหา และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

การเชื่อมโยงหลักพุทธธรรมกับเป้าหมายของ SDGs นั้นมีความสำคัญหลายด้าน โดยเฉพาะในการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ ในระดับท้องถิ่นและโลก หลักพุทธธรรมที่เน้นการดำเนินชีวิตอย่าง

มีจริยธรรม การมีสติ และการปฏิบัติตนที่เกื้อกูลต่อผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องอย่างใกล้ชิดกับหลายเป้าหมายของ SDGs ซึ่งมุ่งหวังการลดความยากจน ความเหลื่อมล้ำ และการดำรงอยู่อย่างยั่งยืนบนโลกใบนี้ สามารถแยกเหตุผลหลักที่สำคัญในการศึกษาความเชื่อมโยงหลักพุทธธรรมกับ SDGs เป็นข้อๆ ได้ดังนี้ 1) ส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีจริยธรรม หลักพุทธศาสนาเน้นถึงการดำเนินชีวิต อย่างมีจริยธรรมและยั่งยืน ซึ่งช่วยให้สังคมเผชิญกับความท้าทายทางสิ่งแวดล้อม และความยากจนได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ลดความเหลื่อมล้ำและส่งเสริมความเสมอภาค หลักสังคหวัตถุ 4 และการปฏิบัติทาน สนับสนุนให้เกิดความเสมอภาคและเข้าถึงทรัพยากรอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งตอบโจทย์เป้าหมายของ SDGs ในการลดความเหลื่อมล้ำ 3) ส่งเสริมสันติภาพและความยั่งยืน การสอนให้มีสันติสุขภายในและการแก้ไขความ ขัดแย้งด้วยวิธีการที่สงบนั้นเป็นฐานของการสร้างสันติภาพที่ยั่งยืน และ 4) การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต หลักพุทธธรรมสนับสนุนการเรียนรู้และการ พัฒนาตนเองตลอดชีวิต ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญในการบรรลุหลายเป้าหมายของ SDGs เช่น การศึกษาคุณภาพ คำถามสำคัญที่ต้องการคำตอบในบทความวิชาการนี้คือ หลักพุทธธรรมใดในพุทธ ศาสนาที่สามารถสนับสนุนและเชื่อมโยงการบรรลุเป้าหมาย SDGs แต่ละเป้าหมาย และสามารถช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการรับมือกับความท้าทายทางสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้

ในบทความวิชาการนี้ นำเสนอถึงหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้ง 5 มิติ ได้แก่ หลักทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์ ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบันหรืออำนวยประโยชน์สุขขั้นต้น หลักโภชเนมัตตัญญุตา ความรู้จักประมาณในการบริโภค หลักไตรสิกขา ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษา หลักอิทัปปัจจยตา หลักธรรมที่แสดงให้เห็นกฎธรรมชาติ และหลักสังคหวัตถุ 4 หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจคนและประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี

จากที่กล่าวมาข้างต้น บทความวิชาการนี้จัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) อธิบายหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หลักทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์ โภชเนมัตตัญญุตา ไตรสิกขา อิทัปปัจจยตา และสังคหวัตถุ 4 ที่มีความเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนใน 5 มิติ ได้แก่ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสันติภาพและสถาบัน และด้านความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา 2) นำเสนอมุมมองใหม่ต่อเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติทั้ง 17 ข้อผ่านหลักพุทธธรรม ซึ่งจะเปลี่ยนการเน้นจากเป้าหมายที่เน้นผลลัพธ์ไปเป็นการเน้นกระบวนการที่ยั่งยืนและมีจิตสำนึกในด้านจริยธรรม 3) สร้างแนวคิดสำหรับทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และในการดำเนินชีวิตของบุคคล ให้บรรลุถึงแก่นสำคัญของเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2. หลักพุทธธรรมสำหรับการพัฒนา

หลักพุทธธรรมมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างมากกับการพัฒนาในหลายๆ ด้าน ทั้งในมิติของบุคคล สังคม และสิ่งแวดล้อม ด้วยหลักคำสอนที่เน้นการพัฒนาภายในและการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นและ

โลก หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนามีดังนี้

1. หลักทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์ 4 จากพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2554) กล่าวถึงทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์ เป็นธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบันหรืออำนวยประโยชน์สุขขั้นต้น ประกอบด้วย อุฏฐานสัมปทา (ถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียร ประกอบอาชีพสุจริต) อารักขสัมปทา (ถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ที่ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียร ไม่ให้เกิดความเสียหาย) กัลยาณมิตตตา (คบคนดีเป็นมิตร) และสมชีวิตา (มีความเป็นอยู่เหมาะสม กำหนดรายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดี มีประหยัดเก็บไว้) หลักทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์ 4 เป็นหลักคำสอนที่มีความเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับการพัฒนาและการบริหารชีวิตในแต่ละวันอย่างมีประสิทธิผลและยั่งยืน แต่ละองค์ประกอบของหลักทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์มีความสำคัญต่อการสร้างฐานรากที่แข็งแกร่งสำหรับการดำรงชีวิตในสังคม ดังนี้ 1) อุฏฐานสัมปทา การมีอาชีพที่สุจริตและขยันหมั่นเพียรเป็นพื้นฐานของการมีชีวิตที่มั่นคงและเป็นอิสระทางการเงิน หลักนี้ส่งเสริมให้บุคคลพัฒนาทักษะและทำงานอย่างมีจรรยาบรรณ เป็นพื้นฐานสำคัญในการเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคม 2) อารักขสัมปทา การรักษาทรัพย์สินที่ได้มาอย่างขยันหมั่นเพียรและป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายเป็นหลักที่สำคัญในการบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าและยั่งยืน 3) กัลยาณมิตตตา การคบคนดีและมีมิตรภาพที่ดีช่วยเสริมสร้างเครือข่ายสังคมและสนับสนุนทางอารมณ์และจิตใจ ความสัมพันธ์ที่ดีเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาสังคมที่มีความสุขและเข้มแข็ง 4) สมชีวิตา การมีการจัดการรายได้และรายจ่ายอย่างเหมาะสมและมีการออมเป็นสิ่งสำคัญในการมีชีวิตที่ยั่งยืนและมีความสุข หลักนี้ส่งเสริมให้บุคคลมีการวางแผนทางการเงินที่ดี สามารถรับมือกับความไม่แน่นอนในอนาคตได้

2. หลักโภชเนมัตตัญญุตา ความรู้จักประมาณในการบริโภครู้จักพิจารณารับประทานอาหารเพื่อหล่อเลี้ยงร่างกาย ใช้ทำกิจให้ชีวิตผาสุก มิใช่เพื่อสนุกสนาน มัวเมา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2554) หลักโภชเนมัตตัญญุตา มีการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาในหลายด้าน ทั้งด้านบุคคล สังคม และสิ่งแวดล้อม ดังนี้ 1) การพัฒนาสุขภาพและการดำรงชีวิตที่ยั่งยืน การรับประทานอาหารโดยใช้หลักโภชเนมัตตัญญุตา ส่งเสริมให้บุคคลมีสุขภาพที่ดี โดยการเลือกรับประทานอาหารที่เหมาะสม พอเหมาะพอควร เพื่อหล่อเลี้ยงร่างกาย ไม่บริโภคเกินความจำเป็นหรือเพื่อความบันเทิง ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงของโรคต่างๆ ที่เกิดจากการบริโภคไม่เหมาะสม เช่น โรคอ้วน โรคเบาหวาน และโรคหัวใจ 2) การประหยัดและการบริหารจัดการทรัพยากร ไม่เพียงแต่ส่งเสริมให้บุคคลมีการ บริหารจัดการทรัพยากรอาหารได้ดีขึ้น แต่ยังช่วยลดการสูญเสียอาหารและการ สิ้นเปลืองทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้สังคมสามารถจัดสรรทรัพยากรไปยังด้านอื่นๆ ที่จำเป็นได้มากขึ้น 3) การพัฒนาความตระหนักรู้และจริยธรรม ส่งเสริมให้บุคคลมีการตระหนักรู้ เกี่ยวกับผลกระทบของการบริโภคต่อตนเองและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งพัฒนา

จริยธรรมในการดำรงชีวิตที่ไม่เบียดเบียนผู้อื่น 4) การลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การบริโภคอย่างมีสติและรู้จักประมาณช่วยลดความต้องการสำหรับทรัพยากรธรรมชาติ ลดการใช้พลังงาน และลดของเสีย ซึ่งทั้งหมดนี้มีส่วนช่วยในการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. หลักไตรสิกขา มุ่งเน้นไปที่ข้อประพฤติปฏิบัติ 3 ประการ ได้แก่ อธิสีลสิกขา (ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในทางความประพฤติอย่างสูง) อธิจิตตสิกขา (ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกหัดอบรมจิตเพื่อให้เกิดคุณธรรม) และอธิปัญญาสิกขา (ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมปัญญา เพื่อให้เกิด ความรู้แจ้งอย่างสูง) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2554) หลักนี้มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาตนเองและการพัฒนาอย่างยั่งยืนในหลายมิติ ได้แก่ การพัฒนาด้านความประพฤติ จิตใจ และปัญญา ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นประโยชน์ต่อการเติบโตของบุคคลและการดำรงชีวิตในสังคม ดังนี้ 1) อธิสีลสิกขา การฝึกฝนในด้านความประพฤติที่ดีช่วยให้บุคคลสามารถพัฒนาจริยธรรมและค่านิยมที่เหมาะสม เป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความเชื่อถือและความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม การปฏิบัติตนอย่างดีส่งเสริมการมีชีวิตที่ปลอดภัยและมั่นคง และช่วยในการลดความขัดแย้งและสร้างความร่วมมือในชุมชน 2) อธิจิตตสิกขา การฝึกจิตให้มีสมาธิและสติช่วยให้บุคคลสามารถจัดการกับอารมณ์และความรู้สึกได้ดีขึ้น การมีจิตที่มั่นคงและสงบช่วยในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ การฝึกจิตยังช่วยลดความเครียดและส่งเสริมสุขภาพจิตที่ดี ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ 3)อธิปัญญาสิกขา การฝึกหัดปัญญาไม่เพียงช่วยให้บุคคลสามารถมองเห็นและเข้าใจความจริงของธรรมชาติและชีวิตได้ชัดเจนเท่านั้น แต่ยังช่วยให้สามารถคิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีปัญญา การมีปัญญาเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาตนเองและสังคมช่วยให้บุคคลและชุมชนสามารถปรับตัวและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้ดีขึ้น

4. หลักอิทัปปัจจยตา พระครูวิชัยสุตกิจและสุวิชัย อินทกุล (2564, หน้า 218-231) กล่าวถึงหลักอิทัปปัจจยตาว่าเป็นหลักธรรมที่แสดงให้เห็นกฎธรรมชาติอันเป็นกฎสากล ที่กล่าวถึงสภาวธรรมและหลักแห่งการพึ่งพาคือเมื่อสิ่งนี้มีสิ่งนี้จึงมีเมื่อสิ่งนี้เกิดขึ้น สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้จึงไม่มี เพราะสิ่งนี้ดับไป สิ่งนี้จึงดับไป หลักอิทัปปัจจยตาเป็นหลักธรรมที่สำคัญในพุทธศาสนาซึ่งกล่าวถึงหลักของสาเหตุและผล หรือหลักแห่งการเกิดเหตุและผลตามธรรมชาติ ทำให้เข้าใจถึงความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโลกและชีวิตประจำวัน ความเข้าใจนี้มีความสำคัญต่อการพัฒนาในหลายมิติดังนี้ 1) การพัฒนาทางสิ่งแวดล้อมและนิเวศวิทยา หลักอิทัปปัจจยตาช่วยให้เราเห็นความสัมพันธ์และผลกระทบที่เกิดจากการกระทำต่างๆ ต่อสิ่งแวดล้อม การทำความเข้าใจถึงความเชื่อมโยงเหล่านี้ช่วยให้สามารถวางแผนและดำเนินการอนุรักษ์ และใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน เช่น การตระหนักถึงผลกระทบจากการตัดไม้ทำลายป่าต่อระบบนิเวศน์และการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ 2) การพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจ การรู้จักหลักของสาเหตุและผลช่วยให้เข้าใจว่าการ

กระทำใดๆ มีผลต่อสังคมและเศรษฐกิจอย่างไร เช่น การลงทุนในการศึกษามีผลต่อการพัฒนาทักษะและโอกาสในการมีงานทำของประชากร ส่งผลให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการลดความยากจน 3) การพัฒนาด้านจิตวิทยาและสุขภาพจิต การเข้าใจหลักอิทัปปัจจยตาช่วยให้บุคคลเห็นว่าจิตใจและการกระทำของตนเองส่งผลต่อสุขภาพจิตและความสุขได้อย่างไร การฝึกฝนตามหลักนี้สามารถนำไปสู่การพัฒนาทัศนคติที่ดีขึ้น การจัดการความเครียดและการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น 4) การเรียนรู้และการปรับตัว การใช้หลักอิทัปปัจจยตาในการเรียนรู้และการศึกษาช่วยให้เข้าใจถึงการเชื่อมโยงและผลกระทบจากการเรียนรู้และปฏิบัติ เช่น การเห็นผลกระทบจากการศึกษาต่อการพัฒนาส่วนบุคคลและการมีส่วนร่วมในสังคม

5. หลักสังคหวัตถุ 4 จากพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2554) กล่าวถึงสังคหวัตถุ 4 ว่าเป็นธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจคน และประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี ประกอบด้วย ทาน (การให้ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกันทั้งสิ่งของ และความรู้ แนะนำสั่งสอน) ปิยวาจา (วาจาอันเป็นที่รัก กล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวาน สมานสามัคคี ให้เกิดไมตรีและความรักใคร่นับถือ) อัตถจริยา (การประพฤติประโยชน์ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์) และสมานัตตา (ความมีตนเสมอ ทำตนเสมอด้วยปลายปฏิบัติสม่ำเสมอกันในชนทั้งหลาย และเสมอในสุขทุกข์ โดยร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไข ตลอดถึงวางตนเหมาะแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม) หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชนและสังคม ซึ่งมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาในหลายด้าน ดังนี้ 1) การพัฒนาสังคมและชุมชน ช่วยส่งเสริมการทำงานร่วมกันและการสร้างความเข้าใจระหว่างกันในสังคม ช่วยสร้างสามัคคีและความเป็นมิตรในชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาและรักษาความสงบสุขในสังคม 2) การพัฒนาทางเศรษฐกิจ การให้และการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ สามารถช่วยเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจและการเข้าถึงทรัพยากรสำหรับผู้ที่ด้อยโอกาส นอกจากนี้การกระจายความมั่งคั่งและการสนับสนุนทางเศรษฐกิจในท้องถิ่นยังส่งผลให้เกิดการเติบโตที่ยั่งยืนในระยะยาว 3) การพัฒนาทางการศึกษาและจริยธรรม การให้ความรู้และการสอนสั่ง และการเสริมสร้างความสัมพันธ์ด้วยคำพูดที่ดี ช่วยพัฒนาคุณภาพของการศึกษาและการเรียนรู้ในสังคม การสร้างความเข้าใจและการศึกษาที่ดีนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตและความสามารถในการตัดสินใจและการดำเนินชีวิตที่มีจริยธรรม 4) การพัฒนาทางสุขภาพจิตและสังคม ช่วยเสริมสร้างความรู้สึกของการเป็นหนึ่งเดียวและการมีส่วนร่วมในสังคม การมีความสัมพันธ์ที่ดีและการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยลดความเครียดและส่งเสริมสุขภาพจิตที่ดีในชุมชน

สรุปได้ว่าหลักพุทธธรรมทั้งห้าประการที่กล่าวมา มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาทั้งในระดับบุคคล ชุมชน และสังคม หลักทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์ สอนหลักการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและการมีอาชีพที่สุจริต ช่วยเสริมสร้างการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการมีการจัดการ

ที่ดีในชีวิตประจำวัน หลักโภชเน มัตตัญญุตา ส่งเสริมการบริโภคที่ยั่งยืนและการใช้ทรัพยากรอย่างมีความรับผิดชอบ ลดการสูญเสียและการเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม และเสริมสร้างสุขภาพที่ดีให้กับบุคคล หลักไตรสิกขา ช่วยเสริมสร้างการพัฒนาด้านจริยธรรม สุขภาพจิต และความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับโลกและชีวิต ส่งผลให้เกิดความสามารถในการตัดสินใจที่ดีขึ้น และสามารถประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาและความท้าทายต่างๆ ในชีวิตได้ หลักอิทัปปัจจยตา สอนให้เห็นถึงการเชื่อมโยงของการกระทำและผลที่ตามมา ทำให้บุคคลและชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของการกระทำที่ยั่งยืนต่อสิ่งแวดล้อม และเสริมสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน และหลักสังคหวัตถุ 4 สร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและสามัคคีในชุมชน ช่วยให้เกิดการร่วมมือและการเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาทางสังคมและการรวมกลุ่มของชุมชน หลักธรรมเหล่านี้ช่วยให้เกิดการพัฒนาที่ครอบคลุมทุกมิติของชีวิตและสังคม และมีส่วนช่วยในการสร้างพื้นฐานที่แข็งแกร่งสำหรับการดำรงชีวิตและการทำงานที่มีคุณภาพและยั่งยืน

3. เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ

การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) คือ แนวทางการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ลิดรอนความสามารถในการตอบสนอง ความต้องการของคนรุ่นหลัง (Brundtland, 1987) การบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืน มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การเติบโตทางเศรษฐกิจ ความครอบคลุมทางสังคมและการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม (สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566)

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนจัดกลุ่มตามปัจจัยที่เชื่อมโยงกันใน 5 มิติประกอบด้วย 17 เป้าหมาย ได้แก่ 1) มิติด้านสังคม ให้ความสำคัญกับการขจัดความยากจน ความหิวโหย และลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ครอบคลุมเป้าหมายที่ 1 ถึงเป้าหมายที่ 5 2) มิติด้านเศรษฐกิจ ส่งเสริมประชาชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดี สอดคล้องกับธรรมชาติ ครอบคลุมเป้าหมายที่ 7 ถึงเป้าหมายที่ 11 3) มิติด้านสิ่งแวดล้อม ให้ความสำคัญกับการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสภาพภูมิอากาศ ครอบคลุมเป้าหมายที่ 6, เป้าหมายที่ 12 ถึงเป้าหมายที่ 15 4) มิติด้านสันติภาพและสถาบันให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีสังคมที่สงบสุข และไม่แบ่งแยก ครอบคลุมเป้าหมายที่ 16 และ 5) มิติด้านความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา เน้นความร่วมมือของทุกหน่วยงานในการขับเคลื่อน ครอบคลุมเป้าหมายที่ 17 ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ความเชื่อมโยงของมิติความยั่งยืนกับเป้าหมายการพัฒนาความยั่งยืน

รายละเอียดของเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน 17 เป้าหมาย แสดงในภาพที่ 2 ประกอบด้วย 1) SDG1 ยุติความยากจนในทุกรูปแบบในทุกที่ 2) SDG2 ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหารและยกระดับโภชนาการ และส่งเสริมเกษตรกรรมที่ยั่งยืน 3) SDG3 สร้างหลักประกันว่าคนมีชีวิตที่มีสุขภาพดีและส่งเสริมสวัสดิภาพสำหรับทุกคนในทุกวัย 4) SDG4 สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต 5) SDG5 บรรลุความเสมอภาคระหว่างเพศและให้อำนาจของผู้หญิงและเด็กหญิงทุกคน 6) SDG6 สร้างหลักประกันเรื่องน้ำและการสุขาภิบาลให้มีการจัดการอย่างยั่งยืน และมีสภาพพร้อมใช้สำหรับทุกคน 7) SDG7 สร้างหลักประกันว่าทุกคนเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ในราคาที่สามารถซื้อหาได้ เชื่อถือได้และยั่งยืน 8) SDG8 ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่ และมีผลิตภาพ และการมีงานที่สมควรสำหรับทุกคน 9) SDG9 สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความทนทาน ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม 10) SDG10 ลดความไม่เสมอภาคภายในและระหว่างประเทศ 11) SDG11 ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัย ทั่วถึง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและยั่งยืน 12) SDG12 สร้างหลักประกันให้มีแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน 13) SDG13 ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น 14) SDG14 อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเลและทรัพยากรทางทะเลและทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืนเพื่อการพัฒนาที่

ยั่งยืน 15) SDG15 ปกป้อง ฟื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้การกลายสภาพเป็นทะเลทราย หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและฟื้นสภาพกลับมาใหม่ และหยุดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ 16) SDG16 ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรม และสร้างสถาบันที่มีประสิทธิผล รับผิดชอบ และครอบคลุมในทุกระดับ 17) SDG17 เสริมความเข้มแข็งให้แก่กลไกการดำเนินงานและฟื้นฟูสภาพหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน (ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, 2566) ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน

4. หลักพุทธธรรมกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ

หากพิจารณาอย่างผิวเผินแล้วอาจไม่พบความเชื่อมโยงกันระหว่างหลักพุทธธรรมกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ แต่จากการศึกษาวิเคราะห์อย่างละเอียด พบว่ามีหลักพุทธธรรมที่มีส่วนร่วมในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งส่งเสริมความสุขในระดับบุคคล สังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ อยู่หลายประการ สามารถ อธิบายหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนดังต่อไปนี้

1. หลักทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์ 4 ประกอบด้วย อุฏฐานสัมปทา (ถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียร ประกอบอาชีพสุจริต) อารักขสัมปทา (ถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ที่ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียร ไม่ให้เกิดความเสียหาย) กัลยาณมิตตตา (คบคนดีเป็นมิตร) และสมชีวิตา (มีความเป็นอยู่เหมาะสม กำหนดรายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดี มีประหยัดเก็บไว้) มีความเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนี้ 1) SDG1 ขจัดความยากจน ตามที่ กรณิศ ดวงใบ (2559, หน้า 33-46) ได้นำเสนอการแก้ปัญหาความยากจนตามหลักพระพุทธศาสนานั้นต้องใช้จ่าย

ทรัพย์อย่างพอประมาณให้สมดุลกับรายได้มีการบริหารจัดการทรัพย์ รักษาคุ้มครองทรัพย์ที่หามาได้ไม่ให้สูญหาย พระอธิการทัศเทพฐานกโร (2559, หน้า 61-70) เสนอวิธีการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยมุ่งประโยชน์สุขในปัจจุบันโดยใช้หลักพุทธธรรมทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์ 2) SDG12 การผลิตและการบริโภคที่รับผิดชอบ หลักธรรมนี้เน้นให้ความสำคัญกับการใช้ชีวิตที่มีจริยธรรม ส่งเสริมให้เกิดการบริโภคอย่างรับผิดชอบ สมเหตุสมผล และลดการบริโภคอย่างสิ้นเปลืองการบริโภคที่ไม่เบียดเบียนตนและผู้อื่นเพื่อนำไปสู่จุดหมายในการพัฒนาชีวิต (กมลาศ ภูวชนาธิพงศ์, 2556)

2. หลักโภชเน มัตตัญญุตา หมายถึง ความรู้จักประมาณในการบริโภค หลักพุทธธรรมนี้ตามที่ ชลธิชา กาญจนศิริ และพระมหาดาวสยาม วชิรปญฺโญ (2563, หน้า 61-73) ได้กล่าวถึง การบริโภคอาหารตามแนวพุทธเพื่อเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพร่างกาย และการป้องกันรักษาโรคโดยตรงและส่งเสริมประโยชน์โดยอ้อมต่อสังคมและทรัพยากรด้วย ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนี้ 1) SDG2 ขจัดความหิวโหย ยกระดับโภชนาการหลักธรรมนี้สอนให้รู้จักพิจารณารับประทานอาหารที่ปลอดภัยมีโภชนาการที่ดี 2) SDG3 การมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี หลักธรรมนี้เน้นถึงความพอเหมาะพอดีในการกิน ซึ่งส่งผลต่อสุขภาพที่ดี

3. หลักไตรสิกขา สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย (2559) กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนรู้เพื่อให้มีความสามารถในการปรับตัวและพัฒนาตนเอง และความเกี่ยวข้องของคำว่า เรียนรู้ เรียน สิกขา ศึกษา และพัฒนา สามารถใช้แทนกันได้ โดยกล่าวถึงแนวคิดของพระพุทธศาสนาที่ให้ความสำคัญกับไตรสิกขา มุ่งเน้นไปที่ข้อประพฤติปฏิบัติ 3 ประการ ได้แก่ อธิสีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา กระบวนการเรียนรู้ตามแนวทางของพระพุทธศาสนามีวิธีการตัดสินความรู้ใดว่าเป็นประโยชน์และถูกต้อง โดยรับฟังหลักการของทุกฝ่ายด้วยใจเป็นกลาง และพิจารณาด้วยปัญญา และหาเหตุผลทดสอบความจริงจนแน่ใจว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องแท้จริงอย่างแน่นอนทั้งนี้การเรียนรู้จัดเป็นทักษะกระบวนการที่สำคัญของชีวิต และต้องมีการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ซึ่งทำให้หลักพุทธธรรมไตรสิกขาดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาความยั่งยืน SDG4 สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4. หลักอิทัปปัจจยตา เป็นหลักธรรมที่แสดงให้เห็นกฎธรรมชาติอย่างกว้างและครอบคลุมกับสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับระบบนิเวศวิทยา ความอุดมสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ทำให้เกิดสิ่งต่างๆ ตามมาซึ่งมีความเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไปนี้ 1) SDG6 น้ำสะอาดและสุขาภิบาล หลักพุทธธรรมนี้สอนให้ปกป้องและฟื้นฟูระบบนิเวศที่เกี่ยวข้องกับแหล่งน้ำ รวมถึงภูเขา ป่าไม้ พื้นที่ชุ่มน้ำ แม่น้ำ ชั้นหินอุ้มน้ำ และทะเลสาบเพื่อให้เกิดการจัดหาและใช้น้ำอย่างยั่งยืน 2) SDG13 การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีสาเหตุมาจากการทำลายสิ่งแวดล้อม และไม่

อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การคำนึงถึงกฎของธรรมชาติตามหลักพุทธธรรมนี้ จะสร้างความตระหนักรู้ของมนุษย์ในการลดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 3) SDG14 ระบบนิเวศทางทะเล และ 4) SDG15 ระบบนิเวศบนบก หลักพุทธธรรมเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ระบบนิเวศทั้งทางทะเล และบนบก เพื่อให้เกิดการบูรณาการมูลค่าของระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน

5. หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความสามัคคี ความร่วมมือกัน ความสงบสุข และความปลอดภัยในสังคม ซึ่งเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนี้ 1) SDG11 ทำให้เมืองที่อยู่อาศัยมีคุณภาพ สภาพแวดล้อมที่ดี มีความปลอดภัยอย่างทั่วถึง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและยั่งยืนโดยต้องคำนึงถึงมิติความแตกต่างทางสังคม โดยเฉพาะการพัฒนาที่คำนึงถึงกลุ่มเปราะบาง อาทิ ผู้พิการ ผู้สูงอายุ สตรีมีครรภ์ และผู้มีรายได้น้อย ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในเมืองได้อย่างมีคุณภาพ และเข้าถึงบริการพื้นฐานต่างๆ ได้อย่างเท่าเทียม 2) SDG16 ส่งเสริมสังคมที่สงบสุข มีความมั่นคง มีสันติภาพ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรม ประชาชนได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันภายใต้หลักสิทธิมนุษยชน และมีระบบการปกครองบนพื้นฐานของหลักนิติธรรมและธรรมาภิบาล มุ่งเน้นการตัดวงจรความขัดแย้ง การข่มเหง การแสวงหาประโยชน์อย่างไม่ถูกต้อง การค้ามนุษย์ การใช้ความรุนแรงและการทรมานทุกรูปแบบ มีกระบวนการตัดสินใจที่มีความรับผิดชอบ ครอบคลุม และมีส่วนร่วมในทุกระดับ รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาเชิงสถาบันให้มีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีการบังคับใช้กฎหมายและนโยบายที่ไม่เลือกปฏิบัติเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และ 3) SDG17 เสริมความเข้มแข็งให้แก่กลไกการดำเนินงานและฟื้นฟูสภาพหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน

6. หลักธรรมอื่นๆ ในพุทธศาสนา วิระยา พิมพ์พันธ์ (2563, หน้า 15-31) กล่าวถึงหลักความเสมอภาคที่ปรากฏอยู่ในหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา โดยระบุว่าพระพุทธศาสนาถือว่ามนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกันในสิทธิและโอกาส ดังพุทธดำรัสที่ทรงสั่งสอนไว้ว่า “กษัตริย์พราหมณ์แพศย์ ศูทร จัณฑาลและคนกวาดขยะ หากประพฤติธรรมย่อมเป็นผู้เท่าเทียมกันในสวรรค์” แสดงให้เห็นว่าพระพุทธองค์ทรงเสนอหลักความเสมอภาคด้านศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ โดยเห็นว่าบุคคลจะดีได้เป็นเพราะการกระทำ ไม่ตัดสินกันด้วยเพศ หรือชั้นวรรณะ ซึ่งเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนี้ 1) SDG5 ความเท่าเทียมกันทางเพศ หลักความเสมอภาคในพุทธศาสนา ไม่ตัดสินกันด้วยเพศ ส่งเสริมให้ผู้หญิงมีสิทธิที่เท่าเทียมกันทั้งในด้านความเป็นผู้นำ การให้อำนาจแก่ผู้หญิง และการใช้ทรัพยากรทางเศรษฐกิจ 2) SDG10 ลดความเหลื่อมล้ำและความไม่เสมอภาค หลักความเสมอภาคในทางพุทธศาสนา ส่งเสริมความครอบคลุมด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมืองสำหรับทุกคน โดยไม่คำนึงถึงอายุ เพศ ความบกพร่องทางร่างกาย เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ แหล่งกำเนิด ศาสนา หรือสถานะทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีส่วน

ช่วยในการลดความเหลื่อมล้ำและไม่เสมอภาคภายในและระหว่างประเทศ

5. สรุป

จากการศึกษาความเชื่อมโยงจากหลักพุทธธรรมสู่เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ สรุปได้ว่าหลักพุทธธรรมมีความเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ ได้แก่ หลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 หลักโภชเน มัตตัญญุตา หลักไตรสิกขา หลักอิทัปปัจจยตา หลักสังคหวัตถุ 4 และหลักความเสมอภาค ซึ่งแสดงให้เห็นในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 หลักพุทธธรรมและเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ

หลักพุทธธรรม	เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน
หลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4	SDG1 ขจัดความยากจน SDG12 การผลิตและการบริโภคที่รับผิดชอบ
หลักโภชเนมัตตัญญุตา	SDG2 ขจัดความหิวโหย SDG3 การมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี
หลักไตรสิกขา	SDG4 สร้างหลักประกันด้านการศึกษา และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต
หลักอิทัปปัจจยตา	SDG6 น้ำสะอาดและสุขาภิบาล SDG13 การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ SDG14 ระบบนิเวศทางทะเล SDG15 ระบบนิเวศบนบก
หลักสังคหวัตถุ 4	SDG11 ทำให้เมืองที่อยู่อาศัยมีคุณภาพ SDG16 ส่งเสริมสังคมที่สงบสุข มีความมั่นคง มีสันติภาพ SDG17 เสริมความเข้มแข็งให้แก่กลไกการดำเนินงานและฟื้นฟูสภาพหุ้นส่วนความร่วมมือ
หลักความเสมอภาค	SDG5 ความเท่าเทียมกันทางเพศ SDG10 ลดความเหลื่อมล้ำและความไม่เสมอภาค

ความเชื่อมโยงระหว่างหลักธรรมะกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ของสหประชาชาติ สามารถเห็นได้จากหลายด้าน เนื่องจากหลักพุทธธรรมมีความเกี่ยวข้องกับคุณธรรม ความเป็นธรรม และการดำเนินชีวิตที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของเป้าหมาย

การพัฒนาอย่างยั่งยืนเช่น หลักทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์ 4 ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน ส่งเสริมให้เกิดการผลิตและการบริโภคที่รับผิดชอบ หลักโภชเนมัตตัญญุตา หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการประมาณในการบริโภค ส่งเสริมให้เกิดมีสุขภาพที่ดี ยกระดับโภชนาการ หลักไตรสิกขา ส่งเสริมให้มีกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต หลักอิทัปปัจจยตา สนับสนุนให้เกิดการอนุรักษ์ธรรมชาติและดูแลสิ่งแวดล้อม หลักสังคหวัตถุ 4 ส่งเสริมให้เกิดสังคมที่มีคุณภาพ ความสงบสุข ยุติธรรม และทำให้เกิดความร่วมมือเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน นอกจากนั้นยังมีหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการยกย่องคุณค่าของมนุษย์และความเท่าเทียม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมความเชื่อมโยงของหลักพุทธธรรมและเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติแสดงให้เห็นได้ชัดเจนว่าคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาและหลักพุทธธรรมมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะในด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการทำงานเพื่อเป้าหมายเหล่านี้ช่วยให้มีการพัฒนาที่ยั่งยืนมากขึ้น

6. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการกล่าวถึงพระพุทธศาสนากับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ แต่ยังไม่มีบทความใดที่เชื่อมโยงหลักพุทธธรรมและเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนนี้อย่างชัดเจน การนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นไปที่การสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาทางวัตถุและการพัฒนาทางจิตวิญญาณ เพื่อสร้างสังคมที่มีความสุข ยุติธรรม และยั่งยืน หลักพุทธธรรมที่สำคัญในการประยุกต์ใช้เพื่อเป้าหมายนี้ ได้แก่ หลักทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์ 4 หลักโภชเนมัตตัญญุตา หลักไตรสิกขา หลักอิทัปปัจจยต หลักสังคหวัตถุ 4 และหลักความเสมอภาคซึ่งสามารถผสานเข้ากับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพองค์ความรู้ที่ได้รับจากการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ ไม่เพียงแต่จะช่วยให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติเท่านั้น แต่ยังช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจในการรับรู้ที่เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับความเชื่อมโยงระหว่างการพัฒนาทางวัตถุและการพัฒนาทางจิตวิญญาณ ส่งเสริมให้มีการดำเนินชีวิตที่มีความหมาย การเคารพต่อธรรมชาติ และการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคมและโลกของเรา สามารถนำมาสร้างแนวคิดสำหรับภาครัฐและเอกชนในการนำหลักพุทธธรรมไปใช้เพื่อสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ ทำให้เกิดการนำเสนอมุมมองใหม่ต่อเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติทั้ง 17 ข้อผ่านหลักพุทธธรรม ซึ่งจะเปลี่ยนการเน้นจากเป้าหมายที่เน้นผลลัพธ์ไปเป็นการเน้นกระบวนการที่ยั่งยืนและมีจิตสำนึกในด้านจริยธรรม ทั้งนี้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรมีการกำหนดนโยบายขององค์กรดังนี้ 1) การรวมหลักพุทธธรรมในนโยบายและกลยุทธ์การพัฒนา องค์กรควรให้ความสำคัญกับการรวมหลักพุทธธรรมในการวางแผนและดำเนินการต่างๆ โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่น การใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์ในการสร้าง

นโยบายการจ้างงานและ การบริหารทรัพยากรที่ยั่งยืน ใช้หลักโภชเนมัตตัญญุตาในการสร้างมาตรการการบริโภคที่รับผิดชอบ 2) การส่งเสริมการศึกษาและการฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขา องค์กรควรส่งเสริมโปรแกรมการศึกษาและการฝึกอบรมที่ให้ความสำคัญกับด้านจิตใจ การฝึกหัดด้านจริยธรรม และการพัฒนาปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับ SDG4 ที่เน้นการศึกษาคุณภาพและเท่าเทียม 3) การใช้หลักอิทัปปัจจยตาในการจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร องค์กรควรส่งเสริมการใช้หลักการนี้ในการวางแผนการจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สนับสนุน SDG6, SDG13, SDG14 และ SDG15 เพื่อการจัดการน้ำและทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน 4) การสร้างความร่วมมือในชุมชนผ่านหลักสังคหวัตถุ 4 องค์กรควรให้ความสำคัญกับการสร้างความร่วมมือและความสามัคคีในการดำเนินงาน เพื่อสนับสนุน SDG11 และ SDG16 ซึ่งเน้นการสร้างสังคมที่สงบสุขและมีการปกครองที่ดี 5) การนำหลักความเสมอภาคมาใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำ องค์กรควรมีการแนะนำให้นำหลักความเสมอภาคตามหลักพุทธธรรมมาใช้เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม สนับสนุน SDG5 และ SDG10 ที่เน้นความเท่าเทียมทางเพศและการลดความไม่เท่าเทียมกัน การนำเสนอแนวคิดเหล่านี้ต้องแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการเชื่อมโยงหลักพุทธธรรมในการดำเนินงานและนโยบายไม่เพียงแต่เป็นการปฏิบัติตามคุณธรรม แต่ยังเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการสร้างพื้นฐานที่ยั่งยืนสำหรับการพัฒนาในอนาคตด้วย ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กมลาศ ภูวชนาธิพงศ์. (2556). *แนวทางปฏิบัติเพื่อการบริโภคสายกลางในพระพุทธศาสนา*. (สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรณิศ ดวงใบ. (2559). การแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยพุทธบูรณาการ. *วารสารสวนปรุง*, 32(2), 33-46.

ชลธิชา กาญจนศิริ และพระมหาดาวสยาม วชิรปญฺโญ. (2563). โภชนปฏิบัติ: การใช้หลักโภชเนมัตตัญญุตาในการรักษาโรคตามแนวทางของพระพุทธศาสนาเถรวาท. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น*, 7(3), 61-73.

พระครูวิชัยสุตกิจ และสุวิชัย อินทกุล. (2564). พุทธจริยธรรมเพื่อสิ่งแวดล้อมตามวิถีพุทธ. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 6(1), 218-231.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2554). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 34). นนทบุรี: เอส.อาร์ พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์.

พระอธิการทัศเทพฐานกโร. (2559). พุทธธรรมกับการแก้ปัญหาความยากจนในสังคมไทย. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 1(3), 61-70.

วิระยา พิมพ์พันธ์. (2563). ความเสมอภาค: ตามแนวคิดประชาธิปไตยมีอยู่จริงหรือในพระพุทธศาสนา. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น*, 7(3), 15-31.

ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. (2566). *ว่าด้วยเป้าหมาย (Goals) 17 เป้าของ SDGs*. เข้าถึงได้จาก https://www.sdgmove.com/2017/06/01/goals/

สอาด ภูนาสรณ์, สมควร นามสีฐาน และอำนวยพร โฮมจูมจัง. (2564). พุทธวิถีไทยสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในยุค NEW NORMAL. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น*, 8(2), 14-26.

สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *เกี่ยวกับ SDGs*. เข้าถึงได้จาก https://sdgs.nesdc.go.th

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย. (2559). *กระบวนการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา*. (สารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Brundtland, G. H. (1987). *Our Common Future: Report of the World Commission on Environment and Development (UN-Document A/42/427)*. Retrieved from http://www.un-documents.net/ocf-ov.htm

พระวินัยเกี่ยวกับการฉันโภชนะ: คุณค่าในการประพฤติธรรม*

Discipline Concerning the Food Consumptions: Value in the Dhamma Practice

พระประกฤษฎิ์ ธมฺมวโส (ประกฤษฎิ์ แสงเทียมจันทร์) และพระครูปริยัติพัฒนบัณฑิต (มิตร วันยาว)
Phra Prakrit Dhammawongso (Saengthiamchan)
and Phrakru Pariyattiphatthanabundit (Mit Wanyao)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: shop.prakit@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความเรื่องพระวินัยเกี่ยวกับการฉันโภชนะกับคุณค่าในการประพฤติธรรมนี้ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาที่มาและความสำคัญของพระวินัยว่าด้วยการห้ามพระฉันโภชนะต่างๆ ที่ปรากฏในพระวินัยปิฎก และวิเคราะห์คุณค่าได้จากพระวินัยว่าด้วยการห้ามพระฉันโภชนะต่างๆ ว่ามีคุณค่าต่อการประพฤติธรรมอย่างไร เพราะภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในการดำเนินชีวิตประจำวันของปัจเจกบุคคล รวมทั้งพระสงฆ์ด้วย โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงด้านการบริโภค ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงวางแนวทางประพฤติปฏิบัติสำหรับการบริโภคโภชนะเอาไว้หลายประการ ล้วนแต่มีความสำคัญและเป็นที่น่าสนใจในการศึกษาค้นคว้าเป็นอย่างยิ่งให้เข้าใจอย่างท่องแท้ว่า พระวินัยว่าด้วยการห้ามพระฉันโภชนะได้ให้คุณค่าในการประพฤติธรรมหรือไม่ อย่างไร

คำสำคัญ: โภชนะ; เวลาวิกาล; การประพฤติธรรม

Abstract

The objective of this Discipline Concerning the Food Consumptions: Value in the Dhamma Practice. Furthermore, it aims to analyze the value derived from the discipline of abstaining from various consumptions and its relevance to behavior, considering the changing trends in everyday life and lifestyles, including those of individuals and monks.

*ได้รับบทความ: 23 พฤษภาคม 2567; แก้ไขบทความ: 20 ธันวาคม 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 28 ธันวาคม 2567
Received: May 23, 2024; Revised: December 20, 2024; Accepted: December 28, 2024

Particularly, it focuses on the transformations in consumption patterns, as the Buddha has provided guidelines for dietary conduct in numerous aspects, all of which are important and intriguing to investigate. This study seeks to gain a genuine understanding of whether the discipline of abstaining from various consumptions offers value to behavior or not, within the current global trends that have undergone significant changes in people's daily lives, including the lives of the monastic community. It specifically highlights the significance and the compelling nature of researching and exploring the Buddha's guidelines for dietary conduct, to comprehend whether the prohibition of certain consumptions provides value to behavioral practices or not.

Keywords: Consumption; Temporal Change; Behavior

1. บทนำ

กระแสโลกาภิวัตน์ที่การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การบริโภค ตลอดจนรูปแบบการดำเนินชีวิตประจำวันของปัจเจกบุคคลให้เป็นไปอย่างราบรื่น ทุกคนจะต้องรู้จักหน้าที่ มีความรับผิดชอบ และร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติงานตามกฎระเบียบ กติกา จารีต ประเพณีของสังคมนั้นๆ อย่างเหมาะสมเพื่อให้สังคมเต็มไปด้วยความสุข เต็มไปด้วยบุคคลที่มีคุณภาพชีวิตดี แม้กระทั่งพระสงฆ์เองแนวทางการใช้ชีวิตให้มีความสุขในการประพฤติธรรม จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการสร้างวินัยในตนเอง

วินัย ถือว่าเป็นปทัสถานหรือมาตรฐานทางพฤติกรรมของคน (ชัชชญา พีระธรณิศร์, 2562, หน้า 1-10) ในการประกอบกิจกรรมแต่ละอย่าง ซึ่งอาจกำหนดไว้เป็นรูปธรรม เช่น วินัยทหาร วินัยข้าราชการพลเรือน รวมถึงวินัยพระสงฆ์ด้วย (ประวีณ ณ นคร, 2558, หน้า 7) โดยเฉพาะวินัยของพระสงฆ์ คือ กรอบในควบคุมการกระทำของพระสงฆ์ เป็นหลักแห่งความประพฤติของผู้เป็นบรรพชิตให้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติพร้อมกับมีข้อกำหนดหรือมีสภาพบังคับไว้ด้วย ซึ่งวินัยในพุทธศาสนา ก็ได้แก่ “ศีล” หากผู้ใดฝ่าฝืนก็ย่อมได้รับโทษ และผลร้ายตอบแทน (พระครูธรรมจักรเจติยาภิบาล, 2559, หน้า 339-345) ซึ่งไม่ว่าจะเป็นอาทิพรหมจริยกาสิกขา หรืออภิสมาจาริกาสิกขาก็ตาม ถ้าเกิดการละเมิดล้วนเป็นอาบัติด้วยกันทั้งสิ้น (อเตกิจฉา ได้แก่ อาบัติที่แก้ไขไม่ได้ คือ อาบัติปาราชิก มีโทษอย่างหนักภิกษุต้องเข้าแล้วขาดจากความเป็นภิกษุ, สเตกิจฉา อาบัติที่แก้ไขได้ ได้แก่ อาบัติสังฆาทิเสสมีโทษอย่างกลาง, และอาบัติถุลลัจจัย ปาจิตติยะ ปาฏิเทสนียะ ทุกกฎ ทุพภาษิต มีโทษอย่างเบา (พระครูธรรมจักรเจติยาภิบาล, 2559, หน้า 343) แต่ก็เป็นเรื่องธรรมดาของสังคมใหญ่ที่มีบุคคลอยู่รวมกันเป็นจำนวนมาก ย่อมมีทั้งคนที่เชื่อฟังและคนที่ไม่ยอมเชื่อฟัง เมื่อมีกฎหรือระเบียบของสังคมก็ย่อมมี

บุคคลไม่ดีที่จะกระทำการฝ่าฝืน ไม่เว้นแม้กระทั่งในสังคมของพระสงฆ์ ที่ก็มีการกระทำผิดพระธรรมวินัย หรือไปทำในสิ่งที่ไม่เหมาะสม จนเป็นเหตุให้ต้องตกเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ของชาวโลกอยู่บ่อยครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ เรื่องของการฉันโภชนะอาหารของพระสงฆ์ ซึ่งเห็นเป็นข่าวอยู่บ่อยครั้ง แต่ธรรมชาติของมนุษย์ก็เป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้และปฏิเสธบริโภคไม่ได้เพราะเป็นเรื่องธรรมดาของสัตว์โลก แม้กระทั่งพระพุทธเจ้าก็ได้ทรงตรัสไว้ว่า “สพฺเพ สตฺตา อาหารฏฺฐิติกา แปลว่า สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง ดำรงอยู่ด้วยอาหาร” (ที.ปา. (บาลี) 11/227/226, ที.ปา. (ไทย) 11/303/251) ด้วยเหตุนี้ผู้เป็นบรรพชิตอย่างพระสงฆ์ก็ต้องมีการกินอาหารเช่นกัน ซึ่งการกินในภาษาพระเรียกว่า (ฉัน) รวมแล้วก็หมายถึง การบริโภคซึ่งเป็นไปเพื่อความดำรงอยู่ได้ในการประพฤติธรรม และเพื่อไม่ให้เกิดโทษแก่ตนเองและส่งผลต่อธรรมที่กำลังประพฤติ

ดังนั้น เพื่อให้พุทธบริษัททั้ง 4 ได้มีความรู้ความเข้าใจอย่างท่องแท้ เกี่ยวกับรูปแบบ วิธีการและบริบทของอาหารที่พระสงฆ์บริโภคอยู่ในปัจจุบัน และเพื่อให้พระสงฆ์เองประพฤติปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ผู้เขียนจึงได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์คุณค่าที่แท้จริงของการฉันโภชนอาหารที่มีต่อการประพฤติธรรม ของตัวพระสงฆ์ เพื่อให้คนเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาต่อไป

2. องค์ประกอบของพระวินัยบัญญัติในโภชนวรรค

1. พระวินัยที่เกี่ยวข้องกับการฉันอาหารในเวลาวิกาลมีปรากฏอยู่ในพระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ ภาค 2 ปาจิตติยกัณฑ์ โภชนวรรค สิกขาบทที่ 7 ข้อที่ 247 เรื่องการฉันโภชนะในเวลาวิกาล โดยมีความเป็นมาอยู่ว่า ในสมัยที่พระพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ วัดเวฬุวัน

กรุงราชคฤห์ ซึ่งในครั้งนั้นในกรุงราชคฤห์มีมหรสพบนยอดเขาจากนั้นพวกภิกษุสัตตรสวัคคีย์ก็ได้ไปชมมหรสพ ชาวบ้านได้เห็นพวกภิกษุสัตตรสวัคคีย์ที่เดินทางไปชมมหรสพจึงนิมนต์ให้สรงน้ำพร้อมทั้งลูบไล้ร่างกายด้วยของหอมและก็ให้ฉันภัตตาหาร จากนั้นก็ถวายของเคี้ยวแก่พวกภิกษุสัตตรสวัคคีย์ให้นำของเคี้ยวที่อารามด้วย แล้วได้พูดชักชวนพวกภิกษุฉัพพัคคีย์ให้มาฉันของเคี้ยวด้วยกันแล้วพวกภิกษุฉัพพัคคีย์ถามพวกภิกษุสัตตรสวัคคีย์ว่าได้ของเคี้ยวมาจากไหนพวกภิกษุสัตตรสวัคคีย์จึงแจ้งเรื่องราวทั้งหมดนั้นแก่พวกภิกษุฉัพพัคคีย์พวกภิกษุฉัพพัคคีย์จึงได้ทราบว่าพวกภิกษุสัตตรสวัคคีย์ฉันอาหารในเวลาวิกาล

เมื่อได้ทราบดังนั้นแล้วพวกภิกษุฉัพพัคคีย์จึงพากันตำหนิ และประณามพวกภิกษุสัตตรสวัคคีย์ว่า ฉันภัตตาหารในเวลาวิกาล แล้วพวกภิกษุทั้งหลายก็ได้ทราบ บรรดาภิกษุผู้มักน้อยก็พากันตำหนิ ประณามพวกภิกษุสัตตรสวัคคีย์เช่นกันว่าฉันภัตตาหารในเวลาวิกาล ครั้นภิกษุทั้งหลายตำหนิพวกภิกษุสัตตรสวัคคีย์โดยประการต่างๆ อย่างนั้นแล้ว จึงมีการนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระพุทธเจ้าให้ทรงทราบ เมื่อนั้นพระพุทธเจ้าก็ทรงประชุมสงฆ์บัญญัติสิกขาบทนี้ขึ้นตามลำดับ ซึ่งการบัญญัติสิกขาบทว่าด้วยการฉันโภชนะในเวลาวิกาล โดยมีพระบัญญัติว่า “ก็ภิกษุใดเคี้ยวของเคี้ยว หรือฉัน

ของฉันในเวลาวิกาล ต้องอาบัติปาจิตตีย์”

ทั้งนี้ ภิกษุที่ยกเว้น ไม่ต้องอาบัติ ได้แก่ 1) ภิกษุฉันของที่เป็นเวลากาลิก สัตตาหกาลิก และยาวชีวิก เมื่อมีเหตุผลที่สมควร 2) ภิกษุวิกลจริต 3) ภิกษุต้นบัญญัติ (วิ.มหา. (ไทย) 2/247/404-409)

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าพระวินัยบัญญัติว่าด้วยการห้ามพระฉันโภชนะในเวลาวิกาลมีความเป็นมาจากการที่พวกภิกษุสัตตรสวัคคีย์ก็ได้ไปชมมหรสพ แล้วชาวบ้านได้เห็นจึงได้ถวายของเคี้ยวให้นำมาฉันที่อารามด้วย พร้อมทั้งชักชวนพวกภิกษุฉัพพัคคีย์ให้มาฉันด้วย แล้วพวกภิกษุฉัพพัคคีย์จึงพากันตำหนิ และนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระพุทธเจ้า พระองค์บัญญัติสิกขาบทห้ามการเคี้ยวของเคี้ยวหรือฉันของฉันในเวลาวิกาลนี้ขึ้น หากฝ่าฝืนจะมีโทษ คือ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เว้นแต่จะเป็นภิกษุฉันของที่เป็นเวลากาลิก สัตตาหกาลิก ยาวชีวิก และมีเหตุผลที่สมควร

2. เรื่องภิกษุหลายรูป การบอกห้ามภัตตาหาร สมัยนั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ วัดพระเชตะวัน กรุงสาวัตถี ครั้งนั้น พราหมณ์คนหนึ่งนิมนต์ภิกษุทั้งหลายให้ฉันภัตตาหาร ภิกษุฉันแล้ว บอกห้ามภัตตาหารแล้วพากันไปตระกูลญาติ ภิกษุบางพวกยังฉันอีก บางพวกก็ยังรับบิณฑบาตกลับไป ต่อมาพราหมณ์ได้กล่าวกับเพื่อนบ้านผู้คุ้นเคยว่า “นายทั้งหลาย เราเลี้ยงภิกษุทั้งหลายให้อิ่มหนำแล้ว เชิญมาเถิด เราจะเลี้ยงพวกท่านให้อิ่มหนำบ้าง” เพื่อนบ้านผู้คุ้นเคยเหล่านั้นกล่าวอย่างนี้ว่า “นายท่านจะเลี้ยงพวกเราให้อิ่มหนำได้อย่างไร แม้พวกภิกษุที่ท่านนิมนต์แล้วก็ยังต้องไปที่เรือนพวกเราบางพวกยังฉันอีก บางพวกก็ยังรับบิณฑบาตกลับไป” ครั้งนั้น พราหมณ์นั้นได้ตำหนิ ประณามภิกษุเหล่านั้นว่า “ไฉนพระคุณเจ้าทั้งหลายฉันที่เรือนเราแล้วจึงไปฉันที่อื่นอีกเล่า เราไม่สามารถจะถวายให้พอแก่ความต้องการหรือ” ภิกษุทั้งหลายได้ยินพราหมณ์ตำหนิดังนั้นแล้ว บรรดาภิกษุผู้มักน้อยจึงพากันตำหนิว่า “ไฉนภิกษุทั้งหลายฉันแล้ว บอกห้ามภัตตาหารแล้วไปฉันต่อที่อื่นอีกเล่า”เมื่อมีกระแสวิพากษ์วิจารณ์หนักขึ้น จึงได้มีการนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบจากนั้น จึงทรงประชุมสงฆ์บัญญัติสิกขาบท พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมสงฆ์เพราะเรื่องนี้เป็นต้นเหตุทรงสอบถามข้อเท็จจริงจากภิกษุทั้งหลาย แล้วจึงรับสั่งให้ภิกษุทั้งหลายยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงดังนี้ “พระบัญญัติ ก็ภิกษุใดฉันแล้ว บอกห้ามภัตตาหารแล้ว เคี้ยวของเคี้ยวหรือฉันของฉันต้องอาบัติปาจิตตีย์ สิกขาบทนี้พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติไว้แก่ภิกษุทั้งหลายอย่างนี้” (วิ.มหา. (ไทย) 2/236/393-398)

3. เรื่องพระเวฬัฏฐสีสะ การสะสมโภชนะในสมัยที่พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ วัดพระเชตะวัน กรุงสาวัตถี ครั้งนั้น ท่านพระเวฬัฏฐสีสะพระอุปัชฌาย์ของท่านพระอานนท์อยู่ในป่า ท่านเที่ยวบิณฑบาตได้มากมาย เอาข้าวสุกเปล่าไปตากแห้งเก็บไว้ที่อาราม คราวที่ต้องการภัตตาหารก็นำมาแช่น้ำแล้วฉันนานๆ จึงจะเข้าไปบิณฑบาตในหมู่บ้านภิกษุทั้งหลายได้ถามท่านว่า “ท่าน ทำไมนานๆ ท่านจึงเข้าไปบิณฑบาตในหมู่บ้าน”แล้วท่านพระเวฬัฏฐสีสะจึงแจ้งให้ภิกษุทั้งหลายทราบว่าท่านฉันอาหารที่เก็บสะสมไว้ เหล่าภิกษุผู้มักน้อยทั้งหลาย จึงพากันตำหนิท่านพระเวฬัฏฐสีสะโดย

ประการต่างๆ แล้วจึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระองค์จึงทรงประชุมสงฆ์บัญญัติสิกขาบทว่า “ก็ภิกษุใดเคี้ยวของเคี้ยวหรือฉันของฉันที่เก็บสะสมไว้ต้องอาบัติปาจิตตีย์” (วิ.มหา. (ไทย) 2/242/399-403)

4. เรื่องพระฉัพพัคคีย์ การออกปากขอโภชนะอันประณีต ในสมัยที่พระพุทธเจ้าประทับอยู่ณวัดพระเชตะวัน กรุงสาวัตถี ครั้งนั้น พวกภิกษุฉัพพัคคีย์ออกปากขอโภชนะอันประณีตมาเพื่อตนแล้วฉัน พวกชาวบ้านพากันตำหนิประณามโพนทะนาว่า “ไฉนพระสมณะเชื้อสายศากยบุตรจึงออกปากขอโภชนะอันประณีตมาเพื่อตนแล้วฉันเล่า ภัตตาหารที่ดีใครจะไม่พอใจภัตตาหารอร่อยใครจะไม่ชอบเล่า” เมื่อนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ จากนั้นจึงได้ทรงประชุมสงฆ์บัญญัติสิกขาบทดังนี้ว่า “ก็ภิกษุใดออกปากขอโภชนะอันประณีตเช่นนี้ คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ปลา เนื้อ นมสด นมส้ม มาเพื่อตนแล้วฉันต้องอาบัติปาจิตตีย์” (วิ.มหา. (ไทย) 2/257/410-411)

5. เรื่องภิกษุเป็นไข้ในครั้งที่พระพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ วัดพระเชตะวัน กรุงสาวัตถี สมัยนั้นภิกษุทั้งหลายเป็นไข้พวกภิกษุผู้มีหน้าที่สอบถามอาการไข้ได้ไปสอบถามอาการกับภิกษุที่เป็นไข้ว่าเป็นอย่างไรบ้าง พวกภิกษุเป็นไข้ตอบว่า “เมื่อก่อนพวกกระผมออกปากขอโภชนะอันประณีตมาเพื่อตนแล้วฉัน ดังนั้นจึงมีความผาสุกแต่เดี๋ยวนี้พวกกระผมมีความยำเกรงอยู่ว่าพระผู้มีพระภาคทรงห้ามไว้” จึงไม่ออกปากขอดังนั้นจึงไม่มีความผาสุก” เมื่อพระพุทธเจ้าทรงทราบ จากนั้นพระองค์จึงอนุญาตให้ภิกษุเป็นไข้ออกปากขอโภชนะอันประณีตได้เพราะเรื่องนี้เป็นต้นเหตุจึงรับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่า “ภิกษุทั้งหลายเราอนุญาตให้ภิกษุเป็นไข้ออกปากขอโภชนะอันประณีตมาเพื่อตนแล้วฉันได้” แล้วจึงรับสั่งให้ภิกษุทั้งหลายยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงดังนี้ และมีพระอนุบัญญัติเอาไว้อีกว่า “อนึ่ง ภิกษุใดไม่เป็นไข้ออกปากขอโภชนะอันประณีตเช่นนี้ คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ปลา เนื้อ นมสด นมส้ม มาเพื่อตนแล้วฉันต้องอาบัติปาจิตตีย์” (วิ.มหา. (ไทย) 2/257/412)

6. เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง การรับประเคนอาหารนอกจากน้ำและไม้ชำระฟัน ในสมัยพระพุทธเจ้าประทับอยู่ณกูฏาคารศาลาป่ามหาวันเขตกรุงเวสาลี ครั้งนั้น ได้มีภิกษุรูปหนึ่งผู้ถือว่าทุกอย่างเป็นของบังสุกุลพักอยู่ในป่าช้าท่านไม่ปรารถนารับภัตตาหารที่พวกชาวบ้านถวายเที่ยวถือเอาเครื่องเซ่นตามป่าช้าโคนไม้หรือธรณีประตูมาฉัน เมื่อพวกชาวบ้านพากันไปพบเห็นเข้า จึงตำหนิว่า “ไฉนภิกษุนี้จึงถือเอาเครื่องเซ่นของพวกเราไปฉันเองเล่าภิกษุนี้อ้วนล่ำเห็นทีจะฉันเนื้อมนุษย์กระมัง” เมื่อพวกภิกษุได้ยินพวกชาวบ้านตำหนิประณามแล้วจึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ จึงได้ทรงประชุมสงฆ์บัญญัติสิกขาบทดังนี้ว่า“ก็ภิกษุใดกลืนอาหารที่ยังไม่มีผู้ถวายให้ล่วงลำคอ ต้องอาบัติปาจิตตีย์” (วิ.มหา. (ไทย) 2/257/410-413)

3. การวิเคราะห์คุณค่าที่ได้จากพระวินัยเกี่ยวกับการฉันโภชนะ

พระวินัยเกี่ยวกับการฉันโภชนะมีความ

ความโยงกันกับเรื่องราวในสมัยพุทธกาลหลายๆ เหตุการณ์ ซึ่งล้วนแต่มีความสำคัญทั้งสิ้น เมื่อนำมาวิเคราะห์แล้ว พบว่า มีแต่คุณค่าที่ส่งผลดีต่อตัวผู้ประพฤติปฏิบัติธรรมทั้งสิ้น ซึ่งจากที่ได้ศึกษาในข้างต้น แล้วนำวิเคราะห์หาคุณค่าในการประพฤติธรรมของพระวินัยเกี่ยวกับการฉันโภชนะแล้ว พบว่า มีคุณค่าหลายประการซึ่งมีดังต่อไปนี้

ประเด็นแรกเพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ปิดกั้นอาสวะทั้งหลายอันจะบังเกิดในปัจจุบัน และกำจัดอาสวะทั้งหลายอันจะบังเกิดในอนาคต ตลอดจนความเป็นผู้มีอาพาธน้อย มีโรคเบาบาง กระปรี้กระเปร่า เป็นต้น เพราะหากพระฉันโภชนะในเวลาวิกาลได้โดยไม่มีข้อยกเว้นย่อมส่งผลต่อการประพฤติธรรมเป็นอย่างมาก เพราะพระสงฆ์ก็ต้องออกขวนขวายหาอาหารเพื่อมาฉันอยู่ตลอดทั้งวัน เป็นเหตุให้ไม่มีเวลาที่จะมาสนใจในการประพฤติธรรมและยังเป็นอันตรายต่อประพฤติธรรมอีกด้วย เพราะการฉันอาหารที่มากเกินไปนอกจากจะทำให้ระบบย่อยอาหารต้องทำงานหนักผิดปกติแล้ว ยังมีผลกระทบที่ตามมาอีกก็ คือ จะทำให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ตามมา อันจะเป็นอุปสรรคต่อการประพฤติธรรมได้อีกด้วยซึ่งมีสอดคล้องกับเรื่องราวในคัมภีร์ กีฏาคิริสูตร ว่าด้วยเหตุการณ์ในกีฏาคีรีนิคม เรื่องคุณของการฉันอาหารน้อยที่สมเกียรติ แสงวัฒนาโรจน์ได้กล่าวไว้ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ว่า “ข้าพเจ้าได้สดับมาอย่างนี้: สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเสด็จจาริกไปในกาสีชนบท พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ ณ ที่นั้นแล พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายมาว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราฉันโภชนะ เว้นการฉันในราตรี (รตฺติโภชนา ภุญฺชามิ) เสียทีเดียว และเมื่อเราฉันโภชนะ เว้นการฉันในราตรีเสีย ย่อมรู้คุณคือความเป็นผู้มีอาพาธน้อย (อปฺปาพาธตญฺจ) มีโรคเบาบาง(อปฺปาตงฺกตญฺจ) (อปฺปาตงฺก แปลว่า มีความลำ บากน้อย) กระปรี้กระเปร่า มีกำลัง และอยู่สำราญ แม้ท่านทั้งหลายก็จงมาฉันโภชนะ เว้นการฉันในราตรีเสียเถิด ก็เมื่อเธอทั้งหลายฉันโภชนะ เว้นการฉันในราตรีเสีย จักรู้คุณคือความเป็นผู้มีอาพาธน้อย มีโรคเบาบาง กระปรี้กระเปร่า มีกำลัง และอยู่สำราญ ภิกษุเหล่านั้นทูลรับพระผู้มีพระภาคว่า อย่างนั้น พระเจ้าข้า” (สมเกียรติ แสงวัฒนาโรจน์, 2558, หน้า 16)

ประเด็นที่สองเพื่อความเลื่อมใสของคนที่ยังไม่เลื่อมใส และยังความเลื่อมใสให้ยิ่งขึ้นไปของคนที่เลื่อมใสแล้ว โดยการห้ามภิกษุฉันแล้ว บอกห้ามภัตตาหารแล้วพากันไปฉันที่อื่นต่อที่อื่น หรือรับบิณฑบาตกลับวัด รวมถึงห่ออาหารกลับไปฉันที่วัดนั้น เพื่อให้พระสงฆ์มีความงดงามในจริยาวัตรการฉัน เป็นมารยาททางสังคม เพราะพระนั้นฉันเพื่ออยู่ไม่ใช่อยู่เพื่อฉัน ฉะนั้นคุณค่าในการประพฤติธรรมของพระวินัยนี้ ก็เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ความเลื่อมใสของคนที่ยังไม่เลื่อมใส ความเลื่อมใสยิ่งขึ้นไปของคนที่เลื่อมใสแล้วซึ่งจะพบคุณค่าในการประพฤติธรรมของพระวินัยนี้ได้จากข้อมูลเรื่องราวที่พระพุทธเจ้าทรงแนะนำให้ฉันอาหารที่อาสนะแห่งเดียว ที่มาในพระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปัณณาสก์ เล่มที่ 12 หน้า 225 ว่าด้วยประโยชน์ของการฉันอาหารมื้อเดียว ซึ่งมีรายละเอียดที่สำคัญอยู่ว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราฉันอาหารที่อาสนะ (ที่นั่ง) แห่งเดียวเมื่อเราฉันอาหารที่อาสนะแห่งเดียวอยู่แล รู้สึกว่ามีอาพาธน้อย (อปฺปาพาธ

ตญจ) มีความลำบากกายน้อย มีความเบากาย มีกำลัง และอยู่อย่างผาสุก ดูกรภิกษุทั้งหลาย ถึงพวกเธอก็จงฉันอาหารที่อาสนะแห่งเดียวเถิด แม้พวกเธอฉันอาหารที่อาสนะแห่งเดียวกัน ก็จะรู้สึกว่ามีอาพาธน้อย มีความลำบากกายน้อยมีความเบากาย มีกำลัง และอยู่อย่างผาสุก แม้พวกเธอก็จักถึงความเจริญ งอกงามไพบูลย์ในพระธรรมวินัยนี้" ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการฉันอาหารที่อาสนะแห่งเดียว ก็จะทำให้รู้สึกว่า อาพาธน้อย และลำบากกายน้อย เป็นต้น (ม.มู. (ไทย) 12/225/236, ม.มู. (บาลี) 12/265/251)

ประเด็นที่สามเพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์และเพื่อความอยู่ผาสุกแห่งเหล่าภิกษุผู้มีศีลดีงาม เนื่องจากการเก็บอาหารไว้ฉันนานเกินไป อาจจะทำให้ส่งผลเสียต่อสุขภาพได้ และประเด็นอาหารที่พระเวฬัฏฐสีสะ นำมาเก็บไว้ฉันนี้ก็คือ ข้าว ที่นำมาตากแห้งแล้วเก็บไว้ฉัน ทำให้มีเชื้อโรคเข้าไปสะสมอยู่ภายในอาหารได้ หากนำมาฉันเข้าไป อาจจะทำให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ตามมา ที่จะเป็นอุปสรรคต่อการประพฤติธรรมได้อีกเช่นกัน คุณค่าในการประพฤติธรรมที่ได้จากพระวินัยข้อนี้นั้น มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของสมเกียรติ แสงวัฒนาโรจน์ ที่พบว่า การมีโรคเบาบาง คือ มีโรคภัยไข้เจ็บน้อย ย่อมกระปรี้กระเปร่า มีกำลัง และอยู่สำราญ (สมเกียรติ แสงวัฒนาโรจน์, 2558, หน้า 17)

ประเด็นที่สี่เพื่อความตั้งมั่นแห่งสัทธรรมและเอื้อเฟื้อพระวินัย เพราะพระสงฆ์ คือ ผู้เสียสละ เป็นผู้ที่เปี่ยมด้วยความเมตตา เป็นมักน้อยใฝ่น้อย ยิ่งละกิเลสได้มากยิ่งเป็นผู้บริสุทธิ์มาก ดังนั้น การออกปากขอโดยเฉพาะลาภสักการะ หรือขอโภชนะอันประณีตต่างๆได้โดยไม่จำเป็น เช่น เจ็บไข้ได้ป่วย หรือไม่สบาย เป็นต้น อาจทำให้หลงในลาภสักการะอันตกเป็นทาสของกิเลสตัณหาและกามราคะไม่เห็นถึงคุณค่าในการประพฤติธรรม คือ การบรรลุมรรคผลนิพพานซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของพระมหาเพ็ญภาค ฐิตมโน (พราหมณ์ชื่น) ที่พบว่า ความอยากได้ การมุ่งเสพเสวยอารมณ์ การอยากได้กามคุณ การเพ่งจ้องมุ่งหมายอยากได้ของผู้อื่น มีชื่อเรียกหลายอย่าง เช่น ตัณหา นันทิราคะ อภิชฌาเป็นต้น แต่ชื่อเรียกว่า โลภะ มีโทษ คือ ทำให้เสียผลประโยชน์ เข้าทำนองสำนวนไทยว่า โลภมากลาภหาย โลภะทำให้จิตกำเริบ และมองไม่เห็นธรรม โลภะเป็นปัจจัยแห่งการทำร้ายกันของมนุษย์ และเป็นเหตุแห่งการทำกรรมรุนแรง ฉะนั้น การบริโภคด้วยความโลภจึงก่อให้เกิดปัญหาการล่วงละเมิดศีลธรรม (พระมหาเพ็ญ ภาคฐิตมโน (พราหมณ์ชื่น), 2560, หน้า 96-107) ดังนั้นเมื่อวิเคราะห์แล้วจะเห็นคุณค่าในการประพฤติธรรมที่ได้จากสิกขาบทข้อนี้ คือ เพื่อป้องกันความโลภอันเป็นรากเหง้าของอกุศลทั้งหลายให้ครอบงำใจของพระสงฆ์ ด้วยการไม่ยุ่งอยู่กับการขอโภชนะอันประณีตต่างๆ มาเพื่อบริโภคใช้สอย

ประเด็นที่ห้า เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก เพราะการที่พระสงฆ์จะเผยแผ่หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำตัวให้เป็นที่น่าเชื่อถือและเลื่อมใสศรัทธา ซึ่งการที่จะทำให้ผู้คนยอมรับ พระสงฆ์จะต้องมีจริยวัตรที่งดงามที่สำคัญและมีความน่าสนใจไปกว่านี้ว่า บางทีการบัญญัติพระวินัยสิกขาบทข้อนี้จึงมีด้วย 2 ประเด็น อย่างแรก คือ เพื่อรักษาภาพพจน์ของพระ

ภิกษุสงฆ์ให้มีจริยวัตรที่งดงามเป็นที่น่าเลื่อมใสศรัทธาและเพื่อรักษาสุขภาพของภิกษุ เนื่องจากเครื่องเซ่นที่อยู่ตามป่าช้าบ้าง ตามโคนไม้บ้าง ตามธรณีประตูบ้างมาฉัน ถ้าไม่ถูกสุขอนามัย หากนำมาฉันอาจเป็นโทษต่อร่างกาย ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่าที่ต้องบัญญัติพระวินัยสิกขาบทนี้ขึ้นก็เพื่อความเป็นไปโดยสะดวกแห่งอัตภาพด้วยความเป็นผู้หาโทษมิได้ด้วยและความเป็นอยู่อย่างผาสุกด้วย รวมทั้งเป็นการป้องกันเหล่าเดียรถีย์ตลอดจนผู้ที่ไม่หวังดีต่อพระพุทธศาสนาเข้ามาทำลายศาสนาด้วย

อย่างไรก็ตาม “อาบัติ” ซึ่งพระวินัยหรือศีล มีความสำคัญมาก จนทำให้พระสารีบุตรวิตกว่าหากพระพุทธเจ้าไม่บัญญัติพระวินัย เพื่อเป็นข้อบังคับของพระภิกษุสงฆ์แล้ว พระพุทธศาสนาจะตั้งอยู่ไม่ได้เพราะไม่มีหลักเกณฑ์อะไรเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวหรือเป็นเกณฑ์ตัดสิน เมื่อมีคดี (อธิกรณ์) เกิดขึ้น (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2535, หน้า 225) หากแบ่งตามลักษณะการบัญญัติแล้ว สามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) อาทิพรหมจริยกาสิกขา คือ สิกขาบทที่บัญญัติไว้เดิมหรืออาจอธิบายได้ว่าพุทธบัญญัติที่ตั้งไว้ เรียกว่า พุทธอาณา จัดเป็นกฎหมายเป็นส่วนสำคัญที่พระสงฆ์ต้องสวดทุกกึ่งเดือน เรียกว่า พระปาฏิโมกข์ 2) อภิสมาจาริกาสิกขา คือ สิกขาบทที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมทีหลังบัญญัติขึ้นโดยอาศัยพระพุทธเจ้าทรงอยู่ในฐานะเป็นพระธรรมราชา ผู้ปกครองพระภิกษุสงฆ์เป็นพระสังฆบิดร ผู้ดูแลพระสงฆ์และทรงเป็นสังฆปริณายก คือ ผู้นำในหมู่พระภิกษุสงฆ์และทรงเป็นสังฆปริณายก คือ ผู้นำในหมู่พระภิกษุสงฆ์

4. สรุป

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นทำให้เห็นว่า การบัญญัติสิกขาบทของพระพุทธเจ้าในเรื่องที่ว่าด้วยการฉันโภชนะล้วนแล้วแต่มิได้ทรงบัญญัติไว้ล่วงหน้า แต่จะทรงบัญญัติก็ต่อเมื่อเกิดกรณีขึ้น คือ มีภิกษุกระทำการไม่เหมาะสมแล้วก็จะทรงบัญญัติสิกขาบท ไม่ว่าจะเป็น 1) การบอกห้ามภัตตาหารของภิกษุหลายรูปที่ภิกษุฉันแล้ว บอกห้ามภัตตาหารแล้วพากันไปตระกูลญาติ ภิกษุบางพวกยังฉันอีก บางพวกก็ยังรับบิณฑบาตกลับไป 2) การสะสมโภชนะของพระเวฬัฏฐสีสะที่พระเวฬัฏฐสีสะบิณฑบาตได้ข้าวมาแล้วฉันไม่หมดจึงเอาข้าวสุกเปล่าไปตากแห้งเก็บไว้ที่อาราม คราวที่ต้องการภัตตาหารก็นำมาแช่น้ำแล้วฉันนานๆ จึงจะเข้าไปบิณฑบาต 3) การออกปากขอโภชนะอันประณีตของพระฉัพพัคคีย์ที่พวกภิกษุฉัพพัคคีย์ออกปากขอโภชนะอันประณีตมาเพื่อตนแล้วฉัน 4) ภิกษุเป็นไข้ที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ออกปากขอโภชนะอันประณีต เช่น เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ปลา เนื้อ นมสด นมส้ม ได้ และ 5) การรับประเคนอาหารนอกจากน้ำและไม้ชำระฟันของภิกษุรูปหนึ่ง ที่เป็นผู้ถือว่าทุกอย่างเป็นของบังสุกุล พักอยู่ในป่าช้า ท่านไม่ปรารถนารับภัตตาหารที่พวกชาวบ้านถวาย เที่ยวถือเอาเครื่องเซ่นตามป่าช้าโคนไม้หรือธรณีประตูมาฉัน เมื่อพวกชาวบ้านพากันไปพบเห็นเข้าจึงตำหนิ เป็นต้น เรื่องราวที่กล่าวมาทั้งหมดล้วนแล้วแต่เป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม ไม่ได้เป็นการขัดเกลากิเลสกามราคะของพระภิกษุ หาคุณค่าที่จะทำให้คนเกิดความเลื่อมใสศรัทธาไม่ได้เลย แต่ถึงอย่างไรก็ตามพระวินัย

บัญญัตินี้ ก็ไม่ได้ตึงจนเกินไป ยังมีความยืดหยุ่นเอื้อต่อความสะดวกในการประพฤติธรรมอยู่มากที่แสดงให้เห็นเป็นข้อยกเว้น ในอนาปัตติวาร เป็นต้น

5. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาทำให้ได้ทราบว่า พระวินัยบัญญัติว่าด้วยการห้ามพระฉันโภชนะคือระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเป็นระเบียบเรียบร้อย ดูสวยงามเจริญตาเจริญใจน่าเลื่อมใส ศรัทธาโดยคุณค่าแห่งการประพฤติธรรมตามพระวินัยบัญญัติในข้างต้นนั้น เป็นไปเพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ปิดกั้นอาสวะทั้งหลายอันจะบังเกิดในปัจจุบัน และกำจัดอาสวะทั้งหลายอันจะบังเกิดในอนาคต ตลอดจนความเป็นผู้มีอาพาธน้อย มีโรคเบาบาง กระปรี้กระเปร่า มีกำลัง และอยู่สำราญ เพื่อความเลื่อมใสของคนที่ยังไม่เลื่อมใส และยังความเลื่อมใสให้ยิ่งขึ้นไปของคนที่เลื่อมใสแล้ว เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์ เพื่อความอยู่ผาสุกแห่งเหล่าภิกษุผู้มีศีลดีงาม เพื่อความตั้งมั่นแห่งสัทธรรม และเอื้อเฟื้อพระวินัย ตลอดจนเพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ทั้งนี้ก็เพื่อจรรโลงรักษาพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่สืบต่อไปได้อย่างยาวนาน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

ชัชชญา พีระธรณิศร์. (2562). ความมีวินัยในตนเอง: จุดเชื่อมโยงคุณธรรม จริยธรรมตามคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์. *ศึกษาศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 3(2), 1-10.

ประวีณ ณ นคร. (2558). *วินัย: หลักและวิธีการรักษาวินัย*. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการสำนักงาน ก.พ.

พระครูธรรมจักรเจติยาภิบาล. (2559). พระวินัย: กฎหมายพระสงฆ์. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา*, 6(1), 339-345.

พระมหาเพ็ญภาค ฐิตมโน (พราหมณ์ชื่น). (2560). การแก้ปัญหาที่เกิดจากความโลภในการบริโภคตามหลักพระพุทธศาสนา. *มหาจุฬาวิชาการ*, 3(1), 96-107.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2532). *อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาอฏฐกถา*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2534). *พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด 91 เล่ม*. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

_____. (2535). *พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎกำ 2500*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2539). *ฎีกาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาฎีกา*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2525). *พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับสยามรัฏฐเตปิฏกำ 2525*. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

สมเกียรติ แสงวัฒนาโรจน์. (2558). *พุทธภาษิตทางปฏิบัติเพื่อความมีโรคน้อย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2535). *พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

คำศัพท์เกี่ยวกับข้าว: การเปลี่ยนแปลงทางภาษา และความสัมพันธ์ทางภาษากับวัฒนธรรมไทย*

Vocabularies on rice: Language Change and Relationships between Language and Thai culture

วิชุดา พรายยงค์
Vichuda Prayyong
มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
Dhonburi Rajabhat University, Thailand
E-mail: au_vichuda@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาคือ ศึกษารวบรวมคำศัพท์เกี่ยวกับข้าวในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถานฉบับพ.ศ. 2554 ศึกษาวิเคราะห์คำศัพท์เกี่ยวกับข้าว ในด้านการเปลี่ยนแปลงทางภาษาและศึกษาความสัมพันธ์ทางภาษากับวัฒนธรรมไทย โดยผู้เขียนรวบรวมคำศัพท์เกี่ยวกับข้าว ใช้เกณฑ์จำแนกที่มาของคำจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานฉบับพ.ศ. 2554 และประมวลแนวคิดและทฤษฎีทางภาษาและวัฒนธรรมไทย ในการวิเคราะห์คำศัพท์ ด้านการเปลี่ยนแปลงทางภาษาและความสัมพันธ์ทางภาษากับวัฒนธรรมไทย

คำศัพท์เกี่ยวกับข้าวที่พบในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานฉบับพ.ศ. 2554 เป็นการสร้างคำด้วยการประสมคำ โดยมีคำว่า ข้าว เป็นคำหลักและมีลูกคำมาประสมทำให้เกิดคำศัพท์เกี่ยวกับข้าว จำนวน 126 คำ พบคำศัพท์เกี่ยวกับข้าวหมวดชื่ออาหารมากที่สุด จำนวน 61 คำ รองลงมาคือคำศัพท์เกี่ยวกับข้าวหมวดชื่อพันธุ์ข้าวจำนวน 31 คำ คำศัพท์เกี่ยวกับข้าวหมวดพิธีกรรม ความเชื่อ จำนวน 19 คำ คำศัพท์เกี่ยวกับข้าวหมวดชื่อพืชจำนวน 7 คำ คำศัพท์เกี่ยวกับข้าวหมวดสำนวน จำนวน 5 คำ และคำศัพท์เกี่ยวกับข้าวหมวดเบ็ดเตล็ด จำนวน 3 คำ และพบคำศัพท์เกี่ยวกับข้าวในพจนานุกรมคำใหม่ เล่ม 3 ฉบับราชบัณฑิตยสถาน คำศัพท์เกี่ยวกับข้าว หมวดอาหาร จำนวน 19 คำ คำศัพท์เกี่ยวกับข้าว หมวดพิธีกรรม ความเชื่อ จำนวน 1 คำ และมีคำศัพท์เกี่ยวกับข้าว หมวดคำกริยาเพิ่มขึ้น จำนวน 1 คำ คำศัพท์เกี่ยวกับข้าวในพจนานุกรมคำใหม่ เล่ม 3 ฉบับราชบัณฑิตยสถาน มีคำศัพท์เกี่ยวกับข้าวบางคำที่มีอยู่แล้วแต่มี

*ได้รับบทความ: 13 กุมภาพันธ์ 2567; แก้ไขบทความ: 13 กรกฎาคม 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 2 ตุลาคม 2567
Received: February 13, 2024; Revised: July 13, 2024; Accepted: October 2, 2024

การเปลี่ยนแปลงทางความหมาย นอกจากนี้ ยังพบคำศัพท์เกี่ยวกับข้าว ปรากฏในอักขราภิธานศรับท์ หมอบรัดเลย์ ฉบับค.ศ. 1873 พบว่า การเขียนคำศัพท์เกี่ยวกับข้าวมีความแตกต่างกับการเขียนใน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานฉบับพ.ศ. 2554 คำศัพท์เกี่ยวกับข้าวในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน มีที่มาของคำจากภาษาถิ่นอีสานจำนวน 12 คำ ถิ่นพายัพ จำนวน 8 คำ มีคำประสมจากภาษาต่างประเทศ จำนวน 2 คำ คำศัพท์เกี่ยวกับข้าวมีความสำคัญทางภาษากับสังคมและวัฒนธรรม เนื่องจากคำศัพท์ข้าวที่พบ สะท้อนวัฒนธรรม ประเพณี สภาพสังคม วิถีชีวิตอันเป็นอัตลักษณ์ของคนไทย ได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: คำศัพท์เกี่ยวกับข้าว; ภาษากับวัฒนธรรม; การเปลี่ยนแปลงทางภาษา; พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน; ความสัมพันธ์ทางภาษาและวัฒนธรรมไทย

Abstract

The academic article aims to study 1) to collect and compile vocabulary related to rice from the Royal Institute Dictionary, 2011 edition, 2) to analyze the vocabulary related to rice in terms of linguistic changes, and 3) to examine the relationship between language and Thai culture. In this study, the author gathers rice-related vocabulary and uses criteria to classify the origins of the words from the Royal Institute Dictionary, 2011 edition. The author also synthesizes concepts and theories related to Thai language and culture in order to analyze the vocabulary concerning linguistic changes and the relationship between language and Thai culture.

Vocabularies on rice in the Thai royal institution dictionary 2011 A.D. are made by the combination of words. In the Thai royal institution dictionary 2011 A.D., there is ‘rice’ as the main word which is a prefix and another word as a suffix combined as word on rice totally 126 words. There are vocabularies on rice in the category of food totally 61 words, the category of lineage’s name totally 31 words, the category of ritual and faith totally 19 words, the category of plant’s name totally 7 words, the category of phrase totally 5 words, and the category of miscellaneous totally 3 words. Besides, in book of No.3 volume of the series of ‘new vocabulary’ dictionaries of the Thai royal institution dictionary, there are vocabularies on rice in the category of food totally 19 words, in the category of ritual and faith totally 1 word, and in the category of verb totally 1 word. Some vocabularies on rice in book of No.3 volume of the series of ‘new vocabulary’

dictionaries of the Thai royal institution dictionary have ever appeared before in the Thai royal institution dictionary 2011 A.D. but there are changes on meaning. Moreover, there are vocabularies on rice in dictionary of Doctor Bradley named the dictionary of the Siamese language 1873 A.D. which are different from the Thai royal institution dictionary 2011 A.D. Vocabularies on rice in the Thai royal institution dictionary, there are 12 words from the Isan dialect, 8 words from the Payap dialect, and 2 words from the foreign language. Vocabularies on rice in the Thai royal institution dictionary 2011 A.D. are so important in dimension of language to society and culture according to vocabularies on rice reflect culture, tradition, social condition and way of life which are the identity of Thai people as well.

Keywords: Vocabularies on Rice; Language Change; Relationships between language and Thai culture; Royal Institute Dictionary 2011 B.E.; Relationships between Language and Thai culture

1. บทนำ

คนไทยมีความผูกพันกับข้าวมาเป็นเวลานาน เพราะคนไทยบริโภคข้าวเป็นอาหารหลัก และมีประเพณี วัฒนธรรม พิธีกรรม เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทยตลอดมา มีการศึกษาประวัติศาสตร์ข้าวในประเทศไทย พบหลักฐานว่ามีการปลูกข้าวในพื้นที่ประเทศไทยมาเป็นเวลา 5,500 ปี เมื่อพ.ศ. 2509 คณะสำรวจโบราณคดี กรมศิลปากร มหาวิทยาลัยฮาวายกำลังขุดค้นอยู่ที่โนนนกทา ตำบลบ้านโคก อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น เมื่อขุดลงไปในระดับ 215 ซม. ก็พบหลักฐานโบราณคดีที่สำคัญที่สุดชิ้นหนึ่ง หลักฐานดังกล่าว ได้แก่ เศษเครื่องปั้นดินเผาขนาดประมาณ 1 ตารางนิ้วฟุต มีรอยแกลบข้าวติดอยู่ เศษเครื่องปั้นดินเผานี้อยู่ใต้หลุมศพซึ่งหาอายุโดยตรวจคาร์บอน 14 ได้อย่างน้อยที่ 3,500 ปีก่อนค.ศ. (มติชนออนไลน์, 2562) และข้อความจากศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงที่ว่า “เมืองสุโขทัยนี้ดี ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินทร, 2555) อันแสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ของกรุงสุโขทัย จะเห็นได้ว่าคำว่า ข้าว ปรากฏ ในศิลาจารึกตั้งแต่สมัยสุโขทัย แสดงถึงประวัติคำอันยาวนาน

ยิ่งไปกว่านั้นคนไทยยังมีประเพณี วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับข้าวมาแต่โบราณทั้งประเพณีวัฒนธรรมของชาวบ้าน เช่น เพลงเกี่ยวข้าว เป็นการใช้ภาษาเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดวัฒนธรรม และประเพณีหลวง เช่น พระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ซึ่งเป็นพระราชพิธีที่สืบทอดมายาวนานเพื่อสร้างขวัญให้กับเกษตรกร

ภาษาเป็นวัฒนธรรมแขนงหนึ่ง เนื่องจากคนในสังคมใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการสืบทอดวัฒนธรรมอันดีจากรุ่นสู่รุ่น การศึกษาคำศัพท์

เกี่ยวกับข้าวนี้จะทำให้ทราบประวัติคำ ที่มาของคำ เช่น ภาษาถิ่น ภาษาต่างประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ ทั้งวิธีการเขียนสะกดคำ และความหมาย อันจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาด้านภาษาและวัฒนธรรมไทย

ปัจจุบันคนไทยมีคำว่าข้าวใช้อยู่มากมาย ตามบริบทของสังคมและวัฒนธรรม ดังที่ผู้เขียนได้ศึกษาจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ฉบับพ.ศ. 2554 และเรียบเรียงไว้

2. คำศัพท์เกี่ยวกับข้าวในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานฉบับพ.ศ. 2554

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานฉบับพ.ศ. 2554 มีคำศัพท์เกี่ยวกับข้าวในพจนานุกรม โดยมีคำว่า “ข้าว” เป็นคำหลัก และมีลูกคำ เป็นจำนวนมาก แสดงให้เห็นว่าคนไทยมีการใช้คำศัพท์เกี่ยวกับข้าวในบริบทต่างๆ ไม่เพียงแต่ใช้คำว่าข้าว ซึ่งหมายถึงอาหารหลักของคนไทยเท่านั้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) ให้ความหมายคำว่าข้าว ไว้ว่า ข้าว น. ชื่อไม้ล้มลุกหลายชนิดหลายสกุลในวงศ์ Gramineae โดยเฉพาะชนิด Oryza sativa L. เมล็ดเป็นอาหารหลัก มีหลายพันธุ์ เช่น ข้าวเจ้า ข้าวเหนียว. ผู้เขียนใช้เกณฑ์จำแนกที่มาของคำจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ฉบับพ.ศ. 2554 และประมวลแนวคิดและทฤษฎี ด้านภาษาและวัฒนธรรม (พระยาอนุมานราชธน, 2515; บุญเกิด รัตนแสง, 2541; ประจักษ์ ประภาพิทยากร และคณะ, 2527) แบ่งหมวดหมู่คำศัพท์ที่เกี่ยวกับ “ข้าว” ในหมวดหมู่ต่างๆ โดยผู้เขียน จักยกตัวอย่างคำศัพท์ เกี่ยวกับข้าวพร้อมความหมาย ในหมวดต่างๆ ที่เกิน 10 คำ เพียงหมวดละ 10 คำ ส่วนคำศัพท์เกี่ยวกับข้าวคำอื่นๆ จะเขียนเฉพาะคำศัพท์เท่านั้น

คำศัพท์ที่เกี่ยวกับข้าว หมวดชื่ออาหาร ดังนี้ 1) ข้าวกระยาทิพย์ น. ชื่อขนมอย่างหนึ่ง ปรุงด้วยเครื่องกวนมีน้ำผึ้ง น้ำอ้อย น้ำนม ข้าวฟ่าง ถั่วราชมาส งา เป็นต้น นิยมใช้หญิงพรหมจารีเป็นผู้กวน มักทำในพิธีสารท, ข้าวทิพย์ ก็เรียก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 191) 2) ข้าวคลุกกะปิ น. ข้าวสุกคลุกกับกะปิ มักใส่กุ้งแห้ง มะม่วงดิบซอย มีไข่กลอกเป็นแผ่น บางๆ หั่นฝอยโรยหน้า เป็นต้น มีหมูหวานเป็นเครื่องเคียง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 191) 3) ข้าวควบ (ถิ่น-พายัพ) น. ข้าวเกรียบใส่น้ำตาลอ้อย มีรสหวานอย่างข้าวเกรียบว่าว (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 191) 4) ข้าวคั่ว น. ข้าวสารที่นำมาคั่วแล้วโขลกให้แหลก ใช้ใส่อาหารประเภทลาบแบบอีสาน เป็นต้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 191) 5) ข้าวจี่ 1 (ถิ่น-พายัพ, อีสาน) น. ข้าวเหนียวนึ่งนวดกับเกลือปั้นเป็นก้อน เสียบไม้ปิ้งไฟ บางทีใส่น้ำอ้อยงบข้างใน ทาไข่แล้วปิ้งไฟ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 191) 6) ข้าวซอย (ถิ่น-พายัพ) น. ชื่ออาหารชนิดหนึ่ง เป็นเส้นคล้ายบะหมี่ แล้วปรุงเครื่อง, เดิมเรียก ก๋วยเตี๋ยวฮ่อ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 191) 7) ข้าวต้ม (1) น. ข้าวที่ต้มให้สุก (2) น. ข้าวเหนียวที่ห่อด้วยใบไม้เช่นใบตองหรือใบมะพร้าวอ่อน แล้วต้มหรือนึ่งให้สุก อยู่ในจำพวกขนม มีชื่อต่างๆ เช่น ข้าวต้มมัด ข้าวต้มผัด (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 192) 8) ข้าวต้มกุ๊ย น. ข้าวต้ม กินกับกับข้าว เช่น เกี่ยมฉ่าย ไข่เค็ม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554,

หน้า 192) 9) ข้าวต้มจิ้ม น. ข้าวเหนียวใส่ไส้กล้วยน้ำว้า ห่อใบตอง ต้มสุก แล้วตัดเป็นชิ้นๆ โรยมะพร้าวขูด น้ำตาลทราย และเกลือเล็กน้อย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 192) 10) ข้าวต้มน้ำวุ้น น. ชื่อของหวานชนิดหนึ่ง ทำด้วยข้าวเหนียวห่อใบตองเป็นรูปสามเหลี่ยม ต้มสุก กินกับน้ำเชื่อม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 192) 11) ข้าวต้มปัด (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 192) 12) ข้าวต้มมัดไต้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 192) 13) ข้าวต้มลูกโยน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 192) 14) ข้าวต้มเครื่อง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 192) 15) ข้าวตอก (1) (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 192) 16) ข้าวตอกตั้ง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 192) 17) ข้าวตอกแตก 1 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 192) 18) ข้าวตัง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 192) 19) ข้าวตังหน้าตั้ง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 192) 20) ข้าวตาก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 192) 21) ข้าวตู (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 192) 22) ข้าวนึ่ง 1 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 192) 23) ข้าวบุหรี่ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 192) 24) ข้าวปั้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 192) 25) ข้าวปาด (ถิ่น-อีสาน) (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 192) 26) ข้าวปุ้น (ถิ่น-อีสาน) (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 193) 27) ข้าวผอก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 193) 28) ข้าวผัด (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 193) 29) ข้าวผัดอเมริกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 193) 30) ข้าวพอง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 193) 31) ข้าวมัน (1) (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 193) 32) ข้าวมันไก่ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 193) 33) ข้าวยาคู (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 193) 34) ข้าวยำ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 194) 35) ข้าวราดหน้าไก่ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 194) 36) ข้าวสวย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 194) 37) ข้าวสุก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 194) 38) ข้าวหน้าหมูแดง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 194) 39) ข้าวหน้าเป็ด (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 194) 40) ข้าวหมก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 194) 41) ข้าวหมาก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 194) 42) ข้าวหมูกรอบ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 194) 43) ข้าวหมูแดง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 194) 44) ข้าวหลาม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 194) 45) ข้าวหลามตัด 1 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 194) 46) ข้าวอบ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 195) 47) ข้าวฮาง (ถิ่น-อีสาน) (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 195) 48) ข้าวเกรียบ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 191) น. 49) ข้าวเกรียบปากหม้อ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 191) 50) ข้าวเบือ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 191) 51) ข้าวเปียก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 193) 52) ข้าวเม่า 1 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 193) 53) ข้าวเม่าทอด (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 193) 54) ข้าวเส้น (ถิ่น-พายัพ) (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 194) 55) ข้าวแกง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 191) 56) ข้าวแขก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 191) 57) ข้าวแคบ (ถิ่น-พายัพ) (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 191) 58) ข้าวแช่ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า

191) 59) ข้าวแดกงา น. (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 191) 60) ข้าวแตน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 192) 61) ข้าวโกบ (ถิ่น-อีสาน) (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 191)

คำศัพท์เกี่ยวกับข้าว หมวดสำนวน ดังนี้ 1) ข้าวก้นบาตร (สำ) น. อาหารเหลือจากพระฉันแล้วที่ศิษย์วัดได้อาศัยกิน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 191) 2) ข้าวยากหมากแพง (สำ) น. ภาวะขาดแคลนอาหาร, ทุพภิกขภัย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 193) 3) ข้าวเหลือเกลืออิ่ม (สำ) น. บ้านเมืองที่บริบูรณ์ด้วยข้าวปลาอาหาร (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 195) 4) ข้าวแดงแกงร้อน (สำ) น. บุญคุณ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 191) 5) ข้าวใหม่ปลามัน (สำ) น. อะไรที่เป็นของใหม่ก็ถือว่าดี, นิยมเรียกช่วงเวลาที่สามีภรรยาเพิ่งแต่งงานกันใหม่ๆ ว่า ระยะข้าวใหม่ปลามัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 195)

คำศัพท์เกี่ยวกับข้าว หมวดพิธีกรรม ความเชื่อ ดังนี้ 1) ข้าวกระยาสังแวง น. ชื่อข้าวในพิธีธนญชัยบาศรับช้างเผือกของพราหมณ์พฤติบาศ คลุกด้วยสีเหลือง สีแดง แล้วปั้นเป็นก้อนๆ, ข้าวเภา ก็เรียก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 191) 2) ข้าวกรู น. ข้าวชนิดที่ทำเพื่ออุทิศให้ปรทัตตูปชีวีเปรตในพิธีสารท(ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 191) 3) ข้าวขวัญ น. ข้าวบายศรี (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 191) 4) ข้าวตอกดอกไม้ น. เครื่องบูชามีข้าวตอกและดอกไม้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 191) 5) ข้าวต้อง น. ต้นข้าวในนาที่โศกใบเหลืองไป ซึ่งถือกันว่าถูกผีกระทำ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 192) 6) ข้าวทิพย์ น. ชื่อขนมอย่างหนึ่ง ปรุงด้วยเครื่องกวนมีน้ำผึ้ง น้ำอ้อย น้ำนม ข้าวฟ่าง ถั่วราชมาส งา เป็นต้น นิยมใช้หญิงพรหมจารีเป็นผู้กวน มักทำในพิธีสารท, ข้าวกระยาทิพย์ ก็เรียก(ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 192) 7) ข้าวบาตร น. ข้าวสารเก่าหุงในน้ำเดือดเพื่อให้สวยเป็นตัวสำหรับตักบาตร, เรียกขันเชิงสำหรับใส่ข้าวตักบาตร ว่า ขันข้าวบาตร(ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 192) 8) ข้าวประดับดิน (ถิ่น-อีสาน) น.อาหารที่เอาไปวางไว้ตามต้นโพและพระเจดีย์เป็นต้นในเวลาเช้ามืดวันแรม 15 ค่ำ เดือน 9 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 192) 9) ข้าวปัด น. ข้าวเหนียวต้มที่ห่อด้วยใบไม้เช่นใบมะพร้าวอ่อนหรือใบเตย มักทำถวายพระในเทศกาลออกพรรษา, ข้าวต้มปัด ก็ว่า (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 193) 10) ข้าวปั้น (1) น. ข้าวปากหม้อ ปั้นเป็นก้อนขนาดพอมือ มี 5 สี คือ สีขาวของข้าว สีครามจากครามย้อมผ้า สีดำจากเขม่าดำที่ติดก้นหม้อ สีเหลืองจากขมิ้น และสีแดงจากปูนแดง จำนวน 3-5 ก้อน นำมาวนตัวเด็กที่ป่วย เป็นการปัดรังควาน แล้วโยนข้าวทีละก้อนให้ข้ามหลังคาเรือน เพื่อพลีให้แม่ซื้อ, ข้าวเสียแม่ซื้อ ก็เรียก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 193) 11) ข้าวปากหม้อ 12) ข้าวผอกกระบอกน้ำ 13) ข้าวพระ 14) ข้าวสาก (ถิ่น-อีสาน) 15) ข้าวเปรต 16) ข้าวเภา 17) ข้าวเสียแม่ซื้อ 18) ข้าวแจก 19) ข้าวแตก (ถิ่น-พายัพ) (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 193)

คำศัพท์เกี่ยวกับข้าว หมวดพันธุ์ข้าว ดังนี้ 1) ข้าวกลาง น. กลุ่มพันธุ์ข้าวที่ออกรวงหลังข้าวเบา คือในช่วงกลางเดือนตุลาคมถึงปลายเดือนตุลาคม และเก็บเกี่ยวได้ในช่วงกลางเดือน

พฤศจิกายนถึงปลายเดือนพฤศจิกายน เช่น พันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 พันธุ์ข้าว กข 6 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 191) 2) ข้าวกล้อง น. ข้าวที่ตำหรือสีเอาเปลือกออกครั้งแรก ยังมีจมูกข้าวและเยื่อสีแดงๆ หุ้มเมล็ดข้าวอยู่ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 191) 3) ข้าวกล้า น. ต้นข้าวอ่อนที่เพาะจากข้าวเปลือกสำหรับย้ายไปปลูกที่อื่น, กล้า ก็เรียก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 191) 4) ข้าวกัญญา น. ข้าวเหนียวดำพันธุ์หนึ่งที่เมล็ดดำเป็นมัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 191) 5) ข้าวซ้อม ข้าวซ้อมมือ น. ข้าวกล้องที่นำมาตำ เยื่อรำจะหลุดไปเหลือแต่เมล็ดข้าว (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 191) 6) ข้าวงัน (ถิ่น-อีสาน) น. ข้าวหนัก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 191) 7) ข้าวดอ (ถิ่น-พายัพ) น. ข้าวเบา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 192) 8) ข้าวตก น. รวงข้าวที่หลงเหลืออยู่ในท้องนาหลังจากเก็บเกี่ยวแล้ว (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 192) 9) ข้าวนาปรัง น. ข้าวที่ปลูกในฤดูแล้งนอกฤดูทำนา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 192) 10) ข้าวนาปี น. ข้าวที่ปลูกในฤดูฝน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 192) 11) ข้าวบาร์เลย์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 192) 12) ข้าวมันปู (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 193) 13) ข้าวละมาน (ถิ่น-อีสาน) (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 194) 14) ข้าวสามเดือน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 194) 15) ข้าวสาร 1 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 194) 16) ข้าวสารข้าวเจ้า (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 194) 17) ข้าวสารข้าวเหนียว (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 194) 18) ข้าวสารเหนียว (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 194) 19) ข้าวปลูก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 193) 20) ข้าวหนัก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 194) 21) ข้าวเก่า (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 191) 22) ข้าวเจ้า (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 191) 23. ข้าวเบา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 192) 24) ข้าวเปลือก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 193) 25) ข้าวเมล็ดแดง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 192) 26) ข้าวเหนียว (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 194) 27) ข้าวเหนียวดำ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 194) 28) ข้าวแดง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 192) 29) ข้าวโพด (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 193) 30) ข้าวโอ๊ต (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 195) 31) ข้าวใหม่ 1(ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 195)

คำศัพท์เกี่ยวกับข้าว หมวดชื่อพืช ดังนี้ 1) ข้าวนก 1 น. ชื่อไม้ล้มลุกชนิด Oryza meyeriana (Zoll. et Moritzi) Baill. var. granulata (Nees et Arn. ex Watt) Duist ในวงศ์ Gramineae (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 195) 2) ข้าวป่า น. ชื่อไม้ล้มลุกหลายชนิดในสกุล Oryza วงศ์ Gramineae เช่น ข้าวละมาน (O. minutaJ. Presl et C. Presl). (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 193) 3) ข้าวฟ่าง น. ชื่อไม้ล้มลุก 2 ชนิด ในวงศ์ Gramineae คือ ข้าวฟ่างหางหมา [Setaria italica (L.) P. Beauv.] ต้นสูงประมาณ 1 เมตร เมล็ดขนาดเมล็ดงา และข้าวฟ่างสมุทรโคดมหรือข้าวฟ่างหางช้าง [Sorghum bicolor (L.) Moench] ต้นสูงประมาณ 2 เมตร เมล็ดขนาดเมล็ดพริกไทย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 193) 4) ข้าวสาลี น. ชื่อไม้ล้มลุกชนิด Triticum aestivum L. ในวงศ์

Gramineae เป็นพรรณไม้ต่างประเทศ เมล็ดบดเป็นแป้ง เรียกว่า แป้งสาลี ใช้ทำขนมปัง เป็นต้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 194) 5) ข้าวเหนียว 2 น. เรียกผลไม้ที่มีเนื้อนุ่มและเหนียวอย่างข้าวเหนียว เช่น สาเกข้าวเหนียว มะตาดข้าวเหนียว (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 194) 6) ข้าวใหม่ 2 น. ชื่อหนึ่งของดอกชมนาด (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 195) 7) ข้าวไรซ์ น. ชื่อไม้ล้มลุกชนิด Secale cereale L. ในวงศ์ Gramineae เป็นพรรณไม้ต่างประเทศ เมล็ดใช้ทำอาหารและเลี้ยงสัตว์ (อ. rye) (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 194)

คำศัพท์เกี่ยวกับข้าว หมวดเบ็ดเตล็ด ดังนี้ 1) ข้าวของ น. สิ่งของต่างๆ มีเครื่องใช้เครื่องประดับ เป็นต้น(ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 191) 2) ข้าวบิณฑ์ น. ข้าวตอกปั้นเป็นรูปทรงคล้ายดอกบัวตูม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 192) 3) ข้าวหลามตัด 2 น. เรียกรูปสี่เหลี่ยมด้านขนานที่มีด้านทั้ง 4 ยาวเท่ากัน แต่ไม่มีมุมภายในเป็นมุมฉากว่า สี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด, สี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน ก็เรียก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 194)

สรุปได้ว่า คำศัพท์เกี่ยวกับข้าวที่พบในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานฉบับพ.ศ. 2554 เป็นการสร้างคำด้วยการประสมคำ โดยมีคำว่า ข้าว เป็นคำหลักและมีลูกคำมาประสมทำให้เกิดคำศัพท์เกี่ยวกับข้าว จำนวน 126 คำ พบคำศัพท์เกี่ยวกับข้าวหมวดชื่ออาหารมากที่สุด จำนวน 61 คำ แสดงให้เห็นถึงความร่ำรวยทางภาษาของภาษาไทยที่มีคำศัพท์ใช้จำนวนมาก อีกทั้งคำศัพท์เกี่ยวกับข้าวที่พบในหมวดต่างๆ ทำให้ทราบประวัติ ที่มาของคำ เช่น คำศัพท์ภาษาถิ่น ข้าวจี่ 1 (ถิ่น-พายัพ, อีสาน) คำศัพท์เกี่ยวกับข้าวในหมวดสำนวนไทย เช่น ข้าวก้นบาตร (สำ) สะท้อนความผูกพันระหว่างคนในสังคมไทยกับพุทธศาสนา คำศัพท์เกี่ยวกับข้าวหมวดพิธีกรรม ความเชื่อ เช่น ข้าวประดับดิน (ถิ่น-อีสาน) เป็นประเพณีทางพุทธศาสนาของชาวอีสานในวันแรม 15 ค่ำ เดือน 9 รวมถึงการยืมคำภาษาต่างประเทศเข้ามาใช้ในภาษาไทย คือคำศัพท์เกี่ยวกับข้าวหมวดชื่อพืช เช่น ข้าวไรซ์ (อ. rye) จากผลการศึกษาคำศัพท์เกี่ยวกับข้าว ดังที่จัดหมวดหมู่ไว้ข้างต้นในด้านความหมาย ที่มาของคำ ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์คำศัพท์เกี่ยวกับข้าวในด้านการเปลี่ยนแปลงทางภาษาต่อไป

3. วิเคราะห์คำศัพท์เกี่ยวกับข้าวในด้านการเปลี่ยนแปลงทางภาษา

คำศัพท์เกี่ยวกับข้าวนอกจากจะปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 แล้ว ยังมีคำศัพท์เกี่ยวกับข้าว ปรากฏในอักขราภิธานศรับท์ หมอบรัดเลย์ ฉบับค.ศ. 1873 พบว่า การเขียนคำศัพท์เกี่ยวกับข้าวมีความแตกต่างกับการเขียนในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ฉบับพ.ศ. 2554 เนื่องจากเกิดจากการเปลี่ยนแปลงด้านอักขรวิธี (หมอบรัดเลย์, 2416, หน้า 72-73)

ตารางที่ 1 ตัวอย่างคำศัพท์เกี่ยวกับข้าวในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานฉบับพ.ศ. 2554 และคำศัพท์เกี่ยวกับข้าวในอักขราภิธานศรับท์ หมอบรัดเลย์ ฉบับค.ศ. 1873

อักขราภิธานศรับท์ หมอบรัดเลย์ ฉบับค.ศ. 1873	พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ฉบับพ.ศ. 2554
เข้ากล้า หมายถึง เม็ดเข้าเปลือกที่เขาทำให้งอกแล้ว, หว่านลงในดิน เป็นขึ้นงาม	**ข้าวกล้า** น. ต้นข้าวอ่อนที่เพาะจากข้าวเปลือกสำหรับย้ายไปปลูกที่อื่น, กล้า ก็เรียก
เข้ากล้อง หมายถึง เข้าสานที่ยังไม่ได้ซ้อมนั้น คือเข้าที่พึ่งแตกออกจากเปลือกนั้นเอง	**ข้าวกล้อง** น. ข้าวที่ตำหรือสีเอาเปลือกออกครั้งแรก ยังมีจมูกข้าวและเยื่อสีแดงๆ หุ้มเมล็ดข้าวอยู่
เข้าหลาม หมายถึงคือเข้าที่เขาใส่ลงในกระบอกไม้ไผ่ แล้วใส่ในไฟให้สุก คือเข้าที่หุงด้วยกระบอกไม้	**ข้าวหลาม** น. ข้าวเหนียวที่บรรจุในกระบอกไม้ไผ่แล้วเผาให้สุก

จากการศึกษาการคำศัพท์เกี่ยวกับข้าวด้านเปลี่ยนแปลงของภาษา ทั้งอักขรวิธีการเขียนและด้านความหมาย ในตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบคำศัพท์เกี่ยวกับข้าวจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานฉบับ พ.ศ. 2554 จำนวน 3 คำ คือ ข้าวกล้า ข้าวกล้อง ข้าวหลาม กับ คำศัพท์เกี่ยวกับข้าว จากอักขราภิธานศรับท์ หมอบรัดเลย์ ฉบับค.ศ. 1873 จำนวน 3 คำ คือ เข้ากล้า เข้ากล้อง เข้าหลาม

แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางภาษาของคำศัพท์ที่เกี่ยวกับข้าวด้านอักขรวิธีการเขียน: ข้าว (พจนานุกรมฯ 2554) เข้า (อักขราภิธานศรับท์หมอบรัดเลย์) ด้านความหมาย: ข้าวกล้า (พจนานุกรมฯ 2554) น. ต้นข้าวอ่อนที่เพาะจากข้าวเปลือกสำหรับย้ายไปปลูกที่อื่น, กล้า ก็เรียกเข้ากล้า (อักขราภิธานศรับท์หมอบรัดเลย์) หมายถึง เม็ดเข้าเปลือกที่เขาทำให้งอกแล้ว หว่านลงในดิน เป็นขึ้นงาม

พจนานุกรมคำใหม่ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 20) มีคำศัพท์เกี่ยวกับข้าว จำนวน 21 คำ เช่น ข้าวกล่อง หมายถึง น. ข้าวและกับข้าวที่จัดใส่กล่องสำหรับกินเวลาเดินทาง หรือปฏิบัติงานอยู่นอกสถานที่ เป็นต้น

คำศัพท์เกี่ยวกับข้าว หมวดอาหาร จำนวน 19 คำ ได้แก่ ข้าวกล้อง, ข้าวเกรียบ, ข้าวเกรียบกุ้ง, ข้าวเกรียบงา, ข้าวเกรียบว่าว, ข้าวขาหมู, ข้าวคั่ว, ข้าวต้มกับ, ข้าวต้มกุ๊ย, ข้าวต้มเครื่อง, ข้าวตังหน้าตั้ง, ข้าวแฝ่, ข้าวโพดคลุก, ข้าวมันไก่, ข้าวเม่าคลุก, ข้าวลิง, ข้าวหมูแดง, ข้าวห่อ, ข้าวห่อใบบัว, ข้าวห้าเปอร์เซ็นต์

คำศัพท์เกี่ยวกับข้าว หมวดพิธีกรรมความเชื่อ จำนวน 1 คำ คือ ข้าวตอกดอกไม้

คำศัพท์เกี่ยวกับข้าวหมวดคำกริยาเพิ่มขึ้นจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานฉบับ พ.ศ. 2554 จำนวน 1 คำ คือข้าวเรียงเม็ด (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 22) หมายถึง ก. หาย

อืดอัดหลังกินอาหารอิ่มเช่นกินข้าวอิ่มใหม่ๆ อย่าเพิ่งนอนรอให้ข้าวเรียงเม็ดก่อน คำศัพท์เกี่ยวกับข้าวในพจนานุกรมคำใหม่เล่ม 3 ฉบับราชบัณฑิตยสถานมีคำศัพท์เกี่ยวกับข้าวบางคำที่มีอยู่แล้วในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานฉบับพ.ศ. 2554 แต่มีการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย ตัวอย่าง

ตารางที่ 2 คำศัพท์เกี่ยวกับข้าวในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานฉบับพ.ศ. 2554 และพจนานุกรมคำใหม่ เล่ม 3 ฉบับราชบัณฑิตยสถาน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ฉบับพ.ศ. 2554	พจนานุกรมคำใหม่ เล่ม 3 ฉบับราชบัณฑิตยสถาน
ข้าวคั่ว น. ข้าวสารที่นำมาคั่วแล้วโขลกให้แหลก ใช้ใส่อาหารประเภทลาบแบบอีสานเป็นต้น	**ข้าวคั่ว** (1) น. ข้าวสารคั่วให้หอมและเหลืองกรอบใช้โรยหน้าขนมเหนียว (2) น. ข้าวสารหรือข้าวตากคั่วให้หอมและเหลืองกรอบตำให้ละเอียดใช้เป็นเครื่องปรุงลาบตับหวานเป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์เกี่ยวกับข้าวในพจนานุกรมคำใหม่ เล่ม 3 ฉบับราชบัณฑิตยสถาน มีการเพิ่มจำนวนคำศัพท์เกี่ยวกับข้าว และคำศัพท์เกี่ยวกับข้าวมีการเปลี่ยนแปลงทางภาษาดังตัวอย่างในตารางที่ 2 คำว่า ข้าวคั่ว ในพจนานุกรมคำใหม่ เล่ม 3 ฉบับราชบัณฑิตยสถาน มีการเปลี่ยนแปลงทางความหมายแบบกว้างขึ้น จากเดิมคือพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานฉบับพ.ศ. 2554 ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางภาษานี้เป็นธรรมชาติของภาษาที่มีการเปลี่ยนแปลงตามสังคม และไม่ว่าภาษาจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร คำศัพท์เกี่ยวกับข้าวก็ยังคงสะท้อนภาพสังคมและวัฒนธรรมในแต่ละช่วงเวลาในสังคมไทยได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้คำศัพท์เกี่ยวกับข้าวยังมีความสัมพันธ์ทางภาษาและวัฒนธรรมไทยหลายประการ

4. ความสัมพันธ์ทางภาษากับวัฒนธรรมไทย

คำศัพท์เกี่ยวกับข้าวที่พบในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานฉบับพ.ศ. 2554 เป็นการสร้างคำด้วยการประสมคำ โดยมีคำว่าข้าวเป็นคำหลักและมีลูกคำมาประสมทำให้เกิดคำศัพท์เกี่ยวกับข้าว แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมของแต่ละชาติพันธุ์ ไม่เพียงแต่ในประเทศไทยเท่านั้น ที่มีความผูกพันเกี่ยวกับข้าว คำศัพท์เกี่ยวกับข้าวสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรม ด้านอาหารเนื่องจากคนไทยบริโภคข้าวเป็นอาหารหลักดังที่พบคำศัพท์เกี่ยวกับข้าวหมวดชื่ออาหารมากที่สุด คำศัพท์ที่เกี่ยวกับข้าวยังแสดงถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี พิธีกรรมที่เกี่ยวกับข้าวของคนในสังคมไทย นอกจากนี้ยังใช้คำศัพท์เกี่ยวกับข้าว เป็นคำสอน

คนในสังคมดังที่ปรากฏ คำศัพท์ข้าวในหมวดสำนวนไทย เช่น ข้าวแดงแกงร้อน (สำ) น. บุญคุณแสดงให้เห็นถึงการปลูกฝัง เรื่องความกตัญญู ให้คนในสังคมรู้บุญคุณคน ที่เคยให้ความช่วยเหลือโดยใช้คำสอนด้วยสำนวนไทย นอกจากนี้ คำศัพท์เกี่ยวกับข้าว หมวดสำนวนไทย เช่น ข้าวยากหมากแพง (สำ) น. ภาวะขาดแคลนอาหาร, ทุพภิกขภัย ยังสะท้อนภาพเศรษฐกิจ ของคนในสังคมขณะนั้นด้วย ซึ่งทั้ง 2 สำนวนนี้ยังคงเป็นที่รู้จักและใช้อยู่ในสังคมปัจจุบัน

นอกจากสำนวนไทยที่มีข้าวเป็นคำหลักแล้ว ยังมีสำนวนไทยที่เกี่ยวข้องกับข้าวอีกหลายสำนวน เช่น หนูตกถังข้าวสาร, เลี้ยงเสียข้าวสุก เป็นต้น แม้แต่คำทักทายของคนไทยยังนิยมทักทายกันว่า “กินข้าวหรือยัง” เป็นคำทักทายที่แสดงถึงความเอื้ออาทร ความห่วงใย ที่มีต่อกันหรือพิธีกรรมที่เกี่ยวกับข้าว การนับถือพระแม่โพสพ

คำศัพท์เกี่ยวกับข้าว หมวดพิธีกรรม ความเชื่อ เช่น ข้าวทิพย์ น. ชื่อขนมอย่างหนึ่ง ปรุงด้วยเครื่องกวนมีน้ำผึ้ง น้ำอ้อย น้ำนม ข้าวฟ่าง ถั่วราชมาส งา เป็นต้น นิยมใช้หญิงพรหมจารีเป็นผู้กวน มักทำในพิธีสารท, ข้าวกระยาทิพย์ ก็เรียกแสดงให้เห็นว่า ข้าวถูกยกให้เป็นอาหารพิเศษที่ใช้ในพิธีกรรม ประเพณี วัฒนธรรมไทย มิใช่เป็นข้าวที่บริโภคธรรมดาในชีวิตประจำวัน รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม ที่คนในสังคมใช้ภาษาเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดวัฒนธรรม

การศึกษาคำศัพท์เกี่ยวกับข้าวทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับสังคมและวัฒนธรรม ดังเช่น มีเพลงเกี่ยวข้าว ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับข้าว มีทั้งพิธีหลวง เช่น พระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ วัฒนธรรมต่างๆ ซึ่งมีข้าวเป็นจุดกำเนิดทั้งสิ้น (กรมวิชาการเกษตร, 2541, หน้า 7)

นอกจากนี้ คำศัพท์ข้าวในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานฉบับ พ.ศ.2554 ยังมีคำศัพท์เกี่ยวกับข้าวที่มีที่มาของคำจากภาษาถิ่นอีสานจำนวน 12 คำ ถิ่นพายัพ จำนวน 8 คำ มีคำจากภาษาต่างประเทศ จำนวน 2 คำสอดคล้องกับ (ประคอง นิมมานเหมินทร์ และคณะ, 2544, หน้า 40-41) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมข้าวของชนชาติไทย: ภาพสะท้อนจากตำนานนิทานเพลง มีคำศัพท์เกี่ยวกับข้าวดังนี้

ตารางที่ 3 ตัวอย่างคำศัพท์จากงานวิจัยเรื่องวัฒนธรรมข้าวของชนชาติไทย: ภาพสะท้อนจากตำนานนิทานเพลง (ประคอง นิมมานเหมินท์ และคณะ, 2544)

ภาษาที่ใช้ทั่วไป (ไทย)	ภาษาท้องถิ่น (เขมร)	ภาษาท้องถิ่น (กวย)	ภาษาท้องถิ่น (ลาว)
ข้าวเม่า	เมาะ	อำป่อม	เข้าเม่า
ข้างกล้อง	อังกอรซันโรบ	อังกาว ซันโรบ	เข้าก้อง
ข้าวไหม้	บายขลอจ	โดยอังโกธ	เข้าไหม้
ข้าวแฉะ	บายเจรียย	โดยแฉะ	เข้าเปียก
ข้าว	บาย	โดย	เข้า

5. สรุป

ไม่ว่ากาลเวลาจะผ่านไปเพียงใด ค่านิยมของคนในสังคมไทยจะเปลี่ยนไปตามสภาพสังคมเช่นไร แต่ ข้าว ยังคงเป็นมากกว่าอาหารหลักของคนไทย เพราะคำศัพท์เกี่ยวกับข้าวทำให้เราเรียนรู้ประวัติที่มาของคำ ว่าคำศัพท์นั้นเป็นคำไทย คำภาษาถิ่น คำยืมภาษาต่างประเทศเป็นต้น มีการใช้คำศัพท์ที่เปลี่ยนแปลง ด้านอักขรวิธีการเขียน ด้านความหมาย มีวิวัฒนาการทางภาษาอย่างไร การเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น เป็นไปตามธรรมชาติของภาษา คำศัพท์เกี่ยวกับข้าวยังแสดงให้เห็นถึง ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม เช่น ข้าวขวัญ น. ข้าวบายศรี แสดงให้เห็นถึงประเพณี พิธีกรรมของคนไทยในท้องถิ่นอีสาน หรือ ข้าวซอย (ถิ่น-พายัพ) น. ชื่ออาหารชนิดหนึ่ง เป็นเส้นคล้ายบะหมี่ แล้วปรุงเครื่อง, เดิมเรียก ก๋วยเตี๋ยวฮ่อ เป็นคำศัพท์เกี่ยวกับข้าวที่อยู่ในหมวดชื่ออาหารที่แต่เดิมเป็นอาหารถิ่นเหนือ แต่ปัจจุบัน ข้าวซอยเป็นอาหารที่คนไทยทั่วไปรู้จักและรับประทาน แสดงให้เห็นว่าคนไทยรับวัฒนธรรมด้านอาหารจากต่างประเทศเข้ามา แต่ปรับเปลี่ยนให้เข้ากับวัฒนธรรมของตน ซึ่งบริโภคข้าวเป็นหลัก จึงใช้ข้าวทำเป็นเส้นก๋วยเตี๋ยว และเรียกข้าวซอย แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและวัฒนธรรมของคนในสังคม และภาษาเป็นเครื่องมือในการสืบทอดวัฒนธรรมของคนในสังคม และสร้างความภาคภูมิใจให้คนในชาติสืบไป

6. องค์ความรู้ที่ได้รับ

บทความวิชาการเรื่อง คำศัพท์เกี่ยวกับข้าว: การเปลี่ยนแปลงทางภาษาและความสัมพันธ์ทางภาษากับวัฒนธรรมไทย ผู้เขียนได้ใช้ระเบียบวิธีวิเคราะห์ทางภาษา โดยใช้แหล่งข้อมูลคือ พจนานุกรมทั้ง 3 ฉบับ อันเป็นเอกสารอ้างอิงทางภาษาไทย ทำให้ทราบประวัติคำ ที่มาของคำ เช่น ภาษาถิ่น คำยืมภาษาต่างประเทศ วิวัฒนาการทางภาษา และพบการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ ทั้งวิธีการเขียนสะกดคำ และความหมาย อันเป็นธรรมชาติของภาษา รวมถึงพจนานุกรมคำใหม่เล่ม 3 ฉบับราชบัณฑิตยสถาน มีคำศัพท์เกี่ยวกับข้าวที่มีการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย การพบคำศัพท์เกี่ยวกับข้าวหมวดชื่ออาหารมากที่สุด คำศัพท์ที่เกี่ยวกับข้าวยังแสดงถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี พิธีกรรมที่เกี่ยวกับข้าวของคนในสังคมไทย แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม ซึ่งสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปศึกษาวิจัยด้านภาษา การเปลี่ยนแปลงทางภาษาและวัฒนธรรมไทยต่อไป ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการเกษตร. (2541). *วิวัฒนาการพันธุ์ข้าวไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยข้าว กรมวิชาการเกษตร.

บุญเกิด รัตนแสง. (2541). *ภาษากับวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ประคอง นิมมานเหมินท์ และคณะ. (2544). *วัฒนธรรมข้าวของชนชาติไท: ภาพสะท้อนจากตำนาน นิทาน เพลง*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประจักษ์ ประภาพิทยากร และคณะ. (2527). *ภาษากับวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

พระยาอนุมานราชธน. (2515). *วัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์.

มติชนออนไลน์. (2562). *พบการทำนา-ปลูกข้าวในไทยตั้งแต่ 5,500 กว่าปีก่อน*. เข้าถึงได้จาก https://www.silpa-mag.com/history/article_26544

ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์.

_____. (2554). *พจนานุกรมคำใหม่ เล่ม 3 ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: ยูเนียนอุลตร้าไวโอเร็ต.

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินทร. (2555). *จารึกพ่อขุนรามคำแหง ด้านที่ 1*. เข้าถึงได้จาก https://db.sac.or.th/inscriptions/inscribe/detail/47

หมอบรัดเลย์. (2416). *อักขราภิธานศรับท์หมอบรัดเลย์ ฉบับค.ศ. 1873*. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารวิชาการธรรมทรรศน์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

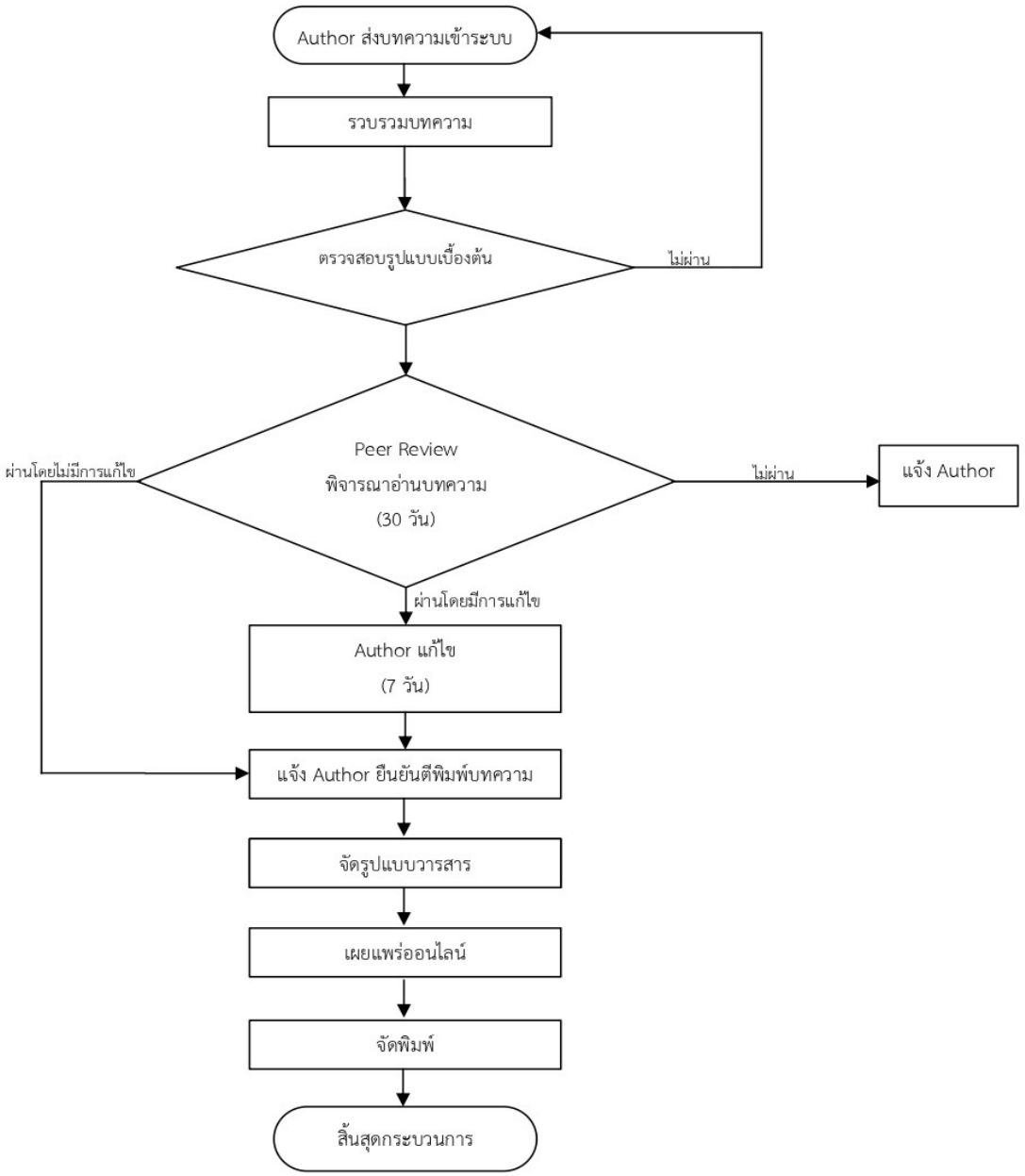

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
30 หมู่ 1 ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000
โทรศัพท์ 085-752-1693

1. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ตีพิมพ์บทความประเภทต่างๆ ดังนี้

1.1 บทความพิเศษ บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

1.2 บทความทางวิชาการ ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิต นักศึกษา หรือประชาชนทั่วไป

1.3 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

1.4 บทความปริทรรศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์วิจารณ์เปรียบเทียบกัน

1.5 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ต้องส่งผ่านระบบลงทะเบียนออนไลน์ Website: http://www.tci-thaijo.org/index.php/dhammathas และรอการตรวจสอบจากกองบรรณาธิการ

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้นิพนธ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Double Spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษ (A4) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษ **ด้านซ้าย และด้านขวา ขนาด 3.81 ซม. ด้านบน ขนาด 4.5 ซม. และด้านล่าง ขนาด 4.01 ซม.** พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 12 หน้ากระดาษพิมพ์ (A4) โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double - blind Peer Review)

2. ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 350 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัย/วิชาการต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งบทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และ**ให้มีเพียง 2 ส่วนเท่านั้น คือ**

1) **วัตถุประสงค์** ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา

2) **ผลการวิจัยพบว่า** ควรประกอบด้วย ผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีมีการวิเคราะห์)

3) **คำสำคัญ** ควรมีคำสำคัญไม่เกิน 3 คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษาและจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (Semicolon) (;)

3. ส่วนเนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

3.1 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิจัย ประกอบด้วย

3.1.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้

3.1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของการวิจัย รวมถึงรวบรวมหลักการ วิธีการ โดยมีรายละเอียดว่าจะต้องศึกษาอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล และเสนอผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน

3.1.3 วิธีดำเนินการวิจัย (Methods) เป็นการกำหนด วิธีการ กิจกรรม รายละเอียดของการวิจัย การศึกษาประชากร และกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

3.1.4 สรุปผลการวิจัย (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ในข้อ 3.1.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

3.1.5 อภิปรายผลการวิจัย (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์ นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

3.1.6 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะแนวการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

3.1.7 องค์ความรู้ที่ได้รับ (Knowledge Assets) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ หลักการ วิธีการ ในลักษณะความเรียง แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ เพื่อให้ได้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้น

3.1.8 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) 6th edition เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ ( ) แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมา เพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่ง่ายต่อการศึกษาและการปฏิบัติ

3.2 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิชาการ ประกอบด้วย

3.2.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้ง

3.2.2 เนื้อหา (Content) เรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการจะให้ผู้อ่านได้รับทราบ เนื้อหาที่ดีต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจนและน่าสนใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพทางความคิดของผู้เขียนเป็นสำคัญ

3.2.3 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนบทความที่ผู้เขียนจะต้องเขียนให้เหลือเฉพาะส่วนที่มีความสำคัญ เป็นการกลั่นกรอง การรวบรวมหรือการลดข้อความให้เหลือส่วนที่สำคัญเท่านั้น

3.2.4 องค์ความรู้ที่ได้รับ (Knowledge Assets) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ หลักการ วิธีการ ในลักษณะความเรียง แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ เพื่อให้ได้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้น

3.2.5 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) 6th edition เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ ( ) แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่ง่ายต่อการศึกษาและการปฏิบัติ

3.3 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทวิจารณ์หนังสือ ประกอบด้วย

3.3.1 ชื่อเรื่องของหนังสือ (Title) ให้ระบุทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.3.2 ชื่อผู้เขียนหนังสือ (Author) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบันหรือหน่วยงานที่ผู้เขียนสังกัด

3.3.3 ชื่อผู้วิจารณ์ (Name of Reviews) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบันหรือหน่วยงานที่ผู้วิจารณ์สังกัด

3.3.4 เนื้อหาการวิจารณ์ (Reviews Content) ในการเขียนเกี่ยวกับหนังสือวิจารณ์เนื้อเรื่องจะเป็นส่วนแสดงความคิดเห็นและรายละเอียดในการวิจารณ์ โดยนำเสนอเรื่องราวจุดเด่นจุดบกพร่องของเรื่อง โดยทำการวิจารณ์หรือวิพากษ์อย่างมีหลักเกณฑ์และเหตุผลตามหลักวิชาการ

3.3.5 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนสรุปความคิดเห็นทั้งหมดที่วิจารณ์ รวมถึงให้ข้อคิดหรือข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่าน

3.3.6 องค์ความรู้ที่ได้รับ (Knowledge Assets) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ หลักการ วิธีการ ในลักษณะความเรียง แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ เพื่อให้ได้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้น

3.3.7 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) 6th edition เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ ( ) แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่ง่ายต่อการศึกษาและการปฏิบัติ

การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA 6th edition

1. หนังสือ

1.1 คัมภีร์พระไตรปิฎก

ให้อ้างชื่อย่อคัมภีร์. เล่ม/ข้อ/หน้า. และให้วงเล็บคำว่า (บาลี) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีหรือวงเล็บคำว่า (ไทย) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย

ตัวอย่างเช่น (องฺ.ทุก. (ไทย) 20/395/106)

1.2 หนังสือ

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่ง 1 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไปให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วย

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2557, หน้า 15)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557, หน้า 15)

กรณีผู้แต่งมีเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น เจษฎา ทองรุ่งโรจน์ (2547)

Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, 2547)

(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระธนนันท์ ฐานุตฺตโร และบุญชนะ ทาโยธี (2559)
Bruce and Blackburn (1992)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระธนนันท์ ฐานุตฺตโร และบุญชนะ ทาโยธี, 2559)
(Bruce and Blackburn, 1992)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรมกุล และสุบัน โยทุม (2552)
Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)
(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525, หน้า 100)
Prasitratsin et al. (1982, p. 100)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525, หน้า 100)
(Prasitratsin et al., 1982, p. 100)

1.3 วารสาร

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่ง 1 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไปให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วย

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2557, หน้า 15)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557, หน้า 15)

กรณีผู้แต่งมีเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น เจษฎา ทองรุ่งโรจน์ (2547)
Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, 2547)
(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระธนนันท์ ฐานุตฺตโร และบุญชนะ ทาโยธี (2559)
Bruce and Blackburn (1992)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระธนนันท์ ฐานุตฺตโร และบุญชนะ ทาโยธี, 2559)
(Bruce and Blackburn, 1992)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่ง คนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรมกุล และสุบัน โยทุม (2552)
Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)
(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกให้คั่นด้วยตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525, หน้า 100)
Prasitratsin et al. (1982, p. 100)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525, หน้า 100)
(Prasitratsin et al., 1982, p. 100)

1.4 วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่ง 1 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วย

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2557, หน้า 15)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557, หน้า 15)

กรณีผู้แต่งมีเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น เจษฎา ทองรุ่งโรจน์ (2547)
Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, 2547)
(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระธนนันท์ ฐานุตฺตโร และบุญชนะ ทาโยธี (2559)
Bruce and Blackburn (1992)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระธนนันท์ ฐานุตฺตโร และบุญชนะ ทาโยธี, 2559)
(Bruce and Blackburn, 1992)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อนามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่ง คนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรมกุล และสุบัน โยทุม (2552)
Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)
(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกให้คั่นด้วยตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525, หน้า 100)
Prasitratsin et al. (1982, p. 100)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525, หน้า 100)
(Prasitratsin et al., 1982, p. 100)

1.5 รายงานการวิจัย

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

(ใช้รูปแบบเดียวกับหนังสือ)

1.6 ราชกิจจานุเบกษา

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อพระราชบัญญัติ/(ปีที่พิมพ์)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อพระราชบัญญัติ,/ปีที่พิมพ์)

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (2544)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504, 2544)

1.7 สัมภาษณ์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(การสัมภาษณ์,/วันที่/เดือน/พ.ศ.)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/การสัมภาษณ์,/วันที่/เดือน/พ.ศ.)

ผู้ให้สัมภาษณ์ ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไปให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วยชื่อตัวในเครื่องหมายวงเล็บ

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต (การสัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2557)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต, การสัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2557)

1.8 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่จัดทำ)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่จัดทำ)

ตัวอย่าง เว็บไซต์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น กรวรรณ สังขกร (2558)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (กรวรรณ สังขกร, 2558)

ตัวอย่าง วิกิพีเดีย

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น Wikipedia (2558)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (Wikipedia, 2558)

การเขียนเอกสารอ้างอิง

1. คัมภีร์พระไตรปิฎก:

ชื่อผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี) ใส่พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2. หนังสือ:

ชื่อผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อเรื่อง*/(ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี) ใส่พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

เจษฎา ทองรุ่งโรจน์. (2547). *พจนานุกรมอังกฤษ-ไทย ปรัชญา*. กรุงเทพฯ: โบแดง.

Yamane, T. (1967). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper and Row.

3. วารสาร:

ชื่อผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./*ชื่อวารสาร*,/ปีที่(ฉบับที่),/เลขหน้า.

พระธนนันท์ ฐานุตฺตโร และบุญชนะ ทาโยธี. (2559). การบริหารงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 16(1), 1-13.

Prescott, S. G. (2015). Will Instructors Save Time Using a Specifications Grading System?. *Journal of Microbiology & Biology Education*, 16(2), 298.

4. วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์:

ชื่อผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์*./(วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตหรือวิทยานิพนธ์ ดุษฎีบัณฑิต)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือชื่อมหาวิทยาลัย.

พระมหาบุญพิเชษฐ์ จันทร์เมือง. (2553). *การจัดการการท่องเที่ยวในพระอารามหลวงชั้นเอกในเกาะรัตนโกสินทร์*. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Phrachanna Bhaddharakhito. (2015). *An Analytical Study of Morality in Cambodian Traditional Wedding at Chamnomkuet Village, Chamnom Sub-district, Mongkol borei District, Banteay Meanchey Province Based on Buddhist Principle*. (Master of arts). Khon Kaen: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

5. รายงานการวิจัย:

ชื่อผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อเรื่อง*./(รายงานการวิจัย)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

สมเกียรติ ชัยพิบูลย์. (2550). *การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

6. ราชกิจจานุเบกษา:

ชื่อพระราชบัญญัติ./(ปีที่พิมพ์,/วันที่/เดือน)./*ราชกิจจานุเบกษา*./เล่มที่/ตอนที่/,หน้า.

พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504. (2544, 21 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 118 ตอนพิเศษ 127ง, หน้า 13-17.

7. สัมภาษณ์:

การสัมภาษณ์ให้ทำการอ้างอิงในเนื้อหาโดยไม่ต้องลงรายการในเอกสารอ้างอิง

8. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

ชื่อผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อเรื่อง*./เข้าถึงได้จาก/http:///www.xxxxxxx

(คำว่า เข้าถึงได้จาก ใช้สำหรับเอกสารภาษาไทย Retrieved from สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ)

กรวรรณ สังขกร. (2558). *การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับวิถีไทย*. เข้าถึงได้จาก http://www.slideshare.net/amicsangkakorn/ss-48803224

Bhandari, P., Rishi, P. and Prabha, V. (2014). *Positive Effect of Probiotic Lactobacillus Plantarum in Reversing the LPS Induced Infertility in Mouse Model*. Retrieved from http://www.jmm.microbiologyresearch.org/content/journal/j mm/10.1099/jmm.0.000230;jsessionid=1me6a81o04g7o.x-sgm-live-03

9. วิกิพีเดีย :

ชื่อผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อเรื่อง*./วันที่สืบค้น,/จาก/http:///www.xxxxxxx

วิกิพีเดีย. (2561). *ข่าวสารจังหวัดขอนแก่น พ.ศ. 2560*. วันที่สืบค้น 3 มิถุนายน 2562, จาก https://th.wikipedia.org/wiki

ส่วนภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสารวิชาการธรรมทรรศน์ กรุณาติดต่อ “บรรณาธิการวารสารวิชาการธรรมทรรศน์” สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น อาคาร 100 ปี สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) เลขที่ 30 หมู่ 1 บ้านโคกสี ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000

เว็บไซต์: http://www.tci-thaijo.org/index.php/dhammathas

E-mail: dhammathas@hotmail.com

1) ผศ.ดร.สุรพล พรมกุล 088-578-1671
2) น.ส.สาริกา ไสวงาม 085-752-1693

กำหนดการออกวารสาร

ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม
ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน
ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน
ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้นิพนธ์ต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์บทความให้แก่วารสารฯ พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้นิพนธ์ต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะในวารสารวิชาการธรรมทรรศน์เพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้นิพนธ์อื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้นิพนธ์ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อนพร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการ ก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์